
ANDOVER-HARVARD LIBRARY
AH 67NY B

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

Norsk Missions-Tidende.

No. 1. Januar 1868. 23de Aarg.

Det nye Aar*).

Mel. Nu rinder Solen op.

Velkommen nye Aar!
Vi glade sjunge;
Bring Held og glade Kaar
Til Gamle, Unge.
Den Vintersolhvervs Tid, den er nu omme.
Gud, hold os i din Favn,
Lad helliges dit Navn,
Dit Rige komme!

O! se dog Christenhed,
Hvad nuomstunder
Der er udrettet ved
Guds store Under!
En vældig Magt omspænder hele Jorden;
Hvad før var aldrig hørt,
Nu heldigt er udført
I Syd og Norden.

Af Tidens Tegn vi grant
Og klarlig kjender,
At Herren vist og sandt
Udrækker Hænder.
Stor Høsten er,
Men Faa, som ud tør drage;
Det lyder dog fra Gud:

*) Af Augustinus Joh. Sellevold i Overberg.

„Gaaer i al Verden ud!"
Hvo vil forsage?

Se! Dagen bryder frem
Med Magt i Østen,
Og Bud fra Lysets Hjem
Med Himmelrøsten
Bebuder alt en deilig Morgenrøde;
For den maa svinde brat
Den lange mørke Nat
I Ørknens Øde.

Se! Jordens Folkefærd,
Se! Millioner
Til Kamp forsamlet er
Fra alle Zoner!
Det gjælder om at seire eller falde;
Vel bliver Kampen haard,
Men Undergang vi spaaer
Afguder alle.

Saa lad det lykkes nu,
O Fader blide!
Kom naadig dem ihu,
Som for dig stride,
At „Ret og Sandhed" maa hinanden møde,
Saa Japhet, Sem og Cham
Maa bøie Knæ for Ham,
Som for os døde.

Tænd ogsaa mere Lys
I vore Lande,
I Kirke og i Huus!
Opløft din Pande,
Velsign dit Ord paa Jorden allevegne!
Velsign din Menighed!
Lys over os din Fred
Fra Lysets Egne!

Da vi i Mulm gik hen,
Du Lys lod tænde,
Thi bør det os igjen
Det Andre sende.
Du lovet har og vil det vist fuldbyrde:
Af Slægter uden Tal
Der engang blive skal
„Een Hjord, een Hyrde."

Da skal de svundne Aar,
Og de, som kommer,
Frembringe gylden Vaar,
Og Høst og Sommer
Skal følge efter Vinterstorm og Mørke
I Naadens Rige her,
Indtil vi hisset der
Dig frit kan dyrke.

Er det berettiget at henregne Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?

(Af Udgiveren.)

Der er een Forudsætning, som er given allerede i den Form, som er valgt for det fremsatte Spørgsmaal: „Er det berettiget at henregne Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?" Forudsætningen er denne: Missionen er i ethvert Fald en Menighedens Pligt, en Kirkens Sag, naar vi ved „Menighed" og „Kirke" forstaae væsentlig det Samme. Det er et vigtigt Synspunkt at fastholde, et Synspunkt, fra hvilket vi alene kunne faae Missionen stillet paa den rette Plads i vor Troesbevidsthed. Men, idet vi saaledes betegne Missionen som en Menighedens Gjerning, indlade vi os dermed ikke paa og tilsigte heller ikke at reise, endnu mindre at besvare de vanskelige Spørgsmaal: Hvad er Menigheden? Hvor er Menigheden? Hvor er denne Menigheds rette Begrændsning? Her er det jo ikke Tale om et Missionsselskabs rette Ordning og Forfatning. Her tales der om Missionen selv,

og derfor gaae vi i al Eenfoldighed ud fra vor apostoliske Børnelærdoms klippefaste Grundvold: Der er en Herrens Menighed, der er et helligt Legeme, hvis Hoved er Christus, hvis Lemmer ere de Troende; jeg troer de Helliges Samfund. Med andre Ord: Spørgsmaalet bliver ikke det udadvendte i alle de vexlende Skikkelser, som det udadvendte Spørgsmaal kan gives. Spørgsmaalet bliver det indadvendte, Samvittighedsspørgsmaalet: Hører Du til Herrens Menighed? Er Du et Lem paa Herrens Legeme? Hører Du til dem, som Herrens Kjærlighed har kysset? Hører Du til dem, hvem Han med sin Kjærligheds blide Røst har spurgt: „Simon, Jonæ Søn, elsker Du mig?" — som have svaret ham af det fulde og grebne Hjerte: „Ja, Herre, Du veed, at jeg elsker Dig" — som atter have modtaget af Ham Kjærlighedens Paalæg, Kjærlighedens Tilladelse: „Elsker Du mig, da røgt mine Faar?" Har Du disse Forudsætninger, om end kun som i den spirende Begyndelse, den længselsfulde Søgen, det dæmrende Haab, nu vel, da er Du en Missionsven, da kan Du, da maa Du være med i denne Gjerning, da maa Du samle med Herren, thi Du hører da selv til dem, som Hans Kjærlighed har draget og samlet og fremdeles drager og samler fra Verdens Adspredelse og Fortabelse til det stærke Hegn, som skjærmer hans Menighed paa Jorden.

Men Spørgsmaalet er dette: „Hører Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?" Der kan gjøres et Modspørgsmaal: Hvorfor er dette Spørgsmaal opkastet, hvorfor er det fremsat til Besvarelse?

Jeg troer neppe, at det medrette kan siges, at Spørgsmaalet er søgt langt borte. Jeg troer snarere, at det kan siges at ligge nær forhaanden. Lader os først og fremst see til, at den Tvivl, det forudsætter, ikke ligger i vore egne Hjerter. Og lader os dernæst ihukomme, at Missionen ikke er en uimodsagt Menighedens Gjerning. Den er for Mange en Gaade, forekommer Adskillige at være en eensidig og selvvalgt Kjærligheds vilkaarlige Paafund. Vi kjende Modsigelsen i de større Kredse og i de mindre, den hemmelige og den aabenbare, Ligegyldighedens Modsigelse og Benegtelsens Modsigelse. Der er jo iblandt os ikke Faa, som ligeoverfor Missionen sige: „Vi kunne have nok med os selv." Nogle tale saaledes, Nogle tænke saaledes. Men Modsigelsens Grund er vistnok i Almindelighed denne; man mener, at hvis Missionen overhovedet kan siges at være en Menighedens Pligt, saa hører den ialfald til de fjernereliggende Pligter, til de Pligter, hvis Opfyldelse taaler

adskillig Udsættelse og kun bliver tilladelig for Menigheden under mange indskrænkende Betingelser.

Modsigelsen faaer saa meget større Vægt, naar den stiller sig paa Ordets Grund, naar den søger sin Støtte i selve det Guds Ord, som er den Lov, Menigheden adlyder med ubetinget Lydighed. Og der er jo de Steder i Guds Ord, som ved første Betragtning kunne synes at give den Anskuelse Medhold, der anviser Missionen en mere tilbagetrængt Plads i Menighedens Livsudvikling. Selv den store Hedningeapostel, Apostelen Paulus, hvem man selvfølgelig ikke kan mistænke for Mangel paa Iver for Hedningemissionen, siger jo i sit Brev til Galaterne 6, 10.: „Eftersom vi have Leilighed, lader os gjøre det Gode mod Alle, men mest mod Troens Egne." Og til sin Søn Timotheus skriver han i det første Brev 5, 8.: „Dersom Nogen ikke haver Omsorg for sine Egne, mest for sine Huusfolk, da har han fornegtet Troen og er værre end en Vantro." Det tør vistnok i Almindelighed siges at være Tilfældet, at der, hvor Missionssagen møder Modstand og Tvivl, er det som oftest denne Henvisning til de formentlig stærkere og gyldigere Krav fra Hjemmets Menighed, som danner ialtfald dens theoretiske Begrundelse. Det ligger derfor nær at prøve, om Guds Ord, naar man betragter ikke enkelte Steder deraf, hvis Fortolkning kan være mere tvivlsom, men betragter den Stilling, dette Ord giver Missionen i det Hele taget, om dette Guds Ord virkelig og medrette kan siges at opstille det Modsætningsforhold mellem Hedningerne og Troens Egne, hvorpaa de almindelige Indvendinger imod Missionen i det Hele taget kunne siges væsentlig at hvile.

Dette Spørgsmaal maa ganske vist besvares med et afgjort „Nei." Den hellige Skrift kjender ikke i den Forstand denne Modsætning, at den tør bruges som en Indvending mod Kirkens Mission. Meget mere maa vi sige, at, stillede i Forhold til Missionen, indtage Hedningerne en urokkelig, skriftmæssig hjemlet Plads blandt „Troens Egne." Det er disse Anskuelser, vi i det Følgende skulle søge at begrunde, idet det væsentlig er fire Sider af Missionens Stilling i Menighedslivet, som vi skulle stræbe at give den nærmere Belysning. Disse Sider ere følgende: Den guddommelige Befaling, hvorpaa Missionen hviler; — den Forbilledets Formaning, som udgaaer fra den apostoliske Menigheds Exempel; — Missionens Betydning for Menighedslivet, seet i verdenshistorisk, i

frelsehistorisk Belysning; — og endelig: den betydningsfulde Stilling, som den nærværende Tids eiendommelige Culturforholde give just Missionen i Kirkelivets Udfoldelse i vor Tid.

Kirkens Missionsgjerning hviler paa en urokkelig Klippe. — Af al den Begrundelse, som denne Menighedslivets Aabenbarelse kan gives, er der ingen ligeoverfor Modsigelsen stærkere og uovervindeligere end den, som vi have nævnt som den første Undersøgelsens Gjenstand: Missionens Nødvendighed paa Grund af Guds Ords egen Befaling, den Begrundelse, hvis seierrige Løsen det er: „Det staaer skrevet." — Det staaer skrevet i Guds Ord, at Herrens Menighed skal være Hans Vidne i Verden, og det er ingenlunde mindst fremhævet, at den skal være Hans Vidne i den Deel af Verden, hvor Hans Navn endnu ikke har lydt, iblandt Hedningerne. Vi kunne forsvare vor Gjerning fra mange andre Sider, men intet Forsvar er der, hvor Guds Ords Myndighed overhovedet anerkjendes, overbevisende og uimodsigeligt som dette: „Det staaer skrevet." — Og — hvorledes staaer det skrevet? Det staaer skrevet fra Tidernes Begyndelse. Den Bog, som er den eneste af alle Bøger, som indeslutter den hele Slægts Historie, Guds eget, hellige, skrevne, urokkelige Ord er en Missionsprædiken, en Missionsformaning fra Begyndelsen til Enden. Thi det er den hele fra Adam stammende Slægt, over hvilken dette Ord fra Tidernes Begyndelse udtaler den frelsende Forjættelse. Det er for alle de Folk, som af eet Blod boe paa den ganske Jordens Kreds, at Guds eenbaarne Søn ifølge Faderens evige Kjærligheds-Raad er aabenbaret i Kjødet. Derom vidner det gamle Testamente, og derom vidner det nye Testamente fra Begyndelsen til Enden. Den Begrundelsens Kilde, hvoraf vi her øse, er saa rig og overstrømmende, at vi kun som i en Sum kunne samle det Vidnesbyrd, den giver vor Gjerning. Begrundelsen er to Slags, den middelbare og den umiddelbare, Forjættelsens middelbare Befaling og det udtrykkelige Paalægs umiddelbare, haandgribelige Befaling. — Det er forjættet, at Mennesket som saadant, den hele Adams Slægt skal faa Opreisning ligeoverfor sin Modstander, Opreisning igjennem den Kvindebaarne, der skulde have sit Udspring fra Evigheds Dage. Det er forjættet i Slægtens Begyndelse, det er forjættet ogsaa dengang, da Gud gjorde det særegne Valg imellem Jordens Folk, da Han valgte eet Folk til at være i særegen Forstand Hans Folk, det elskede blandt Jordens Folk, den evige Konges udkaarne Brud,

Valget skete jo, for at, naar Tidens Fylde kom, i dette Folk „alle Jordens Slægter skulde velsignes." Her kunne vi ikke i det Enkelte følge dette udvalgte Folks Historie igjennem Tidernes Løb, og paavise alle de Vidnesbyrd, Ordets Vidnesbyrd og Kjendsgjerningernes Vidnesbyrd, som fra den første af Propheterne, Moses, indtil den sidste Propheternes Prophet, Jesus Christus, pege paa Oprettelsen af et Guds Rige, der skal samle alle Jordens Folk til eet Folk, Oprettelsen af en Huusholdning i Tidernes Fylde, i hvilken Alt det, som er paa Jorden, skal samles under eet Hoved udi Christo, Han, som skal være Hedningernes Lys og Herrens Salighed til Jordens Ender. Men lader os vel komme det ihu: Hedningernes Indsamling til Guds Rige er allerede en gammeltestamentlig Tanke af den allerstørste og mest fremtrædende Betydning. Israels Psalmedigtere synge om den, Israels Propheter spaae om den; Bevidstheden om Guds Riges almindelige, verdenshistoriske Bestemmelse er brudt frem, stærk og klar, allerede i den særegne Udvælgelses Tider. Og Israels Folk havde i en vis Forstand den rette Forstaaelse af Forjættelsernes Betydning. Midt i sin dybe Forvildelse holdt det fast paa det Ord, som havde lydt til dets Stamfader: „I Dig skulle alle Jordens Slægter velsignes." Det følte sin Forpligtelse til at bringe Jordens Folk Velsignelsen; i det nye Testamente møde vi Vidnesbyrd om, at Israel paa Christi Tider drev en, som det synes, anspændt og ivrig, proselytgjørende Missionsvirksomhed. Vi vide det jo af Herrens Ord: det var en samlende, en ureen Stræben, visselig ikke ureen i sig selv, den var jo et Udtryk for Israels verdenshistoriske Bestemmelse, men ureen, fordi den gjordes af de Urene. Men for os er der en Formaning i Forholdet, thi det synes jo, som om den Gjerning, som Abrahams kjødelige Efterkommere, „hvem den sønlige Udkaarelse og Herligheden og Pagterne og Lovgivningen og Gudstjenesterne og Forjættelserne tilhøre", det synes som om den Gjerning, som dette Folk godkjendte for sin Pligt, ikke skulde kunne finde Modsigelse imellem Christne, der have Guds Kirke mellem sig, fordi Guds Barmhjertighed ogsaa har givet Hedningerne Omvendelse til Livet, — nei! Gjerningen skulde ikke kunne modsiges indenfor den nytestamentlige Guds Menighed, som ikke blot er veiledet af Forjættelsernes middelbare Opfordring, men som har Herrens udtrykkelige Befaling, saa at den ikke ligeoverfor Forjættelsen tvivlende kan spørge: Hvorledes skal dette skee? — Vi spørge atter: Hvorledes har Herrens Menighed denne Befaling? Mon den blev given den som et Ord, hvorpaa der

laa mindre Vægt, et Ord, hvortil der knytter sig en mindre betydningsfuld Erindring. I to af Evangelierne og i Apostlernes Gjerninger fortælles det, at den egentlige Missionsbefaling blev given af den Herre Christus umiddelbart før Hans Himmelfart. Ordet er altsaa det sidste Ord, Herren har at sige sin Menighed, Befalingen har det sidste Ords Betydning og Vægt: „Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden; gaaer derfor hen og gjører alle Folk til mine Disciple, og døber dem i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands." „Gaaer ud i al Verden og prædiker Evangelium for al Skabningen." „I skulle være mine Vidner baade i Jerusalem og i det ganske Judæa og Samaria og indtil Jordens Ender." Mon Herrens Apostle nogensinde kunde glemme saadanne Ord, udtalte i en saadan Stund? Mon Herrens Menighed paa Jorden nogensinde tør glemme dem, saasandt den deler Apostlernes Haab og glæder sig ved Forjættelsen, som lød til dem, at den himmelfarne Christus atter skal komme tilbage? Thi derpaa tvivle vi dog vel ikke et Øieblik, at den Befaling, som gaves hist paa Oliebjerget, gjælder ikke Apostlerne alene, men Herrens Menighed til alle Tider. — Men er Befalingen en Befaling af denne Beskaffenhed, en Befaling, som udgaaer til Guds Folk paa Jorden igjennem de guddommelige Forjættelser ligefra Slægtens første Tider, en Befaling, som Han, der gav den fuldkomne Aabenbaring af Faderens Villie, kun gav en saa meget bestemtere Skikkelse, en Befaling, som Han gav saaledes, at dens Opfyldelse synes at være Noget af det Første, som Han vil spørge efter, naar Han kommer tilbage til Jorden, saaledes som Han foer op fra Jorden; er Forholdet dette, har Befalingen en saadan Begrundelse, en saadan Betoning, hvorledes kan da Missionen blive at regne til Menighedens fjernereliggende Pligter? Er det ikke allerede betænkeligt at tale om „fjernereliggende Pligter" der, hvor den Herre Christus har givet en Befaling, end sige da givet Befalingen saaledes, som denne er givet? Maae vi ikke spørge: Hvad har her Menigheden Andet at gjøre end at adlyde, adlyde med en Lydighed, der ikke drister sig til at ville mestre Befalingen? Ere ikke dermed Hedningerne anbefalede og betroede til Troens ubetingede Lydighed? Ere ikke Hedningerne, Faarene af den fremmede Sti, som det bør Overhyrden at føre hjem igjennem sin vidnende Menigheds Tjeneste, blevne i ganske særegen Forstand „Troens Egne?" Har ikke Kirkens Mission denne betydningsfulde Indskrift: „Gud vil det." Se dette Ord drev engang

rustede Stridsmænd ud i Kampen for en Grav, der ikke længere indesluttede den opstandne og himmelfarne Frelsers forklarede Legeme. I disse Naadestider, som Herren har behaget at sende sin Kirke midt i al dens store Skrøbelighed, driver det atter rustede Stridsmænd ud i Kampen mod Christi Fiender, men der kjæmpes ikke længere om en tom Grav, der kjæmpes om levende, dyrekjøbte Menneskesjæle. Stridsmændenes Rustning er ogsaa nu Sværd og Skjold, men det er Aandens Sværd og Troens Skjold; Pilene, som udskydes, ere den guddommelige Kjærligheds Pile, som saare saaledes, at Sjælene ikke døe, men leve evindelig. Gjerningen har dette Løsen: „Gud vil det", men Ordet skal ikke denne Gang blive dømt af Slægtens Historie, thi det staaer over Slægtens Historie; det er et prophetisk Ord, som selv indtræder med Dommens Afgjørelse i Slægtens Historie.

Hvad mener da Apostelen, naar han taler om „at gjøre det Gode mod Alle, men mest mod Troens Egne", naar han formaner til „at have Omsorg for sine Egne, navnlig sine egne Huusfolk, hvis man ikke vil agtes værre end en Vantro?" Om vi ikke havde noget andet Vidnesbyrd, om vi ikke havde det mægtige, manende Vidnesbyrd, som udgaaer fra den guddommelige Befalings Ord og fra Guds Riges tilbagelagte Historie i Verden, saa er Apostelen Paulus's eget Liv, hans egen Virksomhed det mest talende Vidnesbyrd for, at han ikke med hine Formaninger mener Noget, som udelukker Menighedens Missionsvirksomhed eller endog kun giver denne en underordnet Plads i Menighedens Livsudfoldelse. Vi ville forstaae det saa meget bedre, naar vi betragte den apostoliske Menigheds Forhold til denne Menighedslivets Opgave.

Den apostoliske Tidsalders Menighed, den Menighed, som eiede de overordentlige Naadegaver, som var opfyldt af den første Kjærligheds Ild, som var ledet af Herrens egne inspirerede Apostle, er det blivende Forbillede for Herrens Menighed under dens jordiske Livsudvikling, ikke et Lovens Forbillede, der paalægger Guds frie Menighed et Trældomsaag, men et evangelisk Forbillede, hvorfra der altid udgaaer livsvækkende og kraftfrembringende Indflydelser. Det ligger nær at gaae til den apostoliske Menighed for hos den at søge Forbilledets Veiledning ogsaa for den Missionens Gjerning, som er bleven saa vigtig og dyrebar for de fleste af Nutidsmenighedens levende Lemmer. Men just, naar vi betragte den apostoliske Tidsalder, saaledes som den skildres os i Apostlernes Gjerninger og i Brevene, særligt Apostelen Pauli Breve, møder os jo Billedet af en Menighed, for hvilken Missionen er en Sag af ganske

overordentlig Betydning, en Menighed, i hvilken Bevidstheden om Christendommens verdensomfattende, verdenserobrende Opgave aabenbarer sig paa den allerkraftigste Maade. Det den gammeltestamentlige Menigheds Missionsarbeide, som vi allerede have omtalt, faaer paa Kirkens første Pintsefest sin Afslutning i de „gudfrygtige Mænd af alle Folkeslag, som ere under Himmelen", af hvilke paa een Dag tre tusinde lagdes til Menigheden, og det varer ikke længe, før denne tildeels ved israelitisk Missionsarbeide samlede, første Menighed selv optræder som missionerende Menighed. Stephanus's Martyrdød og Menighedens dermed sammenhængende Forfølgelse og Adspredelse, Saulus's Omvendelse, Cornelius's Daab, Dannelsen af den altid mere fremtrædende, hedningechristelige Menighed i Antiochia, Frigjørelsen af de Hedningechristne ligeoverfor den mosaiske Lovgivning ved Apostelmødet i Jerusalem, betegne de Udviklingsstadier, de Gjennemgangstrin, igjennem hvilke den nystiftede Menighed kommer til Bevidsthed om, hvad Herren meente med hiint sit sidste Ord: „I skulle være mine Vidner i Jerusalem og i det ganske Judæa og Samaria indtil Jordens Ender." Fremdeles er den stolte Pharisæer, den hadske Christendomsforfølger, Saulus, bleven til den ydmyge og sønderknuste, men just derfor i Christo saa kjæmpestærke Hedningeapostel, Paulus. Han og hans Medarbeidere begynde med Antiochia som Udgangspunkt en Evangelisationens Gjerning indenfor den græsk-romerske Folkeverden, som Herren kroner med de overordentlige Resultater, hvorom Vidnesbyrdet foreligger deels i Apostlernes Gjerninger og deels i de Breve, som Paulus har skrevet til de nydannede Menigheder. Den hele Apostelhistorie og ikke mindst Apostelen Paulus's Liv er en Skildring af Christendommens Vandring, af Menighedens Flytning fra Jerusalem over Antiochia til Rom, for at Kirken, ved her at plantes i selve Hjertet af Datidens historiske Folkeverden, skal blive den Suurdeig, som kan gjennemsyre den hele Deig. Rastløs og brændende i Aanden iler Apostelen Paulus fra Sted til Sted i det romerske Riges Lande langs Middelhavets Kyster; hans Breve til Rom og Corinth vidne om, at endog det fjerneste Vesten er hans Tankers Maal, og ifølge nogle Kirkefædres Udsagn skal det være blevet ham forundt at naae ogsaa dette Maal, før Herren skjænkede ham Martyrkronen. Han seer ikke sin væsentlige Opgave i at prædike for „Troens Egne" efter Ordets snævreste Begrændsning. Tvertimod siger han: „Jeg har synderlig Lyst til at prædike Evangelium ikke der, hvor Christus er nævnt, at jeg ikke skal bygge paa en fremmed Grundvold"; han priser sin Tjeneste just som

Hedningernes Apostel. Hans Livs og hans Gjernings Løsen er, hvad der staaer skrevet: „De, for hvilke Intet var kundgjort om Ham, skulle see, og de, som ikke have hørt, skulle forstaae“ *). Hvorledes ere ikke hans Breve til Menighederne, særligt Romerbrevet, Corinthierbrevene og Epheserbrevet gjennemflettede af Missionstanker, af Fortællinger om, hvad han ved Guds Naades Kraft udretter i den Tjeneste, hvortil Herren særligt har kaldet ham som Hedningernes Apostel, af Formaninger til Menighederne, at de skulle ledsage hans Gjerning med Kjærlighedens deeltagende Forbøn og styrke ham i den med deres Tro. Hvor mangen kraftig Missionsprædiken holder han ikke i sine Breve, idet han underviser om det Guds almindelige Frelseraad, ifølge hvilket han vil forbarme sig over alle Jordens Folk. Vi behøve jo blot at tænke paa de tre storartede Kapitler 9—11 i hans Brev til de Romere eller de tre første Kapitler af hans Brev til Menigheden i Ephesus. Menighedens Mission er jo netop en Virkeliggjørelse af dette Guds alforbarmende Frelseraad, en Virkeliggjørelse, som sandelig ikke Apostelen Paulus vilde have udsat paa ubestemt Tid, han som seent og tidligt i Skrift og Tale forkynder, at „nu“ er Tidens Fylde kommen, nu er Omvendelsens og Salighedens og Bønhørelsens Dag, nu, før Vredens og Guds retfærdige Doms Aabenbarelses Dag bryder frem, og den Herre Christus kommer igjen som Levendes og Dødes Dommer. — Med eet Ord, den apostoliske Tidsalders Menighed og fremfor Alt, den store Apostel, som i denne Menighed havde den særligt fremtrædende Stilling, giver os ikke Billedet af en Menighed, der regnede Missionen til sine „fjernereliggende“ Pligter. Tvertimod, hos denne Tids Menighed var der en Udvidelsesstræben og en Udvidelseskraft, som neppe kan sammenlignes med nogen senere Tids, naar vi betænke, hvorledes Opgaven her stillede sig, hvor kolossal den var, den Magt, som blev angreben, og hvor ringe og uanseelige efter menneskelig Maalestok Angrebskræfterne vare. Skulde det ikke netop under Forholde som disse synes at kunne fordres, at der skulde gaaes langsomt frem, at Christendommen paa ethvert Sted maatte være vel befæstet, før man gik videre? Men det synes ikke, som om den apostoliske Menighed eller dens ypperste Repræsentanter nærede denne Betænkelighed. De gik hurtigt frem, med flyvende Hast, som i de sidste Tider. Jeg vil ingenlunde sige, at vore Dages Mission ubetinget bør efterfølge ogsaa dette Træk; den kan det ikke og bør det ikke, thi den arbeider i mange Henseender under heelt

*) Rom. 15, 20. 21.

andre Vilkaar. Men saa meget er vist: I den apostoliske Menigheds Liv skal der ikke kunne søges Begrundelse for den Anskuelse, at Missionen er en Pligt af anden eller tredie Rang, hvis den kommer saa høit, at Missionen er en Gjerning, som først i en seen og fremrykket Tidsperiode bliver berettiget til at indtage en mere fremtrædende Plads i en Menigheds Liv. (Forts.)

Fra vor Missionsmark

have vi denne Gang ikke mange Efterretninger at bringe. Den sædvanlige Post fra Zululandet er denne Gang udebleven og kan først ventes i næste Maaned. Fra Madagaskar have vi modtaget følgende:

Skrivelse fra Pastor Engh,

dateret Antananarivo den 30te September 1867.

Da Hr. Biskop Schreuder, som tilbragte 3 Uger heroppe, formodentlig vil berette Eder Adskilligt om vor Stilling for Nærværende, og Borgen tillige har berettet om sin Ankomst hertil tilligemed vore Brudes, saa vil jeg denne Gang kun sende Eder min egen og Br. Nielsens erkjendtligste Tak for den Velvillie og Opofrelse, der er bleven vore Brude som os bevist ved deres Udsendelse. Biskopen havde den Godhed at vie os 7de Septbr. Brudetalens Text var Col. 3, 12. 13., hvis Indhold han udviklede og gjorde anvendeligt paa Ægteskabet, og føiede han til som Talens anden Deel, i hvad Forhold Missionærens Hustru staaer til den egentlige Missionsgjerning. Foruden Borgen var Londonerselskabets Bogtrykker, Mr. Parrett, med Hustru og vor Vært tilstede som Vidner. Vielsen foregik hjemme i vort Huus om Eftermiddagen Kl. 2, og vare vi siden hos Parrett til Middag. Den 8de nøde vi alle Nadveren tilsammen; Biskopen forrettede. Den følgende Dag forlod han Tananarivo, og fulgte Borgen og jeg ham 2½ Dags Reise paa Veien, for med ham at besee en Landstrækning, kaldet Moramanga, da dette Strøg maaskee maatte blive Gjenstand for vor Opmærksomhed i det Tilfælde, at Betseleolandet skulde blive lukket for os. Efterat have sagt Biskopen Farvel, gjorde vi et Par Affstikkere fra Veien til 2 smaa Byer, hver bestaaende af omkring 60 Huse, men omtrent en norsk Miil fra

hinanden. Da Dronningen med sit Tog var lige i Nærheden, saa kunde vi ikke reise saa meget omkring, som vi havde ønsket. Denne Moramanga=Slette vilde vist være et taalelig sundt Sted at boe paa; men da Befolkningen er meget spredt, saa er den ikke saa tiltrækkende at vælge til Missionsmark som andre Steder, hvor der er en større Befolkning paa en mindre Udstrækning; men, forsaavidt et bedre Sted skulde blive os negtet, saa er den jo god at gaae til indtil Videre. Det er nu en Lyst at færdes paa denne Kant af Landet paa Grund af den deilige Vei, som er kommet istand formedelst Dronningens Reise, imidlertid havde vi dog det Uheld, at Bæreren af vore Sengklæder og et Skifte Gangklæder rømte væk med det Hele og endnu ikke er kommen for en Dag.

Dronningen med sit Følge er nu kommen ganske nær, men kan ikke træde op i Byen førend første Søndag efter Nymaaned, hvilken i Regelen betragtes som en god Dag. Altsaa vil hun komme 6te Oktober. Hvor snart Forholdene da kunne blive saadanne, at vi kunne begynde at bevæge os, kunne vi ikke vide. Vi længes nu rigtig efter at kunne vide, i hvad Forhold Regjeringen vil stille sig til vor Gaaen til Betseleolandet. Vore Tanker ere nærmest vendte paa 2 Byer 4 a 5 Dages Reise herfra lige paa Grændsen af Betseleo og Imerina; den enes Navn er Betafo, den andens Inaka, Byer paa indtil 100 Huse i folkerige Strøg, siges der.

De seneste Aars Missionsbestræbelser i Afrika.

(Af Dr. Kalkar. — Dansk Miss.=Tid No. 9, 1867.)

Intet Land træder i vore Dage øiensynligere ud af det Mørke, som i Aartusinder har indhyllet det, end Afrika, den Verdensdeel, i hvilken Stamfaderens Forbandelse synes at have skrevet sig i blodige Træk; hvad har Afrika ikke lidt under Slavehandelens, under Overtroens og Despotiets Jernscepter, under Muhamedanismens Aag! Det er den nyeste Tids Berømmelse, at den ene Reisende efter den anden oplukker for os den saalænge skjulte Verden; Barth, Vogel, Overweg, Heuglin, Magyar, Sauley, Burton, Livingstone — ja! hvem kan opregne Navnene paa alle dem, der Tid efter anden ere trængte ind i ukjendte Egne

og have beriget os med geographiske og ethnographiske Kundskaber, som have forbauset os. Havde Ritter oplevet de nu vundne Resultater, han havde maattet omarbeide hele første Bind af sin „Erdkunde." Men det Vigtigste for os er, at det stedse meer gaaer i Opfyldelse, hvad den hellige Sanger saa, „at Morland udstrækker sine Hænder til Gud" (Ps. 68, 32); frydefulde Missionsbestræbelser omsnoe Afrikas Kyster med et Net.

Vi begynde med Abessinien — en Ruin af gammel Christendom og gammel Jødedom (Falascherne) —, hvor den saakaldte Kong Theodorus ligger i idelig Feide med sine oprørske, forvildede Undersaatter; man havde knyttet Forhaabninger til hans Velvillie, men hans lunefulde Charakteer og hans tyranniske Færd har bragt stor Jammer over de troe Sendebud. Det er bekjendt, at den nærværende Biskop i Jerusalem, Gobat, ikke har glemt sin gamle Kjærlighed til det abessiniske Folk, blandt hvilket han arbeidede for over en Menneskealder siden og fik nye Sendebud til at paatage sig den besværlige Reise derhen; de syntes en Tid (1858) at kunne arbeide i Fred under en Konge, som var ligesaa egenmægtig i Religionssager, som grusom mod de overvundne Fiender. Da besluttede Chrischonastiftelsen (i Nærheden af Basel) at anlægge en saakaldet Apostelvei ɔ: tolv Stationer langs med Nilen gjennem Ægypten, Nubien og Abessinien og lige til Gallaernes mægtige Folk; tre saadanne bleve anlagte, en nær ved den abessiniske Grændse (Matamma). Samtidig udsendte Londonner Selskabet for Jødernes Omvendelse Henrik Stern og Brockhorst igjennem Abessinien til Falascherne — dette besynderlige Afkom af Jøderne, som have i Tidens Løb sammenblandet de fædrene Traditioner med senere, overtroiske Skikke. Det var en møisommelig Reise gjennem Bjergkløfter og øde Steder; men de opvakte Falascher syntes at ville lytte til Talen om Frelsen i Jesu Christo; allerede forberedtes Flere til Daaben, da brød en Storm løs, som standsede det hele Arbeide. Forfølgelsen fra Jødernes Side og fra den abessiniske Abuna (eller Partriarch) vilde, hvor haardt det end gik til, endda have været at udholde; men nu vendte Theodorus sig fiendtlig imod dem. Der skal være opsnappet Breve, i hvilke Missionærerne havde udtalt sig ugunstig om Kongen; hans Sind var oprørt ved Uroligheder udenfor og indeni Landet. Deraf kommer det, at Stern og Rosenthal og den engelske Konsul og den franske Agent allerede i længere Tid have maattet vansmægte i et afskyeligt Fængsel. Hvilken Vilkaarlighed Kongen øver endog mod al Folkeret, viser den Behandling,

han lod disse Udsendinge vederfares. Stern havde ulykkeligviis, uden at vide, at det stred mod Hoffets Sædvaner, besøgt Kongen om Aftenen; hans Tiltale til Kongen blev oversat af to arabiske Tolke saa uheldig og slet, at Kongen lod dem pidske saa ubarmhjertig, at de døde samme Nat. Stern, den ufrivillige Tilskuer, bed sig af Angst og Smerte over dette Syn i Fingrene, uden at vide, at det i Landet ansees for et Tegn paa Hevn. Følgen var, at den opbragte Konge, som ikke kjender Grændse for sin Heftighed, lod den stakkels Mand pidske frygteligt, inden han kastede ham i Fængsel. Rygtet har fortalt, at Fangerne endelig ere blevne løsladte, efterat have gjennemgaaet svare Lidelser, og efterat Dronning Victoria egenhændig var gaaet i Forbøn for dem og havde sendt Kongen Foræringer; men en anden Efterretning lyder paa, at Kongen igjen har fortrudt, at han har løsladt dem og nu vil forbyde dem at vende tilbage til England. Hvordan det end er, saa er det sørgeligt, at den Sæd, som er udstrøet, saa snart er bleven nedtraadt. Vi maae fortrøste os til Ham, som er mægtigere end Theodorus, og som leder Kongernes Hjerter ligesom Vandbække.

Om den nærmeste Kyst af Østafrika er ikke Meget at fortælle; hvor ofte har man ikke ønsket at finde Indgang snart fra Nord snart fra Sønden til Gallaernes kraftige Slægter! I den allerseneste Tid tænke endog de Svenske derpaa. Den katholske Missionær, Massaya, har givet os mange høist interessante Oplysninger om Gallaerne, hvis Antal han anslaaer til 9 Millioner. De ere et opvakt, klogt Folkefærd, som har en stor Lethed ved at lære fremmede Sprog, men de ere ivrige Modstandere af ethvert Forsøg paa at udbrede Christendommen iblandt dem; ogsaa Islamismen, som trænger frem i Afrika, modsætte de sig; de ere raae Fetischdyrkere og leve i idel Omgivelse af Trolddom. „Indbyggerne i Kafa (Sidamas) kalde sig Christne, men kjende neppe Jesu Navn. De vide hverken Noget om vore Lærdomme eller vore Sakramenter; St. Georg, hvem de dyrke som en Gud, St. Michael og St. Gabriels Navne, det er hele deres Christendom. Gallaerne, som ikke gjøre nogen Fordring paa at være Christne, kjende dog meget Mere, de kunne nævne den hellige Jomfru og Korset." — Eensom staaer endnu Rebman i Rabba-Mpia og haaber endelig at kunne vinde en Plads i Wanikaernes Hjerter; den gamle Medarbeider Krapf, som deler sin Tid mellem Ophold i Würtemberg og Reiser til sin gamle Station, drog i 1861 med nogle Ledsagere derhen, fuld af Haab og af Længsel, men Sygdom og Modløshed hos Chrischona-Brødrene har foraarsaget,

at ogsaa dette Forsøg mislykkedes. Imidlertid bliver den utrættelige Krapf ved at arbeide for sin Yndlingsplan og har i denne Retning knyttet Forbindelser med Basel.

Medens dette stod paa, har den Mand, hvis Navn med Rette agtedes saare høit, og som nu maaskee er falden som et Offer for sin rastløse Iver, gjennemforsket nye Lande imod Øst af Afrika, for at aabne dem for Handelen, Civilisationen og Christendommen. Man har bebreidet Livingstone, og det maaskee ikke uden Grund, at det Sidste er traadt i Skyggen hos ham for de tvende første Sider af Livet, og at han har ophørt at være Missionær og kun nu er bleven en Reisende; dette skal dog ikke formindske hans Anseelse. Thi hans og hans Ledsageres Opdagelser ved Zambesifloden, det Kjendskab, han skaffede den dannede Verden til Culturtilstanden hos Nationer, hvilke man tidligere end ei kjendte af Navn, det Indblik, han har givet i det portugisiske Regimentes Jammerlighed i disse Egne og i den her udbredte Slavehandel, endelig de Møisommeligheder, Farer, Tab, med hvilke disse Reiser have været forbundne, og det christelige Sind, som udtaler sig i Livingstones Beretninger, sikrer ham en Plads i Missionshistorien, om endog hans Reiser kun indirekte ville komme Evangeliets Sag tilgode. Smerteligt var Synet af saamange Ruiner af Kirker, som vidnede om, at Christus engang var prædiket der (af jesuitiske Missionærer), hvor nu kun sees et ødelagt og af Torne bevoxet Land, hvor Slavehandelen udbreder sine Rædsler. Af disse Rædsler er ikke den ringeste den, at Indvaanerne, af Frygt for Overfald, ikke dyrke deres Jorder, og at saaledes Hungersnøden bringer Elendighed over de fredeligste Egne. „Hvilket sørgeligt Billede gav i Januar 1863 den engang saa rige, skjønne Schiredal. Foruden Hungeren havde Slavejægeren Mariano svunget sin Svøbe over det. Ved Foden af Marambala saa man de forsultne Beboere af en Landsby søge efter Rødder, vilde Bær, Insekter, kort efter Alt, som paa nogen Maade var spiseligt; Marianos Folk havde berøvet dem alle deres Fødemidler, ja endog deres Klæder og Prydelser, saa at de nu maatte skjule deres Nøgenhed med Palmeblade." Milevidt var Landet øde, Befolkningen bortslæbt eller priisgiven for Hungeren. Daglig saa man Lig drive ned af Floden, og om Morgenen maatte Aarerne befries for døde Kroppe, som Floden om Natten havde skyllet hid. Gravens Stilhed herskede, hvor for halvandet Aar siden endnu muntre Folkehobe havde bragt deres Flids Produkter paa Markedet. Landsbyerne vare nedbrændte, Høvdingerne ihjelslagne, de endnu

tiloversblevne af deres Undersaatter vankede udplyndrede om. Overalt Ødelæggelse og Liglugt." Schire vrimlede af Krokodiller; paa en eneste Sandbanke talte de Reisende 67, og det var grueligt at see, naar nogle af disse hæslige Uhyrer stredes om et Lig, der kom svømmende. „Og dette er dog kun den mindste Deel af den Jammer, som den afskyelige Handel med Menneskekjød bringer over en stor Strækning af Afrika."

Det var Livingstones Beretning, som først vakte den Tanke ved de engelske Universiteter, at der fra dem skulde udgaae en Mission til Centralafrika, og man var saa heldig i Charles Mackenzie at finde en Mand, som syntes ganske egnet til at staae i Spidsen for et saadant Foretagende. Videnskabelig dannet, især begavet med et stort Talent for mathematiske Studier, var han tidlig bleven Lærer i Cambridge og Præst der i Nærheden; derpaa drog han med Colenso til Natallandet, hvor han blev Archidiakon, ikke for Hedninger, men for en lille engelsk Menighed i D'Urban; hans Lyst drev ham dog til at nedlægge dette Embede, for at virke blandt Kafferne. Uagtet alle Besværligheder, hvilke forøgedes ved tilstødte Uheld, bevarede han og hans Søster deres friske Mod og deres Frimodighed. Paa en Forsamling i Cambridge, hvor han med Søsteren var tilstede (1859), besluttede man, at der i Spidsen for den central-afrikanske Mission (ved Zambesifloden) skulde staae en Biskop, og Valget faldt ligesom af sig selv paa Mackenzie, hvis Dygtighed, Udholdenhed og Kjærlighed gjorde ham fortrinlig skikket til at omgaaes med Vilde. Understøttet af store Midler og ledsaget af mange gudfrygtige Menneskers Ønsker afreiste en udvalgt Skare af Udsendinge (den 2den Octbr. 1860) og kom med et freidigt og længselsfuldt Mod til Skuepladsen for deres tilkommende Virksomhed, seilede opad Zambesifloden til Magandscha, hvor de strax befriede et Antal Slaver, som just førtes forbi, — en ædel Handling, men som bragte Missionsforetagendet ind i ubehagelige Forviklinger og i fiendtligt Forhold til de omgivende Stammer og Slavehandlere. Dertil kom nu ogsaa de til hans Mission henhørende Stammers Upaalidelighed, Mangel af Fødemidler og det særdeles usunde Klima; Mackenzie kjæmpede med Heltemod mod disse Onder, for hvilke flere af hans Ledsagere maatte bukke under, men Feber og Strabadser havde afkræftet ham, og i en elendig Hytte udaandede (den 31te Jan. 1862) den ædle Mand sin Sjæl efter en saa kort Virksomhed. Mangomero maatte opgives; men Lidelsens Tid var ingenlunde forbi for de Udsendte; Hunger og Sygdom, Kamp mellem Stammerne rasede rundt omkring de Overblevne. En saadan

sørgelig Ende tog det med et Foretagende, der syntes at love den heldigste Fremgang, naar man saa hen til saavel den aandelige som den materielle Udrustning, med hvilken Sendebudene vare udsendte. I England beklagede man Tabet, men tabte ikke Modet; en ny Biskop, Tozer, er bleven indviet og er afreist til sit Bestemmelsessted. Vel har han snart forladt dette igjen og indskibet sig til Cap, hvorfra han med en Deel Børn har nedsat sig paa Øen Zansibar, og den centralafrikanske Mission maa saaledes siges at være ophørt; men muligt er det dog, at der fra Østafrika kan blive kastet Straaler ind i det Indre af Landet, der kunne lyse hen over de formørkede Slægter, naar blot den alt ødelæggende Slavehandel kunde afskaffes eller hemmes.

Hermed betræde vi allerede Sydafrikas vidtstrakte Kyster, hvor den rigeste Missionsvirksomhed udfolder sig lige fra Zuluernes Land indtil hiinsides Capkolonien. Blandt alle Kafferstammer ere Zuluerne de stolteste; og dog har Synden anrettet saa store Ødelæggelser iblandt dem, at mangt et Spor af deres oprindelige Herkomst efterhaanden er udslettet. Blandt disse Zuluer har i den nyere Tid Amerikanere, Nordmænd, Hermannsburgere, Berlinere og Wesleyanere arbeidet med forskjelligt Held. De politiske Forhold, Europæernes Opførsel og Zuluernes ubundne Frihed have lagt Omvendelsesværket store Hindringer i Veien; Natallandet begynder at tildrage sig Opmærksomhed, og en Skare af Nybyggere har nedsat sig der, tilligemed mange indiske Kolonister. Man har det Særsyn, at en engelsk Biskop, Colenso, har faaet Stødet til den Vantro, hvilken han har udbredt i sine megen Opsigt gjørende Skrifter, fra en Zuluer. Nordmændene have faaet deres i mange Aar blandt Zuluerne virkende, trofaste Missionær, Schreuder, indviet til Biskop — den første lutherske Missionsbiskop. De Stridigheder, som ere foranledigede ved Colensos Afsættelse, hvis Gyldighed han ikke vil anerkjende, ere just ikke skikkede til at give de skrøbelige Omvendte en god Forestilling om Christendommens Magt til Hjertets Forædling endog hos dem, der skulde skinne som et Lys for Andre. Og at „Øvrigheden i Natal fremdeles tilsteder, at de Sorte gaae splitternøgne om i selve D'Urbans Gader, at de bedrive alle Slags Uanstændigheder for Alles Øine, at de overalt og til alle Tider bære Spyd og Skjold og hele Aaret igjennem holde sine Drikkelag og andre Festligheder, der ere forbundne med de meest oprørende Usædeligheder" — er et Vidnesbyrd om, hvor lidet ordnede Forholdene ere i en Coloni, over hvilken dog England tilegner sig Herredømmet. Indstrømningen af Europæerne skader ogsaa

Missionen overordentligt. „Tusinde Acres Land ere nu beplantede med Sukkerrør, og den ene Rumfabrik efter den anden reiser sig. Vel er det forbudt at sælge denne Drik til de Indfødte; men Loven er et dødt Bogstav, eftersom den frit kan sælges til de Hvide." Saaledes tager Drukkenskab med sine for den sorte Race saa ødelæggende Følger Overhaand. Ogsaa bemærke Amerikanerne, at Zuluerne paa deres Stationer have en rig Fortjeneste ved de forskjellige Næringsveie, som Samkvem med civiliserede Personer medfører, og derfor tilegne sig de materielle Fordele istedetfor de aandelige.

Nærmest Natallandet boe Bassutoerne, blandt hvilke Berlinerne og den fransk-reformerte Kirke have deres Stationer. Dersom Nogen af vore Læsere kjender Casalis's fortræffelige Skrift (les Basoutos. Paris 1859), Frugten af Erfaring, indsamlet i Tro og Kjærlighed i fem og tyve Aars Arbeide, da vil han have glædet sig over den aandrige Forfatters friske og livlige Fremstilling. Nu er der gaaet en frygtelig Storm hen over disse blomstrende Stationer. Den nærmeste Foranledning er de hollandske Boers Begjærlighed efter at udvide deres Oranie-Fristat, hvorfor de forlangte, at Bassutoerne skulde rømme Pladsen (1864); disse hevnede sig ved Streiftog ind i Fristaten og stundom ogsaa i Natalkolonien, hvorfor det kom til formelig Krig mellem Bassutoerne med deres Konge Moschesch og Bønderne, hvorved disse naturligviis maatte blive de Seirende, og det saameget mere, som Englænderne, fortørnede over Bassutoernes Streiftog i Natalkolonien, understøttede Boers. Forfulgte maatte de arme Mennesker flygte til Bjerge og Skove, udholde svære Lidelser, berøvedes deres Kvæg og udplyndredes til det Yderste, uden at Missionærerne kunde yde dem Andet end i Nødsfald Huusrum til Kvinder og Børn. I Begyndelsen vilde man skaane de franske Missionsstationer; men under Paaskud af, at Missionærerne havde sendt Breve med ufordeelagtigt Omdømme om Boers til Paris, besluttede Folkeraadet (i Febr. 1866) imod Præsidentens Stemme, at alle franske Stationer skulde ophæves og Missionærerne inden Marts forlade Landet, der nu ganske skulde indlemmes i Fristaten; det gik ud paa aldeles at tilintetgjøre Bassutoerne som Folk. Saaledes handle Christne mod deres hedenske Brødre, af hvilke Mange havde smagt Evangeliets Velsignelse; 17 Missionærer arbeidede iblandt dem; 1200 besøgte Skolerne; et Seminarinm skulde danne indfødte Lærere, og mange Bøger vare trykte paa Landets Sprog. Hvilket umaadeligt materielt Tab der derved er tilføiet Missionen ved Ødelæggelsen af Stationer,

som vare forsynede med Alt, hvad der hører til Kirker og Skoler, er iøinefaldende; men endnu større er det aandelige Tab, idet man vil adsprede de nyssamlede Menigheder og berøve dem deres Fædre, for at de skjændige Forfølgere ikke skulle have Vidner til deres Udaad. Forgjæves har man baade fra Frankrig, England og Holland gjort Indsigelse mod denne voldelige Adfærd; den franske Kirke i Bassutolandet er ødelagt. En høist sørgelig Begivenhed har bortrykket Missionæren Fredoux; han forlod Kuruman (den 19de Marts), for at tiltræde en Missionsreise; en engelsk Kjøbmand af slet Opførsel sluttede sig til ham; da Fredoux ikke vilde have ham med, antændte denne Krudttønden i Vognen, og i denne Explosion mistede han selv tilligemed Fredoux og fem Indfødte Livet. Herrens Veie ere ikke vore Veie og hans Tanker ikke vore Tanker; vi kjende af Psalmerne de Helliges Klagemaal over, at Gud tillader sine Fiender at undertrykke hans Udvalgte; vi kunne dog ikke uden Bedrøvelse see saa blomstrende et Værk ødelagt af Vindesyge og Ubarmhjertighed, om vi end ikke ville undskylde de Voldsomheder, som ogsaa Bassutoerne have tilladt sig.

At Evangeliet i Sandhed er en Guds Kraft for hver den, som troer, har paa den skjønneste Maade viist sig i en anden Strækning af Bassutolandet mod Nord, hvor Kong Sekukuni har begyndt at forfølge de Christne, som vare vundne ved Berlinernes Arbeide; de ere blevne overfaldne, udplyndrede og mishandlede. Med Missionær Merensky flygtede en Deel omvendte Bassutoer under store Lidelser til Gerlachshoop i Bjergegnen. Da denne Station er bleven overfalden af Suasi og maatte opgives, har en lille Christenkoloni samlet sig paa et Sted, de have kaldet Botschobilo (Tilflugtssted), som ifølge de sidste Efterretninger opblomstrer ved Herrens Velsignelse.

Hvilket forunderligt Syn frembyder ikke det hele Sydafrika med sine talrige Stammer: Kaffer, Namaquaer, Hottentotter, Betschuaner, Griquas, Batlapis, Hereros, Bandrefolk, som destoværre ødelægge og fortære hverandre i Krige og gjensidige Overfald, med sin bestandig tiltagende Indvandring af Hvide, som kun søge jordiske Fordele af Kobberminer og andre Landenes Produkter og gjøre den oprindelige Befolkning til Trælle, med de idelige Grændsestridigheder, hvilke endog Cap-Koloniens fortræffelige Gouverneur, Lord G. Grey, ikke kunde forebygge, endelig med sine utallige Missionsstationer, hvor Arbeiderne af de forskjellige Confessioner og Denominationer have en Virksomhed, der har havt sin Løn paa Jorden og vil have den i Himlen. De engelske

Wesleyaner vide at fortælle os om en Opvækkelse i deres Kaffermenigheder, som ganske har den sædvanlige, methodistiske Opvækkelses Charakteer; Berlinerne have sendt deres nye Missionsdirektør Wangeman for at besøge deres Stationer, af hvilke Amalienstein i Svellendam øst for Capstaden er den vigtigste; det Londonner Selskab, hvis Hovedsæde er i Capstaden, udbreder sine Arme over sine mange rigtudstyrede Stationer, af hvilke Caledon, Pocaltsdorp, Bethelstorp, Grahamstown antage sig Fingufolket; den ærværdige Brødremenighed, som allertidligst har været paa Pladsen, samler Hottentotter under christelig Forsorg, og dens vidtudbredte Stationer Mamre, Gnadenthal, Clarkson, Silo, Gosen ere lysende Punkter i Hedenskabets Mørke. Endelig maae vi fremfor Andre nævne det Rhinske Selskab, som har den rigeste Virksomhed blandt de „Smaa-Namaquaer" fra Karri-Bjergene til Oranie og videre hen blandt Buskmændene nordlig oppe. Hvad have disse troe Sendebud ikke lidt snart af Tørke snart af Oversvømmelser snart af Bøndernes Fiendskab, endelig af de tilstrømmede Hvide, hvilke Vindesyge lokker derind! Og dog er Stellenbosch med sit theologiske Seminar, Tulbagh, Ebenezer o. fl. uudslettelige Minder om Evangeliets uudgrundelige Kraft. Naar vi nu glæde os over den rige Missionsvirksomhed, som udfoldes i Sydafrika, hvor christne Brødre af alle Nationaliteter, Nordmænd, Tydskere og Englændere, og af de forskjellige Confessioner række hinanden Haanden og arbeide for det samme Maal, at vinde Sjæle ogsaa for Ham, som elsker ogsaa de „Sorte", naar vi see, hvorledes Christendommen er bleven en Magt i Hedenskabets Mørke, — maae vi da ikke finde det sælsomt, at ogsaa Muhamedanerne have valgt den samme Mark til Udbredelsen af den falske Profets Lære; allerede kneise fem Moskeer i Capstaden, og nylig har en prægtig Moskee reist sig i Port Elisabeth ved Søkysten. Saaledes brydes Lyset og Mørket. (Forts.)

Nyere Missionsskrifter.

Beretning om Missionspræst Schreuders Ordination til Biskop over den Norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 samt Prædikener og Foredrag

af Biskop Schreuder, holdte under hans Nærværelse i Hjemmet. — Med et lithographeret Portræt. 93 Sider. Stavanger (Missionsselskabets Forlag) 1868. — 18 Skill.

Ovennævnte Bog har i disse Dage forladt Pressen og tilbydes herved de norske Missionsvenner som en vistnok for Mange kjær og velkommen Erindring om vor Missionsbiskops Ophold iblandt os, da han i 1866 gjæstede Fædrelandet for at modtage Indvielsen til den nye kirkelige Stilling, som vor Kirkebestyrelses Imødekommen dengang satte vort Selskab istand til at overdrage ham. At Bogen ikke er udkommen før, har tildeels havt sin Grund i, at en større Deel af dens Indhold først skulde hidsendes fra Afrika. Den Personlighed, som Bogen vil minde om endnu ved noget Andet end sin Titel, og som her frembærer sit Vidnesbyrd for en større Kreds af Menighedslemmer end den, der oprindelig hørte de enkelte Foredrag, vil allerede være en Anbefaling for Bogen. Vi troe at turde love dem, der gjøre det nærmere Bekjendtskab med den, at det Sandhedens Vidnesbyrd, den frembærer, vil komme til at anbefale den saaledes for deres Samvittighed, at den bliver dem en meget kjær og dyrebar Bog, til hvis Læsning de oftere ville vende tilbage, hvilket maaskee ogsaa vil være fornødent, om det Vidnesbyrd, som her er givet Sandheden, skal kunne blive tilegnet i hele sin indholdsrige Fylde. Ved Siden af den almindelige, christelige Oplysning og Opbyggelse, som Bogen tilbyder, handle de Foredrag, den indeholder, selvfølgelig fortrinsviis om Missionen, og her vil det være vore Missionsvenner ligesaa kjært som nyttigt at modtage den prøvede Missionærs Vidnesbyrd om, hvilken Stilling Missionen har i Guds Riges Udvikling paa Jorden, hvilke Fordringer den stiller til sine Arbeidere ude og hjemme, hvilke Byrder og Kors den paalægger, men hvilket forjættelsesrigt Haab den ogsaa indeslutter. Saaledes vil vistelig ogsaa denne lille Bog ved Guds Naade kunne blive et velsignet Middel til at knytte og befæste Aandens Eenhedsbaand mellem Moderkirken i Hjemmet og Datterkirken paa Missionsmarken. — At de tvende første Prædikener, som Bogen foruden Ordinationsberetningen indeholder, staae udenfor den Tidsfølgens Orden, som ellers er iagttaget, er begrundet i, at det først, efterat disse to Prædikener vare trykte, blev bestemt, at Bogen skulde have et større Omfang. Det veltrufne Portræt af Biskopen, som følger Bogen, vil antagelig være saa meget velkomnere, som vi i lang Tid have savnet et saadant. Bogens Priis, 18 Skill., er sat saa yderst billig, fordi Missionsselskabets Hovedbestyrelse har haabet, at den saa-

ledes vilde kunne faae desto større Udbredelse. (Se forøvrigt Bekjendtgjørelsen paa sidste Side.

Lapperne og den lappiske Mission ved J. Vahl, Præst i Aarhuus. Kjøbenhavn 1866. — Det er et glædeligt Udtryk for det Eenhedsbaand, som ogsaa i kirkelig Henseende forener de tre nordiske Folk, at en dansk Præst, hvis Arbeidskraft er beskjæftiget i mange andre Retninger, har anvendt et fleeraarigt Arbeide (se Fortalen til Værket) paa at levere en Fremstilling af den Missionsvirksomhed, ved hvilken den norske og den svenske Kirke har bestræbt sig for at bringe Evangeliets Lys til den Rest af Europas Urbefolkning, som lever i vor Verdensdeels nordligste Egne. Men desto større maa vor Taknemmelighed blive, naar den Forfatter, som tager sig fore at beskrive den Bestræbelse, som her er udgaaet fra Kirkerne paa den skandinaviske Halvø, leverer et Værk af et saadant Værd som det, der her foreligger. Forf. har her skjænket os en Missionshistorie, som i en livlig og interessant Fremstillingsform gjengiver Resultaterne af omfattende, videnskabelige Granskninger, en Omstændighed, som giver Bogen det store Fortrin, at den kan læses med Glæde og Opbyggelse af den troende Lægmand, der væsentlig søger Sporene af Guds Naadesførelser med Folkene, paa samme Tid, som den giver den videnskabeligt dannede Fagmand et omhyggeligt samlet Resultat af Historieskriveres, Statistikeres, Tidsskrifters, Reisendes, Sprogforskeres og Missionærers Bestræbelser for at vække Interessen for hine fjerntboende Folk og stille deres eiendommelige Forholde i det rette Lys. Bogen egner sig derfor for en vid og forskjelligartet Læsekreds, og vi vilde gjerne have den anbefalet ogsaa til vore Læsere, af hvilke jo desuden ikke faa leve i nær og umiddelbar Berørelse med det Folk, hvis Historie og Livsforholde Forfatteren beskriver. — Bogen er deelt i to Afsnit. Det første af disse giver i de 6 første Kapitler en Fremstilling af Lappefolkets Historie fra de ældste Tider indtil vore Dage, — en veemodig Historie, thi den er et forsvindende, ofte ogsaa forurettet og mishandlet Folks Historie. Forf. berører ogsaa (S. 57, smlgn. S. 109 ff.) de beklagelige, som det synes, tildeels uundgaaelige Sammenstød mellem Lapperne og de Fastboende, som tilhøre ogsaa de seneste Aar og udtaler her, støttende sig til norske Kilder, en kjærlig Deeltagelse for Lapperne, som det visselig var at ønske, maatte blive den fremherskende Aand hos den Grændsebefolkning, med hvilken det omvankende Nomadefolk her støder sammen, og som derfor har den vanskelige Opgave at løse. Kommer først Kjærligheden til at

sidde i Dommersædet, vil Retten blive mindre vanskelig at stifte. — Forf. behandler her foruden de norske tillige de svenske, finske og russiske Lappers Historie. — De fire sidste Kapitler af første Afsnit skildrer Lappefolkets Hjem, Sprog, Levevüs, Sæder og gamle Sagn. Den sandhedstroe Kjærlighed, hvormed disse Skildringer er sammendragne af de mange forskjellige Kilder, som ere benyttede, sætter i Forening med den anskuelige Fremstillingsmaade Læseren istand til at følge den udførlige Fremstilling Side efter Side med usvækket Interesse. — Bogens andet Afsnit indeholder den egentlige Missionshistorie. Udførligt skildres her Missionens Historie mellem de norske og svenske, i mere kortfattet Fremstilling mellem de finske og russiske Lapper. Det gjælder om Missionens Historie mellem Lapperne, hvad der gjælder om deres Historie som Folk, at den er en veemodig Historie, men veemodig, mindre fordi den vidner om, at Kirkens Arbeide her var unyttigt og frugtesløst — tvertimod Kirken fandt som oftest, naar den kraftigere antog sig sin Vidnepligt, just mellem dette varmhjertede, følelsesfulde, i flere Henseender med dybe og rige Naturanlæg udrustede Folk en saare modtagelig Jordbund, — den lappiske Missionshistorie maa snarere kaldes en veemodig Historie fordi den bærer Vidnesbyrd om megen Forsømmelighed fra Kirkens Side, og særligt rammer denne Anklage den dansk-norske Kirke, som i lang Tid efter Reformationen kun missionerede mellem Lapperne igjennem Øvrighedsbud, Hexeprocesser, uduelige, ryggesløse Præster og deporterede Forbrydere. „Finnernes Apostel", Thomas v. Westen, bringer i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede ved sin ufortrødne opofrende Virksomhed den lapske Mission ind i et andet og bedre Spor, men efter hans Bortgang i 1727 indtræde nogetnær de gamle Tilstande. Det skal siges til Forfatterens Roes, at han her med historisk Troskab og Sandhedskjærlighed paaviser Skrøbelighederne og Misgrebene, medens han paa den anden Side med det rette, historiske Maadehold ikke ubetinget bryder Staven over enhver Foranstaltning, ved hvilken Nutidens mere udviklede, kirkelige Bevidsthed nok kunde finde Udsættelser at gjøre. Forfatteren anlægger overalt Kirkens Maalestok, men han gjør sig paa den anden Side ikke skyldig i den Uretfærdighed, paa ethvert Punkt at maale Fortidens Mænd med Nutidens Maal. Udførligt skildrer Forf. den nye Tid, som med N. Stockfleths Virksomhed begynder for Menighedslivet i disse Egne; ogsaa her forekommer det os, at Forf. har benyttet sit vidtløftige Kildeapparat saaledes, at den historiske Sandhed træder Læseren imøde fra hans Skildringer, saaledes, at Lys og

Skygge staae i det rette Forhold til hinanden. Over Stockfleths elskelige, fremragende Personlighed, som selvfølgelig her stilles i Forgrunden, glemmer Forfatteren ikke at nævne de Kirkens Kræfter, som af ham i en videre Kreds sattes i Bevægelse, og som den Dag i Dag fortsætte hans Værk. Paa den anden Side har hans Fremstilling af den sørgeligt navnkundige Kautokeinobevægelse faaet en saadan Form, at disse Begivenheder ogsaa i det foreliggende Værk tale det rette Advarselens Sprog ligeoverfor de aandelige Forvildelser, som her endte med blodige Forbrydelser, men som, om end i mindre udviklet Skikkelse, have været kjendte paa adskillige andre Steder i vort Fædreland. At hiin Bevægelse i Kautokeino væsentlig var af svensk Oprindelse, ligger i de lokale Forholde. Den kunde under andre Omstændigheder meget godt have været af norsk Herkomst (se 2det Afsnit S. 78). Forf. slutter sin Fremstilling af Missionen mellem de norske Lapper med at paapege, hvor Meget der endnu navnlig paa Grund af de sproglige Forholde staaer tilbage at gjøre, før Lapperne kunne siges at være tilstrækkeligt forsørgede i kirkelig Henseende. Idet han yder de Bestræbelser fra Styrelsens Side, som her kunne paapeges, den Anerkjendelse, som de visselig fortjene, antyder han, at man her maaskee ikke bør vente Alt ad Lovgivningens Vei, og fremhæver tilsidst v. Westens Tanke, at uddanne christelige og begavede, unge Lapper til Præster for deres Landsmænd. Forf. vil vel allerede have erfaret, at den samme Tanke hos os sysselsætter Lappernes Venner, og at der, saavidt vides, allerede er gjort en Begyndelse med at iværksætte den. — Ikke mindre udførligt end Missionen mellem de norske Lapper har Forfatteren skildret Missionen mellem de svenske Lapper. Vi troe ikke at burde gjøre denne Anmeldelse meget længere og skulle derfor kun nævne, at Forfatterens Skildring af den svenske Mission i dens Berøringspunkter med og i dens Forskjelle fra den norske ikke er mindre læseværdig. Det er særligt værd at bemærke, hvorledes der i den svenske Mission som i den norske kan paapeges Livs- og Dødstider, der, uagtet begge Missioners temmelig forskjellige Virkemaade og Vilkaar, i begge Kirker ere saagodtsom samtidige. Vi mærke her eet og det samme Kirkelegemes Pulsslag i de forskjellige Lemmer. — Missionen blandt de finske Lapper har selvfølgelig indtil dette Aarhundredes Begyndelse i det Væsentlige Historie tilfælles med den svensk-lappiske Mission, og den milde Behandling, som Finland nyder under det russiske Herredømme, har gjort det muligt, at Kirkens Arbeide her kunde fortsættes. „Den finske Regjerings Omhu for Lap-

pernes aandelige Vel fortjener al mulig Paaskjønnelse; i faa Statskirker, maaskee i ingen, har Regjeringen vist en saadan Omhu for en Befolkning paa nogle hundrede Sjæle." Af særlig Betydning for norske Læsere er den Bemærkning i Kuopio Domkapitels Indberetning af 1860, hvormed dette Bogens Afsnit slutter. De norske og de finske Lappers broderlige Udvexling af de Goder, som hver eier paa sine Enemærker, fremstilles her som en Mislighed, der særligt kræver Styrelsens Opmærksomhed. Den gode Forstaaelse, hvori de fredelige, lappiske Stammer leve med hinanden, uanseet hvilket Statslegeme de tilhøre, skal maaskee her i sin Tid blive benyttet som Anledning til en ny Aabenbarelse af „Uretfærdighedens Mangfoldighed." — At Missionens Arbeide først synes at være kommet til et Slags Afslutning blandt de russiske Lapper lader sig forklare, naar vi erindre den helgen- og billeddyrkende, græske Kirkes Nøisomhed i de Fordringer paa christelig Oplysning, som den stiller til sine Lemmer. Men Resultatet af Kirkens Arbeide her er da heller ikke et andet end, at de russiske Lapper, baade de rettroende og de sekteriske, kun have en tvivlsom Berettigelse til at kaldes Christne og egentlig ere at betragte som Forvildede, hvis Nød raaber indtrængende om Hjælp.

Det skulde glæde Anmelderen, om hans udførligere Omtale af dette værdifulde Arbeide kunde bidrage Noget til ogsaa hos os at skaffe det Udbredelse ikke alene blandt dem, der væsentlig søge „Stof nok til Meddelelser og Skildringer ved Missionsmøder og tillige, hvad der er læseligt ogsaa for christeligt Almuesfolk", — man behøver forøvrigt ikke med disse Formaal for Øie at søge forgjæves i noget Afsnit af Bogen, — men ogsaa blandt dem, der medbringe Forudsætningerne til at glæde sig ved Bogen i andre Henseender. Bogens Hovedformaal er det at tjene Guds Rige, men det er kun et Fortrin ved den, at den ligeoverfor de i dette Stykke Interesserede ikke henvender sig til en snevrere, men til en videre Kreds, til de forskjellige Dannelseskredse, hvis Fællesskab i det Største og Væsentligste ialfald bør søges bevaret ogsaa der, hvor det reent Menneskelige træder mere i Forgrunden. — Bogen, hvis tvende Afsnit tilsammen udgjøre 363 Sider stor Octav, koster i den norske Boghandel 1 Spd. 12 Skill.

I „Luthersk Kirketidende" X No. 2 anmeldes et andet Skrift af den samme Forfatter, „Oversigt over den danske Missionsvirksomhed siden Reformationen" (20 S.). Vi have ikke havt Anledning til at see Skriftet og tillade os derfor at hidsætte de Bemærk-

ninger, hvormed Kirketidendens Anmelder anbefaler Skriftet ogsaa til norske Missionsvenners Opmærksomhed:

„Den norske Kirkes lange Forbindelse med den danske maa ogsaa forhøie vor Interesse for Missionens Lod indenfor Danmarks Kirke saavel under Foreningen som i den derpaa følgende Tid . . . Det lille Skrift er meget oplysende og fortæller om dansk Mission og især om danske Missionærer, hvad der visselig for de fleste Missionsvenner i vort Land er temmelig ubekjendt. Vi see af det lille Skrift, at der indtil 1800 udgik 49 danske Missionærer til Indien, af hvilke dog de fleste vare uddannede i Tydskland; i det Hele er det eget for den danske Kirkes Mission ligetil Nutiden, at dens til Missionen kaldede Lemmer have maattet søge Uddannelse og Udsendelse i Udlandet, ja endog hos andre Kirkesamfund; Labradors „Apostel", Jens Haven, var saaledes i Brødremenighedens Tjeneste. At Missionssagen i Danmark ikke ved Livets Gjenopvækkelse efter Rationalismen har faaet den Fremgang, som hos os, tilskrives især den Grundtvigske Retnings Betragtning af denne Sag og dens Indflydelse paa Lægfolket. I den sidste Tid, da Tallet af troende Præster og Lægfolk, som staae udenfor den Grundtvigske Kreds, er blevet større, gaaer Sagen stadig fremad. Danmark sees at have havt — foruden den statskirkelige Mission med sit „Missionskollegium" — fem private Missionsselskaber: Det danske Missionsselskab, det nordslesvigske, den danske Missionsforening for China, Missionsforeningen i det nordvestlige Sjælland (som nu har sluttet sig til det danske M. S.) og endelig det græsk-danske Missionsselskab, stiftet i 1863 af Provst Victor Bloch.

Dr. Grundemann's „Almindelige Missionsatlas." — Den første Levering af dette Værk er allerede anmeldt i Miss.-Tid. for f. A. No. 5. Siden er udkommet 2 nye Leveringer, som afslutte Værkets første Afdeling: Afrika. 2den Levering indeholder 7 Karter med hosføiede geographiske og historisk-statistiske Oplysninger over Namaqualandet, Kaplandet, det indre Sydafrika, de sydvestlige Kaffer-Missioner samt Natal og Zululandet. For norske Missionsvenner vil netop denne Levering af Værket have en forhøiet Interesse, forsaavidt vor egen Missionsmark hører med til de Landskaber, som i den fremstilles og beskrives. Forøvrigt har just Zululandets Kart, hvad ogsaa Forfatteren selv bemærker, Udseendet af, at de Beskrivelser af Landet, til hvilket Kartets Fremstilling støtter sig, ere lidet

tilstrækkelige. Paa den modsatte Kyst af Sydafrika, i Store-Namaqualand, minde de norske Navne, som enkeltviis findes paa Kartet (Lyngdal, Gudbrandsdalen) om, at der ogsaa her har virket en norsk Arbeider i Herrens Viingaard. Det vil være de fleste Missionsvenner bekjendt, at den norske Missionær, H. C. Knudsen, her arbeidede flere Aar i det Rhinske Missionsselskabs Tjeneste. Som Prøver af den beskrivende Deel af Atlasets Indhold skulle vi senere meddele i Oversættelse de Skildringer, som ledsage Karterne over Natal og Zululandet samt over Madagaskar. Den Anskuelighed, som Forf. i det Hele taget veed at give disse selvfølgelig meget sammentrængte Skildringer, vil her være saa meget kjærkomnere for norske Missionsvenner. Værkets anden Levering koster i den norske Boghandel 75 Skill.

Den tredie Levering, der, som allerede nævnt, afslutter Værkets første Afdeling, indeholder Karter og Beskrivelser over Øst-Afrika, Madagaskar, Provindsen Ankova og Hovedstaden Antananarivo paa Madagaskar, Abessinien og Egypten tilligemed et Oversigtskart over Afrika. I denne som i de foregaaende Leveringer findes paa de fleste af Karterne mindre Kartoner, der i forstørret Maalestok gjengive saadanne Punkter og Landskaber, til hvilke der i den ene eller den anden Henseende knytter sig særlig Interesse. Vi ville fremhæve Grundridset af Antananarivo med Omgivelser paa Kartet No. 18. Her seer man de kongelige Paladser, Missionærernes Boliger, Missionens Skoler og øvrige Bygninger, de gamle Henrettelsespladse, hvor nu Kirker fremstaae som Frugten af Martyrblodets Udsæd, den store Paradeplads, som Pastor Engh omtaler i et af sine Breve o. s. v. Det almindelige Oversigtskart fremstiller Afrika efter dets Religionsforholde. De forskjellige Religioner ere fremstillede med forskjellige Farver, hvis lysere eller mørkere Nuancer svare til Folkemængdens Størrelse eller rettere talt Befolkningens Tæthed, saavidt den kjendes. Denne Levering koster 60 Skill. — Hele Værkets første Afdeling, Afrika, koster altsaa 1 Spd. 98 Skill., men, som tidligere omtalt, er der Anledning til at faae endog hver enkelt Levering kjøbt særskilt.

„Tidsskrift for Missionslæsning“, udgivet af Missionsskolens Lærere, Blom og Eckhoff. 1ste Hefte er under Pressen. Det vil komme til at indeholde: „Missionær Ziegenbalgs Liv“ og „Tale ved Missionsskolens sidste Aarsexamen af Forstander Eckhoff.“

Missionsskibet.

Af Aviserne sees, at Missionsskibet Elieser, Capt. Larsen, ankom fra Natal til Mauritius den 19de November og afgik derfra den 5te December til Queenstown i Irland.

Nye Emissærer.

Hovedbestyrelsen har besat den ved Cand. Riddervolds Fratrædelse ledigblevne Emissærpost med Snedker **Fredrik Aandahl** af Grytens Præstegjeld. — Bergens Kredsbestyrelse har oprettet en fast Emissærpost for Bergens Kreds og besat denne med Kirkesanger **Jens Stueland** af Olve Annex til Kvindherreds Præstegjeld. — Vi anbefale disse kjære Brødre til Præsters og Menigheders kjærlige Modtagelse og Understøttelse i de Kredse, hvor de skulle tjene Herren og Hans Menighed ved at arbeide paa Missionskjærligheds Udbredelse og Befæstelse.

Gaver.

Indk. til **Hovedbestyrelsen**: Elias Iversen Bjørlykke indf. fra følgende Givere i Vatne Sogn paa Søndmøre: Sandfjords Sildenotlag 5 Spd., Elias Iversen Bjørlykke 1 Spd., Olava Andersdatter Do. 36 ß, Johan Arnt Eliassen Do. 24 ß, Peder E. Do. Do. 24 ß, Petrine Eliasdatter Do. 24 ß, Caroline Do. Do. 24 ß, Karen Do. Do. 24 ß, Iver Knudsen Do. 24 ß, Bernt Pedersen Bjørlykstøl 1 Spd., Peder Andersen Remme 2 Spd., Hans Thorstensen Do. 1 Spd. 96 ß, Sivert Olsen Lunden 1 Spd., Knud Pedersen Ertesvaag 12 ß, Jetmund Knudsen Helland 1 Spd., Andreas Johnsen Do. 12 ß, Olaus Olsen Do. 12 ß, Berte Olausdatter Do. 12 ß, Sivert Berntsen Klok 1 Spd. Hans Simonsen Sjulstad 1 Spd., Hellands Sildenotlag 2 Spd., Ole Arnesen Helland 12 ß, Thorsten Nielsen Remme 2 Spd., Andreas Pettersen Ertesvaag 1 Spd., Simon Hansen Sjulstad 60 ß, Ole Thorstensen Remme 60 ß, Jacob Do. Do. 60 ß, Severine Do. Do. 14 ß, Iver Johnsen Bjørlykke 60 ß, Knud Hansen Do. 60 ß, Peder Rasmussen Remme 24 ß, Peder Pedersen Tendfjord 1 Spd., Lars Vold Do. 12 ß, fra en Uben. 48 ß, en Do. 24 ß, tilsammen 26 Spd. 38 ß. Billeſt Malde fra Malde Kv. F. 11 Spd. 60 ß. Malde Skoledistrikt 1 Spd. 96 ß. Slettebygdens Sildenotlag 2 Spd. Ved M.elev Rosaas indk. ved et M.møde i Tananger 89 ß. Sognepræst Jürgens fra Lunde Sogns M. F. 1 Spd. Ved Jfr. Lovise Olsen, Bergen, fra Balestrands Kv. F. 12 Fruentimmerlinneder. Ved M.elev Egenæs fra Michael Landmark, Bergen, 36 ß, fra to Ubenævnte resp. 60 ß og 12 ß. Ved M.elev Tjomsland fra

Gaards M. F. 7 Spd. 24 ß. Ved Andr. Olsen fra Varteig M. F. 6 Spd. 105 ß. Katechet Neumann, Haugesund, indk. ved Gudstjeneste i Skaare Kirke Helligtrekongersdag 3 Spd. Ingeborg Rafteseth, Herø, fra en Kv. F. sammesteds 4 Spd. Fra Lyngdal 11 Bluser, 4 Par Strømper, bestemte for Pastor Ostebro, fra Ovaas 7 Par Beenklæder, bestemte for Pastor Udland (begge Dele anmeldte i Missionstidenden for Decbr. f. A. som indk. fra Farsund). Sognepræst Mohr, Thingvold, inds. fra Thingvolds Kv. F. 16 Spd. 7 ß, indk. i Bøsser 2 Spd. 8 ß. S. O. Aamodt, Liknæs, fra en Ubenævnt til den norske Hedningemission 20 Spd., til Brødremenighedens Mission blandt Jøderne 40 Spd., til den norske Sømandsmission 10 Spd., til Stavanger Bibelforning 10 Spd. = 80 Spd. Sognepræst Bjørnestad fra Mo og Skaffe Sogne 5 Spd. 68 ß, hvorfra 1 Spd. 48 ß, for fire Explr af Miss.-Tid. Augvaldsnæs Kv. F. 8 Spd. 60 ß. — Fra Christianssunds Kv. F. foruden det i Miss.-Tid. No. 9 f. A. Anførte 1 Par Sokker, 1 Par Bomuldsstrømper, 7 Par Uldstrømper, 1 Barneforklæde; til M.elev Stavem: 1 Skjorte, 1 Par Underbeenklæder.

Stavanger den 26de Januar 1868.

Til **Stavanger** Kredsbest. indk. fra $^{11}/_{10}$ til $^{31}/_{12}$ 67: Fra Næssebygdens Kv. F. i Nærstrand ved Lensmand Øverland 10 Spd. Ved Møder i Søvde Skolehuus, holdte af Sognepræst Selmer, indbetalt ved Landhandler Lea 7 Spd. 41½ ß, til Jødemissionen ved Do. 4 Spd. 35 ß, Søvde Kv. F. ved Do. 6 Spd. og en Ubenævnt 6 Spd. Vestre Falnæs M. F., Skudesnæs, ved Rasmus Rusdal 5 Spd. 72 ß. Sundfør Kv. F. ved Erik Worro 2 Spd. 60 ß. Martha Solensteen, Hjelmelandsvaagen, 36 ß. Haugesunds Kv. F. ved Kjøbmand Hansen 36 Spd. 76½ ß samt 5 fremmede Sølv- og 2 Kobbermynter. Haglands M. F. ved O. Brommeland 5 Spd. 87½ ß. Urdals Kv. F. i Vads ved Zacharias Jacobsen 5 Spd. Fister M. F. ved Kirkesanger Sigmundstad 42 ß og en Skolelærer ved Do. 96 ß. Nordre Strands Sogns M. F. 6 Spd. En Ubenævnt ved Kredsbestyrelsens Formand 60 ß. Missionsmøder paa Gaarden Hanesand i Rennesø, indbetalt ved R. Sæbø 72 ß. Et Notelag paa Omø til Biskop Gobat i Jerusalen ved Skolelærer Aasland 2 Spd. 40 ß. Vads M. F., indkommet ved Gudtjeneste i Vads Kirke, afholdt ved Sognepræsten, indbetalt ved Landhandler P. Tolgø 9 Spd. 64½ ß; Missionsmøder ved Do. 4 Spd. 110½ ß. Stavanger Kv. F. ved Jomfru Pedersen 12 Spd. Tønsbergs Kv. F. pr. Post ved Nielsen 18 Spd. Lasteens og Ringestads Kv. F. ved Anders Olsen Lasteen 6 Spd 86 ß. Flekkefjords Kv. F. ved Frøken Kraft 25 Spd. En Ubenævnt til Jødemissionen ved Rasmus Nordbø, Findø, 5 Spd., Findø M. F. ved Do. 3 Spd. Bakke M. F. ved Foss 2 Spd. En Enkes Skjærv til Jødemissionen 1 Spd. Ved Missionsmøder, afholdte ved Emissær Erlandsen i Skjold og Tysvær, og indbetalt ved ham 9 Spd. Vornæs Kv. i Skjold ved Kirkesanger Smedvig 5 Spd. 112½ ß. Frøvigs Kv. F. ved Do. 2 Spd. Bøssen paa Næsheim ved Do. 103½ ß. Stordalens nye Kv. F. i Etne 18 Spd. og til Jødemissionen 8 Spd., Nærstrands vestre Kv. F. ved adj. Lensmand Øverland 6 Spd. Ole Rasmussen Haaland, Thime Sogn, ved Skrædder Davidsen 2 Spd. 16 ß.

Sannæs og Høilands K. F. ved Jomfru Dina Jonasen 20 Spd. Skolebørnene i Sole faste Skole ved deres Lærer, Rommetvedt 1 Spd. 61 ß. Kopervik M. F. ved Lærer Olsen 34 Spd. 1½ ß. Malde M. F. ved Gabriel Malde 11 Spd. 56 ß og en fremmed Mynt. Øvre Etne M. F. ved Flakketvedt 10 Spd. Ved D. Bore: Hitterøe K. F. 5 Spd., Do. M. F. ved Do. 6 Spd. 20½ ß og til Jødemissionen ved Do. 3 Spd. Ved D. Bore: fra Bakke M. F. 1 Spd. og Gylands M. F. 36 ß. Aardals M. F. ved Hans Øiehavn 2 Spd. 65½ ß og til Jødemissionen 2 Spd. 105 ß. Ole Riveland 2 Spd. samt fra en Enke ved Do. 24 ß. Sands M. F. ved J. Larsen 4 Spd. 48 ß, og indk. i M.møder, holdte af Emissær Erlandsen, ved Do. 6 Spd. 108½ ß. Stjernerø M. F. ved Kirkesangeren 1 Spd. 35 ß, og ved Do. fra Skolebørnene i Stjernerøes faste Skole 1 Spd. 60 ß. Hellands M. F. ved Knud Halvorsen 4 Spd. 5 ß.

Stavanger den 31te December 1867. P. E. Ramsland.

Til **Throndhjems** Kredsbestyrelse indk.: Fra Røds Kv. F. ved Pastor Wisløff 5 Spd. 34 ß. Ved L. Sæther: Indk. i Lesunds og Tørfelsund M. FF. Christi Himmelfartsdag 1 Spd. 110 ß og i et M.møde den 1ste Septbr. 2 Spd. 24 ß. Solumsundets M. F. ved A. T. Solem 3 Spd. 96 ß. Høilandets Kv. F. ved John Solem 5 Spd. 68 ß. Ved Pastor Møller: fra Vandelvens M. F. 64 Spd. 60 ß og til Jødemissionen 5 Spd. 60 ß samt en Guldring, solgt for 108 ß. Indre Todalens Kv. F. ved T. Helle 14 Spd. Voldens M. F. ved J. N. Kobberstad: fra Andreas Sæthre 1 Spd., Stener Hjerking 1 Spd., Pernilla Djurvik 1 Spd., Ole Reite 72 ß, Erling Natvig 60 ß, M. Løvik 5 Spd., Ananias Omelfort 1 Spd., Anders Rønnestad 1 Spd., A. Drabløs's Baadlag 5 Spd., L. Ulvestads Do. 2 Spd., P. Hjelde 60 ß, Ole Espenak 82 ß, O. Eidsethς Baadlag 1 Spd., P. Hesteflot 1 Spd., L. Drabløs's Baadlag 2 Spd. D. Storaunets Do. 2 Spd., O. Folkestads Do. 1 Spd., O. Fitjær 60 ß, Sjur Voldviks Baadlag 1 Spd., K. Konbergs Do. 1 Spd. = 28 Spd. 94 ß, og til Jødemissionen: fra Anders Drabløs 2 Spd., L. Ulvestads Baadlag 2 Spd., O. N. Fitjær 60 ß = 4 Spd. 60 ß. Tyldalens Kv. F ved Pastor Widerø 25 Spd. Hevne Kv. F. ved M. A. Strand 33 Spd. 17 ß. Strømnæsset ved A. F. Staburvik 63 ß. Osens M. F. ved N. E. Gran 1 Spd. ½ ß. Ovams Sogns M. F. ved Pastor Rolland 3 Spd. 74 ß, deraf indkommet 1 Spd. 28 ß ved en Takkefest i Kirken for Høsten 1866. Ved O. Ovam: Inderøens Kv. F.: 1ste Kreds 3 Spd. 69 ß og til M.skibet 78 ß, 2den Kreds 5 Spd. 18 ß, 3die Kreds 1 Spd. 52 ß, for samtlige solgte Arbeider 22 Spd. 63 ß = 33 Spd. 40 ß; fra M. F.: Foreningens solgte Arbeider 9 Spd. 60 ß, indk. i M.møder 3 Spd. 3 ß, i 3 af O. Kallem afholdte Møder 3 Spd. 17 ß, i Fællesmødet 20 Spd. 60 ß, en Kone i Salbergs Sogn 1 Spd. = 37 Spd. 20 ß. Indkommet ved en M.gudstjeneste i Voldens Hovedkirke og fra endeel M.venner ved J. N. Kobberstad 23 Spd. 86 ß. Buvigens M. F. ved A. Einum 8 Spd. 46 ß. Voldens M. F. ved J. N. Kobberstad 20 Spd. Hevne M. F. ved Chr. Øie 17 Spd. 104½ ß. Singsaas Kv. F. ved J. Winsnæs 24 Spd. Singsaas M. F. ved Do. 4 Spd. 43 ß. Udbytte af en Pote-

tesager i Stadsbygdens Præstegjeld ved B. J. Frostad 1 Spd. Tønseths Kv. F. ved Pastor Viderøe 55 Spd. Indkommet i 4 af O. Kallem afholdte Møder i Fladanger 4 Spd. 20 ß og i et af Do. afholdt Møde i Statland 3 Spd. 35 ß. Indkommet i 4 af O. Kallem afholdte Møder i Nærø Hovedsogn 16 Spd. 37 ß, en Spænde, solgt for 12 ß samt indk. i et Møde i Løvøen 1 Spd. 13 ß = 17 Spd. 62 ß. Ved O. Kallem: i 4 Møder i Lekø Indland 4 Spd. 58 ß, i 3 Møder i Vemundsvik 8 Spd. 25 ß, i Harran og Grogn 2 Spd. 59 ß, i 5 Møder i Beistadens Hovedsogn 5 Spd. 104 ß og i 1 Møde i Malmo 118 ß = 6 Spd. 102 ß. Ved L. Sæther: fra Lesunds Sildnotlag 2 Spd. og Gjøtens Do. 1 Spd. Ørlandets M. F., John Bye, 17 Spd. 73½ ß. Vigerøen ved M. J. Flem: indk. ved afholdte Møder af N. Ylvisaker 20 Spd. 88 ß, i et almindelig Missionsmøde 36 ß, givet af Jacob Gjøsnnd 1 Spd., efter afdøde S. P. Barstad, hans tilgodehavende Tjenerløn 2 Spd. 72 ß = 24 Spd. 76 ß. Torvikeidets M. F. ved J. B. Torvik 7 Spd. 8½ ß og Do. Kv. F. 4 Spd. 66 ß. Skage Sogns Kv. F. ved Maren Aune 3 Spd. 36 ß. A. Sæther: Indkommet ved en Missionsgudstjeneste i Lexvigstrandens Kirke 3 Spd. ½ ß, i 2 af O. Kallem afholdte Møder 4 Spd. 9 ß og i de maanedlige Møder 15 Spd. 32 ß = 22 Spd. 41½ ß. Rennebo M. F. ved E. Mesloe 9 Spd. 39 ß. Ved H. Vorum: fra Snaasen indk. i 5 af O. Kallem afholdte Møder 4 Spd. 37½ ß og i et Møde af Stedets Præst 71 ß. Ved Pastor Rambech: fra Meldalens M. F. 9 Spd. 81 ß, Aamots Kv. F. 6 Spd., Mælens Kv. F. 4 Spd. 32 ß, Øvre Kv. F. 7 Spd. 7 ß = 27 Spd. Af en Huusbøsse fra Pastor Hofflund 2 Spd. 80 ß. Baagstrandens M. F. ved S. Midtet 10 Spd.

Throndhjem den 8de Januar 1868. Brænne.

☛ Følgende Skrift har forladt Pressen og vil kunne faaes enten ved Henvendelse til Hovedbestyrelsen eller vedk. Kredsbestyrelse:

Beretning om Missionspræst Schreuders Ordination til Biskop over den Norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 samt Prædikener og Foredrag af Biskop Schreuder, holdte under hans Nærværelse i Hjemmet. Med Biskopens lithographerede Portræt. Priis 18 ß. Boghandlere tilstaaes 25 pCt. Rabat. De Rekvirerende bære selv Forsendelsesomkostningerne.

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk
Missions-Tidende.

No. 2. Februar 1868. 23de Aarg.

Er det berettiget at henregne Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?

(Af Udgiveren. Fortſ. fra f. No.)

Hvad mener da Apostelen, — vi skylde jo endnu Svar paa Spørgsmaalet, — hvad mener Apostelen, naar han formaner til „at gjøre det Gode mod Alle, men mest mod Troens Egne," naar han advarer mod at forsømme sine Egne, „hvis man ikke vil agtes værre end en Vantro?" — Apostelen sætter selvfølgelig dermed et vist Modsætningsforhold mellem Hedningerne og „Troens Egne", men naturligviis ikke et Modsætningsforhold, der skulde udelukke eller endog kun tilbagetrænge Menighedens Missionsvirksomhed. Han mener ikke Andet end, hvad ogsaa vi mene, at en i Aand og Sandhed missionerende Menighed selvfølgelig ikke kan glemme sine nærmestliggende Forpligtelser, selvfølgelig lever et kraftigt Kjærlighedsliv ogsaa i sin egen Kreds, uagtet i Guds Rige „Først og Sidst" ikke altid følger de menneskelige Tankers Orden. Hedningeapostelens Formaning til de christelige Menigheder til ikke at glemme sine egne Lemmer er en Formaning af samme Slags som den, Erfaring har vist den Dag idag udgaaer til Kirken just fra Hedningemissionen, Formaningen til at opfylde alle sine Forpligtelser, til at elske Brødrene, som sees, ikke mindre en Brødrene, som ikke sees. Den Anklage mod Hedningemissionen, at den unddrager Menigheden de Kjærlighedens Kræfter, hvis Arbeide burde komme den selv tilgode, kan mødes og er mødt paa mange Maader. Den kan gjendrives ved Ord og Grunde, den kan gjendrives og er gjendrevet af Herren selv ved de ganske modsatte Frugter, Han har ladet den bære. Men de, som reise Anklagen, de hjælpe just ved at reise den selv til at gjendrive den. Enhver ny Talsmand for den hjemlige Menigheds Krav, som Missionen paa den ene eller den anden Maade bringer til at opløfte sin Røst,

ethvert saadant Vidnesbyrd er ogsaa en god Frugt af Hedningemissionens Virksomhed, som vidner om, hvilken Velsignelsens Fylde den indeslutter for Menigheden, helst naturligviis naar Mindelsen, den saaledes giver, kommer til at bære Gjerningens og ikke blot Ordets Frugter.

Forøvrigt, naar Apostelen Paulus i sit Brev til Galaterne, 6, 10., formaner til at „gjøre det Gode mod Alle; men mest mod Troens Egne“, naar han til Timotheus, 1 Tim. 5, 8., siger: „Dersom Nogen ikke haver Omsorg for sine Egne og mest for sine Huusfolk, han har fornegtet Troen og er værre end en Vantro“, — da er det kun en misforstaaende Opfatning af disse Steder, som sætter deres Advarsel i nært Forhold til Menighedens Missionsvirksomhed. De minde, begge disse Steder, om den Christnes almindelige Kjærlighedspligt, minde om de Kjærlighedens gode Gjerninger, i hvilke den sande Tro med Nødvendighed beviser sin Kraft, minde særligt ogsaa, om at den Troendes Kjærlighedsliv først og fremst maa komme tilsyne i de Livets Forholde, hvori han nærmest er sat, deels ligeoverfor det christelige Broderskab, deels ligeoverfor den Familiens Kreds som danner det menneskelige Samfunds snævreste Begrændsning. Men det er af den Grund en Misforstaaelse at gjøre denne Paamindelse til en Advarsel mod Missionen eller ialfald bruge den til at stille denne Menighedens Virksomhed fjernere i Rækken af det christelige Livs Pligter, fordi Missonen ikke væsentlig har sin Begrundelse i det almindelige Kjærlighedsbud, fordi der i dette Stykke paaligger Menigheden endnu en anden Nødvendighed end den indre Kjærlighedens Trang, fordi det er en utilbørlig og uskriftmæssig Afsvækkelse af Missionens Betydning for Menighedslivet at gjøre dens Udøvelse alene afhængig af denne Trangs Tilskyndelse. Missionen har en ganske anden Stilling i Guds Riges Udvikling paa Jorden. Missionen er deels ved den udtrykkelige, under de særegne, overordentlige Omstændigheder givne Befaling, som vi allerede have nævnt, deels ogsaa ved de særegne, overordentlige Forjættelser, som ere knyttede til denne Befalings Opfyldelse og som vi snart skulle omtale, gjort til Guds Riges egen Sag. Menigheden adlyder ogsaa denne Herrens Befaling med Kjærlighedens frie Lydighed; derfor er Gjerningen ogsaa en Kjærlighedens Gjerning, men i Kraft af hiin særegne Befaling og hine særegne Forjættelser er dog Missionen i nogen Grad løftet op over de almindelige Kjærlighedsgjerninger, hvorigjennem Menighedens Tro udfolder sig, og paapeget af Herren som en Gjerning, i hvilken der forligger Menigheden en

Opgave af ganske særegen Betydning for dens jordiske Livsudvikling. Missionen, sagde vi, er Guds Riges egen Sag. Ja Menigheden missionerer ikke væsentlig for at faae sin egen Kjærligheds Fordring tilfredsstillet. Var Forholdet dette, saa var Gjerningen bygget paa en usikker Grund. Den Menighed, som her ikke følte sig drevet af nogen Hjertets Tilskyndelse, kunde altsaa trygt lade denne Gjerning hvile. Men saaledes forholder det sig ikke. Missionen er ikke væsentlig en Følelsens og Stemningernes Sag. Missionen er en Lydighedens Sag. Thi Missionen er Guds Riges Sag. Af Menighedens Lydighed mod den Befaling, som her er given, afhænger det, om Guds evige Frelseraad over alle Jordens Folk skal faae sin Opfyldelse, og mon det her er den store Overhyrdes Kjærlighed ligegyldigt, om dette Frelseraad faaer den hurtigere eller den langsommere Opfyldelse? Af Menighedens Lydighed afhænger det, om Guds Riges Evangelium skal finde Vei til Folkene, og lægge den takkende Lovprisning paa deres Læber, og mon det her kan være Menigheden ligegyldigt, om dens Hoved og Herre har faa eller mange Tilbedere, om Menigheden selv har faa eller mange Medstridere i den Strid, den har at føre i denne Verden? Missionen er Guds Riges Sag. Den er en af de mægtigst drivende Kræfter i dette Riges Udvikling, den har skrevet en Skrift ogsaa i Verdenshistorien, som alene giver Nøglen til dens Udtydning, thi denne Historie udtydes først ret, naar den udtydes som Guds Riges Historie. Missionen har bragt Dom og Frelse til Folkene, ved den ere fra Kirkens ældste Tider Jordens Folk blevne kaldede til den Gjerning, som var ethvert af dem bestemt, Missionens ydmyge Sendebud har Herren brugt som de Redskaber, ved hvilke han styrede Verdensløbet, styrede det efter sit Riges evige Love. Det sees allerede nu, det skal sees endnu klarere paa den Dag, da Folkene skulle dømmes af Herren; men ogsaa denne Dags Frembrud vil jo være en Frugt af Missionens Gjerning i Verden. Er det da ikke at tænke noget for ringe om Missionen, at ville gjøre den til en Kjærlighedsgjerning, der kun har et fjernt og tvivlsomt Krav paa at varetages? Mon den har staaet saaledes for den apostoliske Menighed, for Apostelen Paulus? Nei! Missionen er Guds Riges Gjerning, og derfor er den ogsaa Troens egen Gjerning, ja! just den er en af „Troens Egne", som har det særlige Krav paa, at Troen ligeoverfor den skal aabenbare sig i de gode Gjerninger.

Vi have dvælet ved den apostoliske Menigheds Forbillede med Hensyn til Missionen. Her kunde endnu være Mangt og Meget at bemærke, megen

Misforstaaelse at opklare, mange Spørgsmaal at besvare. Men vi maae væsentlig indskrænke os til een Side af Sagen. Der er Nogle, som have sagt: „Denne Tids Menighed bør just, naar den sammenligner sig selv med den apostoliske Menighed, komme til Bevidsthed om, hvor udygtig den er til at gjøre en Gjerning som Missionen. Denne Gjerning kræver ganske andre aandelige Kræfter end de, hvormed denne Tids Menighed kan siges at være udrustet.“ — Vi bør her visselig vogte os ligesaa meget for at overvurdere den apostoliske Menigheds Tilstande, som dog slet ikke i Apostlernes Breve altid males med de lyseste Farver, som for at undervurdere de Naadens Kræfter, som Herren dog heller ikke har negtet denne Tids Menighed, vogte os for at søge Betryggelse i at skjule det modtagne Talent i Jorden, vogte os for at miskjende og oversee den Naadens Besegling, med hvilken Herren dog virkelig har vedkjendt sig ogsaa denne Menigheds Missionsgjerning som sin Gjerning. Ja lader os vogte os for det Samme, ogsaa naar vi i det Enkelte tale om vore Menigheders aandelige Tilstande og maaskee ofte altfor hastigt dømme dem udygtige til at deeltage i denne Gjerning, idet vi glemme, at Herren kan bruge Kræfterne, ogsaa om de ere meget skrøbelige. Det er saa ofte sagt: „Missionen er Menighedslivets Blomst, den kan kun gjøres der, hvor Planten har Kraft til at blomstre.“ Men Blomsternes Art er mangelunde, der er den rige, stærkt duftende Rose og der er Blomsten i den fattige, ringe Klædning, men Herren elsker dem begge. Lader os vel vogte os for at komme til i nogen Grad at føre Missionen fra Troens over paa Gjerningernes Grund ved at ville kræve de Forudsætninger for den i Menighedslivet, som give de stærkere og mere haandgribelige Vidnesbyrd om, at Herrens Aand virker kraftigt i Menigheden. Lader os være nidkjære og brændende i Aanden, som Elias var det, nidkjære for Herrens Ære, nidkjære for Guds Riges Væxt omkring os, men lader os, naar vi klage over den aandelige Døds Elendighed, som overalt møder vor Betragtning, heller ikke glemme den Underviisning, som just Elias fik ved Bjerget Horeb om Herrens underlige Gjerninger i det Stille og Skjulte. Og saa skulle vi erindre, at just Missionen selv er en mægtig Prædiken om Guds Rige, at der igjennem den lyder kraftigt vækkende Røster til de sovende Menigheder, hvad enten det nu er Hedenskabets gruelige Elendighed, som fremholdes for dem til speilende Selvbetragtning, eller det er de omvendte Hedningers elskelige Vandel og kraftige Troesliv, hvorom Beretningen lyder til ydmygende Beskjæmmelse, eller det ogsaa er derom, der mindes, at nu reiser Herrens Me-

nighed sig trindt om i Landene for at følge sin himmelske Konge i den store Kamp mod Mørkets Magter; nu bliver Spørgsmaalet altid bestemtere: „Er Du med Herren? er Du ikke med Ham, hvor er Du da?" Ja, skulde ikke just den sovende, den døde Menighed i ganske særegen Grad trænge til at modtage den Mindelse, Missionen giver; til at høre det Vidnesbyrd, at nu staaer den Helligaands Due i Begreb med at flyve over Havene for at finde de Steder, hvor ikke haarde Hjerter negte den Indgang, for at opsøge de Folk, der kunne kjende sin Besøgelsestid. Mon det skulde være for dristigt at paastaae, at det i enhver Menighed, dens Tilstand være hvilkensomhelst, kun maa være gavnligt at frembære Vidnesbyrdet om Missionen, vel at mærke, under Forudsætning af, at Vidnesbyrdet bestandig frembæres i den Form, som særligt tilsiges af vedkommende Menigheds særlige, aandelige Tilstande.

Vi have talt om den apostoliske Menigheds rige Missionsliv. Blandt de Forholde, som særligt bidrog til i denne Tid at udvikle denne Menighedslivets herlige Frugt, saaledes som den møder os fornemmelig i Apostlernes, særligt Apostelen Paulus Liv og Gjerning, kan der vistnok paapeges et, som var af en særegen kraftig Virkning, og vi komme dermed ind paa det tredie af de Punkter, hvorom denne Fremstilling skulde dreie sig, Missionens Betydning for Menighedslivet, seet i verdenshistorisk, i frelsehistorisk Belysning. — Vi vide af de apostoliske Breve, at der i den apostoliske Menighed rørte sig et stærkt og levende Haab om Herrens snarlige Gjenkomst, et Haab, som er saa langt fra at have været et vilkaarligt og forfængeligt Haab, at meget mere den apostoliske Menighed ogsaa i dette Stykke giver os en alvorlig Forbilledets Formaning. Men Christi Gjenkomst staaer jo i den allernøieste Forbindelse med Kirkens Missionsgjerning. Herren har jo sagt, at „Enden skal komme, naar Hans Riges Evangelium er prædiket i den ganske Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk." Derfor er det ikke forunderligt, at Apostlerne og den apostoliske Menighed arbeidede i Missionens Gjerning saaledes, som de arbeidede; de arbeidede jo dermed den Dag imøde, som deres længselsfulde Haab stundede efter; Hedningernes Omvendelse eller ialfald Evangeliets almindelige Forkyndelse til et Vidnesbyrd for Folkene var paa det allernøieste sammenflettet med deres eget Troesliv; Hedningerne vare for dem i ganske særegen Forstand „Troens Egne", de vidste det, at just imellem dem skulde Herrens Aabenbarelse beredes. Den Dommens og Aabenbarelsens Dag, som Apostlerne stundede efter, kom ogsaa

virkelig i den apostoliske Tid, skjønt den kom anderledes, end den da ventedes. Jerusalems Ødelæggelse, det israelitiske Tempels Forstyrrelse og Israels Adspredelse imellem Folkene var et Herrens Komme til Dommen, det varslende Forbillede for Hans sidste, Hans endelige Komme. Men Hans Menighed skulde endnu ikke optages i den himmelske Herlighed, Hans Menighed skulde endnu gjennemløbe en lang Udvikling i den stridende Kirke; thi den Opgave, den havde at fuldbringe paa Jorden, havde et større Omfang, end Apostlerne i de prophetiske Syners Forkortning øinede. Herrens Langmodighed vilde vente endnu meget længere, inden Han lod Afgjørelsens Dag komme, paa det at saa Mange som mulig kunde frelses. — Men det Ord, som bestemte Apostlernes Syn paa Slægtens Udvikling, og som gav Arbeidet for Hedningefolkenes Samling til Guds Rige den fremtrædende Plads i deres Troes- og Lydighedsliv, dette Ord staaer endnu fast og skinner med den guddommelige Forjættelses Klarhed over Slægternes Strid, over Menneskelivets tvetydige Forvirring. Fremdeles har Herrens Menighed dette Ord at holde sig til: „Rigets Evangelium skal prædikes over den ganske Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk og da skal Enden komme." Mt. 24, 14. „Hvorfor fnyse Hedningerne, og grunde Folkene paa Forfængelighed? Jordens Konger fremstille sig, og Fyrsterne raadslaae tilsammen imod Herren og imod Hans Salvede, sigende: Lader os sønderrive deres Baand og kaste deres Reb fra os. Men den, som boer i Himmelen, leer ad dem, Herren bespotter dem. Da skal Han tale til dem i sin Vrede og forfærde dem i sin Grumhed, sigende: Jeg, jeg haver dog salvet min Konge over Zion, mit hellige Bjerg. Jeg vil fortælle om et beskikket Raad: Herren sagde til mig: Du er min Søn, jeg, jeg fødte dig idag. Begjær af mig, saa vil jeg give dig Hedningerne til Arv, og Verdens Ender til Eiendom. Du skal sønderslaae dem med et Jernspiir; ligesom et Pottemagers Kar skal du sønderbryde dem" Ps. 2, 1—9. — Der er et urokkeligt Maal for Verdensudviklingen, som med uimodstaaelig Magt samler Menneskelivets Kræfter, de villige og de uvillige, i eet og samme Arbeide, Arbeidet for, at Hedningerne skulle gives den Herre Christum til Arv og Jordens Ender til Hans Eiendom, der er en vældig Haand, som leder dette Arbeide snart skjult og usynligt, saa at Verdensmagten triumpherer i sin Blindhed og Herrens skrøbelige Menighed bange spørger: „Hvor ere nu Herrens

Veie?" snart igjen med kraftige Tegn, med vældige Aabenbarelser, saa at Herrens Navn bekjendes af lovsyngende og af bævende Læber. Snart synes Udviklingen ligesom at staae stille, saa at Slægterne komme og Slægterne svinde paa Jorden uden at have efterladt sig de mere mærkelige Spor af sit Liv, snart er det, som om Aarhundreders Liv sammentrænges i de korte Tidsperioder, med Kjæmpekræfter løser den enkelte Slægt de Opgaver, paa hvis Løsning den ene Slægtfølge efter den anden anstrengte sin Kraft, Verdens Børn forundres og hovmode sig, men Menigheden hører sin Herres Fodtrin og bereder sig til de større Ting, som den forventer. Ja, Herrens Menighed lever et Forventningens Liv paa Jorden; den har ikke sit Borgerskab hernede; den stunder efter den tilkommende Stad, det himmelske Jerusalem, det er dens Trøst under Forventningens Tider, under denne Verdens Smerter, at det skal vare en Stund, en liden Stund; Herrens Ord svigter ikke. Enden skal komme, og for Herrens Menighed er denne Tale en saare trøstefuld Tale, Menigheden som saadan haaber og stunder paa Enden, jo klarere den bliver sig sin væsentlige Adskillelse fra Verden bevidst, desto stærkere bliver Haabet, desto inderligere den stundende Længsel. Men dersom Endens Komme ifølge Herrens prophetiske Ord er afhængigt af Menighedens Lydighed mod sit verdenshistoriske Vidnekald, dersom Endens Komme beroer paa, at Rigets Evangelium er baaret ud over Jorderige til et Vidnesbyrd for Folkene, hvilken stærk Begrundelse faaer ikke derved Missionens Gjerning; det er ikke blot Himmelfartsdagens Ihukommelse, Ihukommelsen af den Befaling, den da modtog, hvorpaa denne Gjerning hviler; den er baaren og beaandet af dens egen Evighedslængsel, den er et Udtryk for dens bevidste, fribaarne Haab, det er den tilkommende Verdens Kræfter, som mægtigt røre sig i den. Derfor drages Menigheden saa mægtigt og uimodstaaeligt ud mod Hedningeverdenen, derfor løber den med Frimodighed i den Kamp mod Ondskabens aandelige Hær, som kjæmpes derude, derfor veed den ikke Andet om Hedningerne, end at ogsaa de ere „Troens Egne;" den troer jo sin Herres Ord, at Hedningerne skulle komme til at vandre ved dens eget Lys, og naar Hedningernes Fylde er indgangen, skal Menighedens Haab hastigt og herligt opfyldes. Hvilken mageløs Gjerning, som har en saadan Forjættelse, hvilken salig Tjeneste, som krones med en saadan Løn, hvor stort er ikke Kaldet, hvor seierrigt er ikke Haabet! Hvorledes skulde Herrens Menighed kunne regne en saadan Gjerning til sine „fjernereliggende Pligter?"

(Sluttes.)

De seneste Aars Missionsbestræbelser i Afrika.

(Af Dr. Kalkar. — Forts. fra f. No.)

Men Vestafrika, Senegambien, Sierra Leona, Liberia, Guldkysten Guinea, Camerun — hvilke lysende Punkter midt i Mørket, hvilke Livets Frugter fremspire ikke her paa en haard Jordbund, vædet med Taarer og Sved, bedækket med blodbestænkte Martyrers talrige Grave! Senegambien beboes af Mandigos, Joloffer, Fullas, maa paa Kysten anerkjende deels de franske deels de engelske Guvernørers Herredømme i forskjellige Distrikter, hvis Grændser jeg ikke seer mig istand til at angive. Blandt de første ville vi ikke undlade at nævne General Faidherbe, hvis Fortjenester af Civilisationen paa disse Kyster ville være uforglemmelige. Det er ham, hvem den interessante Expedition skyldes, som Lieutenant Mage og Dr. Quintin foretoge sig fra 1863—66, i hvilken de skulde undersøge den hidtil ukjendte Egn bag Kysten og om muligt faae en Forbindelsesvei grundlagt mellem de franske Besiddelser og Timbuktu, den store Stapelstad for det vestlige Sudans Handel, og saaledes forene de franske Kolonier Algier og Senegal med hinanden. Ogsaa paa denne Reise blev det dem klart, hvilken Magt Muhamedanismen er i Afrika. En Marabout eller Hadschi (ɔ: En, som har gjort Pilegrimsreiser til Mekka), Omar, har oprettet et stort Rige i det Indre af Senegal, fanatiserende især Fullaerne; hans Hovedstad Segan i Bambarra er allerede nu en betydelig Stad, hvorfra Omars Søn, Achmed El Mekki, udbreder Islamismen vidt og bredt og derved kommer til at støde paa de europæiske Besiddelser, som dog hidtil have holdt ham Stangen. Disse Fullaer ere en ganske mærkelig Stamme, aabenbart af kaukasisk Race, med finere Haar og Hud; i Modsætning til Negerne, af en langt lysere, ja undertiden hvid Farve synes de at være indvandrede andetstedsfra; ogsaa i aandelig Henseende ere de Negerne overlegne. De ere egentlig Nomader, som leve i affondrede Familier, men i senere Tid stærkt blandede med Mandigos. — Missionsstationer ere begyndte og atter opgivne, da mange Sendebud sank i Graven. Nu staae katholske og protestantiske Udsendinge ved Siden af hinanden; de første tale altid med dyb Foragt om „Ufrugtbarheden af Kjetteriets Mission." En stor Hindring er her ogsaa som overalt Fleerkoneriet, hvis Ophævelse mærkeligt nok finder sin største Modstand hos Kvinde-

kjønnet. En ivrig Missionær havde begjæret som Betingelse for en af de sorte Høvdingers Optagelse i Kirken, at han skulde frasige sig alle sine Hustruer paa een nær; han var villig dertil, hvis den fornemste samtykkede. Men hun sagde bestemt Nei: „Det er godt nok, hvad du siger", svarede hun Missionæren, „men dersom de andre Koner reise, saa er jeg alene og maa kjede mig; hvad nytter det mig at være Herskerinde, naar jeg ingen har at befale over? Nu ere vi flere om at kløve Brænde, hente Vand og Maniok, tænde Ild; ere de andre borte, maa jeg gjøre alt det alene. Skiller min Mand sig ved sine Hustruer, saa gaaer jeg ogsaa min Vei." Polygamiet er derfor bleven en Gjenstand for alvorlige Overveielser i Missionens Sag, og der ere afrikanske Missionærer, som stemme for, at man skulde lade det bestaae ligesom i Christenhedens første Tider, indtil Evangeliets Magt over Hjerterne afskaffer Fleerkoneriet af sig selv.

Hvilken Seir er dog ikke for Missionen i Sjerra Leona, der har kostet saa mange sure Timer, den Kjendsgjerning, at Menighederne af de Sorte nu kunne holde sig selv uden at behøve fremmed Understøttelse og saaledes have godtgjort, at Christendommen er bleven en Livsmagt hos dem. Ogsaa den store Dannelsesanstalt i Fretown, hvor vordende Præster og Katecheter uddannes, og hvor der meddeles grundige Kundskaber til 80 Elever, holder sig selv under en indfødt Forstander. Det er derfor med Følelse af oprigtig Tak til Gud, at det kirkelige Missionsselskab ifjor feirede den halvhundredeaarige Jubelfest der, hvor Udsigterne i Begyndelsen vare saa mørke, og hvor ogsaa dette nu er et Vidnesbyrd om, hvad Indgang Evangeliet har vundet, at de unge Menigheder kunde sende Fædrene i England 825 Lst. (ca. 3700 Spd.) til at fremme Missionen. „Kan der nævnes nogen By i England med en Befolkning af lige Størrelse," skriver Missionær G. R. Craiges, „hvis Bidrag er svarende til dennes?" Hvor maae vi dog ønske og bede, at Fienden ikke forstyrrer det skjønne Værk! Sjerra Leona har rigtignok sin egen anglikanske Bisskop og en egen Dannelsesanstalt i Furabay for sorte Præster; dette har dog ikke forhindret andre kirkelige Partier, fra at anlægge Missionsstationer der, navnlig arbeide Wesleyanerne rask; en egen Afdeling af disse ere de saakaldte Lady Huntingtons People (saa kaldet efter Withefields Beskytterinde Selina Huntington død, 1791) der ogsaa har en rig Virksomhed blandt Bullom Negerne. Hvilken Aand, der hersker her i disse Menigheder, derom vidner et Brev fra en indfødt Præst til Kommitteen i London (1863), hvor han blandt Andet yttrer: „Det

er den indfødte Kirkes inderligste Ønske, at dette første Exempel paa en Kreds af Indfødte, som kan bære sig selv, maa vise sin Livskraft, ikke blot ved at kunne bære og styre sig selv, men ogsaa ved at udbrede sig selv og sprede Christendommens forædlende Lys iblandt den tykke Masse af hedenske Stammer, iblandt hvilke den er hensat som et Lys i Mørke. Men vi trænge til mere Alvor, til større Offere og især til kraftige Bønner til Gud." Den 4de December 1865 havde man i Freetown en Børnefest, hvor 1350 sorte Børn kunde rummes i een Kirke og høre om Evangeliets Udbredelse, og mange af disse Børns Forældre og Slægtninge ere adspredte paa forskjellige Steder og endnu Hedninger. „Hvor findes der en tydsk Stad, spørger Fortælleren, hvor man finder 1350 Børn, samlede til een Missionsfest?"

Vi drage forbi Liberia, denne den nordamerikanske Koloni, hvor den christelige Kjærlighed har udrettet utrolige Ting, for paa Nordguinea at besøge nogle af de talrige Stationer, som der ere anlagte blandt de raaeste og kjødeligstsindede Negre, navnlig paa Guld- og Slavekysten, hvor saa mangen Europæer har fundet sin tidlige Grav. England har Protektoratet, og under dets Ly arbeider det Baselske Selskabs Udsendinge ogsaa paa de Danmark forhen tilhørende Besiddelser; der har været Tale om i Englands Parlament at opgive denne Styrelse, deels fordi Besiddelsen koster mere, end den indbringer, deels fordi de idelige Krige mellem Negerstammerne hemme en fredelig Handelsvirksomhed. Især volder Aschantiriget mod Vest Englænderne mange Bryderier. Hvormeget endog de Baselske Udsendinge, hvoraf Flere skulle befatte sig med Handelsforetagender, for at vænne de lade Negre til Arbeide, beklage sig over, at Arbeidet kun gaaer langsomt frem, saa have de dog ogsaa (1866) kunnet give glædelige Vidnesbyrd om Evangeliets Indflydelse navnlig under den udbrydende Krig: „De Christne havde ogsaa i Felten deres Gudstjenester ligesom hjemme; deres Mod og sædelige Holdning erhvervede dem Agtelse og Anerkjendelse hos Hedningerne. Hjemme opførte Kvinderne og de Tilbageblevne sig væsentlig anderledes end den hedenske Befolkning. De hedenske Kvinder droge hver Dag, bemalede med Kridt, om i Landsbyerne, idet de hylede og sloge paa Tromme, kjøbte Grigrier og ofrede til Fetischen, de christne Kvinder derimod gik stille til deres Arbeider og forsamlede sig ofte i Guds Huus, bade troende og haabende til den levende Gud for deres Mænd, som vare dragne ud." Saaledes har Missionens Møie dog sin Løn, naar den kan aflægge det apostoliske Vidnesbyrd, at disse

vundne Sjæle „midt iblandt den vanartede og forvendte Slægt skinne som Lys" (Phil. 2, 15.).

Ved Voltafloden arbeider det nordtydske Selskab (hvis Styrelse udgaaer fra Bremen) i Keta og fire andre Stationer endog midt iblandt Menneskeædere; vi kunne her ikke fortælle alle de Tab og Lidelser, som baade Natur og Mennesker have tilføiet denne Mission; dens Stridstid synes endnu langtfra at være forbi. Bagved ligger Dahomei med dets berygtede Menneskeofre; naar man læser de Rædselsscener, hvilke der daglig finde Sted ved disse Menneskeofre, kan man give en fransk Forfatter Ret, naar han spørger, om dog ikke Slavehandelen er et mindre Onde end saadanne Afskyeligheder; den trives forresten ogsaa i Dahomeis Havn, Wydah. En svensk Herre har tilbudt at ville give det Baselske Selskab 16,000 Rdl., saafremt det vil anlægge en Station i Dahomei. Iøvrigt har foruden den bekjendte uchristelige Reisende, Burton, især en katholsk Missionær Borghero, som var eller er stationeret i Dahomei, erhvervet sig en ikke ringe Fortjeneste ved den Oplysning, hvilken han har skjænket os over Egne, der kun sjeldent besøges af nogen europæisk Fod; derhen er Fredens Budskab endnu ei trængt — med mindre man vil regne de trehundrede Børn, hvilke hiin Pater fortæller os at have samlet i Wydah, til Kirken. Den af Landets geografiske Beskrivelse saa særdeles fortjente katholske Missionær skammer sig ikke ved at kalde et af Glandspunkterne i den afrikanske Mission: Liberia „for dødfødt."

Forinden vi tale om Missionen i Yoruba eller Okulandet, som er den østligste Green af de vestafrikanske Egne, maae vi henlede vore Læseres Tanker paa de Hjemsøgelser, som ere gangne hen over dette engang saa mægtige Rige og den forunderlige Nybygd, der er opstaaet midt i Forstyrrelsen, Skuepladsen for gruelige Gjerninger og for Guds Naades færegne Styrelse. Det var i Begyndelsen af dette Aarhundrede, at de muhamedanske Fellathas, denne Svøbe i Vestafrika, røverisk overfaldt det blomstrende Yorubaland, ødelagde Stæder, forjagede, ihjelsloge og solgte som Slaver talløse fredelige Indvaanere, og forvandlede det frugtbare af Stæder og Landsbyer oversaaede Landskab til en øde Udørk. Røvertog, Slavejagter, uophørlig Krig og fanatisk Omvendelsestvang ledsagede Emil el Minim (de Troendes Behersker). Da der endelig var kommen nogen Ro, samlede sig de adspredte Skarer af mere end 130 Stæder paa en øde Plads, kaldet Olumo (Skjulested) og byggede Staden Abeo-Kuta (under Klippen) som snart opvoxte til en By, der talte over hun-

dredetusinde Indvaanere, hvilke, adskilte i forskjellige Stammer, hver med sin egen Forfatning, staae under et fælles Overhoved. Og Rygtet herom kom til Sjerra Leona, og der opstod en Længsel hos de befriede Negre af Egba- og Yorubastammen, efter at vende tilbage til deres Fædreneland og bringe deres Landsmænd det Velsignelsens Evangelium, hvilket de selv havde smagt. Saaledes kom Evangeliet til Abeokuta, og da Hjerterne vare blevne grebne af den Magt, som Guds Ord havde udøvet over deres i Elendighed bortførte Landsmænd, der nu kom tilbage som oplyste Mennesker, da opstod Længslen efter Missionærer, og saavel det engelsk-kirkelige som det methodistiske Missionsselskab sendte dem Lærere, saa at man i Aaret 1859 kunde feire Bibelfester og udskikke Fredens Sendebud til de omkringboende Muhamedaner og Hedninger; der oprettedes et Seminarium for indfødte Lærere, der udgaves en Tidende Zive Zvohin (Morgenstjernen), og Civilisationen skred frem med Christendommen. To Gange, 1857 og 1863, truede Dahomeis Konge med at ødelægge denne Plantning; han blev lykkelig slaaet tilbage af Egbas. Men Abeokuta har følt Krigens Rædsler; imellem Egbas og Ibadan raser indtil denne Dag en blodig Kamp, som tilintetgjør mangt et begyndt Arbeide og fører de endnu svage Christne tilbage til Hedenskabet. — Paa Kysten var tidligere Lagos Stapelstaden for den vestafrikanske Slavehandel, nu er denne Havn kommen i Englændernes Hænder og er bleven Sædet for Negerbiskopen S. Crowther, der derfra styrer Yoruba- og Nigermissionen. Her arbeide nu fortræffelige Mænd baade af Neger- og europæisk Herkomst, Townsend, Gollmer, Hinderer, Mann, Buhler, Nicholson og Fl., saavidt Krigen tilsteder det, og finde undertiden villige Øren i Oyo, Ibadan under Evangeliets Ly og — Englands Beskyttelse. Da Crowther for nogle Aar siden opholdt sig i Gbebe, en Stad, som ogsaa er dannet af Stammer, der igjen havde samlet sig, efter at de ved Krigen vare sprængte fra hinanden, og der just ankom nogle Gesandter fra den mægtige Kong Massada, førte hiin disse om til Skolerne, Bomuldsspinderierne, Krudtmagazinerne og overhovedet til de forskjellige Civilisationens Anstalter og bad dem, naar de havde beseet dette, da at spørge deres Konge: „om England var en Fiende eller en Ven af deres Velfærd og Udvikling" — unegtelig et haandgribeligt Beviis. Biskopen er fuld af Lov og Priis, fordi Gud forunder ham at trænge frem til de Steder, som ere formørkede af den tyrkiske Overtro, hvor uskyldige Mennesker henrettes, saasnart de blive mistænkte som Troldmænd eller Hexe. I Nærheden

af Bony Town fandt han et saakaldet Juju-Huus, hvor paa Dørstolperne og i Værelserne mange hundrede Hjerneskaller vare ophængte som Prydelse i Guds Huus, og der sagdes, at det var Hjerneskaller af Fiender, som vare ofrede til Juju; ogsaa i private Huse fandtes lignende. Der midt i Mørket har han oprettet en ny Station i Bonny (i Nigerdeltaet); Kong Pepple med hans Folk bleve indbudne til at see det nye Skolelokale, „hvor 53 Skolebørn, netklædte, og fem Europæere og nogle unge Handelsmænd fra Fernando Po og Sjerra Leona, forsamlede i et Capel, var et Syn, der aldrig var seet i Bonny. De vare høilig forundrede ved at høre Børnene synge saa yndigt og i Vexelsang ved vor Gudstjeneste, hvilket man aldrig havde tænkt eller troet muligt for Børn fra dette Sted." Men ogsaa her opfylder Herren sit Ord: „Af de Umyndiges Mund har du beredt dig din Lov imod dine Fiender!"

Vi nævnede Fernando (del) Po; paa denne ligefor Camerun liggende Ø bestod en blomstrende Mission; men i 1845 gjorde Spanien Fordring paa Øen, fordreve de evangeliske og indførte katholske Missionærer; adskillige Menighedsmedlemmer fulgte deres Lærere til Fastlandet, hvor de nedsatte sig i Bimbia; herfra udbreder Evangeliet sig i Øst. Men med det Dampskib, som fra Fernando Po gaaer op ad Nigerfloden, besøger Biskop Crowther de smaae Stationer, som ere anlagte hist og her, og som synes at have god Fremgang. Endelig maae vi nævne Gabunlandet, hvilket først i senere Tid er bleven bekjendt ved Burton, du Chaillu og Walker. Der har man truffet paa det mærkelige Fanfolk (Pangue, Fanoni), som mærkelig nok aldeles ikke er af Negerracen, hverken har uldagtigt Haar eller sort Farve og ligner Europæerne, men ere fuldkomne Menneskeædere, uagtet de ikke mangle Sands for Dannelse; de sendte et Gesandtskab (1866) til den franske Guvernør paa Kysten, for at udbede sig Tilladelse til at sende nogle af deres Børn til de ved Stationerne oprettede Skoler; dette blev naturligviis tilstaaet dem. Paa sin Reise i det Indre traf du Chaillu paa en omvankende Stamme, der saa at sige bestod heelt af Dværge; han maalte flere af dem; Fruentimmerne, som ere mindre end Mændene, vare kun 3 Fod og 4 Tommer engelsk Maal til 4 Fod høie. Hvis denne Efterretning stadfæster sig, seer man atter, at Historiens gamle Fader, Herodot, har havt Sandheden for sig, da han fortalte om Pygmæerne blandt Æthioperne. Iøvrigt forsøge baade Katholiker og Protestanter sig i Gabunlandet og det med en svag Fremgang; Handelen med Elfenbeen opsluger alle Interesser.

Saafremt nu Læserne have havt et Kort over Vestafrika for sig og fulgt os i vort korte Overblik, da ville de have seet Landet, hvor før ikkun det tykkeste Mørke herskede, og hvor endnu den Dag idag afskyelig Kjødelighed, blodige Krige og Menneskeofre udbrede Ødelæggelse, overdraget med et Net af Stationer, som allevegne skulle være lysende Punkter i Mørket og forkynde de vanartede og vankundige Slægter om ham, der ogsaa elsker dem med en evig Kjærlighed. Og 80—90,000 Omvendte paa en Strækning af 2000 (eng.) Mile, og de mangfoldige Læreanstalter og Skarer af indfødte Præster, hvoraf Adskillige i Kundskab og Nidkjærhed staae ved Siden af de bedste Missionærer, og Menigheder, som kunne holde sig selv, alt dette er en rig Løn, hvilken Guds Naade har skjænket i henved 50 Aar baade de Mænd og Kvinder, hvis forkrænkelige Støv er nedlagt i Afrikas Jordbund, og dem, som endnu arbeide under den brændende Sols Hede. Vi ville ikke idealisere Tilstanden i de nye Menigheder; vi vide at det menneskelige Hjerte er i Afrika det samme som i Europa; men — naar vi med et christeligt Blik betragte, hvad der er skeet i Vestafrika, hvorledes tager det sig da ud, naar man i et for ikke ret længe siden udkommet Skrift af Hr. Read, hvori han beskriver de Egne, vi have gjennemvandret, Sjerra Leona, Liberia, Dahomei, Yoruba o. s. v., læser saadanne Yttringer, som „at Formen for den guddommelige Aabenbaring er allevegne den samme, kun Klædedragten er forskjellig; det er den samme Religion, som under Moses har civiliseret Jøderne, den vestlige Verden under Jesus, og som skal gjenløse Afrika under Muhamedanismens Fane; Christendommen vil gjøre det, som tilkommer Muhamedanismen, og maa derfor nødvendig forfeile sit Øiemed. I det Høieste kan den katholske Religion gjøre det med sine Ceremonier, som gjøre Indtryk paa Negernes Sandser ved Musik, Røgelse og sine Billeder; den protestantiske Tro med sin abstrakte Lære vil Intet udrette uagtet Missionærernes Tro og Iver! „Lad os hellere hjælpe Muhamedanerne i det store Værk af Afrikas Gjenfødelse!" Saaledes taler en Mand, som dog er døbt og rimeligviis regner sig til Vorherre Jesu Christi Kirke! Men Viisdommen er ogsaa her retfærdiggjort af sine Børn!

Vi forlade Fastlandet for at kaste et Blik paa den store Ø Madagascar. Enhver som kjender Missionshistorien, veed ogsaa, at dette Martyrernes Land har frembudt de skjønneste Exempler paa christelig Tro og Standhaftighed. Det var med en almindelig Glæde, at Budskabet modtoges om, at den gamle blodtørstige Dronning Ranavalona,

som havde forfulgt de Christne med det bitreste Had, var død (18de August 1861), og at hendes Søn Racontadrama var bleven Konge under Navn af Radama II. Han havde tidligere beskyttet de Christne og nu syntes Lænkerne at falde af de Bundne; mange Flygtninge kom tilbage, baade katholske og protestantiske Missionærer, iblandt hvilke den gamle, med den store Ø saa godt kjendte Ellis, og begyndte paany deres Kjærligheds Gjerning; Kongen vaklede mellem begge disse Kirkepartiers Udsendinge, ligesom han paa een Gang søgte baade Englands og Frankrigs Gunst. Det sidste Lands Indflydelse synes dog at have været den største; man saa stedse tydeligere, at Kongen var en yderst svag Charakteer, at han vilde staae sig godt med Alle; naar han blot kunde følge sine Lyster og faae sine Nydelser, lod han Alt gaae sin egen Gang. Der dannede sig et Modstandsparti fornemmelig af Hedninger, der vare forbitrede over Kongens Forkjærlighed for de Fremmede; dette myrdede Kongen tilligemed hans nye Raad (Meno Maso) den 12te Mai 1863 og overgav Regjeringen til hans Gemalinde Rabado, som nu besteg Thronen under Navn af Rasoherina; hun har i sin Regjerings Begyndelse tilstaaet de Fremmede, som vilde underkaste sig Landets Love, Frihed og Beskjærmelse; ogsaa Christendommen maatte læres frit undtagen i Ambohimanga, hvor den kongelige Familie ligger begravet. Hvordan hun vil stille sig imod Christendommen er desuagtet endnu en uvis Sag; thi hendes Throne er endnu ingenlunde befæstet; ogsaa Dronning Ranavalona iagttog i de første Aar af hendes Regjering en afventende Stilling og gjorde de Christne ingen Fortræd, indtil hun saae sig stærk nok ved det hedenske Parti. Antallet af de Christne er temmeligt stort, om end de unge Menigheder og deres Lærere endnu bære mange Mærker af deres tidligere hedenske Tilstand. Det Sørgeligste, som vi have at berette, er, at Confessionshadet ogsaa paa Madagaskar reiser sig i sin beklagelsesværdige Skikkelse; Pater Jouen, „apostolisk Præfekt paa Madagaskar“, og hans katholske Medbrødre, der nu ere talrige paa Øen, beskylde Ellis for at være den væsentligste Aarsag til Radama II's Fald og omtale de engelske Missionærer med stor Ringeagt.

Vi have saaledes ført vore Venner om i Missionsverdenen og bedet dem at gjøre et Indblik i det Arbeide, Herren har betroet sin Menighed med Hensyn til hans Riges Udbredelse i de seneste Dage. Der var Anledning til at anstille adskillige alvorlige Betragtninger med Hensyn til det Fortalte; vi ville dog holde disse tilbage eller gjemme dem til et andet Sted. Ikkun een Bemærkning være mig tilladt at tilføie: I Be-

gyndelsen af Nutidens Mission jublede man, naar efter flere Aars Arbeide een hedensk Sjæl var vunden ved Guds Naade i Christo; nu forlanger man mægtige Omvendelser, og at Guds Rige skal gaae frem med Stormskridt, nu hører man idelig Tale om, at Virkningen af Missionen ikke svarer til Anstrængelserne og Pengene. Tør vi da glemme, at der f. Ex. hengik 200 Aar fra den første Forkyndelse i Danmark, inden Christendommen fik Fodfæste i vort Fædreland? og kan man forlange, at der nu i 30—40 Aar skal virkes, hvad der dengang krævede flere hundrede Aar, uagtet Modstanden, Nationernes Samfærdsel og det i flere Aarhundreder fastgroede Hedenskab lægge langt større Hindringer i Veien. Hele Nutidens Mission er en Forberedelse til den Tid, da Herren vil holde sin Seiersgang igjennem Hedningeverdenen; men til os hedder det: „Jevner Veiene, jevner Veiene, at Ærens Konge kan gaae ind.“ Og ere henved 2000 europæiske og nordamerikanske Sendebud paa omtrent 3000 Stationer med 15,000 indfødte Lærere og omtrent en Million Christne, udrevne af Hedenskabets Mørke i dette Aarhundrede, ikke en rigelig Løn Herren har skjænket den nærværende Slægt i deres banebrydende Arbeide? Vi mene, at Taknemmelighed byder at sige: Det har Gud gjort, det er underligt for vore Øine!

Den Norske Missionsmark i Afrika.

(Efter Dr. Grundemann's Missionsatlas I. 2, No. 15. og I. 3, No. 17 og 18.)

I.

Natal og Zululandet.

Den brede Sydspids af det afrikanske Fastland danner en mægtig Høislette, som i tre Terrasser eller Trappetrin sænker sig ned mod Havet. Den øverste af disse ligner meget Store-Namaqualand, danner ligesom dette en tør og øde Ørken, hvor de sparsomme Vandkilder en stor Deel af Aaret fuldkommen udtørres og hvor Mennesket derfor har vanskeligt for at finde et blivende Sted. Ogsaa den anden Terrasse, til hvilken man stiger ned fra hiin første igjennem enkelte Tverdales farlige og besværlige Veie, har Adskilligt tilfælles med hiin, og seer ialfald til sine Tider ikke mindre ufrugtbar ud. Her befinde vi os paa den saakaldte Karroo,

som bestaaer af Klippegrund, der er beklædt med et tyndt Lag af brunt Leer. Den vistnok sjeldne, men naar den falder, rigelige Regn, kan her hurtigt fremtrylle grønne, blomstersmykkede Enge, men Tørken indfinder sig gjerne snart igjen og bringer atter dette Liv til at forsvinde. Fra Karrooen kommer man endelig igjennem steile Kløfter, de saakaldte Kloof's, ned til den af aarvisse Floder vandede Kyststrækning, som, sammenlignet med andre Lande, vistnok vil forekomme tør nok, men som dog yder sin Dyrker Løn for hans Arbeide. I Nordvest ere hine tre Sænkninger ikke saa skarpt adskilte. Lille-Namaqualands metalrige Fjeldstrækninger danne her Overgangen fra Høilandet til Lavlandet. I Øst derimod antager Landskabet en ganske anden Charakter og gaaer over i vilde, skovbevoxede Bjergkjæder, der krydses af frugtbare Dale med altid strømmende Elve og Bække. I Kahlamba eller Drage-Bjergenes høie Fjeldryg, som strækker sig langt op mod Nord, naae de sydafrikanske Bjerge sin største Høide.

Paa Østsiden af Kahlamba-Bjergenes uregelmæssige Bjerggruppe gjenfinde vi atter Sydafrikas Terrassebygning og navnligt fremtræder denne tydeligt i Natal. Vistnok har ogsaa her Landskabet meest tilfælles med Kahlamba-Bjergenes vestlige Naboegne. Her, ligesom der, vandes Egnen af talrige, aarvisse Bække, som efterhaanden samle sig til betydelige Vasdrag, omendskjønt den tørre Aarstid ogsaa her formindsker Vandmængden mere, end man skulde vente. Den nederste Terrasse danner et omtrent tre Mile bredt, jævnt skraanende Kystbelte med tropisk Klima. Mørke Magnolieskove betegne Kystlinien, bagenfor dem strække sig atter tætte, af mangfoldige Slyngplanter gjennemvævede Skove. Her brød Elephanten sig fordum sine Veie, men nu lysne Skovene mere og mere for at give Plads for indbringende Sukkerplantager.

Bag dette tropiske Belte hæve sig Bjergstrækninger, mellem to og tre Fod høie, gjennemskaarne af steile, vilde Dalfører, igjennem hvilke man kommer op paa den anden Terrasse. Her træffer man et mere tempereret Klima, og Øiet seer vidt udover bølgeformige, græsrige Sletter, som kun sjeldnere afbrydes af Krat og Skovpartier. Her har Kolonien sine Græsgange, ogsaa til Maisdyrkning egne disse Strækninger sig.

Den tredie Terrasse begynder med den Bjergkjæde, som følger Mooiflodens høire Bred: Her møder man atter store Skovstrækninger, der levere udmærket Bygnings- og Gavntømmer. Længere oppe ligge de Distrikter, som fornemmelig egne sig for Dyrkningen af europæiske Kornsorter. Derfra kommer man ind paa Drage-Bjergenes høie Fjeld-

flade, som danner en fjerde Terrasse, der i Høide kun overgaaes af selve Fjeldkammen og de indtil 2000 Fod høie Toppe, som om Vinteren ofte ere bedækkede med Sne. Den samme Charakter har saavidt vides det i Nordost liggende Zululand.

Den nuværende Natalkoloni var indtil Aaret 1837 lidet tilgjængelig for europæisk Kultur. Dengang gik en Skare hollandske Boers for at unddrage sig det engelske Herredømme i Caplandet, over Drage-Bjergene, og trængte frem til den Havbugt, som Vasco de Gama gav Navnet Port Natal (Fødselsdagens Havn, Julehavnen), da han ankrede her Juledag 1497. Her stødte de sammen med nogle engelske Nybyggere og grundede Byen D'Urban samt det efter deres Førere kaldte Petermoritzburg. Den unge Koloni led imidlertid meget ved Angreb af Zulufolket, der allerede under den grusomme Tschaka havde underkastet sig disse Egne. Hans Efterfølger, Dingan, var det, som brød sit Forlig med Nybyggerne, overfaldt dem ved Weenen (Grædepladsen) og her næsten ganske tilintetgjorde dem, hvorpaa under Anførsel af Prætorius nye Skarer af Boers rykkede frem over Bjergene, blodigt hævnede sine Landsmænd og tvang Dingan til Fred (1838). Allerede nogle Aar tidligere var der gjort Begyndelse til Missionsarbeide blandt Dingans Folk. Disse Bestræbelser, som udgik fra det engelsk-kirkelige Selskab, det amerikanske Independentselskab og Udlandets senere Missionær, Capitain Gardiner, bleve ved disse Tildragelser ganske tilintetgjorte. Strax efter, i 1841, tog Engelskmændene Natallandet i Besiddelse og erklærede det i 1845 for Koloni. De fleste Boers toge deraf igjen Anledning til at udvandre og grundede Transvaal-Republiken (vestenfor Drage-Bjergene, nordvest for Zululandet mellem Bassutoernes Land i Nord og Oranje-Fristaten i Syd). Men i Natal blev det altid sikrere at boe; Skarer af Indvandrede af forskjellige Nationaliteter indfandt sig, fornemmelig Kaffere, som søgte Tilflugt for Zulukongen, Umpandes Grusomhed. Paa denne Maade tiltog Antallet af den indfødte Befolkning i Løbet af faa Aar fra 10,000 indtil 120,000. Under disse Omstændigheder blev Natal en meget indbydende Missionsmark, der med fornyet Iver blev optaget af det nævnte amerikanske Selskab, som snart fik Understøttelse af de fra Sydvest, fra Fakus Gebet fremrykkende Wesleyanere.

Begge Selskaber have nu en Række af Stationer i Landet. Det Wesleyanske Selskab deler imidlertid sit Arbeide imellem de Indfødte og de hvide Kolonister.

Snart derefter sendte det Norske Missionsselskab sine første Missionærer til denne Egn. Det var i 1845. Efter mange forgjæves Forsøg paa at overskride Tugela, lykkedes det dem endelig at vinde Zulukongens Gunst og at grunde varige Stationer der. — 1847 kom Berlinermissionærer til, hvis Stationer i britisk Kafferland vare ødelagte; disse have nu fire Stationer i Landet. — Den anden tydske Mission, som i 1854 begyndte sin Virksomhed i Natal, er Hermannsburger-Missionen. Efter forgjæves Forsøg paa at komme til Gallaerne i Østafrika, grundedes i Natal Missionskolonien Ny-Hermannsburg, omkring hvilken der snart reiste sig en Række af Stationer. 4 Aar senere gik Hermannsburgerne til Zululandet, efter Indbydelse af Nordmændene, som ikke havde tilstrækkelige Kræfter til at besætte de for Stationer skikkede Pladse. Der er Hermannsburger-Stationernes Antal hurtig voxet. De ere deelte i to Kredse, den nordlige og den sydlige Zulumission. Allerede tidligere var, ifølge en fra Transvaal-Republiken udgaaet Opfordring, Betschuaner-Missionen grundlagt.

Den yngste af alle Missioner i Zululandet er den Anglikanske, først begyndt af Biskop Colenso i 1854 uden Forbindelse med noget Selskab, derpaa optaget og udstrakt til Zululandet af „society for propagation of the gospel“ (Det evangeliske Udbredelsesselskab). Colenso maatte i sin Tid selvfølgelig skille sig fra hint Selskab, og han styrer nu selvstændig sin Mønsterstation Ekukayeni ved Petermoritzburg.

Tilsidst maae vi endnu omtale en Mission, som for nogle Aar siden grundlagdes inden Kolonien selv. Den kalder sig „den hollandsk reformerte Kirkes Mission i Natal“; dens Hovedsæde er Ladysmith og den har i Nærheden en Station, hvor den tidligere Berlinermissionær Illing virker.

Foruden Kafferne, som opholde sig paa særskilte dem af Regjeringen tilstaaede Locationer, hvor de ere sikrede mod at fortrænges af Kolonister, tildeels ogsaa finde Sysselsættelse og Livsophold hos disse, findes der endnu i ikke ringe Antal i Natallandet andre Hedninger, mellem hvilke Missionen fremdeles har Opgaver at løse. Det er de indiske, saakaldte Kulier, (fordetmeste af tamulisk Herkomst), som ere indførte for Plantagedyrkningens Skyld, da Kaffere her have viist sig lidet anvendelige. Kun de Wesleyanske Methodister underholde blandt dem en i Indien selv forberedt Missionær.

II.

Madagaskar, Mauritius og Rèunion (L'Isle de Bourbon).

Madagaskar er næst Borneo den største Ø paa Jorden, omtrent 1000 geogr. □ Mile større end Frankrige, og danner et paa Afvexlinger rigt Bjergland. Langs efter Øen løber en Bjergryg, hvis høieste Toppe naae indtil 6000 Fod over Havet; somoftest hæver den sig dog kun 5—600 Fod opover sine nærmeste Omgivelser. Store Strækninger ere her endnu bedækkede med tæt Urskov, som dog paa Høisletterne i Almindelighed er veget for Kulturen. Høisletterne gjennemstrømmes af mange vandrige Floder, der slynge sig mellem smilende Dale og omgives af en yppig Vegetation. I det Indre af Landet hersker et herligt Klima, men Kystranden dannes for det Meste af sumpige Strækninger, hvor dødelige Febre have deres Hjem.

Befolkningen, de saakaldte Madagasser, bestaaer af to forskjellige Folkegrupper. De, som boe paa Øens Vestside, vise allerede ved sin sorte Hudfarve og sit uldagtige Haar sit Slægtskab med de afrikanske Folk, medens Øens østlige Halvdeel beboes af olivenbrune Stammer af malayisk Herkomst. Blandt hine ere Sakalaverne de betydeligste; blandt disse fremhæves sædvanlig Betsimasarakaerne, Betsileoerne, Betanimenerne og Hovaerne, hvilke sidste siden 1810 have faaet Herredømmet over den hele Ø, som tidligere var deelt mellem mange uafhængige Høvdinger. Det var Kong Radama den 1ste, som gjennemførte denne politiske Forandring; det var ogsaa ham, som først aabnede europæisk Indflydelse Adgang, idet han sluttede en Traktat med den engelske Regjering om Slavehandelens Afskaffelse. Tidligere havde Portugiserne i ganske kort Tid omkring 1308 og Franskmændene fra 1642 havt Kolonier her, de sidste fornemmelig i den sydøstlige Provinds, Anosy (ved Fort Dauphin). Her opnaaede katholske Missionærer (Lazarister) en betydelig Indflydelse, indtil den hedenske Reaktion reiste sig og under megen Blodsudgydelse i 1672 bevirkede Koloniens Nedlæggelse. — Ved Radama den Førstes Bestræbelser for at civilisere sit Folk fandt den evangeliske Mission Anledning til at trænge ind i Hjertet af Madagaskar. Det blev muligt for Londoner-Selskabet i selve Hovedstaden, Antananarivo at udfolde en storartet Virksomhed, især igjennem Skoler, dernæst ogsaa igjennem Pressen. Resultaterne overtraf alle Forventninger. Allerede i Løbet af de første 10 Aar slog Evangeliet saa dybe Rødder blandt

Folket, at, da den christendomsfiendtlige Ranavalona i 1828 efter Radama's Mord bemægtigede sig Thronen, formaaede hun hverken ved indskrænkende Lovbud eller ved blodige Forfølgelser at udrydde Christendommen, skjønt de sidste siden 1835 oftere gjentog sig med fornyet Kraft igjennem et Tidsrum af omtrent 25 Aar. Det er bekjendt nok, hvilke Martyrkroner der i hine Aar bleve vundne paa Madagaskar. Antallet af de ihjelslagne Christne beløber sig idetmindste til 2000. Mange Andre lykkedes det at finde et Tilflugtssted i de utilgjængelige Skove, hvor de for sin Troes Skyld underkastede sig haarde Savn. Endelig døde Dronningen Aar 1861. Hendes Efterfølger, Radama den Anden, slog strax ind paa en anden Politik og gav igjen Europæerne Adgang til Øen. Skarer af Christne samlede sig om de hjemvendende Londoner-Missionærer; ved Siden af dem optraadte nu ogsaa katholske Missionærer (Jesuiter), som allerede siden 1845 havde ladet et stille Arbeide udgaae fra Rèunion.

De Forhaabninger, som man i Begyndelsen knyttede til Radama den Andens gunstige Stemning for Christendommen, ere ikke blevne stadfæstede. Efter en kort Regjering, under hvilken han ikke viste sig sin kongelige Stilling synderlig værdig, omkom han i 1863 under en Opstand, som igjen bragte en hedensk Dronning paa Thronen. Men denne, Rasoherina, søger at vedligeholde Forbindelsen med Europæerne. Navnlig har hun nylig sluttet en Traktat med England, som udtrykkelig sikrer hendes Folk Religionsfrihed. I Virkeligheden har denne allerede hersket siden Rasoherinas Thronbestigelse, og Missionen har i disse Aar uden Hindring gjort store Fremskridt.

Da Londoner-Missionen indskrænker sin umiddelbare Virksomhed til Landskabet Ankowa, saa have andre Selskaber grundet Stationer i andre Dele af Landet. Det engelske „Selskab for Evangeliets Udbredelse" (Society for propagation of the gospel) har besat Strækningen fra Hivondrona til Fenoarivo (paa Østkysten strax nordenfor Tamatave). Det engelsk-kirkelige Selskab havde tidligere to Missionærer i Provindsen Vohimare (paa Nordostkysten), som imidlertid senere deels paa Grund af Befolkningens Tyndhed der paa Stedet og deels paa Grund af andre Hindringer ere flyttede til Andevoranto (paa Østkysten), 8 a 10 Mile syd for Tamatave. Endelig staaer det Norske Missionsselskab i Begreb med at anlægge Stationer ved Fort Dauphin (paa Sydostkysten) og Mujanga (paa Nordvestkysten) (?) Flere af dets Arbeidere ere allerede beskjæftigede med at lære Sproget i Hovedstaden. Engelske og amerikanske Kvækere have ligeledes i den nyeste Tid sendt Arbeidere til Madagaskar, som

have taget deres Bopæl i Antananarivo. Jesuiternes Mission, som understøttes af de barmhjertige Søstre, har sit Sæde i Tamatave og Omegn og støtter sig til de nærliggende franske Besiddelser.

Kartet No. 18 indeholder et Grundrids af Hovedstaden, som viser Beliggenheden af flere af de i Missionsbladene omtalte Steder f. Ex. de forskjellige Henrettelsespladse i Forfølgelsestiden, som Ampamarinana, Ambohipotsy, Ambatonakanga o. fl. Her bygger nu Londoner-Missionsselskabet Mindekirker; den første af disse, som er opført paa det sidstnævnte Sted, er nu færdig. — Katholikerne have sine Stationer i de to Kvarterer Andohalo og Ambohimitsimbina.

Et andet af Smaakarterne paa No. 18 viser os Provindsen Imerina og Beliggenheden af de Steder, hvor der findes christelige Menigheder, som besøges af Hovedstadens Missionærer. — Det tredie af disse Karter tjener til at anskueliggjøre Reiserouten fra Havnestaden Tamatave til Antananarivo og fremstiller tillige i forstørret Maalestok det Distrikt, inden hvis Grændser det „evangeliske Udbredelsesselskab" missionerer.

Paa Kartet No. 17 findes to mindre Øer fremstillede, som i geographisk Henseende høre til Madagaskars Øgruppe, men som ogsaa ere at betragte som hørende til dens Missionsdistrikt. Disse Øer ere **Mauritius** og **Réunion** (**L'Isle de Bourbon**). Begge disse østenfor Madagaskar liggende Øer ere af vulkansk Oprindelse og egne sig med den frugtbare Jordbund, som nu bedækker de gamle Lavamasser, i ganske særdeles Grad for Frembringelsen af forskjellige Colonialprodukter. De have allerede i flere Aarhundreder havt europæiske Herskere. Mauritius er først opdaget af Portugisere, kom 1598 i Hollændernes Besiddelse og fik da sit nærværende Navn. Dette Navn blev, da Franskmændene i 1721 kom i Besiddelse af Øen, forandret til „Isle de France" og Øen kaldes fremdeles saaledes af Franskmændene, omendskjønt Englænderne, som i 1810 bleve Øens Herrer, gjengave den dens oprindelige Navn. Befolkningen bestaaer af Hvide, mest af fransk Herkomst, som ere Katholiker og leve paa Plantager i forskjellige Dele af Øen. Foruden dem findes her en omtrent 8 Gange saa stor Negerbefolkning, der skriver sig fra Slaveriets Tider, og tyve Gange saa mange Hinduer, eller Kulier, som i de sidste Aartier ere overførte til Plantagedyrkningens Behov. Endelig leve her ogsaa 3000 Chinesere. — Allerede i 1814 begyndte Londoner-Missionsselskabet at missionere her mellem de da i Slavetilstand levende Negere. Efterat Virksomheden paa Madagaskar var afbrudt, fortsattes den paa Mauritius, hvorhen et ikke ringe Antal

Madagassere tyede i Forfølgelsens Tider. For dem grundedes en egen Koloni i Moka (Distrikt i det Indre af Øen). Da Madagaskar fortsatte en livlig Handelsforbindelse med Mauritius, blev denne Koloni i flere Henseender en Støtte for den paa Madagaskar truede Mission. I den nyere Tid frembyder Mauritius med sine talrige hedenske Kulier fremdeles en velskikket Missionsmark, paa hvilken fornemmelig det kirkelige Missionsselskab (church missionary society) arbeide. I Powder Mills (nordvestlig paa Øen) staaer et Vaisenhuus for Kulier under dette Selskabs Ledelse. Siden 1852 har en anglikansk Biskop Sæde paa Mauritius; under hans Opsyn virke Arbeidere, tilhørende „society for propagation of the gospel", baade for den ydre og den indre Mission. Da de Negre, som de engelske Krydsere fratage de Slaveskibe, der opsnappes paa Østkysten af Afrika, blive afsatte her, er Øen ogsaa forsaavidt en Missionsmark. — Den katholske Mission drives her af to Selskaber, „Den hellig Aands Selskab" og „Selskabet for Marias ubesmittede Hjerte." Disse understøttes af enkelte mindre Selskaber.

Større Indflydelse har den katholske Mission paa Réunion, hvor en katholsk Biskop har sit Sæde i Øens Hovedstad, St. Denis. Denne Ø danner Udgangspunktet for den katholske Mission paa Madagaskar, ligesom Mauritius for den evangeliske Mission sammesteds. Her findes to Instituter for Opdragelse af Madagasserbørn, „Ressource" og „Nazareth."

Et Ord om Missionsskoler.

Den danske Præst V. I. Hoff's Skrift: „Er vor Tid en Missionstid?" som vi tidligere have bragt i Omtale (se Missionstidendens forrige Aargang No. 12), er i „Dansk Missionsblad" No. 23 og 24 for f. A. blevet udførligere imødegaaet og gjendrevet af Missionsbladets Udgiver, Pastor A. G. Fich, blandt Andet ogsaa med Hensyn til den uforbeelagtige Dom, som Paster Hoff fælder over Nutidens Missionsskoler. Vi tillade os at hidsætte disse Pastor Fich's Udtalelser, da de maaskee ogsaa hos os kunde tjene Nogle til Veiledning og Oplysning. Efter at have gjort opmærksom paa, hvor lidet forstandigt det er ubetinget at bryde Staven over de menneskelige Midler, hvormed Mis-

sionen arbeider, og uden Videre henføre dem til de „Anstalter", der nødvendig skulle være forladte af Aanden, at tale med store Ord om „Manden, den rette Mand, som nok kommer i Herrens Time" og „foragte de ringe Dage", i hvilke Menigheden med Flid søger at gjøre de Kræfter, Herren har givet den, anvendelige i Hans Tjeneste, fortsætter Hr. Pastor Fich særligt med Hensyn paa Spørgsmaalet om Missionsskoler saaledes:

„Herligt var det, om altid fuldt udrustede og modne Personligheder stode til Missionens Raadighed, men som Verden nu engang er, ogsaa den troende Deel af den, er dette til enhver Tid kun undtagelsesviis Tilfældet, og paa Undtagelserne kan Missionen, der er en historisk Sag med et historisk Forløb, ikke hvile. Herren tager ogsaa her Forholdene, som de ere, og nøies som oftest med det Skrøbelige, af Verden og Menigheden Ringeagtede, ligesom i Begyndelsen, og fuldfører sin Sag dermed. Saa kan Ingen rose sig af, at Seiren er vunden af os. Disse Ringe, Herren maa nøies med, ere Mænd af Haandværksstanden og Bondestanden. De udgjøre den langt overveiende Deel af vor Tids Missionærer. Skulle vi sige: „Saadanne kunne ikke bruges, det bliver ingen rigtig Mission." Gjorde vi dette, da forsyndede vi os høiligen. Hvad! der skulde kun iblandt de studerte Theologer være Mænd, der kunde blive Missionærer! Maae vi ikke meget mere sige: „I denne forkjerte Verden bliver mangen En Præst, som aldrig burde være det, og der gaaer mangen en Yngling og ulærd Mand nede imellem Folket, som vilde blive en fortræffelig Herrens Tjener, naar han var oplært." En Mængde Naadegaver i Menigheden ligge brak, og vi skulde ei forsøge at hæve noget af Skatten til Bedste for Hedningernes Frelse? Vi troe, at ikke faa af disse unge Mænd af Haandværksstanden og Bondestanden kunde blive rette og velsignede Missionærer, uden at vi i mindste Maade forjætte Noget om den Enkelte. Fra Pastor Hoff vente vi ingen Bebreidelse derfor; han, der saa stærkt fremhæver det Folkelige, maa jo være enig med os eller bryde med sig selv i dette Stykke. „Vi troe det", hed det; der kunne godt være sagt: „Vi vide det"; thi i Missionen have vi alt længe faaet Troen i Hænderne, en Carey, Williams, Gordon, Rhenius og mange Andre ere Beviis derpaa. Studerte og Ustuderte staae Side om Side i Missionen, og de Sidste have ingenlunde udrettet mindst. Lutter videnskabeligt uddannede Theologer due ikke heller i en Gjerning, der fordrer saamegen praktisk Sands og praktiske Gaver som Missionen; men deraf følger dog ikke, at de Andre, som udsendes,

kunne fattes al ordentlig Kundskab. Det vilde kun blive en ny og værre Eensidighed. De, der skulle være Lærere, maae kunne noget Ordentligt og Sammenhængende. Man har forsøgt at udsende opvakte og dygtige Christne uden nogen Uddannelse, der var værd at tale om; men det er mislykket i det Hele og Store, og de, som have gjort det, ere selv komne tilbage derfra. Men hvorledes skulle Sendebudene faae en nogenlunde ordentlig Fordannelse og Uddannelse? Thi det vilde aabenbart være aldeles forfeilet at fordre, at de selv skulde sørge derfor, og hvis de ei havde Kraft til at bryde alle Hindringer paa deres Vei, indtil de uden videre kunde melde sig til Udsendelse, da opgive det. Det vilde være at ødsle med Kræfterne og fra Begyndelsen hindre den Gjerning grundigt, man vilde fremme. Nogle vilde ganske vist bryde igjennem; men en Mission kan som sagt ei grundes paa Undtagelser. Altsaa hvorledes faae de Mænd, som kunne være skikkede til Gjerningen, uddannede? Universitetsveien ligger kun aaben for ganske Enkelte, og Missionen stiller som ovenfor omtalt andre Fordringer end de blot videnskabelige til sine Tjenere. Der er ogsaa den Mislighed ved at forbinde Missionen nøie med den theologisk-videnskabelige Høiskole, at alle Svingninger i Videnskaben forplante sig til Missionen, hvilket ingenlunde er heldigt. Den trankebarske Mission blomstrede, saalænge Troen sad paa Thronen Theologien, men da Vantroen brød ind i Theologien, forfaldt den; thi den var knyttet nærmere til Høiskolens Liv end til den troende Menigheds Liv. Man har i det Hele prøvet sig frem, og det endelige Resultat af mange Livserfaringer hjemme og ude er blevet, at Missionen er bedst tjent med særegne Missionsskoler, hvor de Mænd, som skulle udsendes, leve sammen, arbeide sammen og oplæres med deres Livsopgave for Øie. Missionsskoler maae der altsaa være. Pastor Hoff betragter dette som Tegn paa, hvor langt vi ere tilbage i Missionssagen og venter en Tid, da „Aanden" vil gjøre alle saadanne Anstalter overflødige. Vi betænke os ikke paa at kalde dette den rene Indbildning. Den Tid kommer aldrig. Den Tid kan komme, og det haabe vi ogsaa, da Missionsskolerne kunne blive styrede og indrettede paa en Maade, som langt bedre svarer til den store og saare vanskelige Opgave; men Skoler ville der altid være. Propheterne gik ogsaa en Skole igjennem, hvor de bleve underviste og opdragne til deres Kald under Læreres Veiledning og Opsyn; de sprang ingenlunde paa een Gang, oplyste af af Aanden, ind i deres store Livskald. Elias var, saa dagligdags det end kan lyde, Skoleforstander, og tilbragte mange Tider af sit bevægede

Liv i den stille, men mægtige Virksomhed, han udfoldede som saadan. Han førte sine Disciple ind i Læren og Livet, som Forholdene nu den Gang stillede sig. Og efter ham blev Elisa Skoleforstander. At Propheterne have lært noget Ordentligt og Sammenhængende, før de fremtraadte, er ganske klart af deres Skribentvirksomhed; thi i den møde vi Blomsten af den israelitiske Tro og Dannelse, Blomsten af de religiøse, historiske og kunstneriske Frembringelser i Israels Folk paa det aandelige og boglige Omraade. Det var Mænd med Overblik og Indblik, Mænd, hvis prophetiske Gave og Syn var udviklet og skjærpet i en ordentlig Lærdoms- og Livsskole fra først af. Apostelen Paulus havde og sin Missionsskole; hans Breve til Timotheus og Titus vise tilstrækkeligt, med hvilken Omhyggelighed han har vaaget og vaagede fremdeles over dem. Han har baade oplyst og opdraget dem og visselig ikke blot ladet Menighederne faae godt af sin Lærdom, Indsigt og grundige Livserfaring. Pastor Hoff vil maaskee ikke kalde Apostelens Læsning med sine unge Medarbeidere, hans Samtaler, hans Oplysning og Udvikling af dem en Missionsskole; men hvad vil han da kalde det? Navnet er det ei værd at strides om. At Elias's Prophetskole og Pauli Missionsskole var bedre end vor Tids med Hensyn til den Opgave, som da forelaa, ja det forstaaer sig; men naar Herren skjænker mægtigere Personligheder, saa hæve Missionsskolerne sig ogsaa, men de blive ingenlunde ophævede.

Men maae vi end give baade Elias og Pauli Skole for deres Propheteleven og Missionselever det Lov, at de vare Mønstre før deres Tid, saa kunne vi dog ikke undgaae at tage alt Hensyn til Guds Riges og Missionssagens Vilkaar i vore Dage og indrette vore Missionsskoler derefter. Her have imidlertid Missionsselskaberne endnu Meget at lære, og det er kjendeligt, at Forhandlingerne om, hvorledes en Missionsskole skal indrettes, endnu langtfra ere sluttede, ja vel neppe nogensinde ville blive det. Thi Missionsskolerne, det er det Gode, men ogsaa det Vanskelige ved dem, afhænge af Livet hjemme og ude i Hedningeverdenen. I Tydskland og Schweitz er der 6 Missionsskoler, saavidt vi erindre; men hver har sin Skikkelse, kun deri ere de enige, at noget Ordentligt maa der læres. Dette kommer nu ikke blot deraf, at den store Opgave, en Missionsskoles meest hensigtsmæssige Indretning, ikke er løst; men det er aabenbart, at det forskjellige Kirke- og Menighedsliv, de forskjellige Missionsgebeter og Missionssagens Livsudvikling paa de forskjellige Steder har gjort og vil gjøre sig ganske væsentlig gjældende. Vor Tids Missionsskoler ere i det Hele taget ingenlunde Anstalter, der ere opret-

tede efter en forudfattet Theori, de have lært af Livet og dets Fordringer og lære fremdeles; Strømningerne fra Livet gaae dem ei forbi, men befrugte dem. Pastor Hoff bevæger sig altsaa ogsaa med Hensyn til Missionsskolerne udenfor det virkelige Liv, og det er klart, han har ikke gjort sig den Uleilighed at see lidt ind i deres Livshistorie, førend han indlod sig paa at dømme dem og tale foragteligt om dem. Det er let at udsætte Adskilligt paa dem; de, som forestaae dem, rose dem virkelig ikke selv; bedre vilde det dog være at give nogle klare Vink til en frugtbarere Ordning, men i den Henseende søger man forgjæves i Pastor Hoffs Udtalelse, paa nogle aldeles taagede Yttringer nær. — Missionsskolerne ere ei heller først oprettede, og de Unge bagefter blevne „lokkede" til dem. De, som begjærede at udsendes, ere komne først ogsaa herhjemme, og da er Spørgsmaalet om en Missionsskole opstaaet. Hvilken Opgave maa nu Missionsskolerne stille sig? Vi ville ikke her gaae i det Enkelte, men udtale os kun ganske i Almindelighed, da vi haabe ved en anden Leilighed at komme tilbage til denne Gjenstand. Vi ville da behandle den i Forbindelse med en udførligere Omtale af den danske Missionsskole, dens Arbeide og Formaal. En Missionsskole kan ikke frembringe Missionærer, ikke frembringe Gaver eller Charakter, hele den oprindelige Livsdygtighed til Gjerningen, det er Herrens Sag; men den skal baade oplyse og opdrage. Den maa være en Planteskole, hvor Arbeiderne kunne erholde den almindelige og den religiøse Oplysning, som deres tilkommende Lærergjerning kræver af dem. Pastor Hoff kan umulig have Noget imod en ordentlig og almindelig Dannelse hos Missionærer. De skulle dog kunne see med venlige Øine paa Menneskelivet i det Hele og lære, at ikke alt det, som er af Jorden, er af Verden. De bør ogsaa kjende andre Sider af den menneskelige Tilværelse og Gjerning paa Jorden end den, der alene angaaer Guds Rige i strengeste Forstand, at de kunne finde sig tilrette i Livets Mangfoldighed og ikke blive aldeles eensidige og ubehjælpsomme Livsskikkelser, hvilket vil være til liden Baade for dem og deres Gjerning. I deres Kald som Missionærer bliver der stillet adskillige andre Fordringer til dem end de udelukkende religiøse. Men ikke det alene; den Mand, som har lært at see Menneskelivet fra forskjellige Sider og har en almindeligere Oplysning, vil have flere Veie, ad hvilke han kan lede Sjælene henimod det ene Fornødne og bringe dem ind paa det end den Uoplyste. Staaer han i sin Herres og Frelsers Liv, saa forvandles alle hans almindelige Kundskaber til ligesaamange Vaaben i hans Herres Tjeneste. Naturligviis

maa en slig Oplysning og Dannelse have sin sunde Begrændsning og indskrænke sig til det Nødvendige. Den Frygt, Pastor Hoff ytrer i saa Henseende for de danske Missionselever, at de nemlig skulle lære altfor Meget, er uden sand Grund. Vi tænke ikke i mindste Maade paa at gjøre dem til Forkjæmpere for den ene eller anden Videnskab i Hedningeverdenen. En saadan Oplysning behøver nu ikke i mindste Maade at hindre Hjertets og Aandens energiske Samling til det ene Fornødne, en Samling, som er en uafviselig Fordring til en Missionær. Guds Rige og, hvad dertil hører, kan fuldt vel hævde sig i sin Storhed og Reenhed og hæver sig for Bevidstheden og det aandelige Syn ofte klarere frem midt i alle disse jordiske Omgivelser, der danne som en Modsætning og Ramme til det, end uden dem. At der maa gives en ordentlig og sammenhængende religiøs Oplysning med Hensyn til Guds Ord, Kirkelæren og Kirkelivet, bør der ei heller være nogen Strid om. En Lærer maa dog nøiere kjende Guds Ord og Guds Opdragelse med Menneskeslægten fra Begyndelsen af og vide, hvor han hører hjemme i Guds Menighed paa Jorden. Ellers kan han dog igrunden ei ret veilede og opdrage dem, han vækker. Thi vel er der kun eet Huus, den hellige almindelige Kirke, men i dette mange Boliger ogsaa i Jesu Rige paa Jorden, og det klæder en Lærer ilde at lade det komme an paa et Træf, hvilken Bolig hans Menighed faaer, eller oplære den, saa den maaskee flytter fra den ene Bolig til den anden i det store Huus, idet den trøster sig med, at naar den blot er i Huset, gjør den idelige Flytning Intet. Men hvormange Kræfter sættes ikke til derved? Heller ikke gaaer det an at udsætte de Sjæle, som skulle vindes til Jesus, for, at en Lærer, som fattes Sammenhæng og Orden i det Hele og Enkelte i sin religiøse Bevidsthed, maaskee anviser sin Menighed Bolig paa 4 til 5 forskjellige Steder i det store Huus, et Værelse hist, et andet her, langt borte fra hinanden, saa der er en idelig Løben frem og tilbage. Det kan muligen tage sig ret storartet ud for ham selv og hans Menighed; men det afstedkommer neppe meget Andet end Forvirring og og Forstyrrelse for dem selv og Andre, og der kommer kun en ledeløs og famlende Personlighed ud af den megen Travlhed. Der er ved disse Ytringer ingenlunde ført Ordet for en streng udviklet eller afsluttet Konfessionalisme, men vel for, at en Missionær hjerteligt og med Bevidsthed tilhører det Kirkesamfund, d. v. s. den store aandelige kirkehistoriske Personlighed (thi det er Meningen af et Kirkesamfund), der udsender ham.

Men kan denne Underviisning, som kræver Aar, nu ikke let bryde Troens Spændkraft, dæmpe Aanden og betage de Unge Sindets Friskhed, og det er dog saare vigtigt, at de gaae ud med et friskt og freidigt Sind og en aandelig Iver? Ja Vigtigheden heraf indrømme vi fuldkomment. Men det indrømme vi ingenlunde, at et ordentligt og alvorligt Aands- og Lærdomsarbeide har hiin Virkning. Det kan vel dæmpe og nedslaae Iveren hos mangen En, som vilde udsendes, og en Saadan vil maaskee klage over, at hans aandelige Spændkraft sløves derved. Men Spørgsmaalet bliver da, af hvad Art var hiin Iver og denne Spændkraft? Det har mere end een Gang vist sig, naar det alvorligere og mere vedholdende Arbeide begyndte, at Ilden var en Straaild og Spændkraften Indbildningens istedetfor Troens. I saa Henseende kan en ordentlig Forskole være saare gavnlig baade for Missionen og dem, som tænke paa at arbeide i den. Dr. Kalkar har oftere berørt, at den, der ei villigt vil bære Skolens Kors, er uskikket til at bære Livets Kors paa selve Missionsmarken. En prøvet og særdeles dygtig Forstander har angaaende dette Punkt ytret Følgende, som vel er værd at overveie: „Saa man nøiere til, som jeg i alle disse Tilfælde gjorde, saa var det ei Livet selv, som led, men kun Skinlivet. Hvad der forstyrrede det indre Velvære, den aandelige Selvnydelse, hvad der hindrede den behagelige Fordybelse i fromme Phantasier og greb ubehageligt ind i Tilbøieligheden til at lade Alt gaae, som det bedst kunde, om det sagde man, at det kjølnede, nedstemmede, skadede det indre Liv." Og han tilføier: „Herligt, om den Unge indseer, at hvad han besad og ansaa for det Bedste, er Undergangen værd, — om han derved kom til det rette „Liv." Altsaa fra denne Side seet kunde jeg gjerne sige: „Den anstrængende Læren hører til et af de gavnligste Midler til den tilkommende Missionærs aandelige Fremvæxt." Iøvrigt er det jo deres Pligt, som forestaae en Missionsskole, at lade Lærdommen tjene Livet, og ei omvendt, og altsaa anlægge Underviisningens Maade og Omfang i væsentlig praktisk Retning. Dette skeer ogsaa paa vor Missionsskole. En anden Følge af Lærdommen, man frygter for, er Hovmod. Det kan indfinde sig; dog troe vi, at jo mere de Unge faae at vide, hvad sand og ordentlig Kundskab er, desto mindre ville de hovmode sig af hvad de vide; thi de ville see, hvor langt de ere tilbage, og hvor lidt de have at rose sig af. Bevare dem fra Hovmod ved at lære dem Lidet eller Intet, kunne vi jo forresten ikke; thi Uvidenheden har ogsaa sit Hovmod, og det er ei sjeldent. Under den aandelige Oplærelse skal

der ogsaa blive Missionseleverne en Opdragelse tildeel ved Samlivet med hverandre og ældre Christne, især deres Lærere. Disse skulle føre dem ind i sig selv og ind i Livet, lære dem at see paa det, som det er, og lede dem ind i den Troens Spændkraft, som hedder Taalmodighed, i den Iver, som er en stadig Aand, ind i Ædruelighed, ind i et Aandsarbeide, som fører til en selvstændig og selvbevidst Udvikling, ud af aandeligt Blændværk, Phantasteri, falsk Syn paa Menneskene og Menighedslivet og slavisk Efterlignelseslyst. Ad disse og lignende Veie, ogsaa ved selv at arbeide med i Guds Riges Sag hjemme, naar han er nogenlunde moden dertil, skal den tilkommende Missionær udvikles og modnes fra Charakterens og Personlighedens Side. Missionsskolerne maae altsaa baade oplyse og opdrage til Missionsgjerningen, og, ledes de med nogen Omsigt og Erfaring, vil man ikke fortryde paa, hvad de koste; thi det kommer da senere igjen med Renter paa Missionsmarken. Men foruden dette frembyde de ogsaa en anden væsentlig Fordeel for Missionen. De gjøre det nemligt mulig at lade den aandelige Kamp med og Beleiring af Hedningeverdenen blive en regelmæssig og stadig. Missionsvennerne troede i deres første Begeistring, at det egentlig kun kom an paa et rigtigt Stormløb, saa faldt Djævelens Befæstninger i Hedningeverdenen, og dermed var det Væsentlige skeet. Pastor Hoff synes at tænke sig noget Lignende. Man er imidlertid for længesiden kommen tilbage derfra og har maattet erkjende, at Djævelens Befæstninger ere opførte med saadan Kunst, at der ved Siden af Stormløbene maa regelmæssige Beleiringer til, som kræve Tid, Flid og Indsigt, og bestandig ny Tilstrømning af — Arbeidere, at Hæren i Hedningeverdenen ei skal svækkes utilbørligt, men friske Kræfter stadigt udfylde Hullerne, ja mere end udfylde dem. Det lyder maaskee lidet begeistrende for dem, som altid ville storme, men er desværre en fuldkommen bekræftet Kjendsgjerning, man maa tage Hensyn til. Og dette Hensyn har ogsaa bidraget Sit til at befæste og skjønne paa Missionsskolerne."

Missionsskolen.

Da en Deel af Missionsskolens nærværende Elever paatænkes udexaminerede i indeværende Aars Sommer, bliver der, om Gud vil, fra Midten af August Maaned d. A. Plads paa Missionsskolen for nogle

faa nye Elever. De, som her maatte ønske at komme i Betragtning, til Optagelse, anmodes om at indsende sine Ansøgninger, adresserede til Missionsselskabets Hovedbestyrelse, inden Udgangen af Mai Maaned. Med Hensyn til Betingelserne for Optagelsen og Skolens Vilkaaer i det Hele henvises til det nedenfor aftrykte Reglement for Skolens Elever. — Forøvrigt bedes bemærket, at der denne Gang ved Optagelsen vil blive taget særligt Hensyn til Vedkommendes Forkundskaber, da Gjennemførelsen af Missionsskolens Klasseinddeling vil gjøre det til en Nødvendighed, at de Elever, som nu optages, allerede fra August 1869 kunne danne Missionsskolens øverste Klasse. Ansøgningerne ønskes derfor bilagte med en nøiagtig Angivelse af, hvilke Forkundskaber Vedkommende kan godtgjøre at have tilegnet sig.

Reglement for den Norske Missionsskoles Elever.

§ 25. Ved en Elevs Optagelse sees først og fremst paa Sandheden og Dybden af hans Troesliv og paa hans oprigtige Hengivenhed for den lutherske Kirke, samt dernæst, hvorvidt man tør haabe, at han har et særdeles Kald til Missionstjenesten. Forøvrigt kræves god Helbred, en ikke for langt fremrykket Alder, Anlæg til Sprog, Frihed for Gjeld og andre borgerlige Hindringer. Ansøgningen om Optagelse maa være forfattet og skrevet af den Ansøgende selv og ledsages af Præsteattest og, hvilke andre Vidnesbyrd der maatte kunne tilveiebringes, navnlig, om muligt, fra nærmeste Missionsforenings Bestyrelse, samt indeholde en nogenlunde fuldstændig Fremstilling af hans Levnetsløb. Enhver Elev bliver forinden Optagelsen paa Samvittighed tilspurgt, om han er gift eller trolovet. Under Opholdet i Skolen maa ingen Elev trolove sig. Heller ikke maa han efter fuldendt Uddannelse trolove eller gifte sig uden Hovedbestyrelsens Samtykke.

§ 26. Naar Eleven ved Navns Underskrift og Haandslag har tilkjendegivet Hovedbestyrelsen sit oprigtige og frivillige Samtykke i de Betingelser, som ere ham forelagte, betragtes han som optagen i Missionsskolen, dog saaledes, at det første Aar bliver at ansee som et Prøveaar.

§ 27. Antages han efter dette Prøveaar til videre Uddannelse, vil det beroe paa de Fremskridt, han har kunnet gjøre, om han bliver endeligen at udsende som ordineret Missionspræst eller uordineret Missionsmedhjælper, hvilken sidste Slags Udsendinge i Besynderlighed have at overtage ved Siden af deres aandelige Gjerning som Missionsskolelærere ogsaa forefaldende timelige Sysler paa Stationerne.

§ 28. Skulde Hovedbestyrelsen finde en Elevs øieblikkelige Bortfjernelse fra Selskabets Huus og Tjeneste nødvendig, saa har Eleven uden videre at finde sig deri.

§ 29. Er en Elev efter Hovedbestyrelsens Dom tilstrækkelig forberedt til Udsendelse, foranstalter Selskabet det i denne Anledning videre Fornødne.

§ 30. Træder en Elev frivillig ud af Skolen, tilpligtes han at godtgjøre Missionskassen de paa ham anvendte Omkostninger.

§ 31. Naar theologiske Candidater eller andre allerede uddannede Mænd blive antagne af Selskabet, skulde disse inden Udsendelsen, hvis

Omstændighederne tillade det, tilpligtes i nogen Tid at opholde sig paa det Sted, hvor Hovedbestyrelsen har sit Sæde. Deres Stilling til Missionsskolen bestemmes af Hovedbestyrelsen.

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk Missions-Tidende.

No. 3. Marts 1868. 23de Aarg.

Fra Afrika

have vi endelig modtaget de længe ventede Brevskaber. Posten fra Zululandet har denne Gang været 4 Maaneder underveis, medens den ellers pleier at tilbagelægge Veien i 2 a 3 Maaneder. — Fra Madagaskar have vi ligeledes i Slutningen af forrige Maaned modtaget udførligere Efterretninger. Vi skulle i dette og det følgende No. af Missionstidenden gjengive det Væsentlige af, hvad der fra begge Steder er tilskrevet os. — Vort Missionsskib, Eliefer, ankom ifølge Telegram til Falmouth i det sydvestlige England den 3die Marts.

Biskop Schreuder

tilskriver os fra **Entumeni** den 6te November f. A., at der over Zululandet den 29de Oktbr. gik et voldsomt Torden- og Hagelveir, som Biskopen frygter for har anrettet adskillig Skade paa flere af Stationerne, navnlig paa ældre Huusbygninger. Pastor Dahle's overraskedes af Uveiret paa en Vogntour, og Biskopen beretter, at „foruden anden legemlig Skade for dem begge fik Fru Dahle sin ene Arm brukket." — Biskopen havde endnu ikke kunnet vinde Tid til at fuldende sin Beretning om Madagaskarreisen, men meddeler foreløbig i korte Træk Resultaterne af sine Jagttagelser paa samme. Det synes, som om Biskopen under sin Nærværelse paa Madagaskar har givet vore derværende Missionærer, som hidtil havde været udelukkende sysselsatte med at lære Sproget, Anvisning til at begynde med ved personlig Jagttagelse og Reiser at undersøge de hensigtsmæssigste Steder til at begynde en mere aktiv Missionsvirksomhed. Selv synes Biskopen at nære ikke ringe Forhaabninger om vor Missions Fremtid paa Madagaskar. „For velskikkede og nidkjære Sendebud", siger Biskopen, „er der Noget og er der Nok at gjøre. Londonerselskabet er, hvad Personantallet angaaer, i

Stillestaaende, ligesaa det kirkelige, som kun har to, rigtignok baade nidkjære og dygtige Sendebud. Propagation-Selskabet havde kun en netop Ankommen. Af dets to ældre Missionærer var den ene hjemreist for bestandig og den anden fraværende paa Grund af private Forholde. Nogle Romersk-Katholske missionere paa sin Viis, dog uden at hindre Protestanterne, som meget mere kunne lære Adskilligt af dem, med Hensyn til Selvfornegtelse og Opofrelse." — Biskopen nævner, at Missionen paa Madagaskar rimeligviis vil kunne underholdes adskilligt billigere end Missionen i Zululandet; han roser Madagaskars Klima, som synes at være endeel bedre end sit Rygte. „For min Person", siger Biskopen, „nød jeg paa den hele Reise ēt saa uafbrudt legemligt Velbefindende, som jeg ikke engang er vant til her. Med Gud og et i ham freidigt Mod til sin Gjerning er man hjulpen en god Deel paa Veien imod eller ud fra den saakaldte Madagaskarfeber."

Fra **Inthlasakje** beretter Pastor Larsen under 4de Oktober f. A., at en Dreng, Ungvabaji eller Urabaji, som han havde i Daabsunderviisning, meget imod sit eget Ønske var blevet taget bort fra Stationen af sin ældre Broder, Usilvana, som ifølge Landets Familieret var hans retmæssige Foresatte. „Det var en lidet glædelig Dag", siger Pastor Larsen, „da Usilvana kom til Stationen, drukken, bevæbnet med Spyd og Stokke og meget støiende for at tage fra os denne godslige, villige lille Gut. „Men", tænkte jeg, „han kan vel med Magtsprog og Trudsler byde Dig at gaae herfra, men han formaaer ikke at tage de ti Bud, „Troen" og Fadervor ud af Dit Hjerte." — Det var en af de Opmuntringer til ikke at blive træt, som her ikke gives mange af, som jeg modtog, da denne lille Gut første Gang kom til Daabsunderviisningen. Jeg spurgte ham, om han kunde erindre det første Bud; hertil svarede han: „Jeg kan alle Budene, ja jeg kan ogsaa Troesbekjendelsen og Fadervor." Dette var ret meget glædeligt for mig, thi da han endnu ikke kan læse i en trykt Bog, kan han kun have lært dette ved at høre vel efter, naar disse Dele af Katechismen repeteredes ved Huusandagten og Gudstjenesterne. Ved Siden deraf havde han ogsaa ladet Simon gjentage Ordene for sig saalænge, indtil han kunde dem udenad." Stolt af denne sin Seier vilde Usilvana nu forsøge sin Magt ogsaa over en anden af Daabskandidaterne, en Dreng ved Navn Unthlozi, men kom her tilkort, da denne Dreng var voxen og som saadan hører ind under Høvdingens Myndighed. Ogsaa Ungvabaji er senere kommen tilbage til Stationen; i hans Hjem havde man ved

Brækmidler søgt at helbrede ham for den Sygdom, som de antoge, han led af, siden han kunde være saa daarlig at ville blive en ikolwa ɔ: en Troende. Men Brækmidlerne havde ikke udrettet Andet end at gjøre Gutten legemlig ussel og afmagret, og derfor fandt man det tjenligst atter at lade ham komme til Stationen for et Aar. Naar dette er udløbet, ville jo de samme Vanskeligheder begynde igjen; „men", siger Pastor Larsen, „vi ville lade hver Dag have Nok i sin Plage." — Dernæst beretter Brevet om, hvorledes Missionshuset paa Inthlasakje Station er blevet udlugtet af 5 forskjellige Isanusier ɔ: Lugtemænd. I Begyndelsen af forrige Aar kom der en liden Gut bort omtrent en Dags Reise nordenfor Stationen. Han var fremmed i Egnen og har sandsynligviis forvildet sig i Taagen. I saadanne Tilfælde forslaae imidlertid ikke de naturlige Aarsager for Zuluerne; her skal altid stikke en eller anden Hemmelighed under, der alene kan udfindes af deres Orakler eller Sandsigere, Lugtemændene. Ogsaa i dette Tilfælde raadspurgtes to Isanusier. Pastor Larsen beskriver nærmere, hvorledes disse udføre deres Forretning. „Det gaaer til paa den Maade, at de Spørgende tilligemed Lugterne, og hvem der forøvrigt vil, indfinde sig paa et bestemt Sted, somoftest det Sted, hvor Anledningen til Undersøgelsen er givet. Folket pleier at sætte sig i en Kreds, i hvis Midte Lugtemændene tage Plads. De begynde nu sin Forretning med forskjellige, betydningsløse Narrestreger, hvorpaa de til de Omkringsiddende rette forskjellige Spørgsmaal, hvis Formaal det i Almindelighed er at komme Sagen paa Spor. Naar dette har vedvaret en Stund, faaer Lugteren ligesom et Henrykkelsesanfald, han begynder at slaa paa Jorden foran sig med en Stok, medens han raaber med høi Røst: jizwa, jizwa! ɔ: hør, hør! Undertiden foregiver han at faae Svaret meget snart, undertiden varer det længere. Naar han saaledes har slaaet og raabt en Stund, begynder han ligesom at lytte efter Noget; endelig lægger han Øret tæt til Jorden, for at modtage Svar af Ithlozien. Svaret kommer altsaa, som al Løgn, nedenfra." Oraklets Svar lød denne Gang med adskillig større Bestemthed end den, som pleier at tilhøre Orakelsvar, paa, at den savnede Gut var i Missionshuset. Drengens Fader kom da, ledsaget af en anden Mand, til Stationen for at faae ham udleveret, Sagen var ikke tvivlsom, Lugterne havde jo sagt, at han var der. Da Gutten imidlertid ikke blev funden paa Stationen, raadspurgtes for Sikkerheds Skyld tre andre Lugtemænd og alle gave de (naturligviis efter modtaget Instrux) det samme Svar som de to første: „Gutten var paa Stationen."

Ifølge dette stærkere Bevis begyndte Undersøgelserne paanyt. Dog synes det, som om de ikke ere drevne synderlig grundigt paa Grund af den Frygt, de Udsendte nærede for at gaae ind i de hvide Mænds Huse. „Døren kunde jo blive lukket, og hvorledes skulde de saa komme vel ud igjen, Gutten kunde jo nok ogsaa være der, om ikke de saae ham; hvad kunde ikke de hvide Mænd gjøre?" Seent om Aftenen gik endelig de Udsendte, idet de ytrede, at Sagen maatte forebringes ved en større Folkeforsamling i deres Hjem. „I ethvert Fald", siger Pastor Larsen, „viser denne Historie, at det ene og alene er Guds Naade og Barmhjertighed, som vi have at takke for, at vi boe uantastede iblandt et Folk, som troer, hvad slige Bedragere og Satans Redskaber indbilde dem. Siden Mændene gik herfra, har jeg intet Mere hørt om den Sag, men derfor er det ikke sagt, at den er endt, thi i dette Land tager det ofte lang Tid med saadanne Sagers Afgjørelse."

I September f. A. havde der reist sig en Sag, vedkommende en af Stationens Døbte, som gav Anledning til mange Underhandlinger og adskillig Uro. En Aften, efterat det var blevet mørkt, kom 14 a 16 voxne Piger hylende og skrigende op til Stationen og forlangte, at Jakob skulde komme ud til dem. Men Pastor Larsen begjærede Nattefred, og Jakob kom ikke ud, saa at Pigerne maatte vende hjem med uforrettet Sag. Den følgende Morgen kom de igjen, endnu før det var blevet lyst, og vare nu ledsagede af 3 Mænd, deriblandt en Høvding, som i Forsamlingens Navn anklagede Jakob, fordi han den foregaaende Dag havde kaldt en af Pigerne et uanstændigt og usædeligt Fruentimmer. Ifølge Landets Lov krævede denne Forbrydelse Udsoning ved et Stykke Kvæg, og denne Bod vilde de nu kræve af Stationen, til hvilken Jakob hørte. Udtalende sin Misbilligelse af Jakabs Forhold, søgte Pastor Larsen at gjøre dem begribeligt, at Jakobs Sag ikke uden videre kunde blive at betragte og behandle, som om den var Stationens Sag; men midt under Underhandlingerne gik Pigerne hen og tog sig selv tilrette, idet de ihjelstak et af Stationens Kvæg. Pastor Larsen blev nu selvfølgelig nødt til at optræde med bestemtere Fordring paa Erstatning, hvilken ogsaa blev tilbudt, da der her var begaaet en aabenbar Forbrydelse mod Landets Love. Da nu ogsaa Jakob, som i Begyndelsen havde været fraværende, ved sin Hjemkomst fyldestgjorde sine Anklagere ved at give et af sine 4 Stykker Kvæg i Bod, troede Pastor Larsen, for at Freden kunde bevares, at burde modtage Erstatningstilbudet, uden at lade Sagen komme fore for Øvrigheden. „Retspleien", tillægger han, „er ogsaa

her i Landet saadan, at enten faaer man ingen Afgjørelse eller ogsaa fremkalder man barbariske Straffeforholdsregler, som en Missionær ikke engang indirekte kan ville give Anledning til." — Forøvrigt advarer Pastor Larsen mod af denne Begivenhed at drage den Slutning, at Zulupiger ere meget sædelige og fintfølende; thi hver Dag giver Beviser for ganske det Modsatte. Nutidens Hedenskab er i denne Henseende ikke forskjelligt fra det gamle. — Tilsidst nævner Pastor Larsen, at han har 3 Gutter i Daabsundervilsning, Umkonjwane, Unthlozi og Ungwabaji, at Folket kommer ret flittigt til Gudstjeneste, og at et nyt Skolehuus paa Stationen er bragt under Tag.

Fra **Ekjowe** beretter Pastor Oftebro den 14de Oktober f. A., at det forrige Kvartal har været særdeles roligt. Søndagsbesøget har været lidet talrigt, men Katechumenerne, 9 i Tallet, have opført sig vel og den lille Menighed ligesaa. Umakamuzela, en Høvding, som før oftere er omtalt, har alvorligere Dragelser, men synes at mangle Mod til det afgjørende Skridt. — Hermannsburgerne have anlagt 2 nye Stationer i Zululandet, og Prindsen skal være kommet dem imøde med megen Velvillie. — Assistent Carlsen har siden 12te Juli muret paa Stationens Kirke, som, da Brevet skreves, var færdig med Undtagelse af Taarngavlen og Sacristiet, hvortil Muursteen savnedes, da den hyppige Regn var hinderlig for Muursteensfabrikationen. — I Biskop Schreuders Fraværelse i 3die Kvartal f. A. havde Pastor Oftebro oftere besøgt Entumeni for at være Pastor Gundersen behjælpelig. I hans Fraværelse fra Ekjowe havde Søndagsprædikenen været udført af Missionsmedhjælper Kyllingstad, hvis Gjerning det er fremdeles som tidligere at holde Skole for Oftebros Børn og de Indfødte.

Fra **Empangeni** skriver Pastor Kielland den 25de Oktober: „Det er med et tungt Hjerte, at jeg denne Gang gaaer til den Gjerning at give Eder Beretning om det netop forløbne Fjerdingaar, med hjertelig Sorg og Beklagelse over forskjellige Aabenbarelser af Syndens Magt og Herredømme inden vor indfødte Menighed der paa Stedet, som i de nu forløbne Maaneder ere komne for Dagen, og som ret have været skikkede til at vække alvorlig Bekymring og Bedrøvelse hos en Sjælesørger. Paa samme Tid maae jo saadanne Syndens Aabenbarelser baade hos den Enkelte og hos Menigheden i det Hele kun opflamme til saa meget større Iver i Sjælesorgen, i Bøn og Arbeide for Sjælenes Frelse." — Det er for det Første det gamle Misforhold mellem de tvende Ægtefolk, Daniel og Lina, der atter er brudt op igjen, i en

værre Art og Grad end nogensinde forhen, som giver Pastor Kielland Anledning til disse Beklagelser og denne Henvendelse til Hjemmets Menighed om Forbønnens understøttende Hjælp. — I Begyndelsen af August Maaned f. A. begyndte de gamle Klager fra Linas Side over Daniel for ukjærligt Forhold og haard Behandling at gjentage sig. Da Kielland begyndte at anstille nærmere Undersøgelse af Forholdet, fremkom paa sin Side igjen Daniel med lignende Beskyldninger mod Lina, Beskyldninger, som tilsidst gik lige til Anklage mod Lina for, at hun havde gjort sig skyldig i Ægteskabsbrud ved et utilladeligt Forhold til den ældste af Daabskandidaterne, Umathlaba. Lina, som paastod sin Uskyldighed, blev herover selvfølgelig saa meget mere opbragt paa Daniel, som, da han ikke kunde fremføre tilstrækkeligt Beviis, ogsaa maatte tilstaae, at han havde faret noget raskt frem og fremsat den grove Beskyldning uden tilstrækkelig Grund, medens paa sin Side Lina viste sig mindre forsonlig og ikke engang vilde indrømme, at hun ved uforsigtig og letsindig Opførsel havde givet sin Mand Anstød og Anledning til Mistanke mod sig. Det var kun med stor Overtalelse, at Kielland kunde formaae Lina til at gaae tilbage med sin Mand til deres fælles Hjem. — Pastor Kielland havde haabet, at Sagen dermed havde været bilagt, men det viste sig snart, at Daniel ikke havde kunnet tilbageholde Ytringen af sin Mistanke ligeover Andre; ogsaa Umathlaba havde hørt, hvilke Beskyldninger Daniel rettede mod ham, han kom derfor til Kielland, besværende sig over at være offentlig forhaanet af Daniel, og fordrede Sagen nøiagtigt undersøgt ved Vidners Afhørelse, om Daniel skulde have saadanne at fremføre. Pastor Kielland nødsagedes nu til at anstille en nøiagtigere Undersøgelse. Under samme fremkom der Omstændigheder, som vel ikke leverede noget afgjort Beviis, men som dog nødte baade Umathlaba og Lina til at erkjende, at de ved et yderst uforsigtigt og upassende Forhold havde givet Daniel god Grund til Mistanke, ja gjort sig skyldig i et Forhold, som i Almindelighed efter Indfødtes Dom vilde blive betragtet som jevngodt med Ægteskabsbrud, medens de dog paa det Bestemteste benegtede at have gjort sig skyldige i selve denne Synd. Daniel viste sig ogsaa nu mere forsonlig end Lina. Af Umathlaba fordrede han kun en Gjed som Bøder for dennes Forseelse mod ham, medens en Hedning, sagde han, strax vilde have taget Livet, og ligeoverfor Lina lovede han ikke mere at ville oplade sin Mund om den Sag. Lina derimod syntes det at falde tungere at forsones med Daniel, skjønt omsider ogsaa hun med Haand og Mund lovede, at hun skulde stræbe baade at glemme

alle Fornærmelser og ingen Anledning mere at give til Mistanke og slet Omtale. Pastor Kielland havde imidlertid, uagtet denne tilsyneladende glædelige Løsning, liden Tillid baade til Daniels selviske Glæde over at faae sine Beskyldningers Retmæssighed anerkjendt og til Linas kun fremtvungne Ydmygelse og modstræbende Løfte om at stille sig i et andet Forhold til Daniel, hvorfor Pastor Kielland ikke lod dem gaae fra sig uden paa det Alvorligste at have formanet dem begge til at søge sin Synds Forladelse hos Gud og bede Ham om Kraften til at overvinde Fristelserne til det Onde. Da intet afgjørende Beviis var fremkommet mod Umathlaba, blev hans Daabsunderviisning ikke afbrudt. — Det viste sig kun altfor snart, at der ingen Hjerteforsoning og Enighed var istandbragt mellem Daniel og Lina. Et Par Dage efter forsvandt Lina fra sit Hjem, idet hun efterlod sit Barn. For en af Stationens Piger havde hun ytret, at Daniel plagede hende saaledes, at hun ikke længere kunde holde ud hos ham, hvorfor hun vilde flygte til en Kjending paa Umvoti i Natal. Hun vilde ikke gaae paa alfare Veie, men over Mark og Heie, saa Ingen skulde finde hende. Barnet vilde hun efterlade til Manden, at han ikke skulde klage over at have tabt det. Der udsendtes strax Folk i alle Retninger for at lede efter hende. Da disse ved Aftenstid vendte tilbage, fortalte de, at de ikke havde fundet hende, men at Umathlaba havde skilt sig fra dem og var løben efter hende med en saadan Hurtighed, at de ikke havde kunnet følge ham. Daniel tog heraf Anledning til i de stærkeste Udtryk at forny den gamle Beskyldning mod Lina og aabenbarede nu igjen paa sin Side sin Skrøbelighed og Kjærlighedsløshed, idet han allerede begyndte at tale om Tilbagefordring af det Kvæg, han havde betalt for hende, ligesom han ogsaa ytrede, at han maatte see sig om efter en ny Kone. Imidlertid kom det for Dagen, at Umathlaba kun var løbet efter Lina for om muligt at bringe hende tilbage og derved bevise sin Uskyldighed. Den næste Dags Eftermiddag kom Umathlaba tilbage med Lina, som han havde indhentet i Filipos Hjem. Ved Pastor Kiellands Bestræbelser kom der atter ialfald en tilsyneladende Forsoning istand imellem Daniel og Lina, og da Pastor Kielland skrev, havde Alt i lang Tid været vel imellem dem indbyrdes. — Forøvrigt blev der under Undersøgelsen af Daniels og Linas Sag oplyst et andet beklageligt Forhold nemlig, at Jonathan saaatsige for Alles Øine i længere Tid havde staaet i et utilladeligt Forhold til sin Forlovede, Pigen Unthlaleni. De Christne paa Stationen, Daniel, Lina og Filipo havde baade været vidende om For-

holdet og vilde nu, da det blev aabenbart, paa ægte hedensk Viis forsvare eller idetmindste undskylde det. Paa Grund af disse Forholde maatte Pastor Kielland nu standse Unthlalenis Daabsundervisning, Jonathan blev udelukket af Menigheden, Daniel, Lina og Filipo indtil videre negtede Adgang til Nadveren. Unthlaleni lagde kort efter den nye Synd til den forrige, at hun viste et trodsigt og uforskammet Væsen, saa at Kielland maatte opsige hende af Tjenesten. Hun forlod da Stationshuset, men tyede til Daniel, hvor det gamle syndige Forhold mellem hende og Jonathan vedblev at bestaae, hvorfor Pastor Kielland maatte befale Jonathan at forlade Stationen. Paa Veien blev han syg, saa at han af fremmede Folk maatte bringes tilbage til Stationen. Kielland fik i den Anledning at gjøre med Jonathans Slægtninge, som kom og klagede over den haarde Behandling fra Kiellands Side, som han skulde have været underkastet. Disse lode sig dog tale tilrette, medens Jonathan, efter at være kommet sig af sin Sygdom, vistnok med et Slags Anger bekjendte den Synd, hvori han havde gjort sig skyldig i Forholdet til Umathlaba, men paa den anden Side viste et saa lidet forsonligt Sindelag ligeoverfor dem, som havde aabenbaret hans Synd, at Kielland for det Første ikke kunde gjenoptage ham i Menigheden; imidlertid forblev han paa Stationen og var, da Kielland skrev, gaaet et Ærinde til Natal med Broderen Filipo. Ogsaa Unthlaleni havde faaet Tilladelse til at komme tilbage til Stationen, for at hun ikke skulde være altfor udsat for Fristelser under Opholdet hos Daniel, og gjorde sig nu al mulig Umage for at opføre sig godt.

I Anledning af disse Begivenheder skriver Pastor Kielland: „Hvad der nu ved disse Udskeielser i vor lille Menighed her — den bestaaer, som I vide, kun af 4 Personer — er det meest Bedrøvelige, det er den gjennemførte, samdrægtige Hyklerpraxis, som derved kom for en Dag, og som næsten syntes at have arbeidet sig frem til et Slags Theori hos dem, skjønt det naturligviis ikke af Nogen blev ligefrem udtalt, at naar kun deres Vandel er god for Lærerens Øine, saa langt han kan see, saa er Alt vel, og deres Christendom, som den skal være, — og saa endelig den stærke Grad af Vantro, som ligger til Grund for saadan Vildfarelse. Jeg maatte flere Gange spørge dem: „Troe I virkelig, at Gud er til, som seer Eders lønlige Gjerning og kjender Eders Hjerters Tanker, og troe I at kunne bedrage Ham, om I ogsaa kunne bedrage Hans Tjenere?“ Jeg veed nok, at al Synd er Gudforglemmelse, men det forekom mig her ved flere Leiligheder, som om den havde sat

sig saa fast, at den var udartet til fræk Vantro og Fornegtelse, om ikke i ligefremme Ord, saa dog i Gjerning og Tankegang af Evangeliets Sandhed. Men jeg vil og kan dog endnu ikke troe, at dette var eller er Tilfældet med Nogen af dem, men at her kun var sørgelige Fald i Fristelsen og endnu ikke Hjertets Forhærdelse. Ja jeg har jo, som I af det Ovenstaaende have seet, allerede hos saagodtsom Alle seet umiskjendelige Tegn paa, at Sandheden endnu har Magt over dem, og at Guds Ords og Aands Tugt er virksom hos dem. Ja! maatte Alt med Guds Hjælp tjene til deres Hjerters sande Ydmygelse i dybere Syndserkjendelse og derved ogsaa inderligere Tilegnelse af Guds Naade i Christo, Amen!

Det maa jo iøvrigt ved saadanne Syndens Aabenbarelser i Menigheden altid blive en ret Præst og Sjælesørgers første Pligt at spørge sig selv: Hvorvidt er du selv skyldig i dette? og I ville vel heller ikke finde det saa underligt, at jeg har saare Meget at bebreide mig selv, og da især baade Mangel paa den rette Dygtighed og Mangel paa det rette Alvor. Gud give mig og os Alle her mere deraf, at ikke Hans Navn for vor Skyld skal bespottes iblandt Hedningerne. Ja dette er desværre allerede skeet her, og kan ikke mere afværges. Allerede have Hedninger i Samtale med mig kastet mig i Næsen: „Disse Troende ere jo ikke det mindste anderledes end vi Hedninger. Det er I Lærere alene, som ikke synde, de bedrive de samme Synder som vi." Men Herren kan ogsaa her, naar vi oprigtigt bede Ham derom og arbeide derpaa, redde sin Ære, — ja det gjør Han altid, — men Han redde den ikke blot ved Dom, men ved formedelst sin faderlige Tugt at bringe de Faldne til Omvendelse og Frelse!"

De øvrige Breve fra Zululandet ville blive meddeelte efter sit væsentlige Indhold i næste No. af Missionstidenden.

Fra Madagaskar

have vi modtaget 2 Breve fra Pastor Borgen. I det første af disse, som er dateret Tananarivo den 8de September f. A., fortæller han væsentlig om Reisen fra D'Urban over Tamatave til Tananarivo og de under samme modtagne Indtryk:

„Da Elieser efter et Par Dage blev seilfærdig for Madagaskar, kunde vi gaae tilsøes fra Port Natal den 18de Juli under gunstig Vind, der varede, til vi naaede Fort Dauphin, hvor vi temmelig tydelig kunde see Bigen,

flere kegleformige Bjergtoppe og en ikke ubetydelig Ild, der rimeligviis var den i de varme Lande saa almindelige Græsbrand. Fra Fort Dauphin af fik vi en Tid nogen Modvind, der omsider lagde sig. Og allerede den 31te styrede vi for gunstig Vind ind i Havnen ved Tamatave efter 13 Dages Seilads. Da vi ankom om Eftermiddagen omkring Kl. 4, var der ingen Vanskelighed med Indseilingen, da man gaaer ind gjennem et tilstrækkelig bredt Belte med Banke paa begge Sider. Havnen er rummelig nok for de ikke faa, navnlig franske Skibe, der ligge der, dog er den temmelig aaben for Havet. Tamatave ligger langstrakt ved Kysten med to næsten parallel løbende Gader, der ere meget smale i Sammenligning med D'Urbans mindst tredobbelt saa brede Gader. De firkantede Huse ere smaae og skrøbelige, uden Vinduer. Dog er der foruden gjennem Døren Anledning nok for Lyset til at trænge ind gjennem de mange Aabninger i Tag og Vægge. De ere opførte af en Plante, maaskee Ruffiaplanten, hvis Stamme anvendes til Vægge, Barken til Gulv og Bladene til Tag." — Efter 3 Ugers Ophold i Tamatave begav Pastor Borgen og hans to kvindelige Reisefæller ifølge Ordre fra Biskopen, som imidlertid var reist i Forveien til Andevoranto, sig paa Veien til Hovedstaden, befordrede af 56 „Marmiter", d. e. Bærere, 8 til hver af de tre Palankiner eller Bærestole og de øvrige til at bære Tøiet. Borgen fortæller, at med Undtagelse af nogen Sygelighed hos Frk. Abel, som nødte dem til at dvæle en Dags Tid i Andevoranto, var Reisen ret behagelig. Den første Halvdeel af Veien fra Tamatave gaaer over steile og lange Bakker ad temmelig ubanede Veie, medens den sidste Deel af Veien er af en anden Beskaffenhed og kan sammenlignes med gode Landeveie i Hjemmet. Biskop Schreuder har allerede tidligere fortalt (se Missionstidenden for f. A. No. 12), at de Reisende ankom til Tananarivo den 2den September. Førend de droge ind i Staden, sendte de forud for sig et Brev til Gouvernøren i Staden fra Premierministeren. En Officier ved Navn Ramaniraka havde været forekommende nok til i Andevoranto at gjøre de Reisende opmærksomme paa, at de i Dronningens og Premierministerens Fraværelse ikke vilde kunne slippe ind i Staden uden en saadan Anbefalingsskrivelse. — Som tidligere meldt ægteviedes Engh og Nils Nilsen den 7de September, og Biskopen forlod Tananarivo den 9de September. Engh og Borgen ledsagede Biskopen til Moramangasletten, hvor Biskopen skulde være dem behjælpelig med at udsee et muligt fremtidigt Opholdssted. I Miss.-Tid. for d. A. No. 1 har Pastor Engh herom fortalt nærmere.

I sit andet Brev, som er skrevet i Løbet af den første Halvdeel af Novbr. f. A., fortsætter Pastor Borgen Beretningen om denne hans og Enghs Reise saaledes: Det vil mindes af Enghs sidste Skrivelse, at vi ved Moramanga stødte sammen med de Forreste af Dronningens Følge, jeg kom endog lige i Flokken. Men da det ikke godt lod sig gjøre, at trænge frem ad Veien formedelst Folkemængden, gik Marmiterne (Bærerne) tilside med Palankinerne (Bærestolene), hvorpaa Ratsimandiso eller Rainsoa, som han ogsaa kaldes, en Officier med 13 voninàhitra, Rangegrader, kom hen til mig, spurgte, hvem jeg var, og hvor jeg agtede mig hen; efterat jeg havde givet ham Besked, siger han, at Alt var vel, at vi kunde gaae til hvilketsomhelst Sted, vi vilde. For ikke at blive opholdte eller forsinkede ved Dronningens Tog hastede vi afsted, saa snart vi kunde, uden at tage os den Tid, vi ellers vilde have gjort, til at see os omkring ved Moramanga. Muligens vilde vi da have fundet Folkemængden større, end vi nu fandt den at være, trods det betydelige Marked, som der er. Stedet er uden Tvivl meget sundt.

Efter et Par Dages Reise vare vi atter i Antananarivo. Med Dronningen og hendes 60,000 derimod gik det temmelig langsomt. Endelig i Slutningen af September naaede hun frem til Ambohipo, omtrent en Times Vei fra Hovedstaden. Der laa hun flere Dage og ventede paa Nymaane. Hun havde bestemt Søndag for sit Indtog i sin Residentsstad. Søndag er nemlig en af de mange hellige og lykkelige Dage paa Madagaskar. Første Søndag efter Nymaane skal efter Sigende være den allerlykkeligste Dag i hele Aaret. Men da Hds. Majestæt kom for seent til Ambohipo til at kunne holde sit Indtog paa denne, maatte hun vente til anden Søndag efter Nymaane som den næst lykkeligste Dag. Medens hun opholdt sig der, henvendte alle Missionærerne i Hovedstaden sig skriftig til hende med Begjæring om at maatte see Hds. Majestæt ved Ambohipo, hvilket hun indvilgede. De Franske fremstillede sig først, derpaa Londonerne tilligemed 2 engelske Skolelærere, der ere Kvækere. De ankom hertil en Stund før os og ere nu optagne blandt Londonerne for at virke sammen med dem. Den Ældre af dem er fra England, den Yngre derimod fra Amerika. Begge modtage sit Underhold af det Selskab, hvorfra de ere udsendte og have i saa Henseende Intet med Londonerne at gjøre. Tilforn gave Londonerne og de i Forening en Hasina til Dronningen, denne Gang derimod gave de selvstændigt sin Hasina. Hvorledes det egentlig forholder sig med deres Kvækerisme, vide vi ikke. De tale, saavidt

vi vide, aldrig om den. Men, at de ikke ere ganske som Kvækerne hjemme, det kan man t. Ex. tydelig see deraf, at de endog tage Hatten af for Dronningens Kvæg, hvilket her skal være Regentens Villie. — Da de Engelske underrettede os om, at de agtede at fremstille sig for Dronningen 1ste Oktober, tænkte vi, vi kunde ogsaa begive os derud ved samme Anledning for derved at spare Hds. Majestæt for yderligere Uleilighed. Men det var os ikke muligt i en Hast at opdrive et tilstrækkeligt Antal Marmiter, hvorfor vi maatte opsætte det til den følgende Dag 2den Oktober. Rigtignok vilde det have været saare let, ja endog behageligt, at gaae det lille Stykke Vei. Men ved en saadan Anledning gaaer det ikke an at vise sig uden Palankin. Ikke saa sjelden hører man, naar man gaaer paa Gaden, Marmiterne gaae bag En og sige: „Efa lani volani vozoha, ɔ: det er forbi med Europæernes Penge." Dog kan man jo ikke tage nogen Notits af Saadant i sin Almindelighed. Efter en Officiers Raad indfandt vi os ved Ambohipo omtrent Kl. 11. Men det var ikke den rette Tid. Efter at have underrettet Premierministeren gjennem en Officier om vor Ankomst og bedet om Audience, fik vi nemlig det Svar, at det var for varmt for Hds. Majestæt, at lade sig see, medens Heden var saa stor, vi maatte komme igjen omkring Kl. 3. Nu var der ikke Andet at gjøre end at vente, skjønt vi ikke vidste, hvad vi skulde tage os for. Det faldt mig imidlertid ind, at opsøge Ramaniraka, den Officier, der kom til Maundrell og Campbell den sidste Aften, vi vare i Andevoranto, og forskaffede os Brev fra Premierministeren til Guvernøren i Hovedstaden. Omsider traf jeg en Officier, der vidste, hvor hans Telt var, og som fulgte os derhen. Ramaniraka, en af de bedre Christne blandt Madagasserne, er Officier med 14 Rangsgrader og Premierministerens Adjutant. Istedetfor Ramaniraka traf vi Ramaka, en Officeer, der under Ranavalona blev haardt bunden for sin christne Tro. Hos denne Mand, der er en meget elskelig Christen, bleve vi den hele Eftermiddag. Hans Telt var just ved Siden af Ramanirakas, hvis Hustru kom for at hilse paa os. Det var skjønt at see denne ikke ubetydelige Leir med den Mængde hvide og ofte zirede Telte. Ramanirakas og Ramakas hørte just ikke til de fineste, ikkedestomindre vare de især indvendig nette og pene. Men vi bleve ikke lidet forbausede, da Ramaka tog frem og viste os sin rige Guldstads, indfødt Arbeide, der bestod af brede Border, udsyede med Guldtraade, bestemte til at bæres af Officierer paa Frakken omkring Haandledet og paa Klafferne over Lommerne og Kraven. Saadant maae de høiere Officierer

bekoste sig og bære som Tegn paa de Æresgrader, de have erhvervet sig ved sin flittige Tjeneste. Officiererne indfinde sig nemlig hver Dag i Almindelighed i Paladset for at erkyndige sig, om der er nogen kongelig Forretning, noget Pligtarbeide for dem at udføre. Og jo stadigere de paa denne Maade indfinde sig til den kongelige Tjeneste, der kan være af meget forskjellig Art, og af Dronningen og Premierministeren uddeles til de lavere Officierer gjennem de høiere, — desto bedre ere de anskrevne hos Hds. Majestæt, og desto snarere ville de som Følge deraf blive begavede med en Grad mere. Som bekjendt er dette Rangsvæsen blandt Officiererne indført af Radama den Første. — Her i Ramakas Telt havde vi Besøg af adskillige christne Officierer, med hvem vi samtalte om forskjellige Ting, ikke mindst om Dronningens Reise til og fra Andevoranto. Alle sagde, at samme havde bekommet Hds. Majestæt meget vel, at hun aldeles ikke havde været syg eller upasselig den hele Vei, at Synet af Havet havde interesseret hende og dem Alle meget. Hun selv har ikke foretaget en Reise før, og Mange af dem, som fulgte hende, havde neppe været udenom Hovedstaden. — Endelig blev Kl. 3, men ingen Besked fra Dronningen. Efter længere Tids Venten fik vi endelig den Underretning, at vi nu maatte indfinde os. Inden faa Minutter vare vi ved Dronningens Telt, som udmærkede sig fremfor de øvrige baade i Størrelse og Elegance. Et betydeligt Plan var indhegnet rundt omkring samme, hvorpaa Geleder af bevæbnede Soldater vare opstillede. Foran Teltet var indrettet en eiendommelig Forhøining, forsynet med Trappe fra den indre Side, der vendte mod Teltet. Paa denne steg først Premierministeren, dernæst Dronningen selv op, ledsaget af en Officier, der holdt hendes røde Paraply over hende. Premierministeren stillede sig staaende ved hendes høire Side, medens hun selv indtog sit ikke meget ophøiede Sæde. Saasnart hun havde sat sig, gjorde Soldaterne paa en Officiers Kommando nogle Manøvrer med Geværet, og efterat han havde kommanderet heeltom mod Dronningens Ansigt, sagde han: „Staaer det vel til, Rasoherina, Dronning af Madagaskar?“ Paa Svaret „Ja“ vendte han atter Tropperne omkring. Med det samme vi kom frem, stillede en Officier sig ved vor Side for at give os Vink om, hvad vi i dette Tilfælde havde at gjøre, og hvorledes vi havde at forholde os ligeoverfor Hds. Majestæt. Da vi stode i en 20—30 Skridts Afstand, kunde vi ikke saa tydelig see Udtrykket i hendes Ansigt, som vi kunde ønske. Jeg kunde saaledes slet ikke kjende hende igjen af Ellis's Portræt af hende. Hun har et meget ældre Udseende end hos Ellis paa Radamas Kroningsdag

i 1862. Officieren, som stod ved vor Side, og som ledsagede os ud igjen, sagde mig, hun skal være omtrent 60 Aar gammel, hvilket dog vel neppe er Tilfældet. Hun syntes at have et godt, kraftigt og ærværdigt Udseende. Forøvrigt er jeg vis paa, Biskopen har seet hende langt tydeligere end vi. Paa vort Spørgsmaal, om Alt var vel, svarede hun Ja. Vi præsenterede efter Officierers Raad først en Hasina for Engh og Nielsen, dernæst en for Damerne og mig som Nyankomne, hvilket er Skik. En Officier modtog den i sin Hat, hvorpaa han vendte sig til Dronningen og præsenterede den for hende, idet han bøiede sig dybt for Hds. Majestæt; derpaa gik han tilside med den for at lægge den hen. Vi udtalte ved Overbringelsen, at alt Folket glædede sig meget, og ligeledes glædede vi os over, at Hds. Majestæt nu lykkelig og vel var kommen tilbage til sin Residentsstad, og tilføiede: „Længe leve Dronningen!“ Dette gjentog vi ligeledes ved Overbringelsen af den anden Hasina, hvorpaa vi forlode Skuepladsen og vendte hjem igjen. — Den følgende Søndag, 6te Oktober, holdt Dronningen sit Indtog i Hovedstaden under megen Kanonade og Folkestimmel. Vi saavelsom de øvrige Missionærer paa Stedet havde atter tilskrevet Dronningen og bedet hende undskylde, at vi ikke kunde møde hende og begjære Audients hos hende den Dag, da det nu tilfældigvis var en Søndag, paa hvilken Dag, som Hds. Majestæt meget vel vidste, Missionærer ere beskjæftigede med Guds Ords Prædiken og Forhandling, Hds. Majestæt havde behaget at udvælge for sit Indtog. Længe havde vi hørt Musik og Trommernes Larmen, da vi omtrent Kl. 12 bleve den røde Paraply vaer oppe paa Byens Høidepunkter. Toget bevægede sig kun temmelig langsomt fremad. Det var sagt, hun havde til Hensigt at drage frem lige til en Slette i Nærheden af vor Bolig i Analakeli. Dette blev imidlertid ikke Tilfældet. Allerede havde hun omgaaet mere end Halvdelen af Byen ude paa Sletten, da hun viste sig ved Ambatonakanga-Kirken, der er bygget paa et noget ophøiet Sted; tilforn var der et Fængsel, hvori de Christne holdtes fangne. Derpaa besteg hun den steile Bakke, der fører op til de inderste Dele af Byen. Inden hun naaede Toppen af denne Høi, tabte vi hende af Syne. Hun havde da kun et lidet Stykke at gaae frem for at naae Andohalo, den Slette, paa hvilken hun blev kronet. Her holdt hun 1½ Time. Lige udfor dette Sted ved Foden af den Klippehøi, hvorpaa selve Hovedstaden er anlagt, er Mahamarina, en temmelig stor Slette med en lille Ringmuur anbragt paa dens Midte, indenfor hvilken Radama den Anden blev kronet, staaende paa en Forhøining, hvorfra han godt kunde sees af Folket. Henimod Aften blev Alt stille igjen i

Byen. Hds. Majestæt har formodentlig begivet sig hen til sit Palads. Denne Dronningens Reise vil rimeligviis komme til at danne en betydningsfuld Epoche i hendes Regjeringstid, hvorfor hun ogsaa efter al Sandsynlighed maatte iagttage den største Forsigtighed med Hensyn til Tider og Dage under samme og navnlig, hvad selve Tilbagekomsten til Hovedstaden angaaer. 10de Oktober blev efter Sigende en Mand dræbt, der skulde have negtet at følge Dronningen til Andevoranto. Et Skud hørtes omtrent Kl. 10 om Formiddagen. I samme Øieblik skulde hans Hoved være faldet. Men hvilkensomhelst af Officiererne, man spørger om Virkeligheden deraf, synes at ville benegte det. Der hviler et hemmelighedsfuldt Slør over saadanne Ting her. Saaledes bliver mangen En af Regjeringen ryddet afveien, uden at neppe Nogen veed det Ringeste derom. For ikke mange Dage siden fortalte Mr. Street, den ene af Kvækerne, at han havde seet en Mand blive ført forbi hans Huus for at dræbes i al Stilhed. Om det virkelig forholdt sig saa, veed jeg ikke. Saameget er dog imidlertid vist, at Flere, enten mistænkte for Trolddom eller formedelst Forsømmelse paa en eller anden Maade af sit Pligtarbeide under Reisen, ere blevne fængslede og bundne saa haardt, at de ere døde inden faa Dage. (Fortsættes.)

En indisk Missionærs Trængsler.

(Af Miss. Handmann. — Evang. luth. Missionsblatt No. 3, 1868.)

Tidligere har jeg oftere beskrevet Missionslivets Glæder, denne Gang vil jeg tale lidt om dets Sorger. Vel forstaae vi desværre atter og atter af Breve fra Hjemmet, at man er mere tilbøielig til at have Medlidenhed med os end til at prise os lykkelige, uagtet vort Kald dog er det skjønneste og herligste af alle jordiske Kald og fører Glæder med sig, som man ellers skulde have vanskeligt for at finde. Derfor var det vel egentlig meest nødvendigt atter og atter at fremhæve denne vor Gjernings Lysside, paa det at Mange kunde faae rigtigere Forestillinger om dens Beskaffenhed og Nogle føle sig dragne og tilskyndede til at overtage den. Dog kan det vel ikke skade for en Gangs Skyld at dvæle ogsaa ved vort Kalds Skyggesider, for at man desto bedre kan forstaae Vanskeligheden af de Opgaver, som det forelægger os, desto lettere undskylde,

at vi ikke udrette mere, og desto ivrigere understøtte os med Bønnens Hjælp og paa anden Maade.

De Trængsler, som en Missionær maa underkaste sig i Indien (thi det er kun indiske Missionærer, her tales om) ere ikke, som man sædvanlig mener, hovedsagelig af udvortes, legemlig Beskaffenhed. Vel brænder Solen her varmt, og den Vind, som blæser, føles ofte som Flammer, men imod Heden kan man dog værge sig nogenlunde ved at tage de nødvendige Forholdsregler, og her døer der sikkerlig ikke saa mange Mennesker af Hede, som hjemme af Kulde. De Savn, vi maae underkaste os med Hensyn paa Mad og Drikke, Klæder og Boliger, kunne bæres, og, har man først engang vænnet sig til Livet i Indien, saa kan man have det ligesaagodt der som hjemme. Skilsmissen fra Hjemmet, Sønderrivelsen af ømme og stærke Kjærlighedsbaand falder Mange meget tung; dog hjælper Herren snart, saa at Saarene læges i den nye Verden, hvor man stifter nye Forbindelser og finder nye Venner. Den Eensomhed, som Missionslivet ofte fører med sig, er baade tung at bære for Mange og kan ogsaa udøve en mindre heldig Indflydelse paa Nogle, dog den falder ikke i enhver Missionærs Lod, og selv om dette skeer, saa har han det vel i dette Stykke ikke værre end mangen Præst i Hjemmet, som sidder i et eensomt Præstekald mellem Fjeldene.

De Trængsler for Missionæren, om hvilke jeg her i Særdeleshed vil tale, ere begrundede i, at han gjør sin Gjerning imellem et Folk, paa hvilket det gamle Ord: „Som et Folks Guder ere, er Folket selv", finder en sørgelig Stadfæstelse. Det indiske Folks Gud har længe han været, som kaldes „Løgnens Fader", derfor er ogsaa det indiske Folk et Folk af Løgnere. — Det Kors, som dette Forhold paalægger, føles endog mere trykkende end den Forsmædelse og Forfølgelse, som Missionærens Kaldsgjerning udsætter ham for. Det er en temmelig almindelig Mening hjemme, at Missionæren i Indien nyder temmelig stor Anseelse, og Dr. Graul siger, at „Guruens" (formodentlig Offerpræstens) og den hvide Herskers Glorier straale forenede om hans Hoved. Derfor sagde en Præst i Hjemmet engang til mig: „Jeg troer fuldt og fast, at vor Stilling og vort Arbeide mellem den vantroe og frafaldne Slægt herhjemme medfører langt mere Kamp og Trængsel, end I have at udstaae under Eders Gjerning blandt Hedningerne." Jeg gav ham dengang fuldkommen Ret; thi jeg havde jo seet, hvor megen Forfølgelse, Forhaanelse og Vanart af ethvert Slags just de mest tro-

faste og nidkjære Præster i Hjemmet ofte have at lide under. Nu er jeg dog bleven af en anden Mening. Menneskene ere overalt sig selv lige. Her ligesom derhjemme er der Mangfoldige, som forhærde sig i Vantro og Fiendskab imod Evangeliet og dets Tjenere; dog det er det Mærkværdige: Fiendskabet kommer heller ikke her hovedsagelig fra Hedningerne, men fra dem, der bære Christennavnet. Det er en Erfaring man daglig gjør, at vantroe Christne tee sig meget værre i sin Opførsel, end selv Hedningerne gjøre det (sml. Matth. 12, 45.). Jeg vil her ikke tale udførligere om den Forhaanelse og Forfølgelse, som Fleerheden af vore Missionærer ere udsatte for under sin Kaldsgjernings Udøvelse, uagtet dette Forhold gjør vort Arbeide vanskeligt nok, navnlig i de store Stæder. Thi vistnok er saadan Trængsel tung at bære og dobbelt tung, naar man ikke kan Andet end anklage sig selv for megen Skrøbelighed og mange Sags Feilgreb, men den bliver dog ogsaa paa den anden Side let, naar vi betænke, at det dog er for Christi og hans Kalds Skyld, at Trængselen kommer over os. Vi have jo her Herrens overordentlig naaderige Forjættelse at holde os til.

Altsaa, heller ikke dette skaber Missionærens alvorligste Trængsler, disse reise sig meget mere, som allerede nævnt, fra Tamulerfolkets Løgnagtighed og grændseløse Upaalidelighed — to Charaktertræk, der ere saa dybt indgroede hos Folket, at de maae siges at høre med til Nationalcharakteren. Det er den lange Trældom, det langvarige Fangenskab i Satans Lænker, som har fremkaldt denne bitre Frugt. At disse Laster heller ikke paa een Gang lade sig udrydde hos vore Christne, er let begribeligt, dog, Gud være lovet, ogsaa i dette Stykke beviser Christendommen saa ofte sin Kraft. Det er allerede en stor Seir, naar en Sjæl slipper Afgudstjenestens Løgn, selv om det skeer paa en ganske udvortes Maade, og i enhver Menighed findes der idetmindste nogle oprigtige Sjæle, om det end maa indrømmes, at Nationalcharakterens Feil i større eller mindre Grad kommer tilsyne ogsaa hos dem. Men hiin anden Deel af Menigheden, som kun reent udvortes eller maaskee endog slet ikke har tilegnet sig Evangeliets Sandhed, maaskee endog er den ligefrem fiendsk, den bereder just ved denne Løgnagtighedens Synd Sjælesørgeren den største Møie og Plage. Ligesom i Dalene de tætte Taager hænge langs Fjeldsiderne og hindre Solens Straaler fra at bryde igjennem, saaledes leirer der sig ogsaa over saadanne Sjæle, som ikke ville være Sandheden lydige, et tæt Løgnens Taagelag, som ikke slipper nogen Straale af det himmelske Lys

igjennem. Daglig at skulle færdes i denne forpestede Atmosphære anseer jeg for en af de største Lidelser, maaskee for den største Lidelse, som en Missionær i Indien er underkastet. En katholsk Missionær har herom ytret: „Jeg har været længe i Indien og tør nok sige, at jeg har baaret Dagens Byrde og Hede, jeg har levet kummerligt, har været underkastet store Farer, mange Smerter have hjemsøgt mig, mange bitre Erfaringer ere faldne i min Lod, men af alle disse mit Livs Trængsler, Savn og Farer har Intet været saa tungt, saa utaaleligt for mig som den Løgnagtighed, hvormed Tamulerne hver Dag have piint mig.“ Maaskee dømme andre Missionærer anderledes, maaskee have de just i dette Stykke ikke gjort saa bitre Erfaringer, men efter hvad jeg hidtil har erfaret, maa jeg give Manden fuldstændig Ret. Naar man ikke vil lade sig skuffe, naar man vil see med sine egne Øine og gjentagende gjøre sig den Uleilighed ogsaa i Smaating at sammenholde, hvad den Ene siger, med, hvad den Anden siger, eller begges Udsagn med Virkeligheden, saa kommer man atter og atter til det pinlige Resultat, at man har modtaget løgnagtige og falske Meddelelser.

Selv naar det gjælder at sige Sandheden, d. v. s. naar Tamuleren ikke har nogen Grund til at fordølge den, saa kan han dog ikke fremføre den uden paa fordækt Maade, lignelses- eller antydningsviis. Spørger man f. Ex. en Bekjendt, om han skal foretage en Reise til et eller andet Sted, saa kan det gjerne hænde, at han begynder at fortælle en lang Historie, af hvilken man tilsidst ikke kan skjønne, hvad der er hans egentlige Mening. Spørger man ham, om han har udrettet Et eller Andet, som man har paalagt ham, saa formaaer han ikke at svare Ja eller Nei, men det hedder: „Hvorfor skulde jeg ikke have gjort det?“ Spørger man, om han har gjort sig skyldig i denne eller hiin Synd, saa siger han, at man anklager ham af Had, eller ogsaa hedder det: „Hvorledes skulde jeg kunne have gjort Saadant, det er der jo sat Straf for;“ vil han tigge om Noget, saa begynder han at fortælle om alle de Velgjerninger, som mine Forgjængere have vist ham, men Følgeslutningen lægger han ikke til, den skal man gjætte sig til. Der udfordres et ordentligt Studium for at lære at kjende alle Fiinheder og Vendinger i det tamulske Omgangssprog, hvormed de ofte sige just det Modsatte af, hvad Ordene egentlig betyde, og det kræver lang Tid at lære alle de Ordsprog og billedlige Talemaader, som de gjerne bruge istedetfor Ja og Nei. Da jeg kom til Tritschinopoli, troede jeg, at jeg allerede forstod noget Tamulsk, men da jeg her maatte omgaaes Folket nærmere, end hidtil

havde været Tilfældet, indsaa jeg snart, at jeg endnu maatte gaae i Skole hos min Katechet. Dog dette er ikke det Værste, værre er det, at Tamuleren er en Mester, naar det gjælder at fordølge Sandheden. Ingen Skamrødme farver hans Ansigt, uden nogen skjælvende Forlegenhed, med fræk Pande og den uskyldigste Mine, ja med en Iver som om det gjaldt en god og hellig Sag siger og forsvarer han de groveste Løgne. „Krum dig som det krogede n“ (Bogstavet „n“ i det tamuliske Alphabet har et meget sammensat og indviklet Udseende), lærer allerede deres Abcbog; en af de meest læste Bøger hos dem er den saakaldte „Panschatantra“ (Kunstgreb), som er en Lærebog i alleslags List og Bedrag, og i Virkeligheden ere flere Tamulere saadanne Mestere i at lyve, at de dermed i de fleste Tilfælde vide at narre den uerfarne Fremmede.

I Særdeleshed gjælder dette om Brahminerne. Disse beklæde jo som bekjendt de fleste Ærespester; dersom deres europæiske Foresatte ikke ere nøie paa Vagt, saa blive de ofte sine Tjeneres Tjenere og maae ofte laane sit Navn til Skjul for den meest himmelraabende Uretfærdighed; thi det er disse slue Ræves største Kunst nøie at udforske sine Herrers svage Sider og benytte sig af dem saa klogt, at deres Herrer slet ikke mærke det Aag, som de bære. At de engang imellem gribes i Løgn og udskjældes som Løgnere, tage de sig ikke synderlig nær, deres Anseelse lider intet Skaar derved; thi om Løgn hedder det, at den er en Vane og derfor ingen Synd. Men saaledes gaaer det igjennem alle Stænder fra øverst til nederst, kun med den Forskjel, at man i de lavere Stænder ikke lyver saa fiint og kunstigt, som i de høiere. Jeg kan nævne et enkelt Exempel: Min Staldkarl koger daglig Lindser for mine Oxer. Lindser svulme ved Kogning saaledes ud, at de altid give over det dobbelte Maal. En Dag havde han kogt 3 Skjæpper og af dem ikke udbragt mere end 4 Skjæpper i kogt Tilstand. „Hvor er Resten“? spurgte jeg ham. „Herre, jeg har ikke denne Gang kogt dem saa bløde som ellers“, var Svaret. „Det er ikke sandt, de ere jo bløde som en Grød.“ „Ja, Herre“, forsikrede han med en uskyldig Mine, „jeg kan ikke gjøre derved, jeg har aldrig kunnet udbringe Mere; Saameget og ikke Mere faaer man af 3 Skjæpper.“ „Naar du ikke skammer dig ved at lyve mig saa frækt i Ansigtet, vil jeg ikke længer have dig til Tjener, du er afskediget.“ Nogen Tid efter kom han igjen, bad om Tilgivelse, men lagde til, „Herre, der kom en Kone i Kjøkkenet, det maa være hende, som har stjaalet Lindserne.“ Saadanne Tilfælde oplever

man næsten daglig, naar man har flere Tjenere og umager sig med selv at føre nøie Kontrol med Alt. I Særdeleshed naar en Tjener gjør Indkjøb for sin Herre, gjør han sig ingen Samvittighed af at tage sig en Fordeel næsten af enhver Ting. Det er en hævdet Skik, som Tamulerne have meget vanskeligt for at komme til at betragte som en strafværdig Uredelighed.

Allersørgeligst er det, at ikke engang de Indfødte, som staae i den egentlige Missions Tjeneste, ere frie for denne Skrøbelighed, ogsaa dem maae vi ofte betroe Penge til Understøttelse af Fattige, til Byggearbeider, Indkjøb o. dsl. Det er altid meget smerteligt at see, hvor let da Mange af dem ligge under for Fristelsen til Utroskab, og hvor lidet de skamme sig over at blive anklagede for Underslæb af sine Menighedslemmer. Jeg vil som Exempel nævne en Begivenhed, som i dette Aar har tildraget sig i Tritschinopoli, og som i flere Maaneder har foraarsaget mig megen Uro, Sorg og Strid. Den hører til mit Livs bitreste Erfaringer. Da jeg overtog Missionsgjerningen i Tritschinopoli, forefandt jeg en gammel, graahaaret Katechet ved Navn Jänicke Pakianaden. Han gjorde mig altid stor Møie ved sin Træghed og Efterladenhed i Udøvelsen af sine Kaldspligter, men jeg skrev det altid paa hans Alders Regning og foresatte mig at have Taalmodighed med ham, indtil han fik sin Afsked og blev pensioneret. Dette skulde da ogsaa skee i April d. A. Men da tildrog der sig i den sidste Maaned af hans Tjenestetid en Begivenhed, som lod mig kaste et dybt Blik ind i hans Indres sørgelige Tilstand. Jeg havde allerede oftere forhen med Misnøie bemærket, at flere af hans Børn og Børnebørn traadte i andre Missioners Tjeneste eller ogsaa ved Giftermaal fjernede sig fra vor Mission, det var ogsaa Tilfældet med hans Søn, Abraham. Denne kom en Dag tilbage til os efter en langvarig Fraværelse og erklærede sig nu for et Lem af den wesleyanske Mission. Jeg spurgte ham, hvorfor han ikke vilde vende tilbage til sin Moderkirke, men han svarede mig, at han havde faaet en Ansættelse ved den wesleyanske Missionærs Anbefaling, og af den Grund kunde han ikke forlade den wesleyanske Mission. Han havde faaet Ansættelse som Opsynsmand ved Arbeidet i Jernbanens Værksteder, en Stilling, som medfører store Fristelser, ikke mindst for en Tamuler. Ogsaa Katechetens Søn bukkede under for denne Fristelse. Han erhvervede sig sine europæiske Foresattes Gunst, og da han var bleven tryg paa, at disse vilde see igjennem Fingre med ham, begyndte han paa den skamløseste Maade at tage Gaver, drive Underslæb og

plage Arbeiderne paa alle Maader. Men det Værste ved Sagen var, at hans gamle Fader lod sig indvikle i dette hans uredelige Forhold. En Aften temmelig seent kom Jernbanens Arbeidere af de forskjellige Nationaliteter til mig, forebragte forskjellige Anklager mod Katecheten og hans Søn og fremførte de alvorligste Bebreidelser mod vor Menighed, at den kunde beholde en saadan Ulv i Faareklæder som Katechet. Jeg følte mig ikke lidet truffet og beskjæmmet derved, jeg kaldte Katecheten for mig, foreholdt ham Alt, hvad der var anført imod ham, og da han ikke vilde høre Noget derom, berammede jeg en Dag, da jeg vilde foretage en nærmere Undersøgelse af Sagen. Men da Dagen kom, indfandt Katecheten sig ikke, derimod reiste der sig en Storm imod mig, hans Søn forhaanede mig offentlig og søgte at reise en Injurieklage mod mig, men da denne ikke kunde fremmes uagtet de Bestikkelser, han brugte, vendte han sin Vrede mod min anden Katechet, Reisekatecheten Pakiam; thi han formodede, at det var ham, som havde gjort mig hine Meddelelser. Da han engang traf ham paa Gaden, søgte han offentlig at beskjæmme ham ved at slaa ham med sin Tøffel, en af de største Beskjæmmelser, som en Tamuler kan tilføie den anden. Men Katecheten undgik dog denne Gang det ham tiltænkte Slag. Derpaa leiede han nogle Landstrygere, som skulde oplure ham, slaae ham og tilstænke ham med Gjødselvand, hvilket ogsaa lykkedes. Medens nu den saaledes mishandlede Katechet efter mit Raad opgav sin Hensigt at gaae til Politiet og klage, søgte Abraham at forekomme den Klage fra Katechetens Side, som han sikkert ventede, ved at reise en falsk Anklage mod ham, — et her i Indien meget sædvanligt Kunstgreb; Katecheten skulde have truet ham med at ville stikke ham ihjel med en Kniv. En underordnet Domstol undersøgte Klagen, Dommeren blev bestukket, falske Vidner vare lette at finde, Klageren beedigede sin Klage, og saaledes blev, uagtet jeg selv appellerede personlig til en høiere Domstol og gjorde mig megen Møie med at frigjøre Katecheten fra den falske Anklage, denne dog tilsidst pro forma erklæret skyldig og sat i Arrest. Jeg ansaa det da for det Bedste ogsaa at gjøre den øverste Embedsmand ved Jernbanebygningen bekjendt med det Forefaldne; han anstillede en Undersøgelse, som førte til Opdagelsen af adskillige Misligheder fra Abrahams Side. Men han forstod ikke Tamulisk, og Abrahams Venner gjorde Anstrengelser til hans Bedste, derfor kom han ikke tilbunds i Sagen, og Abraham slap med en let Straf. Imidlertid havde Katecheten anklaget mig for Missionskirkeraadet som den, der vilde dømme ham uden Undersøgelse, ja han gik

saa vidt, at han gjorde Skridt til at træde over til den weslehanske Mission og søgte ligeledes at formaae andre Menighedslemmer til det Samme. Naar jeg talte med ham og formanede ham til Omvendelse, skar det mig i Hjertet af hans Ord at mærke, hvor dybt han var indviklet i Usandhedens og Forblindelsens Snarer. Hiin Tid var ret en Anfægtelsens Tid for mig og min Menighed, jeg var ofte i min Eensomhed ganske raadvild. Herren og hans Ord var da min eneste Styrke og min store Trøst. Dog, Gud være lovet, han lod ogsaa denne Storm gaae over uden væsentlig Skade for vor Menighed. Katecheten blev først suspenderet af mig og dernæst af Kirkeraadet afskediget med nedsat Pension, men heller ikke denne milde Behandling formaaede at føre ham til den Omvendelse, hvorom jeg endnu saa ofte beder Gud for ham.

Et Sidestykke til den ovenfor fortalte Begivenhed er et andet Tilfælde, som nylig indtraf i Tritschinopoli og vakte ikke liden Opmærksomhed baade blandt Christne og Hedninger. Ved Paasketider nedbrændte om Natten den weslehanske Missionsskole ganske og aldeles. Ilden var aabenbart paasat, den kom fra Bibliothekværelset, ja fra flere Kanter paa een Gang, og i et Nu stod Skolens Straatag i Flammer. Alle Forsøg paa at slukke Ilden vare forgjæves. Man kunde ikke opdage sikre Spor af Gjerningsmanden, men der var megen Grund til at mistænke en Lærer, som havde Opsyn med det temmelig betydelige Bogoplag. Dette Bogoplag var kort Tid iforveien flyttet over til Skolen fra en anden ildfast Bygning. Der fandtes i samme Bøger tilsalgs for omtrent 2000 Rupier. Da hin Lærer fører et mindre ordentligt Liv og han just i hin Tid skulde aflægge sit Regnskab, formoder man, at han paa denne Maade har villet tilintetgjøre Beviserne imod sig og saaledes umuliggjøre Revisionen af sine Regnskabsbøger og det resterende Bogoplag. — Jeg læste nylig i en indisk Avis, at de indiske Matroser bære sig ad paa samme Maade; de lade sig forudbetale Halvparten af sin Hyre, og, for da at undgaae Tjenestens Besværlighed, stikke de ofte Capitainens Skib i Brand, førend det løber ud af Havnen. Dette skal være Aarsagen til, at saa mange Skibe forgaae ved Ildebrand i de indiske Havne. I hiin Tidende siges der ogsaa, at engelske Matroser ikke kunne være istand til en saadan skjændig Tøilesløshed, og det er sandt. Sammenligne vi de lavere Klasser i Europa med Indiens Folk, saa vil Sammenligningen med Hensyn til Umaadelighed i Mad og Drikke, Stolthed, Gjerrighed, Trættekjærhed, Røveri, Mord og Tyveri maaskee snarere falde ud til Skade end til Fordeel for Europæerne, men

med Hensyn til Oprigtighed, Troværdighed og Sanddruhed staaer Europæeren, selv om han er beheftet med store sædelige Brøst i andre Retninger, dog høit over Hinduerne, hvem Løgnagtighed næsten er bleven til en anden Natur. Hvilken Glæde var det ikke for mig, da jeg forrige Aar imellem den engelske Militærbesætning traf en tydsk Soldat, som med gammel tydsk Ærlighed aabnede sit Hjerte for mig, saa at jeg af hans hele Opførsel tydelig saa, at jeg kunde troe ham paa hans Ord, jeg var tilmode, som om jeg for en kort Stund var kommen op over Taagelaget og følte Bjergets friske Vind blæse omkring mig. Og da han saa skriftede mig sine Synder, da var det mig, som om det rene og klare Lys straalede mig imøde fra hans Hjerte, en Fornemmelse, som jeg endnu aldrig havde havt, naar en Tamuler skriftede for mig.

Denne Tamulernes Løgnagtighed er nu ogsaa en stor Hindring for deres Omvendelse, thi kun for de Oprigtige lader Gud det lykkes. Jeg har endnu ikke truffet nogen Hedning, som af fuld Overbevisning vilde forsvare Hedenskabet som Sandhed; de disputere imod Christendommen, men i næste Øieblik spotte de maaskee sin egen Religion, og selv om de medgive, at Hedenskabet er Løgn, saa have dog de Allerfleste lidet Begreb om, at de da have nogen Forpligtelse til at opgive det; de love vel ogsaa at komme for at modtage Underviisning, allerede begynder man at danne sig Forhaabninger om en rask Tilvæxt i Menigheden, men atter og atter maa man gjøre den bitre Erfaring, at man er bleven skuffet.

O Tamulerfolk! rigt begavet som maaskee intet andet hedensk Folk, hvor dybt er Du ikke nedsunket i Løgnens giftige Sump, hvor blændet er ikke dit Øie, hvor snar er ikke din Fod til at forlade Sandhedens Stier. Naar vil den Tid komme, da dette Blindhedens sataniske Mørke viger for den guddommelige Sandheds Lys. „Vægter! hvad lider Natten?“ Saa staae vi og sukke paa vore eensomme Forposter i en af Djævelen forblindet og forpestet Hedningeverdens Gru. O! at det maatte lykkes os at bevare vore Sjæle ubesmittede af den Løgnens Pestsmitte, som omgiver os, at vi altid maatte være omgjordede om vore Lænder med Sandhed, saa at vi med Kraft kunde føre Aandens Sværd mod denne Helvedes Yngel.

Se, kjære Læser! dette er vor Opgave, vor Møie, vor Fare og vor Lidelse. Bliver ikke modløse derover, vi have dog maattet vænne os til at bære disse Ting. Gud være lovet, her og der gjennembrydes dog Natten af Lysstraaler, og nogle Sjæle finder man dog, som have renset sig ved Lydighed mod Sandheden, ja det er dog ret egentlig et stort

Naadens Under, naar en Hedning i den hellige Daab afsværger sit Hedenskabs store Løgn. Lader Eder meget mere, naar I høre om de Byrder, vi have at bære, anspore til at bede daglig for os, vore Medhjælpere, vore Christne og de arme Hedninger. Bliver saameget ivrigere til at understøtte den hellige Missionsgjerning, at vi desto snarere kunne komme til at tilraabe Hedningefolkene: „Gjør Dig rede, bliv oplyst, thi dit Lys er kommet, og Herrens Herlighed er opgangen over Dig." — Herre! hellige os i Din Sandhed, Dit Ord er Sandhed. Amen.

Missionsskolen.

Da en Deel af Missionsskolens nærværende Elever paatænkes udexaminerede i indeværende Aars Sommer, bliver der, om Gud vil, fra Midten af August Maaned d. A. Plads paa Missionsskolen for nogle faa nye Elever. De, som her maatte ønske at komme i Betragtning, til Optagelse, anmodes om at indsende sine Ansøgninger, adresserede til Missionsselskabets Hovedbestyrelse, inden Udgangen af Mai Maaned. Med Hensyn til Betingelserne for Optagelsen og Skolens Vilkaaer i det Hele henvises til det nedenfor aftrykte Reglement for Skolens Elever. — Forøvrigt bedes bemærket, at der denne Gang ved Optagelsen vil blive taget særligt Hensyn til Vedkommendes Forkundskaber*), da Gjennemførelsen af Missionsskolens Klasseinddeling vil gjøre det til en Nødvendighed, at de Elever, som nu optages, allerede fra August 1869 kunne danne Missionsskolens øverste Klasse. Ansøgningerne ønskes derfor bilagte med en nøiagtig Angivelse af, hvilke Forkundskaber Vedkommende kan godtgjøre at have tilegnet sig.

Reglement for den Norske Missionsskoles Elever.

§ 25. Ved en Elevs Optagelse sees først og fremst paa Sandheden og Dybden af hans Troesliv og paa hans oprigtige Hengivenhed for den lutherske Kirke, samt dernæst, hvorvidt man tør haabe, at han har et særdeles Kald til Missionstjenesten. Forøvrigt kræves god Helbred, en ikke

*) Det er en Selvfølge, at det større Hensyn, som denne Gang maa tages til Forkundskaberne, ikke vil udelukke, at de i Reglementets § 25, første Punktum, fremhævede Fordringer til Hjertelivet ogsaa denne Gang fastholdes.

for langt fremrykket Alder, Anlæg til Sprog, Frihed for Gjeld og andre borgerlige Hindringer. Ansøgningen om Optagelse maa være forfattet og skrevet af den Ansøgende selv og ledsages af Præsteattest og, hvilke andre Vidnesbyrd der maatte kunne tilveiebringes, navnlig, om muligt, fra nærmeste Missionsforenings Bestyrelse, samt indeholde en nogenlunde fuldstændig Fremstilling af hans Levnetsløb. Enhver Elev bliver forinden Optagelsen paa Samvittighed tilspurgt, om han er gift eller trolovet. Under Opholdet i Skolen maa ingen Elev trolove sig. Hellerikke maa han efter fuldendt Uddannelse trolove eller gifte sig uden Hovedbestyrelsens Samtykke.

§ 26. Naar Eleven ved Navns Underskrift og Haandslag har tilkjendegivet Hovedbestyrelsen sit oprigtige og frivillige Samtykke i de Betingelser, som ere ham forelagte, betragtes han som optagen i Missionsskolen, dog saaledes, at det første Aar bliver at ansee som et Prøveaar.

§ 27. Antages han efter dette Prøveaar til videre Uddannelse, vil det beroe paa de Fremskridt, han har kunnet gjøre, om han bliver endeligen at udsende som ordineret Missionspræst eller uordineret Missionsmedhjælper, hvilken sidste Slags Udsendinge i Besynderlighed have at overtage ved Siden af deres aandelige Gjerning som Missionsskolelærere ogsaa forefaldende timelige Sysler paa Stationerne.

§ 28. Skulde Hovedbestyrelsen finde en Elevs øieblikkelige Bortfjernelse fra Selskabets Huus og Tjeneste nødvendig, saa har Eleven uden videre at finde sig deri.

§ 29. Er en Elev efter Hovedbestyrelsens Dom tilstrækkelig forberedt til Udsendelse, foranstalter Selskabet det i denne Anledning videre Fornødne.

§ 30. Træder en Elev frivillig ud af Skolen, tilpligtes han at godtgjøre Missionskassen de paa ham anvendte Omkostninger.

§ 31. Naar theologiske Candidater eller andre allerede uddannede Mænd blive antagne af Selskabet, skulde disse inden Udsendelsen, hvis Omstændighederne tillade det, tilpligtes i nogen Tid at opholde sig paa det Sted, hvor Hovedbestyrelsen har sit Sæde. Deres Stilling til Missionsskolen bestemmes af Hovedbestyrelsen.

Gaver.

Til **Hovedbestyrelsen** indk.: Fra O. H. Kiplesund fra Kiplesunds Sildenotlag 2 Spd. J. Thorsen, Bjørøen 78 ß. Singsaas M. F., Støren, 1 Spd. 30 ß. L. Rødtvedt, Fane, til Finnebørns Opdragelse 78 ß. Pastor Ingier, Gjerdrum 78 ß. Frk. Rosenvinge, Sandnæs 1 Guldring. J. B. Sandsmark, Flekkefjord, fra Kv. F i Flekkefjord 12 Spd.

I Missionstidenden for d. A. No. 1 er ved en Feiltagelse i Angivelsen af Gaven fra Lyngdal Pastor Østebros og Pastor Udlands Navne ombyttede.

Stavanger den 16de Marts 1868.

Til **Christianssands** Kredsbestyrelse indk. fra 1ste Oktbr. 1867 til 31te Januar 1868: Fra John Olsen Langerak af Byglands Sogn

1 Spd. Carl Guldbrandsen i Christianssand 1 Spd. Landvigs M. F. 5 Spd. Ved Sognepræst Christensen til Høivaag: Bidrag af M.foreningens Medlemmer 6 Spd. 74 ß, indk. ved 2 M.gudstjenester 9 Spd. 62½ ß, ved et M.møde paa Hæstad 1 Spd. 107½ ß, gamle Hellesunds Kv. F. 8 Spd. og Høivaags Do. 7 Spd. 48 ß = 33 Spd. 52 ß. Fedde M. F. 4 Spd. 65 ß og ved en M.gudstjeneste i Fedde Kirke 4 Spd. 7 ß. Vigmostads M. F. 7 Spd. 72 ß og Finslands Do. 4 Spd. 60 ß. Randøsunds M. F. 7 Spd. 56½ ß og Søgne Kv. F. 5 Spd. For solgte Missionsskrifter ved Bydahl 2 Spd. 34 ß. Fru v. d. Lippe i Tvedt et Skjerf. Lyngdals Kv. F. 10 Spd. Østre Molands M. F. ved maanedlige Møder 5 Spd. og ved et Fællesmøde af Arendals Fællesforening den 8de Decbr. 8 Spd. Braadals M. F. 2 Spd., Do. til Jødemissionen 1 Spd. 113 ß. Valle M. F. i Undal 13 Spd. 64 ß. Veums M. F. 15 Spd. og til Jødemissionen 5 Spd. Toldbetjent Lohne i Svinør 2 Spd. og Svinørs Kv. F. 10 Spd. Holme M. F. 8 Spd. 79½ ß og til Jødemissionen 1 Spd. 40½ ß. Torrisdals M. F. 11 Spd. og Flekkerø M. F. 9 Spd. 66 ß. Renter i Sparebanken for 1867 36 Spd. 19 ß. Lillesands Kv. F. 10 Spd. Tvedts M. F. 13 Spd. 24 ß og Birkenæs Do. 9 Spd. 110 ß. Nogle M.venner i Tvedt til Jødemissionen 3 Spd. 106 ß. Aanen Buli, Oline Buli, Asboi Joreid, Chr. Jølsen, Jon Joreid og G. Sundstøl, hver 12 ß, = 72 ß. Øiestads yngre M. F. 7 Spd. og Molands Hovedsogns M. F. 7 Spd. 78 ß. Missionsvenner i Rauland 18 Spd. Søgne M. F. 19 Spd. 57 ß og til Jødemissionen 63 ß. Tromø M. F. 20 Spd., Aa M. F. 8 Spd. 76½ ß og H. P. D. i Lyngdal 1 Spd. Bykle M. F. 3 Spd. og Austad Sogns ytre M. F. 7 Spd. Austad Sogns M. F. 8 Spd. 60 ß og Austad Sogns Kv. F. 6 Spd. Gjerrestads M. F. 7 Spd. 58½ ß. Holts M. F.: af Bøssen i Tvedestrand 10 Spd. 89½ ß, en Missionsven paa Egeland 1 Spd. og Bidrag fra en Bazar i Tvedestrand 35 Spd. = 46 Spd. 89½ ß. Tudals M. F. 3 Spd. 25 ß og Saulands Do. 1 Spd. 46 ß. Hisø M. F. 18 Spd. og Hisø Kv. F. 27 Spd. 72 ß. Risøens M. F. ved 4 Møder og 2 M.gudstjenester 19 Spd. 42 ß og Risøens Kv. F. ved Salg af dennes Arbeider 55 Spd. 78 ß. Holts M. F., ved M.møder blandt Næs Jernværks Arbeidere, 16 Spd. Vanse M. F. 13 Spd. 66½ ß, Spinds Do. 21 Spd. 57½ ß og til Jødemissionen 1 Spd. 62½ ß. Vestre Molands Sogns M. F. ved maanedlige Møder 20 Spd. 36 ß og 1 Par Guldørenringe med Dobber. Fra Drangsholt i Tvedt ved T. Have: af Missionsbøssen 4 Spd. 2½ ß, Skolebørnenes Bøsse 47 ß og fra en Ubenævnt i Tvedt til Jødemissionen 29 ß. Christianssands M. F. 101 Spd. 114½ ß og 1 Guldring. Torrisdals M. F. 4 Spd. 44½ ß og til Jødemissionen 2 Spd. 20 ß. Tilſ. 724 Spd. 106 ß.

Christianssand den 31te Januar 1868.

G. Thorkildsen.

Til **Tromsø** Kredsbestyrelse indkommet: Fra Christian Røding, Skaalvær, indk. i en Bøsse paa hans Krambod, 6 Spd. 24 ß. „N. N." tilfældig Indtægt, ved Kjøbm. Johs. Holmboe, samt til Jøderne og be-

trængte lutherske Christne 1 Spd. 20 ß til hver. Skjærstad M. F. ved J. P. Andersen: Indk. paa Fuskenæs ved Skolelærer P. Nilsen 2 Spd. 13 ß, paa Skjærstad ved Do. 6 Spd. 106 ß, ved Skolelærer Olsen 4 Spd. 118 ß, ved J. Hansen 52 ß = 17 Spd. 7 ß. Lenvigs Præstegaards Huusbøsse, ved Schumann 1 Spd. 12 ß. Indſ. under Opbyggelsesmøder i Havningberg under Fiskeriet ved E. C. Hansen 12 Spd. 33 ß. Sortlands Kv. F. ved Præst Meisterlin 29 Spd. Gildeskaals M. F. ved Præst Daae, indk. ved M.gudstjeneste, 13 Spd. 44 ß, herfra Porto 8 ß. Trondenæs Kv. F. ved Præst Hvoslef, som Rest af Udbytte for solgte Arbeider, 28 Spd. 28 ß. En Dame i Skjærstad ved Foged Barth 1 Armbaand af Guld. Melø M. F. ved Præst Meier 25 Spd. Tromsø Kv. F. ved Fru Aagaard: Udbytte af solgte Arbeider 45 Spd. 39 ß og indk. i Huusbøsser 10 Spd. 71 ß. Bjørnskinds M. F. ved A. Jacobsen 10 Spd. Indk. ved et Bryllup paa Godenæs i Bodø Sogn ved J. A. Hansen 1 Spd. 36 ß. Mo M. F. ved Peder Haagensen 5 Spd. 24 ß. Kaafjords M. F. ved Borchgrevinck 2 Spd. 60 ß. Alteidets Kv. F. ved P. B. Giæver 10 Spd. 108½ ß og til M.skibet 2 Spd. Jacob Carl Gregoriussen Riisø ved Provst Jensen 96 ß. Bodø M. F. ved P. M. Willumsen 29 Spd. 110 ß samt en fransk Mynt, værd 10 ß. Hammerø M. F. ved Præst Fladmark 13 Spd. 28 ß, og fra Forskjellige 2 Spd. 72 ß. Viks M. F. ved S. Jacobsen 9 Spd. 8½ ß. Indstrandens Distrikt i Bodø Landsogn ved C. Evjent 4 Spd. 70 ß og Madm. Holm 36 ß, herfra til Porto 12 ß. Malangens M. F. ved Nils Christophersen 12 Spd. 55 ß. Ved Emissær S. Nilsen fra Folden 2 Spd. Ankenæs M. F. ved B. Normann og H. Olsen 8 Spd. 72 ß. Hatfjelddalens M. F. ved Præst Schjelderup 7 Spd. og fra Ole Olsen Trallerud til Jødemissionen 24 ß. Korgens M. F. ved Mikleborg Mikkelsen 18 Spd. 8 ß samt 2 Sølvknapper og 1 itubrukken Guldring. Buksnæs Kv. F. ved Ida Nielsen 13 Spd. 112 ß samt 1 Par Ørenringe og 1 Fingerring af Guld. Buksnæs M. F. ved Jørgen Ulriksen 2 Spd. 8 ß. Stegens M. F. ved Pastor Fr. Jensen 12 Spd. 70 ß. Vardo M. F. ved M. Lundberg 25 Spd. Vardø M. F. ved Præst Visløff 42 Spd. 63 ß ÷ Porto 12 ß. Vardø Kv. F. ved Do. 16 Spd. 81 ß. Loppens M. F. ved Præst Veenaas 20 Spd. 59 ß og Præstegaardens Huusbøsse 3 Spd. 26 ß. Maursunds Kv. F. ved S. K. Gjæver 6 Spd., 3 smaa Sølvmynter, værd 24 ß, af en Bøsse 58 ß, samt til Jødemissionen 65 ß. Indk. ved en Huusandagt i Maursund 1 Spd. 57 ß til Jødemissionen. Mjeldes Læsekreds i Mellangen ved H. P. Johannesen 13 Spd. 76 ß. Dønnæs M. F. ved H. Coldevin 28 Spd. 117½ ß, 3 Ubenævnte 2 Spd. 36 ß og af en Huusbøsse 1 Spd. 65½ ß, samt en reduceret 4-Skilling. Dønnæs M. F. til Jødemissionen 4 Spd. 70 ß og fra en Ubenævnt 24 ß. Vaagens Kv. F. ved Fru Scherffenberg 5 Spd. 96 ß samt 1 Skjorte, 1 Barneskjorte, 2 Mandskraver, 2 Theservietter, 2 Pudevars-Mellemværk, 2 Børneforklæder, 1 Par Børnestrømper, 1 Uhrpude og 1 Armbaand af Sølv. Finkrogens Kv. F. ved Handelsmand Aas 1 Spd. 97½ ß og til Jødemissionen 1 Spd. 24½ ß. Indk. ved Gudstjeneste i Talviks Kirke ved S.præst Bruun 7 Spd. 81 ß og fra Langefjorden 3 Spd. 42 ß, samt

til Jødemissionen 3 Spd. 42 ß og til Biskop Gobat 3 Spd. Indk. ved Gudstjeneste i Torskens Kirke H. 3 K.-Dag ved Præst Holmboe 1 Spd. 40 ß. Nord-Reisens M. F. ved E. Hansen 7 Spd. 5½ ß. Skjærvø M. F. ved O. M. Rasch: ved Gudstjeneste 16de S. efter Tr. 11 Spd. 32 ß, Johannes Hansen 48 ß, Peder Jacobsen Ulvebugt 12 ß, Rebekka Henriksdatter 96 ß, Hans Pedersen Langfjord 24 ß, Gjertrud Kobbepols Kv. F. 1 Spd. = 13 Spd. 92 ß. Fra Kvædfjord ved Præst Jespersen 2 Spd. 4 ß. Trondenæs Sogn ved Præst Hvoslef 33 Spd. 52 ß, ved Gudstj. i Sand Sogns Kirke 1ste Jan. 7 Spd., fra Marcus Christensen Nord-Sand 1 Spd. = 41 Spd. 52 ß. Dyrø M. F. ved Knud Johnsen Mærkesnæs 15 Spd. Ibestad Kv. F. ved Opsiøn 13 Spd. 46 ß og til Jødemissionen 13 Spd. 46 ß. Meløø M. F. ved Handelsmand Meyer 32 Spd. 113 ß og til Jødemissionen 2 Spd. 7 ß. Meløø Ydre Kv. F. ved Anna Heide 10 Spd., samt 1 Par Kaabehager, 2 Knapper, 2 Par Ørenringe, 1 Fingerring, Alt af Sølv. Fra Kone Anne Elisabeth Olsdtr. Omnæs til Jødemiss. 1 Spd. Vefsens M. F. ved Provst Hall, indk. ved Gudstj. 6. Jan., 9 Spd. Skjærstad M. F. ved J. P. Andersen 21 Spd. 19½ ß. Hemnæs M. F. ved Johs. Jenssen 18 Spd. 72 ß, Do. Kv. F. 12 Spd. 5 ß = 30 Spd. 77 ß, herfra gaaer til Jødemissionen 1 Spd. 50 ß. Lødingens M. F. ved Præst Valeur 10 Spd. 51½ ß, Hoels M. F. 6 Spd. 66 ß, fra en Kone i Tysfjorden 1 Spd., Lødingens Kv. F. 1 Spd. 28 ß, Præstegaardens Huusbøsse 2 Spd. 28½ ß = 21 Spd. 54 ß, 1 Haarring med Guldlaas, samt til Jødemissionen 76 ß. Saltdalens M. F. ved W. D. Meyer, indk. ved Gudstj. H. 3 K.-Dag 16 Spd. 85½ ß, Saltdalens Kv. F. 10 Spd., fra Arbeidsmand E. Larsen 30 ß = 26 Spd. 111½ ß, samt fra E. Larsen til Jødemissionen 30 ß. Nordstrandens M. F. i Bodø Præstegjeld 7 Spd. Vægø M. F. ved Arnt Borgen 7 Spd. 60 ß. Bø Kv. F. i Bjørnskinds Sogn ved Mine Olsdatter 8 Spd. Altens M. F. ved Dyblie 9 Spd. 91 ß og Do. Kv. F. 24 Spd 87 ß. Ekkerøens M. F. ved L. Olsen 13 Spd. 60 ß. Ibestads M. F. ved J. B. Dons 80 Spd. Rødø M. F. ved J. Andersen 20 Spd. 18 ß. Tromsø M. F. ved Chr. Wadel 57 Spd. 89 ß. Kvænangens M. F. ved P. B. Gjæver 12 Spd. 23 ß.

Tromsø den 22de Februar 1868.

P. Hanssen.

Til **Christiania** Kredsbestyrelse indk. siden 23de Novbr. f. A.: Fra Næs Kv. F. paa Hedemarken ved Sognepræst Borchgrevinck 32 Spd. Nannestad M. F. ved Lars Laache 25 Spd. og en Guldfingerring. Gjerdrums M. F. 2 Spd. 12 ß. Svend Amundsen Møi 24 ß. Østre Totens Kv. F. 5 Spd. og til Jødemissionen 5 Spd. Ved E. T. Linner, indk. ved en Fællesgudstjeneste i Vaage Hovedkirke, 10 Spd. 28 ß. Porsgrunds Kv. F. ved Sognepræst Winsnæs 24 Spd. 36 ß. Fra Eggedal, indk. ved et M.møde, afholdt af Pastor Stub, inds. ved Kirkes. H. Knudsen 1 Spd. 12 ß. Herø M. F., „Septbr. 1867", 2 Spd. 60 ß. Ved Kaldscapellan Chr. Lange, indkommet ved en Gudstjeneste den 21de Novbr. i Sandherred Kirke, 12 Spd. Nøtterø Kv. F. ved pers. Capell.

Harbitz 25 Spd. Aas Kv. i vestre Toten ved Frøken Alette Magelssen 16 Par Uldstrømper. En Ubenævnt A. „et ikke modtaget Honorar" 6 Spd. Løitens Menighed ved pers. Capell. Eriksen 10 Spd. 12 ß. Herre M. F. i Bamble ved James Haulder 15 Spd. 86½ ß, samt en Brystnaal og en Kjædelaas af Guld. Sarpsborgs M. F. ved Handelsmand Iversen 25 Spd. Fra Fredriksværn ved Sognepræst Hesselberg, indk. i Bøsse ved Bibellæsning, 6 Spd. Enerhaugens M. F. ved Kontorist Oxholm 30 Spd. Kv. F. i Sarpsborg ved Fred. Wang 12 Spd. Onsøe M. F. ved Ove Eriksen 22 Spd. 66 ß. Drammens M. F. ved Sognepræst Bruun 650 Spd. Sande Kv. F. ved Sognepræst A. Faye 17 Spd. Østre Slidre M. F. ved Kirkes. Hedalen 3 Spd. 72 ß. Fra Kragerø, indk. paa Bedehuset, 16 Spd. Nogle M.venner i Id Præstegjeld ved Sognepræst Hannestad 12 Spd. H. O. i Elverum ved Kjøbmand Wang 60 ß. Søndre Aurdals M. F. ved J. Eriksen 10 Spd. 73½ ß. Hortens Kv. F. ved Kirkesanger Bjerke 25 Spd. Rodeløkkens M. F. ved Halvor Jacobsen 3 Spd. 72 ß. Fra Hvaløerne ved Sognepræst Randers 40 Spd. Froens M. F. ved Kirkesanger P. Hansen: indk. ved 2 Møder af Ylvisaker 2 Spd. 115 ß, ved O. U. 48 ß, for Korn af en Missionsager 1 Spd. 48 ß. Ytre Sandsværs M. F. ved Sognepræst Monrad 6 Spd. 102 ß. Bergs M. F. ved Sognepræst Foltmar 16 Spd. 72½ ß, herfra gaaer for Missionsskrifter 1 Spd. 101 ß, indsendt med 15 Spd. Nordre Kv. F. i Næs paa Hedemarken ved Skolelærer G. Olsen, indk. for Haandarbeide og i Foreningens Møder, 15 Spd. Østre Akers M. F. ved Ole Larsen Furuseth 11 Spd. 83½ ß. Vaaler M. F. i Jarlsberg ved pers. Capell. Meyer 37 Spd. 43½ ß. Nannestads M. F. ved Sognepræst Stenersen 11 Spd. 79½ ß. Jevnakers og Lunners Kv. F. ved Provst Holmboe 16 Spd. 98 ß. Haabøls M. F. ved Brynild Johansen 12 Spd. 17 ß. Grans M. F. ved Kirkesanger Larsen 20 Spd. Liers Kv. F. ved Sigrid Gifsstad 8 Spd. 30 ß. Fra en ubenævnt Dame „H" 60 ß. Fru Mathiesen paa Linnerud i Aker 1 Spd. Skedsmo M. F. ved Johan Østbye 14 Spd. Den ældre M. F. i Eidanger, indk. i de almindelige Møder, ved Ole Christiansen Leerstang 24 Spd. Rødeids M. F. ved Joh. Andersen Klerud 5 Spd. 30½ ß. Spydebergs og Krogstad M. F. ved Garver Borgen 16 Spd. 18½ ß. Nordrehaugs lille Kv. F. ved Margarethe Lutkes 10 Spd. Vestre Totens M. F. ved Gaardbruger H. Johansen 17 Spd. 50 ß (sidst stod feilagtigt Garver H. Johansen). Vaaler i Solør ved Sognepræst F. Sørensen, indk. ved en M.gudstjeneste 5te Januar, 5 Spd. 58 ß ÷ Porto 12 ß. Ved Pastor Wille, Ringsaker: indk. ved 18 af ham afholdte M.møder 14 Spd. 110 ß og fra Ringsakers Hovedsogns Kv. F. 24 Spd. 114½ ß = 39 Spd. 109½ ß, deraf til Jødemissionen 8 Spd. 102 ß; desuden fra Pastor Wille til Sømandsmissionen 48 ß. Øiene (?) M. F. ved Johan Olsen Vælden 20 Spd. Ved Pastor Chr. H. Müller i Stokke fra Stokke Kv. F. 37 Spd. 38 ß og fra Stokke Kv. F. 58 Spd. 110½ ß samt 1 ß hamb. Cour. Bærums Kv. F. ved Seminarielærer N. Aars 18 Spd. Tjømø M. F. ved F. Bache 10 Spd. Hitterdals Kv. F. ved Fru Glückstad 3 coul. Skjorter, 1 Do. Skjørt og 3 Do. Trøier. Fra Fredrikshald ved P. Hougen

50 Spd. Hof Præstegjeld ved Sognepræst C. A. Krefting, indk. ved M.møder og et af af Cand. Riddervold afholdt Foredrag den 30te August 1866, 6 Spd. Askers M. F. ved Sognepræst Døderlein: 1) ved Gudstjeneste i Askers Kirke H. 3 K.-Dag 3 Spd., 2) ved Bibellæsningerne i Præstegaarden 3 Spd. 24 ß, 3) Udbyttet af et Fiskeri fra Ole Hansen Gjøvolden 92 ß og 4) ved de maanedlige Møder 12 Spd. 52 ß = 19 Spd. 48 ß. Fra Sandsvær ved resid. Capell. O. K. Rømcke, indk. under afholdte M.gudstjenester den $^{24}/_{6}$ 67 og $^{5}/_{1}$ 68, 3 Spd. 24 ß. Fra en Kv. F. i Christiania ved Madm. Olsen 24 Spd. Blakjers M. F. i Brev fra C. E. Fjug ved Hans Wilhelmsen 8 Spd. Fra Laurvig ved resid. Capell. F. P. Timmermann: indk. ved M.møder 13 Spd., og fra Kv. F. 10 Spd. Holmestrands Kv. F. ved Fredr. Wang i Christiania 18 Spd. 26 ß. Rakkestads M. F. ved Sognepræst R. M. Harbo 9 Spd. 96 ß samt et Par Øredobber. Drøbaks M. F. ved Lods Peder Olsen 13 Spd. Sollidens M. F. i Gudbrandsdalen ved Sognepræst O. S. Olsen 4 Spd., hvoraf til Jødemissionen 77 ß. Grans Kv. F. ved Kirsti Eriksdatter Lysen (?) 12 Spd. En Kv. F. i Stathelle ved Korskarl Johan C. Johansen 5 Spd. og til Jødemissionen 3 Spd. (leveret ved Fredr. Wang). Næs og Furestads (?) M. F. ved Fru S. Brochmann 10 Linneder, 7 Sirts Forklæder, 3 Damekraver, 6 Par Strømper, 3 Tørklæder og et Børneliv, der ønskes sendt Fru Bispinde Schreuder i Zululandet. Ved personel Capellan Møller: fra Sems M. F. indkommet ved Missionsmøder i Præstegjeldet 26 Spd., fra Slagens Kv. F. indkommet for forarbeidede Sager 28 Spd., Sems Kv. F. ligeledes i det sidste Halvaar 8 Spd. = 62 Spd. Elverums M. F. ved B. Pedersen 22 Spd. 76 ß. Ved Sognepræst Blix i Svelvig fra M. F. 25 Spd. og Svelvigs Kv. F. 10 Spd. Næsoddens M. F. ved Sognepræst Jarmann 6 Spd. Søndre Lands M. F. ved Hans Christensen 10 Spd. samt en gl. Otteskilling. Næs og Furestads (?) Kv. F. ved Fru S. Brochmann 11 Spd. Ved Katechet O. F. Duus: indkommet ved M.møder fra Kragerø, Sandøkedal og Skaadø M. F. 29 Spd. 102 ß, fra Kv. F. i Kragerø ved Madm. Beylegaard 7 Spd. 18 ß, Frøken Stub 13 Spd., Fru Beer 4 Spd., Fru Biørn 5 Spd. = 59 Spd. Nogle Missionsvenner i Bamble ved Bent Amundsen 10 Spd. 98 ß. Ved Sognepræst B. A. Flood til Hedrum: fra Hovedsognets M. F. 17 Spd. 9 ß og Jødemissionen 1 Spd. 64 ß, Kvelde M. F. 7 Spd. 62 ß, nogle M.venner i Hvarnæs og Styrvold 5 Spd. = 31 Spd. 15 ß. Romskogens M. F. ved H. H. Høgebøe 4 Spd. Rommedals (?) Kv. F. ved Marie Rostad 13 Spd. Østre Totens M. F. ved N Pedersen 12 Spd. 35½ ß. Ved Garver O. Olsen paa Hamar fra Hamar og Omegns M. F. 25 Spd. Fra Furnæs Kv. F. 15 Spd. Ved A. Johnsen, indk. ved en M.gudstjeneste i Aamodts Kirke i Solør H. 3. K.-Dag, afholdt af Sognepræst Berg, 2 Spd. 8 ß og fra Anne Olsdr. Trangsrud 60 ß. Skiakers M. F. i Gudbrandsdalen ved Bestyrelsen 10 Spd. 39½ ß. Gausdal ved resid. Capell. Karl M. Breien: indk. ved 5 M.gudstjenester og ni andre Maanedsmøder 26 Spd. 21½ ß og fra Hovedsognets Kv. F. 23 Spd. 63½ ß = 49 Spd. 85 ß, herfra gaaer for havte Udgifter 11 Spd. 48 ß og ved Do, til Jødemissionen 16 Spd.

7 ß. Brevig ved Sognepræst A. Boye fra M. F. 23 Spd. 59½ ß. Stathelle Kv. F. 15 Spd. 63½ ß. Stathelle og Bamble M. F. ved Bestyrelsen 9 Spd. 34 ß Aremarks M. F. ved Hans Olsen Halsbye 17 Spd. 96 ß samt en Sølvring og en Spænde. Langesunds M. F. ved Jørgen Wright, indk. i Foreningens Bøsser 9 Spd. 71 ß. Søndre Froens (?) M. F. ved Paul Kjærstad 8 Spd. Liers M. F. ved Niels Mehren (?) 26 Spd. 87½ ß. Eidsvolds M. F. ved Peder Bjørge 22 Spd. 119 ß. Fenstad M. F. ved S. C. Christoffersen 4 Spd 24½ ß. Baaler Kv. F. ved Martinus Bredesen 4 Spd. 6 ß samt en Pakke, hvori 1 Børnelinned, 1 Barneforklæde, 3 Børnesmækker, 5 Par Børnestrømper, 1 Par Børnesokker, 1 hvidt Uldskjæf, 2 Par Uldvanter, 4 Tørklæder, 2 Forklæder, 1 Skjørtebord, 2 hæklede Kraver, 1 Do. med Manchetter, Alt enten til Salg eller for Missionsmarken. Skiens M. F. ved resid. Capell. Skaar: Indk. i Møder 62 Spd. 72 ß, fra Kvinder for solgte Arbeider 34 Spd. 113 ß og fra en Deel Skolebørn 3 Spd. 76 ß ÷ Oversendelsesomkostninger 16 ß = 100 Spd. 5 ß. Kilebygdens M. F. i Solum ved Jacob Aasland 26 Spd. Hortens M. F. ved resid. Capell. G. Hartmann 23 Spd. 60 ß, hvoraf 16 Spd. indkom ved et Fællesmøde for Jarlsberg og Laurvigs Amt, Resten ved M.møder. Eidsbergs M. F. ved Johan Christiansen Rud 19 Spd. 60 ß. Annebo og Kodals M. F. ved Mathias N. Møiland 14 Spd. 12 ß. Øvre Rendalens M. F. ved T. Bjøntegaard 6 Spd. 64 ß samt en Sølvfingerring. Fra Kv. F. paa Moss ved H. C. Næss 30 Spd. og fra Do. som indk. ved forskjellige M.møder 28 Spd. Porsgrunds M. F. ved Sognepræst Winsnæs 61 Spd. Birid Kv. F. ved Kirkesanger O. Larsen 17 Spd. 16½ ß. Faaberg og Lillehammers M. F. ved J. Tande 20 Spd. Næss M. F., Hedemarken i Brev fra Skolelærer G. Olsen, indk. i de af ham afholdte Møder, 10 Spd. Svendals M. F. ved Anton Christiansen Glenne 8 Spd. 25 ß. Ullensakers M. F. ved Marcus Udveien 17 Spd. 53½ ß. Jevnakers M. F. ved Steffen Greftegref 14 Spd. Sande M. F. ved Clemet Holm 18 Spd. og en liden Kravenaal. Boghandler W. Gram for solgte 75 Expl. „Den evang. Mission“ 2 Spd. 60 ß. Nordre Aurdals Præstegjeld ved Sognepr. N. A. Bjørn 1 Spd. 97½ ß. Hamar Kv. F. ved N. Pedersen 40 Spd. Berge og Thorsruds M. F. ved Sognepræst Strømsøe 5 Spd. 48 ß. Rygge M. F. ved Sognepræst Wille 11 Spd. 52½ ß. Hovinds M. F. ved Johan Vig 8 Spd. 24 ß. Sigdals M. F. ved pers. Capell. J. Stub, indk. ved M.møder og M.gudstjenester, 16 Spd. 69 ß. Næs M. F. paa Romerige ved Provst Brochmann, indk. ved M.møder og en Missionsfest, 11 Spd. 107 ß. Ifølge Testamente af Johan Olsen Hammerstad af Udnæs Sogn 86 Spd. 19 ß (afleveret af Provst Brochman med den Oplysning, at ifølge Testators Villie skal heraf en tiende Part hvert Aar i ti Aar tages til Indtægt af Missionen).

Rettelse: I Miss.-Tid No. 10 for 1867 staaer Annebo M. F. ved Skolelærer Sørensen, men skal være Annebo Kvindeforening.

Christiania den 29de Februar 1868.

Th. Amlie.

☛ Følgende Missionsskrifter haves i Oplag og kunne faaes ved Henvendelse til Hovedbestyrelsen eller vedkommende Kredsbestyrelse:

Norsk Missions-Tidende 1ste, 3die—11te, 15de—20de Aargang a 12 ß og 21de og 22de Aargang a 36 ß — forsendt med Posten 18 ß og 42 ß.

Sex Missionsprædikener ved P. Blessing. 1858. Pris 18 ß.

To akademiske Missionstaler af Dr. F. Delitzsch, theol. Prof. i Erlangen. I Oversættelse. 1858. 8 ß.

Psalmer til Brug ved Missionsmøder. 6te Oplag. 1867. 3 ß. I Partier 1/6 Rabat.

Den Norske Zulumissions Historie. Et Tilbageblik paa de første 20 Aar af det Norske Missionsselskabs Virksomhed. Af Halfdan Sommerfelt, Præst. 1865. 36 ß.

Beretning om Missionspræst Schreuders Ordination til Biskop over den Norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 samt Prædikener og Foredrag af Biskop Schreuder, holdte under hans Nærværelse i Hjemmet. Med Biskopens lithographerede Portræt. Priis 18 ß, et enkelt Explr. med Posten 24 ß. Naar mindst 25 Explr. tages, tilstaaes 25 pCt. Rabat.

Bøgerne ville paa Forlangende blive sendte til opgivet Dampskibsanløbssted. Modtageren betaler selv Forsendelsesomkostningerne. Ved Rekvisitionens Indsendelse maa Adressen opgives nøiagtigt og tydeligt, saavel Anløbsstedet som den Mands Navn, der paa Anløbsstedet skal modtage Forsendelsen. — Enkelte Hefter eller Pakker af indtil 1 ℔s Vægt kunne forsendes med Pakkeposten til alle Postaabnerier i Landet for en Porto af 8 ß og for indtil 2 ℔s Vægt 16 ß. Da saadanne Pakker ikke kunne sendes ubetalte, maa Portoen indsendes sammen med Betalingen for de til saadan Forsendelse rekvirerede Bøger.

Paa Missionstidenden, som udkommer med 1 No. paa 2 Ark maanedlig og koster 42 ß aarlig (Porto 6 ß iberegnet), som erlægges forskudsviis, kan abonneres til enhver Tid paa alle Postanstalter i Landet og i Tidendens Expedition i Stavanger. Abonnementet, der er bindende for et heelt Aar, ansees som vedblivende, indtil Opsigelse skeer. Subskribentsamlere faae, naar de inden Aarets Udgang under eet indsende Kontingenten for det løbende Aar, for hver 10 betalte Exemplarer det 11te gratis. Kontingent, saavelsom Bestillinger og Andet Tidendens Expedition vedkommende, befordres frit med Posten, naar Brevene gives saadan Udskrift: „Til Stavanger Postkontor, Norsk Missionstidende vedkommende."

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk Missions-Tidende.

No. 4. April 1868. 23de Aarg.

Fra Afrika.

Vi fortsætte de i forrige No. af Missionstidenden paabegyndte Meddelelser af den sidstankomne Afrikapost.

Fra Madagaskar

meddeler Pastor Borgen i Fortsættelse af sit Brev fra Begyndelsen af November Maaned f. A. (se forrige No. af Miss.-Tidenden), at den Bærer, som paa Tilbagereisen fra Moramanga var bortrømt med Noget af hans og Pastor Engh's Tøi, var bleven paagreben. Da Guvernøren i Hovedstaden fik høre om Sagen, udsendte han Soldater for at opspore Tyvene; baade han og hans hælende Medhjælpere bleve grebne og førte bundne til Hovedstaden. Vore Missionærer glædede sig over, at Anmeldelsen til Guvernøren ikke var kommen fra dem, da der var Fare for, at Tyven skulde blive straffet paa Livet. Naar en mellemkommende Sørgefest for en afdød Prinds var over, vilde Missionærerne indgaae til Regjeringen med Forbøn for ham. Imidlertid holdt de ham bunden i sit eget Huus, for at han ikke skulde blive kastet i det haarde, offentlige Fængsel, hvor Behandlingen ofte er saadan, at Fangerne døe af den, endnu før de faae sin Dom. — Den nævnte Sørgefest skulde feires i 3 Dage til Ære for Prinds Ramonsa, som var død for 3 Maaneder siden, medens han ledsagede Dronningen paa hendes Reise; Pastor Borgen fortæller saaledes om denne Fest: „I disse tre Dage forbyder Dronningen enhver Byggen af Huse, være sig af Leer eller Steen. Idag Løverdag, 9de November, er der en almindelig Sorg. Alle Kvinder bære sit Haar udslaget og oprevet, saa de see heel rædsomme ud, paa samme Maade de Mænd, som have langt Haar. Dog bære Alle, baade Mænd og Kvinder, sine hvide Lambaer som sædvanlig. Just nu ved Middagstider have de engelske Missionærer paa et Par nær og vi (de Franske saae vi ikke) været ude og gaaet i Procession hen til den afdøde

Prinds's Huus, hvor vi hilsede hans ældste Søn, hvem vi gave vor Dollar, Kvækerne een og Londonerne 4, overleverede i en Hob af Mr. Cameron til Ralaiarivoni, en adelig 13 Graders Officier, der rimeligviis er en Slægtning af den afdøde Prinds. Han ledsagede Overbringelsen med nogle Ord i Anledning af disse Sorgens Dage. Vi vendte derpaa tilbage gjennem den sammenstuvede Folkemængde. Medens Madagasserne i Almindelighed bære Straahatte, seer man i disse Dage alle Indfødte med ubedækkede Hoveder og bærende sine Lambaer paa en eiendommelig, opkiltret Maade. Den Afdødes Slægtninge skulle gaae hen til en Flod, hvori de skulle bade sig, som de kalde det, paa den Maade, at de dyppe de fire Hjørner af sine Lambaer i samme. Denne Handlings Betydning veed jeg endnu ikke. Paa Mandag skal der slagtes 200 Oxer, der skulle uddeles til alt Folket (ni ambani andanitra, de under Himlen Værende). Omkostningen bæres af Ramonsas Slægtninge. Ved Anledninger af saa almindelig Betydning pleie de ogsaa at vise Missionærerne den Opmærksomhed, at sende dem en anseelig Portion Levnetsmidler. Saaledes for Ex. ved Dronningens Tilbagekomst blev der sendt os en heel Deel Kjød."

Pastor Borgen fortæller dernæst om en Undersøgelsesreise, som han og Engh have foretaget til det søndenfor Hovedprovindsen Emerina liggende Betsileo. De tiltraadte Reisen Tirsdag den 22de Oktober efter først i flere Dage at have ventet forgjæves paa nogle tilladende Ord fra Regjeringen, for hvem de havde anmeldt sit Forehavende, uden dog ligefrem at bede om Tilladelse, da en saadan Begjæring som oftest om ikke ligefrem, saa dog ad Omveie bliver negtet. I det Hele taget synes det at være væsentlig henhørende til den madagassiske Regjerings Politik at tie eller at gjøre Udflugter. Efter at de vare dragne afsted saaledes paa det Uvisse, forøgedes vore Reisendes Betænkeligheder, da de Onsdag mødte et Sendebud fra Fianarantsoa, Hovedstaden i Betsileo, som skulde gjøre Anmeldelse for Hovedstadens Guvernør om, at den engelske Missionær Campbell var ankommen til Fianarantsoa uden at være forsynet med Pas, at man af den Grund havde villet negte ham Adgang til Staden, men at han havde paaberaabt sig Traktaten mellem England og Madagaskar som tilstrækkeligt Pas, hvorfor man havde troet at burde tilstede ham at drage ind i Byen, hvor han havde prædiket tre Søndage og ytret, at han snart kom igjen med sin Collega, Maundrell, for at bosætte sig der. Denne om de madagassiske Autoriteters Aarvaagenhed vidnende Budsendelse var jo ikke meget skikket til

at opmuntre vore pasløse Missionærer, der ikke havde den engelske Traktat at paaberaabe sig; imidlertid satte de sin Sag i Herrens Haand og droge videre.

Vi lade Pastor Borgen selv berette: „Det Sted, hvor vi først overnattede, var Ibeheusi i Nærheden af Floden Andronibo; vi forefandt her nogle faa af Mr. Toy's Disciple, der endnu ikke ere døbte, men modtage Underviisning af en indfødt Lærer dersteds. Paa det næste Sted, Batolompi, holdt vi kun en kort Stund. Den anden Dag passerede vi Ihasolava, det første Sted i Betsileo. Ved Merimitatra sov vi for første Gang i Betsileo. Der var ikke saa faa Huse; men de fleste vare her som i Almindelighed i Betsileo temmelig smaa. Desuden ere de saare skidne. Næsten hvert Huus beboes af een Familie, men alle ere de byggede i en Klynge. Ligeoverfor Døren findes i de fleste en i Almindelighed muret Celle for Sviin, Faar, Høns, Ænder og Gjæs. Ovenover samme, nær Taget, er anbragt et Slags Seng, hvor Folket ligger. Ofte findes ogsaa en anden Seng i den anden Ende af Huset, betydelig ophøiet over Gulvet, hvilken overalt stilledes til vor Raadighed. Den er maaskee nærmest bestemt for Fremmede. Foruden den omtalte Celle findes intetsomhelst Aflukke i disse Huse, der udgjøre et eneste Værelse. Da Arnen er anbragt enten midt i Huset eller i den ene Ende af samme, er Huset for en stor Deel opfyldt med Røg og tykke Lag Støv, der vist aldrig bortfeies. I Husene findes en Masse Lopper, Muus og Rotter. Af de sidste kan man her, som bekjendt af Ellis's Skrivelse, vente det Værste, om man ikke tager sig iagt. Dog have de endnu ikke, saavidt jeg veed, opspist Noget for mig. Engh derimod fik paa Tilbagereisen sin Hat spoleret af disse natlige Gjæster. Husene ere i Betsileo, i Emerina saavelsom ogsaa over den største Deel af Øen, undtagen i Kystegnene, hvor man har Træ, opførte af Leer, hvilket Slags Huse Fædrene, efter en Officiers Udsagn, holdt meget af. Husets Vægge ere fra en halv Alen til tre Kvarteers Tykkelse. Hvert Lags Tykkelse eller Høide har omtrent somme Forhold. Da ethvert saadant Lag kan tørres paa een Dag, vil der ikke medgaae ret lang Tid til at opføre et saadant Huus. Taget kan fuldendes inden 8 Dage efter Sigende. Husene indenfor selve Hovedstaden derimod, ikke dens Forstæder og den omkringliggende Mængde af Smaabyer, maae efter gammel vedtagen Skik være af Træ. Premierministeren Rainilaiarivoni's og Statssekretæren Rainimaharavo's Huse ere temmelig anseelige Bygninger, den Sidstes endog med 2 Etager. Statssekretærens Huus er for-

synet med en Mængde, maaskee 200 til 300 Speil rundt Galerierne i samme. Derimod maa Jalousier erstatte Mangelen af Vinduer. Døren har rigtignok igjen Glasruder. Den følgende Dag passerede vi Taniføtsi, hvorfra vi kunde see en større By, ved Navn Ambatondesilahi, i østlig Retning. Derefter naaede vi Betampona, hvor vi atter overnattede. Den følgende Dag holdt vi en Stund ved Vatovarona, der bærer sit Navn af en kegleformet Fjeldtop i Nærheden. Stedet har 30 til 40 Huse. Folket her havde paa en eller anden Maade været i Berørelse med Katholikerne og viste sig ogsaa paavirket af dem. Tre Timers Vei i Vest herfra skal den forrige, forviste Premierminister opholde sig. Derpaa betraadte vi et aldeles ubeboet Ørkenstrøg, hvor vi overfaldtes af en stærk Regn. Med os var der ingen Fare. Men Marmiterne frøs og skjalv, hvorfor de løb saa meget, de formaaede. De begyndte allerede at tale sammen om Muligheden af at blive begravede der. Veiret lagde sig imidlertid, og efter fem Timers Marsch fra Vatovorona af kom vi, temmelig vaade, frem til Mahazini. Da vi den følgende Morgen havde gaaet et Par Timer, passerede vi et Marked, tsena-alakamisi, Thorsdagsmarked. Omtrent Kl. 10 kom vi til Floden og Strøget Imani (Vildfarelse) hvor der findes flere Smaabyer. Stedets Folkemængde er stor nok for en Missionsstation og er netop et af de i Biskopens Brev til Regjeringen omtalte Steder. Det skal være sundt! Men Jordbunden er temmelig tør og sandig. I Inaha, hvor vi dvælede en Stund, traf vi for første Gang paa denne Reise Soldater som befordrede de kongelige Breve, der føres om Dagen kun af een Mand, om Natten derimod af fire. I Imani ere ingen Christne. Men imellem dette Sted og Ambositra, det andet af Biskopen betegnede Sted, hvor vi muligens vilde agte at bosætte os, findes nogle, hvor mange, kunde vi ikke faae at vide. Efter at have gaaet uden Standsning 5½ Time naaede vi Ambositra. To Timer forud vare vi ved Floden og Byen Jari med store og skjønne, med megen Flid og Kunst dannede Riismarker. Kl. var mellem 6 og 7, da vi kom til Ambositra, hvor en heel Deel Mennesker vare samlede ved det derværende Løverdagsmarked, tsena-asobotsi. De strømmede til for at see os. Betsileoerne havde jo ikke seet Europæere før, undtagen de af dem, der havde været i Hovedstaden eller andre større Byer. De tiljublede os som sædvanlig og holdt Lovtaler. Men for os var det tilvisse her ikke noget glædeligt Syn. Thi den største Deel af Markedsfolket var berusede. Et større Huus blev os strax anvist. Den følgende

Dag, der var Søndag, indfandt vi os i den hervœrende Menigheds Forsamlingshuus, hvor først Engh prœdikede, derpaa Menighedens Forstander, en Officier ved Navn Rainsoamanana, hvem vi ogsaa om Eftermiddagen havde Anledning til at høre. Han havde den samme Tungefœrdighed, som Hovaerne i Almindelighed besidde, dog vist ikke i ringest Maal Betsileoerne, hvilket vi flere Gange under Reisen navnlig ved Forœringers Modtagelse havde Anledning til at erfare. Forøvrigt var der ikke saa ret Meget om Christus i hans Tale. Tilsidst udtalte vi Hensigten med vor Reise, og at vi tœnkte paa at komme tilbage til Ambositra igjen, saa snart det lod sig gjøre. De lode til at vœre fornøiede derover. Paa Forespørgsel, om vi kunde faae leiet Huse foreløbig, svarede man os Ja. Mandag Morgen, den 28de Octbr. gjorde vi os fœrdige til at vende hjem igjen, efter at vi havde faaet Besked om Imadi, et temmelig folkerigt Strøg et Par Timers Vei i østlig Retning derfra, og om Betafo, hvorom vi bestemte os til at gaae paa Tilbageveien. Imidlertid holdt Stedets Ældste Raad om, hvad de skulde give os som Forœring, hvorved de opholdt os. Vi undskyldte os gjentagende med, at vi ønskede at komme afsted og hjem jo før jo heller, at vi desto snarere kunde komme igjen, og at de da kunde faae Anledning til at give os, hvad de ønskede. Men det hjalp ikke. Vi maatte vente. Omsider bleve de enige, fik en Forœring istand, der bestod af 7 Høns, noget Riis og en And, som Menigheden som saadan, der bestaaer af 21 Nadvergjœster, 19 Hovaer og kun 2 Betsileoere, bragte og overleverede paa sœdvanlig Maade. Vi takkede for den Velvillie og Opofrelse, de lagde for Dagen, sagde derpaa Farvel til Menigheden og Folket, hvorpaa vi gik, fulgte et Stykke paa Vei af Stedets Mpifehi, et Slags Magistrat, ved Navn Rainitavi, og senere indhentede af en gammel agtvœrdig Mand af Menigheden, hvis Navn var Ramtsidiso, (Fader til den, som ikke farer vild). Imadi er et tœkkeligere Sted end Ambositra. Men da det dybe Dalstrøg er temmelig lukket og afsluttet, føler man sig her ligesom afsondret fra den øvrige Deel af Verden. Stedet har upaatvivlelig en heel Deel mere Folk end Ambositra og ligesaa mange om ikke flere smaae Høisletter, skikkede for en Station. Der skal vœre to Christne der, den ene en Hovaer, den anden en Betsileoer. Disse 2 saavelsom de 21 i Ambositra ere Alle døbte af og betjenes af hiin Rainsoamanana. En god Ting for begge Steder er Ambositras Marked. Priserne ere heller ikke høie. Saaledes koster en Oxe 10—12 Dollars, 1 Ko 3—4, 1 Gaas 6 Pence, 1 And 3 og 1 Høne 2 Pence.

En stor Griis koster 2 Dollars, af middels Størrelse 1 Dollar til 6 Shillings. Førend vi forlod Imadi, maatte vi ogsaa der modtage Foræring, hvilket i Almindelighed generte mere, end det gavnede, da det forsinkede os paa Grund af, at Marmiterne gjerne havde Nok at bære før. At vægre sig ved at modtage kunde ikke gaae an, da man derved vilde saare Folket meget. Saavidt vi kunde skjønne, gjorde flere Familier her et Sammenskud og gave os en Portion Riis, hvis Værdi rimeligviis kunde omtrentlig anslaaes til ¼ Skilling norsk. Man fortæller, at Rasoherina (Silkeorm) selv paa sine Reiser ofte maa gjøre Holdt, for at modtage en lignende Gave. Af Byer, der ligger omkring Ambositra, kan nævnes Ambohiponana, Ampila, Volafotsi (Sølv) og Jainani. Tre Timers Vei fra Imadi kom vi til Ambohipiandrinana med ca. 40 Huse som Ambositra. Stedet er meget aabent, sundt og har flere omkringliggende Byer og en yndig Omgivelse. Stedet vilde vist være ret skikket for en Missionsstation. Byens Mpisehi var ikke tilstede, men ventedes samme Aften fra Hovedstaden. Man hørte Folket sige: „Er han endnu ikke kommen?" Om Aftenen kom han, indfandt sig i vort Huus, hilsede, og efter en kort Samtale gik han igjen. Vi tænkte, at den Gamle var færdig med os den Dag; men efter faa Minuter kom han igjen, medbringende en Væder, en ikke ubetydelig Deel Riis og en And som Foræring. Derpaa holdt han paa madagassisk Viis med megen Veltalenhed en for Folkets Øren glimrende Tale, angaaende, at vi kom paa den meest hæderlige Maade, idet vi kom fra intet ringere Sted end selve Hovedstaden, vi vare just de rette Folk og Dronning Rasoherinas Velbehagelighed, hvilket vi besvarede paa en ligesaa alvorlig Maade som han med: „Vi ere Eder meget taknemmelige, bliver ikke skrøbelige, holder ud med Dronning Rasoherina." Med Undtagelse af den første Sætning, i hvis Sted bruges en anden, nemlig: Vi hilse Dig, min Herre", er dette den Formel, hvormed man indleder enhver Skrivelse til Premierministeren. En Stund ud paa Dagen kom vi atter til Floden Imania, der er den eneste Flod af nogen Størrelse, vi satte over paa Reisen. Her havde Vandet en saadan Dybde, at vi maatte gjøre Brug af de bekjendte, af et eneste Træ udhulede Baade (lakana). Hvor Vandet er meget dybt, findes i den samme Flod, efter de Indføddes Udsagn, Krokodiler af betydelig Størrelse. Af Slanger saae vi endeel paa Veien, men ingen giftige. Sex Timer, efterat vi forlode Ambohipiandrinana, kom vi til Ilaka, der har ikke faae Folk, ligeledes Sahariho, 2½ Time derfra, begge uden Tvivl skikkede for

en Station. Sex Timers Marsch den følgende Dag bragte os atter til et saare folkerigt Strøg ved Navn Maharivi. Herfra til Ambohikili saae vi saagodtsom sammenhængende Riismarker og mange Smaabyer i Dalstrøget paa begge Sider. Ved at gaae fire Timer videre kom vi til Traraharivа, temmelig folkerigt og en Fortsættelse af det nævnte Dalstrøg med en Mængde Byer rundt omkring. De fleste af disse Byer ligge i en Fordybning med omgivende Aasrygge, paa hvis Skrænter ogsaa endeel Byer ere anlagte. Hvad Størrelsen angaaer, kunne de have 20—30 Huse. Mange derimod ere meget smaae og have ganske faa. Ambositra er ikke ret meget større, da det tæller 30—40 Huse. I hele dette Strøg skal der ikke være en eneste Troende. Det næste Sted, vi nu kom til, var Betafo. Underveis passerede vi et Thordagsmarked, hvor Menneskemassen flokkede sig omkring os for at see og iagttage de forunderlige Væsener med den hvide Hud. En, der var noget beruset, spurgte efter taratasi. Det var os med det samme ikke ret klart, hvad Officieren meente, da taratasi baade betyder Brev og Bog. Vi tænkte os Muligheden af, at de vilde fordre Brev af os fra Regjeringen, hvilket vi ikke havde. Dog fik vi snart at vide, at han begjærede religiøse Skrifter, hvilke vi heller ikke havde. Jeg for min Deel tænkte i Begyndelsen, de vilde bringe os i Forvaring, til de kunde erholde Brev fra Regjeringen os angaaende. De derimod frygtede, vi vilde anklage dem for Regjeringen for Uorden, hvilket vi tydeligt bleve vaer, da en høiere Officier kom løbende med en Pidsk, hvormed han vilde jage Folket væk, idet han tillige gjorde Undskyldning for dets paatrængende Sammenstimlen om os. Det lykkedes dog omsider Engh med megen Tale fra sin Bærestol, hvorpaa han stod, at berolige dem, hvorpaa vi fortsatte vor Vei et Par Timer til Betafo, hvor vi søgte Logis i en af Byerne som sædvanlig. Vi havde imidlertid medbragt et Stykke Flesk fra hiint Thordagsmarked. Men efter gammel Skik kunde Flesk paa ingen Maade huses i den By, hvorfor vi maatte gaae til en anden, nemlig Ambohitrimanana, ikke langt fra en her boende Adelsmand, hvem vi besøgte. Dog, Manden selv var ikke hjemme. Nedenfor Adelsgaarden, imellem denne og Markedspladsen er en ikke ubetydelig Dam, hvori Ænder og Gjæs svømme omkring. Markedspladsen er temmelig stor, udgjørende en jævn Flade. Markedet, Mandagsmarked, skal være ligesaagodt sorteret som Antananarivos Marked. Lige ved Markedspladsen boe just ikke saa mange Folk; men rundt omkring sees en Mængde Byer af ikke ubetydelig Størrelse.

Betafo er intet Andet end en Fortsættelse af det ovenomtalte folkerige Dalstrøg, hvor uden Tvivl 10—12 Missionærer vilde kunne finde en god Arbeidsmark. Her findes ingen Christne, sagde man. Dog have vi i Hovedstaden gjort Bekjendtskab med en gammel christelig Mand fra selve Betafo, som han ret meget vilde anbefale os. Og hvad os angaaer, da vilde vi uden videre Betænkning foretrække Betafo for ethvert andet Sted, vi endnu have seet i Betsileo, baade fordi det er større end de øvrige, har ingen christen Menighed af en anden Bekjendelse som Ambositra, og fordi det er blot omtrent tre Dagsreiser fra Hovedstaden, medens Ambositra er fem. Det større Marked vilde vist ogsaa kunne komme med i Betragtning. Rainandriantsilavo, en 15 Graders Officier og Medlem af Regjeringen (hvilket alle 16 og en Deel 15 Graders Officierer ere) sagde os underhaanden, da han er en Christen og gjerne vil befordre Evangeliets Udbredelse, at vi burde vogte os for Betafo paa Grund af, at den forrige Premierminister boer ikke saa langt derfra. Men Ramaniraka sagde mig, da jeg talte med ham desangaaende, at denne Omstændighed vist ikke vilde have Noget at betyde. Regjeringen ønsker nemlig at have Missionærerne saa nær Hovedstaden som mulig, al den Stund den ikke kan faae have dem alle indenfor samme. Hvad den engelske Traktat angaaer, da meente Ramaniraka, vi vilde blive tilspurgte af Premierministeren, om vi vilde gaae ind paa den, hvortil jeg svarede, at det vilde vi sikkerlig gjøre. Med Hensyn til Betafos Naturforholde, da skal det være meget sundt. Markedspladsen ligger noget lavt. Dog er Strøget temmelig aabent. Terrænet er i nordlig Retning meget vulkansk. Her findes ikke saa mange store og yndige Høisletter som mange andre Steder i Betsileo, og som for en Deel er Tilfældet i det samme Dalstrøg længere mod Nord. Betafo er ikke egentlig skjønt, hvad man vist maa sige om Betsileo i det Hele taget, efter hvad vi have seet af Landet. Betsileo charakteriserer sig nemlig ved meget yndigt ofte vidtstrakt Høiland, hvorpaa store grønne Sletter udbrede sig, afvexlende med mindre Dalfører og Fordybninger, opfyldte med Riismarker. Skov og Træer findes ikke. Omkring enkelte smaae Byer seer man lidt Buskads, og det er Alt. Til Brænde benytter Folket langt, tørret Græs. Af større sammenhængende Fjelde kjender man Ankaratra, der strækker sig gjennem Emerina og i sydvestlig Retning 6—7 norske Mile ind i Betsileo. Bag samme i Vest sees en Fjeldkjæde, der rager op over Ankaratra, hvis Navn er Madera, et madagassisk Ord, der betyder „priisværdig, berømt." Om Aarsagen hertil som til saa meget

Andet, navnlig i Sproget, vide de Indfødte ikke at give Besked. Ligesom Betsileo er betydelig større, saaledes er det vist ogsaa skjønnere end Emerina.

Betsileoerne selv synes at være meget arbeidsomme. Thi overalt, hvor Landet er af den Beskaffenhed, seer man Riismarker, og Folket arbeider paa dem med megen Flid, ligesom man ogsaa mange Steder ovenfor Dalbunden, i Bakkerne og paa de tilstødende Sletter bliver vaer store Melisagre, søde Potetesagre, undertiden ogsaa europæiske Potetes og endeel Amabele (ampèmba), tildeels ogsaa Bønner (tsaraniòso, skjønne Øine). Paa mange Steder ere store Sletter gjennemgravede med Menneskehaand, for gjennem de derved dannede, brede Kanaler at lede Vandet fra et eller andet Bassin, Bæk eller Fjeldstrøm til Riismarkerne i Dalstrøget for at forsyne dem med Vand, der ofte rinder med stærk Fart over Sletterne. Det Hele seer ganske europæisk ud. Forøvrigt holder Folket Kvæg, der rigtignok for en stor Deel tilhører Hovaer, der fra Antananarivo sende sine Slaver for at vogte det. Her er en Mængde Sviin, Faar og Fjerkræ, saa de efter al Sandsynlighed maae være temmelig velstaaende i det Hele taget.

Hvad Folkets aandelige Velvære angaaer, da kunde man jo Intet vente, da de ikke have Guds Ord. Paa de allerfleste Steder var det saare mørkt, paa enkelte derimod øinede man rigtignok et eller andet Lysglimt. Folket svarede, paa vort Spørgsmaal, om de bade eller vilde bede til den Gud, der boe i Himlen, og som har frembragt alle Ting enten: „Vi have ikke faaet Bud eller Tilladelse af Rasoherina til at bede", eller: „Vi kunne ikke bede." Andre sagde ligefrem, de troede paa Afgudsbillederne (sampi) og tilbade dem, Andre, at Rasoherina var deres Gud (Andriamanitra), og at de derfor vilde tilbede hende. Der fandtes ogsaa dem, som ikke skammede sig ved at erklære, at de vilde tilbede os, haabende, at saadan Tale vilde falde i vor Smag, blot for at faae vola keli, en Smule Penge af de her paa Madagaskar i smaa Stykker ophuggede Dollars. Atter Andre vare saare snare til at opgive hvad de havde, og blive enige med os. Men om de hyklede, vare i Hjertet ligegyldige eller i Virkeligheden saa let bevægelige, vide vi ikke. Imidlertid vare de overalt venlige imod os og lagde stedse for Dagen et gjæstfrit Sindelag. For Nattelogis betaler man dog her som overalt og kjøber Riis og Fugl eller Andet, som Folket maatte have forhaanden.

Fra Betafo fører en Vei til Hovedstaden, som man kan tilbagelægge i omtrent to Dage. Men da den efter Sigende for største Delen er ube-

boet, kunde vi ikke faae Marmiterne til at gaae den. Vi maatte derfor vælge den længere om Manantsari, 7½ Timers Vei fra Betafo. Ogsaa dette Strøg er baade skjønt og vel befolket. Efter et Par Timers Forløb kom vi til Rantobaka, det sidste Sted i Betsileo paa vor Vei. Den følgende Morgen brøde vi op til sædvanlig Tid omkring Kl. 6, stort tidligere kan man nemlig ikke faae Marmiterne op, naar de have Betaling for Dagen. Kjender man nøie Veiens Længde, gjør man gjerne Akkord med dem. Strax vare igjen vi i Emerina og kom den 5te November til Antananarivo paa den samme Dag, vi reiste, nemlig Tirsdag, efterat have været borte 14½ Dag.

Nu fik vi snart at vide, hvad man havde hørt om vor Gaaen til Betsileo. Allerede før vi reiste, havde Premierministeren den samme Dag, vi indsendte Biskopens Brev, spurgt Cameron, en Mand, der udfører adskillig Haandtering, hvormed han har været de Indfødte til megen Nytte, og som skal staae i særdeles Gunst hos Regjeringen, hvad der forstaaes ved aròva ni English (egentlig: indenfor de Engelskes Gjerde, under engelsk Beskyttelse), et Udtryk, Mr. Pakenham havde brugt i en Skrivelse til Regjeringen angaaende os. Cameron svarede, at Norge havde altid staaet i venskabelig Forbindelse med England, hvorpaa Premierministeren igjen svarede, at det ikke var det, han meente, men Forholdet mellem dem her paa Madagaskar. Men hvad Cameron kunde sige hertil, vide vi ikke. Den selvsamme Dag, vi reiste fra Hovedstaden, henvendte Premierministeren sig til en af de høiere Officierer, muligens Sekretæren, og ytrede, at han vilde sende os en Advarsel angaaende Reisen, da lettelig Noget kunde hænde os paa Veien. Hans Mening var uden Tvivl den, at vi skulde blive, hvor vi vare. Men nu fortæller man ham, at vi allerede vare gaaede afsted til Betsileo, hvorhen der, vidste de ikke at fortælle ham. Saasnart vi kom hjem, sendte vi Regjeringen vor Hilsen og Underretning om, at vi vare komne tilbage til Hovedstaden, hvilket besvaredes meget høfligt og venligt paa sædvanlig Maade. Da Dronningen med sit Følge var kommen tilbage fra Andevoranto, sendte vi en Skrivelse til Statssekretæren Rainimaharavo, hans Søn Ravoninahitrarivo, en 15 Graders Officier og Medlem af Regjeringen (han skal være Dronningens Yndling) og Rainandriantsilavo med Begjæring om at maatte aflægge dem en Visit. Hensigten var hovedsagelig at faae Anledning til at tale med dem om den paatænkte Reise mod Syd. Hverken af Statssekretærens eller hans Søns Ord kunde vi egentlig slutte Noget, idet vi i Grunden ikke fik vide

Mere end, hvad vi vidste før. Som Mænd, der begge tænke paa at succedere Premierministeren, ere de ogsaa meget ængstelige for at lade sig forlyde med Noget, trods maaskee deres bedste Villie. Et ganske andet Forhold derimod indtog Rainandriantsilavo ligeoverfor os. Uden at vi lode en eneste Ytring falde desangaaende, tilbød han sig at yde os den Hjælp, han kunde, navnlig med Hensyn til den rigtigste Oversættelse og bedste Gjengivelse af Biskopens Brev paa Madagassisk og forøvrigt med at give os et eller andet Vink, idet han erklærede, at dersom det var Penge om at gjøre, vilde han ingenlunde have Tid; men nu gjaldt det Guds Riges Udbredelse. Før de omtalte Sørgedage for Prinds Ramonsa tog sin Begyndelse, tilskreve vi ham atter og bade om at maatte besøge ham. At han ikke svarede os i de Dage, kunde ikke forundre os ret meget. Men det er mere at undres over, at han heller ikke endnu, da to hele Dage ere forløbne, siden de tre Sørgedage ophørte, har svaret. Vi kunne ikke forklare os det anderledes, end at han, da Sagen nu er rykket betydelig frem, ikke aabenlyst og direkte længere tør have Noget med os at gjøre. Derfor har han rimeligviis givet Dr. Davidson sin Mening tilkjende i den bestemte Hensigt, at hans Ord skulde gjennem ham komme til os. Muligens har han ogsaa bedet Dr. Davidson at sige os det som af sig talt. Paa mit første Besøg hos Dr. Davidson efter Tilbagekomsten fra Betsileo siger han aabent og ganske uforbeholdent, at det var hans fulde Overbeviisning, at vi vilde gjøre bedst i at gaae til Betsileo for godt, uden at sige et Ord derom til Regjeringen. Og paa mit Spørgsmaal om, fra hvem han havde dette, siger han, han havde det fra en af de høieste Officierer, der vidste god Besked. Da vi ytrede Ønske om at vide Officierens Navn, sagde han, det var Rainandriantsilavos Ord. Han havde erklæret, at hvis Regjeringen fik Anledning, vilde den hindre os i at gaae. Men Anledning vilde den faae, om vi skrev. (Talen er ingenlunde om at bede om Tilladelse til at gaae, men blot om at sige Farvel og sende Hasina). Gik vi derimod uden Videre, vilde den ikke sige Noget dertil eller gjøre Noget derved. Havde en hvilkensomhelst Anden sagt os dette, vilde jeg for mit Vedkommende havt Vanskelighed ved at sætte Lid dertil. Men da det er Rainandriantsilavo, til hvem jeg har megen Tillid, da skulde jeg virkelig være tilbøielig til at vove snarere at gaae uden Videre, end først at skrive. Hans Mening er forøvrigt, at, saasnart vi kom frem til Betafo, skulde vi sende Farvel- og Takskrivelse med indlagt Hasina.

Nu, det seer jo underligt ud og mod Sædvane at sige Farvel, efterat man er reist og kommen til sit Bestemmelsessted. Det kunde derfor neppe falde Nogen ind, naar ikke Omstændighederne vare af den Beskaffenhed at de opfordrede dertil. Maaskee kunde vi hjælpe os ud af Forlegenheden ved at sende en Farvelskrivelse til Regjeringen, i det samme vi gik gjennem Byen (rigtignok ikke forbi selve Slottet), og derefter sende Hasina, saasnart vi kom frem til Betafo. Thi sendte vi den før eller, i det samme vi reiste, da maatte vi oppebie Svar. Naar Regjeringen faaer Hasina, sender den nemlig altid en Takkeskrivelse tilbage til Vedkommende. — Onsdag den 20de Novbr. bleve vi færdige til vor Afreise. En Stund, før vi forlode Analekeli, sendte vi Brev til Regjeringen, til Rainimaharavo, Ravoninahitrarivo og Rainandriantsilavo for at sige Farvel. Men inden vi kom afsted, fik vi Brev fra Rainimaharavo med Begjæring om at see ind til ham, idet vi gik forbi. Nu vidste vi ikke ret, hvad vi skulde gjøre, da vi vare os bevidste, at saavel det, at oversee denne hans Opfordring, som at efterkomme den, kunde have slemme Følger. Vi holdt udenfor hans Huus og gik ind. Næsten en Time ventede vi, da han var hos Dronningen for at gjøre sin Opvartning. Under denne Venten tænkte vi mere end een Gang paa at gaae, da vi bleve mere og mere trange om Hjertet. Endelig kom han, ledsaget af en anden Officeer, og, visende den samme Høflighed som sædvanlig, spurgte han, om vi nu virkelig vare i Begreb med at gaae og det Allesammen, hvortil vi svarede Ja. „Men", siger han, „have I faaet Svar fra Regjeringen?" Paa Svaret Nei bemærkede han, at han troede, vi havde faaet Svar. Alt maatte dog være op- og afgjort, siden vi nu vare ganske reisefærdige. Og uden Forhaling tog han Bladet fra Munden, sigende uden Omsvøb, at vi aldeles ikke kunde gaae, al den Stund vi ikke havde faaet Svar fra Regjeringen. Folket derhenne vilde tilvisse ikke leie os Huse, uden vi kom derhen med Regjeringens Tilladelse og Anbefaling. De vilde sende os tilbage til Hovedstaden. Forøvrigt vare vi jo ingenlunde Engelske, men en ganske anden Nation, som ingen Traktat havde med Dronningen af Madagaskar*). Derfor

*) Rainimaharavo ytrede, at vi burde vende tilbage til Norge for at kunne komme igjen til Madagaskar, forsynede med Traktat. Formodentlig har han med denne Ytring villet sige: „I have ingen Traktat med dette Land, og derfor have vi Intet med Eder at gjøre." Saa meget er dog vist, at Regjeringen er bange for, at Europæerne skulle faae formegen Indflydelse, og at den derfor vil holde dem borte saa længe som mulig. Havde vi derfor saasandt en saadan Grund at staae paa i dette Land, som Englænderne med sin Traktat, da vare vi vist langt bedre farne, end nu er Tilfældet.

vilde han give os det allerbedste Raad, at vende tilbage til Analakeli, idet han tilføiede, at Regjeringen ikke vilde tillade os at opholde os nogensteds paa Øen uden i Hovedstaden og maaskee paa Kysten. Vi vendte derpaa hjem igjen, efterat vi havde talt med Rainitsanoa, den Officier, der i Almindelighed overbringer Premierministeren vore Breve, og bedet ham godhedsfuld udvirke, hvis muligt, at vi snart maatte faae Svar fra Regjeringen, hvilket vi ogsaa mod Forventning bekom den følgende Morgen af følgende Indhold: „Jeg har modtaget Eders Brev, som I have skrevet til mig angaaende Eders Gang. Derfor siger jeg til Eder: Hvad er Endemaalet for Eders Gang derhen, da jeg endnu aldeles ikke har seet Grunden til det, og dog sige I Farvel til Kongen. Derfor spørger jeg, hvad Eders Forretning skal være derhenne. Farvel, Gud velsigne Eder!"

Som Svar paa dette indsendte vi den følgende Morgen et Brev, hvori vi kort og bestemt erklærede, at vi allerede havde sagt Regjeringen, hvad vor Beskjæftigelse skulde være, og vi vilde nu sige det igjen, nemlig at vi vilde prædike Evangeliet og lære Folket. Forøvrigt havde vi ingenlunde til Hensigt at gaae til Rasoherinas Fiender, men til et Land, hvor Alt er tyst og stille, i den bedste Forstaaelse med Dronningen og ganske nær hendes Residents. Og nu forvente vi Svar paa dette igjen. Men naar og af hvad Beskaffenhed, det gad vi gjerne vide. Vi ere temmelig visse paa ikke at faae noget gunstigt Svar. Dersom vi overhovedet faae noget i den nærmeste Fremtid, bliver det rimeligviis en indirekte Negtelse. Men siden nu engang Biskopen har ledet vor Opmærksomhed hen paa Betsileo, ville vi gjøre, hvad vi formaae for at komme derhen. For at vi i saa Henseende ikke ganske skulle være overladte til Regjeringens Naade, hvori vi vanskelig vilde faae nogen Deel, have vi tænkt os som det Bedste, vi under de nærværende Omstændigheder og for Fremtiden kunde gjøre, nemlig at forudsætte og i vor Adfærd gaae ud fra, at vi ere engelske Undersaatter, idet Biskopen har givet sig selv og os under engelsk Beskyttelse, og den engelske Consul som saadan (Mr. Pakenham skal efter Sigende forlade Madagaskar) virkelig har godtgjort og betydet den madagassiske Regjering det Samme. Nu taler man om, at Mr. Pakenham ventes hertil i disse Dage. Forhaabentlig vil dette Besøg komme ogsaa os tilgode. Just nu bringer Ramaroanaka, en forhenværende Officier, der har været saare forfulgt for sin christne Tro, idet han kommer tilbage fra Fianarantsoa, hvor han har været i Anledning af sin Søsters Død, den Efterretning, at Regje-

ringen har besvaret Guvernørens Skrivelse til den angaaende Missionær Campbells Ankomst til nævnte Sted, sigende, at Venskabspagten med Europæerne er gammel og stærk, saa at, naar Europæere komme, skal man give dem af Landets Frugt. Dette er jo meget opmuntrende for os under disse Omstændigheder. Engh og jeg ere blevne enige om at tage afsted igjen uden Videre, uden atter at skrive eller vente længere paa Svar fra Regjeringen. Skjønt Marmiterne paa Grund af, hvad som skeet er, nu ikke ere saa villige til at følge os som før, haabe vi dog imorgen at kunne faae fæstet et tilstrækkeligt Antal af dem, saa vi muligens kunde komme afsted allerede iovermorgen i al Stilhed. Gaaer det os vel med Afreisen og med Folket derhenne, efterat de have indhentet Regjeringens Betænkning angaaende vor Erklæring om at ville boe der, da vende vi ikke tilbage til Hovedstaden for det Første, men skrive derimod efter de Øvrige og vort Tøi. Dette er, hvad vi denne Gang kunne have at meddele Hovedbestyrelsen. Og dermed være Sagen Herren anbefalet! Vi sætte vor Fortrøstning til Ham, at Han ogsaa i dette Tilfælde vil gjøre det, som er Ham velbehageligt, paa det vi kunne være glade og altid sige Ham Tak i vor Herres og Frelsers Jesu Christi Navn!

Fra Zululandet

beretter Pastor Gundersen i Brev fra **Entumeni** af 29de Oktober f. A., at Missionsgjerningen paa denne Station i det da forløbne Kvartal stille og roligt havde gaaet sin sædvanlige Gang. I Biskop Schreuders Fraværelse havde af og til Pastor Oftebro fra Ekjowe udført Søndagsgudstjenesten og ministerielle Forretninger, deriblandt den 24de Septbr. Ægtevielse af Jakob, døbt paa Emathlabatini, med Maria Magdalena, en af Biskopens Tjenestepiger. Flere af Daabskandidaterne skulde have været døbte endnu, førend Biskop Schreuder kom tilbage, men Daaben var bleven udsat paa Grund af nogle Udlugtningshistorier, hvori baade Daabskandidaterne og Stationens Troende havde været indviklede, saa at denne Sag maatte undersøges først. Pastor Gundersen vilde skrive nærmere herom næste Gang. Han beder tilsidst at faae frembaaret hans Tak til Giverne af det Tøi, han havde modtaget til Brug for de Indfødte saavelsom for de til ham og Hustru særskilt bestemte Ting.

Fra **Imfule** beretter Pastor Dahle i Skrivelse af 1ste Oktbr., at han i de 6 Maaneder, som da vare forløbne, siden han sidst lod høre fra sig, havde været mere bundet til Stationen end ellers, da As-

sistent Ingebrigtsen havde havt Arbeider at udføre først paa Emathlabatini og senere paa Entumeni. I det nævnte Tidsrum havde Folkets Søgning til Søndagsgudstjenesten været sparsom, ofte indfandt slet Ingen sig. „Flere Gange“, skriver Pastor Dahle, „har her netop om Søndagen været Dands i en af de nærliggende Gaarde, saa alt Folk har været der. Det kommer af, at her har været saa mange Bryllupper, da det store Utulwanes Regimentes Mandskaber giftes iaar. I det Hele taget gjøre de meget mindre af Søndagen paa den Tid, de intet Arbeide have paa Agrene. De tælle ikke Dagene og vide ikke, naar det er Søndag, sige de selv; thi de arbeide ikke, men hvile alle Dagene. Nu, de have begyndt at hakke i Agrene, spørge de undertiden, naar det er Søndag, og her kommer nu som oftest Enkelte til Gudstjenesten.“ — Ogsaa disse Enkeltes Komme synes at have sine mindre glædelige Sider. Om en af Stationens Naboer, som pleier at komme meget flittigt tilsøndags, skriver Pastor Dahle: „Jeg havde undret mig over, at han som en betydelig Gaardmand ikke holdt sig for god dertil. Men engang sagde han mig, at han gjør det for min Skyld, for at være tilvens med mig. Saaledes tænke de, at de gjøre os en Tjeneste ved at høre Guds Ord. At vi tjene dem ved at forkynde dem Guds Ord, eller at Guds Ord bringer Velsignelse til dem, falder dem svært at forstaae.— Angaaende Stationens Tjenerforholde hedder det: „Af Tjenere have vi ikke havt saa mange som ønskeligt, men mange nok til at forskaffe En Stræv og Leielse ved at holde dem i Ave og tilsee deres Arbeide. De blive gjerne værre, naar de have været i længere Tid paa Stedet, det vil da sige, saa længe Guds Ord ikke har faaet forandre Hjertet. Det viser sig ogsaa med den Gut, som har været længst her og en Tid havt Daabsundervisning. For Nærværende opfører han sig ikke saaledes, at jeg kan fortsætte dermed. Jeg faaer allerede føle, at det ikke er en liden Vanskelighed at behandle Gutterne paa den rigtigste og bedste Maade. Gud give, jeg maatte lære Noget ogsaa ved de Feilgreb, jeg visselig endnu ofte gjør.“ — Som en af de mere udvortes Sysler, som i Halvaarets Løb have beskjæftiget ham, nævner Pastor Dahle Indkjøb af det for Stationens Underholdning nødvendige Korn. Han skriver herom: „Jeg har indkjøbt de Kornvarer, vi have til Aaret. Kornet kjøbes, som I vide, for Varer og i ganske smaae Partier, eftersom det bringes til Stedet; tildeels maa det da bredes ud i Solheden for at tørres bedre og saa bringes til Opbevaringsstedet, der sædvanlig er dybt nede i Jorden i Kvægfolden, hvor man har Kvæget om Natten. Her

har man Huler, der kunne rumme 10—20 Tønder og som oventil have en trang Aabning, der bedækkes med en flad Steen, over hvilken lægges en Dynge Komøg. Regnen trænger da ikke ned til Kornet, og det er her bevaret for de smaae Dyr (izindundundu ɔ: Snudebille), af hvilke det ellers er udsat for at blive fortæret eller hulædt. I gode Huler kan det holde sig aareviis og faaer blot en suur Smag; for os er den ikke behagelig, de Indfødte like den. Nu, I indsee, at her ikke er saa lidet Arbeide med Kornet — 40 Tønder og mere for Aaret paa en Station —, om det end er ubetydeligt, man avler paa Stedet. Man har Hjælp af Tjenere; men disse maa idelig tilsees. „Men saa", tænke I, „har man Anledning til at forkynde Guds Ord for Folk, som saaledes komme til Stationen for at sælge og kjøbe." Ja! dersom her var Nogen, der ligesom Kjøbmanden i Matth. 13, 45 „søgte gode Perler", og ligesom han var villig til at sælge Alt for at faae den „meget kostelige Perle", eller dersom her var Nogen, som fulgte Jesu Raad Aab. 3, 18. og vilde kjøbe af ham „hvide Klæder, at han kunde iføre sig dem, at hans Nøgenheds Skam ikke skulde blive aabenbaret", saa vilde jeg med Glæde frembyde disse Varer og tale derom til Folk, om jeg end finder det vanskeligt at tale Sproget og at komme saa meget løs fra det meget Andet, som skal gjøres. Men, stakkels Folk! de søge blot de Perler og det Tøi til Bedækning, som de kunne see og føle paa. Naar jeg taler om disse Ting, saa forstaae de det; thi de høre opmærksomt og taalmodigt paa mig. Men taler jeg om det Aandelige, saa forstaae de det ikke, idetmindste blot Lidt af det. Men Herren give mig dog Naade til at holde ved i Tide og Utide og redeligen benytte enhver Anledning til at tale med dem ogsaa om det Nødvendigste." — Medens Pastor Dahle var fraværende fra 19de Juli—22de August for at modtage sin Forlovede, med hvem han ægteviedes paa Umpumulo den 8de August, havde Pastor Leisegang bestyret Stationen. I April og i de sidste Dage af August Maaned havde Pastor Dahle besøgt Kongegaardene Uhangela, Utungusa, Esithlepeni m. fl. og prædiket der.

Fra **Inthlafakje** tilskriver Pastor Titlestad os under 12te Oktbr. f. A., at han, da i Begyndelsen af Aaret Pastor Leisegang for sin Helbreds Skyld opholdt sig i nogen Tid paa Stationen, begyndte med at besøge de Indfødte i de nærmestliggende Gaarde deels for selv at have sproglig Nytte deraf og deels „for at tale med dem om Guds Villie og Veie og for at indbyde dem til at holde Søndag." Da Biskop Schreuder i Slutningen af Marts besøgte Stationen, anordnede han, at

Titlestad vexelviis med et Par af de andre Brødre skulde besøge de store Kongegaarde i Emathlabatini for at prædike der. Titlestad havde gjort sin første Runde omkring Midten af April Maaned. Han var paa denne sin Reise kommen forholdsviis godt ud af det med Sprogvanskelighederne, medens han havde gjort de samme bedrøvelige Erfaringer med Hensyn til Folkets upaavirkelige Sløvhed, ørkesløse, snakkesyge Nysgjerrighed og smudsige Egennytte, som saa ofte falde i vore Missionærers Lod. — Med Tak til Herren omtaler Pastor Titlestad Fødselen af en Søn 25de Juni, som døbtes 30te Juni næstefter med Navet „Lars Martin". Hans Brev slutter saaledes: „Med hjertelig Tak til vor himmelske Fader kunne vi nu see tilbage paa den svundne Tid af vort Liv blandt Hedningerne, og, bedrøves vi end ofte over deres Hjerters Haardhed, er dog dette ikke noget Andet end, hvad vi allerede fra Hjemmet af havde beredt os paa. Missionslivet har vistnok sine mange Sorger, men ogsaa sine store, om end ikke saa mange Glæder. Vi have ogsaa Aarsag til taknemmeligt at erkjende den store Naade, at vi saa uantastede fra de Indfødtes Side kunne boe og vandre blandt dem med det „evige Evangelium." Herren være fremdeles med os som med Eder, saa at vi maae kunne gjøre vor Gjerning med Fred og godt Mod, om end under megen Kamp og Strid mod Synden i os og udenfor os!

Med vore hjerteligste Hilsener til Eder Alle, hele Missionsskolens Personale og alle Missionsvenner, slutter jeg disse Linier i Haab om, at I fremdeles ville ihukomme os for Naadens Throne!"

Missionen i Kirkens første Aarhundreder.

Et Foredrag af Professor Fr. Hammerich

ved det Danske Missionsselskabs Helligtrekongersmøde i Kjøbenhavn d. A.

Er Missionssagen Noget, som maa ligge en Christen paa Hjerte? Ad utallige Veie trænger det Spørgsmaal sig frem i vore Dage, og det eenfoldigste Svar herpaa er tillige det dybeste. Sæt dig levende tilbage i hine Tider, da vor Frelser havde fornedret sig og gik omkring som et ringe Menneskebarn, stil dig mellem Disciplene ved Hans

Side! saa vil du paany opleve en Time, da Han lærer dem at bede og lægger dem alle Guds Børns Bøn i Munden. Og i dit „Fadervor" hedder den ene Bøn jo: tilkomme dit Rige! Men hvor kan det Rige vel komme, naar ikke Evangeliet om det bliver prædiket i al Verden, trindt i Hedningelandene? Altsaa beder du dagligt derom, hvis du ellers forstaaer, hvad du beder.

Og følg videre med din Herre! Han er død for dine Synder, Han er opstanden til din Retfærdighed, følg ham i hine vidunderlige 40 Dage, saa fulde af Guds Riges Hemmeligheder. Hvor er Hans blivende Sted? Han hører med sin kongelige Værdighed hjemme i de evige Boliger, og dog er Han Støvets Gjæst, paa eengang Sine fjernere og dog uendeligt nærmere end, inden Han døde. Hans Legeme er forklaret, om end Forklarelsen endnu er skjult og ikke straaler som paa Bjerget med en Klarhed, Solens lig. Dørene ere lukkede, pludseligt staaer Han midt imellem Disciplene og hilser dem med sin Fred; som et Syn fra en bedre Verden glider Han deres Øie forbi, og de kunne forfærdes og troe at see en Aand. Hans Veninde i Urtegaarden kjender Ham ikke, Peder ved Gennezareths Sø kjender Ham ikke; og, om de end tilsidst opdage, hvem det er, næste Gang, Han aabenbarer sig, kjende de Ham alligevel ikke strax. Hvad der egentlig gjør ham kjendelig, er Røsten, den milde Frelserrøst, som endnu den Dag idag Hans Menighed kjender Ham paa. Disse 40 Dage lide mod Enden, den forklarede Konge staaer imellem Disciplene paa Galilæas Bjerg, de tilbede Ham første Gang, men Nogle tvivlede. I dette høitidsfulde Øieblik er det, Han udsender dem „at gjøre alle Folk til Hans Disciple." „Mig er al Magt given i Himlen og paa Jorden", saaledes begynder Han i Bevidstheden om sin Guddomskraft. „Jeg er med Eder alle Dage indtil Verdens Ende", med denne Forjættelse slutter Han. Midt imellem ligger Udsendelsen til alle Folk, til Romere og Grækere og Jøder og Inder og Sydhavsboere, intet Folk er undtaget. Der har du da Missionens Stiftelse af den Herre Jesus, paa hvem du troer. Og de mægtige Ord have lydt ogsaa over dig, da du i Daaben blev gjenfødt til et evigt Liv, lydt med samme Kraft og samme Myndighed, som da de første Gang udsagdes paa Galilæas Bjerg. De have lydt over dig, for at lyde til dig, lyde i dig, lægge sig dybt og uforglemmeligt ind i dit Hjerte. Og kan du saa vel længer tvivle paa det Forhold, Herren ønsker at sætte dig i til Hans Riges Udbredelse mellem alle Folk?

Hvorledes skulle vi missionere? Ogsaa dette Spørgsmaal

paatrænger sig den Christne uvilkaarligt. En Besvarelse for alle Tider er given af Apostelkirken, ikke i Ord blot, men i Daad og Forbillede. Hvor oplysende er ikke især Paulus's Mission, som den er os skildret, denne Paulus, en Helt, en Europæer, tusinde Gange større end Alexander den Store og Napoleon; thi, hvad han erobrer, er udødelige Menneskesjæle. Men — kunde En eller Anden indvende — vi ere jo ingen Apostle, eller mon Nogen af os er udrustet med apostolisk Kraft og Myndighed? Nu vel, lad os da stige ned fra Bjerget til Sletten og saa see hen til den paa Apostlene følgende Slægt af Christne, der ikke stort mere end vi kunde rose sig af overordentlige Naadegaver og alligevel virkede saa overordentlige Ting til Guds Riges Fremme. Det dybeste Mulm rugede dengang over Hedenskabet, hvor Dæmonerne herskede. Forlystelsessyge — ja vort Folk kjender desværre for godt til den, men Forlystelser som hine Tiders — Gud fri os i Naade fra dem! En utrolig Fordærvelse, der gjennemtrænger Alt og Alle; haabløs Tvivl om de gamle Guder, saa selv deres Præster loe hinanden op i Øinene, naar de skulde til Ofring; Nød og Elendighed allevegne; Ingen vidste sig sikker paa Liv og Eiendom, og hans eneste Lise var at faae sin indre Angst døvet i syndige Glæder. Saaledes var det Samfund beskaffent, hvori de gamle Christne levede. De stiftede intet Missionsselskab; nei, thi hele Kirken var Missionsselskabet. De skjænkede ingen milde Gaver særlig til Missionen, men de gav det Bedste hen, sig selv. Der taltes ikke om ydre og indre Mission, men hele Livet var en Mission indadtil og udadtil*). De levede dagligt i Tro og Bøn, det evige

*) Det har vel neppe været Talerens Mening med disse Ytringer at ville udtale nogen Dadel over den Maade, hvorpaa Nutidens Menighed væsentlig missionerer. Det maa erindres, at den her paapegede Forskjel mellem den ældste Kirkes Menighed og Nutidens for en væsentlig Deel ogsaa har sin ganske naturlige Grund i den væsentlige Forskjel, som finder Sted mellem Menighedens daværende og nuværende, ydre Vilkaar. Dengang levede Menighedens Lemmer spredte rundt omkring og nogenlunde jevnt fordeelte indenfor en hedensk Folkeverden, med hvilken de stode i det borgerlige Samfunds mangfoldige Forbindelser, en hedensk Folkeverden, som selv ved fælles Sprog og fælles Civilisation var forbunden til en organisk Eenhed, som selvfølgelig saa meget lettere ved Kirkens stille, skjulte Arbeide kunde gjennemsyres af Evangeliets Suurdeig. Vore Dages Hedninger leve „i Adspredelsen;“ ved folkelige Eiendommeligheder, ved barbariske Sprog, ved mellemliggende Lande og Have ere de adskilte fra Kirkelivets Brændpunkter, det christelige Livs Arnesteder. Her kan ikke som i hine Dage Kirken opfylde sin Missionspligt alene ved den Livsudfoldelse, der tilhører de Christnes „daglige Liv, hvor Alt gaaer ganske natur-

Haab stod for dem straalende og erindrende. Saa blev ogsaa Alt, de foretog sig, et Vidnesbyrd om den Herre, der kjøbte dem med sit Blod. Den romerske Verden saa de rige Kjærlighedsgjerninger, disse Hospitaler og Fattighuse, som de reiste allevegne: den studsede og blev opmærksom. Den saa Martyrerne med freidig Pande gaae i Døden, og den blev atter opmærksom, ja der fandtes dem, som følte sig rystede og gik i sig selv. „Kirken er som Viinstokken", siger et Vidne fra hine Dage, „jo mere den beskjæres, desto frugtbarere" I det daglige Liv gik Alting ganske naturligt, som af sig selv, de Christne maatte vidne, hvor de kom hen, fordi de ikke kunde Andet. Der sad Moderen og foldede de Smaaes Hænder og vidnede; der stod den trofaste Slave og Slavinde og vidnede midt i det hedenske Huus, selv uden Ord, ved sin Troskab i Gjerningen og ved „Aandens stille, uforkrænkelige Væsen." I Sydens milde Luft er Torvet et yndet Samlingssted, altid fuldt af Mennesker indtil langt ud paa Natten. Og der staaer nu den christne Kjøbmand bag sine Vareballer; Handelen er sluttet, en fri Samtale kommer igang, han taler af sit fulde Hjerte om Frelseren, og, hvad han siger, er ikke spildt. I den offentlige Hal, hvor Brydekjæmperne øve sig,

ligt, som af sig selv." Her er „en Mission udadtil" uomgjængelig fornøden, hvis Hedningerne skulle blive hjulpne. — Hvad Formen og Maaden for denne udadvendte Missionsvirksomhed angaaer, er det gavnligt at minde om, at de første Christne „stiftede intet Missionsselskab; nei, thi hele Kirken var selv Missionsselskabet." Det er gavnligt for „Missionsselskaberne" at komme ihu, at deres Opgave som saadanne kun er en midlertidig Opgave, at den Gjerning de gjøre, egentlig er Kirkens Gjerning, og at særegne Missionsselskaber ikke længere ville tiltrænges, naar Kirken som saadan bliver missionerende. „Engang var hele Kirken selv Missionsselsskabet. Saaledes kan der atter blive missioneret, naar vi kunne lære at hengive os og give Herren Alt." Men, — saalænge ikke dette Maal er naaet, saalænge Missionen, ogsaa i det Udvortes, ikke har faaet den Plads, som tilkommer den i det almindelige Menighedsliv som hørende til dette Livs ordentlige og nødvendige Udfoldelse, saalænge **maae** vi have de særegne Missionsselskaber. Naar Kirkens missionerende Virksomhed i vore Dage søger denne Form, saa er dette derfor mindre at betragte som en Skrøbelighed ved vore Dages Mission, end som en Skrøbelighed ved vore Dages Kirke.

Udg. har ikke villet tilbageholde disse Bemærkninger, da nogle Ytringer i ovenstaaende Foredrag ved første Øiekast kunde synes at støtte de Misforstaaelser af de herhen hørende Forholde, som jevnlig ere komne til Orde, ikke blot i den Danske, men ogsaa i vor Kirke, Misforstaaelser, som selvfølgelig ikke kunne deles af den kirkehistoriske Professor, hvis aandfulde Skildring af den ældste Kirkes Missionsliv Udg. nødig vilde skulde gaae tabt for den videre Kreds af norske Missionsvenner. Udg.

træffer en Christen paa en lærd Jøde, og de Ord, de vexle sammen, bære Frugten for Evigheden. Justinus Martyr, dengang endnu Hedning, spadserer en Dag paa Kysten i Syrien, han møder en gammel prøvet Christen, og hvad denne lagde ham paa Hjerte, ja det har Guds Engle opskrevet i Livets Bog. Ved et romersk Badested mødes to Lovkyndige en Morgenstund i Ferietiden, en Christen og en Hedning. Dagen er saa smuk, de gaae sammen i Sandet ved Havstokken, Middelhavet skyller op og væder deres Fødder, Drengene lege Smut, begge glæde de sig over den friske, fredelige Natur. De komme underveis forbi et Afgudsbillede, og Hedningen bøier sig, medens den Christne trækker let paa Skuldrene; saa sætte de sig ned i Havnen, og det lille Skuldertræk giver Anledning til en Samtale om Gud og Christendom. Saaledes var enhver Christen et levende Vidne i Ord og Gjerning om Evangeliet. Og ved Siden deraf sendtes Evangelister ud — saa kaldte man Missionærerne — lærde og ulærde, alle brændende i Troen. De forkyndte Ordet paa Gader og Torve saavelsom i Husene, og dem, der lyttede til det, toge de hjem med og underviste; undertiden efterlod de et eller andet lille Skrift til Opbyggelse for den, hvis Sjæl de havde vundet for Guds Rige. Desuden høre vi om christne Skoler, hvor udmærkede Lærere samle Skarer af alvorlige, videbegjærlige Hedninger omkring sig; paa den Maade blev ogsaa Evangeliet udbredt. Hundrede Aar, efterat den sidste Apostel var gaaet til Hvile, havde Menigheden med rivende Hurtighed udbredt sig over hele Romerriget, fra det brændende hede Afrika op til de nordligste Grændser, Skovene i Tydskland og England. Da var det, en af Kirkefædrene, Tertullian, kunde udbryde: „Vi ere kun fra igaar og opfylde dog Alt, Eders Stæder, Øer, Hære, Laug, Slotte, ja Senat og Domstole; Hedningerne lode vi kun beholde sine Templer. Vilde vi det, vi vare stærke nok til med Vaaben i Haand at hævde vor Ret. Og hvis vi enedes om at vandre ud, Verden skulde studse over Tomheden, hvori I bleve de Regjerende." Saaledes er der engang missioneret af jævne Christne, og saaledes kan der atter blive missioneret, naar vi kunne lære at hengive os og lade Herren virke Alt.

Jeg har meddeelt et Par Træk af den gamle Menigheds Liv og Gjerning, der vel ikke er Idealet, men dog nærmer sig dertil. Et Billede taler tidt bedre end mange Ord. Hvor dybt maae vi ikke føle os beskjæmmede lige overfor dette? Saa give Gud os da at overveie det vel, Enhver i sit stille Sind! Og naar vi takke for vor Daabs Naade, lad os ikke glemme de Ord, Herren der taler: gjører alle Folk til mine

Disciple! Og naar vi bede vort Fadervor, da skjænke Han sin Aand, at vi med Hjertets Fylde maae bede: tilkomme dit Rige!

Kjære Brødre, beder for os!

(1 Thess. 5, 25. 2 Thess. 3, 1.)

(Brev fra en Missionær af Brødremenigheden i Sydafrika til Missionsbestyrelsen).

Hvor ofte er ikke ovenstaaende, apostoliske Opfordring bleven gjentaget, hvor mangfoldig og rig har ikke den Velsignelse været, som har flydt af Lydigheden imod den! Hvo kan vel beskrive det? Til alle Tider have Christi Legemes Lemmer fundet en rig Trøstens Kilde i den gjensidige Forbøn. Ikke mindst har det til alle Tider i Kirken været en stor Trøst for Menighedens Sendebud iblandt Hedningerne at vide, at Brødrene hjemme altid opløftede bedende Hænder og Hjerter for dem til Kirkens Herre.

Og dog skulde det mangen Gang synes, naar man betragter, hvor frugtesløs Kampen imod Sjælefienden saa ofte synes at være iblandt Hedningerne, naar man seer, hvor faa og ringe de Seire ere, som vindes over Satans Rige og Syndens Magt i de formørkede Hedningehjerter, hvor kummerlig Naadens og Erkjendelsens Væxt er i de bestaaende Hedningemenigheder, hvorledes Ligegyldigheden mod Korsets Ord synes at tiltage iblandt dem, hvor forgjæves Bønnen om en rigere Aandens Udgydelse over de ældre Missionsmarker synes at være, — naar man betragter alt dette, skulde det synes, som om vore Brødre derhjemme ikke viste nok Eendrægtighed, nok Udholdenhed og Varagtighed i Bønnen for Brødrene i Hedningelandet. Disse have vist selv megen og stor Skyld i de ovennævnte sørgelige Tilstande, og uden Tvivl ville de alle bøie sig dybt for Herren i Erkjendelsen af denne, men just da ogsaa føle sig saa meget stærkere opfordrede til at tilraabe Menighederne, vore kjære Brødre og Søstre i Hjemmet: „Kjære Brødre, beder for os!"

Der foreligger saa mange og saa alvorlige Anledninger til saadan hjertelig Opfordring, at kun nogle af dem, naar de tages til Hjerte, synes at maatte vække et nyt Forbønnens Liv derhjemme.

Alle vi, som Herren har værdiget at drage ud, for som Hans

Stridsmænd paa Missionsmarken at vinde Sjæle for Hans Rige, for som Hans Naades Redskaber at være levende Vidner om Evangeliets Kraft baade for Hedningerne og for de Christne af Hedningerne, alle vi ere dog kun saare svage Redskaber, som ere besmittede med megen Synd. Det gamle Menneske lever stærkere eller svagere i os Alle, og vi ere derfor Alle udsatte for megen Fare.

Daglig omgaaes vi med Hedninger, som enten ere ganske fremmede for Livet i Gud eller ogsaa kun ere Begyndere i Erkjendelsen, eller ogsaa med Christne, som ere ubefæstede, svage og ofte støde an, og under Omgangen med alle disse „Børn i aandelig Forstand", staae vi i Fare for at tænke høiere om os selv og vort eget Hjerteliv, end vi bør tænke, vi begynde at sætte megen Priis paa vor Viden og vor Kundskab, vi undlade altfor let den dybe, grundige Selvprøvelse; Selvtilfredshedens og Hovmodets Farer ligge lige for Døren. — Derfor, kjære Brødre! beder for os, at vi maa bevares i et nøgternt, ydmygt og fra Kraft til Kraft fremadskridende Hjerteliv, at vi altid maae tiltage i Troen og Kjærligheden.

Vi ere omgivne af Hedenskabets Væsen paa alle Kanter. Mørkets Magt træder os nær og kan saa saare let besmitte vore Hjerter, Kjødets Synder berøre os saa ofte med sit giftige Aandepust, at vi kun altfor let, bevidst eller ubevidst, tage Skade med Hensyn til Hjertelivets Reenhed og Kydskhed. Vi have saa ofte Leilighed til at see ned i den menneskelige Syndenøds og Elendigheds Dyb, at vi staae i Fare for at sløves med Hensyn til den rette Afsky for Synden, ligesom ogsaa for at blive trætte med Hensyn paa den rette Barmhjertighed ligeoverfor de arme Syndens Trælle. — Derfor, Brødre! beder for os, at vi vogte paa vort eget Hjerte, at vi daglig maae drage Næring fra Ham, som er det sande Viintræ, at vi ikke i denne Syndens forpestede Luft skulle tage Skade paa vore Sjæle.

Under de mange Slags Brøst, som komme tilsyne i aabenbare Synders Udbrud i vore Menigheder, under den bitre Erfaring, vi saa ofte gjøre, at Prædiken, Formaning, Bøn og Straf kun bringer liden eller ingen Frugt, men som oftest møder utaknemmelig Ligegyldighed, ofte ogsaa haardnakket Modstand, — under dette Gjenvordighedernes Liv vil det saa let forekomme os, som om vi anvendte vor Kraft forgjæves, vi komme saa let i Fare for enten at fortære os selv i Vantro og Mishaab eller at blive sløve og ligegyldige eller ogsaa at søge Tilfredsstillelse i udvortes Anordninger og Indretninger, at tage Skinnet for

Væsen og gaae op i kolde Formers Udvortes̲hed. Vi finde os skuffede i de Forventninger, med hvilke vi begyndte vor Gjerning, vore Missions-idealer gaae istykker, naar vi lære Hedningen at kjende i al hans Fornedrelses Uelskværdighed, og den varme Kjærlighed, hvormed vi begyndte, gaaer kun altfor let over til sin Modsætning: Modbydelighed og Afsky ligeoverfor dem, der ere os anbetroede som aandelige Pleiebørn. Vi lide let Skibbrud paa den hjertelige Medlidenhed med dem og staae i Fare for at lade os nøie med en udvortes Pligtopfyldelse ligeoverfor dem uden at bære dem og deres Sag i kjærlige, forbedende Hjerter. — Derfor, Brødre! beder for os, at vi ikke forarges over vore stakkels Pleiebørns Skrøbelighed, at vi altid maae ihukomme, at vi ere komne til dem som Herrens Sendebud for at opdrage dem til Guds Rige, for ved en udholdende, trofast Kjærlighed at drage dem til Frelseren, bære dem hen til Ham ved den kjærlige Forbøns Magt. Beder for os, at Herren maatte hjælpe os til altid at ihukomme, at deres Sjæle ere dyrekjøbte ligesom vore, ihukommende, at Herren har givet sit Liv ogsaa for dem, at Hans Døds Kraft formaaer at udløse ogsaa dem, at vi saaledes maatte bevares for den elendige Modløshed, der er Missionsgjerningens værste Fiende.

I det Udvortes skulle vi vænne os til mange Ting, som ikke blot falde os fremmede og besværlige, men som ogsaa ofte ere den naturlige Følelse yderst modbydelige, saasom: Det gamle Hedenskabs indgroede Laster, Ureenlighed, Smuds, Utøi, modbydelige Uddunstninger o. s. v. Naar vi benytte Døbte eller Udøbte af Hedningerne som vore Tjenestefolk, saa gjøre vi her, kun efter en saa meget større Maalestok, den Erfaring, som vistnok heller ikke er ukjendt i de tilsvarende Forholde i Hjemmet, — at vore Tjenere saa ofte have yderst svage Begreber om Tjenerforholdets Forpligtelse til Lydighed, at de langt hellere ville følge sit eget Hoved og i Nødsfald løbe bort, end adlyde sine Herrers Villie, at Forholdet ofte, trods al Bestræbelse, bliver det omvendte af, hvad det skulde være, at Tjeneren faaer sin Villie og hans Herskab maa forsøge med Taalmodighedens Kraft at bære Forholdet, som det kan bæres. Men Taalmodigheden vil ofte kun altfor snart gaae træt, Fristelserne til Utaalmodighedens og Vredens Synder blive under disse Forholde saa store. — Derfor, kjære Brødre! beder for os, at vi ikke alene maae bringe Hedningerne Evangeliet, men ogsaa forkynde det for dem med Christi Taalmodighed, med den Kjærlighed, som er langmodig og venlig, ikke forivrer sig, ikke bruger Fremfusenhed, ikke lader sig forbitre, ikke

tænker Ondt, med den Kjærlighed, som fordrager Alt, troer Alt, haaber Alt og taaler Alt.

Om ikke altid, saa ere vi dog ofte omgivne af og maae pleie Omgang med Europæere eller „Hvide", der ikke sjelden ere bitre Fiender af Christi Kors og derfor ogsaa hjertelig hade Missionsgjerningen, og som dertil ofte give de Indfødte et slet Exempel og forføre dem til finere eller grovere Synder. De hyppige Rivninger, som vi have at udstaae med dem, ville saa let forbitre os og forlede os til kjødelig Iver, til at forglemme den Kjærlighed, som vi ogsaa skylde vore Fiender, vi blive kun altfor let partiske og glemme, at vi tjene Ham, som er sagtmodig og ydmyg af Hjertet. — Derfor, kjære Brødre! beder for os, at Han giver os Viisdom og hjælper os til at blive urokkelige i Kjærligheden ogsaa ligeoverfor de Fiender, som forfølge os med det hemmelige eller aabenbare Had.

Vi have forladt Hjem og Fædreland, Slægt og Venner, og Hjemveen vil ofte faae Magt over vore Hjerter. Vi have dannet nye Familier, men mange Forholde, som hænge sammen med vor Gjernings hele Beskaffenhed, bevirker, at vort Familieliv ikke udvikles sundt og naturligt; de ømmeste Baand sønderrives, idet vi maae give Slip paa vore Børn, ofte give Slip paa dem for hele Livet. Det forundes os ikke med vore egne Øine at følge deres Udvikling; under Adskillelsen fra dem vil Bekymringen saa let snige sig ind i vore Hjerter, især deleshed, naar Efterretningerne lyde mindre glædelige fra Hjemmet. Forældresorgen lægger sig trykkende over Sindet og lammer Kraften til at gjøre Gjerningen med den rette Frimodighed. — Derfor, kjære Brødre! beder for os, at vi maae lære at forsage og fornegte os selv for Herrens Skyld, at vi med Troens rette Styrke maae kaste alle vore Sorger paa Ham. Beder for os, beder for de Børn, vi sende hjem til Eder, at de maae opvoxe til Glæde for sine Forældre, til Ære for Menighedens Herre.

Ofte boe Flere af os sammen i større eller mindre Familiekredse, der danne een Huusholdning. Forskjellige, som vi ere med Hensyn til Charakter, Temperament, Anskuelser, Opdragelse, ere vi under disse Omstændigheder stillede i et saa nært Forhold til hverandre, at vi, skjønt vi som Brødre og Søstre i Herren burde kunne være enige i alle Ting, dog vanskelig kunne undgaae Sammenstød. Vi ere Alle Syndere, og disse Forholde give vor Skrøbelighed kun altformegen Anledning til at overtræde Kjærlighedens kongelige Bud. Naar Kjærlighedsbaandet

bliver svagt imellem os, naar vi begynde at blive utilfredse med hverandre, saa vil det kun gaae langsomt med vor Voxen i Naaden; vi begynde at slaae hverandre, ikke med Kjærlighedens broderlige Irettesættelse, men med haarde, ubarmhjertige Tunger, med kjærlighedsløse Domme, vi blive ligegyldige mod hverandre, vi lade hverandre gaae, vi vogte os for udvortes Sammenstød, leve i udvortes Harmoni, lyve for hverandre med udvortes Venlighed istedetfor at være indvortes forbundne, istedetfor at bære hverandres Byrde og bestyrke hverandre i Aandens inderlige Samfund, istedetfor at hjælpe hverandre frem paa Veien til Livet ved hjertelig Formaning og broderlig Understøttelse. — Derfor, kjære Brødre! beder for os, at Christi Kjærlighed maa blive rigelig udøst i vore Hjerter, at vi maae smelte inderlig sammen med hverandre i denne Kjærlighed, og ved den aflægge Vidnesbyrd for Verden, for Hedningerne, om at vi ere Christi Disciple, at vi, forbundne i en saadan Kjærlighed, maae staae broderlig ved hinandens Side i Gjerningen og drage i eet Aag med hverandre, saa at Herrens Gjerning maatte blive velsignet.

Kjære Brødre, beder for os! Beder indtrængende, beder eendrægtigt, i Lønkammeret og i Menighedens Forsamling, beder med Tro, beder, opfyldte af hjertelig Deeltagelse for os og for den Gjerning, til hvilken vi ere kaldte! Kommer ihu, hvormange aandelige Farer den er forbunden med, og beder med deeltagende Kjærlighed om, at Guds levendegjørende Aand maa blive udgydt over os, at Jesu rene Kjærligheds Ild maa gjennemgløde os og optænde en Kjærlighed hos os, som overvinder Alt, som giver os Kraft til Vidnesbyrdet, Nidkjærhed i Tjenesten, Mod til Selvfornegtelsen, Hellighed i Livsvandringen, Seier midt i Nederlaget, saa at vor skrøbelige Gjerning, helliget ved Herrens Aand, kunde blive til en Strøm af Velsignelse, en Velsignelse for Hedningerne, en Velsignelse for vore Menigheder i Hjemmet, saa at der fra de gamle og de nye Menigheder kan lyde et forenet Halleluja for Lammets Throne.

(Efter Nürnberger Missionsblatt No. 20, 21, 1867.)

Bøger.

1. **Missions-Verdenskort** med **Beskrivelse** (16 S.) af **J. Vahl**, Præst i Aarhuus, 2det Oplag. Kjøbenhavn 1867. Udgiverens Forlag. — Kortet er en Omarbeidelse af et tydsk Missionskort

(Weltkarte der Mission, Basel) og fremstiller Jordens 2 Halvkugler med forskjellig Farvning af det faste Land efter Beboernes forskjellige Religionsbekjendelse, christelig, muhamedansk eller hedensk. De romersk-katholske Lande ere betegnede med et opretstaaende, de græsk-katholske med et liggende Kors. Det egentlige Kort er omgivet af let forstaaelige Billeder, af hvilke nogle skildre Hedenskabet i Naturtilstandens grufulde Elendighed og andre fremstille Evangeliets Magt til at afhjælpe denne Elendighed og gjøre Mørkets Børn til Lysets, paa den ene Side Selvpiinsler, Barnemord, Slavehandel, Menneskeofre, paa den anden Side Fredens Sindbilleder i bortlagte Vaaben, talrigt besøgte Gudshuse, lykkeligt Familieliv o. s. v. — Med Kortet følger en Beskrivelse, som i et beaandet og eenfoldigt Sprog fører Læseren omkring i de forskjellige Verdensdele og i store Træk skildrer, hvad der hidtil er udrettet for Gudsrigets Udbredelse paa Jorden. Den i Missionshistorien vel kjendte Forfatter har paa disse 16 Sider givet et ret oplysende Billede af Missionens nærværende Udviklingstrin. — Kortet og Beskrivelsen har i Danmark vundet en overmaade stor Udbredelse og vilde ganske vist vinde en lignende hos os, naar der blev foretaget det Nødvendige fra Boghandlernes Side. En Fremstilling som denne vilde egne sig vel til Anvendelse baade i Hjemmet, i Missionsmøder og i Skolen, hvor den christelige Lærer ikke vil undlade Bestræbelsen for at indplante Missionskjærlighed i Børnenes Hjerter. Udg., hvem det ikke er bekjendt, at dette Arbeide har været udbredt gjennem norsk Boghandel, skulde meget ønske, at vore Boghandlere vilde henvende sin Opmærksomhed derpaa. Prisen, 12 Skill. dansk, er heller ikke til Hinder for Udbredelsen i den større Kreds.

2. Børnevennen, Missionsblad for Børn, et Nummer maanedlig, med eet eller flere Træsnit, 28 Skill. for Aargangen, Porto iberegnet; naar mindst 10 Explr. tages, Moderation. Bestilles paa Postkontorerne og i Expeditionen, Toldbodgaden No. 40, Christiania.

Vi have ovenfor nævnt Skolen som et Sted, hvor der kan udrettes Meget for Missionen. Det er jo der, den kommende Slægt for en væsentlig Deel opdrages og modtager de Indtryk, som ville blive bestemmende for dens Aandsretning. Det er derfor ikke af liden Vigtighed, at Missionen paa disse Enemærker faaer sine Talsmænd. Det er ligeledes den opvoxende Slægt, som ovennævnte Maanedsskrift vil stræbe at bibringe Kjærlighed til denne Guds Riges store Sag, og vi kunne selvfølgelig kun med Glæde hilse et Foretagende som dette, der, gjennem-

ført i den rette Aand, vil danne et væsentligt og nyttigt Led i Hedningemissionens Virksomhed indenfor Kirken. Ligesom vi særligt have anbefalet det førstnævnte Arbeide til Skolens Brug, ville vi særligt anbefale dette til de Familier, hvor Forældrene lade sig det være magtpaaliggende at lære sine Børn at elske den Herre Jesus og Hans Aabenbarelse i Verden. Vi tale dermed ikke blot Missionens, men ogsaa den christelige Opdragelses egen Sag. Missionens særegne Opfordring til Taknemmelighed mod Herren og Kjærlighed til de nødlidende Brødre vil ganske vist møde en særegen Forstaaelse i det christeligt forberedte Barnehjerte og der styrke Kjærlighedslivet og gjøre Lovsangen saa meget mere fuldtonende. Der kan indvendes Adskilligt mod de noget vidtdrevne Bestræbelser, hvormed flere Missionsselskaber arbeide for at gjøre Børnene til ydende Missionsvenner, men det er ligesaavist det christne Barns naturlige Ret at blive gjort bekjendt med den Naadens og Frelsens Gjerning, som Herren i Missionen har fore paa Jorden, og til hvilken Han ogsaa kan bruge de Bønnens og Gavernes Ofre, som Barnet vil bringe Ham. — Et brugbart Hjælpemiddel for Menighedens Forældre til at opfylde denne Pligt mod Børnene tilbyder ovennævnte lille Skrift, og derfor ville vi gjerne have det anbefalet til christelige Forældres Opmærksomhed. De to Hefter, som vi have havt Anledning til at see, synes at vidne om, at Udgiveren forstaaer og magter sin Opgave. Missionen er desværre hidtil altfor lidet paaagtet i de Bøger, der nærmest ere bestemte til at gives Børn ihænde, og „Missionsblad for Børn" vil derfor her „udfylde et Savn."

3. Aandeligt Skatkammer, en Haandbog for Læg og Lærd, til christelig Oplysning og Opbyggelse, samlet og udgivet af E. Mau. Kjøbenhavn, Jørgensens Forlag, 1868 (ca. 14 Hefter a 22 Skill.)

Forlæggeren har ønsket ovennævnte af den ogsaa hos os bekjendte, danske Præst, Mau, udgivne Værk anmeldt gjennem nærværende Tidende, og Udg. seer sig istand til at imødekomme hans Ønske, da ogsaa Missionen har faaet Omtale mellem Bogens forskjelligartede Indhold. Udg. anseer det ikke for sin Opgave her at levere nogen udførligere Bedømmelse af det foreliggende Værk, men anseer det her tilstrækkeligt at oplyse, at det indeholder en alphabetisk ordnet Samling af Udsagn, hentede deels fra den hellige Skrift og deels fra Menneskers Værker om saadanne Gjenstande, som kunne antages at have christelig Interesse. Værket er beregnet paa at være et Slags christeligt „Conversationslexikon" eller „Realordbog", igjennem hvilken man gjøres bekjendt med

aandfulde og betydende Mænds mere charakteristiske Udsagn om de Begreber og Gjenstande, som have faaet sin Plads i Samlingen. En saadan Samling kan selvfølgelig have sin store Interesse, naar den er foretaget med den Skjønsomhed og Oversigt, som et saa vanskeligt Valg og saa omfattende Arbeide kræver. Udg. skal indskrænke sig til nærmere at omtale det Vidnesbyrd, som her er givet Missionen. Under Rubrik 94—97 anføres først deels udførligt, deels med Henviisning de Steder af den hellige Skrift, som ere af særlig Betydning for Kirkens Mission. Flere fremtrædende Skriftsteder baade af det gamle og det nye Testamente ere her nævnte. Men forunderligt nok ere Hovedstederne udeladte, de Steder, der danne Kirkens uimodsigelige Forsvar for dens ofte modsagte Missionsgjerning, vi mene de Steder, som indeholde den egentlige Missionsbefaling af Herrens egen Mund Matth. 28, 18—20. Marc. 16, 15. Luc. 24, 47. Ap. Gj. 1, 8. Det er saa meget forunderligere, da just i Danmark Modsigelsen imod Missionen fra et heelt Parties Side er bleven begrundet paa Indvendinger, som i denne Herrens udtrykkelige Befaling forlængst have faaet sin afgjørende Dom, og det saaledes skulde synes, som om Opfordringen til at betone Befalingen, Fordringen netop der maatte være stærkest. — De menneskelige Vidnesbyrd for Missionen, som ere anførte, fremhæve en meget betydningsfuld Side for Missionens Væsen, dens nødvendige Sammenhæng med det almindelige Menighedsliv. De efter det foreliggende Værk nedenfor anførte Udtalelser af Kalkar og Rudelbach fremhæve Synsmaade, som altid trænge til at indskjærpes ligeoverfor de forskjelligste Retninger i Kirken, ogsaa i vor Kirke. „Missionsvennerne“ trænge til at mindes om, at de skulle gjøre sin Gjerning som Kirkens Lemmer og i Kirkens Aand, hvis de ville være rette Missionsvenner, og de „Kirkelige“ af forskjellig Farve trænge lige saa meget til at mindes om, at de skulle være „Missionsvenner“, hvis de ville fyldestgjøre den sande „Kirkeligheds“ Fordringer. Just fordi Missionen efter sit sande Væsen er kirkelig, stiller den begge Slags Fordringer, og det er fuldt saa meget den ene som den anden Fordring, der fremholdes i følgende Udsagn af Mænd, hvis Navne ere kjendte og kjære ogsaa inden vor Kirke:

„Jo mere Skrankerne mellem Mission og Kirke falde, desto mere vil det vise sig, at Kirken er Mission, idet den altid har et Ærinde fra sin Herre til Menneskene, og at Missionen er Kirke, idet den altid udgaaer fra og slutter sig til de Helliges Samfund. Paa denne Vei bliver Missionen kirkelig. Kalkar.“

„Den rette Betragtning af den kirkelige Mission er bleven fordunklet derved, at man enten slet ikke erkjendte dens uopløselige Sammenhæng med den christne Kirke eller stillede den i Skygge. — Man maa ikke betragte Mission og Kirke som to forskjellige Provindser, der kunne styres hver efter sit Øiemed, uden at den ene behøver at tage Deel i den anden. Rudelbach."

Ved Siden af ovenstaaende Udsagn anføres endnu kun en i samme Retning gaaende Udtalelse af den bekjendte Bibelfortolker, Olshausen. — Det kunde synes, som om vore Dages Missionsliteratur maatte have kunnet yde tilstrækkeligt Materiale til en rigere og fyldigere Samling af Udtalelser, der kunde have belyst ogsaa andre Sider af den Sag, som i vore Dage indtager en saa betydningsfuld Plads i Menighedslivet, og indtager den medrette.

4. Tidsskrift for Missionslæsning, udgivet af Missionsskolens Lærere, Eckhoff og Blom. Andet Hefte er under Pressen. Indhold: Ziegenbalg's Levnet (forts.). „Salige ere de, som ikke see, men dog troe." — Hvis et tilstrækkeligt Antal Subskribenter tegner sig, vil hvert Hefte, uden Forhøielse af Prisen, blive udgivet med 4 istedetfor som hidtil med 3 Ark.

Fra Afrika

er atter indløbet adskillige Brevskaber til Hovedbestyrelsen, deriblandt Begyndelsen af Biskop Schreuders udførlige Beretning om hans Reise og Iagttagelser paa Madagaskar forrige Aar. Paa Stationerne i Zululandet stod Alt vel til; fra enkelte af dem lyde Meddelelserne ret glædelige. Saaledes berettes der om 9 Døbte paa Entumeni og 5 paa Ekjowe. — Rummet i Tidenden nøder os til at udsætte de nærmere Meddelelser til næste No.

Missionsskolen.

Da en Deel af Missionsskolens nærværende Elever paatænkes udexaminerede i indeværende Aars Sommer, bliver der, om Gud vil, fra Midten af August Maaned d. A. Plads paa Missionsskolen for nogle faa nye Elever. De, som her maatte ønske at komme i Betragtning, til Optagelse, anmodes om at indsende sine Ansøgninger, adresserede til Missionsselskabets Hovedbestyrelse, inden Udgangen af Mai Maaned.

Med Hensyn til Betingelserne for Optagelsen og Skolens Vilkaaer i det Hele henvises til det nedenfor aftrykte Reglement for Skolens Elever. — Forøvrigt bedes bemærket, at der denne Gang ved Optagelsen vil blive taget særligt Hensyn til Vedkommendes Forkundskaber*), da Gjennemførelsen af Missionsskolens Klasseinddeling vil gjøre det til en Nødvendighed, at de Elever, som nu optages, allerede fra August 1869 kunne danne Missionsskolens øverste Klasse. Ansøgningerne ønskes derfor bilagte med en nøiagtig Angivelse af, hvilke Forkundskaber Vedkommende kan godtgjøre at have tilegnet sig.

Reglement for den Norske Missionsskoles Elever.

§ 25. Ved en Elevs Optagelse sees først og fremst paa Sandheden og Dybden af hans Troesliv og paa hans oprigtige Hengivenhed for den lutherske Kirke, samt dernæst, hvorvidt man tør haabe, at han har et særdeles Kald til Missionstjenesten. Forøvrigt kræves god Helbred, en ikke for langt fremrykket Alder, Anlæg til Sprog, Frihed for Gjeld og andre borgerlige Hindringer. Ansøgningen om Optagelse maa være forfattet og skrevet af den Ansøgende selv og ledsages af Præsteattest og, hvilke andre Vidnesbyrd der maatte kunne tilveiebringes, navnlig, om muligt, fra nærmeste Missionsforenings Bestyrelse, samt indeholde en nogenlunde fuldstændig Fremstilling af hans Levnetsløb. Enhver Elev bliver forinden Optagelsen paa Samvittighed tilspurgt, om han er gift eller trolovet. Under Opholdet i Skolen maa ingen Elev trolove sig. Heller ikke maa han efter fuldendt Uddannelse trolove eller gifte sig uden Hovedbestyrelsens Samtykke.

§ 26. Naar Eleven ved Navns Underskrift og Haandslag har tilkjendegivet Hovedbestyrelsen sit oprigtige og frivillige Samtykke i de Betingelser, som ere ham forelagte, betragtes han som optagen i Missionsskolen, dog saaledes, at det første Aar bliver at ansee som et Prøveaar.

§ 27. Antages han efter dette Prøveaar til videre Uddannelse, vil det beroe paa de Fremskridt, han har kunnet gjøre, om han bliver endeligen at udsende som ordineret Missionspræst eller uordineret Missionsmedhjælper, hvilken sidste Slags Udsendinge i Besynderlighed have at overtage ved Siden af deres aandelige Gjerning som Missionsskolelærere ogsaa forefaldende timelige Sysler paa Stationerne.

§ 28. Skulde Hovedbestyrelsen finde en Elevs øieblikkelige Bortfjernelse fra Selskabets Huus og Tjeneste nødvendig, saa har Eleven uden videre at finde sig deri.

§ 29. Er en Elev efter Hovedbestyrelsens Dom tilstrækkelig forberedt til Udsendelse, foranstalter Selskabet det i denne Anledning videre Fornødne.

§ 30. Træder en Elev frivillig ud af Skolen, tilpligtes han at godtgjøre Missionskassen de paa ham anvendte Omkostninger.

*) Det er en Selvfølge, at det større Hensyn, som denne Gang maa tages til Forkundskaberne, ikke vil udelukke, at de i Reglementets § 25, første Punktum, fremhævede Fordringer til Hjertelivet ogsaa denne Gang fastholdes.

§ 31. Naar theologiske Candidater eller andre allerede uddannede Mænd blive antagne af Selskabet, skulde disse inden Udsendelsen, hvis Omstændighederne tillade det, tilpligtes i nogen Tid at opholde sig paa det Sted, hvor Hovedbestyrelsen har sit Sæde. Deres Stilling til Missionsskolen bestemmes af Hovedbestyrelsen.

Gaver.

Indkommet til **Hovedbestyrelsen**: Fra Stavanger Kv. F. af 3die December til Missionsskolen: 24 Par Underbeenklæder, 14 Mark Uldgarn, 2 Tæpper, 1 Kjødkværn, 1 Knivskjærper; til en Symaskine for Pastor Larsen 20 Spd. Lyngdals Kv. F. til Jødemissionen 2 Spd. Pastor O. Næss, Dodgeville, Wisconsin, Nordamerika indſ. 16 Spd. 30 ß, skjænkede af afdøde Soldat, Christen Elvethun, og af en Ubenævnt i hans Menighed. „En Veninde af Missionen" (Poststempel Kongsberg) til „Skolen paa Libanon" 2 Spd. Frøken Rings Børneforening til en Symaskine for Pastor Larsen 8 Spd. 30 ß. Ved M.elev Stavem fra et Missionsmøde i Tananger 2 Spd. 103 ß. Mølstrevaags Kv. F. til Jødemissionen 2 Spd. En Ubenævnt til Do. 60 ß. Pastor Unger, Vikøer, Overskud af Betaling for Missionstidenden 8 ß. Missionsvenner i Talgø til „Missionsskolen paa Libanon" 3 Spd. 24 ß. Ved Pastor S. M. Krognæss fra Pastor Amund Johnson, West-Eau Claire, Wisconsin, af Augustanasynoden i Vexel paa Norske Creditbank 48 Spd. 100 ß, hvoraf 3 Explr. af Norsk Missionstidende betales. Lensmand Opheim, Vikøer indſ. 12 Spd. ifølge Testamente af Pige Guro Thorsteinsdtr. Steine. Veims M. F. 8 Spd.

Stavanger 15de April 1868.

Paa Missionstidenden, som udkommer med 1 No. paa 2 Ark maanedlig og koster 42 ß aarlig (Porto 6 ß iberegnet), som erlægges forskudsviis, kan abonneres til enhver Tid paa alle Postanstalter i Landet og i Tidendens Expedition i Stavanger. Abonnementet, der er bindende for et heelt Aar, ansees som vedblivende, indtil Opsigelse skeer. Subskribentsamlere faae, naar de inden Aarets Udgang under eet indsende Kontingenten for det løbende Aar, for hver 10 betalte Exemplarer det 11te gratis. Kontingent, saavelsom Bestillinger og Andet Tidendens Expedition vedkommende, befordres frit med Posten, naar Brevene gives saadan Udskrift: „Til Stavanger Postkontor, Norsk Missionstidende vedkommende."

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk Missions-Tidende.

No. 5. Mai 1868. 23de Aarg.

Til Kredsforsamlingerne i 1868.

Med Undtagelse af de ved forrige Generalforsamlings Slutning fremsatte Privatforslag, af hvilke det jo er flere, som angaae ikke lidet vigtige Spørgsmaal, henhørende til vor Missions ydre og indre Administration, have vi ikke nogen Sag at forelægge dette Aars Kredsforsamlinger til Behandling, ligesom vi heller ikke fra vore Kredsbestyrelser efter derom gjort Forespørgsel have modtaget Udtalelse af noget Ønske i den Retning.

Selv af hine sex Privatforslag, som samtlige findes anførte i forrige Aargang af Missionstidenden, Side 251, er det kun et enkelt, som vi efter derom pleiet Raadførsel med Kredsbestyrelserne ialfald denne Gang have at forelægge Kredsforsamlingerne. Hr. Pastor Unger's og det andet af Hr. Sognepræst A. Johnson's Forslag, begge sigtende til Forandringer i Selskabets Grundregler, have vi ikke troet at burde fremme, fordi hverken vi eller Fleerheden af Kredsbestyrelserne have kunnet finde de ved samme tilsigtede Forbedringer nødvendige. Grundreglernes § 8, som Hr. Pastor Unger har ønsket forandret, er baade i og for sig tydelig nok og er desuden allerede i Praxis befunden brugbar, og den ved Hr. Sognepræst Johnson's Forslag tilsigtede yderligere Udprægning af Selskabets confessionelle Charakter kan heller ikke siges at være fornøden, da Selskabets Charakter i denne Henseende synes at maatte være tilstrækkeligt betonet i Grundreglernes § 4. Vi dele her ganske de Kredsbestyrelsers Mening, som have ytret, at Tiden ved vort Selskabs Forsamlinger helst ikke bør optages af formelle Spørgsmaal, for hvis Behandling der

ikke kan siges at være nogen tvingende Nødvendighed tilstede. — Hr. Skolelærer Dyrum's Forslag vil rimeligviis i sin Tid blive den ene eller den anden af vort Selskabs repræsenterende Forsamlinger forelagt til Behandling, men der udkræves ialfald, førend dette kan skee, Udtalelser fra Missionsmarken, som vi endnu ikke have kunnet indhente. — Hr. Sognepræst Krogh's Forslag om Forandring i Ordningen af Selskabets Generalforsamlinger er af stor Betydning og peger paa en af mange Missionsvenner følt Nødvendighed, men en bedre Ordning i den nævnte Retning vil sandsynligviis ikke være at opnaae uden en gjennemgribende Forandring i hele vort Selskabs Repræsentationssystem; denne vigtige og vanskelige Sag have vi ikke nu saaledes forberedt, at vi i den Retning kunne fremsætte noget bestemt Forslag, og indtil et saadant kan fremsættes, troe vi, at denne Sag helst bør hvile. Det kan vel ogsaa være Spørgsmaal, om ikke af nogle Hensyn just den nærværende Tid maa siges at egne sig mindre til at bringe en Sag af saadan Betydning som denne under Behandling. — Hr. resid. Capell. Wille's Motion om de faste Emissærposters Ophævelse vil overeensstemmende med hans eget Forslags Ordlyd i ethvert Fald først blive at forelægge Selskabets næste Generalforsamling, hvis Forholdene inden vort Selskab inden den Tid skulde have forandret sig saa meget, at vi da kunne finde en saadan Forholdsregel betimelig.

Det bliver altsaa efter dette alene det første af Hr. Sognepræst Johnson's ved forrige Generalforsamling fremsatte Forslag, som vi i en noget forandret Skikkelse herved kunne forelægge Aarets Kredsforsamlinger til Behandling. Hr. Sognepræst Johnson's Forslag var fremsat i følgende Form:

„Hovedbestyrelsen anmodes om at træffe Foranstaltning til, at saadanne Sager, som ikke af Hovedbestyrelsen i dens Forslag til Generalforsamlingen ere nævnte, muligens kunne komme under Behandling ved samme."

Vi maae udtale os imod dette Forslag, hvis dets Mening, som Forslagets Ordlyd synes at lægge nærmest, er den, at Privatforslag uden nærmere Forberedelse og Prøvelse kunne komme under Behand-

ling ved den samme Forsamling, ved hvilken de ere fremsatte. Vi troe meget mere, at det vil være det Allertjenligste for Selskabets Interesser at fastholde den nærværende Ordning, ifølge hvilken Generalforsamlingens Forhandlinger, ialfald dens Beslutninger, „i Regelen kun maae angaae Sager, der mindst 6 Uger iforveien igjennem Kredsbestyrelserne ere samtlige til Selskabet hørende Foreninger forelagte" (se Grundreglernes § 8), efterat de ved Hovedbestyrelsen have faaet den fornødne Forberedelse, en Forberedelse, som i Almindelighed foregaaer paa den Maade, at Forslagene først forelægges Kredsbestyrelserne til Meddelelse af disses Betænkning. Vi kunne ikke Andet end anbefale Fastholdelsen af denne Orden som den, der alene sikrer vort Selskab en sund og besindig Udvikling. — Imidlertid troe vi, bortseet fra den maaskee mere tilfældige Form, Hr. Sognepræst Johnson har givet sit Forslag, ikke at burde erklære os imod det, forsaavidt det i Almindelighed tilsigter en Udvidelse af den Ret til at fremkomme med Forslag i Selskabets Anliggender, som Selskabets Grundregler, ialfald med Hensyn til det hele Selskabs Anliggender, synes saagodtsom udelukkende at tillægge Hovedbestyrelsen. Det synes meget mere kun at stemme med den hele Aand, som ellers raader i vort Selskabs Forfatning, at Retten til at fremkomme med saadanne Forslag ikke udelukkende er gjort til en Forrettighed for Selskabets Bestyrelse. Kun forekommer det os nødvendigt, at disse Privatforslag gjennemgaae nogen Prøvelse, førend de forelægges Generalforsamlingen til Behandling og Afgjørelse.

Vi ville derfor herved anmode de sammentrædende Kredsforsamlinger om at tage under foreløbig Overveielse og afgive sin Erklæring om, hvorvidt de kunne finde det ønskeligt, at der imellem Grundreglernes §§ 9 og 10 blev indskudt en til disse Forholdes Ordning sigtende § af følgende Indhold:

„Ethvert Medlem af en Generalforsamling har Ret til ved sammes Slutning at fremsætte Forslag til Forandringer i eller Tillæg til Selskabets Grundregler, ligesom ogsaa til at fremsætte Forslag, vedkommende Selskabets Administration. — Disse Forslag kunne ikke gjøres til Gjenstand for Diskussion

ved den Forsamling, ved hvilken de fremsættes. — Hovedbestyrelsen er forpligtet til at lade ethvert saaledes fremsat Forslag blive sat under Behandling ved Kredsforsamlingerne i et af de 2de Aar, som gaae forud for næste Generalforsamlings Afholdelse, medmindre en Majoritet af Kredsbestyrelserne efter gjort Forespørgsel skulde erklære sig derimod. I Tilfælde af Stemmelighed mellem Kredsbestyrelserne er Valget overladt til Hovedbestyrelsen. — Naar Forslaget, efter at have gjennemgaaet den ovennævnte Prøve af Hovedbestyrelsen og Kredsbestyrelserne, er behandlet ved et af de 2de Aars Kredsforsamlinger, og een Kredsforsamling erklærer sig for Forslaget eller ialfald begjærer det sat under Behandling ved næste Generalforsamling, er Hovedbestyrelsen forpligtet til i sit Forslag til Generalforsamlingen at fremsætte det til Behandling, ledsaget af Hovedbestyrelsens Betænkning for eller imod. Hvis Forslaget ikke opnaaer een Kredsforsamlings Bifald eller Understøttelse, bortfalder denne Hovedbestyrelsens Forpligtelse."

Kredsforsamlingernes Beslutning, dette Spørgsmaal angaaende, vil selvfølgelig i ethvert Fald kun blive foreløbig, da Sagen som angaaende Selskabets Grundregler hører hjemme under Generalforsamlingens Afgjørelse.

Idet vi fremlægge dette Forslag som det eneste, vi for Tiden have at sætte under Behandling, antage vi, at de sammentrædende Kredsforsamlingers Tid forøvrigt vil blive udfyldt foruden ved Gudstjenester deels ved Behandlingen af de Anliggender, som vedkomme enhver Kreds især, og deels, som det af en af Kredsbestyrelserne er blevet nævnt, „ved Foredrag af oplysende og opbyggeligt Slags, ved Udtalelser om Missionssagens Stilling og Vilkaar paa de forskjellige Steder og overhovedet ved, hvad der kan være til reelt Gavn for Sagen." Vi have ikke anseet det for rigtigt i dette Stykke at binde Kredsforsamlingerne til en bestemt Forretningsorden, men overlade med Glæde den nærmere Ordning af disse Forholde til Kredsbestyrelsernes Forsorg.

Vi ønske af Hjertet Herrens, vor Guds, naadige Velsignelse over

Kredsforsamlingernes Møder og sende Deeltagerne vor broderlige Hilsen.

Stavanger den 6te Mai 1868.

Hovedbestyrelsen for det Norske Missionsselskab.

Fra Zululandet.

Siden forrige No. af Missionstidenden udkom, have vi atter modtaget en ny Afrikapost, indeholdende Slutningen af Biskop Schreuders Reiseberetning samt Beretninger fra Umpumulo, Imfule, Inthlasakje og Emathlabatini, tilligemed en kort Følgeskrivelse fra Biskop Schreuder. Fra Umpumulo berettes om 4 Nydøbte. Vi skulle i dette og følgende Nummere af Missionstidenden af de udførlige Beretninger meddele Alt, som vil være af Interesse for Missionsvennernes større Kreds.

Skrivelse fra Biskop Schreuder,

dat. Entumeni 10de Januar 1868.

Det gamle Aar er nu tilende, og for denne Stations Vedkommende endte det ved Guds Naade med aandelige Velsignelser, hvilke vi, saa ufuldkomment og blandet det end desværre skeer, modtage som Vederkvægelsestider fra Herrens Ansigt; og begyndt have vi et nyt Aar med at forkynde Herrens Død ved at fremstille os ved Nadverbordet; maatte nu den gode Gud efter sin store Barmhjertighed hjælpe os med sin Velsignelse, saa at det Ansvar, vi derved paatoge os, maatte have sin tilsvarende Opfyldelse i det Hjertelag, der med en levende Tro troer paa Hans eenbaarne Søn som vor og Alles eneste Frelser, elsker Ham og i Ham Guds Børn, hvo de saa end ere, og hvor de saa end ere!

Saa vil jeg nu ogsaa takke Eder, kjære Brødre, og gjennem Eder alle medarbeidende Brødre og Søstre for alt Eders velvillige, hjælpende og virksomme Medarbeide til vor fælles Gjerning i det nu endte Aar; og Gud give Eder Naade til at kunne ufortrødent arbeide med os paa samme Maade i dette nye Aar!

Denne Gang endnu kun min særskilte og vores alles hjertelige Tak for det Mangt og Meget, som Brødre og Søstre sendte os og besørgede sendt os med Elieser. Gud, der gav dem den ogsaa heri aabenbarede

Kjærlighed, lønne dem for denne sin egen Gjerning i dem ved at bevare dem i den for sit Værk hernde og i det for os! Herren velsigne og bevare Eder til Sjæl og Legeme i Jesu Navn!*).

Skrivelse fra Pastor Oftebro,

dat. Ekjowe den 7de Januar 1868.

Med Tak til Gud for al Hans Naade have vi i Jesu Navn allerede sluttet det gamle og begyndt et nyt Aar. Og i Sandhed, vi maatte være blinde, om vi ikke ved Aarsskiftet dybt og inderligt erkjendte, at vi have stor Grund til at takke Herren; thi baade i det Ydre og det Indre, i det Timelige og det Aandelige har Han hjulpet os saa vel igjennem det forgangne Aar og velsignet os saa mangelunde. Julefesten med Nytaaret er ret en velsignet Tid, da den paany minder os saa levende om Guds Kjærlighed til os i Christo Jesu, og derved opfordrer os ret alvorligt baade til at takke Herren og prise Hans Navn og til at prøve os selv, hvorledes vi som Hans fra Synd, Død og Satans Magt Gjenløste tee os ligeoverfor denne Hans guddommelige Naades store Kjendsgjerning, som Julefesten stiller os for Øine. Og da „blandes altid vor Frydesang med dybe Sukke." Julen bringer ogsaa altid saamange kjære Minder i sit Skjød fra den svundne Barne- og Ungdomsalder, vækker derved saa mange Savn, saa megen Vemod, skikket til at minde os om, at vi ere Gjæster og Udlændinge herneden og til at vende Sind og Haab og Længsel til det himmelske Hjem, som Jesus har beredt for os. Men det er dog ikke muligt herude i dette Hedningeland at nyde det Høitidelige ved Festen saaledes, som det lever i Erindringen fra Fædrelandet; vi ville det saa gjerne og anstrenge os for at kunne det, men det vil ikke gaae. Alt er dog saa forskjelligt her fra hjemme: istedetfor de korte, somofteſt mørke og høitidelige Juledage med lange Aftener, have vi her lange og varme Dage med korte Aftener; istedetfor Sneen og Isen grønne Marker, frodige Agre og i vor Have fuldt af Roser og Blomster, der, hvor deilige de end ere, sletikke bringe os noget Minde om Julen. Men hvad vi meest savne, ei alene i Julen, men alle Søn- og Helligdage, det er Gudstjenesterne i de store fyldte Kirker med Sang, Bøn og Prædiken i vort kjære Modersmaal. Heller ikke vore Børn kunne vi bringe til at glæde sig til Julen og i

*) Brevet angik forøvrigt Administrationsanliggender, der ikke have en almindeligere Interesse.

Julen, som vi selv have været vante dertil i vore Barndomsdage; Juledagene blive for dem, saavidt jeg skjønner, lidet forskjellige fra Søndagene. I det Ydre kunne vi heller ikke gjøre Julen meget forskjellig fra andre Dage, med Undtagelse af lidt aparte Bagværk. Men, Gud skee Lov! Juleevangeliet have vi, og Julepsalmerne kunne vi synge og synge dem, og Bethlehem med, hvad der tildrog sig i den første Julenat, er os ligesaa nært her, som det er Eder i Norge. Vi ville saa gjerne ogsaa bibringe vor indfødte Menighed Festindtryk af Julen, men ogsaa dermed gaaer det hidtil smaat. De ønskede dog denne Gang at faae deres Huse hvidtet indvendig til Juul, og Juleaften, saasnart vi havde tændt Lys, samledes vi Alle, Sorte og Hvide, i Skolen, og da vi denne Gang havde de kjære Wettergreen's hos os i Besøg, vare vi en heel Flok ogsaa af Hvide. Vi sang en Julepsalme, dernæst tog jeg af Ps. 75, 2 Anledning til at tale om, hvorledes Gud, hvis Fiender vi ved Synden vare blevne, var med sit Navn, sin Naade, Kjærlighed og mægtige Frelse kommen os nær i Christo, som havde paataget sig vor Natur, for ved sit hellige Liv, sin Lidelse og Død at frelse os fra Syndens og Djævelens Magt o. s. v. Derpaa knælede vi Alle til Bøn og bad om Julevelsignelse, om Hjerter, som kunde glædes rettelig ved det glædelige Budskab, som Englene bragte Hyrderne den første Julenat. Dernæst spiste de Julegrød i Skolen, og siden sang de sammen en Stund. Juledagsmorgen Andagt med Forklaring af Dagens Epistel, siden Prædiken over Dagens Evangelium, hvortil Hedningerne indfandt sig, saa Huset blev fuldt. De lyttede noksaa opmærksomt til Prædikenen om Guds Søns Mandddomsannammelse, idet Han lod sig føde i Armod og Ringhed for at gjøre os evig rige og salige. Jeg har af flere Missionsberetninger seet det omtale som saa almindeligt, at Prædikenen om, at Gud er aabenbaret i Kjød, altid har vakt Opmærksomhed hos Hedningen og gjort Indtryk paa ham, som ingen anden Prædiken kunde gjøre. Men jeg kan ikke sige, at jeg har mærket dette hos disse Indfødte; deres Gudsbegreb, hvis de ellers have noget, er saa uklart og fattigt, at de længe maae paavirkes af Guds Ords Prædiken, førend de kunne begynde at øine det Store i denne Guds største Kjærlighedsaabenbarelse. Mere opmærksomme synes de at være, naar man taler om Gud og Hans Egenskaber, om Skabelsen og Syndefaldet, og dermed forekommer det mig, at man maa bane sig Vei til deres Opmærksomhed for Evangeliets store Sandhed, Gjenløsningen ved Christus. Men vistnok kan jeg aldrig prædike om Guds Storhed og Egenskaber uden som Indledning til at

forkynde Jesum den Korsfæstede, og det er mig altid magtpaaliggende at gjøre det fatteligt, at al Prædiken dreier sig om Ham, som er hele Guds Aabenbarings Middelpunkt og Kjerne. Blandt Christne, om end blot Navnchristne, findes vist Faa, som, hvis de ikke ere nedsjunkne i fuldkommen Vantro og bevidst Forkastelse af Evangeliets Lære, ikke føle Indtryk paa deres Hjerter ved f. Ex. en levende Skildring af Jesu uskyldige Lidelse og Død; men ikke saa Hedningerne, hvis Følelser ere saa afstumpede ved udøvede og lidte Grusomheder eller ved idelig at høre og tale derom, og for hvem Grusomhed gjælder for Tapperhed.

Som ovenfor i Forbigaaende sagt, havde vi faaet de kjære Wettergreens til Julegjæster. Br. Wettergreen prædikede i mit Sted Søndag før Juul, og da han var villig til at prædike igjen Søndag efter Juul, saa fik jeg derved Anledning paa den Dag at prædike hos Høvdingerne Uganze og Unahadu. Jeg havde længe skullet besøge Prindsen, og ligesaa længe og endnu længere havde vi talt om og ventet paa Tid og Anledning til paa et Sted midt mellem Ikjowe og Ondini at prøve paa at grave Kalksteen, hvoraf vi vilde brænde Kalk til Kirken. Nu skulde alt dette slaaes sammen og udføres ved denne Anledning. Med min Brodersøn og lille Christian, med Vogn, Oxer og et halvt Dusin Gutter reiste jeg da Løverdag hen til Kalkstedet, midt imellem begge ovennævnte Høvdinger, til hvilke jeg sendte Bud, at de maatte kalde Folk sammen, da jeg næste Dag vilde komme og holde Søndag med dem. Om Søndagsmorgen altsaa, efterat vi havde holdt Morgenandagt og Frokost, gik jeg først til Uganzes Gaard, hvor der efter megen Venten og mange Kaldelser endelig samlede sig omtrent et halvt Hundrede Hedninger, som jeg prædikede for og samtalede med. Derpaa gik jeg til Vognen og spiste Middag og saa til Unahadu, en gammel Høvding, som gaaer paa Krykker, som han kalder Benene sine, han har faaet af Biskopen, thi Biskopen har skaffet ham Krykkestavene. Her prædikede jeg for en mindre, men meget opmærksom, liden Hob, og det var opmuntrende at høre, at en af Unahadus Sønner kjendte ikke lidet til Guds Ord. Mandagen gik vi da til Prindsen, medens Gutterne skulde arbeide med at samle Kalksteen. Vi traf Prindsen i ganske venligt Lune; han var glad ved at see vor lille Christian alt saa voxen, men syntes ikke om, at jeg skulde sende ham til Norge, og ved Afskeden bad han ham indstændig ikke at slaae sig ned i Norge, men komme tilbage, lovende, at han skulde finde dem gode Byggeplådse, baade ham og hans

Fætter, naar de kom tilbage. Jeg havde denne Gang ingen Forœring med til Prindsen, og havde til Hensigt til hans Bemærkning eller Tiggeri derom at svare, at mit Hjerte ikke var „smeltet“ nok til at bringe ham Forœringer, saalænge han ikke gav os, hvad vi bade om: Tilladelse for hans Folk til at blive Christne. Men besynderligt nok, hverken tiggede han om Noget eller knurrede over, at jeg kom tomhændet, og han forekom mig i det Hele taget lidt flau og forlegen. Saasnart jeg i Samtalen kom til at røre lidt ved, hvad vi Missionærer trykkedes af her i Landet i vor Gjerning, saa svarede han Intet dertil, men blev taus og alvorlig. Han fortalte mig denne Gang, hvordan han troede om amathlozi, at nemlig Slangerne, som de slagtede for og ærede, ikke vare deres Afdødes Skygge eller Aand selv; de Afdøde vare paa sit Sted, hvor de vare, men Slangerne var blot deres Sendebud til at minde om, at de, de Afdøde, vare der, hvor de vare, og han meente de vare hos Unkulunkulu. Jeg har af ingen Indfødt før kunnet faae nogen Greie paa, enten de troede, den Afdødes „Skygge“ var bleven til en Slange, eller at den blot havde taget Bolig i en saadan, som allerede før existerede. Det almindelige Udtryk er, at Mennesket forvandles til en Slange (penduka injoka). Da Br. Wettergreen af en anden Prinds har hørt netop samme Anskuelse om amathlozi som den, Ukekjwajo udtalte, saa tør nok samme være den almindelige blandt Storfolket, der jo ere de, som have meest med amathlozi at bestille. — Vi kom saa tidlig tilbage til Vognen, at vi, da vi saae, der var ingen Udsigt til at finde Kalksteen der i saadan Grad, at det kunde være til Nytte, kunde reise hjem endnu samme Aften.

Men nu har jeg jo bare fortalt Eder om Kvartalets sidste Dage, altsaa begyndt, hvor jeg burde have sluttet; men, skjønt det jo ikke var formelt rigtigt, det er dog altid naturligt at tale først om, hvad der ligger nærmest. Jeg maa nu gaae lidt tilbage i Tiden og berette Eder, at jeg den 10de November, 21de Søndag efter Trefoldighed, kunde ved den hellige Daab optage 5 Sjæle i Menigheden, alle af forskjellig Alder: 14, 20, 50, 60 og 70 Aar gamle. Det var gamle Umathlakjana og Kone, Isaks og Elisabets Moder, dennes yngste Datter og en Søster af Isaks Kone. De havde i omtrent et Aar nydt speciel Daabsundervisning, og, skjønt de tre Gamle ikke kunde lære at læse, saa kunde de dog saa temmelig godt de 5 Katechismi Parter udenad og kunde svare tilfredsstillende paa Spørgsmaal om Indholdet, og lagde Alle saa tydeligt, som vi kunde vente det, for Dagen, at de meente det alvorligt med

at blive Christne. Gamle Umathlakjana og Kone have nu været hos os i omtr. 10 Aar, have aldrig i hele denne Tid forsømt en Prædiken, og, hvad ham angaaer, saare sjelden Andagten, men endnu var det saa mørkt for ham, da han begyndte at gaae til Daabsunderviisning, at jeg var bange for, at han ikke vilde være istand til at kunne lære at skjelne det Ene fra det Andet; thi han vidste en heel Hob af Guds Ord, men rørte det Alt sammen, saa Skabelsen og Gjenløsningen, Syndefaldet og Christi Fødsel, det løb Altsammen for ham om hinanden, saa han ikke var sikker paa, om han kunde træffe det Rette, naar han skulde besvare et Spørgsmaal om f. Ex. hvad der skete først, enten Verdens Skabelse eller Christi Fødsel. Men det lysnede for ham over Forventning, saa han virkelig ikke alene lærte Katechismen udenad, det vil da sige, ikke Luthers Forklaring til Artiklerne og Bønnerne, men derimod baade Daabens og Alterens Sakramentes Parter, saaledes som de lyde i Katechismen (i Forklaringen til Budene tog han gjerne feil), men kunde ogsaa svare rigtig paa alle de vigtigste Spørgsmaal om Indholdet. Forøvrigt er han som et Barn og siger „Jebo Baba“ til Alt, hvad jeg taler til ham. Hans Kone har altid været udmærket i sin Opførsel, har bedre Forstand end han og langt bedre Indsigt i Guds Ord, og de leve ganske fredelig sammen. Han hedder nu Uzakeu og hun Uhelena. Det var os en sand Glæde at kunne med Frimodighed optage disse Gamle i Menigheden. De bleve samme Dag, de vare døbte, om Eftermiddagen christelig ægteviede. Han har været vant til at sværge, som alle Zuluer gjøre, og idet han allerede længe har søgt at aflægge at sværge ved Kjaka, saa har han dog maattet stadfæste vigtige Udsagn ved sin Fader Untumeni. Gutterne fortælle, at naar han nu i Talens Fart kommer til den vante Ed, saa faaer han kun udtale Begyndelses-Stavelserne, før han afbryder, saa det kommer sligt: Ntu — — — ka! ka! ka! se ngi jekile loku we! ka! a ngi sa fungi! (Ved Untu — nei! nei! jeg har ophørt at sværge! Uf nei! jeg sværger ikke mere). Isaks Moder hedder Ulea, hun lider meget af Asthma, boer hos sin Søn, til hvem Faderen har overgivet hende. Hun har vist meget Alvor med sin Begjæring om at blive Christen, og hun har tilegnet sig ganske tilfredsstillende Christendommens Sandheder. Om hendes Datter, som hedder Udortea og tjener hos Kyllingstad, nære vi ogsaa godt Haab og endnu mere om Umarta, Urebekas Søster og Pauls Forlovede; hun er en ganske udmærket snil Tjenestepige. Herren bevare dem nu Alle i sin Menighed og sit Samfund, til det evige Liv! Af

Daabsaspiranter har jeg endnu 4 tilbage, men de give ikke alle Grund til noget vist Haab om, at de ville bestaae Prøven.

Uagtet Veirliget siden Regntidens Begyndelse meget har forsinket og hindret Arbeidet, saa blev dog Kirken med Taarn og Sakristi fuldkommen opmuret, før Br. Carlsen reiste hjem til Julen, og paa nogle faa Plader nær, som ikke kunne paalægges, før Stilladset, som endnu skal benyttes ved Murens Beslaaen, bliver nedtaget, er den ogsaa tækket. Carlsen er nu kommen tilbage for at paabegynde Gibsningen indvendig og udvendig. Kirken tager sig meget godt ud og pryder Stationen; men dette vilde den have gjort meget mere, hvis Stationens øvrige Bygninger fra Begyndelsen vare anlagte med Tanken om og Hensyn til en fremtidig Kirke, men det faldt mig ikke ind at tænke saa langt, da jeg begyndte at bygge her, men anlagde Husene, som Tomten helst krævede, saa at Kirken, som burde pege i Øst og Vest, nu ligger i fuldkommen skjæv Retning i Forhold til de andre Huse.

Hermed maa jeg slutte for denne Gang. Gud give os alle et velsignet Nytaar! Han lade sin Gjerning gaae fremad baade her og allevegne og gjøre os alle jo længere jo dygtigere til at være Hans Redskaber! Br. Carlsen beder at hilse kjærligst; han og hans Familie lever vel. Modtager da ogsaa fra mig og Hustru en kjærlig Hilsen i Herren!

Skrivelse fra Pastor Kielland,

dat. Empangeni 2den Januar 1868.

Min forrige Beretning indeholdt meget nedslaaende Tidender om flere af de Indfødte her, saavel Menighedslemmer som Nogle, der agtedes optagne i Menigheden. Jeg kan endnu ikke om de Fleste af dem berette noget særdeles Glædeligt med Hensyn til alvorlig Anger og Bod, dog lader dette sig hos Nogle af dem tilsyne som en haabefuld Begyndelse. Jeg kan alligevel meddele, hvad der for den gode Sags Skyld er af ikke liden Vigtighed, at det nemlig for alle Andre i og udenfor Menigheden er blevet vitterligt, at saadant ugudeligt Væsen ikke taales iblandt os, idet nemlig alle Skyldige (paa Lina nær, med hvem det, da hun er gift Kone, ikke godt kan blive Tilfældet) efterhaanden ere blevne fjernede fra Stationen. Hvad Umathlaba angaaer, saa viste det sig senerehen, at han saa langt fra at søge ved sin Opførsel at vise, at Mistanken mod ham var ugrundet, tvertimod gav Anledning til fornyet

og forstærket Mistanke, hvorfor jeg sagde, at han maatte fjerne sig fra Stedet, hvortil han strax erklærede sig villig, uden dog at vise noget Tegn paa Ydmyghed eller Erkjendelse, men til det Sidste afgjort benegtende sin Deelagtighed i Brøden. Han gik til Natalkolonien for at søge Arbeide hos en Missionær hiinsides Umvoti. Ulina har nu imidlertid fornylig efter en Samtale, jeg havde med hende, for mig tilstaaet sin Skyldighed i den Synd, hvorfor hun sigtedes, og vil forhaabentlig om ikke lang Tid aflægge offentlig Bekjendelse derom, for at kunne gjenoptages i Menigheden ved Absolution og Deelagtiggjørelse i Alterens Sakramente.

Pigen Unthlaleni var, som jeg fortalte, gjenoptagen i vor Tjeneste, og havde ogsaa en Tidlang opført sig til vor Tilfredshed, da hun en Søndags Eftermiddag bad om Lov til at gaae hjem for at see sine Slægtninge, hvortil hun fik Tilladelse, da hendes Hjem er strax her ved Stationen, saa at hun snart kunde være tilbage. Hun kom imidlertid ikke tilbage om Aftenen, men sendte Bud, at hun maatte forblive hos en af sine Mødre, som var syg. Bagefter fik jeg vide, at hun havde truffet sammen med Jonathan der, og at han havde talt hende til at blive der, for at gjentage sin Synd. Da Unthlaleni, trods given Frist, ikke vilde tilstaae dette, som jeg kunde bevise med Vidner, saa maatte ogsaa hun gaae herfra, og har siden den Tid været i sit Hjem. Jeg haaber dette dog nu er gaaet temmelig ind paa Jonathan, som nu har erklæret sig ganske villig til at gjøre, hvad jeg vilde sige og raade ham. En hedensk Broder af ham, som var her for at bede for ham, at han maatte faae komme tilbage til os, sagde, at han var meget bedrøvet og ikke vidste, hvad han skulde gjøre. Broderen havde foreslaaet ham nu at vende os ganske Ryggen, blive et umuntundhje (et blot og bart Menneske, en Hedning) igjen som de Andre, kaste Klæderne, tage Skjold og Spyd og gjøre Kongens Tjeneste, men han havde bestemt afslaaet det, „han vilde ikke gaae bort fra Troen", havde han sagt. Senere har han selv været her og talt med mig. At tage ham tilbage her nu vilde imidlertid være ganske urigtigt, men jeg har foreslaaet ham at søge Tjeneste paa Imfule hos Dahle, med hvem jeg har talt om den Ting, — at det kan bevise sig, om han nu virkelig vil flye Synden og Fristelsen ved ganske at fjerne sig fra Pigens Nærhed, og dog blive et Sted, hvor han kan faae høre Guds Ord stadigen og jeg ogsaa faae høre, hvorledes han opfører sig. Om Pigens Tilbagevenden til os kunde der heller ikke være Tale, med mindre han kommer bort fra Stationens umiddelbare Nærhed.

Men isaafald kunde hun, hvis hun virkelig angerfuld begjærer Tilgivelse, nok faae komme her til Stationen igjen, saasom det ikke var saameget hendes, som hans Skyld, at hun maatte bort herfra.

Saaledes kan der dog for tre af de Faldnes Vedkommende i meer og mindre Grad øines Udsigt til Opreisning ved Omvendelse, og vi have her i mange af de ledsagende Omstændigheder troet tydelig at see Herrens Førelser med dem til deres Ydmygelse og Frelse. Baade Jonathan og Unthlaleni have ogsaa siden deres Fjernelse fra Stationen været stadige Bivaanere af Gudstjenesten hver Søndag.

Missionsarbeidet har i det forløbne Kvartal været fortsat uden Afbrydelse med Morgen- og Aftenandagt, Skole, Katechumenundervisning og Gudstjeneste om Søndagene. P. Nilsen, hvis Helbred vissełig maa siges at være gaaet fremad, har jevnlig bistaaet med Aftenskolen, som han nu fra Nytaar af med Guds Hjælp vil overtage alene. Besøget ved Gudstjenesten om Søndagene har i den senere Tid været usædvanlig stort, nemlig i Regelen fra 40 til 70 Mennesker foruden Stationens Befolkning. Og 1ste Juledag var her efter forudgaaen Budsending en saadan Mængde forsamlet, at Huset ikke kunde rumme dem. De, som maatte staae udenfor, holdt da ogsaa en forfærdelig Støi, som tildeels forplantede sig til de indenfor Siddende, og gjorde ikke liden Forstyrrelse. Adskillige Opmærksomme saaes dog, ligesom Opmærksomheden i Almindelighed er større end før. Men de Indfødte heromkring have ogsaa iaar sine egne Grunde, hvorfor de sonda. Det er nu ikke alene Regn, de derved søge, men det er ogsaa Rotterne og Fuglene, som driver dem til Gudstjenesten. Gjennem mine Gutter hører jeg, at Folk nu sige, at naar de ikke sonda, saa straffes de ved, at Rotterne og Fuglene lægge sig slemt paa Agrene. Komme de derimod flittigt til Søndags, saa lungela det, ↄ: har det en gavnlig Indflydelse paa Agrene, saa at disse ikke herjes saa slemt. Endvidere hedder det: „Gaaer En og hakker i Ageren om Søndagen, saa vil Fuglene komme til at spise op Ageren". Spørger jeg saa: „Siger da Ingen, af hvem de straffes, saa svares der vistnok Nei, men det indrømmes tillige, at Meningen er, at de straffes af Gud, men ingen Zuluer tør, selv om han har den Overbeviisning, ytre det Mindste derom, saa Andre høre det. Der er, sige mine Folk, som næsten uden Undtagelse er fra den nære Omegn, nu Mange heromkring, som „elske Guds Ord", selv blandt Mændene, paastaae de, men Frygten holder dem tilbage fra ethvert Skridt, og ikke mindst Frygten for at andre Indfødte skulle angive dem for

Kongen eller Prindsen. Selv har jeg flere Gange talt med en Mand, som synes at give Sandheden fuldt Bifald, men for hvem det dog endnu stod som en absolut Umulighed at forlade Hedenskabet. Hvor stærk en Hindring denne Konge- og Næstefrygt er, kan man gjøre sig nogen Forestilling om, naar man betænker, at Zuluerne ikke tør indlade sig paa det mindste Forsøg paa at indføre nogen Forbedring f. Ex. i Agerbrug eller Huusvæsen, med mindre de faae udtrykkeligt Kongebud derom. At begynde noget Nyt, som at vande sine Agre eller bære Gjødsel paa dem, vilde let blive en Dødssynd, som Ingen i Verden skulde faae dem til at gjøre, saalænge Amakosi endnu ikke have begyndt. Og selv om disse ikke skulde have Noget imod det, saa vilde der altid være misundelige Naboer, som vilde forebringe det for dem i en fordreiet Form. Fra Fleres Side høres der nu ogsaa om mere bestemte Udtalelser imod Evangeliet end forhen. Men de fleste af de Modgrunde, som anføres, ere elendige, tildeels latterlige. Meget almindelige ere Ytringer, som: „Vis os Gud, vis os Jesus, at vi kunne see Ham!" eller: „Dersom I frelses, saa I ikke døe, da skulle vi ogsaa troe, men I, hvide Folk døe ogsaa." Fremdeles i den senere Tid: „Hvor bliver det af den yderste Dag, den kommer jo ikke?" Og: „Om den kommer, saa skal vi slaaes med den." De mene da, at den skal komme derved, at de hvide Folk føre Krig imod dem. En pudserlig Indvending er ogsaa den: De sige: „Det er ikke abafundisi, (Lærere) som have bragt Søndagen, vi havde den allerede, før de kom" (som Hvile fra Arbeide nemlig). En Paastand, som, ihvorvel den nok kunde tænkes sand, visselig er ganske falsk, og i ethvert Fald jo Intetsomhelst beviser mod Evangeliets Sandhed. Disse sidste anførte Argumenter har jeg ikke hørt anføre her i den umiddelbare Nærhed af Stationen, men fra lidt mere bortfjernede Steder.

Forleden kom tvende snart halvvoxne Piger, som tjene hos os, og en af samme Alder omtrent, som er i Tjeneste hos Nilsens, og bad om at tages til Daabsundervisning, hvori jeg efter en prøvende Samtale med dem indvilgede. Den ene af dem har allerede for længere Tid siden været i Tjeneste hos os, men maatte da forlade os. I Mellemtiden kom hun aldrig til Stationen uden at være iført sin Kjole, som min Kone havde givet hende, og som hun vidste at værne om i sit Hjem. Som oftest rives saadanne Plag strax af dem og fra dem, naar de vende hjem fra Stationen. Disse stakkels Smaapiger faae rimeligviis adskillig Modgang at gjennemgaae, dersom de blive faste

ved sit Forsæt at ville blive Troende, saalænge Tilstanden er, som den nu er i Landet; thi, om end Forældre eller Foresatte nu Intet have imod deres Overgang til Christendommen, saa tør de dog ingenlunde uden Videre give sit Samtykke af Frygt for, at Andre af reen Ondskab skulle angive dem for Prindsen. Daabskandidaternes Antal er saaledes her for Tiden 7, af hvilke 1 eller 2 forhaabentlig kan døbes med det Første.

Kort før Juul gjorde jeg en Tour op til Imfule for at nyde Herrens Nadvere der sammen med Dahles. Den Veenvei jeg tog opover, var meget besværlig i sin sidste Deel: op paa de største Høider og ned i de dybeste Elveløb. Sex Gange maatte jeg saaledes ned i Dybet for atter at stige op i en Høide fra sikkerlig en 400 til over 1000 Fod. Rigtignok var Opstigningen i de fleste Tilfælde temmelig overlang, og Veiret var heldigviis temmelig kjøligt. Enkelte Partier havde ikke liden Lighed med trange norske Fjelddale med bugtede Flodleier og Smaafosse. Paa Tilbageveien slog jeg, omtrent en god halv Times Vei fra Imfule, ind paa den gamle Vognvei fra Emathlabatini til Empangeni, som fra det Punkt af følger een sammenhængende Aasryg, ligetil Lavlandet begynder. Jeg brugte 1½ Dag frem og omtrent 2 Dage tilbage. Jeg kom paa denne Reise igjennem Egne, som vel aldrig eller kun for meget lang Tid siden have været besøgte af Missionærer, og hvor det er for langt til nogen Missionsstation, til at Folk skulle ville gaae did til Gudstjenesten. Saavidt det paa en saadan hurtig Gjennemreise kunde erfares, var vistnok Uvidenheden paa de fleste Steder temmelig stor, men jeg fandt dog næsten overalt En og Anden, som vidste mere end de Øvrige, og etsteds traf jeg en Unggut, som havde opfattet og kunde gjengive Adskilligt af Wettergreens Prædikener, som han havde hørt under Ophold paa Kongegaardene ved Emathlabatini. Overalt fandt jeg temmelig opmærksomme Tilhørere, og mangesteds, især naar jeg søgte at vise dem deres egne Amathlozihistoriers og navnlig deres Doktorers Uvidenhed og Bedrageri, svaredes med et Bifald, som syntes at røbe Forbauselse over, at man kunde træffe Sandheden som paa en Prik, og over, at Saadant kunde blive høit og lydt udtalt. En Ytring, som man ikke saa sjelden hører, naar man har talt Guds Ord til dem, er: „Izwi labo linje“ ɔ: „De have kun eet Ord“, hvad der efter Sprogbrugen vel ikke saameget sigter til Missionærernes Eenstemmighed, som det meget mere er Meningen, at, hvad Missionærerne have at sige, det er en grei og klar Sag uden alle Omsvøb, saavelsom at den hele For-

kyndelse igrunden gaaer ud paa een eneste Ting. Maatte en saadan Erkjendelse ret gjennemtrænge det hele Folk!

Alt Muurarbeide paa vort Huus har jeg nu for nogen Tid siden faaet færdigt, idet Gavlen mod Syd er heelt opført af brændt Steen, og et lidet Gjæsteværelse opmuret, rappet, gulvlagt og hvidtet. Jeg har nu adskillige mindre betydelige Arbeider paa Huset udvendig og indvendig igjen, men som det ikke haster saaledes med, at jeg behøver at være saaledes bunden som hidtil.

Jeg fik, som I ville erindre af mit Brev, forrige Gang ikke Tid til at fortælle Eder om et Besøg, jeg gjorde hos Prindsen i Slutningen af hans Ophold her i Emangweni. Jeg vil nu hidsætte et Stykke af min Dagbog, som handler derom, da jeg troer at det vil interessere Eder:

Med Bøn til Gud om, at han vilde give mig baade Leilighed og Frimodighed samt Dygtighed til at tale, hvad der for Sandhedens Sag kunde være gavnligt, gik jeg derhen (til Prindsegaarden). Efter 1½ Times Venten paa, at Tjenerne skulde behage at anmelde mig, og først efter gjentagne Paamindelser til dem blev jeg indladt. Jeg medbragte til Prindsen en amerikansk Øxe, som han tidligere gjennem et Bud havde anmodet mig om, og hvormed han lod til at være vel tilfreds. Jeg talte med forskjellige Afbrydelser, hvorunder han deels tiltalte de mange rundtom siddende Høvdinger og Tjenere enten om et og andet af mig Ytret eller om andre Sager, deels svarede mig med Ja eller Spørgsmaal, omtrent følgende Ord: „Jeg har hørt, at Du snart skal vende tilbage til Undi igjen. Jeg er derfor kommen for at see Dig, før Du gaaer, at jeg ikke skal have Skyld paa mig. Jeg mener ikke blot Skyld for Dig, men ogsaa for Gud, om Du nemlig skulde have siddet her saa nær min Bopæl, og jeg undladt at tale Herrens Ord til Dig, min Øvrighed. Thi ogsaa vi Lærere have, som Du veed, vor inkonzo (Tjeneste), hvormed vi tjene baade Dig og Dit Folk, det er Guds Ords Forkyndelse. Du veed, det er vort Arbeide, som vi ikke kunne undlade, og det er derfor min Hensigt ogsaa idag at tale Guds Ord til Dig, hvis Du vil tillade mig det.“ Da han venligt havde indvilget heri, efterat han beundrende havde betragtet den af mig medbragte Øxe og henvendt til sine Folk havde rost det smukke Arbeide, fortsatte jeg, idet jeg tog Anledning heraf, omtrent saaledes: „I beundre ofte de hvide Folks Arbeider og deres Dygtighed og Forstand, som kunne forarbeide Saadant, men ogsaa I kunne opnaae en lignende Dygtighed. Ogsaa derfor ere vi Lærere komne til Eder, for at I sorte Folk kunne blive lige

med os Hvide i Alt, ogsaa i Færdighed til at gjøre nyttige og gode Arbeider. Thi ogsaa I kunne erholde den Viisdom og Kraft, som behøves dertil. Hvorfra have vel de hvide Folk faaet den og hvorfor overgaae de nu i saa mange Ting de Sorte? Er det ikke fornemmelig Guds Ord, som de have annammet, som har udrettet saa store Ting iblandt dem, som saaledes har underviist dem og derved oplyst dem, at de nu staae saa høit i al Viden og Indsigt? Thi Guds Ord har en saadan Kraft, ogsaa for Eder. Jeg siger ikke, at dette skal skee paa een Dag, men at det vil skee lidt efter lidt. Heller ikke hos os er det skeet paa een Dag. Til vort Land hiinsides Havet er det nu 800 Aar, siden Guds Sandheder først bleve bragte. Ogsaa vore Forfædre vare som I nedsænkede i Synd og Mørke, i den dybeste Uvidenhed om Gud og Hans Rige, ogsaa de dyrkede sine Afguder, ligesom I hildede i Vildfarelse og bedragerske Lærdomme. Men Guds Ord kom og blev forkyndt iblandt dem og seirede lidt efter lidt over Mørket. Og de gik fremad i Hjertets Oplysning til denne Dag. Saaledes bør det ogsaa gaae med Eder, og hvad skulde vel hindre Eder? Have I vel, som saa Mange ville paastaae, en anden Oprindelse end vi? Langtfra! Af eet Menneskepar ere vi Alle fremgaaede, saa siger Guds Bog og det er Sandhed. Hvad adskiller os vel? Intet uden Hudfarven. Vi komme fra det kolde Land, I sidde her under den brændende Sol, og Eders nøgne Legemer brændes af Solen, som gjør dem mørke. Men i Eders Aarer løber det samme røde Blod, som i vore, og Eders Legemer ere jo ligedannede med vore. Og indeni Eder er der som hos os et Hjerte, som føler, en Sjæl, som forstaaer, som veed, hvad den vil. Kun een Ting er det, som gjør en saare stor Forskjel, og det er Guds Ord! Det have vi og I ikke! Det gjør Hovedforskjellen mellem os. Hudfarven og alt Andet er Intet, det gjør ingen synderlig Forskjel paa Menneskene, men at have Guds Ord og at adlyde det, og at være uden Guds Ord, det gjør Forskjel. Thi Guds Ord har en overordentlig Kraft, det oplyser Mennesket og det omdanner Mennesket. Det omdanner hele Folk og Lande, og der er Intet, uden at det udøver sin Virkning derpaa, naar Menneskene modtage det." — Under en liden Afbrydelse, som her indtraadte, og under hvilken han betragtede en Notitsebog, som jeg havde i min Lomme, fik jeg Anledning til at prise Skrivekunstens Nytte, og det specielt for ham, oplyst ved Exempler. Til hans Fornøielse skrev jeg paa hans Forlangende hans og mit Navn i Bogen og bogstaverede det for ham. Jeg sagde, det var ikke saa vanskeligt at lære.

Til en Prøve kunde han jo gjøre et lidet Forsøg med at skrive sit Navn efter, naar jeg skrev ham det fore, hvorfor jeg gav ham noget Papir, hvorpaa jeg skrev hans Navn, og en Blyant, som han venlig modtog, og efter et mindre heldigt Forsøg paa at skrive sit Navn efter lod bringe ind i Hytten, idet han leende vendte sig til mig og rystede min Haand paa en særdeles fortrolig Maade. Jeg vidste, at Saadant undertiden gjøres for at spise En af dermed, og fortsatte efter en liden Pause omtrent saaledes: „Jeg sagde, Guds Ord er istand til at udrette store Ting, og Du kan ogsaa vide, at det var ikke for en liden Ting, at vi Lærere forlode vort Land, vort Hjem, vor Slægt, vore Fædre og vore Mødre. Vi søgte ikke noget Ubetydeligt, naar vi nedsatte os her iblandt Eder, men vi arbeide i Sandhed paa noget meget Stort. Vi arbeide paa, at baade Du og Dit Folk maae ved Evangeliets Annammelse blive aldeles ombannede, paa det at I kunne vorde frelste. Det er ved Din og Din Faders Godhed, at vi sidde her i Landet, at det er aabnet for os, og vi ere taknemmelige for denne Godhed, men Du maa ogsaa ihukomme, at det er en særdeles stor Guds Godhed imod Dig, naar Han har sendt sit Ord til Dig og Dine Folk. Efter Guds Befaling og for at gjøre Eder deelagtige i de Goder, vi selv have modtaget, ere vi komne.“ Han bemærkede her, at vi skulde bede for dem, som vilde han sige, det var vor Forretning, og Alt var godt og vel, om vi saa gjorde, hvortil jeg svarede: „Ja visselig, vi bede for Dig og ville fremdeles bede for Dig og Dine, men dermed er ikke vor Gjerning tilende, vi maae ogsaa prædike for Eder. I kunne ikke blive hjulpne ved vore Bønner alene, I maae ogsaa høre Sandheden, at I kunne vorde frelste. Om et Menneske faldt i Vandet og var nær ved at drukne, saa var det ikke nok, om jeg blot vilde bede og ikke røre mig af Stedet, men naar jeg baade bad om, at Mennesket maatte blive reddet og tillige løb til for at drage ham op af Vandet, saa vilde det først være rigtig Hjælp. At bede for Eder er godt og ret, men I maae ogsaa selv høre Ordet, at I kunne adlyde det og troe paa Gud. Thi udenfor Gud og udenfor Troen paa Ham er der ingen sand Lykke, end ikke her i Verden og endmindre efter Døden. Det er Synden, som forhindrer det. Fra den maa Mennesket vende om til Gud, om det skal frelses. Ogsaa Du er en Synder, og kan ikke frelses, uden Du omvender Dig. Jeg veed Du er bunden med stærke Baand — „med stærke Baand“ gjentog han, som det syntes mig med Eftertanke, — men ved Guds Kraft er det dog muligt.“ Jeg tænker, det var her, at han vendte sig til Høvdingerne, som i en stor

Halvkreds sad omkring ham med de Ord: „Han taler izindaba ezinkulu, vigtige Sager, Ukjelane.“ Skjønt det var muligt, kunde jeg dog ikke ret troe, at det skulde være Ironi heller, det var udtalt i en alvorlig Tone og lød mere som en Slags Oplysning til hans store Herrer om, hvorfor han saalænge kunde høre paa mig. — Der udspandt sig nu mellem ham og Høvdingerne en længere Samtale, der, saavidt jeg kunde opfatte af det ukjendte Hofsprog og tildeels for mig fuldkommen nye og ukjendte Samtaleemne, dreiede sig om Stjerner og Stjernebilleder, om deres Tilsynekomst og Aarstider og saa slog ind paa den vigtige Gjenstand: gode Aaringer, rigelig Regn og god Høst. Da en Pause indtraadte, tillod jeg mig at bemærke, at, hvad dette Sidste angik, saa var det Ting, som udelukkende stod i Guds, den Almægtiges Haand, og der er intet Menneske, som er istand til at skaffe Regn eller Tørke. Om Nogen paastaaer det, han er en Bedrager og forhaaner Gud derved. „Og om Du nu, da Du har hørt og veed dette, endnu kalder Doktorer til at kjærne Regn, saa er det deraf klart, at Du endnu ikke i mindste Maade adlyder Gud og Hans Ord.“ Disse Ord sagde jeg med al den Høitidelighed, Alvor og Eftertryk, som jeg nogensinde fik Naade til, og han hørte opmærksom derpaa, saa jeg er vis paa, han forstod mig. Jeg vedblev derpaa at tale om de indfødte Doktorers Bedrageri. „De vide Intet“, sagde jeg, „og naar de udlugte Noget, saa er det jo ikke de selv, som sige det, men de som bula (det tekniske Udtryk for at adspørge en Isanusi).“ Som det maaskee er bekjendt, foregaaer Udlugtningen paa den Maade, at de Orakelsøgende ved at svare med et stærkere eller svagere „Hør!“ bifalde eller forkaste Isanusiens Udsagn, hvorved dennes Gjætning altid begrændses inden snevrere og snevrere Kredse. Gjætter Isanusien rigtigt eller Noget, som leder hen til det forønskede Svar, saa svarer den, som søger Oplysning hos ham, ved at smække med Fingrene og med et eget Eftertryk raabe: „Jizwa!“ (Hør!) Fører Isanusiens Udsagn derimod ikke i den rigtige eller forønskede Retning, svares blot ved et monotont „Hør!“ Paa denne Maade holdes ved, indtil Isanusien, som da ogsaa i Regelen er en slu Karl og snart skjønner, hvor man vil have ham hen, kommer netop til det forønskede Svar. Jeg fremsatte da ogsaa for Prindsen en Lignelse om Isanusierne, som aldrig nogensinde, naar den har været fremsat, har undladt at fremkalde et afgjort Bifald. „Isanusien“, sagde jeg, „ligner Sneglen. Sneglen har ingen Øine, men den gaaer efter Hornene, møder den en Gjenstand til den ene Side, saa forstaaer den det strax ved Hornene,

og forsøger sig paa en anden Side og finder saaledes Vei. Saaledes er det netop med Eders Doktorer. De vide aldeles Intet selv, men føle sig for med fine Spørgsmaal og ledes da ganske og aldeles af de Adspørgendes Bifald paa den Vei, som disse vil." „Du siger sandt! de ligne Sneglen, Du siger sandt!" udbrød Prindsen med levende Bifald, som strax istemtes af den hele Skare, idet de Alle loe og snakkede i Munden paa hverandre. „Han har sagt Sandhed, han har sagt Sandhed." U ja kuluma (ↄ: Han taler, d. v. sige: Det er ikke Tøv, hvad han der siger, der er Indhold i hans Tale).

Kort efter tog jeg Afsked med Prindsen, idet jeg endnu engang med indtrængende Alvor, dog venligt, bad ham for alle Ting lægge paa Hjerte de vigtige Ting, som vi Missionærer have at forebringe ham fra Gud. Han rakte mig særdeles venligt Haanden til Afsked og bevarede lige til det Sidste et særdeles mildt og behageligt, ligesom en Smule bekymret Udtryk i sit Ansigt, som jeg ikke før har seet hos ham.

Jeg vil saa gjerne, trods de nedslaaende Træk af Ukekjwajo, endnu nære godt Haab om ham. En mærkelig Ting er det, som fortælles af Flere som ganske paalideligt, at han iaar ingen Regnmager holder i sin Gaard Undi, som han ellers har pleiet, og at han selv skal have ytret og angivet som Grund: „Lærerne have Ret, der kan intet Menneske gjøre Regn." Som den egentlig foranledigende Bevæggrund angives forresten, at den Regnmager, han havde ifjor, en Umsutu (ↄ: En af Basutofolket), viste sig som en Bedrager og Skurk, idet han løb bort med en af Prindsens Piger.

Siden jeg sidst skrev, have vi modtaget fra forskjellige Missionsvenner i Christiania smukke Altersager til denne Station m. m. Maatte jeg bede vor hjertelige Tak gjennem Missionstidenden bragt dem og alle Andre, som i Kjærlighed have kommet os ihu ved Gaver og Forbøn!

Gud give nu, at det nys begyndte Aar maa blive et velsignet Aar baade for dette Folk og dets Øvrighed, for Eder og for os, et rigtig velsignet Missionsaar! Modtager de hjerteligste Hilsener fra os Alle her!

Uddrag af Biskop Schreuders Beretning om hans Undersøgelsesreise til Madagaskar i Juli til September 1867.

(Begyndt ombord i „Elieser" den 26de Septbr. 1867).

Den 18de om Eftermiddagen forlode vi D'Urbans Havn med en gunstig Vind, der varede flere Dage og inden den Uges Ende bragte os nær hen til Madagaskars Sydspidse; senere paa Reisen til Tamatave havde vi ustadige Vinde, tildeels Stille, men idethele godt Veir, og den sidste Dag ɔ: 31te Juli føielig Vind, saa vi allerede den 31te Juli omtr. Kl. 3 Eftermiddag ved Guds trofaste Hjælp kunde ankre paa Tamataves noget aabne, dog sikre Havn. Paa denne Henreise tildrog sig intet Særdeles, naar undtages, at vi Mandagen den 29de Juli under omtr. 22° sydlig Bredde og en 10 Mile i Øst for Madagaskar kom ind i en Skypumpehær, hvor jeg saaledes som aldrig nogensinde tilforn havde Anledning til baade nær og hyppigt at iagttage dette Naturphænomen, hvorom jeg muligens senere skal tale mere, eftersom jeg af, hvad jeg da saa, maa danne mig en fra den almindelige temmelig forskjellig Theori om Skypumpens Væsen. Saasnart vi havde ankret og nogle Huvatoldbetjente*) havde været ombord, gik jeg iland for at samle, hvad Underretning jeg kunde faae om Mangt og Meget, der vilde være at iagttage og udføre med Hensyn til mit Ærinde og min Reises videre Fortsættelse tillands frem til Hovedstaden. Aldrig saasnart havde jeg sat Foden paa Strandbredden, førend jeg fik den. lidet velkomne Besked, at ingen Europæer, og altsaa heller ikke jeg, kunde reise fra Tamatave, førend Tamataves Guvernør, Raharulahi, afreiste for med sit store Følge af flere, omtr. fire a fem Tusinder at fremstille sig for Dronningen, som ventedes til Andurvurantu*), omtr. 64 engelske Mile i Syd for Tamatave, Ydermaalet for hendes Lystreise; men naar Dronningen vilde komme til det for hende og hendes store Følge (30 a 50,000)

---

*) Medens vore Missionærer tidligere have brugt den engelske Skrivemaade for de madagassiske Navne, bruger Biskop Schreuder den med norsk Sprog mere overeensstemmende, der skriver Ordene saa ligt den almindelige Udtale som muligt. Derfor „Huvaer" for „Hovaer", „Anduvurantu" for „Andevoranto", „Tananarivu", „Rasuherina", „Ranavaluna" for „Tananarivo", „Rasoherina", „Ranavalona" etc.

tilberedte Leirsted omtr. ¼ Miil borte fra Byen Anduvurantu og paa Sydsiden af Anduvurantu=Floden (Byen Anduvurantu ligger paa Nordsiden) vidste Ingen, da det vilde være afhængigt af Dronningens Sandsigeres og Dagvælgeres Udsagn og Fastsættelse af en for et saadant Indtog lykkelig eller gunstig Dag, hvilken atter vilde være afhængig ogsaa af Maanens Voxen eller Mindsken (Ny eller Næ).

Dette Forbud imod, at Europæerne reiste fra Tamatave før Hr. Raharulahi, havde allerede været gjældende henved 1 Maaneds Tid, og hvorlænge det fremdeles vilde komme til at gjælde, vidste som sagt Ingen. Hvorledes denne uvelkomne Besked lagde sig ind paa mig, der allerede saa længe og føleligt havde været opholdt under Iværksættelsen af denne Madagaskarreise, kunne I vel nogenlunde tænke Eder til, skjønt I ikke ville kunne efterføle mig det. Jeg havde haabet allerede den 1ste, senest den 2den August at have kunnet paabegynde Reisen fra Tamatave til Tananarivu; men dette kunde der da Intet blive af. Paa Strandbredden traf jeg ved Landgangen det Londonske Missionsselskabs Missionær Hartley med Kone, de vare paa en Rekreationsreise ned til Kysten og videre til Mauritius eller Bourbon, men havde ikke kunnet finde nogen bekvem Leilighed, hvorfor jeg senere tilbød dem Reise med Elieser til Port Natal; dette Tilbud modtog Hartleys, men da Elieser omsider skulde afgaae, havde de ombestemt sig, og to Dage, efterat vi forlode Tamatave, skulde de begive sig paa Tilbagereisen til Tananarivu.

Jeg begav mig strax, vi vare komne iland, til den engelske Consul (Generalconsul) Pakenham, som allerede ifjor havde tilbudt vore Missionærer sin Tjeneste i, hvad han som Consul og den engelske Regjerings Repræsentant kunde hjælpe dem med; han modtog mig godt og tilbød sin Hjælp og Tjeneste, saalangt hans ikke ringe Indflydelse strakte sig paa Madagaskar. Jeg takkede og modtog Tilbudet, da vi, saafremt kun han kunde og vilde paatage sig det Hverv, ønskede at benytte hans gode Tjeneste og Bistand i, hvad der muligens kunde indtræffe f. Ex. i vort Forhold til Landets Regjering, og vi vare henviste til hans velvillige Bistand, saalænge vi ingen egen Konsul havde her paa Madagaskar. Hertil svarede han, at Alt, hvad der efter Traktaten mellem England og Madagaskar var tilsikret engelske Missionærer i deres Missionsvirksomhed, gjorde han — efter Instrux fra sin Regjering — Fordring paa ogsaa for vore Missionærer, da han som den, der havde faaet hiin Traktat istand, nærmest og meest authentisk kjendte denne Traktats baade Bogstav og Aand og ifølge deraf kunde tilforlade=

ligt love os, hvad han, som netop bemærket, lovede og fordrede ogsaa for vore Missionærer ligeoverfor Madagaskar-Regjeringen. Ogsaa Pakenham bekræftede, at det forholdt sig, som ovenfor sagt, med Forbudet mod, at Europæere reiste fra Tamatave førend Raharulahi, og uagtet han, Pakenham, nok kunde med Vanskelighed faae udvirket, at man blev nødt til at give mig speciel Tilladelse til alligevel at faae afreise fra Tamatave, troede han dog, at det var klogest handlet ikke at begynde sin Virksomhed her i Landet ved at tiltrodse sig en Reisetilladelse imod de forhaandenværende, midlertidige Bestemmelser fra Regjeringens Side. Saadant Klogskabshensyn maatte jeg under daværende Omstændigheder bifalde. Paa mit Spørgsmaal om, hvad jeg havde at iagttage med Hensyn til Autoriteterne der i Tamatave, foreslog Pakenham mig at følge ham næste Dag om Eftermiddagen til Huvaguvernøren (Raharulahi, der var en af de 6, som den grusomme Dronning Ranavaluna sendte som Gesandtskab til England i 1836) for efter Landsskik at hilse paa ham; men Guvernøren indfandt sig med en heel Deel af de herværende fornemste Øvrighedspersoner hos Pakenham den 1ste August, og hilste jeg der paa ham og hans Følge; den følgende Dag, den 2den August, gjorde jeg, ledsaget af Pakenham, Gjenbesøg hos Guvernøren, som boer inden Huvabatteriets Forskandsninger; baade Forskandsningerne og Husene derinde havde et jammerligt Udseende. Dagen derpaa, ɔ: 3die August, sendte jeg Hasina for mig og Medreisende, indesluttet i en Convolut og ledsaget af nogle Ord til Guvernøren *); som haandgribelig Velkomsthilsen sendte han mig 1 Faar, 1 Gaas og 1 Sæk Riis, efter at han tidligere i samme Hensigt havde sendt Skibet 2 Gjæs og 1 Sæk Riis. Heller ikke han vidste, naar Dronningen vilde komme til at gjøre sit Indtog i det for hende og Følge tilberedte Sted ved Anduvurantu; men saasnart han havde faaet Besked og var afreist fra Tamatave, kunde

---

*) Biskopens Skrivelse, forfattet i det engelske Sprog, lød saaledes:

Min gode Ven!

Da jeg er kommen til dette Land med fredelige Hensigter og jeg i Overeensstemmelse med den hellige Skrift (Romerbrevets 13de Capitel) ønsker at vise Lydighed mod Landets Regjering og rette mig efter dets Skikke, være det mig tilladt at indeslutte 4 Dollars som Hasina for mig selv og Følge — til Hds. Maj. Dronningen.

Jeg forbliver Deres oprigtige Ven H. Schreuder, Biskop.

Til

Hr. Excellence Raharulahi, 15gr. Paladsofficier, Guvernør over Tamatave ꝛc.

ogsaa de Europæere, som ønskede at reise fra Tamatave sydover, begynde at reise.

Det var ret prøvende og mit Sind foruroligende saaledes at være tvunget til at blive liggende i Tamatave (naturligviis ombord i Eliezer) og see min knappe Tid gaae ubenyttet for det Ærinde, i hvilket jeg var kommet, og maatte jeg ret inderligen bede Gud om, at skjænke mig den Ro og Hengivenhed i Hans Villie, hvilken Han, som dog styrede det Hele, bedst kjendte, jeg under saadanne for mig prøvende Forholde tiltrængte — saameget mere, som blandt flere Aarsager Sindsbekymring ikke er en af de mindst virksomste til at gjøre En modtagelig for Angreb af den bekjendte og berygtede Madagaskar-Feber (tazu, en Slags Koldfeber). Og heri bønhørte den gode Gud mig rigeligen; thi uagtet det i Førstningen vilde begynde at svide og trykke i mit Sind, fik jeg dog snart Kraft til i Ro at vente og anvende Tiden og Forholdene saa hensigtsmæssigt, som jeg kunde. Den Tid, jeg saaledes nødtvungen maatte standse i Tamatave, søgte jeg at føre mig til Nytte ved at samtale med og gjøre Forespørgsler hos saadanne derværende Personer, som sandsynligen kjendte, hver paa sin Maade, til Forholdene i Landet, til Folket og til Regjeringen; saaledes udforskede jeg af Missionæren, hvad han sandsynligviis kjendte bedst til, af Handelsmanden, hvad han vidste om Forholde, Folket og Regjeringen, og af Diplomatikeren, f. Ex. Pakenham, hvad han bedst kjendte til i omtalte Henseender; dette gjorde jeg for at samle et saa alsidigt Forraad af saadanne Data, som jeg troede vigtige for mit Øiemed og veiledende for mig til at komme til sikrest mulige Resultater med Hensyn til, hvad Planer jeg skulde lægge for Ordningen af vor Mission her. Paa denne Maade samlede jeg og samlede jeg ved given, ved søgt Anledning saa Meget og saa alsidigt som muligt, bearbeidede det saa senere for Guds Aasyn under Paakaldelse af Hans Bistand til at lede og hjælpe mig til det Rette og Bedste i mine Planer og Foretagender for vor Mission. Jeg forvissede mig snart om, at med Huvaregjeringen vilde der paa lang Tid intet være at udrette direkte, da, saalænge Dronningens og Storfolkets Forlystelsesreise varede (og sandsynligen et godt Pusterums Tid bagefter, da hun, hjemkommen, rimeligviis vilde tage sig en god, forretningsfri Tid til at udhvile sig efter en for hende saa vidtløftig Reise) alle Forretninger fra Regjeringens Side stode stille. Dette i Forbindelse med den af Andre oplevede Kjendsgjerning, at selv naar Regjeringen er hjemme og udfører de løbende Forretninger, er det som oftest et yderst trægt og sjelden

til forønskede Resultater ledende Foretagende at have Noget med Regjeringen at bestille i Form af Ansøgning og deslige, lod mig snart indsee, at jeg maatte tage det paa en eiendommelig, og muligst uafhængig Maade i mine allernødvendigste Forhandlinger med disse Huvaautoriteter. Efter at have tænkt frem og tilbage og udforsket, hvad jeg til det Øiemed kunde faae udforsket, fandt jeg, at jeg ikke kunde gjøre bedre end lægge, hvad der i de derhen hørende Paragrapher i den engelsk-madagassiske Traktat var fastsat, til Grund for, hvad jeg havde at forhandle med Regjeringen om. Til den Ende søgte jeg hos Pakenham Forklaring af Ordlyden og Aanden i derhen hørende Deel af denne Traktat, og byggende derpaa og anlæggende derefter min Fremgangsmaade ligeoverfor Huvaregjeringen, har jeg da fulgt den Plan, at vi i vore Henvendelser til denne Regjering Intet ansøge eller anmode den om, men holdende os til, hvad Traktaten tilsikrer Missionæren i hans Missionsgjerning som saadan, kun i al behørig Ærbødighed som en Høfligheds og god Takts Sag underrette Regjeringen om, hvad vi gjøre og agte at gjøre. At denne Fremgangsmaade i Missionssagen her, forudsættende Traktaten som given fast Basis og Udgangspunkt, under nærværende Forholde er den hensigtsmæssigste og klogeste, har jeg ogsaa derved søgt at overtyde mig selv om, at jeg har drøftet og omtalt den med Europæere (baade Missionærer og Andre) og med Madagaskarer, hvilke alle have maattet give den sit bestemte Bifald, blandt andet ogsaa af denne simple Grund eller Grunde: naar f. Ex., saaledes som Londoner-Selskabets Missionærer undertiden have gjort, man henvender sig med Ansøgning, til Huvaregjeringen om Noget, som allerede er tilstaaet ved Traktaten, da kommer man for sit Vedkommende til at synes uvidende om eller kraftesløsgjøre Traktatens Bestemmelser og til ligesom at søge at faae istand Separattraktater for de enkelte Tilfælde, og naar saadan Fremgangsmaade blev almindelig Praxis, vilde man tillige komme til at vildlede eller ialfald forvænne Regjeringen, saa at den kunde komme til at vente eller endog fordre, at for de enkelte Tilfælde havde Enhver særskilt ved særskilt Tilstaaelse at sikre sig, hvad der oprindeligen og efter Traktatens Hensigt allerede fuldt op ved denne var tilstaaet og tilsikret ogsaa den Enkelte; eller ogsaa, dersom man ansøgende henvender sig til Regjeringen om Noget, som allerede ved Traktaten og efter dennes simple ligefremme Ordlyd er tilstaaet, saa vilde Regjeringen meget naturligen kunne komme til at slutte som saa: „Da jo allerede Traktaten efter sin simple Ordlyd tilsikrer Vedkommende det, hvorom der nu trods Traktatens Tilsikrelse

alligevel ansøges, saa maa dette være noget udenfor Traktaten Liggende, og da gjøre vi bedst i at være varsomme og ikke forrende os eller binde os yderligere"; og Følgen vil da naturligen blive en Dragen i Langdrag eller et undvigende, ofte maaskee ligefrem hindrende eller negtende Svar. Allerede givne Tilfælde godtgjøre, at det antydede Ræsonnement holder Stik; da man saaledes i den Londonske Mission ansøgte Regjeringen om at faa bygge en Kirke inden den egentlige Bygrændse i Tananarivu (hvilket, naar Kirken byggedes af Træ og ikke af Steen, var ved Traktaten tilstaaet), ledede Forhandlingerne derom til saa lidet tilfredsstillende Resultater, at man omsider maatte begynde at bygge uden den søgte Bevilgelse fra Regjeringens Side, og nu foregaaer Bygningen uhindret og kun paa Traktatens Basis; ogsaa de episkopale Missionærer, Maundrell og Campbell, have bygget sig Missionshuus og midlertidig Kirke i Anduvurantu — uden speciel Henvendelse derom til Huvaregjeringen, kun i Kraft af Traktaten, og denne (Regjeringen) har til Dato ikke lagt dem nogen Hindring i saa Henseende iveien, uagtet det er vitterligt nok, at den høist nødigt seer, at Missionærer optage sin Virksomhed i Landets Udkanter og ved Kysten og helst vilde, om den magtede det, faae al Missionsvirksomhed samlet i og nærmest om Hovedstaden. Med Hensyn til det at bygge paa den engelskmadagassiske Traktat i omtalte Henseende staaer kun tilbage det Spørgsmaal, om vi Norske kunne gjøre det*); Pakenham paastaaer dette med Bestemthed og siger, at han har Instrux fra sin Regjering til at varetage, uden at gjøre nogen

*) Den Missionen vedkommende, tredie Artikel af Englands Traktat med Madagaskar lyder saaledes:

a) „Britiske Undersaatter i Hds. Majestæt, Dronningen af Madagaskar's Besiddelser skulle have Tilladelse til frit at udøve og prædike den christelige Religion, ligesom til at opføre og vedligeholde hensigtsmæssige Bygninger for sin Gudstjeneste. Disse gudstjenstlige Bygninger med deres tilliggende Grund skulle dog altid blive erkjendte som Hds. Maj., Dronningen af Madagaskar's Eiendom, medens Hds. Maj. paa sin Side tillader deres bestandige Benyttelse for de Formaal, i hvis Tjeneste de ere blevne indrettede. Britiske Undersaatter skulle i denne Gjerning nyde Dronningens og Hds. Officerers Beskyttelse, og skulle ikke i den være udsatte for Forhindring eller Forfølgelse.

b) Hds. Maj. Dronningen af Madagaskar lover af Venskab for Hds. britiske Majestæt at tilstede alle sine Undersaatter fuld Religionsfrihed og ikke at forfølge eller besvære nogen af sine Undersaatter eller af Madagaskar's indfødte Befolkning, fordi de have antaget eller udøve den christelige Religion. Skulde derimod nogen af de indfødte Undersaatter blive funden skyldig i en Forbrydelse, skal Udøvelsen af Landets Lov ikke blive hindret."

Forskjel, de forskjellige Missionærers Interesse i Missionsanliggendet, ligesom jo ogsaa de fransk-katholske Missionærer (skjønt Frankrige endnu ikke har nogen særskilt Traktat med Madagaskar) allerede have nydt samme Begunstigelser som de engelsk-protestantiske.

Efter den ovenfor omtalte Plan for min Fremgangsmaade i de nødvendigste Forhandlinger med Regjeringen affattede jeg, medens Nødvendigheden endnu bandt mig til Tamatave, den Skrivelse, hvori jeg meldte min Ankomst til Landet og Hensigten af den*). Omsider lød den søde Lyd i mit Øre, at Guvernøren den 5te August var brudt op med sit talrige Følge; men da han paa Grund af den medfølgende Folkemasse kun bevægede sig langsomt frem, og Færgekanoerne og Husene i de smaae Byer eller Gaarde underveis vilde blive tagne i Beslag af ham og Følge, kunde det ikke nytte os**) at begynde at sætte os i Bevægelse førend tidligst Onsdagen den 7de August. (Forts.)

*) Skrivelsen lød saaledes:

Tamatave den 6te August 1867.

Sir!

Jeg tillader mig i Underdanighed at underrette Hds. Maj. Rasuherina Mpanzaka, Dronning af Madagaskar, om min Ankomst hertil for at besøge vore Missionærer i Hovedstaden og sende dem til et Sted i passende Afstand fra Hovedstaden for der at udrette det Ærinde, som Gud har givet os, nemlig at prædike Evangeliet. Bundne dertil i vor Samvittighed ved Guds Befaling og vor Kirkes Sædvane, ville vi, hvorsomhelst vi maatte komme til at arbeide i dette Land, ikke undlade at bede Godt for Hds. Majestæts Person, hendes Regjering og hendes Land, ligesom vi ville arbeide i vor Gjerning med det samme Maal for Øie. Gud forunde os Naade og Kraft dertil!

Jeg forbliver, Sir,

Deres oprigtige
H. Schreuder,
Bisskop i den Norske Mission.

Til
Hs. Excell. Rainilaiarivuni, Førsteminister og Øverstkomm. paa Madagaskar.

**) Cheswell, Propagationsselskabets Missionær i Tamatave, gjorde Reisen med, ligeledes Hartley, Londonerselskabets Missionær. Cheswell var nylig ankommen til Tamatave, omtr. 24 Aar gl. Af Propagationsselskabets to ældre Missionærer, Holding og Hey, havde den Første forladt Missionen og var reist hjem; den Anden opholdt sig for sin sygelige Hustrues Skyld paa Mauritius. Nævnte Selskab har et Missionshuus og en Kirke i Tamatave, samt et Skolehuus i Ivundru. Katholikerne have under Bygning i Tamatave en temmelig stor Kirke af Bindingsværk, beklædt med Bord indvendig og udvendig. Her have ogsaa en Deel Nonner sit Stel med en heel Deel unge, indfødte Piger.

Instrux for de faste Emissærer.

Hovedbestyrelsen har bragt i Erfaring, at der paa nogle Steder har gjort sig gjældende urigtige Forestillinger saavel om Emissærvirksomhedens rette Anlæg i det Hele, som særligt ogsaa om den Retning, hvori Selskabets Hovedbestyrelse bestræber sig for at faae samme ledet. For om muligt at hindre saadanne Forestillingers Opstaaen bekjendtgjøres herved den Instrux for Selskabets faste Emissærer, som blev vedtaget af Hovedbestyrelsen i Anledning af den sidstantagne Emissærs Ansættelse:

„Hovedbestyrelsen for det Norske Missionsselskab har antaget N. N. til som Selskabets faste Emissær at bereise N. N. Missionskredse, for paa bedste Maade at arbeide paa Vækkelsen og Bestyrkelsen af Missionssands og Missionskjærlighed blandt Menighederne i disse Egne. Dette Formaal skal han søge opnaaet deels ved paa dertil egnede Steder at afholde Foredrag, der, hvad enten de bevæge sig i den mere historiske Fremstilling, eller de antage den mere vækkende og opbyggelige Charakter, dog altid maa være egentlige Missionsforedrag, idet de altid have Missionens Anliggende til nærmeste Gjenstand, deels ved Udbredelse af saadanne Missionsskrifter, som han til dette Brug maatte modtage gjennem Kredsbestyrelserne, deels ved at udbrede Oplysning om Sagen igjennem saadanne Samtaler med de Enkelte, hvortil Forholdene maatte give Anledning og Opfordring, deels endelig ogsaa ved at give Anvisning og Veiledning til Missionsforeningers Oprettelse og Missionsmøders Afholdelse der, hvor saadan Veiledning maatte tiltrænges; dog bør han ikke søge foranlediget Oprettelsen af Foreninger uden paa saadanne Steder, hvor Betingelserne for deres Bestaaen kunne skjønnes at være tilstede. Før han begynder sin Virksomhed i et Præstegjeld, bør han altid personligt eller skriftligt have sat sig i Forbindelse med vedkommende Sognepræst, og, hvis denne ikke ogsaa er Formand i Missionsforeningens Bestyrelse, da tillige med denne, for at han paa denne Maade kan modtage den fornødne Veiledning for sin Virksomheds rette Anlæg i Menigheden. — Ligesom han, som ovenfor bemærket, altid bør lade sine offentlige Foredrags Indhold staae i nært og direkte Forhold til Missionssagen, saaledes bør han i det Hele taget under sin Færd i Menighederne have for Øie, at det særlig er Missionssagen, for hvis Skyld han er udsendt, saa at andre Spørgsmaal og andre Me-

nighedsanliggender i Forhold til den blive ham mere uvedkommende; og forøvrigt bør det altid være hans Bestræbelse i alle de Forholde, hvori han kommer, at vandre med den Varsomhed, Ydmyghed og Kjærlighed, som sømmer sig for dem, der tjener Herren. — Han er forpligtet til i 8 Maaneder af Aaret at reise i Selskabets Tjeneste. Om den nærmere Fordeling af hans Virksomhed imellem de forskjellige Distrikter og de forskjellige Tider af Aaret, vil han have at konferere med os eller med de Kredsbestyrelser, hvem vi i denne Henseende maatte overdrage Myndigheden. — I Mellemrummene mellem hans Reiser indsender han til os Beretning om, hvilke Egne han paa den sidste Reise har besøgt, hvorledes han har virket der, og hvilke Vilkaar for Missionen han i det Hele taget har forefundet; dog paaligger det ham ved hvert Aars Slutning at afgive en samlet Oversigt over sin Virksomhed i det forløbne Aar saaledes, at han for de allerede beskrevne Reisers Vedkommende kun behøver at gjøre et kortere Uddrag af Beretningerne.

Idet vi udsende ham til hans Gjerning med det Haab, at Guds Naade vil ledsage ham og velsigne hans Tjeneste, saaledes ville vi ogsaa have ham paa det hjerteligste anbefalet til Præsters og Menigheders kjærlige og tillidsfulde Modtagelse i de Egne, som han skal besøge."

Til Kredsforsamlingernes Deputerede.

Idet vi forudsætte, at Bestyrelserne for de forskjellige Missionskredse efter at have berammet Tiden for de resp. Kredsforsamlingers Afholdelse, ville ansøge hos vedkommende Autoriteter om, at det maa blive de Deputerede til Kredsforsamlingerne tilstedt at reise for halv Fragt paa de Forbindelseslinier, om hvilke der kan blive Tale, og en saadan Nedsættelse af Fragten tidligere fra de fleste Bestyrelsers Side med stor Beredvillighed har været tilstaaet, ville vi herved have de Deputerede opfordrede til før sin Afreise fra Hjemmet at forsyne sig med to Exemplarer af sin Fuldmagt, et til Afleverelse ved Kredsforsamlingen og et, hvormed de paa Frem- og Tilbagereisen kunne legitimere sig som Missionsdeputerede. Det vil være hensigtsmæssigt, om det sidstnævnte Exemplar forsynes med Underskrift af vedkommende Præst eller en anden mere kjendt Mand.

Til Kvindeforeningerne.

I Anledning af Forespørgsel, som oftere er indløbet fra Kvindeforeninger om, hvad Slags Klædningsstykker det vil være hensigtsmæssigst at forfærdige til Brug i vor Mission, meddeles her de Oplysninger, som Hovedbestyrelsen herom har at give:

1) Hvad der kommer bedst med i vor Mission af saadanne Sager, er uden Tvivl forfærdigede Klædningsstykker for de Indfødte. Vore Missionærer have oftere særlig nævnt den ikke ringe Hjælp, som de igjennem saadanne Gaver modtage. Navnlig ønskes Klæder til Børne af begge Kjøn. Til hedenske Indfødte, der tjene paa Stationerne, ønskes Skjorter af mørkt, stærkt Bomuldstøi, uden Skulderstykker, med smal opstaaende Halskrave. Udskjæringen for Halsen netop saa stor, som udfordres til at paasye Halskraven uden Rynker, korte Ærmer omtrent som paa et Fruentimmerlinned med store Lasker, istedetfor Skulderstykkerne en Belægning, som naaer baade frem og bag saa langt ned som til Laskernes nederste Spidse. — Til omvendte Indfødte, som navnlig om Søndagen gjerne gaae fuldstændig klædte, ønskes for Mændenes Vedkommende de i Norge brugelige Mandsklæder (dog nævnes ikke Strømper) helst af let Tøi, for Kvindernes ligesaa sædvanlige Kvindeklæder, helst af hjemmevævet Bomuldstøi af ægte Farve, enten Skjørt og Trøie eller Blusekjoler; Fruentimmerlinneder bør være af Bomuldslærred, lidet udringede og uden Split.

2) Hvad angaaer Forfærdigelsen af Klædningsstykker for Missionærerne og deres Familier, ville de kjære Kvindeforeninger i Regelen tjene Missionen bedre ved om muligt at søge sine Arbeider afhændede i Hjemmet og tilstille Missionen Pengeudbyttet, end ved at yde Gaver af Klæder efter en større Maalestok. Det er ikke sjelden Tilfældet, at saadanne færdiggjorte Klædningsstykker, baade hvad Stof og Snit angaaer, have været mindre vel skikkede til vore Missionærers Brug. De klimatiske Forholde ere jo i Zululandet saa ganske anderledes end hos os. Vi ville selvfølgelig ikke hermed hindre Nogen fra ogsaa i denne Henseende at yde, hvad han maatte føle særlig Opfordring til. Vi ville kun i sin Almindelighed gjøre opmærksom paa, at vore Missionærer i Regelen ville være bedst tjente med ved Selskabets Pengeunderstøttelse at blive satte istand til selv

at forsyne sig med det Nødvendige. Forøvrigt ville vi her nævne, at Biskop Schreuder i sin Tid ytrede, at Beenklæder af tyndt, let Vadmel vare fortrinligt skikkede til Arbeidsklæder. Af Strømper modtager Hovedbestyrelsen ofte ret Meget, og de lade sig ogsaa godt anvende, men de bør ikke være for tykke.

3) Biskop Schreuder har udtalt Ønske om, at alle Klædningsstykker, som skjænkes til Missionen, det være sig til Indfødte eller til Hvide, blive paaheftede, paaskrevne eller paasyede sin paa Forfærdigelsesstedet gangbare Priis til Lettelse af den ligelige Fordeling mellem Missionsfamilierne. Vi ville derfor bede de Kvinder, som paa nævnte Maade tjene vor Mission, om velvillig at erindre dette. Dette gjælder selvfølgelig ikke personlige Gaver til den enkelte Missionær.

4) Om 1 a 1½ Aar skulle vi, om Gud vil, udsende adskillige nye Missionærer, og ved denne Leilighed ville Kvindeforeningerne kunne være os til adskillig Hjælp, navnlig med Hensyn til Tilveiebringelsen af Lagener, Linneder, Præstekraver o. dsl. De Kvindeforeninger, som ved denne Leilighed maatte ville yde os sin Tjeneste, maae vi anmode om i sin Tid at anmelde dette for Hovedbestyrelsen Sekretær, for at de igjennem ham kunne modtage den fornødne Anvisning for sit Arbeide.

Gaver.

Indkommet til **Hovedbestyrelsen**: Fra en ubenævnt Afdød, testamenteret paa Dødsleiet 40 Spd. Fra Jelse ved Pastor Hjorthøi 1 Spd. 52 ß, indk. ved et af Ole Hansen Kaltvedt afholdt M.møde. Afdøde Skolelærer Halvor Hansen Odderstad af Haabøl testam. 400 Spd.
Stavanger 10de Mai 1868.

Til **Christianssands** Kredsbestyrelse indk. i Februar og Marts: Fra Liknæs M. F. ved M.møder i 1867 9 Spd. 90½ ß. Ved en M.gudstjeneste i Oddernæs Kirke 6te Januar d. A. 4 Spd. 54 ß. Vinje M. F. ved M.møder 7 Spd. 46½ ß og en Ubenævnt 1 Spd., en Do. 10 ß = 8 Spd. 56½ ß, herfra gaaer for Porto 8 ß. Arendals M. F. 33 Spd. Farsunds M. F. 38 Spd. og Farsunds Kv. F. 52 Spd. Landvigs M. F. 10 Spd. og 2 Guldfingerringe. Grinems M. F. 2 Spd. Solgt 10 Expl. af Sommerfeldts Missionshistorie a 36 ß = 3 Spd. Evje M. F. 3 Spd. Heggebostad M. F. 6 Spd. 75½ ß. Vegaardsheiens M. F. 8 Spd. 87½ ß. Vanse Kv. F. 20 Spd. Hellesunds M. F. 18 Spd. Birkenæs M. F. 10 Spd. 70½ ß. Fjære

Sogns ældre Kv. F. 12 Spd. Ved et M.møde i Drangedal 7 Spd. 101½ ß. Herreds Kv. F. 3 Spd. 40 ß, Mandsforeningen 11 Spd. 37½ ß og til Jødemissionen 1 Spd. ½ ß. Valle M. F. i Sætersdal 7 Spd. 42 ß. Venneslands M. F. 3 Spd. 103 ß. Varstad Kv. F. 5 Mands- og 4 Fruentimmerlinneder og 1 Par Strømper. Strømmens Kv. F. 6 Spd. og fra nogle Skolebørn 60 ß. Christianssands ældre Kv. F. 50 Spd. Høivaag ved Sognepræst Christensen: Agerøens Kv. F. 4 Spd. og 1 Guldring solgt for 1 Spd. 24 ß, Steendals Kv. F. 2 Spd. 56 ß og ved Gudstjeneste 15de December 1867 og 1ste Marts 1868 3 Spd. 108 ß = 11 Spd. 68 ß. Fjotlands M. F. 4 Spd. Randøsunds M. F. 12 Spd. 43½ ß. For solgte Missionsskrifter 2 Spd. 96 ß. Tilsammen 361 Spd. 58½ ß.

Christianssand den 31te Marts 1868.

G. Thorkildsen.

Til **Throndhjems** Kredsbestyrelse indk. fra 1ste Januar til 1ste Marts d. A.: Fra Strandens M. F. ved Rigstad 4 Spd. 105 ß. Næss til Jødemissionen ved Hjelde 1 Spd. 52 ß. Moe Sogns M. F. ved P. T. Bjørnaas 4 Spd. 88 ß. Tønseths M. F. ved Pastor Viderø 31 Spd. 39½ ß. Tydalens M. F. ved P. O. Ramblo 7 Spd. 69½ ß. Stadsbygdens M. F. ved J. Ekseth 4 Spd. 73 ß. En Ubenævnt til Jødemissionen 3 Spd. og 1 Do. til Do. 2 Spd. 18 ß. Bynæssets M. F. ved N. Nicolaysen 5 Spd. 60 ß. Røraas Kv. F. 8 Spd. 12 ß. Af Pastor Munchs Huusbøsse 2 Spd. 60 ß. Budalens Kv. F. ved L. Mosand 3 Spd. 104 ß. Ved J. Møller: Levangers M. F. 21 Spd. 109 ß, Do. Kv. F. 23 Spd. 50½ ß, Levanger Landsogn 6 Spd. 105½ ß, af en Huusbøsse 1 Spd. 84 ß, Levanger-Skogns søndre Afdeling 8 Spd. 61½ ß, Do. Do. nordre Afdeling 10 Spd. 81 ß, Levanger Afdeling til Jødemissionen 16 Spd. 113 ß og Levanger Landsogns Afdeling til Do. 1 Spd. 68 ß = 91 Spd. 73 ß, herfra gaaer for havte Udgifter 3 Spd. 12 ß. Ørkedalens M. F. ved Th. Johnsen 11 Spd. Malvigs Kv. F. ved A. Malvig 4 Spd. 38½ ß. Ved Pastor Knudsen: Borgunds M. F. 42 Spd., S. O. Torlæns Enke efter sin afdøde Mands Ønske 30 Spd. og Borgunds Kv. F. 16 Spd. ½ ß = 88 Spd. ½ ß. Til Jødemissionen efter afdøde Jens A. Stadtlands Testamente 5 Spd. Hognæs Kv. F. ved Pastor Kjelland 14 Spd. Ved Pastor Rambeck: Meldalens Kv. F.s 1ste Kreds 17 Spd. 98 ß og øverste Kreds 1 Spd. 22 ß. Ved J. Jørgensen: Hustads M. F. 4 Spd. 108 ß og Peder H. Sandvig 1 Spd. Til Jødemissionen fra en Ubenævnt 12 ß. (Forts.)

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk Missions-Tidende.

No. 6. Juni 1868. 23de Aarg.

Fra Zululandet.

Skrivelse fra Biskop Schreuder,

dat. Entumeni 5te Marts 1868.

Som I rigtigt sluttede i Eders Sidste, var der ikke nogen nærliggende Grund til at befrygte, at Ukekjwajo efter den sidste Opkostning i Mai f. A. strax skulde indtage en forandret, værre Stilling til Missionen; tvertimod er der nogle, om end svage Tegn til, at han er villigere f. Ex. til at indrømme nye Missionspladse. I min Fraværelse sendte han endog nogle Gange venskabeligt Bud til min Kone, ytrende sin Glæde og Beroligelse over, at dog hun var bleven tilbage her i Landet, hvorfor han da ogsaa turde nære Haab om, at heller ikke jeg vilde forlade dem, men komme her tilbage; og ganske imod, hvad jeg sikkert ventede, tog han sig — under min Fraværelse — saa ivrigt og bestemt af Umuketu's Forflyttelse, da denne syntes at ville ladet det idetmindste for det Aar beroe med at flytte bort, at han blev nødt til at flytte, førend Agerdyrkningstiden indtraadte; saasnart den havde været indtraadt, vilde han, Umuketu, have kunnet bruge den som Paaskud for at blive, hvor han var, ogsaa dette Aar over. Kort efter min Tilbagekomst er denne Mand bleven opædt af Ukekjwajo, det vil da sige, hans Kvæg er blevet frataget ham paa Grund af, at han og hans Folk havde uden Prindsens Tilladelse oftere gaaet over til Natal-Colonien i deres egne Ærinder.

Umuketu og hans Folk besøge nu atter flittigen Søndagsgudstjenesten. En Pige derfra Gaardene er nu her i Tjeneste og Daabsunderviisning med sine Slægtningers Vidende og efter deres udtrykkelige Erklæring om, at vi hellere maatte have hende her paa Stationen, end de vilde være udsatte for, at hun ellers sikkert nok vilde løbe over til Natal. Her er atter en Pige fra

en Nabogaard, ogsaa hun gaar til Daabsunderviisning, og en anden Pige fra Umuketu's Gaarde, som og vil blive troende, holde de paa at ælte med at faae bortgiftet forinden, — indtil hun vel ogsaa glider dem ud af Hænderne. Iøvrigt er det gaaet smaat med den active Missionsgjerning her paa Entumeni disse Par Aar, jeg har været saa meget og langt paa Reiser, og den har i mange Mellemrum saagodtsom staaet stille, hvilket under de her forhaandenværende Forholde, hvor Alt i kirkelig Henseende endnu kun er i Udvikling, ofte kommer til at blive eenstydigt med Tilbagegang.

Vore forenede kjærligste Hilsener til den ærede Hovedbestyrelse og gjennem den til Brødre og Søstre hjemme!

Skrivelse fra Pastor Udland,

dat. Umpumulo 6te Januar 1868.

Her har nu siden før Juul daglig været holdt Forsamling, enten i Kirken eller Skolehuset, med Sang og Læsning, Tale og Bøn, og vi haabe til Gud, at Han har lagt og fremdeles vil lægge sin Velsignelse dertil og lade vore Bønner opfyldes.

Af Daabskandidaterne var det 4, som ønskede snart at blive døbte, og da de vare saavidt komne i Underviisningen, at ingen rimelig Grund kunde være til at nægte dem Daaben, blev Nytaarsdagen bestemt til Daabsdag. Ligeledes skulde en Gut, som forberedtes til Confirmation, den Dag confirmeres. Med dem var jeg hver Søgnedag sammen den sidste Tid før Nytaar. De 3 Dage efter Nytaar benyttedes til Forberedelse til Nadveren, som holdtes igaar; de fleste Voxne af Menigheden deeltog.

Gudstjenesten har i Almindelighed været godt besøgt. Naar det ikke er Regndage, pleier Kirken at være fuld og tildeels overfuld. Guds Ord har ogsaa vist sin Kraft derved, at Fire have kunnet optages i Menigheden. Jeg vil tillade mig at omtale og nævne enhver af dem, for at I derved kan lære dem bedre at kjende og bede for dem:

Ukunesi, en Gut 18 a 19 Aar, over 6 Fod høi, en virkelig Broder til Viktoria, som døbtes ifjor, en Søn af en Isanuse eller Doktor. Han døbtes med Navnet Magnus Jonas. Denne Gut har været her og tjent over et Aar for en Tid siden, og nu et Aar, som han har gaaet til Daabsundervisning, har han været her i Tjeneste.

Umkjumo, Søn af Unjaumbane, har været her omtrent 1½

Aar, og til Daabsundervisningen har han gaaet eet Aars Tid. Han døbtes med Navnet Julius Valentin. Han er omtr. 17 Aar gammel.

Udidinjwa er en Broder til Thomas. Han var her som Smaagut af og til og begyndte endog at gaae til Daabsundervisning; men saa maatte han herfra for at faae Hul i Ørene. Det er her et Skjeldsord at sige, En ikke har Hul i Ørene. Forrige Aar kom han her i Tjeneste, og en Tid efter meldte han sig til Daabsundervisning; da Aaret var til Ende, gik han til sin Broder, hvor hans Moder ogsaa er. Hans Fader er død. Han ligner Thomas i godt Nemme og god Hukommelse. Han besøgte temmelig regelmæssig Undervisningen, og var den flinkeste af dette Kuld. Han er omtrent 16 Aar gammel. Han døbtes med Navnet Justinus Jeremias.

Umsuka, Datter af Umakwikwi og Halvsøster til Paul Kristian, har været her paa Stationen 2 Gange flere Maaneder ad Gangen, men gik sidste Gang herfra til Usikungwane for at giftes med hans Søn Ukosi, hvorom jeg i sin Tid meldte i min Beretning; om Ukosis Flytning til Stationen har jeg ligeledes fortalt Eder. Hun har et godt Udseende og er omtrent 22 Aar gammel. Siden Februar f. A. har hun temmelig regelmæssig besøgt Undervisningen. Hun døbtes med Navnet Lea Judita.

Nu have vi ogsaa havt den første Confirmation, nemlig en Gut, Søn af Gustava, ved Navn Johannes. Han er vel omtrent 15 Aar gl. Alle disse ere, saavidt jeg veed, fødte Nataliter.

Ved at see nye Ansigter samles ved Herrens Bord mindes jeg ofte Jesu Løfte, at til den store Nadvere skal Mange komme fra Østen og Vesten ꝛc. Vi havde ogsaa den Glæde atter at have Joswa i vor Midte. Han har arbeidet her nu et Par Maaneder og opført sig vel. I længere Tid har han gaaet som et forvildet Faar, men den 2den Dennes blev han atter optagen i Menigheden. Naar undtages Nogle, som ere flyttede til andre Stationer, have vi saaledes Ingen af dem, som ere døbte her paa Stationen, at beklage os over som Frafaldne; men alligevel trænge vi daglig til at bede den femte Bøn tilligemed de øvrige Bønner i „Fader vor.“

I Børneskolen holdtes Examen sidste Nytaarsaften, hvori 7 Børn deeltoge. To Børn vare ikke tilstede. Et Par holdt sig endnu ved Bogstaverne. To kunde stave og tre reenlæse, og havde lært udenad af Katechismen, hvori de ogsaa bleve examinerede.

Vort Haandarbeide har været at holde Ugræsset i Ave og holde

Huse, Grøfter og Gjerder istand. Til min store Forbauselse saa jeg idag, at Termiten har gjort omtrent ¼ af vort Vaaningshuustag til en Myretue.

Igaar lystes til Ægteskab for tre Par, som nok vilde komme til at ægtevies samtidig i Lighed med, hvad der skede for en Tid siden her.

Vi leve alle vel med Hensyn til Helbreden og hilse paa det venligste.

P. S. Jeg havde nær glemt at omtale, at Lynilden slog ned i Huset hos Peder Antoni og Filipu den 21de Novbr. Begge Familier vare da inde i Huset, og Alle bleve mere eller mindre bedøvede; men Ingen af dem fik nogen egentlig Skade, dog varede det næsten en Times Tid, inden Elisa kom til Bevisthed. Baade hun og nogle af Børnene maatte bæres eller trækkes ud af det brændende Huus, og der gaves ikke Tid til at redde Noget ud af Huset, saa at Klæder, en Deel Mais og det lille Indbo, de havde, fortæredes af Luerne; blot de nøgne Vægge, som ere af Muursteen, staae tilbage. Bispinden har hjulpet sine Gudbørn med nogle Klædningsstykker, ellers have de ikke endnu faaet Andet, end hvad vi har kunnet hjælpe dem med. — Jeg benytter derfor denne Anledning til at bede Eder at bringe de kjære Givere, Missionsveninder i Norge, vor og deres Tak for, at de have sat os istand til at kunne hjælpe dem. Heller ikke kunde vi holde saamange Piger og Gutter med Klæder, om ikke Veninder i Norge stod os bi.

Skrivelse fra Pastor Wettergreen,

dat. Emathlabatini den 26de Novbr. 1867.

Det vil af Hs. Høiærværdighed Biskopens Skrivelse være bekjendt, hvad der forhandledes med Kongen angaaende Sagen om omvendte Zuluers Forhold som Kongens Undersaatter; jeg har kun at omtale denne Sag, forsaavidt jeg har havt med den at gjøre. Skjønt denne Sag i sin Almindelighed ingenlunde var bragt til nogen bestemt Afgjørelse ved hine Forhandlinger, saa var der dog for et specielt Tilfælde paa Biskopens Station gjort nogle ikke uvigtige Indrømmelser af Betydning ogsaa for Sagen i sin Almindelighed, hvorom Kongen havde at underrette Prindsen, der da, naar dette kongelige Budskab var indtruffet, skulde sende et Bud til Biskopen, for at vedkommende Sag kunde blive bragt paa det Rene; da imidlertid dette Budskab fra Prindsen udeblev, tilskrev Biskopen mig et Brev med Anmodning til mig om at forebringe sammes Indhold for Kongen, det nemlig: at Biskopen var

aldeles utilfredsstillet angaaende hin Sag, fordi han ikke havde hørt, at den var bleven fremmet, saaledes som lovet var. Allerede 2 Dage bagefter kom endnu et Brev fra Biskopen med Anmodning om Paaskyndelse af Sagen hos Kongen, da den Omstændighed, at det belovede kongelige Sendebud til Prindsen var udeblevet, havde foraarsaget mange Ubehageligheder og Plagerier paa Entumenistationen. Efterat have forelagt Kongen disse Breve, kom jeg i en lang Samtale med ham, hvori det viste sig, at han trods alle tidligere Forestillinger og Oplysninger fremdeles stod i den saa almindelige Vildfarelse blandt Zuluerne, at det at blive Troende, er eensbetydende med at falde fra Kongen og blive hvide Folks Undersaatter, amakafula, som de sige, hvilket er det Foragteligste, de kan tænke sig. Jeg udviklede da for ham Forskjellen mellem Begreberne amakolwa og amakafula — Troende og Kaffere —. Resultatet var, at Kongen sagde: „Ingen, som har Lyst til at troe, skal blive negtet dette;“ det af Biskopen forlangte Bud til Prindsen blev ogsaa sendt. Hint Kongens Udsagn er imidlertid at betragte som ganske privat og kan ikke gjøres gjældende som nogen almindelig Lov, ihvorvel man vistnok ved given Leilighed kan gjøre sig sin gode Nytte deraf.

Nogle faa Dage derefter havde vi Besøg af en berlinsk Missionær Arroneet, der reiste omkring for at besee sig her i Landet; han havde stor Lyst til at see Kongen, og jeg gik derfor med ham op til Unodwengu; denne Mand talte med stor Frimodighed til Kongen om de Ting, der hørte til Guds Rige; han bad Kongen meget om at give sit Folk fri Adgang til at blive troende. Det kunde næsten see ud, som om det var overlagt mellem os, at han skulde sige saa, da det var just det Samme, som jeg for nogle faa Dage forud havde talt med Kongen om, hvilket slet ikke var Tilfældet; men da sagde ogsaa Kongen det Samme, at det ikke skulde formenes Nogen at blive troende.

Den meget omtalte Lov, at Ingen skulde dræbes efter den almindelige Udlugtningsmethode, blev skjændigen overtraadt her den 21de August. I flere Dage var der holdt Udlugtningsforretning i Anledning af en Stormand, der i over et Aar har lidt af fuldstændig Lamhed ogsaa i Tungen, saa at han ikke kunde tale; den sidste Dag samledes de ved nogle Buske paa den anden Side af Floden ligeoverfor Stationen, om Eftermiddagen endte det med, at den Ulykkelige, der blev udlugtet, dræbtes paa Stedet; jeg saa i Kikkert, hvorledes de slæbte Liget afsted. Det var en meget rig Mand denne, som blev dræbt, han var allerede udlugtet, før de reiste hjemmefra; men han gik med sine Fiender

i det Haab, at Kongen vilde erklære ham fri, fordi han hørte til Storfolket. Dagen efter gik jeg op til Kongen for at tale derom; jeg følte det som en nødvendig Pligt; men det er vist, forinden jeg gik, havde jeg megen Kamp; thi det syntes mig ei saa simpel en Sag at tale om dette til Landets Konge. Jeg vidste jo nok, at jeg ikke gik i mit eget, men i min Guds Navn, ikke destomindre vilde dog kjødelig Frygt gjøre sig gjældende. I Bønnen fik jeg Fred i mit Hjerte og Kraft til at gaae. Da jeg kom derop, talte Kongen med en heel Forsamling, som sad der hos ham, jeg maatte derfor vente, til han var færdig dermed. Jeg nævnte da for ham, hvad der var skeet Gaarsdagen; dertil svarede Kongen: „Ja, det var jo en umtakati; I hvide Folk dræbe jo ogsaa dem, som slaae Andre ihjel.“ Jeg oplyste ham da om, at det var Forskjel paa at dræbe en Forbryder, hvis Misgjerning kunde bevises, og at dræbe et Menneske, der kun var udlugtet af isanusi; dertil svarede Kongen: „Det er vor Skik fra gammel Tid, vi ere sorte og I ere hvide, vi have to forskjellige Oprindelser“; jeg forklarede ham da, at vi alle havde en og samme Oprindelse, forresten sagde jeg ham, at hans Land var fordærvet paa Grund af det meget uskyldige Blod, som var udgydt, og at Gud var saare vred derover. Kongen studsede, da jeg sagde dette, og bad mig ikke nævne noget Saadant, som at hans Land var fordærvet; jeg holdt imidlertid paa mit. Vor Samtale endtes med, at Kongen sagde, at hin Lov fremdeles staaer ved Magt; det, at hin Mand var udlugtet og dræbt, var ikke skeet paa hans Foranstaltning, Slægtningerne af den Syge havde i sin Hidsighed dræbt ham, uden at spørge Kongen derom; han sagde, at han havde irettesat dem om Morgenen, da han fik vide det. Da jeg var gaaet, kom en Tjener løbende efter mig for atter at sige, at Kongen slet ikke var Skyld i hiint Drab. Det forholdt sig vistnok saa, at Dommen i hiin Sag ikke blev bekjendtgjort for Kongen, førend den allerede var fuldbyrdet, og da var det vistnok for seent at forandre den; men skulde det virkelig saa være, at det var skeet mod Kongens Villie, saa er det ialfald et Vidnesbyrd om en saare slap Regjering.

Hvad min egentlige Missionsvirksomhed udenfor Stationen angaaer, da maa jeg saare beklage, at det ikke har været mig muligt i flere Maaneder at gaae omkring og prædike i Gaardene; de sidste 3 Søndage har jeg dog atter igjen været ude i de nærmestliggende Gaarde. Paa den Gaard, hvor jeg gik først, lod det dog ikke til, at Guds Ord var synderlig savnet; thi de holdt en saadan Kommers, at det ikke var mig

muligt at komme tilorde; bedre gik det paa de to andre Gaarde, hvor jeg var de følgende Søndage. Meget godt er det, at Br. Leisegang har gaaet viden om med Evangeliets Prædiken; jeg antager imidlertid, at han selv i sin Tid vil skrive derom, hvorfor jeg Intet vil foregribe. Hjemme paa Stationen, har jeg varetaget min Dont som sædvanlig, nemlig Prædiken om Søndagene, Skole og Andagt samt Forberedelse af Daabskandidater; det forstaaer sig af sig selv, at naar Leisegang er hjemme, arbeide vi sammen med Underviisningen. En af de 3 i min forrige Beretning omtalte Smaapiger, der underviste til Daab, nemlig vor Tjenestepige, er af sin Moder — ret en Furie — taget hjem. Hun vil imidlertid selv gjerne komme tilbage igjen, men Moderen sætter sig aldeles derimod. Vi have sat Sagen i Guds Haand, for Ham er ingen Ting umulig. For nogle Dage siden sendte jeg hende en Bog og et Brev; jeg har nu i dette Øieblik modtaget Brev fra hende igjen, hvori hun siger, at hun ikke aflader at bede. I Løbet af disse 2 Maaneder, Oktober og November, have 4 Gutter, alle Zuluere, meldt sig til Daabsunderviisning. 2 af disse ere Leisegangs Tjenestegutter, 2 mine. Gud give, at de maatte blive ret levende Christne.

Salomon er her fremdeles, han har vist en meget god Opførsel og er en flink Arbeider; endnu er han ikke optaget i Menigheden, det har ikke kunnet skee før, da vi for det første maatte vente, indtil vor Biskop kom tilbage, og for det andet var det ogsaa nødvendigt, at han havde en Prøvetid. Paa Grund af et senere indtruffet utilladelig Forhold i en Kjærligheds-affære, har jeg desværre været nødt til ganske at fjerne ham fra Emathlabatini; han er nu paa Ekjowe hos Br. Oftebro. John har været her uafbrudt, lige siden han blev døbt; jeg kan desværre ikke give ham samme Vidnesbyrd som Salomon; han er meget heftig og lader i saadanne Udbrud af Heftighed falde Ytringer, der langt fra sømme sig for et Guds Barn; paa Grund heraf maa jeg nu udelukke ham fra Alterens Sakramente, indtil han viser Tegn til Forbedring. Her er ogsaa en anden Døbt, Mateu, fra Oftebros Station; hans Opførsel her har været upaaklagelig, imidlertid har jeg ikke vovet at stæde ham til Guds Bord, førend jeg har faaet nærmere Oplysning om hans tidligere Vandel.

Alterens Sakramente er i det Hele administreret 7 Gange i dette Aar. Af andre ministerielle Forretninger er udført Barnedaab den 26de Mai for vort Barn, Olaf Peter Andreas, som den naadige Gud skjænkede os den 3die Mai.

Af ydre Arbeider er nu et Hovedarbeide gjort paa denne Station iaar, nemlig Opførelsen af mit nye Huus. Den 10de April begyndte Carlsen Muringen, 25de April kom Ingebrigtsen fra Imfule, der efter Bisskopens Ordre udførte Tømmermands- og Snedkerarbeidet. Til 11te Juli var Huset opmuret og tækket, den Dag reiste Carlsen til Ekjowe for at mure Kirken der. Ingebrigtsen forblev her indtil 21de August for at fuldføre Indredningen af Huset; da var der ikke mere igjen, end at jeg ved Hjælp af Indfødte kunde gjøre det selv. Den 25de Septbr. var for os en Glædens Dag; thi da flyttede vi ud af det lille trange Huus og ind i dette nye, et fra Grunden af særdeles vel opført, bekvemt og godt indrettet, rummeligt og luftigt Huus. Lovet være Gud ogsaa for dette Gode; jeg ihukommer Forklaringen til den første Artikel, hvor det hedder: „Jeg troer — at Han forstrækker overflødigen til dette Liv dagligen at opholde: Klæder, Sko, Mad og Drikke, visse Værelser, Huus og Hjem, Ægtefælle, Børn, Mark, Fæ og alt det, som godt er." Af det her Opregnede har den himmelske Fader ikke ladet os fatte Noget. Af det, som vigtigere er, Aandens Goder, lader Han os vist ikke fattes noget; men hos os fattes Meget, vi maae have mere Tro, inderligere Kjærlighed, dybere Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed, en levende fast Tillid og Haab, vi maae blive mere brændende i Aanden, mere nidkjære i vor Gjerning, renere i vort Hjerte, at vi kunne faae see Mere af Gud — alt dette maae vi have, hjælper os at bede til Gud for os derom — i Sandhed troende Venner kan ikke gjøre os større Tjeneste, end at fremføre os for Herren i Bønnen som de allerfattigste Syndere.

Ekjowe 23de Decbr. 1867.

Vi have i lang Tid havt i Tanke at foretage en Reise i det Haab, at muligens en saadan kunde virke styrkende paa min Kones meget svækkede Helbred; i Tillid til Guds naadige Bistand tog vi derfor den 10de Decbr. med vore Smaabørn ud fra Emathlabatini; Herren forundte os en ganske udmærket heldig Reise, den 14de kom vi her til Ekjowe. Vi komme til at „jule" her, senere hen tænke vi paa at gjæste Entumeni. Selv har jeg imidlertid allerede været hos Bisskopen, da jeg havde mange Ting at tale med ham om, fornemmelig med Hensyn til Salomon; Hs. Høiærværdighed Bisskopen gav mig det Raad, at optage ham i Menigheden, naar jeg kommer tilbage til Emathlabatini, desto tryggere kan jeg altsaa foretage dette Skridt.

Skrivelse fra Pastor Gundersen,

dat. Entumeni 12te Januar 1868.

— — Da jeg antager, at det vil være af Interesse for Eder, saa vil jeg berette Et og Andet om de 9, som døbtes paa Entumeni 4de Adventssøndag f. A.:

1) Ulangabi, døbt med Navnet Usemu, er en Gut paa omtr. 30 Aar; han hører til Inzuso-Stammen og er af Uthloko-Regimentet; efter Regimenterne er det, man kan udfinde den sandsynlige Alder; hans Fader var Unomabonda og hans Moder er Unomtobo, begge Hedninger; Faderen faldt i Slaget ved Enkome i det Nordlige af Zululandet, Slaget mellem Udingane og Hollænderne 1837. For nogle Aar siden flygtede hans Moder over Tugela og boer nu i Nærheden af Umpumulo. Han er i nær Slægt med Lukas; thi begge deres Fædre vare Brødre, der vare saa store Mænd, at ikke engang Høvdingerne turde røre dem, siger Lukas. — Fra sit Hjem ved Umthlatuzi, ikke langt herfra, kom han hertil som en Insiswa, voxen Gut, og var her første Gang omtrent 1 Aar, det var, før Assistenterne kom hertil, og vendte saa hjem igjen en Tid, hvorefter han kom igjen og tjente her en Stund; herfra reiste han ned til D'Urban, hvor han opholdt sig i flere Aar. Ved den Tid, vore Assistenter kom her til Entumeni i 1860, kom han atter hertil i Tjeneste, og siden har han stadig, undtagen i faa, kortere Mellemrum, været her, den meste Tid i Biskopens Tjeneste. Den daglige Undervisning i Skolen har han nydt, indtil hans Hjerte, som de Indfødte sige, indvilgede i at modtage Daabsundervisning, som han nu har nydt i en Tid af 4 a 5 Aar med faa Afbrydelser. Hans Evner ere meget smaae, saa at han ikke endda har bragt det dertil med al sin Læsning, at han kan læse i en Bog og forstaae, hvad han læser, vide hvad han læser om, og heri er han ikke den Eneste. Kun med stor Møie har han tilegnet sig Luthers lille Katechismus og de allervigtigste Dele, enkelte Mærkværdigheder af Bibelhistoriens vigtigste Fortællinger; hans Forstand er heller ikke synderlig oplyst; dog kjender han Frelsesveien i Christo og hvad Livet i Ham er, og hans Længsel efter at blive døbt var, saavidt vi kunne skjønne, netop en Frugt af den vundne Kundskab om Synd og Naade. I det daglige Arbeide er han en temmelig stadig Gut, og et træffende Udtryk for hans Temperament have vi i hans Hedningenavn, som betyder „Flamme." Maatte han nu her-

efter blive en Flamme i Christo og som en Sem blive navnkundig i Herrens Menighed.

2) Umfinjele, døbt med Navnet Ujafeta, omtrent 23 Aar gl., hører til Udubazane-Stammen og til Amakjudu-Regimentet; hans Fader var Usikwandabele og hans Moder Usozi, begge Hedninger, som boede i Nærheden af Empangeni. Da hans Fader for nogle Aar siden en Dag med flere Slægtninger forsøgte paa at flygte over Tugela, blev han der hindret af en hvid Mand og opdaget at være en Flygtning, hvorfor en Hær kom over dem og dræbte Alle paa denne Gut og en liden Broder nær. Han undkom derved, at han var med den hvide Mands Folk ude paa Jagt, medens Drabet foregik. For omtrent 3 Aar siden kom han hertil i Arbeide og var i det Første en meget doven Gut, men forbedrede sig, da han truedes med at blive bortjaget. Fra Biskopen begyndte sin Reise til Norge, har han været stadig i min Tjeneste. Efter at han omtrent 1½ Aar havde nydt den almindelige Underviisning i Skolen, meldte han sig til Daabsundervisning og har siden jevnlig nydt den under, hvad vi maa kalde gode Fremskridt. Han har en god Hukommelse, god Forstand og er en af de opmærksomste og flinkeste Disciple, uden hvad Udenadslæsningen angaaer, hvormed det er smaat; hans Opførsel har i det sidste Aar været upaaklagelig, og hans forrige Klammerier med John Hougvaldstad ere nu forbi, saa at de omgaaes som Venner og Brødre.

3) Umbube, døbt med Navnet Uzakarija, omtr. 23 Aar, hører til Ulembo-Stammen og til Amakjudu-Regimentet. Hans Forældre ere Untkele og Umtandise, begge Hedninger som nu boe i Nærheden af Umpumulo, efter at de kort efter Drabet af deres Høvding, Umanthlesilo, for nogle Aar siden flygtede over. Denne Gut har i længere Tid været i Arbeide hos Udland, og der var det, at hans Hjerte med Magt begyndte at drive ham til at blive Troende. Da han nu fra sine Barneaar var vel kjendt med Biskopens, hvor han ofte havde hørt Guds Ord, medens hans Broder, Ugoliate Jonatan, var her, saa drev hans Hjerte ham hertil, hvor han blev optagen blandt Katechumenerne forrige Aar ved Nytaars Tider. Han er i Henseende til Flid og Opmærksomhed paa Skolen ligesom i sin Opførsel rosværdig og er en af dem, der bedst har tilegnet sig i Forstand og Hjerte sin Christendomskundskab, altid er han en opmærksom Tilhører og erindrer en god Deel af Guds Ord. Han er ogsaa den Eneste af disse unge Christne, om hvem jeg med Vished veed, at han flittig benytter sig af den enlige Bøn og Om-

gang med Herren. Han kan taalelig godt læse og forstaaer, hvad han læser. I Skrivning er han den Eneste af disse nydøbte Gutter, som har Lyst dertil og er kommen saa vidt, at han kan skrive Sammenskrift. I hans Charakter er der Noget, som man altid kan sætte Lid til, og han er vissélig en af de Faa her, hos hvem Erkjendelsen er noget dybere, saa at han strax tager Tugt af Guds Ord.

4) Udangazele, døbt med Navnet Ueli, omtrent 20 Aar, hører til Unkuma-Stammen og til Unokenge-Regimentet; han er en Søn af Unjao og Utamboze, hvilke Bisskopen friede fra Døden, da de engang skulde dræbes; siden have de boet her i Fred paa en Bakke tæt ved Stationen. Moderen er død; men Faderen lever endnu i sit gamle hedenske Væsen. Denne Gut har i mange Aar været i Tjeneste her paa Stedet, snart hos den Ene og snart hos den Anden, og har nu i omtrent 3 Aar gaaet til Daabsundervisning, som han af og til har forsømt. Den Flinkeste er han alligevel baade i Kundskab og Forstand, saa at han med Hensyn dertil kunde være døbt før, naar han ikke af og til havde vist sig saa ligegyldig for Undervisningen. Han var min første Gut her og har siden næsten jevnlig været i min Tjeneste; naar han vil er han en dygtig Arbeider. Hans Godmodighed gjør, at han meget sjelden har været i Klammeri med Nogen. Hans Opførsel har i min Tjeneste været god, saa at han let lader sig overbevise om sine Feil og søger at rette derpaa.

4) Ukoko, døbt med Navnet Ujoele, omtrent 20 Aar gammel, hører til Umanbedu-Stammen og til Unokenge-Regimentet og er født af Forældrene Umtungata og Unomazwa, begge Hedninger. Han har i flere Aar tjent oppe hos Josef og været her nede om Aftenerne til Undervisning. For et Par Aar siden var han med nogle Andre her en Søndag ude paa Jagt; da vi fik see dem herfra, bleve de anholdte og alvorligen straffede. Strax efter blev han efter Begjæring derom optagen til Daabsundervisning, som han siden har nydt. Han har godt for at lære og tilegnede sig derfor strax Troeslæren og en Deel af Bibelhistorien. Hans Vandel er stille og beskeden, og han er i alle Maader en snil Gut; men han er desværre lig de Fleste af vore Troende deri, at han er meget sløv og ligegyldig i at søge hen der, hvor Guds Ord forkyndes, og det er ikke saa meget at undres over, naar hans Omgivelse ikke viser ham bedre Exempel. Han kan ikke endnu læse i Bog, men besøger nu Skolen flittigere end før.

6) Usako, døbt med Navnet Uabela; hører til Udube-Stam-

men og til Regimentet Imvu emjama og er omtrent 18 Aar gammel; hans Fader, Umkana, og Moder, Unondabula, ere døde. Han er i Slægt med Marija, som saa længe har været hos Biskopens, hvorfor han som liden Gut ofte har været her hos hende paa Besøg og for nogle Aar tilbage været her i Tjeneste og saaledes hørt meget Guds Ord. Kort før jeg kom her til Afrika, var han med sin Slægtning Jafeta kommen igjen i Tjeneste her. I de to sidste Aar har han tjent hos mig, og for omtrent 1½ Aar siden begyndte han at gaae til Daabsundervisning; ved denne saavel som i den øvrige Skoletid har han troligen været tilstede. Men da han har den Mening, hvorom han ikke er alene, at Alt maa komme ind i ham som i Drømme og ikke kan forstaae, at Anstrængelse fra hans Side maa til for at lære Noget (denne Mening skal være saa almindelig indgroet i dette Folk, at det Modsatte hører mere til Sjeldenheder), saa ere hans Kundskaber faa, og hans Forstand er mindre oplyst. Dog var han ikke saa meget tilbage heri, at han, da han længtes efter at blive døbt, burde hindres derfra; thi Hovedsandhederne om Synden og dens Vederstyggelighed for Gud og Guds Forbarmelse over det faldne Menneske i Christo kjender han, og dette, haabe vi, er det, som har vakt og drevet ham til at søge og annamme Frelsen ved Naademidlerne. Det er en brav Gut, naar man har Taalmodighed med hans træge Væsen og ikke tager det ilde op, at han af og til vægrer sig, naar han faaer Befaling til at gjøre et eller andet Arbeide; thi han mener det ikke saa ondt; om en Stund gjør han det alligevel. Og naar det hænder, at et ondt Lune behersker alle Gutterne, saa at man ikke kunne faae dem ud af sit Huus eller Hytte til Noget uden i Egenskab af Politi, saa er han altid den bedste og lydigste. Gud være takket; i lang Tid have Alle været villige og lydige, og vi tør haabe, at Grunden hertil er Guds Ords Magt over deres Hjerter.

7) Ufekji, døbt med Navnet Ubolete Sofija, er omtr. 18 Aar gammel og hører til Uzondo-Stammen. Hun er en Datter af Benjamin her med hans første Kone Udina. Efter at Forældrene vare flyttede ned fra Hollænderne til Umvoti-Stationen, døde Moderen, og Faderen tog sig sin anden Kone der, hvorefter de flyttede hertil og bleve begge døbte her, som I vide, 1860. Aaret forud kom denne Pige hertil med Biskopen, da han vendte tilbage fra en Reise til Umpumulo. Hun var dengang en liden Pige, hvorfor Forældrene ønskede hende døbt med Barnedaab, hvilket ikke kunde tilstedes, da hun allerede var saapas

stor, at hun forstod sig vel paa at gjøre Ugavn, hvortil hun havde særegen Lyst og Anlæg. Fra den Tid har hun været her under Undervisning og har været optagen iblandt Katechumenerne. Sin meste Tid har hun været hos Biskopens; hun er en meget flink Pige i legemligt Arbeide og har godt for at lære paa Skolen. Hun har derfor flere Gange været nær ved at blive døbt, men saa har hun hver Gang udelukket sig selv fra Daaben ved sine Skøierstreger og sit raae, hedenske Væsen, som hun har fulgt, og er saa for hver Gang bleven borte en Tid fra al Undervisning. Naar hun ikke har været hos Biskopens, har hun i Almindelighed enten opholdt sig hjemme hos Forældrene eller hos andre Missionærer. Hun har saaledes en Tid været hos Kyllingstad, men har intet Sted kunnet holde længere ud, uden at gjøre Skøierstreger. I de 2 sidste Aar har hun været nede paa Injesane hos Hermannsburger-Missionæren Frøhling, der havde lovet at døbe hende for nu snart et Aar siden. Daaben der blev imidlertid opsat den ene Gang efter den anden, uden at hun vidste hvorfor, indtil hun blev negtet Daaben ogsaa der, fordi hun en Dag uden Tilladelse i Følge med de Troende der havde løbet bort i en Zulugaard for at see paa et hedensk Bryllup, fordi hun flere Gange havde taget sig Frihed til at gaae bort til deres nærliggende Station Imfukjeni, og fordi hun var mistænkt for at ville løbe bort med en Natal-Kaffer. Da hun nu fik Besked om dette, kunde hun ikke finde sig i, at hun ved at gaae bort til disse Steder havde saa stor Skyld paa sig, fordi hun altid havde fulgt med Troende, og erklærede sig uskyldig med Hensyn til denne Kaffer, — saa tog hun Afsked derfra og kom hjem igjen i September og bad nu om at blive optagen i Menigheden her, hvilket hun blev lovet paa de Betingelser, at hun ikke forsømte Undervisningen og opførte sig vel; thi Biskopen fandt ikke efter Frøhlings egen Underretning, at hendes Skyld var saa hindrende for Daaben, da hun ellers havde opført sig godt der. Hun har i denne Tid været flittig til Daabsundervisning og opført sig godt; sine Forældre er hun nu til Hjælp med deres Agerstel. I Christendomskundskab er hun bleven meget flink, og hun besidder en god Forstand; vi tør haabe, at Gjenfødelsens Naade er bleven hendes Hjertes Skat og Eiendomm. — Herren opholde og bevare hende i den alle Dage.

8) Usehankile, døbt med Navnet Umagdalena Matilda, er omtrent 13 Aar gammel og er født af Forældrene Uzulu og Unomampondo, der høre til Ujandeni-Stammen. De ere ligesom

Unjaos friede fra Døden ved Biskopens Hjælp, og de boe nu her som vore nærmeste Naboer. Denne Pige og Broderen

9) Umazungeni, døbt med Barnedaab, i hvilken han fik Navnet Uemil Sakeus, 8½ Aar gammel, er opdragen hos Biskopens. Forældrene, der begge ere Hedninger, have selv for længere Tid siden begjæret, at disse to af deres Børn maatte blive døbte; og nu, da Pigen var saa gammel, at hun kunde modtage voxen Daab, har hun selv begjæret Daaben. Hun har gode Kundskaber efter disse Forholde, besidder god Forstand og har efter sin Alder været en stille og flink Pige. Hun kan temmelig godt læse i sit Nytestamente.

Broderen er en meget snil liden Gut, som nu i over 2 Aar daglig har været paa Skolen med de Troendes Børn. Sin Katechismus kan han paa sine Fingre og han læser og skriver bra og regner lidt.

Kort før Daabsdagen vare deres Forældre inde hos Biskopens og havde da det Ærinde, at de vilde bortgive begge disse sine Børn til dem. Saaledes ere disse Børn nu i meget gode Hænder, og de skulle ikke mangle christelig Underviisning og Opdragelse. — Gud velsigne og bevare dem i Naaden, saa at de maatte vorde sine nye Forældre til Glæde baade her og hisset og staae blandt deres andre aandelige Børn paa Aabenbarelsens Dag med Ærens Krone for Lammets Throne.

Nu Lidt om Daabsdagen. Den begyndte med, at man som sædvanligt samledes i Skolen til Morgenandagt over Dagens Epistel, der gav Biskopen Stof nok til hans hjertelige Opmuntringer og Formaninger til Katechumenerne især om at blive i Herren og hans Glæde. Efter at vi havde spist vor Frokost og holdt vor egen Andagt, bleve Katechumenerne iførte sine nye hvide Klæder af Bomuldslærred og derpaa førte ind i Kirken, hvor de indtoge sine Pladse paa de forreste Bænke. Foran, da Kirken ikke er indviet, var indrettet et midlertidigt Knæfald, beklædt med hvide Lagen, hvorved Katechumenerne knælede under Forhandlingen, som begyndte umiddelbart efter Prædiken i Overeensstemmelse med vort Kirke-Ritual. Efter at de Voxnes Daab var udført, kom Bispinden frem til Døbefunten med den lille Gut, som ogsaa knælede der og modtog den hellige Gave.

Fra Kirken gik det ned i Skolen, hvor de Døbte med Fadderne nøde sit Festmaaltid, som var tillavet af sødt Brød og Kaffe, og den øvrige Deel af Dagen svandt snart hen under Sang og Bøn.

Vi havde nu denne Dag rigeligen erfaret Herrens Glæde paa vore Hjerter, og den blev ikke ved nogen ydre Ting forstyrret, saa at,

ligesom vor Juleglæde havde begyndt med denne salige Dag, have vi i Fred og Ro uforstyrret kunnet glæde os i Herren, Jesusbarnet, i alle disse Festdage.

Den 3die November f. A. var her Altergang for vore Troende. Og nu paa Helligtrekongersdag var her som sædvanlig Altergang i begge Sprog. Biskopen forrettede for de Indfødte og jeg for de Norske. De Nydøbte skulle først om nogle Uger stedes til Guds Bord. — Børneskolen gaaer sin sædvanlige Gang. — De ydre Arbeider her ere nu overtagne af Assistenterne Ingebrigtsen og D. Nilsen. Ingebrigtsen holder paa at skjære Materialier til et Klokkehuus, som vel snart vil blive opført tæt ved Kirken, for vor gode Ringeklokke, der hidtil har været udsat for Sol og Regn. D. Nilsen har holdt paa med Sammensætningen af Tagværket til mit vordende Huus og arbeider nu med Døre og Vindueskarmer. Thorsen, som bygger her paa egen Haand, har nu sit Huus snart færdigt til at flytte ind i.

Til Slutning modtage den ærede Hovedbestyrelse med Alle i Missionshuset og øvrige Missionsvenner vore hjerteligste Hilsener, idet vi ønske Eder Alle Herrens Fred og Glæde i det nye Aar.

Uddrag af Biskop Schreuders Beretning om hans Undersøgelsesreise til Madagaskar i Juli til September 1867.

(Fortsat fra f. No.)

Strax over Middag den 7de August paabegyndtes i den treenige Guds Navn min Reise fra Tamatave til Tananarivu; fra Tamatave til Anduvurantu gjordes den i Selskab med omtalte Cheswell og Hartley, fra Anduvurantu til Tananarivu af mig alene. Første Dag (7de) kom vi kun til Byen Ivundru, omtrent 8 engelske Mile i Syd for Tamatave, ved den nordlige Bred af Ivundru-Floden; dette tog neppe 2 Timers Reisen paa Madagaskar-Viis ɔ: man bæres i en Palankin som bæres af 4 saakaldte „Marmiter" ad Gangen; sædvanligt har man

2 Skifter eller 8 Marmiter til Palakinbærere. Da en stor Deel af de i Tamatave bosatte eller sig opholdende Udlændinge foruden mange Indfødte, som magtede at koste paa sig Palankinreise, agtede at reise til Anduvurantu for at see Dronningen, sagdes det at ville holde haardt og dyrt at faae Marmiter baade til Palankin- og Gods-Bæren saa langt som til Tananarivu, da de tjente saa godt ved kun at gaae til Anduvurantu; ved Hjælp af Hartley fik jeg dog Bærere nok; da jeg agtede at reise hurtigst muligt, og var saa meget tungere end de sædvanlige Reisende, tog jeg 4 Skifter Palakinbærere, for at, selv om nogle bleve syge paa Veien eller løbe væk, jeg dog kunde have Bærere nok; i Sammenhæng hermed stod da ogsaa, at jeg maatte tage forholdsviis saa mange flere Bærere til mit Reisetøi, da disse for at kunne holde Følge med Palankinen, ikke kunde bære saa tunge Byrder, som, naar de kun havde at reise langsomt; til mellem 200 a 300 Pds. Vægt af Reisetøi maatte jeg altsaa tage 8 Marmiter, og desforuden efter Landets Reiseskik blandt Fremmede 1 Kok, ialtdethele havde jeg altsaa 25 Marmiter eller Bærere. Den sædvanlige Løn fra Tamatave til Tananarivu er 8 sh. som Bærerløn og 2 sh. til at kjøbe sig Mad paa Veien, tilsammen altsaa 10 sh. eller ½ £ for hver Marmit for en Veilængde af noget over 200 engelske Mile, men paa Grund af Veiens overordentlige Besværlighed paa flere Steder, vilde den i Norge f. Ex. vist i Skydsgodtgjørelse blive beregnet til nærmere 300 end 200 engelske Mile *). Jeg maatte paa Grund af ovenomtalte Vanskelighed med at faae Marmiter betale paa Opreisen hver af dem 4 sh. mere; thi de kunde faae 10 sh. blot ned til Anduvurantu. Reisen paa Madagaskar forgaaer, som Enhver, der er noget bekjendt med Madagaskar Historie, veed, i en Bæregreie (der altefter dens Beskaffenhed kunde kaldes Bærekurv, eller Bæreseng, eller Bærestol) saafremt man nemlig kan koste paa sig denne Reisemaade, ellers tilfods. Denne nationale Bæregreie bestaaer af to Arme, 6 a 8 Fod lange, sædvanlig gjorte af Stammen af en Bregneplante, der er porøs og let, men elastisk og seig; til disse Arme og holdende dem omtrent 2 Fod udfra hverandre er anbragt paa en sindrig Maade et Slags Kurvkasse, som dannes af et Spiilværk, der er indfældt i Armene og sammenflettet baade indbyrdes og med Armene ved tynde, tæt op til hinanden liggende, $^1/_5$ Tomme tykke, smukt

---

*) 1 £ = $4^1/_2$ Spd., 1 shilling = 27 Skill. norsk, 1 engelsk Miil omtr. = $^1/_7$ norsk Miil.

tilstadrne Skindremme, saaledes at den hele Kurvkasse seer ud som en aflang, firkantet Kurv af Skindremfletning, hængende paa Undersiden af de saaledes til hinanden fæstede Arme, af omtrent 1 Fods Dybde og forskjellig Længde, enten til at sidde i med bøiede Knæ eller udstrakte Fødder, eller til at ligge fuldt udstrakte i; denne Bæregreie er baade let og temmelig stærk, koster i Tananarivu omtrent 6 sh., ret en Spotpris for saa meget Arbeide, som der maa ligge i den. Der er ogsaa simplere, nationale Bæregreier, indrettede saaledes, at man sidder i dem med Benene hængende ned enten frit eller med Fodsaalen støttet paa et lidet Bræt, som hænger i Snore, fastbundne til Armtræerne. Jeg reiste i en Bærestol, som Br. Engh havde sendt ned fra Tananarivu, da Palankiner ere vanskelige at faae nede i Tamatave; men den Slags Bærestol er af udenlandsk Konstruktion, formodentlig fra Bourbon eller Mauritius, hvor de meget bruges og kaldes Mageligheds-stole. Madagaskarerne arbeide dem nu selv og det baade godt og af ypperlig Træsort; ogsaa disse Bærestole bæres paa to Arme af seig Træsort, hvilke Arme ved to smaae Jernstænger ere sammenfæstede saaledes, at Stolen netop kan gaae ned mellem dem og hviler med sine flade, noget udoverragende Arme paa disse Bærearme, hvis bagerste Jernstang kommer til at ligge ind i to med Jernskruer til at forebygge, at ikke Jernstangen glipper ud, forsynede Jernkramper, der ere fastskruede paa den bagerste Side af Stolens Rygstykker; dette er en meget bekvem og sindrig Indretning, thi man sættes derved istand til, ved at løsne de omtalte Skruer, at tage Stolen udaf sin Bæreramme og bruge den som løs og ledig Stol til at sidde i. En saadan Bærestol koster rigtignok ogsaa en 16 a 20 sh. eller 4 a 5 Femfrankstykker *), hvilke paa Madagaskar ere den brugbareste Mynt og gaae under Navn af Dollars, der ogsaa paa Mauritius ere den nominelle Mynt i daglig Handel og der fastsatte til 4 sh.s Værd pr. Stykke. Med Hensyn til Bekvemheden af at reise i saadanne Bæregreier, da maa jeg for mit Vedkommende sige, at den overgaaer alle andre mig bekjendte Maader at reise paa tillands og kunde maaskee i Magelighed sammenlignes med at reise i en Baad i godt Veir inde i norske Fjorde, NB naar man har øvede Marmiter; man føler en gyngende Bevægelse, langt blødere end den i Kjøreredskab paa Fjedre; selv hvor Veien eller rettere Gangstien kunde synes radbrækkende, føler man selv forholdsviis lidet af Veiens elendige Beskaffenhed, men de stakkels

*) 1 Franc (fr.) = omtrent 21 Skill. norsk.

Marmiter vist saa meget mere. De sikkerfodede Marmiter gjøre det muligt, at man i en saadan Bærestol ganske trygt kan gloe rundtomkring sig paa alle Gjenstande, man farer forbi, tænke og meditere over intellektuelle Gjenstande, tale og prædike fremover Veiene, uanstrengt af de ellers sædvanlige Reisebesværligheder, sove, dersom man er søvnig, og beskytte sig mod Solstraalerne og Regn ved Hjælp af Regnhat og Regnklæder, eftersom hverken Solskin eller Regn hindre Marmiterne i at reise, thi deres Paaklædning er let og baade let vædet og let tørret, ɔ: en Skjorte eller og kun et Stykke Tøi viklet om Lænderne og undertiden en simpel lamba, kastet over Skuldrene eller blot bundet om Livet. Hurtigheden af en saadan Reisen paa Skuldrene af Madagaskars Marmiter er betydelig ɔ: 4 a 5 engelske Miil i Timen paa jevn Vei, naar de ere i godt Lave; det gaaer da ret skurende afsted, saa man, førend man ved Vanen bliver noget fortroligere dermed, føler sig noget ængstelig og bange for, at det i slig en skurende Fart ved maaskee en Enestes Feiltrin eller Snublen paa den brogede Vei skal bære overende med det hele rapfodede Underspænd og den Stolsatte med, — men nei, det gaaer susende og brusende under muntre, godslige Udraab, undertiden med et Slags Sprækheds Hujen, Brummen eller Sang, snart i en skarp Vending, ved hvilken den stærke Svingning undertiden foraasager en pludselig Hælden af den Baarne udover Bærestolens Side, — snart under en nedhængende Green, hvor den store Fart med Nød og neppe giver Frist til at tænke bekymringsfuldt paa Hat, Hoved, sjeldnere paa Absalons Skjæbne, — men behændigt og smidigt give de øvede Karle i det rette Øieblik sit Legeme en bueformig Vridning eller Bøining, dukkende ind under Grenen paa Indgaaende og skydende frem undaf den paa Udgaaende, og under Selvfølelsen af sin professionelle Dygtighed tage de om muligt endnu sprækere afsted efter en saadan vel udført Bedrift, for med fornyet Selvtillid at imødegaae den næste, — snart over en Grøft i næsten samtidige, sikkert beregnede Hop af gyngende Beskaffenhed, saa man ikke er udsat for at skvætte udaf Stolen, hvilket man ellers ved stive og pludselig stoppende Hop vilde være udsat for; og var det mig her ofte en Gaade, hvorledes de bagerste Marmiter i saadan Fart netop kunde falde ind med at gjøre sit Hop i rette Tid og hverken for seent eller for tidligt, eftersom Palankinen synes at maatte hindre dem i at see godt for sig; paa hele Reisen frem og tilbage hændte det kun een Gang, at en af de forrest bærende Marmiter snublede og faldt — besynderligt nok paa god Vei nedad en Bakke, men de

hosgaaende Marmiter opsnappede saa hurtigt og sikkert Palankinarmen, at jeg neppe vilde have følt dette Tilfælde, havde jeg ikke seet det; kun een Gang mistede jeg Hatten ved den ene Bærers Uforsigtighed i ikke at dukke i rette Tid under en Green. Forresten er det ikke Madagaskarernes Sag at udbedre eller holde Veie istand; dog var det iaar en Undtagelse med Veien fra Hovedstaden ned til Søkysten, hvor Dronningen havde faret; den var efter Madagaskarske Begreber istandsat for hendes Skyld, men denne Istandsættelse tog sig ofte underlig ud i Europæeres Øine og syntes en Efterligning af Lemænenes Taktik, idet Veien istedetfor at danne Gangstier, som i Regelen gik muligt vandret i Skraabakken, var lagt opad de steileste Bakker paa den ene Side og nedad paa den anden Side, thi det falder Marmiterne lettere at klavre med Palankinen op og ned den steileste Bakke, end at holde den i Balance langs en skraa Sidebakke, og Madagaskarerne synes ikke at gjøre synderligt af at udgrave en Vei langs Siden af Bakker; taalig bred og kvistfri var ialfald denne Dronningvei, som formodentlig vil komme til at faae et stort Veinavn i Madagaskars Historie. Disse Marmiter holde ud en 2 a 4 Timer i et Træk uden at hvile med Palankinen, men under Gangen byttes Bærerskifterne hyppigt for at lette hverandre; paa Opturen byttede saaledes Bærerskifterne, hvert paa 4 Mand, med hverandre hvert 2det til hvert 5te Minut; ogsaa da, naar de skifte med hverandre at bære, foregaaer Skiftningen med en mærkværdig Behændighed, der er ingen Standsning i Farten, men de afløsende Marmiter smyge i fuld Fart ligesom mechanisk glidende ind under Bærearmene til samme Tid, som de afløste glide paa bedst mulige Maade, de kunne, undaf mellem det nye Underspænd, indtagende sin gaaende eller løbende Stilling deels bagud (de nemlig, som bære bagerst), deels forud (de nemlig, som bære forrest); hvert Par Bærere bære altid Palankinarmen paa samme Skulder, ɔ: enten begge paa høire eller begge paa venstre; og fra Skulder til Skulder skifte de som tiest Palankinarmen, løftende den lidt op og førende den hen over Hovedet, bøiet over til den anden Skulder, idet de til indbyrdes Varsko, at Skulderskiften skal foregaae, slaae f. Ex. med Haanden paa Bærearmen. En Fart saa hurtig som den beskrevne kan naturligviis kun foregaae, naar man har det dertil tilstrækkelige Antal Bærere, og disse ere flinke og i Lune til at reise hurtigt; thi ogsaa Marmiterne kunne være træge og lunefulde nok, naar det stikker dem. Det Fodskifte i Gangen, som gjør Madagaskars Bærere eller Marmiter til saa værdifulde og behagelige Palankinbærere,

er forresten i dets nærværende Skikkelse et ganske eiendommeligt, taktstøt Trav eller Dilt; i Anduvurantu saa jeg de to Brødre som først indførte det; ja, er man saa uheldig at have om blot een i dette Marmitdilt ustø eller ikke taktstø Bærer under Palankinen, bliver Skagningen yderst ubehagelig, og en Enestes Taktustøhed gjør det umuligt for de tre andre Bærere at bære godt. — Her er talt saa meget om „Marmiter"; og hvad er nu en Marmit? Marmiter (et Ord af usikker, sandsynlig fremmed Oprindelse) kaldes hele den Klasse af Madagaskerne, som anvendes til at bære; de ere, som vel næsten undtagelsesløs Regel, Slaver, som, naar deres Eiere ikke have anden Sysselsættelse for dem, søge Arbeide som Bærere, i hvilken Hensigt de stadigen besøge Tamatave; af, hvad de saaledes fortjene, beholde de en større eller mindre Halvdeel, medens den anden større eller mindre Halvdeel paakræves af Eieren, alt efter dennes mere gavmilde eller mere graadige Beskaffenhed; enkelte Eiere, f. Ex. den nærværende Premierminister Rainilaiarivuni, lade sine Slaver beholde Alt, hvad de tjene udenfor sit Hoveriarbeide. Slaveriets Stilling og eiendommelige Beskaffenhed i Madagaskars Samfund vil efterhaanden ved Meddelelser derfra blive Eder bedre bekjendt. Efter disse forudgaaende Bemærkninger kunne I nu vel gjøre Eder temmelig tydeligt Begreb om Landsskydsen, ialfald paa den af Fremmede hyppigst befarede Vei ɔ: fra Tamatave til Tananarivu, og faaer jeg da fortsætte min Reiseberetning.

Til Ivundru kom vi tidligt paa Eftermiddagen, men Hartley, som var bedst bekjendt med Forholdene, holdt det for bedst at overnatte her, da Huuslyet var godt, og det ikke kunde nytte at ile med Reisen, eftersom vi alligevel ikke kunde faae see Dronningen, førend Raharulahi havde faaet Audients. Madagaskarhusene ere ganske anderledes bekvemme end Zuluhytterne; det er ordentlige Huse med store Døre og Vægge, sædvanlig behængte med Matter, ligesom og Gulvene i Husene ved Søkysten og til en betydelig Afstand inde i Landet ere hævede et godt Stykke fra Jordbunden og belagte med en Sort grovere Matter. At beskrive Husenes sædvanlige eller usædvanligere Bygningsmaade og Bygningsmateriel faaer jeg overlade til vore Missionsberetninger derfra. Den 8de om Formiddagen satte vi i Kanoer over Ivundru-Floden; denne Overfart medtog ½ Time, saa bred (omtrent ¼ Miil) er denne med Smaaøer indsprængte Flodmunding, der dog ikke er tilgjængelig for Fartøier. Kanoerne ere udhulede af en eneste Træstamme, deels ved at udbrænde, deels ved at udhugge Veden, undertiden over 60 Fod lange,

men forholdsviis smale og let udsatte for at kantre, hvorfor man maa sidde saa lavt som muligt nede i dem; de have ingen Kjøl, skovles frem med korte Aarer af omtrent 4 Fods Længde og kunne skyde hurtigt afsted, naar Roerskarlene ville nytte sig; Ens Marmiter tjene som Roerskarle, de vende Ansigtet mod Forstavnen, og Kanoeieren styrer i Bagstavnen ved stødviis anbragte, vældige Skippertag. En 8 a 10 Mand med noget Gods er Middeltyngden, der kan rummes i og bæres af de sædvanlige Kanoer. Natten til den 8de var Hr. Cheswells Bærestol stjaalet bort fra, hvor den stod lænet op til Væggen af det Huus, hvori vi sov; vi indhentede Tyven ved Middagstider; det var en Kreolkok til nogle Franskmænd, der ogsaa stævnede ned til Anduvurantu; han løb afsted fra Bærestolen, som blev staaende igjen paa Veien, og Cheswell, som imidlertid havde reist i en laant, gammel Bærestol, der alt i Et opløste sig i sine enkelte Bestanddele og igjen surredes sammen af Marmiterne, blev atter stolsat i sin bekvemmere Bærestol.

Den 8de reiste vi kun en 5 Timers Vei og maatte optage vort Natteherberge tidligt, da den næste til Nattely bedst skikkede, lille Landsby var indtaget af Raharulahis Hærskare, hvoraf dog største Delen alligevel maatte overnatte i sine Telte. Da jeg fandt, at Reisemaaden var saa lidet anstrengende og Forholdene forresten saa gunstige, spurgte jeg Hartley, om Missionærerne ikke benytte alle disse ikke uvigtige Fordele til baade under selve Reisen og, naar de hvilede, at evangelisere deels for de Folk, de stødte sammen med, deels for sine som oftest talrige Marmiter; hvortil han svarede, at dette vilde de vistnok gjøre, hvis de som oftest ikke vare saa optagne med at stelle med sin Familie, at der hverken levnedes dem Tid eller Kraft til at evangelisere paa Reisen. Den 9de ved Middagstider indhentede vi Raharulahis Følge ved Bredden af en Lagun, som paa det Sted sædvanlig har en Sandbanke mellem sig og Havet, men denne var da gjennembrudt, saa at vi maatte sætte over den i Kanoer; Raharulahi stillede strax Kanoer til vor Tjeneste, og vi kom saaledes uden Standsning over, uagtet kun en Deel af hans Følge var kommen over, skjønt Fløtningen foregik saa hyppigt, som Kanoernes begrændsede Antal tillod det. Efter at have hvilet i en nogle Timers Reise herfra liggende lille Landsby for at indtage et Maaltid, satte vi atter over en med Havet i Forbindelse staaende Lagun og naaede saa efter endnu nogle Timers Gang lidt efter Solnedgang frem til Anduvurantu, hvor vi toge ind hos Campbell og Maundrell, som for ikke fuldt et Aar tilbage havde nedsat sig der og midlertidigt

boede i et rummeligt Huus, som Madm. Fish, en Notabilitet i Tamatave, lod dem frit beboe, indtil de kunde flytte ind i deres næsten færdige, rummelige Missionshuus, i Nærheden af hvilket de have deres midlertidige Kirke eller Skolehuus allerede færdig. (Mdm. Fish er en Datter af Betsimisarakernes sidste mægtige Konge, hvem Radama 1ste overvandt og senere lod kalde til Tananarivu og henrette; hun var først gift med Franskmanden Delastelle og efter hans Død med hans Forvalter Fish; hun er nu Enke, en betydningsfuld, begavet Kvinde, Katholik af Tro, og boer i Tamatave). Omtalte tvende Missionærer høre til det biskopelige Missionsselskab; de vare først nedsatte i Vuhimar paa Nordost-Kysten af Madagaskar; da Udsigterne der ikke var lovende nok for et Centrum for Missionsarbeidet paa Madagaskar, lod Selskabet dem flytte sydpaa; i Missionstjenesten have de reist mere og videre omkring paa Øen end nogen anden protestantisk Missionær, og i den korte Tid af deres Missionsvirksomhed gjennemgaaet større og underfulde Tildragelser; to Gange have de været tilskibs i rædsomme Orkaner; den ene Gang drev de henved 8 Dage uden Ror, uden Mast (med en Ladning af Kvæg, som, da Lugerne aabnedes, vare saa raadne, at de gik istykker ved Udhalingen), deels med Orkanen, deels med Halen af Orkanen. Feberen have de havt oftere og have endnu fra Tid til anden Anfald af den; men Kjærligheden til vor Frelser og til Sjælene synes stærkere i dem end Feberen. De have jo nylig begyndt sin Virksomhed, hvor de nu ere, og kunne saaledes ikke endnu regne paa større Frugter af sit Arbeide derstedes; i Anduvurantu, som vel tæller omkring et Tusinde Indbyggere, er Stemningen ikke videre gunstig for Evangeliet; men de reise flittigt omkring der i Egnen og have allerede vundet Nogle for Ordet. Campbell var dengang nylig kommen tilbage fra en Missionsreise en 200 engelske Mile sydover langs Kysten, havde fundet en for Christendommen gunstig Stemning paa flere Steder og døbt omtr. 200, som naturligviis tidligere havde været dragne ind under Sandheden. Han fortalte blandt Andet følgende mærkelige Tildragelse: Efterat han i en liden By havde talt om, hvor saligt det er at høre den sande Gud til som Hans forløste og benaadede Børn og at kunne omgaaes med Ham saa tillidsfuldt og Hjælp findende til al beleilig Tid i Bønnen, tog Guvernøren eller Hovedmanden derstedes tilorde og sagde med alvorsfulde og høist eftertrykkelige Gebærder omtrent som saa: „Vi have godt hørt og mærket Dine Ord, og imorgen vil Du see, at der ikke vil være en Eneste her i Byen, som ikke gaaer ivei med at bede (dette

blev sagt med stort Eftertryk i Gestus og Ord). Campbell maatte nu yderligere forklare, at det ikke er saa ganske let en Sag og grebet af Luften paa staaende Fod saaledes at forstaae og formaae at bede paa den rette og kraftige Maade. Saalænge Dronningen med sit talrige Følge, tildeels samlet fra Landets forskjellige og fremmede Egne, opholdt sig der i Nærheden (ɔ: ved den sydlige Bred af Anduvurantu-Floden, omtr. ¼ norsk Miil fra Byen af samme Navn), henved en Maaneds Tid, havde de jevnligen fuldt op af Arbeide med at evangelisere deels for Besøgere i Missionshuset, deels for Tilhørere i Lystleiren, hvis Telte havde nedslaaet sig omkring Dronningen som Græshopper i Dalen i Mangfoldighed (dette var et underligt Skue og en haandgribelig Udlægning til flere historiske Steder i Bibelen). Da jeg kom tilbage fra Tananarivu og atter tog ind til disse Missionærer, fandt jeg, at Campbell atter var paa Reise et Par hundrede engelske Mile sydover til Mananzari (en Havn), hvorfra han agtede at tage Veien lige i Vest indlands for fra denne Kant at komme til Betsileo-Landets Hovedstad Fianarantsua, og saaledes lade Huvaregjeringen faae en lang Næse i sine Bestræbelser for at holde Missionærerne fra Betsileo-Landet*). Paa undvigende Maade forhindrede den først Ellis, senere Toy fra at gaae derhen, ogsaa vore Missionærer vil den vel søge for det Første at hindre derfra. I dette dristige Foretagende af et Missionærfelttog er Campbell fuldt rygstøet af den engelske Overeenskomst og Consul, og vil netop i dette Tilfælde være Manden, om ellers Nogen kan være det, til at lære Huvaerne en praktisk Lexe om den engelske Overeenskomsts (Traktat) virkelige Betydning; han er i sit Embede en uforfærdet Mand og rede til at gaae paa, hvad det skulde være.

Den 10de var der Mange fra Dronningens Leir over hos Missionærerne, og blandt dem flere Yngre af høi Rang og Æt; jeg saa saaledes en Søn af Rambuasalama (Radama 2dens Rival), en mæsket Yngling paa nogle og tyve Aar. Da flere høitstaaende og Premierministeren nærstaaende Personer indfandt sig blandt de Besøgendes Tal, søgte jeg at faae gjennem En af dem min tidligere i dette Brev omtalte Skrivelse til Regjeringen sendt over til den; men Ingen var at formaae dertil, fordi — som de sagde — alle offentlige Embedsforretninger stode stille, medens denne kongelige Lysttur stod paa, eftersom man var paa Reise for at fornøie og spille sig, ikke for at arbeide og

*) Pastor Borgen har allerede berettet, hvad han havde hørt om dette Campbell's Komme til Fianarantsua og Regjeringens Ængstelse i den Anledning.

udføre Forretninger. Ogsaa Mary, Radama d. 2dens Frille, indfandt sig i Missionshuset; hun er nu gift med en Anden. Raharulahi naaede ikke frem til Anduvurantu den 9de, men overnattede i sin Leir et Stykke derfra; den 10de om Formiddagen holdt han sit Indtog med madagassisk Pomp. Med i hans Følge og for at forherlige Optoget, som skulde foregaae, naar han fik Audients hos Dronningen, fulgte en Mængde Kvinder fra Tamatave-Kanten og blandt dem en Klasse af Kvindfolk i Tamatave, der danner et saa væmmeligt Phænomen, at jeg ikke vil besudle Papiret med nogen Beskrivelse af det skamløse Væsen, de øve i Tamatave. Raharulahi havde slaaet Leir i Nærheden af Hovakvarteret i Anduvurantu, men seenkvældes fik han Ordre til snarest muligt at gaae over Floden for at ordne sig og sit store Følge til at være færdigt til om Mandag den 12te (en af Dagvælgerne bestemt god Dag) at fremstille sig for Rasuherina. Hans Følge begyndte at bryde op om Natten, og om Morgenen den 11te gik han over Floden. Søndagen den 11te indfandt sig ingen Besøgere fra Leiren, derimod kom der i Løbet af Dagen Breve fra Raharulahi til de fremmede Konsuler (engelsk, amerikansk og fransk) og adresserede til Campbell og Mawndrell, de Fremmede (Udlændinge), Kreoler og indfødte Bastarder (ɔ: født af Madagaskar-Moder og udenlandsk Fader), med Anmodning om strax da om Søndagen at komme over til hans Leirstade for at være i Beredskab til den følgende Dag at fremstille sig med ham for Dronningen. Paa det til Campbell, Maundrell &c. adresserede Brev lode vi Missionærer svare, at vi agtede at holde os stille Søndagen over i dens Gjerning, og, da vi ikke kjendte og heller ikke havde noget Middel til at sætte os i Forbindelse med de øvrige i Adressen nævnte Fremmede, Kreoler og indfødte Bastarder, raadede vi ham til selv at skrive direkte til disse. Den engelske Konsul Pakenham havde taget — istedetfor Landeveien, som i Syd for Ivundru gaaer mellem Havet og Lagunerækken — med en Baad, jeg forærede ham i Tamatave, tilvands paa Lagunerne; han reiste senere end vi fra Tamatave og kom først udpaa Eftermiddagen den 11te til Anduvurantu, ogsaa indlogerende sig hos Missionærerne. Et Brev fra Raharulahi havde han modtaget paa Veien og var alt Andet end fornøiet med dets Indhold. Den Søndag bivaanede jeg Gudstjeneste i Madagaskar Sproget efter episkopal Ritus Middag og Eftermiddag. Den franske Gesandt, som var kommen for at gjenoptage de ved den forriges Død afbrudte Forhandlinger i Anledning af den paatænkte Overeenskomst mellem Frankrig og England, fik undtagelses-

viis Audients Søndagen den 11te, forbi han, som det hedte, var en Reisende, skjønt denne Audients Intet havde med hine Forhandlinger at gjøre; disse skulle først finde Sted efter Dronningens Tilbagekomst til Hovedstaden, hvorhen da ogsaa hiin Gesandt senere er reist.

(Forts.)

Fra vor Missionsmark.

Fra vore Missionærer paa Madagaskar er der i Privatbrev fra Begyndelsen af Aaret indløbet Efterretninger om, at Engh og Borgen havde udført den Plan, som Pastor Borgen omtaler i sidste Brev (se Miss.-Tid. for d. A., Side 110), nemlig uden at oppebie Regjeringens udtrykkelige Tilladelse at forlade Hovedstaden Tananarivo og for det første nedsætte sig i Betafo i Betsileolandet, hvor Engh og Borgen paa sin Undersøgelsesreise i dette Strøg havde forefundet gunstige Vilkaar for Missionen (se Miss.-Tid. for d. A., Side 103 ff.). Dette Skridt, som vore Missionærer i Overeensstemmelse med Biskopens Instrux havde foretaget, støttende sig til den engelske Traktat som Retsgrund, vil selvfølgelig ikke have bidraget til at gjøre dem yndede af den madagassiske Regjering, som jo har vist sig tilbøielig til at ville indskrænke den engelske Traktats Bestemmelser til Gunst for Missionen alene til engelske Missionærer. Den engelske Consul, Pakenham har imidlertid, som det vil sees af Biskop Schreuders Reiseberetning, lovet at ville gjøre en anden Betragtningsmaade gjældende ligeoverfor Regjeringen, nemlig at vore Missionærer skulle blive at betragte som staaende under engelsk Beskyttelse og derfor ogsaa berettigede til at nyde godt af den engelske Traktat. For at støtte denne Betragtningsmaade har Biskop Schreuder tilstillet Pakenham det engelske Borgerbrev, som han maatte erhverve sig i 1850 for at faae sig lovligen tilskjødet Gaarden Uitkomst i Natalcolonien. Biskopen har udtalt det Haab, at denne hans engelske Borgerret maaskee kunde blive af afgjørende Vægt under Pakenhams Forhandlinger med Regjeringen. — Den Gang Brevet skreves, var Medhjælper N. Nilsen og hans Hustru endnu tilbage i Tananarivo; her var Stemningen noget trykket, da Dronningen, Rasuherina, var farligt syg og man i Tilfælde af et Thronskifte kunde befrygte Uroligheder. — Vor Mission paa Ma-

dagaskar befinder sig derfor i det Hele taget fortiden i en vanskelig Stilling, der i en særegen Grad anbefaler den til deeltagende Forbøn.

Missionsskibet Eliеser

ankom ifølge Telegram lykkeligt til Palermo den 9de Mai.

Gaver.

Indk. til **Hovedbestyrelsen**: Ved M.elev Tjomsland indleveret fra et M.møde i Tananger 85 ß. Fra Grytens Kv. F. ved P. Ovam 2 Par Lagener, 2 Pudevar og 2 Haandklæder. Ved Kirkesanger Lassesen, Eid i Romsdalen fra Skolebørn i hans Distrikt til en Gave til Lucas paa Entumeni 2 Spd.

I Missionstidenden for d. A. No. 3, Pag. 94, 7de Linie fra neden staaer: **„Aamodts"** istedetfor **„Aasnæs"**, i 6te og 5te Linie fra neden staaer: **„Anne Olsdatter Trangsrud"** istedetfor **„Arne Olsen Trangsrud."**

Stavanger den 4de Juni 1868.

Til **Throndhjems** Kredsb. indk.: (Forts. fra f. N.) Fra Bods M. F. ved K. Vestad 5 Spd. 59 ß. En Uben. til Jødem. 24 ß. Stenkjærs M. F. ved O. Varmbo 20 Spd. 60 ß. En Ubenævnt 60 ß. I Brev fra Hjørrendfjord: K. E. Stendahl 2 Spd., J. T. Værdahl 1 Spd. og Christen Trulsen 1 Spd. Frænens M. F. ved Pastor Jervell 5 Spd. 47½ ß. Voldens Kv. F. ved A. Knudtsen 16 Spd. Ved Pastor Kock: Frostens M. F. 17 Spd. 40 ß, Do. Kv. F. 6 Spd. 68 ß og fra Provst Berg 1 Spd. = 24 Spd. 108 ß. Ved Huse: Mandalens M. F. 9 Spd. 33 ß, Indfjordens M. F. ved Bøe 7 Spd. 101½ ß, ved Pastor Frick indk. ved en M. Gudst. H. 3 K. D. 2 Spd. 93 ß, Eids Sogns M. og Kv. F. 12 Spd. 30½ ß = 32 Spd. 28 ß. Ved Pastor A. Bødker: Indk. ved Missionsfesten H. 3 K. D. i Størens Præstegjeld 16 Spd. 42 ß, Horrigs M. F. 3 Spd. 84½ ß og Størens M. F. 6 Spd. 43 ß. Meraker M. F. ved John Iversen 8 Spd. 15 ß. Ved Pastor Torkildsen: Kolvereids M. F. 22 Spd. 36 ß, Madm. J. Sverdrup 1 Spd., Johanna Urdahl 60 ß og Johan A. Baah 36 ß = 24 Spd. 12 ß. Ved Pastor Brinckmann: Indk. fra Lekø 4 Spd. 15 ß, J. E. Bjørnevig 1 Spd., en Kv. F. paa Lekø 2 Spd. 36 ß, Johs. Skodder(?) 12 ß, ved en Gudst. H. 3 K. D. 3 Spd. 106 ß, en Ubenævnt 71 ß og 2 gl. Sølvmynter solgt for 54 ß = 12 Spd. 54 ß. Ved M. Thorsen: Indk. i flere af O. Kallem holdte Møder i Fosnæs 10 Spd. og ved en Gudst. H. 3 K. D. 4 Spd. Rennebo Kv. F. ved Pastor Schwabe 4 Spd. 77 ß. Do. Kv. F. ved Einar Hol 37 Spd. 40 ß. Bradsberg M. F. ved A. Røstad 7 Spd. 18 ß. Vemundvigs Kv. F. ved H. Ovam 4 Spd. 84 ß. Namsos M. F. ved Vessel

29 Spd. 76 ß. Ved S. Hage: Buku M. F. 5 Spd. 4 ß og en gl. Sølvmynt solgt for 20 ß. Medalens M. F. i Kors Sogn ved O. Risen 8 Spd. 102 ß. Ved Provst Dick: Akerø M. F. 15 Spd. 51 ß, Ole E. Bredvig og Kone 60 ß, Grete Almestad 40 ß og ved Skolelærer Holingen 1 Spd. 29 ß = 17 Spd. 60 ß. Ved Pastor Rolland: Herø M. F. 122 Spd. 93½ ß og en Ubenævnt 1 Spd. 26½ ß. Børseskogns M. F. ved J. Melhuus 5 Spd. 79 ß. Buvigens M. F. 1 Spd. 111 ß og 6 Ringe, 3 Kroge samt 2 Spænder, solgte for 72 ß. Hummelvigens M. F. ved J. A. Hummelvig 9 Spd. 83½ ß. Skjørns M. F. ved J. Sletvold 27 Spd. I Brev fra Løkeidets Kv. F. 13 Spd. 7 ß og til Jødemissionen 6 Spd. Sandø Sogns M. F. ved J. P. Orten 16 Spd. 54 ß. Ved Pastor J. K. Pettersen: Ørendalens M. F. 4 Spd. 74 ß og Ulvundeidets M. F. 4 Spd. 63½ ß. Lervigens M. F. ved Chr. Nyland 10 Spd. 86 ß. Røros M. F. ved Pastor Støp 14 Spd. Ved J. Aarflot: Aalesunds M. F. 79 Spd. 26 ß, Rikenæs Baadlag 7 Spd., Marie Hedrums Huusbøsse 3 Spd. 38 ß, Jørgen O. Godmos Baadlag 1 Spd. = 90 Spd. 64 ß og til Jødemissionen 2 Spd. samt til betrængte Jøder i Jerusalem 1 Spd. Ved Forstander Undseth: Trondhjems M. F. 94 Spd. 20 ß, indk. ved Fællesmødet 32 Spd. 53 ß, fra 5 Kv. F. 71 Spd. 50 ß, ved Kvindernes Bazar 52 Spd. 49 ß og ved B. J. 1 Spd. 42 ß = 251 Spd. 92 ß. Ved Madm. Dahl: Kv. F. til Jødemissionen 10 Spd. og indſ. i en Huusbøsse ved B. J. til Do. 1 Spd. 43½ ß. Opdals M. F. ved J. Stene 8 Spd. 48 ß. Bynæssets Kv. F. ved M. Langørgen 22 Spd. 118 ß. Skatvolds M. F. ved L. Holland 16 Spd. 92½ ß. Værnæs M. F. ved O. Berg 13 Spd. 16 ß. Lensvigens M. F. ved A. Tangvig 10 Spd. 31½ ß. Ved Iver Bae: Bremsnæs M. F. 21 Spd. 71½ ß og Do. Kv. F. 10 Spd. 2 ß. Øvre Størdalens M. F. ved P. P. Knodten 10 Spd. 51½ ß. Do. Kv. F. ved Mine Frich 11 Spd. 24 ß. Ulvundfjordens M. F. ved S. Fugelvaag 21 Spd. 45½ ß. Ved Pastor Høyer: Overdalens M. F. i Kors Sogn 7 Spd. 44 ß, Veblungsnæssets Kv. F. 5 Spd., Næs & Andalens Kv. F. 6 Spd. 67 ß og 5 Sølvringe, solgte for 16 ß = 19 Spd. 7 ß. Ved A. Ville: Ørstens M. F. 35 Spd., Anders Digernæs's Baadlag 1 Spd., Nils Digernæs's Do. 2 Spd., Martine Ose 2 Spd. og efter afdøde John O. Møklebust 10 Spd. = 50 Spd. Nogle M.venner i Ørstens Sogn til Jødemissionen 5 Spd. Rødvens M. F. ved J. Stangenæs 6 Spd. Nogle Kvinder i Kors Sogn ved G. A. Fladmark 3 Spd. 81 ß. Grytens M. F. ved J. Ovam 16 Spd. Ved H. Barmann: Christiansunds M. F. 40 Spd. 40 ß og en Kv. F. i Rektor Bødtkers Huus 34 Spd. Mostadmarkens M. F. ved L. Thoresen 113 ß. Ved B. Eithun: Indseths M. F. 4 Spd. 84½ ß og nogle Skolebørn 60 ß. Sunddalens Kv. F. for solgte Arbeider ved E. N. Nissja 8 Spd. 38 ß. Ved E. Kristvig: Kronstads M. F. 8 Spd., en Ubenævnt 1 Spd., Nils Naas 36 ß, Knud Ohrøens Baadlag 84 ß og Ole P. Herskodals Do. 60 ß = 10 Spd. 60 ß. Kværnæs M. F. ved E. Gustad 2 Spd. 92 ß. Ved Pastor Fredriksen: Dolmø & Barmfjordens M. F. 3 Spd. 43 ß, indk. ved en Gudstjeneste H. 3 K. D. 7 Spd. 9½ ß, en Kv. F. 4 Spd. 29½ ß og Strømfjordens M. F. 6 Spd. 12 ß = 20 Spd. 94 ß. Ved Pastor Gleditsch: Ranums Sogns M. F. 7 Spd. 90½ ß og Skage Sogns M. F. 12 Spd. 109 ß.

Frøiens M. F. ved H. P. Bakken 31 Spd. Ved Pastor Hansen: Sandø Sogns M. F. 83 Spd. 9 ß og Røvde Sogns M. F. 16 Spd. 42 ß = 99 Spd. 51 ß, herfra til Porto 24 ß. Fillans M. F. ved M. Sivertsen 12 Spd. En Kv. F. paa Strinden ved Pastor Krognæss 47 Spd. 38 ß. Ritsens M. F. ved Jørgen Garmo 16 Spd. 87 ß. Ved T. Lund: Soknedalens M. F. 8 Spd. 107 ß og til Jødemissionen 1 Spd. 59 ß. Ved O. Handberg: Børsens M. F. 13 Spd. 36 ß, indk. ved en M.-gudstjeneste 2 Spd. 62 ß og fra en Kv. F. 36 Spd. 63 ß = 52 Spd. 41 ß. Ved J. Handseth: Visdalens M. F. 8 Spd. 59 ß, Do. Kv. F. 8 Spd. 14 ß og til Jødemissionen 1 Spd. 84 ß, herfra til Porto 8 ß = 18 Spd. 29 ß. Ved P. Bjæring: Stenkjær M. F. 29 Spd. 44 ß, en Pige i Stod 1 Spd. og ved B. Veie fra Johs. Baade 22 ß = 30 Spd. 66 ß samt til Jødem. 4 Spd. 72 ß. Buku Kv. F. ved S. Bolden 5 Spd. 36 ß. Vasbygdens M. F. ved F. C. Jacobsen 4 Spd. 40 ß. Ved J. Eistensen: Tolgens M. F. 5 Spd. 24½ ß og Vingelens M. F. 4 Spd. 95½ ß. Ved E. Gilsæth: Holtaalens M. F. 5 Spd. 20 ß, Do. Kv. F. 10 Spd. 60 ß og en Ubenævnt 1 Spd. = 16 Spd. 80 ß. Flaa M. F. ved E. Ulseth 6 Spd. Rindalens M. F. ved A. G. Vik 8 Spd. 22 ß. Gjetestrandens M. F. ved J. A. Osstad 4 Spd. 76 ß. Ved Stabel: Edø M. F. 20 Spd. 96 ß, Do. Kv. F. 14 Spd., Bratvær Underafdeling 15 Spd. 2 ß, Do. Do. Kv. F. 1 Spd. 72 ß og Jacob Lundvig 1 Spd. = 52 Spd. 50 ß. Fra Orkedalen som indk. i 4 af Ylvisaker holdte Møder ved Th. Johnsen 12 Spd. 17 ß. Orkedalens Kv. F. ved H. Grøndahl 64 Spd. Stangvigs M. F. ved M. Drøpping 5 Spd. Ytterøens M. F. ved J. Guldahl 17 Spd. 23½ ß. Ved J. P. Scheide: Ulfstens M. F. 46 Spd. 65 ß og Do. Kv. F. 12 Spd. Surendalens Kv. F. ved Pastor Bugge 11 Spd. 96 ß. Medalens Kv. F. i Kors Sogn ved L. Myrabø 6 Spd. Skjørns M. F. ved O. Svebak 6 Spd. 72 ß. Ved Pastor Arnesen: Nordre Opdals Kv. F. 38 Spd. 90 ß og Søndre Do. Kv. F. 12 Spd. Ved K. F. Aasgaard: Bæverdalens M. F. 1 Spd. 84 ß og Do. Kv. F. 12 Spd. Skaalvig og Halse Kv. F. ved E. Raalseth 12 Spd. 31 ß. Yttre Todalens M. F. ved E. A. Rokset 13 Spd. 96 ß. Ved Pastor v. Kervel: Skoue M. F. 12 Spd. 24½ ß og fra en Deel Skolebørn 105 ß. Ved A. Jacobsen: Molde M. F. 39 Spd. 109 ß, Do. Kv. F. 20 Spd. 83½ ß. Bolsø M. F. 5 Spd. 81 ß og Kleve M. F. 8 Spd. 35 ß. Aasens M. F. ved P. Olsen 6 Spd. 18 ß. Skeids M. F. for 1866—67 ved A. Skeid 2 Spd. Stiklestads M. F. ved von d. L. Hansen 10 Spd. 109½ ß. Ved Pastor Johnsen: Lille Elvedalens M. F. 25 Spd., Do. Kv. F. 15 Spd. og til Jødemissionen 5 Spd. Sira M. F. ved J. Hjelde 7 Spd. 43 ß. Mosvigens M. F. ved J. Bræche 9 Spd. 89½ ß. Frøyens Kv. F. ved Holst 15 Spd. og fra en liden Forening til Jødemissionen 3 Spd. Øvre Strindens Kv. F. ved H. P. Ovam 14 Spd. 57½ ß. Værnæs M. F. ved L. Tiller 11 Spd. 55 ß og Do. Kv. F. til Jødemissionen 22 Spd. 20 ß. Øye Sogns M. F. ved S. Glerum 4 Spd. 62 ß. Ved Fjermestad: Røds M. F. 8 Spd. 20½ ß og Eids Kv. F. 2 Spd. 30 ß. Bredeli Kv. F. i Heens Sogn ved Pastor Høyer 2 Spd. 50 ß. Klæve Kv. F. ved L. Hungnæs 6 Spd. 10 ß. Ved B. L. Hjelde: Næss M. F. 5 Spd. 102 ß og et Par Ørendobber solgt for 84 ß. Elling Jocobsen

Rodvig ved J. R. Kobberstad 10 Spd. Dyrendals Kv. F. ved Jacob Gorsæth 10 Spd. Tyldalens M. F. for 1866 og 67 ved M. J. Røe 7 Spd. Klæbo Kv. F. ved A. Nordseth 14 Spd. Nogle M.venner i Jøsunds Sogn ved H. J. Næss 1 Spd. En Ubenævnt i Lesund og Tørselsund ved L. Sæther 1 Spd. Klæbo M. F. ved Pastor Angell 19 Spd. Valdalens M. F. ved Grønningsæther 3 Spd. Værrans M. F. ved R. Rognli 2 Spd. 68 ß.

Trondhjem den 30te Marts 1868.

Brænne.

Til **Bergens** Kredsbestyrelse indk. fra 7de Decbr. f. A.: Af en Ubenævnt til Brødremenighedens Missioner 1 Spd. 18 ß. Gave af Bent Christensen af Findaas 48 ß. Ved Pastor Stephansen af Florø som indk. ved M.gudstjeneste i Eidfjord 1ste Novbr. 1 Spd. 44 ß og under M.møde ved Foredrag 9/12 4 Spd. 12½ ß. Skolelærer Johannes Monsen Hauge og nogle M.venner af hans Skoledistrikt i Haus Sogn 1 Spd. 84 ß. Gave ved K. Kallestad 1 Spd. 34 ß. Stordøens Kv. F. ved Frøken J. Heidenreich 18 Spd. 11 ß. Bergens Kv. F. af 10de Decbr. 1853 26 Spd. Ved O. Austestad i Os Præstegj., hvoraf Størstedelen givet af Enken Brithe J. Hauge og hendes Sønner 2 Spd. 60 ß. Kv. F. No. 1 i Ovindherred ved Frøken Ulrike Dahl 1 Sølje og 16 Spd. Askøens M. F. 4 Spd. 60 ß. Ved Sognepræst J. F. Lampe i Tysnæs indkomne i Aarets Løb i Præstegjeldene: Tysnæs 7 Spd. 30 ß, Opdal 4 Spd. 95 ß og Kvarhavn 7 Spd. 18 ß. Ved Pastor Walnum fra en Mand i Vig 1 Spd. og fra Skrædder Hofgaard 60 ß. Ved C. Mohn af F. A. Notlands Huusbøsse 60 ß. Holmedals M. F. i Skonevig ved Ole Anfindsen Ølfernæs 6 Spd. 63½ ß. Ved L. Rodtvedt: Fanø M. F. 22 Spd. 107 ß, Niels Skjold og Kone 1 Spd. og 2 Uben. 26 ß. Vikørs Kv. F. ved O. H. Tvedt 8 Spd. Harhams M. F. 21 Spd. Kv. F. No. 2 i Eids Sogn, Fjelbergs Præstegj., ved Hans Egeland 10 Spd. Selø M. F. ved Pastor Holst 12 Spd. Jondals M. F. ved John L. Sættvedt, hvori for 1 Expl. af M.tidenden, 39 Spd. 2 ß. Ovindherreds M. F. No. 1 ved E. Stueland 5 Spd. 89 ß. Ved Pastor M. Eckhoff indk. i forskjellige Møder i Sunelven 10 Spd. Svanø Sogns M. F. ved A. Stavastrand: Hopens Notelag 6 Spd., Jacob Hovigs 5 Børn 5 Spd., Anne Sophie Osen 3 Spd. og i Foreningen 21 Spd. 11½ ß. Fanø Kv. F. ved Lars Søraas 12 Spd. 2 ß. Strandvigs M. F. ved Ole L. Hauge 4 Spd. 21 ß. Arnefjords M. F. ved C. Nissestad 8 Spd. 16 ß, heraf til Jødemissionen 1 Spd. 60 ß. Kvindherreds M. F. No. 3 ved Lars Vig 5 Spd. 78 ß. Ved Pastor J. L. Irgens: Kindservigs M. F. 30 Spd., Ullensvangs M. F. 39 Spd. og for Bøger 18 ß. Thorsnæs M. F. ved B. K. Arnæs 9 Spd. 88 ß. Balestrands M. F. ved M. E. Økland 6 Spd. 39½ ß. Seims Sogns M. F. ved Lars C. Lervestad 6 Spd. 115 ß. Husnæs M. F. ved B. H. Helland 2 Spd. 36 ß. Askevolds M. F. ved Provst Christie 28 Spd. 19 ß. Eids Sogns Kv. F. No. 1 i Fjeldbergs Præstegj. ved A. Seldseth 11 Spd. Bømmel Sogns M. F. ved Lars Ambjørnsen 15 Spd. 59 ß. Aakre M. F. ved Endre Haugen 34 Spd. 24½ ß og til Jødemissionen 2 Spd. 46½ ß, der er

afleveret. Vigs M. F. ved O. L. Brathole 5 Spd. 51½ ß. Skolelærer J. Ottesen fra M.venner og Skolebørn af Hyllestads yttre Skolekreds 1 Spd. 96 ß. Ved Pastor J. Greve: Sunds M. F. som indk. i Sunds Sogn 3 Spd. 94 ß, i Østervolds Do. 1 Spd. 18 ß og i Mosters Do. 2 Spd. 69 ß. Ved Hans Hansen Dosland: Kvindherreds M. F. No. 2 6 Spd. 33½ ß, Kv. F. 13 Spd. 45 ß og fra Bringedalsbygden 4 Spd. 54 ß. Kirkebygdens M. F. i Kvindherred ved Provst Besfesen 12 Spd. 86½ ß. Sæbø M. F. ved Ivar Taule 2 Spd. 60 ß. Gloppens M. F. ved O. S. Nybø 5 Spd. Daviks M. F. ved Pastor Meyer: Udbyttet af en Potetesager paa Aasene 1 Spd. 90 ß, Do. af en Do. af Tjenerne paa Præstegaarden 3 Spd. 48 ß, Notelaget paa Maurstad 6 Spd., H. S. O. Halvdelen af Forpleiningsgodtgjørelse for den i M.tidenden No. 12/67 nævnte Peder A. Domesteen 21 Spd. 27 ß, J. O. Ronds 72 ß, indk. i Bøsserne 17 Spd. 3 ß og Daviksbugtens Kv. F. 42 Spd. Lekanger Sogns M. F. ved H. Schabo 48 Spd. 63 ß. Bremnæs M. F. ved Simon H. Næsse 4 Spd. og Do. Kv. F. 2 Spd. Balestrands M. F. ved Pastor Schjørn 50 Spd. Kopanger Sogns Kv. F. ved Jersin 18 Spd. 28 ß. Samnangers M. F. ved Ole B. Aadland 17 Spd. 61 ß. Bremangers M. F. ved Pastor U. Koren 12 Spd. Mykings M. F. ved Jørgen L. Reigeraas: Kassebeholdning 6 Spd., en Ubenævnt 1 Spd. og en Do. 1 Spd. Førde M. F. ved Pastor M. Fasting 10 Spd. 44 ß. Lysters ældre M. F. ved Pastor Hald 17 Spd. 25 ß. Ved Kapt. F. W. Clausen fra en Kjøbmand i Berdian (?) 10 Sølvrubler = 7 Spd. Ved Pastor Walnum fra Simon Andersen Volvig i Vigs Præstegj. 1 Spd. Kvamsø M. F. ved Arne Linde 15 Spd. Ved Pastor Barth fra Hammers Præstegj. 17 Spd. 48 ß, herfra til Jødemissionen 24 ß. Fra Mælands Sogn: I Bøssen 15 Spd., 1 engelsk Penge 12 ß og ved Bibellæsning 2 Spd. 24 ß. Aasenæs Sogn ved Bibellæsning 3 Spd. 96 ß. Alversunds Sogn fra Mons Sællevold 1 Spd. Ved nogle Bibellæsninger af Pastor Lampe 1 Spd. 72 ß, herfra til Jødemissionen 24 ß. Ved A. Nærsand fra Christen Nærsand 24 ß. Ved Pastor Kobro: fra Mangers M. F. 9 Spd. 43 ß, fra M.venner i nogle Skolekredse i Herlø Sogn ved Erik Storheim 2 Spd. 30 ß, fra E. K. i Manger 1 Spd. = 12 Spd. 73 ß. Eids Sogns M. F. ved N. Seldseth 20 Spd. 65 ß. Husnæs Kv. F. ved R. J. Helland 14 Spd., hvoraf 4 Spd. 80 ß til Jødemissionen. Oldens M. F. ved Ole L. Bruvold 10 Spd. 56½ ß. Onereims M. F. ved L. Eitreim 13 Spd. 104 ß. Eids M. F. ved Pastor Bugge 6 Spd. 16 ß. Befrings M. F. ved A. L. Befring 20 Spd. 63 ß. Ved Erik Vengum fra Hafslo M. F. 19 Spd. 70 ß, herfra gaaer for 2 Explr. af Miss.-Tid. 84 ß, samt fra Børn paa Moe til Hedningebørn 14 ß og fra Ole Sunds Børn til et Nytestamente til et døbt Hedningebarn 20 ß. Kv. F. paa Hafsloe ved Erik Vinjum 8 Spd. Kv. F. paa Solvorn ved Do. 8 Spd. Aardals M. F. ved Pastor Schydtz 8 Spd. Aurlands M. F. ved J. Holdahl 4 Spd. 32 ß. Mosters M. F. ved O. Svendsen 20 Spd. 54 ß. Stordøens M. F. ved Peder Isdahl 18 Spd. 24 ß. Sandnæs M. F. ved Provst Hveding 20 Spd. 20 ß. Fjelds M. F. ved Pastor J. Bentsen 6 Spd. 66 ß. Bossestrandens M. F. ved C. Hammer 13 Spd. 57 ß. Selø Kv. F. ved

Pastor Ant. Holst 23 Spd. 5 ß. Fra 4 Givere til Jødemissionen 96 ß ved C. Mohn. Røstdals M. F. ved Pastor Landmark 5 Spd. 85 ß. Lærdals M. F. ved K. Hellqnd 15 Spd. 89 ß. Arne M. F. ved Mons A. Røskeland: indk. i Bøsser 10 Spd. 6 ß, Medlemmernes aarlige Bidrag 14 Spd. 51 ß, en Ubenævnt blandt Medlemmerne 5 Spd., fra 6 Kvinder 1 Spd. 60 ß, ved Møde paa Gaarden Thunæs 72 ß, fra nogle M.venner i Gjerstad 2 Spd. 84 ß = 34 Spd. 31 ß, herfra gaaer for M.skrifter 117 ß. Odde M. F. ved Knud Maage 26 Spd. 35 ß og fra Samson Fresvig 1 Spd. Gravens M. F. ved Hans Saakvitre 3 Spd. 56½ ß. Stareims(?) M. F. ved S. Both 6 Spd. Nedstryen M. F ved Brandt 5 Spd. 55 ß. Aalhuus M. F. ved Pastor C. Olsen 1 Spd. 66 ß. Borgunds M. F. ved N. O. Rødning 4 Spd. 38 ß. Ølve M. F. ved J. Stueland 13 Spd. 36 ß. Eidfjords M. F. ved Amund H. Folkedahl 13 Spd. Fitje M. F. ved Pastor J. Widerøe 21 Spd. 116 ß. Ulviks M. F. ved H. Lindebrække 10 Spd. 80 ß. Fra F. Dykesteen ved P. Mugaas: indſ. paa Eranger 15de Decbr. 1867 3 Spd., indſ. paa Brækhuus 24de Do. 5 Spd. 30 ß og fra en Ubenævnt 24 ß. Aasenæs M. F. ved M. J. Espeleid 23 Spd. 72½ ß. Sogndals M. F. ved P. A. Schjelderup 20 Spd. 61 ß. Noreims M. F. ved Do. 4 Spd. Sogndals Sogns M. F. ved Do. 9 Spd. Konen Sara Neilsdatter Undland i Ulvik 1 Par Uldstrømper. Indvigens M. F. ved Pastor Borch 28 Spd. 69 ß. Lindaas M. F. ved Pastor C. Holtermann 4 Spd. Kv. F. i Faldeide ved A. Nygaard 4 Spd. Lygre Sogns M. F. ved Lars J. Skaar 4 Spd. Lygre i Lysters Præstegjeld 10 Spd. Jondals Kv. F. ved Joh.s Johannesen Eide 16 Spd. Pastor Schavland i Antverpen, indk. ved af ham afholdt M.gudstjeneste 25 fr. = 4 Spd. 62 ß. Ved Pastor Hansen i Leith, indk. ved 2de M.møder £ 1. 16 s. 2 d. = 8 Spd. 6½ ß. Florøens Kv. F. ved Fru Fischer 4 Spd. Erik Andersen Rommeklev af Gloppens Præstegj. 1 Spd. Tuvesen Ommedahl af Do. 1 Spd. Eids Kv. F. ved Tyvold 12 Spd. 89 ß. Selø M. F. ved Pastor A. Holst 3 Spd. 60 ß. Selø Kv. F. ved Do. 3 Spd. 84 ß. Herø Kv. F. ved Fru Hanna Rolland 9 Spd. 60 ß. Kanute Knudsdatter Vig ved Do. 1 Spd. 60 ß. Bergens Missionsforening 400 Spd.

Bergen den 6te Mai 1868.

Lorentz Wesenberg.

Til **Stavanger** Kredsbestyrelse indk.: Fra Stavanger M. F. 261 Spd. 93 ß. Vestre Falnæs M. F. 3 Spd. 9 ß. Høilands M. F. 19 Spd. 67 ß, Do. i et Fællesmøde 3 Spd. 78 ß ved S. Mauland. Some Kreds ved Do. 4 Spd. 26½ ß. Avaldsnæs M. F. ved Kirkesanger Lindeland 3 Spd. 21½ ß og indk. i Møder, holdte af Emissær Erlandsen 6 Spd. 21½ ß. Kvalvaags M. F. 5 Spd. 3 ß. Jørstad M. F. ved O. Jørstad 1 Spd 90½ ß. Lysefjordens M. F. 2 Spd. 87½ ß ved Svend Flørli. Kleps M. F. ved Rasmus Klep 2 Spd. 21 ß. Nærstrands M. F. ved Sognepræst Møller 2 Spd. 37½ ß samt 2 gamle Mynter. Gylands M. F. 7 Spd. 63 ß. Thime Kv. F. ved Fru Gunnerus 21 Spd. 72½ ß og Thime M. F. ved Sognepræst Gunnerus 11 Spd.

18 ß. Findø nordre Kv. F. ved Bjørn Mjølsnæs 4 Spd. 26 ß. Even Goeholen ved Svend Haaland 48 ß. O. Bore for Schreuders Prædikener 108 ß. Indk. i M.møder paa Hundvaag og Buø 4 Spd. 21½ ß. Lodsoldermandens Kone i Hvidingsø 36 ß. Ved Emissær Erlandsen, indk. i Møder paa Hølle 12 Spd. 53½ ß. Kleps M. F. ved Lars Bore 2 Spd. 63 ß. Indk. ved M.gudstjeneste i Falnæs Kirke H. 3 K. Dag 10 Spd. Hetlands M. F. ved Lars Landvig 53 ß. Fister og Aardals Kv. F. ved Martha Følsvig 6 Spd. 31 ß. Skudesnæshavns M. F. for trende Aar ved P. Midbøe 274 Spd. 16 ß samt en Fingerring, formeentlig Guld, og sex Sølvmynter. Suldals Kv. F. ved Fru Selmer 3 Spd. 64½ ß.

Stavanger den 30te April 1868.

P. E. Ramsland.

Til Missionsskibet

er siden min seneste Beretning af 7de Decbr. f. A. følgende Gaver indkomne: Ved Pastor Jensen fra Alteidets Kv. F. 2 Spd. Af E's Huusbøsse 1 Spd. Jfr. E's Skolebørn 96 ß. M. Tangen i Tønseth af hans Huusbøsse 2 Spd. 84 ß. Ved Pastor Anton Holst fra en M.ven 24 ß. Skolelærer P. Skaaltvedt fra afdøde Helge Lund 1 Spd. Fra Bøckmann i Hamburg (Motto: Joh. 17, 3.) 10 Spd. Fra en Ubenævnt i Eid ved Tyvold 60 ß.

Bergen den 6te Mai 1868.

Lorentz Wesenberg.

Paa Missionstidenden, som udkommer med 1 No. paa 2 Ark maanedlig og koster 42 ß aarlig (Porto 6 ß iberegnet), som erlægges forskudsviis, kan abonneres til enhver Tid paa alle Postanstalter i Landet og i Tidendens Expedition i Stavanger. Abonnementet, der er bindende for et heelt Aar, ansees som vedblivende, indtil Opsigelse skeer. Subskribentsamlere faae, naar de inden Aarets Udgang under eet indsende Kontingenten for det løbende Aar, for hver 10 betalte Exemplarer det 11te gratis. Kontingent, saavelsom Bestillinger og Andet Tidendens Expedition vedkommende, befordres frit med Posten, naar Brevene gives saadan Udskrift: „Til Stavanger Postkontor, Norsk Missionstidende vedkommende."

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk
Missions-Tidende.

No. 7. Juli 1868. 23de Aarg.

Fra Zululandet.

Fra **Emathlabatini** meddeler Pastor Leisegang i Brev af 30te Januar d. A. en kort Oversigt over sin Virksomhed siden April Maaned f. A. Den 26de Marts f. A. vendte han tilbage til Emathalabatini fra Inthlasatje, hvor han i nogen Tid havde opholdt sig for sin Helbreds Skyld, deeltog da i Missionsarbeidet paa Emathlabatini indtil 8de Mai, foretog med Stationens Vogn og Oxer en Reise til D'Urban og tilbage derfra indtil 6te Juni, og arbeidede atter paa Stationen til 3die Juli, i hvilken Tid han 2 a 3 Gange ugentlig forkyndte Guds Ord paa Kongegaardene. I Løbet af Juli og August opholdt han sig afvexlende paa Emathlabatini og paa Imfule, saaledes varetog han fra 16de Juli indtil 23de August Imfule Station under Pastor Dahle's Fraværelse i D'Urban. Paa disse sine Reiser til Imfule havde han benyttet Leiligheden til at besøge de store, ældre Kongegaarde syd for den hvide Imfulozieflod, Isikepe, Ingwegwe, Kwatukuza og Kwakangela, Gaarde, som alle ligge samlede med ½—¾ Times Mellemrum paa det lave, med tornede Træer bevoxede Land, som ligger langs Imfuloziefloden. Den 18de Septbr. foretog han atter en Reise til dem fra Emathlabatini, men stødte paa denne Reise sammen med Pastor Titlestad, som var reist ud fra Inthlasatje i samme Ærinde, og allerede paa det Nærmeste havde fuldbragt sin Runde, saa at han strax vendte hjem igjen til Emathlabatini efter først at have besøgt Inthlasatje. I de første Dage af Octbr. foretog Pastor Leisegang en Fodvandring paa 8 Dage til et omtr. 14 Timers Vei østenfor Emathlabatini liggende Distrikt, et Høiland, hvis Høvding er en Slægtning af Kongen. 2 af hans Gutter fulgte ham. Sine Oplevelser paa denne og andre Reiser i Stationens nærmere eller fjernere Omegn i November Maaned beskriver han saaledes:

„Baade ved private Samtaler med Enkelte og ved større Sammenkomster samt ved Morgen- og Aftenandagt i de Hytter, hvor jeg boede, søgte jeg at fortælle om Guds store Raadslutning til Alles Frelse, og, da det var første Gang, efter deres Sigende, at en Missionær var hos dem, var Interessen ny og derfor tildeels meget livlig. Det var en vedervægende Tour, og i Forbindelse med den stod ogsaa det meget Glædelige, at Dagen efter vor Tilbagekomst begge mine Gutter, som ogsaa paa denne Tour som ellers havde fulgt mig, bade mig om at blive forberedte til at kunne blive døbte. Jeg kom tilbage den 9de Octbr. ad samme Vei. Paa Grund af at mine Tuskvarer vare gaaede op, kunde jeg ei vælge nogen længere Omvei.

Først den 21de November kunde jeg atter komme ud, paa Grund af forskjellige Hindringer. Jeg gik atter til Kongegaardene sydvest herfra. Sommerveirliget var nu allerede indtraadt, og heftige Regnbyger havde fyldt Imfulozi, hvorfor jeg maatte vælge en anden Vei for at komme over denne Flod. Derfor kom jeg da først til en mindre Kongegaard, Ekjeni, dennesides Imfulozi, og besøgte derpaa Unobamba, Enthlonthleni, Esikjepeni, Engwegweni, Kwakikuza samt en mindre Gaard, alle sydfor Imfulozi-Floden. Det var trykkende hedt hine Dage i dette Lavland, og Touren derfor meget udmattende. For at undgaae ubehagelige Tiggerier kan man ikke opholde sig længe paa et Sted, naar man har prædiket. Foruden at man da maa gaae i saa at sige stegende Solhede, kommer man til at prædike 2 a 3 Gange om Dagen og savner Anledning til at kunne faae hvile og samle sig lidt igjen. Dette var Aarets sidste, længere Tour, og heller ikke i det nye Aar har jeg endnu været ude, deels fordi jeg i Wettergreens Fraværelse fra 10de Decbr. til 17de Januar har maattet varetage Stationen, og deels fordi jeg lider temmelig meget af denne Aarstids trykkende Varme.

Jeg skal nu i nogle faa Ord forsøge paa at give nogle almindelige Bemærkninger, disse ovenomtalte Toure vedkommende. Først om Maaden at missionere paa. Ved slige Besøg i Gaardene kunde det synes at være det Retteste at søge istandbragt Samtaler med Folket. Ja, saalænge man taler om Agre, Oxer, Huse 2c., er Samtalen livlig nok, men kommer man ind paa det Religiøses Gebet, saa er det forbi, — enten tie de ganske stille eller svare ogsaa „jebo“, ja, til Alt, hvad man siger. Naar man lærer Folket mere at kjende med Hensyn til hele dets Maade at være paa, forundrer man sig heller ikke mere over denne deres Uinteresserethed ligeoverfor vor Christentro. Det er desværre

ikke, som maaskee Mange troe, at Hedningens Hjerte er et tomt Rum, opfyldt med forventende Længsel efter at faae Livets store Gaader løste; o nei! Zuluerens Hjerte er ikke tomt, tvertimod, det er overfyldt, ikke alene af verdslige Ting, men hans Religion, som omfatter hans Liv fra Fødselen til Døden, er tilstrækkelig for ham; hans ithlozi, som tilbedes i en grøn Slange, spiller Hovedrollen i alle hans Livs vigtigere Tildragelser. Medens jeg endnu var i Europa, har jeg baade læst og hørt anføre som Beviis for, at Afrikaneren stod paa det laveste Standpunkt paa den religiøse Trinstige, at han ikke havde nogen gjort Afgud, — men dens Ikketilstedeværelse turde maaskee vidne om den store Magt og Indflydelse, hans religiøse System udøver paa ham; — han behøver den ikke. Saadanne Samtaler, som sagt, have ikke villet lykkes for mig, naar en Fleerhed af Tilhørere har været tilstede, men vel leilighedsviis med Enkelte. Derfor har da den almindelige Fremgangsmaade været denne: begyndt med Sang og Bøn, derpaa en Tale, støttende sig til en af de letfatteligste Herrens Parabler, f. Ex. om den store Nadvere med dens for Zulueren meget forstaaelige og anvendelige Henpegen paa Oxer, Agre og Kvinder, om den forlorne Søn, hvilket syntes at forstaaes vel 2c., medens jeg dog altid har søgt at give i Korthed Hovedmomenterne af vor Troeslære: Skabelsen, Syndefaldet, vor Herres Jesu Frelsergjerning og det endelige Opgjør, Frelserens synlige Gjenkomst til Dom.

Tilhørernes Antal er meget forskjelligt paa de forskjellige Gaarde, tildeels grundet paa det Forhold, Gaardens Dronning eller Høvding indtager ligeoverfor Sagen; har hun Haab om at kunne faae et Stykke blaat Tøi eller noget Lignende, sammenkaldes der med Kraft. Tilhørerne paa hine Gaarde ere fordetmeste ligemeget af begge Kjøn og kunne tælle fra 10—40 a 50; en enkelt Gang havde jeg maaskee nær et Par Hundrede paa Eskjepeni, — men jo flere der er, desto lettere gaaer ogsaa det Hele overstyr. Opmærksomheden paa hine Gaarde sydfor Imfulozi har jeg bestandig fundet god, tildeels endog spændt; i de os nærmest liggende Gaarde derimod er det slet ikke saa; Uro er der bestandig blandt de faa, fordetmeste kvindelige Tilhørere; sommetider komme 3 a 4, det er det Hele, og saa kan man næste Dag vente paa Tiggerbud fra Dronningen. Sommetider faaer man neppe sagt Amen, førend Tiggeriet bryder løs. Tiltrods for, at det siges dem og har været sagt dem i mange Aar, at det er os, som arbeide, mene de sig dog bestandig at have Ret til at fordre Betaling for, at de have hørt paa Guds Ord, — saa tosset-kloge kunne de forstille sig. Dette er da

ogsaa noget af det meest Nedslaaende her, og naar det gaaer i denne Retning, er der en Rigdom af Ord og Talemaader, saa at de ere uovervindelige, da de ikke ville høre paa noget Andet end sit eget Tøv. At de forresten ialmindelighed ikke ere dumme, men tvertimod kloge, har jeg ved flere Leiligheder havt god Anledning til at kunne forstaae; gjælder det en retslig Afgjørelse af en eller anden Sag, saa kunne de med den største Energi fatte og fastholde det gunstige Moment for at fælde Modstanderen.

Kongen, som jeg ved forskjellige Anledninger har seet og talt med, viser sig bestandig blid og venlig; men ligesom han i sin Levemaade aldeles er lig Folket, saaledes viser det sig ogsaa, at det at faae er Hovedsagen for ham. Dette Kongens venlige Sindelag mod os er dog vist af den største Betydning, — uden samme vilde det vel være umuligt at boe i Landet, saaledes som vi hidtil gjøre, i Fred og taalelig Ro; Folket som saadant vilde i modsat Tilfælde vist vise sig ganske anderledes; — thi ved forskjellige Leiligheder viser det sig noksom, at Frygt for Kongen er det, som holder dem inden visse Grændser. Ogsaa Prindsen, Ukekjwajo, besøgte jeg for nogle Uger siden paa Utulwane, 1 Time herfra; — det Eneste, jeg kan sige, er, at han var tyk og fornøiet.

Til Slutning skal jeg endnu give Afskrift af flere Notitser i min Dagbog, maaskee de kunne interessere En og Anden.

Den 13de Juli 67. Kongegaarden Unodwengu, Kongens Residents.

Ligesom Folket, Rige og Fattige, føre den samme Levemaade med Hensyn til Mad, Drikke og Samliv, saaledes ere ogsaa deres Bopæle af samme Beskaffenhed. Kongen selv gjør ingen Undtagelse, heller ikke hans Gaard, kun at den er efter Behovet saa meget større. Først kommer det ydre Gjærde, dernæst 3 til 4 Rader Hytter, som løbe uden Orden langs med samme, saa det indre Gjærde. Alle Gaarde bygges paa en noget hældende Flade, saaledes ogsaa denne. I den høiest liggende Deel er Kongekvarteret (isikothlo), som ved et høiere, bedre Gjærde er afsondret fra den øvrige Gaard. Kongekvarteret er atter afdeelt i forskjellige Afdelinger med høie, tildeels peent flettede Gjærder, der have Døraabninger med Buer oventil. I en saadan Afdeling kan være 6—10 Hytter. En Afdeling beboes af Kongen, en anden af Prindsesser, andre af Dronninger og deres Piger. Der henleve de sit ørkesløse Liv. Der koges Øl, der drikkes, helst paa Formiddagen, hos En eller Anden, der soves, der spises Kjød. Saaledes een Dag, saaledes alle Dage. Have de drukket tilstrækkelig, saa er der Støi og Spektakel nok, og det i Kon-

gens umiddelbare Nærhed. Jeg var der idag. Jeg var neppe gaaet ind i Prindsessens Hytte, førend jeg hørte et ualmindeligt Skrig i en af Dronningernes Afdeling. Jeg ilede did. Ved at komme til Stedet, saa jeg hele Kvindepersonalet staae forskrækket, heftende sine Øine paa Indgangen til en Hytte. Da kom 8 Ungkarle ud af Hytten, slæbende med sig en Gut paa omtr. 14 Aar. Det saa ud, som om de vilde dræbe ham paa Stedet. Med Magtsprog fik jeg dem til at lade af fra ham. Da Gutten var kommen paa Benene igjen, forsikrede Alle mig, at han ikke skulde dræbes, men kun bindes, fordi han var gal. Stakkels Gut, jeg kunde ikke mærke noget til hans Galskab, tvertimod, da han saae, at jeg var kommen ham til Hjælp, sagde han: Kuluma Umlungu (tal, hvide Mand). Jeg kunde dog ikke gjøre Andet end at forhindre dem i at brække hans Arme og Been, medens de slæbte ham afsted. Nu tog de ham ordentligen og førte ham bort. Ak, hvilket Folk! Mordlysten stod afpræget i Øinene og alle Ansigtstræk, deres Hænder havde Lyst at sønderslide ham. Heller ikke Kvinderne viste den mindste Medlidenhed, da jeg foreholdt dem deres fæle Væsen, som lignede Hyæners og ikke Menneskers. De vilde undskylde sig med, at Gutten ikke var af deres Folk, men var kommen etsteds ovenfra i Landet. Naar det ikke er deres Slægtning, regnes det for ikke mere end en Hund og neppe saameget. Medlidenhed kjende de ikke. Naar To blive uenige, søge de kun at faae dem ud af Gaarden, der kan de slaaes, indtil En giver tabt; — saaledes gjøre de ogsaa med Oxer, de drives ud af Kvægfolden for at have Anledning til længere Kamp. Kvinderne stode dog noget skamfulde, da jeg havde sagt dem Sandheden.

Nu en liden Reisebeskrivelse.

Den 10de October 67.

Allerede lige siden min Ankomst hertil har jeg hørt om en Høvding, Umbapa's Land, at det var saa saare skjønt, og at Folket der ønskede meget, at en Lærer vilde komme og boe hos dem, ligesom ogsaa Høvdingen gjentagende har opfordret til det Samme. Næsten alle Gutter, som have tjent paa denne Station og fremdeles ere her, komme fra hiin Egn, hvorfor jeg længe har ønsket at kunne gjøre en Tour didhen. Men jeg fik ikke Leilighed førend den 1ste October til at udføre Ønsket. Nu havde jeg hvilet noget efter den sidste Tour til Kongegaardene, og fulgt af mine 2 Gutter Uthlapeni og Undolo, som begge ere Umbopas Folk, forlod jeg Emathlabatini. Klokken blev 6, førend vi kom afsted, thi jeg maatte først selv koge og stelle, da jeg var

alene dengang. Gutterne bar en Matte at ligge paa, nogle Tepper til samme Brug, en Deel Knive, Bomuldstøi og Snuusdaaser som Tuskesager. Vor Vei gik forbi Kongegaarden Emlabangwenja, lige i Øst. En Times Vei fra Emathlabatini Stationen begyndte vi at komme ind i den for sit meget Vildt og Udyr bekjendte store ithlansi (Tornelavland). Vi fortsatte vor Vei 4 Timer i Øst, indtil vi kom op paa et større Bjerg (intaba enkulu). Derfra gik det atter ned og saa op igjen paa et mindre Bjerg (uindevu). Efter ialt 7 Timers Gang kom vi til en Gaard, hvor vi tænkte at overnatte; den var endnu sydfor den sorte Imfulozi. Foruden denne saa jeg kun een mindre Gaard, Strækningen er ikke beboet, da Kvæg ikke kan leve der. Folket i Gaarden, vi tog ind i, vare Kjendinge af mine 2 Gutter og modtog os venligt. Tordenveir, som allerede i flere Timer havde nærmet sig mere og mere, brød løs, da vi ikke vare saa ret langt fra Gaarden; vi bleve da heller ikke meget vaade. I denne Gaard traf vi ogsaa paa flere store Piger, Slægtninge til Uthlapeni, der vare paa Vei til Unodwengu med Øl til sin Høvding. Saavel for disse som for Gaardens Beboere talte jeg længe om Guds Frelseforanstaltning for alle Mennesker, som ogsaa om det Forfængelige i deres amathlozi-Tjeneste. Gaardens Eiermand, Umbigai, klagede over, at han ikke kunde beværte os med Mad (a ngi nenthlanthla). En anden Gaardmand, som fortiden boede sammen med den første, kom med Mad til os, en Ret, som tillaves af amabele-Korn, som mellem Stene sammenmales med Vand og derpaa koges, saa den ligner Grød; dette kaldes idokwe og er ret velsmagende. Samme Udgave, kun i fortykket Skikkelse, kalde de isibakjanga.

Efter at jeg havde holdt op at tale med Folket, hørte jeg endnu længe, at Uthlapeni fortsatte Samtalen i en anden Hytte. Debatten var naturligviis livligere nu. Han bekjendte aabent, at han ikke vilde have med amathlozi at skaffe, en Udtalelse, som kun kunde glæde mig at høre. Efter en meget ubehagelig Nat, — Luften var kold, Hytten meget utæt og fuld af udsultede Kakerlakker, som med forfærdelig Hast og Graadighed overfaldt en liden Væske med lidt Brød og Smør, krøbe ind i alt Tøi og bed stygt paa mit Legeme, — forlode vi om Morgenen denne Gaard. Veien, som nu gik nedover til den sorte Imfulozis Leie, gik atter i Øst. Jeg formoder, at Navnet „sort" Imfulozi skriver sig fra den mørke Skygge, som store imikiwane (vilde Figentræer) kasted over dens Vande, i Modsætning til den „hvide" Imfulozi (sydfor vor Station, Emathlabatini), hvis Bredder ei ere bevoxede. Skjønt det havde

regnet noget, gik dog Vandet ikke stort op over Knæerne hverken i denne eller en anden Flod, Umona, som falder i Imfulozi, og som ogsaa maatte vades igjennem. Sidstnævnte Flod især er berygtet for sine mange Krokodiler, som i Sommertiden, naar Floden er fuld, ere slemme til at sluge Mennesker og Kvæg, der passere den. Fra Umona-Floden begyndte Landet at hæve sig. Efter 5 Timers Gang fra Udgangsstedet om Morgenen kom vi did, hvor det egentlige Høiland begynder brat at hæve sig og skille sig fra det tornebevoxede Lavland. Tornene ere dog ikke til nogen Hinder for En, naar man gaaer tilfods. Landets Charakter blev nu en ganske anden. Medens Lavlandet endnu var ganske sort og tørt, vare Bakkerne beklædte med deiligt Grønt, der vederkvægede Øinene og Hjertet. Efter en Times temmelig møisommelig Stigen kom vi til Gaarden, hvor vi skulde overnatte. Gaardens Folk vare Slægtninge til Uthlapeni, og vi modtoges venligt. Huusly fik vi i en Mands Hytte, som tidligere har arbeidet paa Emathlabatini-Stationen. Skjønt Veiret denne Dag havde været gunstigt for Fodvandringen, var jeg dog træt og sulten. Men vi fik ogsaa baade Hvile og Mad; der slagtedes et Faar, hvilket jeg betalte, og Pigerne gik til høiere liggende Gaarde for at hente suur Melk. Efter at jeg havde holdt Aftenandagt, lagde vi os paa vore Matter og sov godt. Næste Morgen, den 3die Octbr., forlode vi atter denne Gaard. Ogsaa her modtog jeg et meget godt Indtryk af Folket. Der havde før ikke været nogen hvid Mand hos dem. Alt var nyt [illegible] dem. Nogle gjorde den Bemærkning: „u ngumuntu", d. e. han er som En af os, eller mere ligefrem: „et Menneske." De bade, jeg vilde komme og bygge der, „saa kunde ogsaa de faae Anledning at sælge for blaat Tøi." Veien derfra førte fremdeles opover; først maatte vi dog ned i en dyb, yndig Dal, som tildeels var bevoxet med Træer. I den til Solsiden skraaenende Side havde Folket sine Agre. Jordbunden syntes at være fortræffelig god. Efterat vi vare komne op paa det egentlige Høiland, lønnedes vi med en god Udsigt over en stor Deel af Zululandet, da Veiret var klart. Nedenfor i Syd den store Ithlansi, som fra Øst til Vest følger begge den sorte Imfulozis Bredder. Henimod Havet er den meget flad, og Landet der kaldes Umpukunjoni, et Landstrøg, som skal være meget usundt. Langt borte i Syd saae vi nedover til Empangeni-Egnen; i Sydvest 2 kegleformige Bjerge, som kaldes Izintungi. I Vest havde vi Emathlabatini-Egnen med Upate og Emtonjaneni, kjendelige Høider; i Nordvest Isithlalo's og Inthlasakje's markerede Fjelde og endnu nordvestligere Intabaenkulu- og Umgome-Bjergene. I

Nord saae vi ud over det store saakaldte Amapita-Land (Høvdingen hedder Umapita), lutter Smaabakker uden Trævæxt, medens vi foran os i Nord havde det saakaldte Umbopa-Land med dets yndige grønne Bakker, større Fjelde og de mange Dalførerne med sit mørkegrønne Løv prydende Skove. Efter en Times Gang nærmede vi os den Gaard, hvor Høvdingen fortiden skulde være. Endnu langt borte hørte jeg skraalende Sang og formodede da, at der maatte være Øllag i Gaarden, — dette var mindre behageligt, men ind maatte jeg dog. Efterat jeg var kommen indenfor Gjærdet, lod jeg mig melde. Budet kom strax tilbage for at føre mig ind til Høvdingen. Denne, Umbopa, kom mig imøde udenfor Hytten. Ved at see mig blev han øiensynlig glad, og for at ytre denne Glæde ret paatagelig, omfavnede han mig. En saadan Omfavning af en storvoxen, gammel, nøgen og dertil halvdrukken Hedning er nu hverken ønskelig eller behagelig; men jeg maatte lade det skee, fordi jeg ikke kunde forhindre det. Han førte mig nu ind eller rettere trak mig efter sig ind i Hytten, hvor der rigtig, som formodet, var Øldrikning. En Deel af hans Koner og andre Folk sade rundtomkring i Hytten; for dem fortalte han nu, at jeg var kommen for at see ham (det var nemlig noget Stort i hans Øine), og for at tilkjendegive, hvor meget han holdt af mig, sagde han blandt Andet: „nangu umzimba wami", d. e. „her er mit Legeme." Jeg talte nu med Forskjellige i Hytten, svarede paa mange Spørgsmaal; derpaa gik vi ud for at tale mere. Høvdingen kunde ikke rigtig troe, at jeg var kommen for at see ham, derfor spurgte han gjentagende, om det virkelig var saa. Han anviste mig derpaa en peen, rummelig Hytte, saa jeg kunde faae Hvile, hvoraf der dog ikke blev Noget paa Grund af, at Alle vilde see mig og snakke. Snart efter kom en af Høvdingens Koner og bragte en Gjed ind i Hytten, stillede den lige for mit Ansigt og sagde: „Her kommer Maden fra Umbopa, slagt og æd." Hun bad da om et Stykke Tøi, fordi hun bragte Gjeden, (det var naturligviis beregnet paa Forhaand). Det første Stykke, hun fik, var for lidet, sagde hun, thi hun var tyk, og gav det derfor til en liden Pige, som hun havde bragt med sig, og saaledes fik de da Begge. Ogsaa Høvdingen kom og spurgte, hvad jeg havde til ham. Et Stykke tyndt Bomuldstøi, som jeg havde taget med i den Hensigt, syntes han ikke stort om; han ventede rimeligviis et sort Teppe. Da jeg om Eftermiddagen vilde gaae ud for at see mig noget nøiere om, anviste Høvdingen mig Retningen, hvor jeg vilde finde store Træer og en god Plads at bygge paa, skjønt jeg gjentagende havde sagt

ham, at jeg ei var kommen i den Hensigt. Fulgt af en Mand fra Gaarden og en af mine Gutter, gik jeg da til det udpegede Sted. Det var ovenpaa et høit Fjeld, omtr. som Inthlasakje. Men der var lidet Vand, og Træerne fandt jeg heller ikke saa store, som jeg havde formodet efter de Indfødtes Sigende; de største kunde være 12—16" i Gjennemsnit. Seent paa Eftermiddagen kom jeg tilbage. Umbopa var mindre fornøiet med Resultatet og udpegede da et andet Sted, hvilket ogsaa jeg allerede havde lagt Mærke til. Jeg blev Natten over i hans Gaard. Næste Morgen, da ogsaa Høvdingen skulde gaae bort, vendte jeg tilbage for at see nærmere det omtalte Sted og især for at komme til Undolos Forældre. Han, Gutten, var nemlig paa en Maade rømt hjemmefra. Den første Gaard, vi kom til, fandt vi ikke Rum i, kun nogle Piger vare hjemme; i en anden derimod bleve vi meget venlig modtagne. Snart efter vor Ankomst kom Undolos Fader og bragte en Gjed, som Sønnen skulde slagte for mig. At „slagte for En" er nemlig en Æresbeviisning i Zululandet. Jeg samtalte meget med de Mange, som kom for at see mig. Alle vare venlige og glade, da de troede, jeg var kommen for at søge et Sted at bygge paa. Denne Egn er den smukkeste, jeg har seet i Zululandet; smaabakket med rigeligt Vand til at vande de mange Smaaskove, som strække sig langs med de smaae Bække. Om Eftermiddagen gik jeg for at see paa et Vandfald, ikke langt fra Gaarden, hvor jeg var taget ind. Det maatte frembyde et storartet Syn, naar større Vandmasser, end nu var Tilfældet, over Klippeblokke styrte ned i det svælgende Dyb, der tildeels var skjult af Træer. Ved Aftenandagten vare Mange tilstede. Næste Dag havde vi Regnveir paa Formiddagen, hvorfor Alle vare hjemme. En Stund efter Morgenandagten samledes Alle i min Hytte, saa den var propfuld. Jeg talte da for dem og søgte at sige dem Hovedindholdet af vor Tro. Da jeg sluttede med Frelserens Gjenkomst, de Dødes Opstandelse, Dommen, den nye Himmel og den nye Jord, kunde Enkelte ikke skjule sin Bevægelse. Jeg gjorde dem da opmærksomme paa, at vore Izindaba ere af ganske andet Slags end deres; de ere ikke beregnede paa at vække Latter, men at opskræmme Hjertet, saa det spørger: „Hvad skal jeg gjøre for at blive salig?"

Ved Middagstider klarnede Himlen, og fulgt af Undolo, hans Fader og en Mand, Uthlangabesa, gik jeg ud for at see paa Skovene og Egnen. Uthlangabesa var som en dygtig, uforfærdet Jæger godt kjendt i Skovene og derfor Veiviser. Han nævnte og viste flere Træsorter, som ikke angribes af Insekter, Umbangabanga, Umdoni, Umdubu. Træerne vare

her ogsaa større; nogle kunde være en Alen i Diameter. Egnen maatte være fordeelagtig at bygge paa, mere end den nær Høvdingens Gaard. Medens man der ikke kunde regne paa større Søndagsbesøg, havde man her paa 3 Kanter mange Gaarde i passelig Afstand. Paa Tilbageveien besøgte jeg flere Gaarde. Paa Grund af de mange Leoparder, som ere her, og som ved høilys Dag anfalde Smaakvæget, vare alle Gaarde forsynede med høie, solide Gjærder. Ogsaa selve Folket udmærkede sig ved sin kraftige høie Bygning. Alle vare forekommende, da de hørte, at jeg var en Umfundisi. Undolo kom og fortalte mig meget bevæget, at han nu havde erfaret, at Gud hører Bønner; hans Forældre havde nu Intet imod, at han forblev hos mig. Seent paa Eftermiddagen, efterat jeg var kommen tilbage, kom 3 Piger. Efterat de havde snakket meget, bade de om at faae høre noget af Guds Ord. Jeg blev noget forundret over dette. Vi sang og bade, og efterat jeg i Lignelsen om den forlorne Søn havde fremstillet for dem Guds store Kjærlighed til alle Mennesker, gik de tause bort. Dagen sluttedes med Aftenandagt. Den følgende Dag, 6te Octbr. (16de Søndag efter Trefoldighed), var der Bryllup i en af Nabogaardene. Skjønt nu Alle om Løverdagen havde snakket meget om, at de maatte hente Ved ꝛc., for ei at overtræde Søndagsbudet, gik de dog til Brylluppet. Kun mine 2 Gutter, 2 Mand og en voxen Gut vare igjen at holde Gudstjeneste med. Heller ikke efterat de vare komne tilbage, kom de ind til mig, maaskee af Frygt for at faae Bebreidelser. Det var saaledes roligt hos mig den Dag, og jeg trængte ogsaa til nogen Hvile. Den 7de begav jeg mig atter paa Hjemveien. Da mine Tuskesager var gaaet til Ende, kunde jeg ikke, som egentlig fra først af tænkt, tage nogen længere Omvei, men maatte tage den samme Vei, jeg var kommen, og hvor jeg var kjendt. Ved at gaae gjennem det store Tornelavland fik vi da ogsaa atter see en Deel af det meget Vildt, som findes der; store Flokke Zebraer, Imiganka (Antiloper af Hestens Høide med lange Horn), Amapiva og Bøfler; Næshorn, som der ere mange af, saa jeg dog ikke, hørte derimod Lyden af en Løve og saa Elephanternes brede Veie. — Den 8de kom jeg tilbage til Emathlabatini. Hvad nu Folkets mere sjælelige eller aandelige Tilværelse angaaer, saa er der ikke meget at sige om den. De ere uden Gud i Verden, men dette synes de ikke at føle Savn af. Pauli Ord: „Uden Loven er Synden død", bevistes af deres aabne Udtalelser: „Kom og bo hos os, vi ere gode Folk, vi have ikke Synd." Men stakkels Folk, deres hele Levemaade vidner kun om det Modsatte. Saasnart

Manden og Konerne ere inde i Hytten, hører man strax den meest høirøstede Trætte, og Udtryk som: **kjaja, pothlosa, kwaza, bulala** (slaae, sønderslaae, gjennemstikke, dræbe) bekræftede med Ederne: **Umpande, Ukaka** 2c. ere et sørgeligt Vidnesbyrd om deres Raahed, at Kjærligheheden er borte og Magten regjerer.

Jeg beder den ærede Hovedbestyrelse at frembære Hilsener til alle Missionsvenner, særlig dem i Stavanger, og alle Missionshusets Beboere, ligesom den selv vil modtage hjertelige Hilsener."

Fra **Imfule** beretter Pastor Dahle i Brev af 17de Januar d. A. om det Uveir, som d. 29de Octbr. overraskede ham og Hustru paa en Reise og foraarsagede dem et Uheld, der ved Guds naadige Beskjærmelse dog blev af mindre væsentlig Beskaffenhed:

„Den 29de Octbr. gik her en overordentlig stærk Torden og Hagl over Landet, og maaskee allerstærkest over det Strøg, hvor denne Station ligger. Jeg var Dagen iforveien tilligemed min Kone reist hen til Skoven omtrent een norsk Miil herfra, kom nu igjen med Vedlæs i Vognen og var kommen saa nær Stationen, at vi næsten kunde været hjemme paa en Kvart Time. Da overfaldt Uveiret os pludseligt og saa voldsomt, at Trækoxerne ikke paa nogen Maade vare til at styre. De løb afsted med Veiret og ned ad en meget brat og stenig Bakke, saa vi i Forskrækkelsen saae os nødte til at komme os ud af Vognen, medens den løb. Herved fik min Kone sin høire Arm brukken og jeg en mindre betydelig Skade i Benet. Men vi vare meget glade og takkede Gud, at det ikke gik værre; thi vi saae tydeligt, at det var hans beskjærmende Almagtshaand, som i Farens Stund var udrakt over os, befriede os fra en uforvarende og brat Død og forhindrede, at Vognen og Oxerne bleve aldeles knuste. Netop i det farligste Øieblik bøiede Vognen lidt tilside, standsede paa en Muldbanke ved et udvasket Sted og blev aldeles uskadt. De 4 Gutter, vi havde med, bleve næsten uskadte, ligesaa alle 14 Oxer, som deels reves ud af Spandet, medens det løb, og deels bleve liggende paa hverandre i en Hule, da det standsede. — Omtalte Haglveir var ledsaget af en saa heftig Storm, at her paa Stationen vort nye, murede Vognhuus blev omkastet, for en stor Deel lige ned til Grundvolden. Haglen var formelige Iiskugler, vel saa store som Hønseæg, og Iisstykker ligesaa store, deels flade, deels kantede og takkede. Den pidskede saaledes igjennem Taget paa Vaaningshuset, at det maatte omtækkes paa den ene Side, og pidskede ud alle Vinduer paa den ene Side. Hønsene bleve ihjelslagne, Løvet paa alle Træer og Buske samt

Barken paa den ene Side blev afpidsket, ligesaa alt Græs paa Marken og Maisspirerne, som havde begyndt at komme frem i Agrene. Der fortælles, at en Mand over i Natal-Kolonien paa en Vognreise skal være bleven rammet af Tordenen den Dag og tilligemed Folk og Oxer ihjelslagen. Vi maae, som sagt, takke Gud, at vi bleve saavidt bevarede. Min Kone er nu saa rask igjen i Armen, at hun med nogen Forsigtighed kan varetage sin Syssel. Jeg blev snart rask igjen og har saaledes nu kunnet igjenopbygge det nedstyrtede Vognhuus. Ingebrigtsen var hjemme saa længe, at han for det Meste fik udbedret den Skade, Vaaningshuset fik af Uveiret; forresten har han været paa Entumeni."

Pastor Dahle omtaler fremdeles adskillige Ubehageligheder, som hans Tjenere havde forvoldt ham, navnlig en ganske ung Gut ved Navn Umgwagwa, Søn af Umkonto og Broder af Isak og Paul paa Ekjowe samt flere Troende i vor Mission. Hans Moder er paa Ekjowe og vil ogsaa blive Christen. Umgwagwa har før været i længere Tid paa Ekjowe, men siden Juul 1866 været i Tjeneste paa Imfule. Han havde i denne Tid altid artet sig slettere, løb ofte bort paa Stationen og søgte især Tilhold i en nærved Stationen liggende Gaard, Ujengweni. Tilsidst løb han bort med en Pige fra Ujengweni og flygtede med hende nedover til Ekjowe. Paa Veien blev han anholdt af Folkene i en Gaard, han maatte passere; Pigen blev ham frataget, men selv slap han afsted til Ekjowe, hvor imidlertid Pastor Oftebro, som rimeligt var, ikke vilde modtage ham, men heller ikke vilde foretage Noget for at bringe ham tilbage i Ujengwenihøvdingens Magt. Af disse Forholde tog da de Indfødte omkring Imfule Anledning til at samle sig bevæbnede paa Stationen og ransage dens Huse under mange Trudsler og Voldsomheder mod Stationens Gutter, som beskyldtes for at have staaet i Ledtog med Umgwagwa og hjulpet ham i hans Hexekunster. Thi Pigen, han var løbet bort med, var naturligviis forhexet. Derpaa drog de ned over til Ekjowe, hvor de endelig fandt Umgwagwa. Han maatte da følge med tilbage for at gjøre den forhexede Pige god igjen, men hans Brødre, Isak og Paul, fulgte med, for at der kunde træffes Afgjørelse om Brødens Udsoning. Imidlertid rømte Umgwagwa til Natalcolonien, de private Tvistigheder udjevnedes ved at betale en ubetydelig Bod, men Fastsættelsen af den egentlige Mulkt, hvoraf det hed, at ogsaa Oftebro og Dahle skulde faae sin Deel, henstillede Høvdingen til Ukekjwajo, „da det overvandt ham at afgjøre den Sag paa egen Haand." Da Pastor Dahle skrev, havde Sagen i længere Tid henstaaet uafgjort. Det Be-

drøveligste ved hele denne Sag var imidlertid, at ved den, efter hvad Pastor Dahle oplyser, megen Skrøbelighed kom tilsyne ogsaa hos Daabscandidater og Troende, ligesom de Indfødte omkring Stationen ved disse Tildragelser en Tid syntes at være blevne heelt ugunstigt stemte mod dens Beboere. Dog syntes det, da Pastor Dahle skrev, som om Stemningen da havde forandret sig noget til det Bedre.

Fra **Inthlasakje** skriver Pastor Larsen d. 10de Januar d. A., at Søndagsgudstjenesten i det foregaaende Kvartal havde været talrigt besøgt. Næsten hver Søndag var der fremmødt omtrent saa mange Indfødte, som der kom i den første Tid, da Nysgjerrigheden endnu drev dem. De komme om Søndagen af sig selv uden særegen Kaldelse om Løverdagen, saa at de derved godtgjøre, at de vel vide, naar det er Søndag. Rigtignok er det talrige Søndagsbesøg ganske periodisk, og, ligesom de have mange forskjellige Grunde at angive, naar de ikke komme, saa have de ogsaa mange for sit Komme. „Skal jeg ikke nu faae sælge Straamatter til Dig, jeg har jo holdt Søndag 5 Gange?" hedder det fra en i sine egne Øine fortjenstfuld Søndagsgjæst. En Anden fortæller, at amathlozi om Natten havde sagt ham, at han maatte sonda. Det er bedre, at de komme selv af saadanne Grunde, end at de ganske skulde blive borte. Troen kommer jo ved Hørelsen af Guds Ord. Der hersker ogsaa i Almindelighed om end ikke Andagt, saa dog Ro ved Gudstjenesterne, som nu holdes i det nye Skolehuus. Daglig holdes Andagt for de Døbte og Daabsaspiranterne, forenet med en Smule Katechisation over bibelske Fortællinger. Den særskilte Daabsundervüsning fortsættes med de tre tidligere nævnte Daabsaspiranter, Umkonjwane, Unthlozi og Ungwabaji. Som denne Undervüsnings Maal, hvad Tilegnelsen af Kundskab angaaer, nævner Pastor Larsen „at have lært udenad de 4 Parter af Katechismen med Luthers korte Forklaring til." Pastor Larsen lægger Vægt paa den nøiagtige og hukommelsestro Udenadslæren af denne Børnelærdom, „for at de ikke skulle mangle Grundvold at bygge paa senere ved Guds Ords Forkyndelse." Skole holdes, naar Intet hindrer, hver Dag i Ugen undtagen Løverdag. De Indfødte komme talrigere, naar Skolen holdes midt paa Dagen end om Aftenen, hvorfor Skoletiden i Overeensstemmelse dermed er bleven forandret. Naar den Indfødte, som kommer i Skole, har gjennemgaaet det første Cursus, hvis Undervisningsfag ere: lære at gaae ind ad en Dør uden at brække Laasen itu eller løbe Dørfyldingen ind, lære at sætte sig saaledes paa en Bænk, at Bænken ikke

vipper overende, vænne sig af med de under alle disse Gjenvordigheder rigeligt strømmende Eder: Pande, Dingane etc., overvinde den overtroiske Skræk for de trolddomsagtige Bøger m. M., — begynder den høiere Underviisning, hvis første Formaal det er at lære dem at læse i en trykt Bog. Det gaaer langsomt dermed, og Frugten bliver ofte liden. Thi naar En har lært Alphabetet og har begyndt at stave lidt, saa er gjerne hans Tjenestetid udløben, hjem gaaer han, og man seer ham sjelden mere. De derimod, som blive paa Stationen Aar efter Aar, komme dog noget videre. Saaledes læse de to Døbte paa denne Station ikke saa ilde i en trykt Bog. At skrive vise de ogsaa nogen Lyst til. Pastor Larsen havde i Kvartalets Løb forsøgt at forskaffe sig fremtidig, kvindelig Medhjælp for Stationen ved at faae fat paa 4 Smaapiger, 7 a 8 Aar gamle, til Opdragelse. Men et Rygte, som gik over Landet, om at Ukekjwajo havde forbudt alle Zuluere at tjene hos de Hvide, spredte en vakker Dag de Smaae til alle Kanter, og siden ere de ikke komne tilbage.

I Kvartalets Løb udbrød Forkjølelsessyge og Miltbrand blandt Kvæget, som dog, efter at 8 Stykker vare styrtede, blev heldigt overvunden, som Pastor Larsen troer, hovedsagelig derved, at han skiftede Beitepladse og lod Kvæget drive — en i Zuluernes Øine meget latterlig Forholdsregel. „Kunde vel en saa frygtelig Sygdom bortdrives af Andre end isanusi (Lugterne)?“ „Mon Kvæget vilde blive friskt ved at spadsere?“

Pastor Larsen takker for Modtagelsen af Delingstøi, om hvilket han siger, at det kommer vel med, fordi alle Gutter, som komme til Tjeneste, gjerne ville have en Skjorte paa, — et Fremskridt; da Larsens først kom til Stationen, brød de sig ikke derom.

Uddrag af Biskop Schreuders Beretning om hans Undersøgelsesreise til Madagaskar i Juli til September 1867.

(Fortsat fra f. No.)

Endelig kom den længe ventede gode Dagvælgerdag, da Rahalulahi og alle Andre derfra Søkysten skulde faae fremstille sig for Dronningen. Imidlertid opstod der en temmelig alvorlig Misforstaaelse mel-

lem Huvaregjeringen og den engelske Consul Pakenham, der fandt sin Nations og sin Stillings Værdighed krænket ved, at han, den engelske Magts Repræsentant, var bleven tilsagt at møde i Raharulahi's store, af et meget blandet Selskab bestaaende Følge, medens derimod den franske Gesandt Dagen iforveien under Kanonsalut var bleven stedet til særskilt Audience. Med de Kammerherrer, som i den Anledning sendtes frem og tilbage mellem Consulen og Hovedkvarteret, benyttede Biskop Schreuder Anledningen til at faae sendt sin i Tamatave forfattede Skrivelse til Førsteministeren, Rainilaiarivuni (se Noten S. 155); den blev overleveret hine Kammerherrer af Pakenham, der ved Overleveringen nævnte, hvem Biskopen var, og, hvad der var hans Ærinde paa Øen, idet han tilføiede, at han ønskede at introducere ham hos Huvaregjeringen, og at han fordrede for ham og hans Virksomhed ganske det Samme, som for engelske Missionærer. Den Dag, den 12te, blev der nu Intet hverken af Pakenhams eller de øvrige Engelskes Audience. Biskop Schreuder, der helst vilde holde sig udenfor Rivningerne mellem Regjeringen og den engelske Consul, troede under disse Omstændigheder helst at burde opgive Udsigterne til en senere Audience, som han heller ikke fandt at være af synderlig Vigtighed for ham, da han nu engang havde bestemt sig til at anlægge Alt, hvad han foretog i vor Missions Interesser, paa Basis af den engelske Traktat som uomtvistelig Retsgrund. Han tilskrev derfor den 12te August Førsteministeren et Brev, som han forsætlig stilede saaledes, at det kunde tjene til Prøve paa, hvorvidt denne Anvendelse af Traktaten vilde smage den madagassiske Regjering; han anmodede i Brevet ikke om Pas, men meldte slet og ret, at da han havde Hastværk og Missionsskibet laa og ventede paa ham i Tamatave, maatte han gjøre Afkald paa den Fornøielse at mødes med ham personlig og den følgende Dags Morgen fortsætte sin Reise til Hovedstaden. Imidlertid kom den saaledes allerede opgivne Audience hos Dronningen dog istand. Biskopen fortæller herom saaledes:

„Pakenhams Svar vakte megen Sensation i Leiren, og den Dag, den 12te, indfandt der sig yderst faa Besøgende i Missionærernes Huus; dog kom en af de Indflydelsesrigeste og Høiststaaende i Hartleys Menighed i Tananarivu, Ramaka, af 14de Rangsgrad, for at hilse paa Hartley, da han havde hørt, at Hartley muligens for længere Tid kom til at forlade sin Menighed, dersom han reiste til Natal for der at recreere sig til næste, sunde Aarstid. Denne Ramaka havde i Ranavalunas Dage 3 Gange maattet drikke tangena; han fortalte os ogsaa, hvorledes de

Christne havde det i Leiren med sin Andagt og sine Opbyggelser; Hartley besluttede sig til den følgende Dag at gaae over til Leiren og tage Afsked med sine Madagaskarvenner og Menighedslemmer. Denne Anledning til at see Leiren paa nært Hold benyttede da ogsaa jeg gjerne; vi ɔ: Pakenham, Campbell, Maundrell, Hartley, Cheswell og jeg havde jo Mandag Eftermiddag i den omtalte Baad, som Pakenham fik, foretaget en Roetour over Anduvurantu-Floden og langs dens sydlige Bred, der hvor Yderkanten af Leiren stødte ned til Floden; men vi kunde ikke see det egentlige Stel og Styr i denne Leir, der med sine talrige Telte i vide Strækninger laa som et Tæppe over Egnen, bøiende sig efter dens Beskaffenhed over Fordybninger, Skraaninger, Bakker og jevnere Dele. Den 13de tidligt paa Formiddagen gik Hartley og jeg i Kanoer over Floden, medbringende vore Bærestole og de nødvendigste Marmiter, da vi ikke vidste, hvorlangt vi muligens skulde have at gaae, førend vi naaede til Ramaka's Telte. Det myldrede i denne temporære Leirstad, der frembød Synet af en Madagaskar-Byes hele Markedstravlhed med Kjøben og Sælgen i en Slags Gader, meest lige Myreveie, altid blokerede af en Handlende med sin Krambod bestaaende deels af spiselige Varer (f. Ex. Stykker Kjød med tilhørende Skind; thi Madagaskarerne flaae ikke sit Slagt, men opskjære Kjødet med tilhørende Skind), deels af slidelige Varer, som ligge spredte paa en Matte enten lige i Veiretningen eller dannende et vanskeligt passabelt, langt ud i Veien stikkende Næs. Efterat Marmiterne havde arbeidet sig et godt Stykke gjennem Vrimmelen, der endog i det Frie gjorde Luften kvalm, naaede vi frem til et aabnere Sted i Nærheden af Dronning-Kvarteret, hvor da ogsaa Storfolket havde opslaaet sine Telte, og standsede ved Ramaka's Telt. — Ovenfor bemærkedes, at Ramaka var af 14de Rangsgrad; med nærværende Madagaskar-Rangsystem forholder det sig omtrent saaledes: tidligere beroede Rangen og Indflydelsen hovedsageligen paa Feudalsystemet, idet Stammehovederne alt efter sin Betydningsfuldhed havde Rang i Staten; men Radama d. 1ste ophævede Feudalsystemet og indførte et nyt Militærsystem med en numerisk Rangsorden; den høieste Rangsgrad bestemtes at skulle være den 12te, der skulde svare til den høieste Militærværdighed, som han fik vide brugtes i Europa og der kaldtes Feltmarschal, herfra gik det nedover til 1ste Grad, som skulde svare omtrent til en Sergeant eller Lieutenant. Disse Rangsgrader skulde gives efter Fortjeneste og Dygtighed (NB. efter Madagaskarbegreber); men Madagaskarernes store, forfængelige Æresyge og deres Bestikkelighed var lidet skikket til at holde seculært Simoni ude

i dette Punkt. Men, da Rangsgraden, No. 12, blev tildeelt et saa stort Antal, at det ikke længere var noget Fremragende at være af denne Grad, og da Madagaskarernes umættelige Forfængelighed og Æresyge trængte til et yderligere Pirremiddel, oprettedes en 13de Grad; da denne med Tiden blev fuld, fik man en 14de Grad; det varede ikke længe, førend ogsaa denne blev for fuld, saa kom en 15de Grad istand; ogsaa denne er bleven fuld nok til at nødvendiggjøre en 16de Grad, som for Øieblikket er den høieste. (Som charakteristisk for Madagaskarernes selvbehagelige Æresyge kunde f. Ex. anføres, at da jeg i 1865 paa Mauritius spurgte Madagaskarskoleholderen Andrianisa, hvad den 14de, 15de og 16de Grad skulde betyde eller svare til, svarede han med en særdeles selvtilfreds Mine, at det var noget saa Høit i Værdighed og Rang, at Europæere ikke rigtig kunde gjøre sig nogen Forestilling derom.) Premierministeren er dog udover alle Rangsgrader og tituleres med det fremmede Ord „Premierminister" 2c. 2c. 2c. Medens vi hente Betegnelsen af Værdighedshøiheden fra Baade-Rangen (?), saa hente Madagaskarerne den fra Græsblomsten, idet de af vuni, Blomst, og ahitr, Græs, danne et sammensat Ord (vuninahitr) til at betegne Værdighed eller Rang, hvilket Ord Englænderne kun deelviis nøiagtigt have oversat med honour istedetfor degree of honour eller rank of honour. Chineserne hente, som bekjendt, Betegnelsen af sit Lands Storhed eller Ypperlighed fra Æggeblommen.

I Ramaka's Telt hilste vi paa hans Kone, en Dame af Anstand og smukt Ydre, klædt europæisk og det saa passe fiint og kostbart; hun er ogsaa Christen og en Søster af Ramaniraka (se nedenfor); af Ansigtsfarve er hun lysebruun, omtrent som en Europæerinde fra det Sydlige af Europa. Medens vi sad udenfor Teltet i Skyggen af nogle nedsatte tætte store Grene eller afhugne Ungtræer, og Hartley underholdt sig med sine Bekjendte og Menighedslemmer fra Hovedstaden, kom, sendt af Dronningen, hiin Ramaniraka (han bærer blandt de titelsæle Madagaskarer Titel af Sekretær for Udlandet og forstaaer temmelig godt Engelsk, som han har lært af sin Fader, der igjen var oplært af de første Missionærer) for at sige os, at dersom vi ønskede Audients hos hendes Majestæt, stod Adgang os aaben, medens Dronningen derimod ikke ligefrem kunde anmode os om at komme og hilse paa hende, da hun frygtede for derved end mere at støde Pakenham, hvis heftige, overfusende Svar havde i høi Grad stødt Huvaerne. Vi modtog naturligviis dette venlige Tilbud fra Dronningen, og havde jeg for det Tilfælde, at jeg mod al For-

modning skulde komme til at faae hilse paa Dronningen, iført mig mine bedste sorte Klæder, saa at selv Pakenham fandt, at jeg var very smart; Hartley derimod var ikke saa iført, at han kunde fremstille sig for Dronningen i den store, brogede og tildeels straalende Forsamling; han maatte derfor reise tilbage til Missionshuset i Anduvarantu for at klæde sig om. Jeg ventede imidlertid ved Ramaka's Telt, fik mig en Kop The og tilstrækkelig Tid til at meditere ordret den korte Tale, jeg agtede at holde til Dronningen. Imidlertid iførte Ramaka og hans Kone sig sin Hofstads for i Selskab med de øvrige Hofherrer og Hofdamer at være tilstede ved og forherlige den offentlige Audients. Hartley og Ramaniraka afgjorde mellem sig, at den Sidste skulde være min Tolk og oversætte min Tale for Dronningen, ellers vilde Hartley staae mig bi i, hvad jeg tiltrængte af Tolkning. Men i Anduvurantu satte Pakenham sig imod, at Hartley som engelsk Undersaat havde Audients før ham (Pakenham), og da Hartley omsider efter flere Timers Forløb kom tilbage, kom han med et langt Ansigt og den Besked, at da Pakenham var imod, at han før ham fremstillede sig for Hendes Majestæt, kunde han, Hartley, heller ikke alene som Tolk gaae med mig, da han ikke vilde være tilstede bare for at tolke, naar han ikke tillige kunde fremstille sig selv selvstændigt. Medens jeg sad ved Ramaka's Telt, havde jeg faaet Anledning til at indsende til Premierministeren mit ovenfor omtalte Brev og fik strax skriftligt Svar (hvilket jeg tænker at hjemsende, da det vil kunne interessere Eder) fra ham, hvori han høfligt erkjendte Modtagelsen af min Skrivelse og sendte mig tillige en Skrivelse til Rainiliza, af 15de Grad, og andre Stormænd i Tananarivu, hvilke passede paa Byen i Regjeringens Fravær, hvorhos han anmodede mig om, saasnart jeg nærmede mig Hovedstaden, at sende denne Skrivelse forud, at der ikke skulde være nogen Vanskeligheder iveien for min Indgaaen i Staden. Dette Premierministerens Svar og mig tilsendte Ledsageskrivelse til Rainiliza bekræftede saaledes foreløbig og for dette Tilfælde Rigtigheden af min oftere omtalte Plan for Forhandlinger med Regjeringen.

Da endeligen, Kl. mellem 2 og 3, Kanonsaluten, som varskoede, at nu var den almindelige Audientstid kommen, var affyret, Tropperne optrukne, og Storfolket fra Landets forskjellige Egne samlet foran den kongelige Pavillon, kom En fra Dronningen for at hente mig og ledsagede mig gjennem de i siddende eller staaende Geleder ordnede Troppemasser paa flere Tusinde, der indhegnede Veien, som i flere retvinklede Bøininger førte frem til Audientsstedet i Vest og foran den kongelige Pavillon.

I det kongelige Kvarteer, kaldet ruva, var foruden Dronningens Vaaningstelte opreist 2 Pavilloner, hævede en 8 a 10 Fod fra Jorden ved et tæt Pæleværk, paa hvilket var lagt Gulv med nogle Fods høit Rækværk rundtomkring; paa 4 Hjørnestolper hvilede Taget af hvidt Tøi; paa Forhøiningen paa Platform-Gulvet sad hendes Majestæt, over hvem fra høire Side En holdt en vældig rød Skjærm med Guldfryndser rundtom; rundtomkring hende stod Mange, formodentlig Storfolk og Hoffolk. Da det var ganske aabent mellem Tøitaget og Rækværket, kunde alle paa Pavillonens Gulv eller Platform Værende sees videnom. Da vi kom isyne af Pavillonen, hvor Dronningen og Hoffet vare, tog min Ledsager i noget foroverbøiet Stilling sin Hat dybt af sig, holdende den saa langt ned ved høire Side, som hans Armlængde vilde tillade, og søgte ved Ord og Tegn at sige mig, at ogsaa jeg burde gjøre det Samme; men Solen skinnede saa stærkt, at jeg ikke kunde opfylde hans betegnede Ønske, men maatte indskrænke mig til at holde Hatten lidt løftet og frem eller ved Siden af Hovedet, alt eftersom Solstraalerne i Veibøiningen faldt paa mig; først dreiede vi lidt tilhøire, gik saa flere hundrede Skridt, derpaa bøiede vi retvinklet tilhøire, saa atter efter et Stykke ogsaa tilhøire og endeligen retvinklet tilvenstre ind mellem den audientshavende Forsamling. Da jeg under den hurtige Gang havde nok at gjøre med at passe paa min opløftede Hat og ret Fodskifte, for at undgaae at snuble paa fremstikkende Fødder og Bøsser af de siddende Tropper, havde jeg ikke kunnet have Øiet fæstet paa Hendes Majestæt deroppe paa Platformen, var ogsaa ved den oftere Omdreining kommet noget ud af min Kompasberegning; først da min Ledsager pludselig stoppede op og gjorde et saa voldsomt Buk, at det mere saa ud til, at han skulde gaae reent overende næsegruus, end komme sig i Balance igjen, saa jeg mig hurtigt om i den Retning, i hvilken flere Bukkendes Øine viste, og da jeg saa fik Øie paa den i nogle Skridts Afstand oppe paa Platformen siddende, dronningligt trukne Dronning, gjorde ogsaa jeg et tilbørligt Buk og opdagede snart, at jeg ret heldigt befandt mig lige ved Siden af min gamle Ven, Raharulahi, som straalede i sin prægtige Uniform af blaat Silkefløiel, overlæsset med ægte Guldbroderi, i sin trekantede, fjærprydede, prægtige Hat og med sin end prægtigere Kaarde; ligeved sad (efter Dragten at dømme) en Araber paa en Stol; men uden videre Ceremonier skubbede man ham fra Stolen, som stilledes til min Raadighed, og da jeg havde, som jeg antog, staaet etikettemæssigt længe nok, satte jeg mig ogsaa ned. Her var underlige Ting at see og høre; tilhøire to lange Rækker af

Madagaskar-Damer, europæisk klædte, af meget forskjelligt Udseende, nogle mørke, nogle lysebrune, nogle med fine Ansigtstræk, nogle plumpe og grove, hvis plumpe og ofte uanseelige Ansigter stak skjærende af imod al den Hovedpynt, de havde tilmaiet sig med; tilvenstre af mig en forunderlig broget, audientshavende Forsamling af Mandfolk; ogsaa her nogle fine kløgtige Ansigter, og altimellem nogle plumpe, taabelige Ansigter, der i Forening med en keitet Holdning i uvant Paaklædning tog sig yderst afstikkende ud udfra en Klædning af grønt eller blaat Silkefløiel eller af fiint, kulørt Klæde, belæsset med en Overflyd af Guldbroderi, alt i europæisk Stil; atter Andre viste sig i nationalt Costume ɔ: med Haaret hængende i en Mangfoldighed af Smaafletter ned omkring Hovedet og et Velanstændighedssvøb om Hofterne, undertiden ogsaa en Skjorte til at skjule Legemets Overdeel, men forresten barbenede; en nationalt fleerfarvet Lamba laa naturligviis kastet ziirligt over Skuldrene og omkring Legemet; men naar en Talende kom rigtigt i Aande, maatte Lambaen, udover hvilken det især gik, ofte skifte Plads; først blev den i ideligt skiftende Stillinger slængt fra Skulder til Skulder, saa blev den sammenrullet og bunden om Livet, og Hænderne og Armene (der som bekjendt — skjønt ellers nyttige og paa sit rette Sted — ofte under offentlig Optræden og Paraderen ere En meget iveien og vanskelige at anbringe rigtigt) fik en bekvem Sysselsættelse ved at knytte, vikle og nappe i den stakkels Lamba. Nogle Faa, saasom Raharulahi og Andre, vare stolsatte, de Øvrige stode. — Denne Raharulahi, 15de Grad, er en andriana ɔ: af Kongeslægt, hvilket Englænderne unøiagtigt have oversat med nobles, thi Landets Noblesse udgjøre egentlig de høiere Rangspersoner, der langtfra alle ere andriana, saaledes er den nærværende Premierministers Familie ikke af andrian-Slægten. Raharulahi var en af de 6 Gesandter, som den grusomme Ranavaluna i 1836 sendte til England. Det var til disse Gesandter, at den engelske Konge, idet han løftede Hatten fra Hovedet, sagde, at det vilde være ham ligesaa let at tage Madagaskar som at løfte sin Hat, men at han foretrak Fred og god Forstaaelse med dem, og at hans Dronning, idet hun anbefalede Christendommen ogsaa for Madagaskar, ytrede, at England skyldte Bibelen sin Storhed og Vælde. Raharulahi har dog endnu ikke bekjendt sig til Christendommen; han forstaaer Engelsk, og da jeg under Afskedsbesøget hos ham den 19de Septbr. talte med ham om det ene Nødvendige og hvorledes han tænkte at sørge for sin Sjæls Bedste, nu Guds Ord var bragt dem saa nær, han, der havde oplevet, hvad han havde, baade i

christent Land og i sit eget, svarede han, at han haabede at komme med til Troen og ønskede, at Gud med sit Ord ret snart og vidt vilde oplyse Madagaskars Folk. — For at gjenoptage Traaden i Beretningen: Da jeg ankom, fandt jeg Audientsen gaaende for sig paa bombastisk Madagaskarmaneer, idet, saasnart En var færdig, en Anden, enten en Guvernør eller Høvding eller en anden Stormand, traadte frem, bukkede og rakte sin hasina til nogle i Nærheden siddende Personer — som havde det Hverv at modtage denne hasina-Skat — og begyndte saa at harangere for Dronningen; Enkelte havde sin Tale opskreven og kigede fra Tid til anden i det Opskrevne; Haranguen (Talen) syntes i Regelen at være en som paa en Snor trukken Ramse af Titulering og Berømmelse af alt Stort, Herligt og Helligt af og hos Dronningen (med hendes Hellighed staaer det nok forresten meget maadeligt); Enkelte stode stille, Andre bevægede sig spadserende et kort Stykke frem og tilbage under sin Haranguen, og gik det da løst paa Lambaen, som ovenfor antydet, hos dem med Lamba, eller paa Kaarden, der, brugt som Støttestav, tjente til Haandsfordriv. Efterat have seet længe nok paa disse Kunster for at sætte mig ved egen Jagttagelse ind i, hvorledes jeg bedst skulde gribe Sagen an, naar jeg skulde frem med Mit, spurgte jeg Raharulahi, hvor Ramaniraka, som havde lovet at tolke for mig, var; han bad nogle kongelige Sendemænd (hvis Forretning det syntes at være at løbe, med underlige Fagter, ærbødighedsbøiede og bukkende, Kaarden ved Lænd, frem og tilbage i offentligt Ærinde) faae fat i Ramaniraka (han er Christen); men efter en Tid kom de tilbage med den Besked, at han ikke var at finde; nu vare gode Raad mig dyre. Da Raharulahi ikke var Christen, og heller Ingen mig forhaanden til at kontrollere hans Oversættelse, havde jeg jo ikke synderlig Lyst til at bruge ham som Tolk; men eftersom der intet andet Valg var, nødtes jeg til at benytte ham, da han havde lovet at tolke. Men da dette var aftalt med ham, og vi skulde frem, var der netop En fremme og haranguerede for Dronningen og kunde være omtrent ikke fuldt halvveis i sin ivrige Talen; han blev, for at der skulde gives os Plads, uden videre Complimenter midt under sit ivrigste Foredrag halet tilbage ind i Forsamlingen, hvorfra han nylig gravitetisk og dog ærbødigt var skreden frem, saa at det syntes, at disse Taleres Foredrag kunde uden Skade afbrydes naarsomhelst; der var ogsaa lidet Oratorisk — efter vore Begreber — i disse Taleres Optræden som saadanne — en besynderlig, uaccentueret Eensformighed i en Strøm af Ord, der ofte løbe som Ærter udaf Posen. Eftermiddagssolen havde

hidtil stukket saa stærkt, at jeg ret kviede mig til at skulle komme til at staae med Hatten i Haanden, medens jeg talte til Hendes ophøiede Majestæt deroppe; men underligt nok, der lagde sig en tyk Sky som et tæt Gardin for Solen, ligetil jeg netop var færdig. Indledningen indrettede jeg efter Landets Skik, saagodt jeg havde kunnet faae Greie derpaa, og idet jeg rakte min hasina, tilføiede jeg, hvad I vilde see af min Skrivelse af 14de August til Førsteministeren; saa skulde da Raharulahi, som havde stillet sig ved min høire Side, tolke; men jeg kunde forstaae saameget, at han ikke oversatte mine Ord, men lavede Noget til af sig selv. Derpaa udbad jeg mig Tilladelse til at tale nogle Ord til Hendes Majestæt, gav saa Raharulahi Tid til at oversætte, men han kom atter med Sit og syntes ikke tilbøielig til at fortsætte med sin Tolkning; deraf lod jeg mig dog ikke hindre, men fortsatte standsende paa behørigt Sted, for at han skulde oversætte, dog deraf blev Intet. Efter nogle saadanne forgjæves Forsøg tænkte jeg hurtigt og noget fortrydelig ved mig selv som saa: det faaer nu blive deres egen Sag, enten de forstaae mig strax eller ikke, men sige skal Du iallefald, hvad Du nu engang har mediteret og besluttet at tale til Dronningen, saa faaer Tolkningen paa en eller anden Maade komme efter, kan den ikke komme samtidigt; dermed blev det da, og jeg fortsatte langsomt og tydeligt, indtil jeg var færdig. Dronningen vendte sig alt i Eet snart til den ene, snart til den anden Side, synligt forlegen for at faae at vide hos sine nærmest Staaende, hvad jeg sagde, og saa gjorde igjen disse til sine nærmest Staaende, derved opstod en sagte, forlegen Bevægelse deroppe paa Platformen; dog, da jeg havde sluttet og med et fornyet Buk havde gjenindtaget mit Sæde, takkede hendes Majestæt — for?! Saa begyndte den dalende Sol igjen at stikke stærkt, men da det lakkede mod Aftenstid, og vi havde et godt Stykke at reise for at naae hjem, og det over just ikke de sundeste Dele af den ved sumpige Smaaøer deelte Flodmunding, spurgte jeg Raharulahi, om det ikke lod sig gjøre, at jeg gik, førend den almindelige Audients endte; til den Ende bleve hine Sendemænd atter sendte og kom hurtigt tilbage med Svar fra Dronningen, at jeg kunde gaae, saa hilste jeg hende til Afsked og gik som kommen, ledsaget af En med Hat i Haand ærbødigt foroverbøiet til den første Bøining i den af Soldater hegnede Vei, hvor 3 korslagte eller korsstillede Bøsser dannede et Slags militær Portstængsel, som vedkommende Soldater ikke vilde tage afveien, førend en Officier, som havde dermed at gjøre, gav dem Befaling dertil; samme Kunster fandt Sted ved næste troppehegnede Veibøining, men siden var

Veien fri og aaben lige til Ramaka's Telt, hvor Hartley endnu ventede og strax fik høre min Skuffelse og Fortrydelse over ikke at have faaet Tolk; vi reiste nu, som vi var komne, sammen tilbage til Anduvurantu, hvor vi traf Pakenham staaende ved Landingsstedet. Paa hans Spørgsmaal om, hvorledes det var gaaet med Audientsen, maatte jeg naturligviis sige, at jeg var mindre fornøiet med ikke at have faaet min Tale til Dronningen fortolket paa Stedet, da baade Ramaniraka og Hartley slog mig feil; hertil bemærkede han, at han ikke havde havt og ikke kunde have havt Nogetsomhelst imod, at Hartley havde tolket for mig, for det var Hartleys egen Afgjørelse ikke at ville tolke, naar han ikke fik fremstille sig formelig til Audients. Imidlertid var min Beslutning snart fattet med Hensyn til, hvad jeg skulde gjøre for at raade Bod paa Skuffelsen med med den samtidige Tolkning; thi da jeg endnu ordret erindrede min Tale, besluttede jeg at nedskrive den og sende den til Premierministeren, som da fik sørge for at lade den oversætte for Dronningen, og denne Forholdsregel, syntes ogsaa Pakenham, var om muligt bedre end selv en samtidig, mundtlig Oversættelse; thi Talen kom nu til at staae paa Prent eller rettere Skrift, og Dronningen vilde faae den læst og oversat i sine Storfolks Overvær.*) — Her er i dette Brev oftere omtalt

---

*) Biskopens Skrivelse til Premierministeren m. M. var affattet paa Engelsk og lyder i Oversættelse saaledes:

Sir!

Uagtet jeg med Taknemmelighed paaskjønner, at der blev tilstaaet mig Audients hos Deres ophøiede Souverain, Hds. Majestæt, Dronning Rasuherina, maa jeg dog endnu beklage, at jeg skulde blive skuffet i min Forventning om ved denne Leilighed at erholde den Hjælp af Tolk, hvorom jeg havde faaet Løfte. Jeg seer mig derfor nødsaget til frembeles at udbede mig den Gunst af Deres Excellence, at De, saasnart det maatte blive Dem beleiligt, godhedsfuldt vil meddele Hds. Majestæt i Oversættelse indesluttede faa Ord, der saagodtsom ordlydende gjengive, hvad jeg igaar havde den Ære at udtale for Hds. Majestæt, Dronning Rasuherina:

„Jeg haaber, at Deres Majestæt befinder Dem vel, og er det mit oprigtige Ønske, at Deres Majestæt maa velsignes med Sundhed og Lykke." Ved Præsentationen af Hasinaen tilføiede jeg: „Herren, vor himmelske Fader, tildele Deres Majestæt bedre og varigere Gaver end dette forgjængelige Guld."

„Da der godhedsfuldt er aabnet mig Adgang til at fremtræde for Deres Majestæt, behage Deres Majestæt nu at høre disse mine faa Ord: Omendskjønt jeg i Legemet kun har været en kort Tid her paa Madagaskar, har jeg dog i mit Hjertes Tanker været her i mange Aar, næsten i en Menneskealder, og jeg har indtil denne Dag omfattet dette Lands Vel med oprigtig og usvækket Interesse. Men Guds gode og alvidende Forsyn behagede det ikke at aabne

den Ydelse til Madagaskars Herster, som kaldes hasina (s=et i de efter den engelske Skrivemaade af Madagaskarlyd skrevne Ord lyder tykt blæsende næsten som sj efter norsk Skrivemaade og er en s-Lyd, som frembringes ved at krølle Tungespidsen nedad eller opad og stemme den saaledes krøllede Tunge mod Tandrækken); hasina er af samme Rod som masina, hellig, hvilket Prædikat ikke mangler i den kongelige Titelrække; denne Ydelse kunde omskrives med „leilighedsviis Kongeskat," der, saavidt mig bekjendt, ydes i Mynt, almindeligt nu 1 Femfrank; man kan betale den enten for sin egen, enkelte Person, eller Flere kan slaae sig sammen, og den betales da for Alle under Eet. Den ydes ved forskjellige Leiligheder ɔ: naar man kommer og naar man reiser; naar Kongen har været fraværende fra Hovedstaden og kommer tilbage, ved visse Hofhøitideligheder o. s. v. Uagtet vore Missionærer saa seent bleve præsen=

Veien til dette Land, da jeg for mere end 20 Aar siden for første Gang drog ud til Missionens Gjerning. Nu er det, priset være Hans Navn, blevet anderledes. Og efterat der af vort Folks Kirke og vor Konge er bleven vist mig den Ære, at jeg er bleven indviet til Bisskop i vor Mission, er jeg nu bleven sat istand til at foretage et begyndende Skridt henimod Iværksættelsen af vore varme Ønsker for Deres Majestæts Land, Madagaskar. I denne Hensigt sendte jeg forrige Aar to af vore Missionærer — ikke til et afsides Sted paa Øen, men til Hovedstaden, hvor denne Øes Regjering har sit Sæde, i den Hensigt, at de her skulde være under Deres Majestæts egne Øine, saa at deres Gang ind og ud kunde blive iagttaget, deres Ord hørte, og deres Handlinger seede af dem, som herske over dette Land, — og med samme Maal for Øie er jeg nu selv kommen for med disse vore Missionærer at aftale den bedste Vei, ad hvilken vi troligt kunne udrette det Ærinde, som Gud har givet os, nemlig hans frelsende Evangeliums Forkyndelse. Med Hensyn til vort Forhold til Autoriteterne i dette og ethvert andet Land, hvor vi arbeide, behøver jeg kun at henvise til, hvad jeg paa sit Sted allerede har udtalt, nemlig: at vi i Overeensstemmelse med den hellige Skrift — Apostelen Pauli Brev til Romerne Cap. 13 — baade ved Guds Befaling og ved vor Kirkes Skik i vor Samvittighed ere forpligtede til at bede for Deres Majestæts Person, Regjering og Land, og til i vor Gjerning at have det samme Maal for Øie, hvorsomhelst vi maatte komme til at arbeide i dette Land. Gud forunde os Naade og Kraft dertil! Endnu Eet! Da den almægtige Gud, hvis Tjener jeg er, har givet os Magt til at velsigne i Hans Navn, og da vor egen Souverain modtager denne Velsignelse af vore Hænder, vil jeg nu give Deres Majestæt min Velsignelse, idet jeg beder, at Gud, vor himmelske Fader, vil være Dem naadig og give Dem Fred i Deres Hjerte, Deres Huus og Deres Land. Især delesbed vil jeg give Deres Majestæt denne min Velsignelse med Hensyn til den Reise, som De nu har foretaget. Herren gjøre denne Reise velsignet for Dem, saa at De kan vende tilbage med Sundhed og Helbred. Herren lade det skee af sin Naade. Amen."

terede for Dronningen og da betalte sin hasina, saa havde de dog til den Tid, jeg kom, ydet hasina 5 eller 6 Gange (Introductions-hasina inclusive) ved forskjellige Anledninger, hvorom vore Missionærers Beretninger fra Madagaskar vel ville have givet speciel Oplysning; saasnart Dronningen nu kommer tilbage, ville de atter have at yde hasina; men denne Ydelse vil, hvor man er Flere, falde forholdsviis lettere, eftersom den betales med een Penge for Alle under Eet. Det er kun frie Folk, som betale hasina; Ingen, som har noget efter Landslov Criminelt paa sig, tilstedes at yde den, ligesaalidt som den Ufrie eller Slaven. I hvad Forbindelse denne Ydelse, hasina, end oprindelig har staaet med Hedenskabet (cfr. masina „hellig" efter Madagaskars afgudiske Begreber) i deres Regjeringssystem og i deres Kongeværdighed, saa synes dens praktiske Betydning dog at være denne: fra den Ydendes Side en Anerkjendelse af Kongen som Landets Souverain og af Lydighedsforpligtelse mod ham, og fra Souverainens Side en Anerkjendelse af, at den Ydende er Kongens Mand og tilsikret Kongens og Lovens Beskyttelse; saaledes omtrent opfatte de christne Madagaskarer det, og de Fremmede opfatte det ogsaa omtrent paa lignende Maade ɔ: som faktisk Anerkjendelse af Kongen eller nu Dronningen som Landets Souverain, og fra Souverainens Side som Forpligtelse til at lade dem nyde al lovlig Beskyttelse under deres Ophold i Landet. De ved hasina-Ydelsen indkomne Mynter sættes ikke igjen i Omløb som Penge, men synes at gaae i Hofguldsmedens Digel for at forarbeides til Ornamenter af Sølv eller Guld, alt eftersom hasina er Sølv- eller Guldmynt. Uagtet jeg i Tamatave havde gjennem Raharulahi indbetalt Ankomst-hasina for mig og Følge, raadede dog Pakenham mig til ogsaa ved Audientsen at give hasina, hvilket, som ovenfor meldt, ogsaa skete. (Forts.)

Fra Madagaskar

meddeler et fra Pastor Engh indløbet Privatbrev af 24de Marts, at alle vore tre Missionærer paa Madagaskar da vare bosatte i Betafo i Betsileolandet og befandt sig vel. Det synes altsaa, som om vore Missionærers endelige Overflyttelse til Betsileolandet har forvoldt færre Vanskeligheder, end der engang var Grund til at befrygte, og vor begyndende Missionsgjerning paa Madagaskar kan saaledes nu maaskee

figes at have faaet et nogenlunde sikkert Fodfæste paa det nævnte Sted, Betafo. Herren lade den der lykkes og have Fremgang! De nærmere Omstændigheder ved vore Missionærers Bosættelse i Betsileolandet ville blive oplyste i Missionærernes Beretning for Aarets første Qvartal, som var sendt til Zululandet for at læses af Biskop Schreuder, før den sendtes til Hovedbestyrelsen.

Senere have Aviserne bragt den vigtige Efterretning, at der er foregaaet Thronskifte paa Madagaskar. Dronning Rasuherina skal være død og efterfulgt af sin Slægtning, Ranavaluna. Da der tillige fortælles, at den afdøde Dronnings Premierminister, Rainilaiarivuni, har beholdt sin Plads i den madagassiske Regjering, tør det antages, at Thronforandringen er foregaaet uden større Omvæltninger i de borgerlige Forholde og heller ikke vil drage saadanne efter sig.

Fra Zululandet ere de sædvanlige Kvartalberetninger netop indløbne. Det staaer i det Hele vel til paa Stationerne; paa Umpumulo ere atter Tre døbte, hvoraf to Børn. Pastor Udland beretter som et Rygte, der var kommet til Natalkolonien, at der skulde være udbrudt Fiendtligheder mellem Frankrige og Madagaskar. Et fransk Krigsskib, hedder det, har bombarderet en Fæstning paa Madagaskar. Om Dronning Rasuherina's Død vidste man endnu intet Bestemt i Natal, da Brevet, som var dateret 25de Marts, blev affendt.

En fast Emissærpost

i det Norske Missionsselskabs Tjeneste er bleven ledig ved Hr. N. Ylvisakers Fratrædelse fra sin Emissærgjerning for at overtage Præstekald i Amerika. De, som maatte føle Kald til at overtage denne Post, anmodes om at indsende Ansøgninger, bilagte med Attester, som kunne bevidne Vedkommendes Skikkethed til saadan Gjerning. Ansøgningerne stiles til Selskabets Hovedbestyrelse, men indsendes gjennem Bestyrelsen i vedkommende Missionskreds til Afgivelse af dennes Erklæring. Saavel Ansøgninger fra Lægmænd som fra theologiske Candidater ville blive tagne i Betragtning. Den vordende Emissær vil have at reise om i et ham nærmere anvist Distrikt af Landet og anbefale Missionssagen i disse Egnes Menigheder i Overeensstemmelse med den for Selskabets faste Emissærer gjældende Instrux, der findes anført i Missionstidenden for d. A. No. 5 S. 156 f. Den for Posten bestemte,

høieste Løn har tidligere været 400 Spd. aarlig foruden Skyds- og Diætgodtgjørelse. Forøvrigt vil Lønnens nærmere Fastsættelse beroe paa Vedkommendes personlige Livsforholde og Kvalifikationer. Den gjensidige Opsigelsestid er 3 Maaneder.

Bøger.

1. **Missionen blandt Jøderne.** Af Dr. Chr. H. Kalkar. XI og 174 Sider. Kjøbenhavn 1868. 83 ß. — Den for Missionens Sag saa nidkjært virkende Forfatter, som tidligere har leveret historiske Fremstillinger af den evangeliske og den katholske Kirkes Missionsvirksomhed blandt Hedningerne, har i dette Værk skildret den fra Kirken udgaaende Jødemissions historiske Udvikling i de forskjellige christne Lande lige fra Kirkens Begyndelse indtil vore Dage. Ved at overtage dette paa Grund af Kildernes spredte og ufuldstændige Beskaffenhed vistnok ikke lidet besværlige Arbeide har Forfatteren leveret et værdifuldt Bidrag til Udviklingen ogsaa af denne Side af Menighedens Missionsliv, og det tør ventes, at hans Arbeide vil blive modtaget med taknemmelig Glæde ikke mindst hos os, hvor adskillige Tegn synes at tyde paa en forholdsviis stor og almindelig Deeltagelse for den Sag, som er Skriftets Gjenstand, saa at Trangen til historisk Belysning af samme ogsaa skulde kunne ventes i nogen Grad at være tilstede. Vistnok egner Bogen sig hverken med Hensyn til Sprogtone eller Fremstillingsform til egentlig Folkelæsning og er heller ikke bestemt til dette Brug; men ligesom adskillige Stykker af den, valgte og behandlede med nogen Skjønsomhed, vel lade sig bruge ved hvilketsomhelst Møde for Israelsmissionen, saaledes maa det hele Værk være et kjærkomment Hjælpemiddel for alle dem, hvis Sag det er i større eller mindre Kredse at lede Arbeidet for Israel, ligesom det i sin Heelhed vil kunne læses med Interesse af de Israels Venner, der til Læsningen medbringe nogle Dannelsens Forudsætninger. Og dersom Bogen falder i saadanne Læseres Hænder, som vel til Læsningen medbringe „Dannelsens" Forudsætninger, medens det derimod skorter dem baade paa Kjendskab til og Deeltagelse for den Sag, som i Bogen omhandles, saa turde det hænde, at den mærkværdige Historie, som Bogen fortæller, kunde gribe mangt et Hjerte og oplade nogle Øine for Guds underlige Gjerninger i Hans Naades Huusholdning paa Jorden. Hvilken Modsætning mellem den Kirke, som,

selv ikke befriet fra en sneverhjertet, jødisk Aand, engang blev brugt af Herren som det Vredens Riis, hvormed hans Retfærdighed straffede det Folk, der ikke kjendte sin Besøgelses Tid, — og den Kirke, som nu igjennem saa mange af sine Lemmer opløfter bedende Hænder for Herrens Brødre efter Kjødet, som selv ransager Skrifterne for at stille alle de Israel givne Forjættelser i det rette Lys og igjennem saa mangt et Kjærlighedens Sendebud søger at oplade Israels Øine for Hans Herlighed, som er Forjættelsernes Ja og Amen! Hvilken Afstand imellem den Kirke, hvis blinde, fanatiske Nidkjærhed engang bidrog til at gjøre Landflygtighedens Vilkaar saa meget tungere for det hjemsøgte Israel, — og den Kirke, som nu bedre forstaaer sin Herres Raad og søger i alle Verdensdele at samle til Frelsens Dag, hvad der paa Vredens Dag blev adspredt, — den Kirke, som nu paa Palæstinas hellige Grund, i selve det Jerusalem, som den landflygtige Jøde ikke kan glemme, har reist Korsets Banner som det rette Samlingstegn for Adspredelsens Folk! Naar vi igjennem det foreliggende Værks Skildringer føres ind i denne Israels ogsaa efter dets Forkastelse saa underfulde Historie, da synes det for det christelige Haabs Betragtning, som om en herlig Morgenrøde allerede har begyndt at lyse over Israels Fremtid, og Hjertet føler sig opfordret til at vidne som Apostelen Paulus, efterat han i Romerbrevets Cap. 9—11 har overveiet Israels Stilling i Guds Rige: „O Rigdoms Dyb baade paa Guds Viisdom og Kundskab, hvor urandsagelige ere hans Domme, og hans Veie usporlige.“ — Ovennævnte Indtryk forringes ingenlunde, forstærkes meget mere ved den Ædruelighedens Aand, hvori Bogen er skrevet. Ligesom Forfatteren i Fortalen med alvorlige Ord indskjærper vor Tids Missionsvenner at være ædruelige i sin Missionstjeneste og „glæde sig med en stille Fryd over Guds store Gjerninger,“ saaledes foregaaer han i denne Henseende selv med Exemplet saavel med Hensyn til Behandlingen af det historiske Stof, hvor Begrændsningens Nødvendighed stundom maaskee kan synes at have berøvet Fremstillingen Noget af den ønskelige Fylde, som ogsaa med Hensyn til hans Stilling til det store Spørgsmaal om, hvilken Fremtid der forestaaer Israel som Folk betragtet, og, hvilken Udstrækning det christelige Haab tør give Skriftens Forjættelser over Israel. Forfatteren søger her at indtage en Middelstilling mellem de forskjellige Yderligheder; han synes snarest tilbøielig til at slutte sig til dem, der sætte hine Forjættelsers specielle Anvendelse paa Israel de snevrere Grændser og give dem en mere almindelig, aandelig Betydning. Forfatteren antager saaledes vistnok, at der i „de sidste Tider“ vil

kunne findes „en rigere Tilstrømmen af Jøder i Christi Kirke," medens han derimod synes at ansee Israels Omvendelse som Folk betragtet mere tvivlsom. Paa den anden Side undlader han ikke, hvor Anledning gives, at henvende Opmærksomheden paa forskjellige Begivenheders og Forholdes mærkelige Fingerpeg, særligt nævner han saaledes den mærkelige Interesse, som i den senere Tid saa almindelig baade blandt Jøder og Christne er vaagnet for det hellige Land, en Interesse, som vækker Tanken om, at „dette maaskee kan blive Gjenstand for store Udviklinger." Medens Forfatteren saaledes lader Begivenhederne aflægge sit Vidnesbyrd, sætter han deres Udtydning i Herrens Haand, og deri ville alle besindige Venner af Israelsmissionen være enige med ham. Vi vide, at Herrens Opfyldelse af Haabets Bøn altid giver langt over, hvad vi bede om og kunne forstaae.

2. Dræt med Missionsgarnet. Missionsforedrag i By- og Landskirker, tjenlige ogsaa i private Missionsmøder, af Robert Florey, Præst i Auerswalde, oversat af P. Blessing, Præst. Drammen 1867. 239 S. 42 ß. — Bogen er tidligere anmeldt her i Missionstidenden (se Miss.-Tid. for f. A. No. 11 S. 347 ff.), men Opmærksomheden henledes ifølge Forlæggerens derom udtalte Ønske her atter paa den, for om muligt at forskaffe den den større Udbredelse, som den fortjener og endnu ikke synes at have vundet. Bogen, der er at betragte som en kortfattet Missionshistorie i „Foredrags" livligere Form, er baade vel skikket til ved Læsning af den Enkelte at give en letfattelig Oversigt over Missionens Arbeide i de forskjellige Verdensdele, og den synes tillige at maatte kunne yde en ganske fortrinlig Hjælp for dem, hvis Sag det er at holde Missionsmøder og Missionsforedrag. Meddelelsen af historisk Stof burde her i Regelen ikke savnes. Det er ikke saa ret længe, siden der klagedes iblandt os over, at Folket manglede Missionslæsning. De faa Missionsskrifter, som siden den Tid ere udkomne, synes dog ikke at have kunnet være tilstrækkelige til at tilfredsstille denne Trang saaledes, at dette Arbeide skulde blive overflødigt. Bogen er at faae i alle Boglader og hos Forlæggeren, Harald Lyche i Drammen. Prisen, 42 ß, er i Forhold til Omfanget meget billig.

3. Missions-Verdenskort med Beskrivelse (16 S.) af J. Vahl, Præst i Aarhuus, 2det Oplag. Kjøbenhavn 1867. Udgiverens Forlag. — Ogsaa dette Arbeide er tidligere anmeldt (se Miss.-Tid. for d. A. S. 122). Dets Beskaffenhed og Brugbarhed „baade i Hjemmet, i Missionsmøder og i Skolen, hvor den christelige Lærer ikke vil und-

lade Bestræbelsen for at indprente Missionskjærlighed i Børnenes Hjerter," er der nærmere paapeget. Det nævnes her atter for at oplyse om, at **Kortet med Beskrivelsen er at erholde hos Selskabets Hovedbestyrelse** for følgende Priser: For enkelt Expl. 12 ß; naar mindst 5 Explr. tages, 10½ ß pr. Explr.; naar mindst 10 Explr. tages, 9 ß pr. Explr. Naar i Henhold til disse Priser forskudsviis Betaling for eet eller flere Exemplarer af Bogen indsendes til Hovedbestyrelsen i betalt Brev, modtager Rekvirenten det bestilte Antal Explr. tilsendt med Posten uden Portoudgifter.

Gaver.

Indkommet til **Hovedbestyrelsen**: Provst Maschmann, Haabøl, indsendt Beløbet for den tidligere nævnte af afdøde Skolelærer Halvor Oddestad skjænkede Gave 400 Spd. med paaløbne Renter 13 Spd. 20 ß. Fru M. Eide, Haugesund, fra Haugesunds Kv. F. 76 Spd. 7½ ß. Severine Andersen, Bolden i Asker, fra Askers Kv. F. 13 Spd., 1 Brosche og 1 Fingerring af Sølv samt 2 Ørenringe af Guld. Anne Larine Thomasdatter af Findaas ved Forstander Eckhoff til Jødemissionen 24 ß, til Hedningemissionen 24 ß. M. Overaa, Ulfsteen, indf. fra Bernt Larsen Breviggjerdets Baadlag 1 Spd. Pastor Welhaven, Enebak, indf. 4 Spd. 96 ß, indk. ved en den 9de Juni i Enebaks Hovedkirke afholdt Missionsgudstjeneste. Andreas Olsen Gabestad pr. Sarpsborg indf. fra Barteigs M. F. som indk. i første Halvaar 1868 7 Spd. Niels Olsen Halland af Mangers Præstegj. til Missionsskibet 1 Spd.

Stavanger 4de Juli 1868.

Til **Stavanger** Kredsbestyrelse er indkommet: Ved en Gudstjeneste i Hausken Kirke ved Sognepræst Lange 3 Spd. 36½ ß. Bro Kv. F. ved Lars Ingebretsen Bro 11 Spd. 64 ß. Sands Kv. F. ved Aarreberg 4 Spd. 30 ß. Niels Johannessen Kobbervig ved B. Aske 1 Spd. Nærbø M. F. ved Provst Hansteen 2 Spd. 12 ß. Varhoug M. F. ved Do. 3 Spd. 8 ß; Gaardbruger Lars Johnsen Haar 24 ß. Skudesnæshavn Kv. F. ved Madm. Olalia Rasmussen 23 Spd. 24 ß. Hvidingsø M. F. ved Kirkesanger P. Hveding 1 Spd. Eie og Lavolds M. F. ved Reinert T. Reinertsen Lavold 11 Spd. 39½ ß. I Møder holdte af D. Bore paa Gaardene Eie 100 ß, Glendrongeid 84 ß, Lilledrongeid 1 Spd., Flekeid 50 ß og Lavold 44½ ß. Østre Falnæs M. F. ved Johan Falnæs 12 Spd. 83 ß og til Jødemissionen 9 Spd. 19 ß. Hølle Sogns og Kuldbygdens M. F. samt for Salg af Sommerfelts Zulumissionshistorie ved Sognepræst Fabritius 6 Spd. 59 ß. Tysvær M. F. 15 Spd. 42½ ß. I Møder holdte af Emissær Erlandsen ved S. Ellefslaadt 5 Spd. 18½ ß. Lars Falkeid 60 ß. Skolebørnene i Kvinesland og Falkeids Kredse ved Do. 60½ ß, og til Jøde-

missionen 32 ß. Overskudet efter at have betalt forrige Aargang af Missionstidenden for Ariansen i Svinør 18 ß. Gjesdal M. F. ved Erik Lime 6 Spd. 62½ ß. Jaatten M. F. ved Cornelius Jaatten 6 Spd. 112 ß. Sogndals M. F. ved Sognepræst Lund 30 Spd. 60 ß, til Jødemissionen 1 Spd. 60 ß og til Biskop Gobat i Jerusalem 2 Spd. Kvaals Missionskreds ved. O. Anfindsen 1 Spd. 87 ß. Talgø Sogns M. F. ved S. Andersen Nygrund 11 Spd. Søndre Fogns Kv. F. ved Do. 6 Spd. Egersunds M. F. ved Pastor Bernhoft 17 Spd. Do. Kv. F. 18 Spd. I Møder holdte af D. Bore i Siredal ved Sognepræst Rynning 2 Spd. 70 ß. Rennesø M. F. ved Ingebret Vold 15 Spd. 99 ß. Regelstad Kv. F., Findø, 4 Spd. 1½ ß. Hana Kv. F. 4 Spd. 60 ß. Talgø Kv. F. ved Theodor Hovde 5 Spd. Hjelmelands Kv. F. 3 Spd. 60 ß. Vormedal og Jøsingfjord Kv. F. ved Ove Mæland 3 Spd. 24 ß. Gjesdals M. ved. E. Lime for en solgt Ring 60 ß. Egersunds M. F. ved Pastor Bernhoft 14 Spd. 49 ß. Do. Kv. F. 1 Spd. Flekkefjords M. F. ved Pastor Magnus 24 Spd. 31½ ß. Stavanger ældste Kv. F. ved Madm. Ramsland 12 Spd. 27 ß, til Jødemissionen 4 Spd. 66 ß. Nærbø Kv. F. ved Provst Hansteen 7 Spd. 8 ß, og Varhoug Do. 3 Spd. 60 ß. Gjesdal M. F. ved J. Jespersen Ravndal 2 Spd. 6½ ß. Hvidingsø M. F. ved Kirkesangeren 104 ß. Sandeid M. F. ved O. Leite 2 Spd. 48 ß. Do. Kv. F. 7 Spd. Do. til Jødemissionen 2 Spd. 60 ß. Gjesdal Kv. ved Inger Lime 1 Spd. 54 ß. En Ubenævnt i Fogn ved Theodor Hovde 2 Ørenringe formeentlig af Guld. Bjørvembygdens Kv. F. i Strand ved H. Langeland 7 Spd. 110 ß. Svilands M. F. ved Svend Haaland 5 Spd. 31 ß. Braasteens Kv. F. ved Do. 4 Spd. 34 ß. Vestre Bukkens M. F. ved H. Rasmussen Lodden 4 Spd. 13 ß. Stjernerø Kv. F. ved Haldor Hille 9 Spd. 76 ß. Kirkebygdens Kv. F. i Vads ved Thore Kaarhuus 7 Spd. Andres Jørstad for et godt Fiske 4 Spd. Hæskestads M. F. ved Jacob Hetland 1 Spd. 98½ ß. Fosenøens M. F. ved Ommund Johnsen Kobbervig 8 Spd. Ranneberg M. F. af Tastad Missionsbøsse ved Ole Bølstad 2 Spd. 103 ß. Ranneberg Missionsbøsse ved Do. 8 Spd. 100 ß. I Missionsmøde, holdt i Kalhammervigen af D. Bore 72 ß. Sole M. F. i Møder, holdte af D. Bore 3 Spd. 100 ß. Gevinst af et Sildegarn ved Salomon Svendsen Revem 4 Spd. 15 ß. Akre M. F. pr. Post 42 Spd. 84 ß. Ferkingstad M. F. ved Østen Larsen Sandhaaland 17 Spd. 78½ ß, og 2 Ubenævnte 48 ß. Riskekvervens M. F. ved Niels Nordvig 4 Spd. 110½ ß. Jaattens Kv. F. ved Cornelius Jaatten 4 Spd. En afdød Missionsven i Gjesdal 1 Spd. og til Jødemissionen 1 Spd.

Stavanger den 31te Marts 1868. P. E. Ramsland.

☞ Ved en Feiltagelse fra Trykkeriets Side blev denne Gavefortegnelse ikke optaget i forrige No. af Missionstidenden. I samme No. S. 191 6te Linie fra neden staaer Kvalvaags Missionsforening opført med 6 Spd. 3 Sk. istedetfor 6 Spd. 72 Sk.

I Miss.tid. f. d. A. No. 3 S. 93 L. 21 fra neden staaer: Fra Liers Kv. F. ved Sigvard Gifstad 8 Spd. 30 Sk. istedetfor 13 Spd.

☛ Følgende Missionsskrifter haves i Oplag og kunne faaes ved Henvendelse til Hovedbestyrelsen eller vedkommende Kredsbestyrelse:

1. Sex Missionsprædikener ved P. Blessing. 1858. 18 ß.
2. To akademiske Missionstaler af Dr. F. Delitzsch. 1858. 8 ß.
3. Beretning om Missionspræst H. P. S. Schreuders Ordination til Biskop over den norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866. 4 ß.
4. Beretning om Missionspræst Schreuders Ordination til Biskop over den norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 samt Prædikener og Foredrag af Biskop Schreuder, holdte under hans Nærværelse i Hjemmet. Med Biskopens lithographerede Portræt. 18 ß.
   I Partier paa mindst 50 Explr. sælges ovennævnte Bøger med $\frac{1}{3}$ Rabat, for 25 Explr. rabatteres $\frac{1}{4}$, for 10 Explr. $\frac{1}{8}$, for 5 Explr. $^1/_{20}$ af Salgsprisen.
5. Psalmer til Brug ved Missionsmøder. 6te Oplag. 1867. 3 ß. I Partier paa mindst 25 Explr. gives $^1/_6$ Rabat, paa mindst 10 Explr. $^1/_{10}$ Rabat.
6. Den norske Zulumissions Historie. Et Tilbageblik paa de første 20 Aar af det norske Missionsselskabs Virksomhed, af Halfdan Sommerfelt, Præst. 1865. 36 ß.
7. Norsk Missions-Tidende 1, 3—11, 15—20 Aargang a 12 ß og 21de og 22de Aargang a 36 ß. — Forsendt med Posten 18 ß og 42 ß.

Bøgerne ville paa Forlangende blive sendte til opgivet Dampskibsanløbssted. Modtageren betaler selv Forsendelsesomkostningerne. Ved Rekvisitionens Indsendelse maa Adressen opgives nøiagtigt og tydeligt, saavel Anløbsstedet som den Mands Navn, der paa Anløbsstedet skal modtage Forsendelsen. — Enkelte Hefter eller Pakker af indtil 1 ℔s Vægt kunne forsendes med Pakkeposten til alle Postaabnerier i Landet for en Porto af 8 ß og for indtil 2 ℔s Vægt 16 ß. Da saadanne Pakker ikke kunne sendes ubetalte, maa Portoen indsendes sammen med Betalingen for de til saadan Forsendelse rekvirerede Bøger.

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk
Missions-Tidende.

No. 8. August 1868. 23de Aarg.

Fra Zululandet

indløb i Begyndetsen af Juli Maaned Beretninger for 1ste Kvartal d. A. fra samtlige Stationer med Undtagelse af Empangeni. Beretningerne ledsagedes af en kort Følgeskrivelse af 14de April fra Biskop Schreuder, som oplyser, at Pastor Kielland ikke havde indsendt Beretning, fordi han i Slutningen af Kvartalet, paa Grund af sin Kones Helbredstilstand, havde foretaget en Rekreationsreise opover Zululandet. Biskopen omtaler Pastor Oftebro's Søns og Brodersøns Afreise med et Seilskib fra Port Natal i de første Dage af Marts. De to Reisende ankom i Begyndelsen af Juni Maaned til Stavanger, hvor forhenværende Missionsassistent Christian Oftebro er optaget som Elev af Missionsskolen og Pastor Oftebro's Søn har faaet Plads i Stavanger Lærde og Realskole. — Biskopen nævner om sig selv, at han i den senere Tid havde været noget upasselig som Følge af en Forkjølelse, men at forresten Alt stod vel til paa Entumeni, hvad Helbreden angik. Daniel Nilsens Hustru var i Begyndelsen af April Maaned nedkommen med Tvillinger.

Da saavel Biskop Schreuders Reiseberetning fra Madagaskar som andre Meddelelser ville kræve adskillig Plads i Missionstidendens indeværende Aargang, ville vi denne Gang kun give et kortere Uddrag af Beretningerne, uden dog at forbigaae Noget, der kan være af væsentligere Betydning eller større Interesse for Missionstidendens Læsere.

Fra **Umpumulo** skriver Pastor Udland den 25de Marts, at Missionsgjerningen i det forløbne Kvartal var gaaet sin sædvanlige Gang uden væsentlige Hindringer. Naar Veiret havde været godt, havde Gudstjenesterne været talrigt besøgte, Katechumenernes Antal havde været 12. — Hundesyge og Kvægsyge havde hersket i Egnen, paa Stationen vare et halvt Snes Oxer strøgne med. — 3 Brudepar vare i Kvartalets Løb blevne viede, 2 Barnedaabe og 1 Nøddaab udført. Brudeparrene vare: Ukozi og Lea, Peter Antoni og Victoria, Michael

Alphæus og Lina. Pastor Udland havde for de Nygifte givet et Festmaaltid i Skolen, hvori 57 Personer deeltoge. De to Børn, som bleve døbte, vare en Søn af Utotongwane, døbt med Navnet Adam, og en Søn af Ukozi, døbt med Navnet Robert Cornelius. Om den udførte Nøddaab fortæller Pastor Udland saaledes:

„Efterat jeg havde sluttet med Aftenskolen og var kommen ind igjen, tog jeg mig, som jeg pleier, en Bog at læse i. Min Kone læste i de sidste Stavanger Amtstidender. Klokken var over 9 Aften, og vi agtede os snart til Hvile, da med Et alle 6 Hunde, der holdt Vagt for Døren, som stod aaben, begyndte at bjæffe af fuld Hals. Vi gik strax til Døren for at stille paa Hundene og see og høre, hvad der var paa Færde. Der stod allerede Thomas og Jakob, og paa deres Ansigter stod tydeligt at læse, at de førte noget Mere end Almindeligt i sit Skjold. De traadte da ind i Stuen for at lade os høre, hvad det var, som bragte dem til at komme saa seent og det i Regnveir. Thomas's Moder havde været syg i flere Dage, det vidste vi; thi jeg havde selv besøgt hende, og flere Gange havde Medicin været hentet her, indtil jeg havde maattet erklære, at jeg Intet vidste mere at give hende. Dagen forud havde jeg sagt til Thomas, at han burde tale med sin Moder om, at hun gjorde bedst i at berede sig paa sit Endeligt. Imidlertid sendte jeg med Jeremias en Høne, som hans Moder ønskede og havde bedet om. Nu havde vi netop hørt om Eftermiddagen af Umthlabati, som gaaer her i Skole, at han kom fra et Besøg hos hende, og at han havde befundet hende i Bedring. Det var os derfor end mere paafaldende, hvad det kunde være, de vilde. Dog vi behøvede ikke længe at vente; thi neppe havde de sat sig, saa begyndte Thomas at fortælle, at hans Moder havde faaet et nyt Anfald af Brækning og Underlivssmerter og var nær ved at besvime. For en Tid siden, inden hun blev syg nu (hun har nemlig ofte før havt Underlivssmerter, og det har gaaet over) havde hun talt med Thomas om, at hun snart maatte gjøre Alvor af at omvende sig, men saa var Tiden atter gaaet hen, uden at noget videre Skridt dertil var gjort. Budet til sin Moder havde Thomas rigtig udført og hun var bleven meget forskrækket, da hun ikke havde tænkt paa at døe endnu, men meente, at det snart skulde gaae over, ligesom flere Gange før. Hun havde da spist sin Hønsesuppe, sovet om Natten næsten smertefri, og Umthlabati havde derfor med de Andre tænkt, at hun var i Bedring. Men om Eftermiddagen og især om Aftenen havde det atter grebet hende saa voldsomt, og hun ønskede, at jeg skulde kaldes, for at hun kunde blive

døbt og faae sine Synder aftvættede. Jeg lod ikke længe vente paa mig, men fik strax Lygten tændt, da det var bælmørkt ude. Det havde imidlertid holdt op at regne. Da det var saa vaadt i det høie Græs, sadlede jeg Hesten, tog med Lys, Døbefad, Alterbog og Salmebog, og snart vare vi (jeg kaldte nogle af vore Gutter at gaae med) ikke alene paa Veien, men snart derhenne. Konen fandt jeg siddende paa en Matte i sin Hytte (hun har nemlig en Hytte for sig selv hos Thomas), da Smerten ikke tillader hende at ligge. Der vare Flere i Hytten hos hende, og da der tillige var Ild paa Ildstedet, var det temmeligt varmt, og baade hun og de Andre ønskede, at Daabshandlingen maatte foregaae inde i Huset. Vi gik da ind i Huset, fik Lyset tændt og Vand i Døbefadet, og saa satte jeg mig hen til Konen for at høre, hvorledes det stod til med hende. At jeg ikke meente Sygdommen, forstod hun godt, thi hun nævnte ikke engang Sygdommen, men i korte og fyndige Træk gav hun sin Levnetsbeskrivelse og Omvendelseshistorie. Ordret kan jeg ikke erindre hvad hun sagde, heller ikke agter jeg at skrive Alt, hvad jeg erindrer deraf, men det maa jeg dog anføre, at hun tilskrev det Herrens Naade, at hun var ført saaledes, at hun havde hørt Hans Ord og kjendt Hans Dragelse, at hun havde seet den Ene efter den Anden af hendes Børn forene sig med Herren og Hans Menighed, men beklagede sit ubøielige Hjerte og de mange Udsættelser Tid efter anden, og hvilken Dom der maatte vente hende, om hun gik over i Evigheden og foragtede Naademidlerne. Herren alene havde overvundet hende. Hun havde ladet mig kalde for at blive renset fra sin store Synd ved Daaben, og forenes med Herren og hans Menighed. At udsætte var ei længere Tid til; sæt om hun skulde bortkaldes snart, hvad da? Jeg lod hende tale ud, og hørte blot til, det lod til at lette hende, og jeg gav hende blot et Par Spørgsmaal, da hun hørte op med sin Bekjendelse, omtrent saaledes: Elsker Du Jesum? Troer Du at Jesus er villig og istand til at frelse Dig? Paa begge Spørgsmaal gav hun et freidigt Ja. Jeg lod da Thomas med de andre Nærværende synge sidste Vers af Daabssalmen og holdt derefter Bøn. Jeg var selv bevæget og de fleste Øine bleve vaade. Alt var da stille. Jeg spurgte, hvad Navn Konen vilde kaldes med, hvortil Thomas sagde, at de ikke havde tænkt derpaa eller talt derom, og at jeg blot skulde kalde hende, hvad jeg vilde. Jeg kunde i Øieblikket ikke erindre noget passende Navn, men saa randt min (som jeg haaber med Sandhed at kunne sige: salige) Moders Navn mig ihu, og idet jeg nævnte det, fandt det Bifald, saa

døbte jeg hende med Nøddaab efter Alterbogen med Navnet Anne Maria. Vi sang et Par Vers, jeg gav hende Medicin, saa skiltes vi ad, og jeg kom hjem igjen omtrent Kl. 11.

Denne Kone har jeg kjendt, siden jeg kom hertil fra Zululandet. Thomas var da en liden Gut, og var en af de Første, som kom i vor Tjeneste her. Thomas's Fader var død, og hans Moder var given til en anden Mand, Ungaikjana, som lever endnu. Med ham havde hun eet Barn, som og lever. For omtrent 8 Aar siden kom der en Knude paa Traaden mellem dem. Sagen blev paa en Maade bilagt, og de skulde atter leve sammen, men det var af kort Varighed, saa flyttede hun til sin Broder, Umtetwa. Omtrent et Aars Tid efter skulde hun gives til en Mand, eller havde selv fundet sig en Mand at leve sammen med, men det var ogsaa af kort Varighed; thi hendes Samvittighed gav hende ingen Ro og hun ønskede at komme til Stationen. Thomas havde endnu ikke bygget sig noget Huus, men han var i Arbeide hos os. Det saa ud til for os, at hun (Konen) kom hertil med Liv og Sjæl. Hun gik i Skole og havde godt Nemme. Vi klædte hende paa, byggede hende et Huus, og vi levede i de bedste Forhaabninger om hende. Men hvad skeer? Det viste sig, da det kom til Stykket, at hun var bleven frugtsommelig ved den Mand, hos hvem hun havde levet. Efter Tiden at regne vidste hun det vel neppe selv, da hun kom her, og saa holdt hun det hemmeligt, indtil det ikke længere kunde skjules, saa flyttede hun atter til sin Broder, hvor hun fødte et smukt Barn, som dog blot levede en kort Tid. Hun gik da atter paa Indfødt-Viis med Skindskjørt. Da Thomas havde bygget Huus og giftet sig, kom hun for at boe hos ham, og siden har hun ikke alene flittigt besøgt Gudstjenesten, men ogsaa Søndagsskolen, naar hun har havt Klæder dertil, men har ogsaa skammet sig ved at komme, naar hun ingen Klæder har havt. Selv at forskaffe sig Klæder ved Arbeide har blot tildeels lykkedes hende. For Thomas falder det haardt nok at ernære sig og Familie. For os vil det heller ikke strække til at hjælpe, hvor gjerne vi ville, til Alle, som trænge dertil. Med min Kone har hun flere Gange talt om, hvorledes hun skulde gjøre for at faae Klæder, saa hun kunde komme til Undervisningen. Saaledes siger Magnus Jonas's Moder, saaledes siger Umtinis Moder. Efterat Schemaet er trykt, vide Missionsvenner og -Veninder nogenlunde, hvorledes her staaer til, men tænke de nu ogsaa derpaa, saa vilde de maaskee specielt hjælpe Saadanne med nye eller gamle Klædningsstykker."

Saavidt Dagbogen. Jeg vil blot tilføie, at Konen Anne Maria

lever endnu, men hun er fremdeles syg. Jeg talte med Thomas idag (24de Marts). Om hun igjen bliver frisk, staaer i Guds Haand. — „Min Gud gjør dog for Christi Blod Min sidste Afskedstime god", samt hendes og Alles, som elske og troe paa Herren.

Pastor Udland nævner i sit Brev til Slutning, at Gouvernørerne over Natal- og Capkolonien skulle reise med hinanden til de vestenfor Zululandet boende Hollændere for at gjøre Ende paa den langvarige Krig mellem den og Basutokongen Moschesch.

Fra **Ifjowe** skriver Pastor Oftebro den 31te Marts, at det forløbne Kvartal var hengaaet i fuldkommen Fred. Den lille indfødte Menighed levede vel med Undtagelse af gamle Ulea, som nævnes at lide af Asthma. „Men hun siger, det er ikke saa ondt nu at være syg, siden hun er bleven Christen og tør fortrøste sig til Guds Naade og haabe paa evig Salighed. Isak og Martin Luther bygge solide Huse paa Stationen. Martin Luther er forlovet med Henriette. Prindsen har tilladt hende det, naar han til Vederlag faaer nok Kvæg. En af Katechumenerne er gaaet til de tydske Missionærer. Pastor Oftebro haaber snart at kunne døbe Umangingi. Om Elisabeth fortælles der, at hun efter sin Mands Død er vendt tilbage til Hjemmet og desværre ogsaa til Hedningelivet, hun skal nu gifte sig med en Hedning. Ogsaa hendes Mand Umwuzane døde som udelukket af Menigheden. — Assistent Carlsen havde arbeidet paa Kirken fra Hellig-Trekongersdag til Slutningen af Februar, da Mangel paa Cement og andre Omstændigheder midlertidigt havde standset Arbeidet.

Fra **Entumeni** skriver Pastor Gundersen den 14de April, at Skolegjerningen paa Stationen i det forløbne Kvartal havde været fortsat som før, at Elevantallet var blevet forøget med nogle nye Gutter, som vare komne i Tjeneste paa Stationen, og at en Deel af Skolens Elever havde begyndt at deeltage i Daabsundervisningen, saaat Katechumenernes Antal var ligesaa stort som før den sidste Daab. I Begyndelsen af Kvartalet havde Pastor Gundersen, væsentlig for at lære Sproget, gjort en Reise ud til de nærmest omkring Stationen liggende Kaffergaarde. Fra denne Reise fortæller han følgende:

I den første Gaard, som jeg besøgte, fik jeg for første Gang see en af Zuluernes Ithlozi (Gjenfærd). Den legede lige ud for min Hytte i Kvægfoldgjerdet i den deilige Morgensol. Det var en grøn, lang og smal Slange. Da jeg antog, at den var giftig og let kunde skade de mange smaae Børn, som legede nær ved, hvilket den efter de Ind-

fødtes Sigende dog aldrig gjør, saa raabte jeg strax, at den skulde dræbes. Men da Ingen vilde eller turde, løb jeg selv ud og fik fat i en Stok og gav den et Par Rap, men traf ikke godt, hvorfor den fik undvige, idet en heel Deel Mænd og Gutter i Forskrækkelse over min Gjerning kom og holdt begge mine Arme fast, for at jeg ikke skulde faae dræbe denne deres største Helligdom og Afgud, og derved bringe en Ulykke over Gaarden. Havde jeg ikke været en hvid Mand, vilde de sandsynligviis dræbt mig eller i bedste Fald skamslaaet mig derfor. Dette gav mig en god Anledning til at fortælle dem om Syndefaldet, og en af de Døbte, Eli, som var min Ledsager, lod jeg flere Gange fortælle Historien om Syndefaldet, hvilket syntes at overbevise dem for en Deel om deres dumme og falske Tro, Satans Bedrag, og at gjøre dem Grunden til min Handling forstaaelig, saa at de snart bleve rolige og venlige igjen mod mig.

Paa min Reise indtraf der Tørke, hvorfor jeg en Dag blev modtagen i en Gaard med Ord som disse: Vi have syndet, Lærer, [illegible] vi have syndet, fordi vi ikke have besøgt Dig og holdt Søndag, derfor nægter Himmelen os nu Regn. Da vi saa næste Nat fik Regn [illegible] Folket havde hørt mig bede Herren om Regn, kom en gammel Kone den følgende Morgen med en liden Kurv Melis som Takoffer til mig og begyndte at lovprise mig med sine hedenske Sange, fordi jeg havde skaffet dem Regn. Medens hun sang og gestikulerede baade med Hoved, Hænder og Fødder, svarede de Andre: Ikjige, idet de pegede med Fingeren mod hende, det vil sige: „Der traf Du det rigtigt, det er netop Tingen." Jeg maatte tale ganske alvorligt og høit til hende for at faae hende til at tie stille saa meget, at jeg fik tale med dem, om hvem der alene gav alt Regn og alle Ting. „Ja", sagde de vel, „det er sandt, det Du siger, men det er for din Skyld og derfor takke vi dig, Lærer, o. s. v.

Virkningen af denne min Reise viste sig i flere Søndage efter, da en større Deel Folk fra disse Gaarde indfandt sig til Gudstjenesten.

Fra Stationen fortæller Pastor Gundersen følgende mindre glædelige Begivenheder: Kort efter Altergangsdagen paa 3die Søndag i Faste blev Jafet en Dag saa opbragt paa sin Slægtning Abel, at han med sine Køller og Stokke vilde gaae ham paa Livet, hvilket han dog blev forhindret i af O. Nielsen og Thorsen samt mine øvrige Gutter, der arbeidede paa mit Huus. Striden havde reist sig om en Vandbøtte, begyndte med Ukvemsord og gik saa over til Haandgribeligheder af den hidsige Jafet. Da jeg imod Middag kom derbort, fandt jeg Abel af mine andre Gutter indstukken i et lidet Arbeidshuus, medens hans Mod-

stander sad udenfor i en Leerhule med sin store Kølle stukken ned mellem Skjorten og Kroppen bag paa Ryggen. Jeg talede nu til ham baade Godt og Ondt og spurgte blandt Andet, om dette var Troens Frugt og, hvem der havde lært ham paa denne Maade at vise sin Tro; men jeg fik ikke et Ord af ham. Paa min Befaling kastede han endelig Køllen fra sig, og begyndte at træde Leer igjen, og da vovede Abel sig ud til sit Arbeide. Jeg tog nu Jafet til mig for at lægge noget Græs paa de nøgne Mure, da det truede med Regn, og han blev strax venlig og talte om Dit og Dat, hvorfor jeg troede, at Formaningerne havde slaaet an og Vreden var over; men det var blot forstilt; thi neppe var jeg kommen ind i Skolen og begyndt med Underviisningen, før de kom og hentede mig og sagde, at Jafet havde dræbt, slaaet Abel. Strax løb jeg til og fandt denne staaende med et blodigt Hoved. Paa en rigtig lumsk Maade, idet Abel gik ind i Guttehuset, havde Jafet siddet bag Døren og tilføiet ham et meget stygt Saar, som saa farligt ud; thi i det 3 Tommer lange Saar vare ikke blot de smaae, fine Aarer overskaarne, men der viste sig en temmelig stor Brist i Benet; Slaget havde truffet i Baghovedet. Biskopen kom strax til, gjort opmærksom ved Støien og ved at see mig gaae forbi med Ugjerningsmandens Køller og Spyd, som jeg tog fra ham. Ved nærmere Undersøgelser viste det sig, at Jafet i Eet og Alt var den Skyldige, og da han saa skammelig havde foragtet baade Guds Ord og vore Raad og Formaninger og vist fræk Trods og Vrede, blev han udelukket af Menigheden; thi det var en ægte Kains Gjerning, han havde udøvet. Han har vel siden forsøgt paa at faae Indpas igjen hos os; men det gaaer nok ikke an, at lade Sligt gaae for let af, thi paa dette Folks Ord kan man lidet bygge uden at see Virkeligheden. Han har siden gaaet her uden Arbeide, da jeg den samme Dag jog ham fra mig.

Dette er ret en Hjertesorg, saa meget mere som en heel Deel Hedninger netop paa denne Tid af Dagen var samlet for at sælge Melis og fik see dette stygge Optrin imellem to af vore Troende.

For omtrent 3 Uger siden tildrog sig denne sørgelige Historie, at en af mine Gutter, en ærke Hedning forresten, af sin Slægt blev kaldt hjem. Gutten anede Uraad og vilde ikke gaae med Budet, en Slægtning af ham, men fik et sort Teppe af mig og gav Budet, for paa den Maade at blive fri. Dette var Løverdag, men Mandag efter kom der 3 Mænd efter ham, og nu frygtede vi for, at de vilde dræbe ham. Mine Gutter ligesom han selv sagde lige ud til dem, at de søgte hans Liv. Jeg fik derfor Biskopen til at tale med disse Karle, da de foregav

som eneste Grund at være sendte af deres Høvding, som igjen havde faaet Bud fra Prindsen, at hvis han lod sine Folk blive paa Stationerne og ikke strax kaldte dem hjem, skulde han miste alt sit Kvæg.

Biskopen talte en heel Time med dem og sagde tilslut til Ulanga li balele, saa hed denne Gut, at han ikke længere maatte forblive her paa Stedet, men se til at flygte bort i Skovene og gjemme sig, hvis han ikke vilde gaae med disse sine Mænd. Efter megen Strid fik de ham med sig, og han tog Afsked fra Guttehuset med de Ord: „De søge mit Kjød, Legeme; jeg skal lade dem faae det." Det skar mig i mit Hjerte at see ham gaae, uagtet han ofte havde været os til stor Plage, og jeg havde Ondt deraf hele Aftenen og Natten. De havde heller ikke gaaet langt med ham, før de havde udført Mordet. Noget over 1000 Skridt herfra havde de slængt hans Legeme hen i en Skov. Hans Legeme er allerede raaddent, men hans Teppe og en Deel af hans Umukja have vi efter Biskopens Ord hentet her hjem, for at tjene som Vidnesbyrd mod disse skammelige Knegte. Sagen skal nu forebringes for hans Høvding og Prindsen.

Af ministerielle Handlinger har her i Kvartalets Løb været udført foruden den nævnte Altergang paa 3die Søndag i Faste, Altergang paa Mariæ Bebudelsesdag for os Norske, da Pastor Kielland med Kone og Børn besøgte os i denne Anledning, og Altergang paa Skjærtorsdag for den indfødte Menighed her. 3 af dem, som havde begjæret Sakramentet, kunde ikke denne Gang blive deelagtige deri paa Grund af syndige Handlinger, som de ikke rigtig erkjendte eller som stode uafgjorte med Hensyn til andre Vedkommende.

Kredsforsamlingerne 1868.

1. Bergens Kredsforsamling.

Bergens Missionskredsforsamling afholdtes Tirsdag og Onsdag den 23de og 24de Juni 1868.

Tirsdag Formiddag holdtes Missionsgudstjeneste, ved hvilken Cand. Bollan fra Bergen intimerede, Stedets Sognepræst, U. Neumann, prædikede og Sognepræst Kjerulff fra Stordøen holdt Slutningstale. Om Eftermiddagen samledes de Deputerede i Thingstuen, og blev Kreds-

bestyrelsens Aarsberetning først oplæst, hvorefter de Deputeredes Fuldmagter indleveredes. Der fremmødte fra 44 Foreninger 80 Deputerede. Af Kredsbestyrelsens Medlemmer var Kjøbm. L. Wesenberg tilstede. Til Ordfører valgtes Sognepræst Kjerulff, til Viceordfører valgtes Pastor Hille fra Bergen.

Hovedbestyrelsens Cirkulære til Kredsforsamlingerne oplæstes derefter, og dens Forslag til en ny Paragraf i Grundreglerne toges under Behandling. Af et Par Medlemmer foresloges, at den nye Paragraf skulde lyde saaledes: „Ethvert Medlem af en Generalforsamling har Ret til ved sammes Slutning at fremsætte Forslag til Forandringer i eller Tillæg til Selskabets Grundregler, ligesom ogsaa til at fremsætte Forslag vedkommende Selskabets øvrige Anliggender. Disse Forslag kunne ikke gjøres til Gjenstand for Diskussion ved den Forsamling, ved hvilken de fremsættes. Hovedbestyrelsen er forpligtet til at lade ethvert saaledes fremsat Forslag blive sat under Behandling ved næste Generalforsamling, medmindre en Majoritet af Kredsforsamlingerne, efterat Sagen har været dem forelagt i et af de mellemliggende 2 Aar, skulde have erklæret sig derimod.“ — Kjøbm. Wesenberg foreslog, at Grundreglerne skulde forblive uforandrede, hvilket Forslag Kredsforsamlingen bifaldt mod 7 Stemmer.

Stedet for næste Kredsforsamling bestemtes til Ytre Dale i Søndfjord mod 15 Stemmer, der voterede for Sogn, hvor 2 Steder, Sogndal og Lærdal, vare bragte i Forslag.

De 5 fratrædende Medlemmer af Kredsbestyrelsen, Biskop Birkeland, Skoledirektør Lous, Bankchef Faye, Kjøbm. L. Wesenberg og Overretssagfører Danielsen, gjenvalgtes. Istedetfor Kjøbm. A. Helland, der paa Grund af Alderdom bad sig fritaget fra at vedblive sin Funktion som Medlem af Kredsbestyrelsen, valgtes Cand. O. Bollan. Som Suppleanter valgtes Pastor Hille, Pastor Thrap og Dampskibsexpeditør Poulson.

Mødet, der var begyndt med Psalmesang og Bøn af Pastor Hille, sluttedes med Afsyngelse af en Psalme og Bøn af Missionsemissær Stueland.

Onsdag Formiddag afholdtes atter Gudstjeneste, ved hvilken Pastor Unger fra Vikør intimerede, Pastor Hille prædikede og Sognepræst Neumann bød de talrigt Tilstedeværende Farvel i en Slutningstale, knyttet til Herrens Ord: „Min Fred giver jeg Eder.“

Om Eftermiddagen samledes atter de Deputerede i Thingstuen.

Efterat en Psalme var afsungen og Bøn afholdt af L. Eitrem, samtalede man om enkelte Ting, som Kredsbestyrelsens Aarsberetning gav Anledning til, navnlig om hvad der kunde gjøres for at drage Skolelærerne mere ind i Virksomhed for Missionen.

Efter et Afskedsord af Viceordføreren med Tak til Skoneviks Sognepræst og Menighed, og først og fremst til Ham, fra hvem al god Gave kommer, skiltes Forsamlingen med Afsyngelsen af Psalmen: „O tænk naar engang samles skal!"

2. Stavanger Kredsforsamling.

Aar 1868 fra 3die til 5te Juli afholdtes Kredsforsamling for Stavanger Kreds i Soggendal. Mødet aabnedes om Eftermiddagen den 3die Juli Kl. 5 i Forsamlingshuset paa Gaarden Bø nær Soggendals Kirke med Sang og en til den apostoliske Velsignelse knyttet Velkomsthilsen af Sognepræsten i Soggendal, Hr. Lund. Kredsbestyrelsens fungerende Formand, Hr. Kjøbmand Ramsland, oplæste derefter Kredsbestyrelsens Aarsberetning og modtog de Deputeredes Fuldmagter. Fra 61 Foreninger vare 91 Deputerede fremmødte; desuden vare 3 af Kredsbestyrelsens Medlemmer tilstede. Valget af Forsamlingens Ordfører afgjordes efter Forslag af Kirkesanger Rasmussen derhen, at Ordførerhvervet uden Stemmegivning overdroges til Missionsskoleforstander Eckhoff. Med Bøn af denne og Afsyngelsen af et Par Psalmevers sluttede denne Dags forberedende Møde.

Den følgende Dags Formiddag Kl. 9 samledes man paa samme Sted til det egentlige Forhandlingsmøde, der aabnedes med Psalmesang og Foredrag af Ordføreren over 1 Joh. 5, 1. Efterat Pastor Dons og Pastor Oftedahl havde paataget sig at fungere som Forsamlingens Sekretærer, oplæste Ordføreren Hovedbestyrelsens Cirkulære til Aarets Kredsforsamlinger.

Man samtalte først en Deel om den rette formelle Behandlingsmaade for dette Cirkulære, og efterat man her var kommet overeens om, først at behandle de af Hovedbestyrelsen fremsatte Forslag, for derefter maaskee at samtale om andre ved Siden af Forslaget liggende Spørgsmaal, som kunde være af særlig Interesse for Forsamlingen, gik man over til Behandlingen af Forslaget. Hovedbestyrelsen havde henstillet til Kredsforsamlingernes Overveielse, hvorvidt de kunde finde det ønskeligt, at der mellem Grundreglernes §§ 9 og 10 blev indskudt en § af følgende Indhold:

„Ethvert Medlem af en Generalforsamling har Ret til ved sammes Slutning at fremsætte Forslag til Forandringer i eller Tillæg til Selskabets Grundregler, ligesom ogsaa til at fremsætte Forslag, vedkommende Selskabets Administration. — Disse Forslag kunne ikke gjøres til Gjenstand for Diskussion ved den Forsamling, ved hvilken de fremsættes. — Hovedbestyrelsen er forpligtet til at lade ethvert saaledes fremsat Forslag blive sat under Behandling ved Kredsforsamlingerne i et af de 2de Aar, som gaae forud for næste Generalforsamlings Afholdelse, medmindre en Majoritet af Kredsbestyrelserne efter gjort Forespørgsel skulde erklære sig derimod. I Tilfælde af Stemmelighed mellem Kredsbestyrelserne, er Valget overladt til Hovedbestyrelsen. — Naar Forslaget efter at have gjennemgaaet den ovennævnte Prøve af Hovedbestyrelsen og Kredsbestyrelserne, er behandlet ved et af de 2de Aars Kredsforsamlinger, og een Kredsforsamling erklærer sig for Forslaget eller ialfald begjærer det sat under Behandling ved næste Generalforsamling, er Hovedbestyrelsen forpligtet til i sit Forslag til Generalforsamlingen at fremsætte det til Behandling, ledsaget af Hovedbestyrelsens Betænkning for eller imod. Hvis Forslaget ikke opnaaer een Kredsforsamlings Bifald eller Understøttelse, bortfalder denne Hovedbestyrelsens Forpligtelse."

Under Diskussionen af dette Forslag viste det sig, at Fleerheden baade fandt den af Hovedbestyrelsen foreslaaede Udvidelse af Retten til at bringe Forslag frem for Selskabets Forsamlinger ønskelig, og at det ligeledes var Fleerhedens Mening, at denne Ret for de enkelte Individers Vedkommende helst burde være noget begrændset, dog syntes det ogsaa at være Fleerhedens Anskuelse, at Hovedbestyrelsen i sit Forslag havde gjort Grændsen for snæver, naar den havde foreslaaet, at et Privatforslag først skulde kunne komme frem for Selskabets Forsamlinger, naar en Majoritet af Kredsbestyrelserne havde erklæret sig for dets Optagelse til Behandling. Endringsforslag blev her fremsat af Kirkesanger Rasmussen og under Diskussionens Løb bestemtere formet derhen, at der i Forslagets 3die Passus istedetfor „En Majoritet af Kredsbestyrelserne" skulde sættes „alle Kredsbestyrelser", samt at der i det Følgende skulde foretages de hertil svarende Forandringer. Hvad der hovedsagelig anførtes som Begrundelse for denne Forandrings Ønskelighed, var, at det, selv om der indenfor en enkelt Kreds og sammes Bestyrelse gjorde sig en skjæv og eensidig Opfatning af enkelte Missionens Anliggender gjældende, dog maatte ansees for bedre, at en saadan Opfatning kunde faae Anledning

til at komme til Udtalelse og blive taget under veiledende og oplysende Behandling, end at den mulige Misnøie og Misforstaaelse, der kunde være opstaaet indenfor en enkelt Kreds, blev trængt tilbage og i Stilhed kunde komme til at virke saameget skadeligere. Der indvendtes herimod fra den anden Side, at man fraveg de sande Frihedsprinciper, naar man aabnede Adgang for en Minoritet inden Selskabet til imod Majoritetens bestemte Ønske at fremtvinge til offentlig Behandling Spørgsmaal, som deels kunde være mindre tilstrækkelig forberedte, og som det deels kunde være baade temmeligt unyttigt og mindre gavnligt at fremdrage til offentlig Behandling. Det anførtes ogsaa fra denne Side, at det ofte kunde være mindre ønskeligt for den enkelte Kredsbestyrelse eller for Kredsbestyrelsernes Minoritet selv saaledes at have Ret til at fremtvinge Behandlingen af Spørgsmaal, for hvilke man maaskee kun mere tilfældigt havde erklæret sig. En Mægling imellem disse forskjellige Opfatninger bragtes i Forslag af Hr. Sognepræst Leganger, gaaende ud paa, at den enkelte Kredsbestyrelse vistnok skulde have endelig Ret til, naar den ønskede det, at faae ethvert Spørgsmaal sat under Behandling ved Selskabets Forsamlinger, men dog med følgende Indskrænkning: „Forsaavidt blot een Kredsbestyrelse eller ogsaa et Mindretal af Kredsbestyrelserne erklærer sig for, at et fremsat Privatforslag tages under Behandling, paaligger det Hovedbestyrelsen, idet den meddeler denne eller disse Kredsbestyrelser de øvrige Kredsbestyrelsers Betænkning i Sagen, at forespørge, om den eller de fremdeles ønske Forslaget fremmet. Først naar den ene Kredsbestyrelse eller Mindretallet af Kredsbestyrelserne, efter at have modtaget disse Oplysninger, fremdeles kræver Sagen forelagt Kredsforsamlingerne, indtræder i dette Stykke Hovedbestyrelsens Forpligtelse." Imod dette Forslag anførtes vistnok af Enkelte, at Hovedbestyrelsen allerede paa Forhaand maatte ansees berettiget til en saadan Fremgangsmaade, men da det fra andre Sider fremholdtes, at det af mange Grunde maatte ansees for det Ønskeligste for Hovedbestyrelsen i dette Stykke at have bestemte Regler for sin Fremgangsmaade, blev denne Anskuelse den seirende. Det endelige Udfald af denne Sags Behandling blev, at Kirkesanger Rasmussens Forslag om en forandret Redaktion af Hovedbestyrelsens oprindelige Forslag vedtoges af Forsamlingen mod 4 Stemmer, som holdt paa Forslaget i dets oprindelige Skikkelse. Derefter afstemtes, om Kirkesanger Rasmussens Forslag skulde antages som Forsamlingens Beslutning med eller uden det af Sognepræst Leganger foreslaaede Tillæg. Med stor Pluralitet vedtoges dette Tillæg.

Efterat disse Forhandlinger vare tilendebragte, fremsatte Ordføreren Spørgsmaal, om nogen af de tilstedeværende Deputerede særligt ønskede nogen Sag taget under Behandling, før Kredsforsamlingens Forhandlinger afsluttedes. Spørgsmaalet gav Anledning til, at der fra et Par Deputerede fremkom nogle Bemærkninger om enkelte Missionsmarken vedrørende Administrationsforholde, og der førtes nogle Forhandlinger herom under en Meningsudvexling, som forhaabentlig vil have bidraget til at klarne og oplyse Forestillingerne om de herhen hørende Spørgsmaal. Efter Forhandlingerne herom, der ikke gav Anledning til nogen formelig Beslutnings Affattelse af Kredsforsamlingen, endtes denne Formiddags Møde med Sang og Bøn af Sognepræst Leganger.

Samme Dags Eftermiddag Kl. 4½ samledes de Deputerede og Tilhørere fra Soggendals Menighed i Soggendals Kirke, hvor Missionsselskabets Sekretær, Pastor Dons, fra Prædikestolen holdt et Missionsforedrag, i hvilket han med Tilknytning til tidligere Fremstillinger i Missionstidenden paaviste „den særegne Betydning, som baade Nutidens Kirkelivs og dens Culturlivs eiendommelige Beskaffenhed giver Missionen just for denne Tids Menighed, saa at allermindst for den Missionssagen kan komme til at henregnes til „Menighedens fjernereliggende Pligter". Fra Kirken begav de Deputerede sig atter til Forsamlingshuset til det afsluttende Møde, der aabnedes med Bøn af Kredsemissær Erlandsen. Efter Kredsbestyrelsens Ønske forelagde Ordføreren Forsamlingen Spørgsmaal, om den fremdeles ønskede Emissærvirksomheden inden Kredsen fortsat; Ønsket herom syntes at være levende og almindeligt. — Som Kredsforsamlingens næste Mødested bestemtes Sandnæs efter alternativ Votering mellem dette og Skudesnæshavn. — Da 4 Medlemmer af Kredsbestyrelsen, Ramsland, O. Henriksen, Ovie og E. Aarreberg, efter Tour skulde udtræde, foretoges Valg paa nye Medlemmer med saadant Udfald: Kjøbmand Ramsland gjenvalgtes med 77 Stemmer; til nye Medlemmer valgtes Kjøbmand Gundersen med 55 St., Gaardbruger O. Bølstad med 42 St., og Pastor Gjesdahl med 40 St. — Til Suppleanter valgtes Kjøbmand O. Henriksen med 21 St., Pastor Julius Gjør med 17 St., Bogbinder Paulsen med 16 St., og Skomagermester Knoph med 14 St. — Ordføreren erklærede Kredsforsamlingens Forhandlinger for endte og sluttede med et Foredrag over 2 Petr. 1, 10. f. — Sognepræst Lund takkede paa Forsamlingens Vegne Ordføreren for hans Ledelse af Mødets Forhandlinger.

Den følgende Dag, 4de Søndag efter Trefoldighed, samledes de

Deputerede ved Kirketid i Forsamlingshuset og begav sig i Procession til Kirken, hvor Pastor Ostedahl intimerede i Chordøren over Aab. 3, 15., Missionsskoleforstander Eckhoff prædikede over Dagens Evangelium, og Sognepræst Lund holdt Slutningstale i Chordøren over Ps. 116, 12. Pastor Dons forrettede Altertjenesten.

Baade Forsamlingshuset og Kirken søgtes i de Dage, Mødet varede, af talrige Tilhørerskarer, Flere end Pladsen paa ethvert Sted kunde rumme, og ligesom de fremmede Gjæster forlod Soggendal med taknemmelig Glæde over, hvad de der havde modtaget saavel ved de offentlige Møder som inden de private Familiekredse, der gjæstfrit havde aabnet sig for dem, vil Mødet forhaabentlig ikke have været uden Velsignelse ogsaa for den Menighed, i hvis Midte det holdtes.

Uddrag af Biskop Schreuders Beretning om hans Undersøgelsesreise til Madagaskar i Juli til September 1867.

(Fortsat fra f. No.)

Den følgende Morgen, den 14de, var jeg saa tidlig oppe, at jeg blev færdig med at nedskrive de Dagen forud paa Engelsk talte Ord til Dronningen, og fik dem da strax om Morgenen sendt til Premierministeren med hans Adjutant Ramambuzufi, 12te Grad (omtrent 26 Aar gammel, en Mand af særdeles fordeelagtigt Ydre og efter Hartleys Sigende den smukkeste Mand i Tananarivu), der tilligemed andre af Hartleys Bekjendte vare komne tidligt over fra Leiren for at holde Affkedsandagt sammen med Hartley. Ogsaa Ramaka var med; han havde Dagen forud fortalt mig, at han med sin Kone agtede at reise til Tamatave for at besee sig, og da han paa mit Spørgsmaal, om han havde været ombord i noget Skib, og hvis ikke, om han da ønskede at besee et Skib ombord i det, svarede Ja til dette Sidste, sagde jeg, at jeg skulde medgive ham et Brev til vor Capitain, der vilde være glad ved at kunne modtage ham og hans Kone ombord i vort Missionsskib og lade dem besee sig af Hjertens Lyst. Dette lovede Brev til Capt. Larsen fik han da samme Morgen; men senere erfarede jeg, at han istedet var kommen ombord i et engelsk Skib. — Med Hartley, som reiste samme

Dag og kort efter mig fra Anduvuranta tilbage til Tamatave, skrev jeg til Vore, at de, saasnart det lod sig gjøre, maatte begive sig paa Reisen opover til Hovedstaden. Jeg havde nemlig ladet Borgen og de to Forlovede blive efter i Tamatave ombord i Elieser, indtil det blev mig mere klart, hvad Arrangement og Bestemmelse der kunde træffes for vor Missionsvirksomhed paa Madagaskar. Fr. Abel havde nok paadraget sig en Forkjølelse i Tamatave og var temmelig upasselig paa hele Reisen; men Borgen udførte som Ledsager af disse to Forlovede sin Dont rigtig saa godt, at han fortjente al Credit derfor.

Omtrent Kl. 8 Formiddag den 14de tiltraadte jeg den i Madagaskar-Historien ofte mærkværdige Vei ret i Vest indlands til Tananarivu. Allerede den 7de i Ivundru mistede jeg 4 af mine Marmiter; thi det blev udfundet, at de vare Premierministerens Slaver, og han havde strengt forbudet, at nogen af hans Slaver søgte Arbeide som Marmiter, medens han var paa Lystreisen med Dronningen; han vilde have alle til sin Raadighed og havde en 300 af dem med sig som stadigt tjenstgjørende. Allerede Dagen efter, 8de August, stødte vi nogle Timers Vei fra Ivundru paa nogle andre af Premierministerens Slaver, som netop søgte efter og hos mine Marmiter forhørte sig om de selvsamme Individer, som Dagen forud vare gangne fra mig i Ivundru; og havde hine truffet disse blandt mine Marmiter, vilde det efter H.s Sigende, have voldt os ikke ringe Uleilighed. Istedetfor hine 4 havde jeg dog faaet 4 nye Marmiter og havde senere ingensomhelst Ulempe med dem paa Opturen. Jeg kan ikke negte, at jeg følte mig noget underlig tilmode, nu jeg alene skulde fortsætte denne Reise, paa en Maade ganske i Hænderne paa 25 Slaver, hvoraf dog Nogle vare Christne, idetmindste saaledes, som Mange ere det paa Madagaskar; der var ingen Tolk mellem os, og saaledes intet Middel til gjensidig Meddelelse; thi de faa Ord, jeg kjendte, kunde naturligviis ikke forslaae til endog kun den ufuldkomneste Samtale; hvad der lagde sig tungest paa mit Sind var, at jeg saaledes ikke kunde røgte mit Kald, at evangelisere for dem, uagtet den herlige Anledning, jeg havde, til baade legemligen uanstrængt, siddende mageligt i en Bærestol, at tale til mine Marmiter, som stadigen omgave mig, som og til paa de Steder, hvor vi standsede i Løbet af Dagen eller overnattede, at tale baade til dem og til andre der Forsamlede. Paa denne Maade var jeg altsaa, tungt som det var, forhindret fra at tale til disse Mange om den gode Gud, deres Skaber, Gjenløser og Trøster; derimod var det mig rigeligen forundt — til min ikke ringe,

aandelige Vederkvægelse — at kunne tale saameget mere og friere til den treenige Gud om disse Hans Hænders Gjerninger, disse udødelige Sjæle, der ligesaavelsom vi selv trængte til at gjenløses til det evige Livs trøstefulde Haab. Dette Tunge for Sindet paa denne Reise blev heller ikke lettet ved Veiens Beskaffenhed, der, som senere skal omtales, paa flere Steder i det Indre var saa uhyggelig og umedgjørlig, at, uagtet hele Heden og Byrden af Bevægelsen frem paa den bares af de ufortrødne og udholdende Marmiter, og jeg selv legemligen ingen egentlig Anstrængelse havde foruden det, at see med Øinene og det at sidde og balancere mig i Bærestolen, saa havde den dog paa Sindet en saadan eiendommelig Indflydelse, som jeg for mit Vedkommende aldrig før under lignende Forholde har kjendt til, og som kunde sammenlignes med den, at indvikle sig eller komme alt dybere og dybere ind i Vanskeligheder uden at vide, hvorledes man skal komme gjennem dem, eller skal kunne trække sig tilbage udaf dem.

Fra Anduvurantu reiste vi i 3 Kanoer omtrent ret Vest opad Floden, hvis Vand syntes at være uden nogen Strømning; de første ikke fuldt 3 Timers Roning var den som oftest meget vid, men saa blev den pludselig snever og kroget den sidste stive ½ Times Roning til Stoppestedet Marumbi (ɔ: Meget Kvæg), hvorfra Veien gaaer indlands over et Landstrøg, der seer ud som en indviklet Knude af toppede Bakker, der synes, uenige om flere at have en Aasryg sammen, at have toppet sig som selvstændige Bakkekegler af forskjellig Høide og forskjellig Steilhed, men alle dog steile nok til at gjøre Veien kjedsommelig bugtet baade i horizontal og vertikal Retning. Veien i Lavland-Bæltet saasom fra Tamatave til Anduvurantu er jevn og sandig, men saasnart man begynder at stige fra dette Bælte indover og gradvis opover, bliver den, som sagt, bugtet i begge Retninger og leerholdig. Lavland-Bæltet, rimeligvis opvasket Land, langs en stor Deel af Øst- og Vestkysten af Madagaskar, skal være af meget forskjellig Bredde ɔ: fra en kort Længde indtil henved 100 engelske Mile, f. Ex. fra Tamatave til Anduvurantu fra 10 til 20 eller flere engelske Miles Bredde, paa Vestkysten derimod skal det strække sig til henved 100 engelske Mile. Dette Lavlandsbælte, paa mange Steder fuldt af Sumper og Laguner, er Feberens (tazu) egentlige Hjem; dog forekommer den ogsaa stærk paa flere Steder i det indre Høiland- og Indland-Strøg. Efter hvad jeg hørte, synes denne Feber at være skadeligere og mere ødelæggende for de til Feber-Distrikterne uvante Indfødte paa Øen, end for Udlændinge,

der vel idet Hele tage sig mere og kunne tage sig mere iagt imod Malariaens Indflydelse ved f. Ex. ikke at anstrænge sig paa Reisen ved at gaae, ved at forskaffe sig det bedst mulige Nattely, ved hensigtsmæssig Føde, og vel ogsaa ved probate Medikamemter. Som Veiviser havde jeg af Hartley faaet en Fortegnelse over de vigtigste, beboede Steder eller saakaldte Smaabyer paa Veien og deres indbyrdes Afstande i Reisetimeantal. I disse Smaabyer fandtes i Regelen et Huus, som tilhørte og istandholdtes af Regjeringen, i hvilket Regjeringsfolk og Fremmede tage ind; nogle af disse Smaabyer inde i den berømte Skovregion, af Europæere almindelig kaldet Alamanzautr, ere nok oprettede af Regjeringen og vedligeholdte af den som en Slags Stationer i det ellers ubeboede Skovstrøg. Den 1ste Dag, 14de August, reiste vi 7½ Time til Landsbyen Ranumafana (ɔ: Varmt Vand), berømt og navngiven af varme Kilder, som opvælde midt i Floden, som løber derforbi. Da det den 15de var en klar og dampfri Morgen og sandsynligen ingen Malaria-Luft langs den opadstigende Vei, vi i Førstningen skulde gaae, reiste vi 1 Time før Solopgang derfra og naaede den Dag med stive 10½ Times Reisen frem til Befuruna, der er omtrent halvveis mellem Tamatave og Tananarivu og det fra Ranavalunas Tid for fremmede Reisende sørgeligen berømte Sted, hvor denne trædske Dronning pleiede at opholde dem saalænge, indtil de vare rigtigt gjennemsyrede af Malariaen; det ligger forholdsviis lavt, indesluttet af høie Fjelde og ved Foden af den mægtige Skovregion, Alamazautr, som herfra hæver sig — med sin tilhøire og tilvenstre og op og ned bugtede Vei — lidt efter lidt opad. Mellem Ranumafana og Befuruna ligger „Huvaernes Grædeplads", saa kaldet, fordi i Slaveudførselens Tid Huvaslaverne fra det Indre af Landet der først saae Havet i 4 a 5 norske Mils Afstand, og græd, fordi dette Hav (Hav paa Madag.: ranu masina ɔ: helligt Vand) for bestandigt skulde fjerne dem fra Hjemmet; dog kan man see Havet over een norsk Miil længere inde i Landet, hvor Veien mellem Smaabyerne Maruzevi og Ampasimbe kommer frem af en Skov paa en høi Aas, der er meget høiere end „Huvaernes Grædeplads", fra hvilken den kan sees i Vest, medens Havet sees i Øst. En almindelig simpel Forsigtighedsregel med Hensyn til Reisetiden paa Madagaskar er, ikke at være ude, efterat Solen er gaaen ned, og ikke begynde at reise, førend Solen er oppe eller Nattedunsterne adspredte; thi Aften- og den tidlige Morgen-Luft ansees for malaria-begunstigende. Fra Befurina til Midtskovsstationen, der af Madagaskarerne kaldes Alamazautr (ala er Skov, men

hvad mazautr betyder, veed jeg ikke; men efter Sprogets Regler for Genitivforholdet, der som i Hebraisk er en stat. const., skulde Sammensætningen betyde: Mazautr's Skov) og ligger omtrent midt i Kjæmpeskoven, hvilken Europæerne almindelig kalde Alamazautr-Skoven, formodentlig efter hiin Station, havde Marmiterne et sandt Slæb en 7½ Times Reisetid, uagtet Veiret var godt; thi i Regnveir og Bygeveir, som synes stedegent og almindeligt i denne vældige Skovverden, falder det end besværligere at slæbes frem dette Veistykke. Vi kom jo noget tidligt til Alamazautr, noget over Kl. 3 Eftrm., men Marmiterne vare saa medtagne og den omtrent 3 Timers Vei til næste Skovstation Pasimputsi saa fæl — efter hvad vi hørte paa Alamazautr, at vi ikke vovede at tage paa den da ud paa Eftermiddagen af Frygt for at blive ude i Skoven Natten over. Vil man sammenligne Veiens Beskaffenhed fra Marumbi til Befurima med en Vind, som efterhaanden gik med enkelte heftige Stød over til en Storm, saa kunde Veiens Beskaffenhed fra Befurima til en 3 Timer forbi Alamazautr sammenlignes med en sig øgende Storm, der omsider gik over til en fuldstændig Orkan. Bakkerne op og ned syntes at blive værre og værre baade i Længde og Steilhed, og antog ofte Form af en hvas, op og ned, tilhøire og tilvenstre bugtet Aasryg med saa steile, afskydende Sider til begge Kanter, at man vilde have følt sig svimmel og yderst farligt situeret, dersom ikke den frodige Trævæxt havde beklædt de bratte Sider af Veien med et saadant Skovtykke af ranke, langstammede, tæt sammenklyngede Træer, at al Fare for at rulle langt, om man ellers kom til at rulle nedover, var borte. Den jevnlige Lerbund, det hyppige Regn og de overordentlig høistammede Træer, som paa begge Sider indhegnede Veien, saa Solstraalerne lidet eller intet fik virke, ofte slet ikke engang saaes, gjorde ogsaa, at Føret i Veien blev værre og værre, ɔ: fra nogle Tommers Leerrøre, dannet, vedligeholdt og i Regnveir forøget ved Traakken af Menneskefødder og Kvæghove — indtil knædyb og endnu dybere Leerrøre baade i Bakker, steile og fæle, og i Fordybninger, krappere og længere. Denne Leerrøre gjorde Fodfæstet yderst vanskeligt baade opad og nedad de steile Bakker, der vistnok undertiden vare over ½ Retvinkel i Skraahed. Marmiterne klyngede sig paa saadanne Steder tæt om Bærestolen, holdt fast i den og i hverandre, hvor de bedst kunde, for at støtte og hjælpe; i steile, slibrige Bakker pleiede de at danne en lang Række, den Ene holdende og dragende i den Anden, og den Bærestolen Nærmeste tagende Hold enten i Baarearmen eller den nærmeste Mar-

mit under Bærestolen. Paa dette værste Veistykke kunde jeg desværre kun et Par Gange ved at stige ned og gaae lette de stakkels Marmiter Slæbet; thi den uafbrudte og dybe Leersøle tillod mig det ikke. I Begyndelsen var det jo noget ængsteligt at sidde i Bærestolen, naar de ufortrødne Marmiter, opmuntrende og hjælpende hverandre til ret at tage i, tog lystigen op stivere og stivere Bakker, eller støfodede skuede udover saadanne, her formanende og hjælpende hverandre til at være forsigtige og holde godt igjen; men denne Ængstelighed kommer man vel i Regelen ved den tillidindgydende Erfaring snart over; med mig var dette ialfald Tilfældet, og det var godt, at jeg et Par Dage gradeviis vænnede mig til Veistormen, førend Veiorkanen i alt hyppigere og haardere Stød brød løs i Alamazautr=Skovhavet. Saa haardt gik det til paa dette vanskelige, berygtede Veistykke; og dog var Veien dengang meget udbedret, ialfald gjort bredere for Dronningen; men den da hyppigere Trafik havde vel ogsaa gjort Leerrøren i Veien dybere. Det var især her, den ovenfor omtalte eiendommelige Indflydelse paa Sindet gjorde sig gjældende, og er der Noget, som kaldes Nervøsitet, saa var det vel en Tilnærmelse dertil, jeg her følte. Vanskeligheden med at komme frem syntes med Veiens tiltagende værre Beskaffenhed at blive større og større; næsten Intet at see uden en til begge Sider ugjennemtrængelig Skovtykning, der ofte hvælvede sig med sine Grene over Veien, som i sine Bugtninger op og ned og til Siderne laa bag En og foran En som en Flod af Leerrøre; enhver lidt aabnere og lidt tørrere Plet var en Lise for Sindet og ligesom et lidet Havblik i en Storm, og da vi lige ved Alamazautr=Stationen kom ind paa aaben og forholdsviis tør Mark, var det ligesom at havne i en stille Havn indfra det oprørte Hav. Alamazautr ligger paa en aaben, flere hundrede Skridt bred og lang Plet, rundtomkring omgivet af Kjæmpeskoven, som fra en aaben Høide lige (i Vest) bag Stationen kan overskues i betydelig Udstrækning i nordlig Retning. Man øiner Skov og Intet uden Skov, der som et mægtigt Tæppe ligger udover og bøiende sig efter Bjergegnens underliggende Form, dannet af Bakker, Aase, Tinder, Bjerghøider, Dalfører, Lier o. s. v. Denne vilde, paa de fleste Steder af intet Menneskefjed betraadte eller betrædelige Skovverden paanøder En Indtrykket af noget vist Umedgjørligt, noget Overvældende, især naar hertil associerer sig Tanken om tazu (Madagaskar=Feberen), som, værre og umedgjørligere end selv de meest glubende Dyr (hvoraf paa Madagaskar kun skal findes Pumaen), fylder den med Rædsler og Farer, der, usynlige men dog kraf-

tige snige sig om En. Alamazautr minder En paafaldende om et yppigt Sæterparti hjemme i vort kjære Hjem Norge. Der havde da ogsaa Dronningens Leir havt sit Stade paa Nedtouren, paa hvilken Leirstaderne sædvanligen kun vare nogle Timers Vei fra hinanden og endnu synlige ved de mangfoldige, smaa, horizontale Udgravninger i Bakkeskraaningerne for at danne Plan for Teltene enkeltviis; ligesaa vare og ruvaens Tomter synlige og udviste paa flere Steder at have kostet meget Arbeide med at faae Tomten planeret. Denne ruva eller Kongekvarteret kunde være 60 a 80 Fod i Firkant og indhegnet af et 8 a 9 Fod høit, tæt Pælegjerde, hvis Pæle tæt Side om Side nedsattes og tilstampedes i en Grøvt, 12 a 18 Tommer dyb; øverst holdtes de sammen ved Stikker, som fortløbende indstakkes i dertil dannede Huller i Pælene; disse Pæle bares af Soldaterne fra Leirstade til Leirstade. Paa Optouren gjorde Dronningens Leir længere Dagsreiser. — Den 17de toge vi da paa Resten af den idetmindste for mig, der ilede med at komme frem, kjedsommelige Skovvei. Marmiterne, som havde udhvilet sig godt og samlet nye Kræfter ved deres simple men nærende Kost, Riis, gik rigtigt djærvt løs paa det fæle Veistykke mellem Alamazautr og Pasimputsi; dog viste det sig ikke at være værre end Veien Dagen forud, uagtet vi af Veifarende indlandsfra havde hørt, at det skulde være saa overordentlig slet, hvad Føret angik. Fra Pasimputsi, hvor jeg paa Nedtouren overnattede og stødte paa Dronningens hjemvendende Leir, blev Skovreisen lettere og lettere ɔ: flere Smaaaabninger og mindre Leerrøre, indtil vi lidt over Middag kom i Syne af den vide og flade aabne Manguru-Dalslette, paa Vestsiden af hvilken øinedes den lange, skovbegroede Række af Fjelde, der som en naturlig Skillevæg hæve sig op fra Mangurus flade Landskab og danne Østgrændsen for Emerina-Landet (Huvaernes egentlige Hjemstavn). Det var en eiendommelig Lise for mit Sind og vist ikke mindre for Marmiternes Legeme at have Skovveien med dens Eventyrligheder, Kjedsomheder og Bekymringer, med dens Slæb og Slid bag sig, — man kunde puste friere og skue friere. Og dog, hvad vare vel vore Strabadser imod Manges, der ved Uveir kunde blive opholdte meget længere i disse vildsomme Skovregioner, og imod de stakkels Godsbæreres, hvilke ideligen passeres paa Veien og som syntes at maatte segne under deres ofte svære Byrder i sligt Uføre; thi enkelte af dem bære indtil 100 Pund, og vel endog noget mere, — det hørte jeg af Andre og derom forvissede jeg mig ved at løfte paa Byrder, som jeg traf paa i Regjeringshuset paa Veistatio-

nerne. Vi vare saa heldige ikke at have Regnveir paa hele Reisen frem og tilbage. Der var — underligt nok — Regnveir i Tamatave den Dag, vi afreiste, ligetil vi stege i Bærestolen, og netop, som jeg var kommen tilbage til Tamatave og ind i Huus, begyndte det atter at regne. Regnveir havde man ogsaa havt mere eller mindre den meste Tid i Tamatave. Den første Landsby, vi kom til, netop ved Begyndelsen af Manguru-Sletten, altsaa paa dens Østside, var Muramanga. Her samlede sig en stor Menneskehob i Regjeringshuset, men uagtet de syntes stille og ordentlige, kunde jeg desværre ikke vidne for dem, og følte dette saa meget tungere, som der var enkelte Troende blandt dem, hvilke tilkjendegave sig ved at komme og hilse paa mig ved Haandtag; en alvorligt udseende, troende Mand og hans Kone bragte mig ogsaa efter gammel Landsskik udaf deres Fattigdom en liden Velkomstgave af nogle Æg og en liden Kurv Riis; jeg spurgte dem, om de vare bogkyndige (ↄ: forstode at læse), hvortil de svarede nei, men at Folk i Hovedstaden vare meget bogkyndige. Tilforn var det Skik, at fremmede Reisende, hvor de standsede paa Veien i Smaabyerne, fik en liden Foræring af Levnetsmidler, men, ligesom her i Zululandet, er denne Skik fordetmeste gaaen af Brug, eftersom Samfærselen med Fremmede er bleven hyppigere og som Følge deraf Penge fordres og gives hyppigere. Dog ogsaa i Anduvurantu bragte mig Missionærernes indfødte Skolemester der en Gave af nogle Høns som Velkomstgave fra sig selv og andre fattige Troende dersteds. Fra Muramanga naaede vi i 3½ Time over store næsten uafbrudte Sletter til Mangurufloden Færgested, Andakana, hvor vi i Regjeringens Kanofærger, hvori færges frit over (en liden brudt Mynt give dog Fremmede som oftest), satte over samme Dags Aften og tilbragte Søndagen den 18de August paa vestre Bred i den lille By der lige ved Flodbredden, ved hvilken ogsaa paa østre Side er en lignende lille By ved Færgestedet. Da vi her standsede en Dag, vil jeg, medens jeg erindrer det, standse lidt i min Reiseberetning og derimod berette noget om Kostholdet og Logisforholdene paa Reisen fra Tamatave til Hovedstaden. Hvad jeg havde læst og hørt om, hvor uomgaaeligt nødvendig det var at udruste sig baade paalangs og paatvers, med hvad man skulde spise og drikke, ligge og sove i, med Dit og Dat, fandt jeg for største Delen at være unødvendige Forsigtigheds- eller Forsynligheds-Regler, der vistnok kunne synes nødvendige og saaledes vigtige for dem, der ville have de samme Reisevilkaar ude paa Missionsmarken som hjemme. Men hvad er vel — idetmindste paa Veien mellem Ta-

matave og Tananarivu — i Savnfuldhed for Europæere det indfødte Kosthold og Logisforholde at sammenligne med Zuluernes Kosthold og Logisforhold paa Reiser her i Landet! I de fleste Smaabyer paa Veien til Hovedstaden kan man i Regelen faae kjøbt billigt Æg, Fjærkræ, stundom ogsaa Oxe- og Svine-Kjød, forskjellige Vegetabilier, indenlandsk Sukker, ialfald Landets Hovednæringsmiddel ɔ: Riis; man forefinder ogsaa Huse, hvori man kan gaae ind opret, og hvori man kan staae og gaae opret og ellers ordne tilrette for sig at hvile om Dagen eller sove om Natten, til hvilken sidste Forretning man slet ikke behøver, som Englænderne ofte gjøre, at medbringe fuldstændige Senge, der baade falde ubekvemme og dyre at transportere saa lang Vei; thi man kan mod en ringe Laangodtgjørelse faae saamange Matter, som man behøver, for at ligge bekvemt paa og for, om nødvendigt, at sætte op til nærmeste Væg eller Vægge for at forebygge mulig Træk. Muus, hvoraf det forresten paa de fleste Steder vrimler, finde ligesaa godt Veien til En oppe i en Seng som nede paa Matterne, men holde sig forresten helst til, hvad Mad man kan affee til dem; Frygten for Slanger, som er den værste, der undertiden paakommer mig i Kafferhytterne, plages man ikke let af paa Madagaskar, hvor jo Slangerne ikke ere saa hyppige, ialfald ikke disse forfærdelig giftige. Vi vare jo tilraadede at anskaffe os Reisesengesteder, men kunde ikke faae nogen passende i D'Urban. Imidlertid havde Kapt. Larsen, da han hørte om dette Raad, velvillig ladet Tømmermanden arbeide mig en let og bekvem Seng af Seildug, spigret paa en Ramme med fire løse Been til; men selv denne fandt jeg snart, at jeg meget godt kunde undvære, saa den ikke brugtes, men jeg medbragte den alligevel til Hovedstaden, at den muligens der kunde bruges hjemme i Huus, og soves nu maaskee paa indtilvidere af Borgen, som ingen saadan Sovegreie medbragte, medens derimod vore to norske Kvinder havde faaet to gode Hængekøier ombord, hvilke dog undertiden ere noget ubekvemme at faae ophængte i Husene. Hvilke Slags Sovegreier jeg skulde anbefale at medbringe for Kvinderne i Missionen, skal jeg paa sit Sted senere komme til at omtale. Den engelske Provianteringsliste for omtalte Reise er meget lang og for os Norske forunderlig broget. I Tamatave fik jeg dog saamegen Greie paa Forholdene paa Veien, at jeg trygt kunde indskrænke mig til at gjøre et kort og simpelt Udtog af den Liste, omtrent saaledes: Af Madvarer medbragte jeg Kjæks og som Erstatning for Smør noget Syltetøi og lidt Sildeessence. Til Drikke havde jeg jo med noget Kaffe, The og Chokolade,

men fandt disse Sager mindre anvendelige end lidt Viin, opblandet i Vand, hvilket jeg altid først lod koge og brugte det varmt som Kaffe, The eller Chokolade, koldt derimod til at blandes med Viin, og til den Ende holdtes det paa Flaske og medbragtes og brugtes koldt i Løbet af Dagen. Til Hovedmaaltidet paa Veien, hvilket tilberedtes, naar vi havde optaget Nattekvarteer, lod jeg Kokken i Regelen kjøbe og tilberede mig Riis og Hønsekjød eller Hønseæg saa rigeligt, at jeg kunde spise deraf ogsaa i Løbet af næste Dag indtil næste Natteherberge; da vi kom ind i Emerina, kunde vi ogsaa faae nydelige, europæiske Poteter. Til Kogeredskaber blev jeg i Tamatave tilraadet at kjøbe en liden Jernkjedel og Gryde; dette var mit Kjøkkentøi paa Reisen, og som Sengklæder medbragte jeg to Uldtæpper til at lægge under og over mig, og en Reisevadsæk tjente som Hovedpude.

Ved Andakana holdt de christne Marmiter Søndag ved at synge Psalmer, som paa Madagaskar sædvanlig synges til en Melodi, der ligner Janitscharmusik, fleerstemmig og melodisk, men lydende alt andet end kirkelig eller høitidelig; en christen Officier af lavere Rangsgrad besøgte mig med sit Nytestamente, hvori han læste temmeligt stødt og tilsyneladende med Andagt, og forstaaende, hvad han læste; han syntes at have det ondt i denne onde Verden; jeg kunde kun bede for ham og kun ved Tegn og nogle faa Ord betegne det fælles Haab, der forhaabentlig boede i os begge, saa denne Sammenkomst var baade nedbøiende og opløftende. Da mange Missionstanker og vist ikke færre Lopper Natten til Mandagen den 19de ikke tillode mig at sove længe, var jeg tidligt paafærde ɔ: før Kl. 4, sendte ved den Tid en Marmit forud med Brev til vore Missionærer, hvori Premierministerens Brev til Ramiliza 2c., og selv fulgte jeg efter allerede Kl. 5, da det var en frisk, dampfri Morgen. Den Dag vare Marmiterne ret flinke; de havde udhvilet sig godt, og 1 Daler at kjøbe Kjød for havde jeg, foruden to Gange tilforn, ogsaa da spanderet paa dem til en erkjendtlig Opmuntring; det gik, i Førstningen med Lygte, skurende henover fladt, henover bakket Land, gjennem Riismarker, gjennem Smaabyer, saa vi allerede omtrent Kl. 10 vare ved Foden af den føromtalte ved Manguru's Vestside brat opstigende, lange Fjeldrække, der danner Emerinas Østgrændse. Her, som ellers sædvanlig om Formiddagen, toge Marmiterne sin simple Frokost af mangahazu (Maniokroden), som kogt faldbydes paa Veiene eller i Smaabyerne. Allerede paa lang Afstand havde vi øinet Veien trække sig som en rød, bugtet Stribe opad Angaru-Fjeldets bratte Side, og vil

jeg kalde dette steile Veistykke „Vindhellen.“ Saasnart vi ad Vindhellen vare oppe paa Angaru-Fjeldet, der nok er nær ind paa 1000 Fod høiere end Sletten nedenfor, saae vi henover en vild og bakket, noget sænket Skovegn i omtr. ½ norsk Miils Afstand Veien trække sig bugtet over aabent Høiland, hvor lidt udaf Skyne, — ɔ: fra Angaru's Ryg — laa den første Landsby i Emerina paa Hovedveien fra Tamatave, kaldet Kirimandinikja, jeg vil kalde den „Nystuen.“ Derhen naaede vi omtr. Kl. 12 og spiste vor Middag; jeg fik for første Gang her kjøbt nydelige, europæiske Poteter; Marmiterne tillavede sin Middag ɔ: Riis, og Kl. omtr. 1 vare vi igjen paa Veien. „Nystuen“ ligger paa omtr. det høieste Punkt paa Veien fra Tamatave; thi herfra sænker sig noget, naar man nemlig tager et Middeltal af Retningen, Veien gjennem Emerinas vel bakkede, men pyntelig bakkede Landskab til Tananarivu. Nær Nystuen saa jeg den første ved en Løbegrav forskandsede eller befæstede Tomt af en forlængst forladt Gaard eller befæstet Sted, oppe paa Toppen af en Bakke; senere saa jeg mangfoldige af disse deels forladte deels endnu beboede Befæstningsværker fra den Tidsalder i Emerina, som passende kunde kaldes Bakkekonge-Tidsalderen. Thi, saalænge Landet var deelt mellem mange — efter Tidens Leilighed deels indbyrdes venskabelige, deels fiendtlige Smaastater, og saaledes Sikkerheden i Landet var meget usikker, synes de enkelte Høvdinger eller Smaakonger at have søgt at sikre sig mod nære og vel som hyppigst mistænkte Naboers pludselige Overfald, — ved at forskandse sig paa den eiendommelige Maade, som saa talrige Bakketopper eller Høider, for nærværende deels med deels uden Smaabyer paa, endnu udvise rundtomkring i Emerina. I Afstand synes disse fordums befæstede Steder, sædvanlig beliggende paa fremragende Bakketopper eller fritstaaende Høider, ligesom sønderflængede og gjennemrodede af vældige Grøfter, der ofte kunne være en 20 Fod dybe og ligesaa brede øverst. Undertiden er der kun en enkelt saadan Løbegrav, som i uregelmæssig rundagtig Form omslutter disse tilforn derved befæstede Steder, ladende efter kun en smal ugjennemgravet Jordstrimmel som Adgang eller Indgang i Befæstningen; undertiden er der flere concentriske, den ene i større eller mindre Afstand udenom den anden, saadanne Løbegrave med flere eller færre rundtomkring fra den inderste Løbegrav radierende, ligesaa store Tværgrøvter, der strække sig et godt Stykke længere ned over Bakken. Hvad Hensigten med disse Tværgrøvter i Madagaskarernes Befæstningskunst har været, veed jeg ikke; formodentligen have de været anbragte for at umuliggjøre det for de Beleirende eller

Angribende at kunne storme i sluttet Linie; maaskee have de ogsaa tjent til at give Vandet Afløb fra Løbegraven eller Løbegravene. Ogsaa Tananarivu har oprindeligen været et saadant deels af Naturen ved steile Klipper deels ved gravede Grøvter befæstet Sted paa en fremragende høi Aas, der ved Sydenden, hvor Martyrstedet, Ambuhiputse, med sin smukke snart færdige Mindekirke ligger, er brat affkydende, men mod Nordsiden, hvor Martyrbrandstedet (23de Marts 1849) Faravuhitr ligger, falder jevnere af nedover til det lavere Land, der især paa Vestsiden ender i vidtstrakte, flade Riismarker. Kun en Deel af det nu bebyggede Tananarivu udgjør det oprindelig befæstede Sted, og danner endnu den egentlige Stad med dens Eiendommeligheder (f. Ex. i den maa der kun bygges Træhuse). Tananarivu har især udvidet sig mod Nord og Vest, hvor den allerede færdige Mindekirke paa Ambatunakanga (de første Missionærers Forsamlingshuus, senere forvandsket til et Fængsel) ligger; i disse senere bebyggede Dele udenfor Urstaden er det tilladt at bygge ogsaa af Steen, Muursteen o. dsl. Fra „Nystuen" er der uafbrudt aabent Land til Tananarivu, og vi naaede den 19de frem til den lille By Ambatumanga, der ogsaa har de netop beskrevne Fortids-Befæstningsværker rundt sig, og har sit Navn (Blaastenen) af en ligeved og paa Nordsiden sig befindende, henved 200 Fod høi, fritstaaende Bjergmasse af blaalig Steenart (batu eller vatu Steen, manga blaa, am Stedspræposition) og med steile Sider rundt om; paa Toppen af denne Bjergvorte er et fornemt Begravelsessted, hvorpaa der efter Landsskik er anvendt meget Arbeide, og hvortil leder en besværlig Vei opad Revner og Afsatser i de steile Bjergsider. Begravelsesstedet bestaaer først af en opmuret, videre Plan; i Midten er paa denne Plan opmuret det egentlige Gravkammer, over hvilket atter er bygget et Huus; det Hele seer ud som en liden Fæstning med to Mure i Terrasse-Form, den ene over den anden. Det vil forresten høre hjemme i vore Madagaskar-Missionærers Beretninger fuldstændigere at meddele om, hvilken eiendommelig og betydningsfuld Plads Gravstederne indtage i Samfundslivet paa Madagaskar, især blandt Huvaerne, hvorledes de almindelig ere indrettede, hvorledes Ligene indlægges o. s. v. Huvaerne synes ikke at staae tilbage for de gamle Jøder i Stellet med, Omsorgen for og Bekostningerne, anvendte paa disse deres sidste Hvilesteder. Jeg hørte saaledes engang bemærke, at naar selv en christen Huva anvendte een penny for Kirke eller Menighedsvæsen, vilde han dog hellere anvende hundrede af Dollars paa sit Gravsted. Hvor Mindekirken paa Fara-

vuhitr bygges, laa der inden Omkredsen af, hvor Grundvolden skulde lægges, et gammelt Gravsted, som man ikke fik røre, førend der var bygget et nyt Gravsted paa en anden Plads og de i det gamle forefundne Menneskebeen omhyggeligen flyttede over i det.

(Forts.)

Missionsskolen.

Istedetfor de 5 af Missionsskolens Elever, som i dette Aar have underkastet sig Afgangsexamen for i sin Tid at udgaae til Missionsmarken som Missionsmedhjælpere, nemlig Ole Olsen Tjomsland, Knud Ellingsen Skaar, Peder Andreas Pedersen, Jørgen Tollefsen Nygaard og Hans Vilhelmsen, ere 10 nye Elever optagne. Hovedbestyrelsen har i Henhold til den Tilladelse, som den sidste Generalforsamling gav den, til at „tage imod de gode og brugbare Kræfter, som Herren maatte sende", ved denne Optagelse forøget det før almindelige Elevantal 12 til 16. Vi hidsætte de 10 Nyoptagnes Navne, ordnede efter Vedkommendes Alder. 1) Seminarist Hans Henrik Hansen, fra Lenvigs Præstegjeld i Tromsø Stift, født $^8/_5$ 1838. 2) Skolelærer Mathias Andersen Hetland, fra Ogne Sogn ved Egersund, født $^{22}/_2$ 1841. 3) Christian Oftebro, hjemkommen fra Afrika, hvor han i 2½ Aar har været Assistent hos sin Farbroder, Missionspræst Oftebro, født $^5/_8$ 1840. Bagermester Olaus Hansen i Laurvig, født $^{20}/_1$ 1842. 5) Seminarist Peder Eilert Nielssen, Skolelærer i Skjerstad Præstegjeld i Nordland, født $^5/_6$ 1843. 6) Snedker- og Skomagersvend Frantz Friedrich Bekker fra Bergen, tydsk af Fødsel, $^{24}/_{11}$ 1843. 7) Skolelærer David Olaus Jakobsen, fra Hatfjelddal i Nordland, født $^{30}/_5$ 1844. 8) Skolelærer Arne Farteinsen Valen, fra Os Præstegjeld i Bergens Stift, født $^{11}/_9$ 1844. 9) Johan Christian Haslund, Søn af Sognepræst Haslund til Lekanger, født $^{23}/_9$ 1844. 10) Skolelærer Lars Larssen Vig, fra Kvindherred i Bergens Stift, født $^{20}/_7$ 1845. Det første Aar betragtes efter Missionsskolens Reglement som Prøveaar. Vi anbefale saavel de nye som de ældre Elever og Missionsskolens Gjerning i det Hele til Missionsvennernes Forbøn.

En fast Emissærpost

i det Norske Missionsselskabs Tjeneste er bleven ledig ved Hr. N. Ylvisakers Fratrædelse fra sin Emissærgjerning for at overtage Præstekald i Amerika. De, som maatte føle Kald til at overtage denne Post, anmodes om at indsende Ansøgninger, bilagte med Attester, som kunne bevidne Vedkommendes Skikkethed til saadan Gjerning. Ansøgningerne stiles til Selskabets Hovedbestyrelse, men indsendes gjennem Bestyrelsen i vedkommende Missionskreds til Afgivelse af dennes Erklæring. Saavel Ansøgninger fra Lægmænd som fra theologiske Candidater ville blive tagne i Betragtning. Den vordende Emissær vil have at reise om i et ham nærmere anvist Distrikt af Landet og anbefale Missionssagen i disse Egnes Menigheder i Overeensstemmelse med den for Selskabets faste Emissærer gjældende Instrux, der findes anført i Missionstidenden for d. A. No. 5 S. 156 f. Den for Posten bestemte, høieste Løn har tidligere været 400 Spd. aarlig foruden Skyds- og Diætgodtgjørelse. Forøvrigt vil Lønnens nærmere Fastsættelse beroe paa Vedkommendes personlige Livsforholde og Kvalifikationer. Den gjensidige Opsigelsestid er 3 Maaneder.

Bøger.

Forindien, et Udvalg af opbyggelige Missionsfortællinger ved Joh. Flood, Præst. Laurvig 1868, Joh. Preuß's Forlag, 88 S., 24 ß. Forfatteren har i nærværende Arbeide forsøgt deels i fortællende, deels i beskrivende Form at give et Samlebillede af de Vilkaar, under hvilke Missionen arbeider mellem Forindiens uhyre Befolkning, og agter, „hvis dette Arbeide findes brugbart, at udarbeide flere over andre, om muligt alle Missionsmarker." I 66 korte Smaastykker, som ere hentede fra en heel Deel forskjellige Kilder og gjennemsnitsviis ere $1\frac{1}{2}$ Side lange, fremstilles de mærkeligste Træk af det hinduiske Folkeliv, navnlig saaledes som det arter sig i hedensk-religiøs Retning, endvidere Europæernes christelige og uchristelige Optræden i den hinduiske Folkeverden, korte Levnetsbeskrivelser af mere fremtrædende Missionærer, (Carey, Rhenius og fl.) og en Række af „opbyggelige Fortællinger" i Ordets snevrere Forstand, som i forskjellige Retninger fremstille Frugten af Missionens Arbeide. De korte Smaastykker med deres indholdsan-

givende Overskrift gjør Brugen af Bogen meget letvindt, og det Brudstykkeagtige i Stoffets Behandling vil antagelig ikke være til Skade for den mere eenfoldige Læsekreds, for hvilken Arbeidet synes nærmest at være bestemt. De forskjellige Smaastykker danne jo ogsaa tilsammen et ret vakkert og nogenlunde fuldstændigt Hele, der synes at maatte være vel skikket til at give Læsere, som ikke gjøre for store Fordringer, en Oversigt over de Forholde paa Forindiens Missionsmark, som mest ere Omtale værd. En af de vanskeligste Opgaver, som Arbeidet har forelagt Forfatteren, Valget af de Stykker, som især maae blive at henregne til „opbyggelige Fortællinger" maa siges i det Hele taget at være ret heldigt løst. De allerfleste af dem ere ret tiltalende og have derved, at der i Almindelighed nævnes bestemte Steder og Personer, faaet et saa meget større Paalidelighedens Præg. Fortællemaaden er jevn og folkelig, og den vilde efter vor Formening kun vinde, om Forfatteren i sine senere Arbeider ganske lod være at indflikke i Fortællingen eller hænge i sammes Slutning Betragtninger, tilsigtende det Fortaltes Anvendelse paa Læseren og Hjemmets Forholde. Denne Anvendelse bør helst igjennem Fortællingen selv fremkaldes i Læserens Bevidsthed. Om der er Nogle, som tiltrænge en saadan Pegepind, saa turde det være Flere, hvem disse „moraliserende" Fingerpeg i den temmelig eensformige Gjentagelse tilsidst falde noget trættende. — At Forfatteren, som det synes, ikke selv har kunnet udføre Korrekturarbeidet, har vel, foruden andre mindre væsentlige, foranlediget en saa slem Trykfeil som det paa S. 11 3 Gange gjentagne „Thagger" istedetfor „Thugger." Paa S. 85 findes igjen den rigtige Benævnelse. I det Hele taget maa Forfatteren i sit Arbeide siges at have truffet en ret heldig Form for populær Meddelelse af mere sammenhængende Missionskundskab, og vi ansee det for ønskeligt, om han kunde finde Anledning til at behandle andre Missionsmarker paa lignende Maade. Den moderate Priis for det foreliggende Arbeide, 24 ß, vil forhaabentlig bidrage til at fremme dets Afsætning.

Tidsskrift for Missionslæsning, udgivet af Missionsskolens Lærere E. F. Eckhoff og J. G. Blom, 1ste Binds 3die Hefte er udkommet og indeholder: Bartholomæus Ziegenbalg (Sluttet) og Ostindien og Hinduerne. Forlæggeren bekjendtgjør, at „saafremt et tilstrækkeligt Antal Subskribenter tegner sig, vil hvert Hefte uden Forhøielse af Prisen, blive udgivet med 4 istedetfor som hidtil med 3 Ark." Skriftet, som udkommer hveranden Maaned, koster 30 ß Halv-

aaret, forsendt med Posten 35 ß, der betales forskudsviis. Paa 10 betalte Explr det 11te frit. Abonnement tegnes paa nærmeste Postkontor.

Missionsskibet Elieser

ankom til Constantinopel den 29de Juni og blev der befragtet fra Taganrog til Falmouth. Ifølge senere Efterretninger var Skibet ankommet til Taganrog den 17de Juli.

Gaver.

Indkommet til **Hovedbestyrelsen**: Fra Pastor Ruh af Augustanasynoden i Nordamerika fra Decorah Missionsforening 25 Spd. Kirkesanger Viken, Suldal, som indk. i 2 Missionsmøder 4 Spd. 58 ß. Borre Kv. F. ved Boghandler W. C. Lønning (indbetalt i Marts d. A.) 13 Spd. Madm. Oleane Kolbenstvedt 2 Spd.

Stavanger den 10de August 1868.

Til **Christiania** Kredsbestyrelse indkommet: Fra Vardals M. F. 14 Spd. i Brev fra J. Hougen. Skouger M. F. 10 Spd. i Brev fra O. Stræte paa Jarlsberg Skole. Fredriksværns Menighed 6 Spd. ved Sognepræst Hesselberg. Nordre Lands M. F. 14 Spd. 42 ß i Brev fra Gunder Hansen Kjensjord. Eidsvolds Kv. F. 19 Spd. Sammes M. F. og Kv. F. til Missionen for Israel 2 Spd. 96½ ß, afgivet til Hr. F. Wang, det Hele afleveret af Pastor Sommerfeldt. Grue i Solør 9 Spd. 10 ß, indsendt i Brev fra Lars Thune, Bidragene indkomne ved maanedlige Missionsmøder, afholdte i Skolelokalerne og et Do. i Kirken, alle af Sognepræsten. Brumundalens Kv. F. 5 Par Børnestrømper, 2 Skjærf, 1 Barnekaskjet ved Marie Bostad; Tønsberg 37 Spd., fremsendt i Brev fra pers. Kapellan P. Beylegaard som de i Tønsberg indkomne Bidrag til Missionen foruden 3 Spd. til en Deputeret i Kristiansand. Ringebo Kv. F. 30 Spd. som indkommet 1) det første Udbytte af en Missionsager, bekostet opdyrket af Foreningen i forrige Aar, 8 Spd.; 2) hidtil indkommet Beløb af en Auktion over dens Haandarbeide i 1867 22 Spd., indsendt i Brev fra Lena Fürst. Ved Kirkesanger A. Bjærke et Par Ørenringe efter afdøde Madm. Amundsen i Aasgaardstrand. Fra Gjerdrum M. F. 2 Spd. 2 ß. Sognepræ Møglestue, indf. i Laurdals Menighed 9 Spd. Sørums M. F. 9 Spd. 98 ß ved Johan Bøler. Fra Amerika i Skrivelse fra Pastor Dons i Stavanger 48 Spd.100 ß (anført i Hovedbestyrelsens Gavefortegnelse for April d. A). Næs paa Romeriget, især fra Udnæs M. F., 6 Spd. 112 ß ved G. Grøndalen. Nordre Odalens M. F. 7 Spd. ved S. Flikkerud. Ullensakers Kv. F. ved Pastor J. Müller 23 Spd. 55 ß og 1 Pakke

Klædningsstykker ved Fru Borchsenius indeh.: 4 Børnelinneder, 2 Børneliv, 1 Uldskjørt. Tvende Kv. FF. i Fredriksstad ved Provst Koren 62 Spd., hvoraf 10 Spd. til Jødemissionen, der ere afleverede til Hr. F. Wang. Øiers Kv. F. fra Bestyrelsen 28 Spd. 41 ß. Hitterdals M. F. 17 Spd. 58 ß. Hitterdals Kv. F. 5 Spd. Lilleherreds Kv. F. 8 Spd. 62 ß ved Sognepræst Chr. Glükstad. Hølands M. F. ved Sognepræst G. Faye 12 Spd. To Damer i Hurdalen 2 Spd. Skrutvolds M. F. 2 Spd. ved Lars Berg. Hole paa Ringeriget 3 Spd. 78 ß ved Ole Moe, indk. ved en af Pastor Stenersen afholdt M.gudstjeneste i Hole Kirke. Holmestrands M. F. ved Bestyrelsen 23 Spd. Haavel Olsen Storla i Gols Præstegjeld 5 Spd. Elverums Kv. F. 12 blaa Skjorter, 5 brune Fruentimmer-Kufter, 2 Skjørter og 1 Barneforklæde. Christiania M. F. ved Cand. Holterman 653 Spd. 93 ß. En Uben. i Drammen ved Cand Hærem 1 Spd. Nore M. F. 16 Spd. 92 ß. Indſ. af Sognepræst L. Stang og indk.: 1) i Foreningen efter Fradrag af 24 ß til Miss.-Tid 11 Spd. 17½ ß, 2) en M.gudstjeneste i Nore Hovedkirke 74½ ß. en Uben. i Daglidens Annex 4 Spd., en Do. i Do. 1 Spd. NB. I Missionstidendens No. 4 for 1867 stod feilagtig: Modums M. F. Fra en Kv. F. i Opdalen i Jevnaker, Hadeland, 5 Spd. Øvre Reendalens Kv. F. til den Norske Mission 6 Spd. og til Jødemissionen 4 Spd. ved F. Bjøntegaard. Vestre Totens Kv. F. 10 Spd. ved Frøken Mette Ødegaard.

Christiania den 9de Juni 1868.

Th. Amlie.

Til **Christianssands** Kredsbestyrelse indk. i 2det Kvartal 1868: Fra Konnismo ældre Kv. F. 18½ Alen Værken. Braadals M. F. 2 Spd. 110 ß. Ovaas Sogns M. F. 7 Spd. 30 ß, en Uben. under Motto: „Herren gjør Alt vel" 5 Spd. og en Ubenævnt 1 Spd. Dybvaags Hovedsogn: ved Indſ. efter en M.gudstjeneste 50 Spd. 118 ß, Lyngøers Kv. F. 20 Spd., Borøens Kv. F. 20 Spd., Sandøens Kv. F. 16 Spd. og Krogevaags Kv. F. 15 Spd. = 121 Spd. 118 ß. Flougstads Annex efter foregaaende Missionsprædiken 31 Spd. 111½ ß. Grimstads M. F. 45 Spd. Spangereids M. F. 5 Spd. En Ubenævnt 1 Brystnaal, solgt for 1 Spd. Oddernæs M. F. ved et M.møde af Aandal 2 Spd. 34½ ß. Hægelands M. F. ved Do. 2 Spd. 116 ß. Flekkerø M. F. ved Do. 2 Spd. 12 ß. Oddernæs M. F. ved Do. 1 Spd. 4½ ß. Brunkebjergs Do. ved forskjellige Møder 1 Spd. 85 ß. Byglands Præstegjeld 3 Spd. 111 ß. Flougstad Sogn 5 Spd. 24 ß. Gribstads Sogn ved et Møde af Aandal 1 Spd. 92 ß. Christianssands yngre Kv. F. 50 Spd. Mandals M. F. 27 Spd. 62 ß og Do. Kv. F. 61 Spd. 108 ß, Halsaa Sogns M. F. 14 Spd. og Hartmarks M. F. 6 Spd. 24 ß. = 109 Spd. 74 ß; (indkommet ved Kirkefesten 17 Spd. 6½ ß, som er besluttet anvendt ved en Emissærs Udsendelse i Mandals Fælleskreds). Arendals Kv. F. 20 Spd. samt 1 Par Guldørenringe, 1 Sølv Strikkering og 1 Sølvfingerbøl. Af en dansk Sømand 60 ß. Lillesands Kv. F. 10 Spd. Østre Molands M. F. 3 Spd. 72 ß. Frolands M. F. ved et Møde 24de Mai 5 Spd. Braadals M. F. 1 Spd.

79½ ß. Hyllestads M. F. 2 Spd. 100 ß. Vinje M. F. 8 Spd. 66 ß. En Familie i Dybvaag Sogn ved Provst Berg 5 Spd. Elle M. F. 3 Spd. 54½ ß. Tilsammen 462 Spd. 34½ ß.

Christianssand den 30te Juni 1868.

G. Thorkildsen.

Til **Throndhjems** Kredsbestyrelse indk. fra 1ste Marts til 30te Juni 1868: Fra Peder J. Vold i Dønnen 4 Spd. 72 ß. Ved E. Torgund: fra Torgundsvogens M. F. 2 Spd. 69 ß, Do. Kv. F. 6 Spd. 81 ß og Halse, i et M.møde 66 ß. Ørendalens Kv. F. ved Pastor J. K. Petersen 4 Spd. 94½ ß. Olsnæs, indk. i et M.møde ved A. Rodahl 76 ß. Nogle Kvinder i Strinden til Jødemissionen ved H. Ovam 5 Spd. 35 ß. Mariane Lund ved Jomfru Eide 1 Spd. Ved Pastor Høyer fra Overdalens Kv. F. 8 Spd. og Heens M. F. 7 Spd. Svend Bagnild, Udbytte af en Potetesager, ved Pastor Arnesen 72 ß. Aalesunds Kv. F. ved J. Aarflot 86 Spd. 78 ß. Humlevigens Kv. F. ved Frøken Seiersted 8 Spd. Nordstrandens M. F. ved Pastor Arnet 4 Spd. Ørstens Kv. F. ved A. R. Ørstenvig 20 Spd. Todalens Kv. F. for solgte Arbeider ved K. Gjeldnæs 13 Spd. 82 ß. Forr Sogns M. F. ved O. Varmbo 2 Spd. 4 ß. En liden M. F. paa Inderøen ved Jak. Austad 4 Spd. 6 ß. Lunke Sogns M. F. ved J. Jullum 4 Spd. 86 ß. En strikket Trøie fra Frøken Holtermann til Fru Oftebro ved Bispinde Grimelund. Stangvigs Kv. F. ved Fru M. Heierdahl 14 Spd. 44 ß. Vigelvens Kv. F. ved Sofie Ranum 10 Spd. Grogns Kv. F. ved J. Nyhunds 21 Spd. Nordli M. F. ved Pastor Hirsch 3 Spd. Grytens Kv. F. ved Marie O. Bakke 9 Spd. 56 ß. En Uben. en Guldring. Ved L. R. Steensvig: fra Søkelvens M. F. 5 Spd. 27 ß, Do. Notelag 2 Spd., Kirsten Viig 2 Spd. og Gunder Aures Huusbøsse 27 ß = 9 Spd. 54 ß. Inderøen indk. i et Missionsmøde afholdt af Pastor Piene ved Chr. Klovstad 2 Spd. 39 ß og indk. i 2 af O. Kallem afholdte Møder ved Do. 2 Spd. 19 ß. Nedre Skaudalens Kv. F. ved Ole Spagmo 12 Spd. 39 ß. Bjugns M. F. ved A. Antonsen 3 Spd. Ved S. Gravaune: fra Lønsæths M. F. 2 Spd. 6 ß og Do. Kv. F. 4 Spd. bestemt til Madagaskarmissionen. Geirangers M. F. ved Lars Gjørvad 6 Spd. Efter afdøde Skipper Iver M. Moe, ifølge Testament, ved Anstensen, til Zulumissionen 50 Spd., Jødemissionen 50 Spd. og Missionsskibet 50 Spd. Stadsbygdens M. F., indk. ved en Gudstjeneste, ved Joh. Eksæth 5 Spd. 77 ß og indk. i 2de Missionsmøder 2 Spd. 70 ß. Indk. i et Missionsmøde paa Titteren ved Pastor Høyer 4 Spd. 12 ß. Otnæs Sogns M. F. ved A. Sæther 13 Spd. Ørkedalens M. F. ved Th. Johnsen 2 Spd. 15½ ß, indk. i et M.møde ved Ylvisaker 1 Spd. 31 ß og til Jødemissionen 3 Spd. 25½ ß. Stadsbygdens M. F. som Udbytte af et Missionsgarn i Lofoten ved O. Graven 8 Spd. 42 ß. Fosnæs M. F. ved M. Torsen 2 Spd. Chr. Løvsæth 1 Spd. Hlade Sogns M. F. ved Aasved 10 Spd. 28 ß. Lisunds og Tørselsund M. F. ved L. Sæther 2 Spd. 39 ß. Skatvolds Kv. F. til Jødemissionen ved L. Holan 18 Spd. 22 ß. Bynæssets Kv. F. ved Jens Badsberg 22 Spd. 26½ ß. Støren indk. ved Fællesmødet den 10de og

11te Juni ved Provst Bødtker 6 Spd. 91 ß. Lesjøskovens Kv. F. ved A. Mølmen 6 Spd. og Do. M. F. 7 Spd. Ved Pastor Arnesen 1 Guldring fra Marit Skorheim. Høilandets Kv. F. ved Eli Trodland 15 Spd. 49 ß. Rindalens Kv. F. ved Emissær Ylvisaker 12 Spd. Tilsammen 507 Spd. 47 ß.

Throndhjem den 1ste Juli 1868.

Brænne.

Missions-Verdenskart

med Beskrivelse (16 Sider) af J. Vahl, Præst i Aarhuus. 2det Oplag. Kjøbenhavn 1867. Udgiverens Forlag. Dette heldige, lille Arbeide, som tidligere er anmeldt i Missions-Tid. for d. A. No. 4 og No. 7, er at erholde hos Selskabets Hovedbestyrelse til følgende Priser: For enkelt Explr. 12 ß, naar mindst 5 Explr. tages, 10½ ß; naar mindst 10 Explr. tages, 9 ß pr. Explr. Naar i Henhold til disse Priser forskudsviis Betaling for eet eller flere Explr. af Bogen indsendes til Hovedbestyrelsen i betalt Brev, modtager Rekvirenten det bestilte Antal Explr tilsendt med Posten uden Portoudgifter. — I Missionstidendens Expedition i Stavanger sælges Værket for 8 ß pr. Explr. uden yderligere Nedsættelse. — Om kort Tid vil Værket være at erholde paa de samme Vilkaar hos Selskabets Kredsbestyrelser.

Paa Missionstidenden, som udkommer med 1 No. paa 2 Ark maanedlig og koster 42 ß aarlig (Porto 6 ß iberegnet), som erlægges forskudsviis, kan abonneres til enhver Tid paa alle Postanstalter i Landet og i Tidendens Expedition i Stavanger. Abonnementet, der er bindende for et heelt Aar, ansees som vedblivende, indtil Opsigelse skeer. Subskribentsamlere faae, naar de inden Aarets Udgang under eet indsende Kontingenten for det løbende Aar, for hver 10 betalte Exemplarer det 11te gratis. Kontingent, saavelsom Bestillinger og Andet Tidendens Expedition vedkommende, befordres frit med Posten, naar Brevene gives saadan Udskrift: „Til Stavanger Postkontor, Norsk Missionstidende vedkommende.“

Indhold:

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk
Missions-Tidende.

No. 9. September 1868. 23de Aarg.

Fra vor Missionsmark

have vi, siden forrige No. af Tidenden udkom, modtaget 2de Brevforsendelser, indeholdende Efterretninger fra begge vore Missionsmarker, Zululandet og Madagaskar. Vi meddele nedenfor deels i Uddrag, deels udførligere, hvad de senest modtagne, endnu ikke meddelte Efterretninger have bragt os.

Fra Zululandet

meddeler Biskop Schreuder i Skrivelse dat. **Entumeni** 25de Mai d. A., at den nye Kirke paa Entumeni indviedes den 14de Mai d. A. „med al den Høitidelighed, som de begrændsede Forholde vilde tillade." Søndagen efter, 5te Søndag efter Paaske, 17de Mai, holdtes fuldstændig norsk Gudstjeneste med Altergang fra Kl. 9—11 Form. og indfødt Gudstjeneste med Altergang fra 12—2 Eftm. — Dagen efter Indvielsen, altsaa 15de Mai, holdt Biskopen Missionsmøde (Conferents) med Missionspræsterne, som ved denne Leilighed synes alle at have været samlede paa Entumeni. Som Conferentsens vigtigste Forhandlingsgjenstand omtaler Biskopen Spørgsmaalet om Missionærernes Børns (især Pigebørns) Opdragelse (det er navnlig Pigebørn, som i vore Missionærers Familier have naaet den Alder, at de begynde at tiltrænge Undervisning). Efter hvad Biskopen fortæller om disse Forhandlinger, synes man foreløbig at være kommet til det Resultat, at det vilde være hensigtsmæssigst for det Første at søge Trangen afhjulpet ved en Lærerinde, som kunde undervise de paa Entumeni boende Assistentfamiliers Børn samt andre Børn, som for Undervisningens Skyld maatte søges anbragte her, uden at der endnu for disse Børns Skyld blev skredet til at oprette nogen formelig Pensionsanstalt.

Biskopens sidste Skrivelse af 19de Juni d. A. var kun en kort Følgeskrivelse, der ledsagede et Brev fra Madagaskar. Biskopen beretter

her som en Nyhed fra de engelske Aviser, der endnu ventede paa sin Bekræftelse, at den madagassiske Dronning, Rasuherina, var død og efterfulgt af Ranavaluna den 2den.

Fra **Empangeni** beretter Pastor Kielland i Skrivelse af 15de April d. A. om adskillige baade glædelige og prøvelsesfulde Erfaringer med Hensyn til Stationens Indfødte. Jonathan (se Miss.-Tid. for d. A. S. 140) var gaaet til Imfule for at søge Arbeide hos Pastor Dahle; hans Forlovede, Unthlaleni (se Miss.-Tid. sammesteds) var, efterat Jonathan havde forladt Stationen, kommen tilbage med Bøn om Tilgivelse og tilsyneladende oprigtigt angrende, saa at hun havde faaet Tilladelse til igjen at deeltage i Daabsundervisningen. Lina, Daniels Hustru (se Miss.-Tid. sammesteds) blev den 12te Februar efter aabenbart Skrifte og derpaa følgende Afløsning ved Deeltagelse i det hellige Alterens Sakramente gjenoptagen i Menigheden, efterat hun i nogen Tid ved privat Sjælepleie og Undervisning i Christendommens Sandheder var bleven forberedt dertil og tillige i Forveien havde bevist sin Angergivenhed ogsaa derved, at hun for sin Mand havde tilstaaet sin fulde Brøde og bedet ham om Tilgivelse. Pastor Kielland omtaler hende som en dybt falden Synderinde, om hvem han dog, efter den alvorlige Anger, hun havde vist, og den oprigtige Bekjendelse, hun havde aflagt, maatte troe og haabe, at hun var bleven et levende Lem af Christi Menighed. — Mindre glædelige Erfaringer havde Kielland gjort med Linas Mand, Daniel, om hvem Ting vare komne for Dagen, som godtgjorde, at han i Virkeligheden ikke var bedre end Lina, og som ovenikjøbet havde søgt at dække sin Synd med det frækkeste Hykleri; han havde endog i en Tid, da han var stærkt mistænkt for de Kjødets Synder, som senere overbevistes ham, og af Kielland gjentagende formanedes om at gaae til Bekjendelse, med fræk Benægtelse trængt sig frem til Alterens Sakramente. Efter at være overbevist om sin Synd ved flere samstemmende Vidnesbyrd, havde han kun vist lidet Tegn til Anger, snarere det Modsatte, saaledes havde han faret frem med Skjældsord, Voldsomhed og løgnagtige Beskyldninger imod Unthlaleni, saa at han som Bod for disse Synder efter en otte Dages lang Proces havde maattet betale et Stykke Kvæg og en Gjed til Pigens Slægtninge.

Katechumenernes Antal, som i Begyndelsen af Kvartalet var otte, var ved dets Slutning sunket ned til blot to. En, Unjumbane, døbtes 1ste Søndag i Faste (1ste Marts) med Navnet Upetru. Pastor Kielland nævner ham som en stille Gut, der aldrig havde voldt ham Ulei-

lighed. Filipos Halvbrødre, Ukingwajo og Usimelane, vare gaaede til Imfule for at arbeide der, den Første for at unddrage sig sine over hans Overgang til Christendommen misfornøiede Slægtninge, den Anden bortvist fra Empangeni paa Grund af gjentagen Ulydighed. De 3 tidligere nævnte Smaapiger (se Miss.-Tid. for d. A. S. 142) vare ogsaa komne bort, en, Unomasemba, paa Grund af Sygdom, hvorfor hun skulde ligge i Kur hjemme, den anden, Umpanthle, var hentet hjem for at hun skulde hjælpe til at vogte Agrene, men under Løfte om, at hun skulde faa komme tilbage, den tredie, Unomtobo, som tjente hos P. Nilsens, var bleven hentet hjem af nogle Slægtninge, der gjorde Fordring paa Eiendomsretten over hende. Imidlertid var hendes Broder, Umswani, gaaet til Natalkolonien for ved andre Slægtningers Hjælp at bevise sin nærmere Ret; saaledes var der noget Haab om, at alle disse Tre kunde komme tilbage.

Fra **Emathlabatini** beretter Pastor Wettergreen i Skrivelse af 28de Marts d. A., at Salomon (se Miss.-Tid. for d. A. S. 167) med Biskopens Samtykke (han hørte egentlig hjemme i Menigheden paa Entumeni) Septuagesima-Søndag, den 9de Februar, overeensstemmende med Kirkeritualets 4de Cap. 2 Art var bleven gjenoptaget i Menigheden. Pastor Wettergreen lægger til: „Jeg syntes meget godt om den Maade, hvorpaa han fremsagde sin Bekjendelse for Menigheden. Vi havde en velsignet Dag, lovet være Herren. Gud bevare nu denne Sjæl i et sandt Troens Liv, derom bede ogsaa enhver christen Sjæl, som monne høre herom.“ — Om de tidligere nævnte Katechumener (se Miss.-Tid. for d. A. S. 167) fortæller han, at de vel ikke i Livet vise megen Frugt af det Ord, som de daglig høre, men at dog Ingen af dem har gjort sig skyldig i nogen grovere Forseelse, og at Alle fremdeles ere bestemte paa at ville optages i Menigheden. — Unompepo, den S. 167 nævnte lille Pige, som af sin Moder var taget hjem, var endnu ikke kommen tilbage. Derimod var der kommet 2 andre Smaapiger, Søstre af John, som ydede god Hjælp til at stelle Børnene og forrette Tjeneste i Huset.

Pastor Wettergreen fortæller dernæst om et Plyndringstog, som Zulukongen havde ladet foretage imod en Nabostamme, Amzawazierne, under det Paaskud, at tugte dem, fordi de efter sin sidste Konge, Umzwazis, Død havde gjort Oprør mod den retmæssige Thronarving, der havde taget sin Tilflugt til Umpande. Hæren, der var anført af de mildeste og humaneste Høvdinger, havde Befaling til ikke uden Nødvendighed at udgyde Blod, men kun tage deres Kvæg. Saa ganske mildt synes det

nu ikke at være gaaet til. Pastor Larsen, som ogsaa fortæller om denne Begivenhed, oplyser, at ifølge de Indfødtes egne Fortællinger ere flere Mennesker blevne myrdede og at mange af de Indfødte tee sig efter Tilbagekomsten som vilde Dyr, idet de løbe omkring og høilydt rose sig af, hvor mange Mennesker de have slaaet ihjel. I ethvert Fald har Amazwazi-Stammen lidt meget ved dette Streiftog, idet den har maattet rykke ud med en stor Deel af sit Kvæg. Det til Zululandet hjembragte Kvæg anslaaes til omtrent 2000 Stykker. Dette Kvæg er da senere uddelt til Høvdingerne og til Folket. — I Anledning af dette Streiftog, saavelsom i Anledning af den ved Nytaarstider feirede Kongefest, havde Emathlabatinistationen havt Besøg af adskillige Prindser og andre Storfolk f. Ex. nogle af Ukekjwajos Gemalinder, Alle tiggende og brydsomme. Som en hæderlig Undtagelse nævnes Uzihajo, der viser megen Interesse for Alt, hvad der vedkommer hvide Folk, og som navnlig synes at være draget til Missionen ved det Kulturindtryk, han har modtaget af den. Kongefesten havde ogsaa bragt Stationerne andre Slags Besøg; hele Flokke kom for at speile sig i Vinduerne og spredte sig skyndsomt, naar Wettergreen lukkede Døren op, forskrækkede over „det store Hul", som aabnede sig saa uventet midt paa Væggen. Andre gik ind af Vinduerne, saaledes to Kvinder, som, da Fru Wettergreen kom ind i det Rum, hvortil de havde søgt denne Indgang, forklarede, at de vare komne „for at gjøre Missis en Visit"; dog kom denne Forklaring først efter at de under Forsøget paa at slippe bort uden Forklaring havde slaaet et Par Ruder itu. Et Par andre Besøgende, som gik paa Visit ad den samme Vei, havde, da Missis denne Gang ikke indfandt sig, taget en Borddug med sig til Erindring.

Om Vilkaarene for sin Virksomhed i det Hele taget skriver Pastor Wettergreen saaledes: Tidens ustandselige Flugt har, om jeg saa maa sige, allerede før Tiden bragt os tre Maaneder frem i det nye Aar; jeg siger „før Tiden", thi jeg synes, at det er for tidligt, naar jeg anstiller en Sammenligning mellem den forløbne Tid, og hvad jeg i det samme Tidsrum har udrettet. Selv da, naar man har været allermest virksom, synes det Resultat, man ved en saadan Sammenligning faaer ud, aldrig fuldkommen tilfredsstillende, naar man prøver sig selv alvorlig for Gud; hvor meget mindre, naar man maa fælde den Dom over sig selv, at man maatte kunne have udrettet meget Mere, end man har gjort. Jeg tænker herved paa det reent direkte Missionsarbeide; paa Sysselsættelse mangler det vistnok ikke her ude i det travle Afrika;

men om man end kan være saa udmaset om Dagen, at man om Aftenen, trods al den Vold, man gjør paa sig selv, ikke formaaer at læse sit Kapitel i Bibelen, saa at man kan have godt deraf, føler man sig dog derfor ingenlunde tilfreds, naar man ialfald ikke den overveiende Deel af Tiden har været sysselsat med de Ting, som høre til Guds Rige. Men skjønt nu for Aarets tre første Maaneders vedkommende Varmen er en væsentlig Hindring for den omreisende Missionsvirksomhed ialfald paa længere Hold, og skjønt der da som ellers forefalder mange hindrende Omstændigheder, saa ere dog de Mennesker, med hvem man selv i den allerugunstigste Tid kommer i Berørelse, slet ikke faa; kunde man derfor blot komme disse ret tillivs, kunde Ordet faae give det i deres Hjerter ved tusindaarige Fordomme, ved deres hele nationale og sociale System saa stærkt barrikaderede Hedenskab Dødsstødet — ja, skete dette kun for en eneste Sjæl — Resultatet var dog stort. Men her kommer Hovedknuden, hvorledes skal man gribe Sagen an ligeoverfor Mennesker, som have hørt Guds Ord mangfoldige Gange, hvem det alvorligt er bleven forelagt, hvad de maae gjøre, om de ville tænke paa at frelse sin Sjæl; man møder dem igjen atter og atter, vistnok ofte uden at man just altid kommer i Samtale med dem om Guds Ord; men igjen frembyder der sig dog en Anledning, hvor det ligesom falder af sig selv uden at være søgt; nu skulde man da troe, at engang maatte en Bestemmelse tages — dog nei, enten træffer man fremdeles den mest totale Ligegyldighed, hvilket er det Hyppigste, eller ogsaa et Slags Bifald, som virkelig synes at være oprigtigt meent i det Dieblik, men som dog ikke er saa stærkt, at det kan bringe dem til at bryde overtvert. Saaledes kan jeg i enkelte Gaarde sidde i en Hytte for at prædike for 4 a 5 Tilhørere, medens det rundtomkring vrimler af Mennesker, som ikke have andet at gjøre, end at sladre og sjase Tiden væk, kun ikke Tid til at høre Guds Ord. Medens de om Hverdagene kunne komme løbende gjerne en Miil for den ynkeligste Bagatels Skyld, f. Ex. for at tigge om Medicin til en skurvet Hund, saa ville de ikke gaae en Halvfjerdings Vei for Guds Ords Skyld. Hvor tungt det imidlertid er, at man kan gjøre saa Lidet for dem, føle kun de ret, som ere i det.

Fra **Imfule** meddeler Pastor Dahle i Skrivelse af 3die April d. A., at der var kommet 3 Gutter fra Empangeni, hvoraf den ene, Jonathan, var døbt og de 2 øvrige, Ukingwajo og Usimelane, havde Daabsundervisning. Forresten havde han Tjenere fra Egnen rundt omkring. En af dem, en Pige, havde for kort Tid siden erklæret, at

hun vilde blive troende, men hendes Brødre, som havde faaet dette at vide, havde taget hende bort fra Stationen. Til Søndagsgudstjenesten kom der ofte Ingen, og de som kom, gjorde det ofte af andre Grunde, end for at høre Guds Ord. Som en særegen Plage omtaler Dahle, at hans Tjenere gjentagne Gange vare blevne overfaldne og skamslaaede, saa at han maaskee snart vilde blive nødt til at klage til Kongen og Prindsen.

Fra **Inthlasakje** meddeler Pastor Larsen i Skrivelse af 3die April d. A., at den tidligere nævnte Dreng, Urabaji (se Miss.-Tid. for d. A. S. 66 ff.) var blevet taget bort fra Stationen af Høvdingen, Umkrandi, ved Juletider under det Paaskud, at Høvdingen behøvede ham, da han skulde til Kongen for at gjøre Tjeneste, en Grund, som Pastor Larsen ikke finder meget gyldig, da han iblandt de mangfoldige Sønner, som denne Høvding har med sine mangfoldige Hustruer (paa en af sine Gaarde har han f. Ex. hele tolv) maatte kunnet finde en Gut, der kunde være ham til Opvartning under hans Tjeneste hos Kongen. Pastor Larsen troer, at hans sande og dybere liggende Grund er den, at han nu er bleven mere opmærksom paa Christendommens Magt og ikke vil, at nogen af hans Folk skal blive Christen. Urabaji blev imidlertid kun nogle Dage hjemme, saa løb han bort og kom tilbage til Stationen, hvorfra han ikke, uagtet Pastor Larsens udtrykkelige Paalæg, vilde vende hjem igjen, før Umkrandi atter kom og tog ham med Magt. Urabaji var flygtet hjemmefra af Frygt for Trudsler, som Høvdingen havde ladet falde om, at „han, for at faae Grillerne ud af Urabajis Hoved, skulde give ham en saa meget tungere Byrde at bære." Det er nok ikke ganske lette Byrder, disse Zulugutter maae bære paa sine Hoveder, naar de ledsage sine Høvdinger, og dertil falder nok som oftest Reisekosten temmelig knap. Efter 3 Ugers Forløb kom Urabaji atter til Stationen fra Kongegaarden for at sonda, han græd da bitterlig og sagde, at han vilde rømme fra Umkrandi, hvorhen det saa skulde være. Pastor Larsen formanede ham til Taalmodighed og til ialfald ikke at rømme, medmindre det skulde vise sig, at Høvdingen ikke vilde opfylde det Løfte, han havde givet om, at han skulde faae komme tilbage til Stationen, naar Høvdingens Tjenestetid hos Kongen var udløben. — Om den anden af Daabskandidaterne, den S. 66 nævnte Uthlozi, fortæller Larsen, at Høvdingen ogsaa havde forsøgt at tage ham bort fra Stationen, men at dette ikke var lykkets ham, da han ikke havde en saadan Magt over ham, som over sin Brodersøn, Urabaji. Høvdingen har da „tilladt", at Uthlozi skal faae være paa Stationen et Aar, saa

skal han bort derfra, hedder det. Imidlertid synes Uthlozi ikke at tabe Modet; naar Pastor Larsen taler med ham om, hvor slemt det vil blive for ham at bevare sin Christendom i de hedenske Omgivelser, selv om han kan blive døbt før han vender tilbage, svarer Uthlozi: „Naar dette Aar er forløbet, er ogsaa jeg et Aar ældre og kan bedre værge mig imod dem.

Fra Madagaskar.

I det Pastor Borgens Brev fra Slutningen af November f. A., som er meddelt i Miss.-Tid. No. 3 og 4 d. A., fortaltes om, hvorledes vore Missionspræster, Engh og Borgen, vare bestemte paa et Par Dage efter Brevets Afslutning (se S. 110) i al Stilhed at forlade Hovedstaden og gaae til Betafo i Betsileolandet søndenfor Hovedprovindsen Imerina. — I et Brev, dat. 24—28de December f. A. fortsætter nu Pastor Borgen nærmere om Udførelsen af denne Plan. Den 29de November forlode de i al Stilhed Hovedstaden og kom først til Betafo efter 6 Dages Forløb, altsaa den 5te December. Grunden til den langsomme Overreise var, at de kun havde taget 4 Marmiter til hver Bærestol, og dette var atter skeet, fordi de havde anseet det for raadeligst at leie Marmiterne for en heel Maaned for det Tilfældes Skyld, at Regjeringens eller Betafofolkets Holdning skulde nøde dem til efter et kort Ophold paa Stedet at trække sig tilbage; de havde endogsaa forsynet sig med Telt for det Tilfælde, at Folket ikke skulde turde leie dem Huus. — I Betafo vidste man nu imidlertid ikke nærmere Besked om, hvad der var passeret i Hovedstaden ved vore Missionærers tidligere Forsøg paa at komme bort derfra, og Folket der viste sig derfor allerede fra først af særdeles venligt og imødekommende. I de første Dage efter Ankomsten kom de i store Skarer til Enghs og Borgens Bolig for at see paa dem, og jevnlig bade de Besøgende om, at Missionærerne vilde forelæse dem af Skriften, prædike for dem, lære dem at læse, skrive osv. — Fire Dage efter Ankomsten, den 9de December, kom deres Vært til dem og udtalte megen Frygt for Følgerne af, at han havde taget dem i sit Huus, da en af de Fornemme paa Stedet havde oplyst ham om, at de ikke havde Regjeringens Tilladelse til, hvad de havde foretaget sig. Han lod sig imidlertid berolige, da vore Missionærer fortalte ham, hvor aabent og ligefremt de havde baaret sig ad ved sin Bortdragen fra Hovedstaden og desuden paaberaabte den engelske Traktat som Retsgrund for

deres Forehavende*). — Den 16de December kom et Tog fra Hovedstaden med Liget af en 14 Graders Officier, som var død i Tananarivo. Med dette Tog fulgte mange høiere Officierer. Vore Missionærer vare en Smule ængstelige for, hvad dette Tog muligens kunde føre med sig for dem, men Alt gik godt, der udvexledes i al Venskabelighed Gaver af Dollars og Oxekjød, og Rainikiantsa, en i Betafo bosat, i Forfølgelserne prøvet Christen, med hvem Engh og Borgen allerede i Hovedstaden havde stiftet Bekjendtskab, fortalte dem nu, at han i Hovedstaden havde talt med Premierministeren, uden at denne havde ytret det Ringeste om deres Nedsættelse i Betafo. Om en anden 12 Graders Officier fortælles der ogsaa, at han kom til vore Missionærer og udtrykte megen Glæde over, at de nu havde faaet fast Fod i Betafo. Ogsaa den afdøde Officiers Sønner, Rainkotovao og Rafaringia, havde efter Begravelsen besøgt vore Missionærer og talt beroligende Ord til dem, ligesom de ogsaa ved enhver given Anledning, navnlig om Søndagen, mere offentlig paa det Bedste havde anbefalet dem til Folket. — Omkring den 20de December sendte vore Missionærer Bud til Hovedstaden efter ABCer, Psalmebøger og Bibler og fik nu igjennem Medhjælper Niels Nielsen, som med Kvinderne var bleven tilbage i Tananarivo, nærmere Underretning om, hvad der sagdes om deres Foretagende i Hovedstaden. Det lod, som om deres Afreise havde vakt adskillig Opsigt, Premierministeren havde med en vis Fortrydelse ytret: „Se! der gaae disse Mænd fra Norge uden engang at have bedet om Tilladelse", og imellem de høiere Officierer havde der været Tale om den Misbrug, som gjordes af den engelske Traktat; saavel de Indfødte som ogsaa de Engelske havde efter Afreisen med en vis Ængstelighed holdt sig borte fra enhver Berørelse med Vore.

Imidlertid havde nogle af de Fornemme i Betafo ikke mange Dage efter vore Missionærers Komme dertil skrevet til Regjeringen og udbedt sig dens Erklæring om, hvorledes de havde at forholde sig ligeoverfor

*) Det synes imidlertid ikke efter Borgens Brev, som om den madagassiske Regjering er meget tilbøielig til at erkjende denne Retsgrunds Gyldighed. Rainimaharavo, Statssekretæren, benegter den engelske Consuls Ret til at tage nogen fremmed Nations Borgere under engelsk Beskyttelse, paastaaer, at Traktaten kun gjælder engelske Undersaatter, og siger, at den engelske Consul paa denne Maade jo kunde skaffe hvilkensomhelst uvedkommende Nation Adgang til Landet. Pastor Borgen udtaler Frygt for, at Regjeringen neppe vil tillade flere norske Missionærer at drage igjennem Hovedstaden til Betsileolandet paa den samme tvivlsomme og meget omtvistede Basis af den engelske Traktat.

dem. Skrivelsen var, hed det, affattet i en for vore Missionærer gunstig Aand. Den gik ud fra den Forudsætning, at vore Missionærers Sag med Regjeringen var paa det Rene, allerhelst siden de kom fra Dronningens egen Residents, og i Betafo, hed det, vilde Alle gjerne bede, naar blot hendes Majestæt Intet havde derimod. Den 21de December indløb Svar paa dette Brev til Rasolo, en af de Fornemste paa Stedet, som allerede samme Dags Aften til vore Missionærers ikke ringe Glæde og Forundring sendte dem en And, noget Riis og en Deel Løg til Foræring saaledes, som Landets Skik er ligeoverfor Fremmede, naar Alt er vel. Mandag den 23de December kom deres nærmeste Venner og gav dem nærmere Besked om Skrivelsens Indhold. Skrivelsen lød saaledes: „De ere komne for at lære Eder Viisdom, derfor skulle de ikke besværes af Eder. Dog skulle I ikke være tvungne, men frivillige.“ — Pastor Borgen ytrer, at dette Svar vel var dem en glædelig Overraskelse, men at de dog endnu ikke følte sig ganske trygge paa Regjeringens Holdning. Ved Nytaarstider agtede de at sende sine Marmiter til Tananarivo for i Stilhed at hente Fru Engh. Consul Pakenham agtede de med det Første at underrette om det Forefaldne. — Slutningen af Borgens Brev, dat. 28de December, lyder saaledes:

Ramanitra, den i forrige Brev omtalte Tyv, er nu af hendes Majestæt baade skjænket Livet og har derhos erholdt en meget mild Dom, nemlig et Aars Strafarbeide i Kalkgruberne, hvorhen han er sendt. Dette er et langt bedre Udfald af Sagen, end vi turde vente, da fast Alle talte om, at han vilde blive enten dræbt eller bortsendt til Strafarbeide paa Livstid.

Den første Juul, vi have tilbragt paa vor Missionsmark paa Madagaskar, er nu forgangen. Og vi kunne ikke sige Andet, end at den var over Forventning. Sidste Søndag i Advent fremsatte vore Venner Rainkotovao, Rafaringia og Rainikiantsa Forslag om at vi skulde gjøre en Festlighed i Julen ved at kjøbe nogle Levnetsmidler til Bespisning af „de under Himlen Værende“*) (ni ambani an-damitra eller ni ambani ni la-nitra, som det ogsaa kaldes). Da vi kun skulde have at yde ganske faa Penge, bifaldt vi med Glæde deres Forslag, da vi antog, at vi paa den Maade vilde vinde en Smule Tillid hos Folket, der nok har sine forskjellige Meninger om, hvad vi have at gjøre her.

*) Brevet giver ikke nærmere Oplysning om Betydningen af dette Udtryk. Meningen synes at være: en Bespisning for de Gjæster, som efter en almindelig Indbydelse til hele Landsbyens Befolkning maatte ville indfinde sig.

Folket bragte en Mængde Riis til Festligheden. Rangita, en christelig Kvinde, der besøgte os allerede den første Søndag, vi vare her, og som med sine Piger, der lære at synge af vore Marmiter, besøger os ret ofte, sendte os endog en Griis af ikke ubetydelig Størrelse. En meget større tilligemed et Faar blev kjøbt. Paa denne Maade erholdt vi Fødemidler nok til at kunne bespise omtrent 100 Mennesker. Da vore Marmiter og Rangitas Piger allerede ere temmelig flinke til at synge, foranstaltede Rafaringia og Rainkotovao et formeligt Sangertog første Juledagsmorgen. Toget gik først hen paa den nærliggende lille Høi, hvor Adelsmanden boer, derpaa rundt den nedenfor liggende Dam og vendte saa hjem igjen til vor Bolig, da et stærkt Tordenveir med Regnskyl allerede var over vore Hoveder. Derpaa holdt vi vor Gudstjeneste. Da denne var endt, begyndte Bespisningen til Folkets megen Tilfredshed. Først spiste de Adelige og Andre, der ligesaalidt som de spise Flesk. Disse fortærede derfor Faaret, medens de Øvrige expederede Svinene. Da Alle havde sat sig paa Matterne rundt Gulvet, lagde vore 3 fortrolige Venner store Bananasblade for dem; paa disse anbragte man da de nævnte Retter. Det Hele gik meget gemytligt og ordentligt til. Det var os en sand Glæde at see Folket være saa umistænksomt og tilfreds i vort Selskab. Kun Enkelte holdt sig tilbage og vare ikke at formaae til at komme ind, uagtet vi formelig nødte dem, da vi troede, de muligens kunde undsee sig paa Grund af Mangel paa ordentlige Klæder, hvorfor vi ogsaa vare betænkte paa at sende dem Mad, da vi havde i Overflødighed. Men vore Venner fraraadede os det, da de antog, at de Undvigende var bange for vor Mad paa Grund af Forestillingen om og Frygten for, at nogen Trolddom kunde hefte ved den.

En ikke langt herfra boende Huva har allerede flere Gange udtalt Ønsket om snart at blive døbt, hvilket efter al Sandsynlighed vilde være af ikke liden Betydning, da han er Leder for sin Kreds. Første Juledag fremkom han atter med den samme Begjæring, men med mere Bestemthed end tilforn. Handlingen skulde, meente han, foregaae paa Fredag den 27de Ds., da han strax skulde reise til Hovedstaden. Men nu hvisker den ene af 2 døbte Kvinder, der stode hos: „Han har flere Hustruer.“ Og da han paa Spørgsmaalet: „Hvor mange Hustruer har du?“ (firi vadinao?) svarer: „betsaka, mange“, bleve vi meget forundrede og forbausede. Manden kan nemlig temmelig godt læse og har adskillig Bibel- og Christendomskundskab. Da vi nu gave ham god Besked, blev han noget underlig og forlegen, men sagde dog til sin Undskyldning, at

det staaer i Skriften, at den, som skiller sig med sin Hustru, gjør, at hun bedriver Hoer. Da han ogsaa havde faaet Besked herpaa, havde han Intet at sige. Skulde han have havt uærlig Hensigt med sin Daab, skulde det dog ingenlunde have lykkets ham, da vi, inden det var kommet dertil, naturligviis allerførst havde udspurgt ham om hans Familieforholde.

Anden Juledag havde vi Besøg af Rafaravavi og hendes Mand, 2 Adelige, som boe ikke ret langt herfra. De ere Begge døbte. Nogle gunstigt beliggende Jordstykker her ved Betafo er deres Eiendom. Vi bleve ikke lidet glade, da de sagde: „Naar I ville bygge Huse, behøver I blot at tale til os." Noget bedre Tilbud kunde vi under nærværende Omstændigheder vanskelig have faaet. Herren være derfor og for alle Ting lovet!

Senere er fra Pastor Engh indløbet Brev, dat. Betafo 24de Marts d. A., som vi hidsætte i dets Heelhed.

„Af Borgens sidste Brev til Eder, dat. Betafo 28de Decbr. f. A., ville I have erfaret, at vi (B. og jeg) kom herned 4de Decbr., fik et af Stedets største Huse tilleie for 5 sh. om Maaneden, at dette Strøg er meget folkerigt og synes velskikket for en Missionsmark, hvorfor vi skulle være meget glade, om Regjeringen ikke vil vanskeliggjøre vor Forbliven her. Nu kunne vi med Glæde og Tak til Gud ogsaa berette, at Nielsen med Kone samt min Kone ere vel komne herned, og at vi Intet have erfaret om Indblanden i vore Anliggender fra Regjeringens Side. Rygtet fortæller, at, da Dronningen af Folkets Udsendinge her blev tilspurgt angaaende vor Stilling, blot svarede: „Værende tilbagevendte de, men gik dog." Og Premierministeren skal paa en lignende Forespørgsel have svaret: „Dersom de befatte sig blot med Gudsdyrkelsen, saa skulle de ikke røres; men beskjæftige de sig med Andet, da sig til." Disse og lignende Udtalelser til Folket ere jo Mere, end vi kunde vente, naar vi erindre Sekretærens Trudsel til os (cfr. Borgens næstsidste Brev). Ved Nytaarsfesten vare flere af de Fornemste her oppe i Hovedstaden, og der fortælles, at Nogle af dem skulle have sagt til Sekretæren, at Folk her ønske at bede og dyrke Gud, men ere bange, at dette kunde gjøre dem til Syndere i Dronningens Øine, hvortil han skal have svaret: „Se ogsaa vi, som daglig staae for Hendes Majestæt, bede dog, og hvorfor skulle da ikke I kunne bede?" Nu, hvor sande saadanne Beretninger ere, kunne vi ikke indestaae for; vi have dem fra tredie og fjerde Haand, og Folket her er vel vant til at lyve og smigre. Imidlertid ere vi nu Alle komne hertil og ere i en vis Forstand bosatte paa

Stedet. Mandag mellem Juul og Nytaar sendte vi 8 Mand, som havde baaret os herned, og hvoraf flere vare meget paalidelige Gutter, for at hente min Kone; vi tænkte nemlig, Toget vilde blive for stort, dersom Nielsens ogsaa skulde komme med det samme. Hun forlod Hovedstaden før Solopgang 2den Nytaarsdag og kom herned den 4de, efter den særdeles hurtige Reise paa 3 Dage; dog kom hun i meget nær Berørelse med en Mordhistorie, hvilket gjorde Reisen mindre behagelig. Da Floderne i Løbet af Januar stige til det Høieste og først i Slutningen af Februar falde igjen, saa blev det først muligt for Nielsens at komme efter 3die Marts, medens Borgens og mit Tøi kom i Midten af Februar. Paa denne Tid laa Dronningen meget syg paa sit Lyststed Ambohimanga, og det rygtedes i Hovedstaden, at hun var død. Før dette Rygte kom ud, havde hun befalet Officererne at holde sig hjemme og have sine Vaaben paa rede Haand, hvilket tydede paa, at hun var bange for Oprør. Vor Sproglærer, Andrianjafy, raadede Nielsen til ikke at reise hertil i den Tid, da det vilde være bedst, sagde han, at Nielsen var i Hovedstaden, om Dronningen skulde døe, for at han da kunde gjøre Anstalter til at faae os derop, førend den sandsynlig indtrædende Lovløshedens Tid begyndte. Men aldeles ude af Stand til at afgjøre, hvor det sikreste Sted maatte være i en saadan Lovløshedens Tid, og snarere tilbøielige til at antage, at Veien til ligesom Hovedstaden selv vilde være de mindst sikre Steder, raadede vi i Herrens Navn Nielsen til at komme herned saa snart som muligt, hvilket han ogsaa selv helst ønskede, da jo Rædselstiden var noget blot Muligt, skjønt rigtignok meget Sandsynligt, hvis Dronningen døde; men dette fik da staae i Guds Haand. Nielsens forlod Hovedstaden 27de Febr. og kom som sagt 3die Marts herned med alt Sit. Vi vare da ikke lidet glade over at være Alle samlede her paa den egentlige Arbeidsmark. Nielsens have endnu intet Huus faaet, men boe paa Forsamlingshusets Loft, hvor vi boede de første to Maaneder.

Siden vi sidst skreve Eder til, ere desværre 2 Gutter dræbte i vor Tjeneste. Nogle Dage før Juul sendte vi vor Kok, Rainitsimiombolahy (han bad selv om at maatte faae gaae) op til Hovedstaden for at hente Lærebøger og nogle andre Smaating. Han skulde holde Juul deroppe og saa komme tilbage. Ved Ankomsten gav han Nielsen Beskeed, men kom allerede 2den Juledag igjen for at gaae; Nielsen ytrede, at han gjerne kunde vente nogle Dage, da de erholdte Bøger vare meget faa; thi Bogtrykkeren, som vare fraværende, ventedes i de første Dage; men

Gutten troede det var bedst at gaae med de faa ABCer og Psalmebøger, da vi hernede vare meget forlegne. Min Værktøikiste var netop kommen fra Tamatave, og hernede var lidet eller intet Værktøi for Huusreparation, hvorfor Gutten lovede at søge en Kammerat og bringe Kisten med ned. Snart kom han med en af sin Herres Gutter, der medbragte skriftlig Tilladelse fra Herren. De bandt Kassen til Bærestangen og fik sine Kostpenge; men saa blev den sidst Ankomne modløs over Kassens Tyngde og vilde ikke gaae. Kokken, ikke kviende sig for Byrdens Tyngde, hentede strax en Anden, og snart droge de afsted. Da de kom omtrent halvveis hertil, forlod de den større og dem velbekjendte Vei for at gaae en liden Gjenvei, sandsynligvis forledede dertil af Morderne, sammen med hvem de havde overnattet, og som formodentlig have anført som Grund, at de derved skulle undgaae et vanskeligt Overfartsted paa den Flod, ved hvilken de myrdedes. Ved Floden i Ly af en liden Bakke ikke langt fra den egentlige Vei bleve disse arme Bærere gjennemborede. Laaget paa Kassen knustes og dens Indhold toges paa Bøgerne og nogle Skruer nær. Dette Mord skete 4 a 5 Dage, før min Kone passerede Stedet, og paa en Markedsplads 3 Timers Vei derfra fik hun Besked om Mordet. Hun havde ingensomhelst Frygt havt for Reisen ned, naar hun kun havde skikkelige Gutter; men her blev hun meget ængstelig. Nogle Skridt fra Bærestolen hørte hun en Mand fortælle to af Gutterne om Mordet, hvoraf hun forstod blot enkelte Ord som vazaha (Europæer) og roa lahi maty (2 Mand dræbte), og faldt strax paa den Tanke, at vi vare dræbte. En af Gutterne kom løbende med Taarer i Øinene og aldeles ude af Fatning for at fortælle hende Sagen, som han slet ikke kunde forklare paa en saadan Maade, at hun med sit lidet Kjendskab til Sproget kunde komme bort fra det første Indtryk. Endelig kom den Anden mere besindig og sagde hende, at det ikke var vazahama selv, som vare dræbte, men deres Byrdebærere. Reisen fortsattes da i Herrens Navn. Ved Ankomsten til Mordpladsen vilde Bærerne begrave de Myrdede, men da dette vilde have forsinket Reisen, og hun havde maattet overnatte i Nærheden, befalede hun ikke at standse, men fortsætte Veien. I den nærmeste By, Ambatotsipihina, ¼ Times Vei fra Mordstedet, tilbød Høvdingen for 1 Dollar at begrave de Døde og hente Bøgerne, men for ikke at vente og overnatte paa dette uhyggelige Sted, fortsatte hun Reisen til nærmeste By, nogle Timers Vei længere mod Syd. Strax min Kone kom hertil, sendte vi 6 Mand derhen forat begrave Ligene og om mulig at komme paa Spor efter Morderne og Værktøiet;

men de saae Intet uden Kassen, nogle Skruer og et Par Blade af mine Alterbøger. Indbyggerne fortalte, at de havde seet nogle Personer fare forbi i stor Hast den Dag, Mordet skulde være begaaet. — Til Tabet af Værktøiet, der uden al Fragt har kostet omtrent 40 Spd., hvilket vistnok var Lidet sammenlignet med Gutternes Drab og det sørgelige Bevis, vi derved have faaet paa Veienes Usikkerhed her i denne Deel af Landet, kom nu ogsaa den Godtgjørelse, Gutternes Herrer fordrede. Det er Skik, at Slaverne, naar de skulle gjøre en længere Tur for eller med Europæerne, bringe skriftlig Tilladelse fra sine Herrer; men dette iagttages i Regelen ikke for en mindre Tur; et mundtligt Vidnesbyrd fra Gutter, man kjender, antages somoftest for godt. Nielsen tog ogsaa dennegang Kokkens Vidnesbyrd for godt angaaende sin Kammerats Tilladelse. Nu, efterat Gutterne vare døde, kom Guttens Herre (Søn af Ratsimandiso), paastod, at hans Gut havde gaaet uden Lov, og gjorde Krav paa 50 Dollars som Godtgjørelse. Den anden Herre, der havde givet os sin Gut i Tjeneste, kunde jo ikke med Rette fordre Noget; men da han paastod, at Gutten sidste Gang ikke havde hans Tilladelse til at gaae ned igjen og truede med at skrive til Dronningen og kalde mig til Hovedstaden osv., saa troede Nielsen, at det var bedst at give ham 20 Dollars, thi saalænge den Sag ikke var ordnet, kunde han ikke reise herned. Paa den Maade vilde maaske ved Sagens Videregaaen Udgifterne være blevne større for os, om end Kokkens Herre ikke havde faaet en Skilling, som han jo rimeligviis ikke havde; thi hans Paastand var aldeles ugrundet. Han kom nemlig til Nielsen samme Dag, Gutterne vare gaaede, og talte Intet om, at Gutten ikke havde hans Tilladelse, men forundrede sig blot over, at ikke begge hans Gutter vare gaaede. Ratsimandiso's Søn lod sig nøie med 34 Dollars. Kokken var, hvad man her kalder en Beder, og en af Sandheden tilsyneladende gjennemtrængt Charakter, men ikke døbt. Den Anden kjendte vi ikke.

Med Hensyn til Folkets Stilling til Sandheden, da synes der at være ikke ubetydelige Brydninger. Mange have utvivlsomt stor Lyst til at lære; om denne Lyst for de Flestes Vedkommende er Begjærlighed efter guddommelig Oplysning eller blot efter menneskelige Kundskaber, kunne vi ikke afgjøre, skjønt vi ere meget tilbøielige til at troe det Sidste. Enkelte, som komme her meget trolig baade Søndag og Hverdag, klage over, at Bespottelsen er stor fra alle Kanter, saa at Mange trække sig tilbage af dem, der have havt gode Forsætter. En 8 Graders Mand tæt ved os var i Begyndelsen meget flittig og syntes at være Sandhedens Annam-

melse nærmere end nogen Anden her, men i den sidste Tid har han ganske trukket sig tilbage; paa Spørgsmaal om Aarsagen lød Svaret: „Han er overvunden af Spotterne.“ I Regelen holde de Fornemste af Folket sig i fornem Afstand fra Christendommen; men dette forundrer os rigtignok ikke, da de næsten Alle ere Polygamister og ganske Slaver af Drukkenskabslasten; naar de besøge os, ere de i Regelen berusede. 3 Sønner af Rasolo, den øverste Adelige her, holde stadig ved at besøge os, men det er dem næsten umuligt at overvinde Brændevinet, skjønt de indsee dets Daarlighed. Rigtignok ere vi den sidste Tid mindre plagede af Berusede, da vi ikke vise dem nogen Opmærksomhed, men sige dem, at vi ikke tale med Berusede, enten de ere Over- eller Underordnede. Iøvrigt viser Folket sig meget skikkeligt ligeoverfor os, saa vi kunne ikke sige, vi lide nogen Overlast af det. Der tales om Tyverier i Mængde rundt omkring os, men vi have hidindtil været ganske frie. Tyven bruger ikke her at bryde ind gjennem Døre og Vinduesglugger, men undergraver Husets Vægge om Natten og det saa stille, at selv ikke Hunde vaagne. 2 Huse tæt ved Borgens Huus bleve gjennemgravne ved Nytaarsfesten og Adskilligt stjaalet i det ene af dem. — Hvad Søndagsgudstjenesten angaar, da have vi vort lille Forsamlingshuus overfyldt baade For- og Eftermiddag, saa vi have ondt for at tilveiebringe nogenlunde Ro under Gudstjenesten, thi det rummer kun vel 100 Personer, naar der skal være nogenlunde Plads, men somoftest trænge omtrent 200 sig ind. Hidindtil har det været umuligt at holde Gudstjeneste ude for Regns Skyld. Vi holde Gudstjeneste baade For- og Eftermiddag; fra Begyndelsen af Februar har Borgen prædiket hver Søndag. — Da som sagt det nærværende Forsamlingshuus er saa aldeles for lidet, have vi tænkt i den tilstundende tørre Tid at bygge et større Huus. Efter de Indfødtes Maade at bygge paa ved at lægge Lag af Leer ovenpaa hinanden have vi troet at kunne faae et Huus paa 25 Alen langt og 12 Alen bredt for 60 til 70 Dollars. Ved at faae et eget Forsamlingshuus ville vi ogsaa komme ud af Afhængighedsforholdet til vort nærværende Forsamlingshuus's Eier, der er os en reen Plageaand og tildeels truer med at tage Huset igjen. Rafaravavis Løfter om Byggegrund vare os ikke til stor Hjælp, da hun ikke har nogen, som vi synes om, og forresten synes hun ikke mere at være os særdeles gunstig, da hun aldrig kommer her i den sidste Tid. Vi besøgte hende Nytaarsdag og hun bad da saa meget om, at En af os maatte komme og boe der; men da hun skrev til Hovedstaden desangaaende, sendte

Rev. Toy's Menighed hende en indfødt Prædikant, der underholdes af Menigheden deroppe, og dermed er hendes Tilslutning til os paa en Maade forebygget. Da Folket heromkring har vist sig meget bange med Hensyn til Byggegrundspørgsmaalet, har dette ikke forvoldt os saa liden Bekymring; men Herren, som saa ofte viser sin Magt og Naades Storhed da, naar alle menneskelige Støtter briste, har ogsaa storligen glædet vore Hjerter i disse sidste Dage med Løsningen af Spørgsmaalet om Byggegrund. Rasolo, som ikke engang havde gjengjældt vor Visit til ham, strax vi kom her, var den Mand, vi ventede os Mindst af, og han udøver en stor Indflydelse, da han sees op til som en liden Konge her. For en Uge siden kom han imidlertid hjem fra Sirabe, hvor han tilbringer det meste af sin Tid i Forretninger, i Anledning af en Slægtnings Død. Vi gik til Sørgehuset og gav en Dollar, det er nemlig Landets Skik at give sin Deeltagelse tilkjende ved at give vola keby (lidt Penge). Da vi gav os god Tid, kom vi i en ikke lidet livlig Samtale med de Tilstedeværende angaaende Skabelseshistorien, Søndagens Helligholdelse o. s. v. Nu, Dollaren og Besøget, men vistnok i Særdeleshed en Vinterfrakke, som Borgen havde lovet Rasolos ældste Søn, hvis vi af dem fik Byggegrund, havde tilsyneladende gjort Gubbens Hjerte venlig stemt mod os. Den følgende Dag fik vi Audients igjen angaaende Jorden. Vi gik strax løs paa Sagen og spurgte ham, hvor han vilde, vi skulle bygge Forsamlingshuus; thi vort nærværende, sagde vi, var altfor lidet for den Mængde Mennesker, der havde Lyst til at høre Guds Ord. Hertil svarede han, at Hds. Majestæts Land var meget rummeligt og efterdi det behagede os at boe inden dets Enemærker, saa maatte vi bygge, hvor det syntes os bedst; „thi vi sælge ikke Grund og heller ikke leie vi bort", sagde han; „men vi glæde os, naar I ville boe sammen med os." De Omkringsiddende stadfæstede, hvad Gamlingen sagde, ved enkelte bekræftende Udraab. Da vi ønskede at faae hans Udtale om et bestemt Sted, paapegede vi de Steder, vi ønskede saavel til Forsamlingshuus, som til de senere paatænkte Vaaningshuse. Rasolo og alle Tilstedeværende gik strax ind paa, at vi maatte benytte de før nævnte Jordstykker til omtalte Huse. Da vi tilsidst spurgte om der var noget mere at bemærke, lød Svaret: Vita fa reikitro (det er færdigt; thi det er gaaet ind paa d. e. antaget). Borgen hentede strax Frakken, som vi da overbragte til Rasolo, bemærkende, at vi dermed vilde gjøre Venskabspagt med ham og hans Familie (det maatte nemlig ikke hedde, at vi dermed takkede for Jorden; thi da vilde man snart have beskyldt ham for at

have solgt eller givet os samme, Noget, Madagaskarerne ere ligesaa bange for, som for sit Liv). Der lød da „traranlitra" fra alle Kanter, og vi gik bort med et i Sandhed lettet Hjerte. At vi vel ville have at putte Lidt i dem, som kalde sig Jordens Indehavere, vil have Mindre at betyde. — Da det gjælder at benytte den tørre Tid af Aaret, haabe vi, at Hovedbestyrelsen og Biskopen ikke ville lægge os tillast, at vi begynde paa dette Byggearbeide, førend vi have indhentet Eders Betænkning desangaaende. Med Hensyn til Vaaningshuse derimod have vi (B. og jeg) troet at kunne hjælpe os med vore leiede Huse, til vi faae Besked fra Eder. Borgen har leiet et lidet Huus for 2 s. 6 d. pr. Ugemaaned, Kjøkken til ham have vi kostet op til ham for 3¼ Dollar. Jeg har 2 leiede Huse, et lidet til Kjøkken og et lidt større til Bolig for tilsammen 5 s. pr. Ugemaaned. Men for Nilsens Vedkommende bliver det maaskee nødvendigt at opføre et lidet Huus, da han intet kan faae tilleie. Skjønt vore nærværende Huse ere meget billige, saa vil det dog i Længden være en Besparelse at bygge selv; et Huus 3 Gange saa stort som det, jeg beboer, og noget bedre opført efter indfødt Byggemaade, vil komme paa omtrent 60 Dollars, rigtignok blot med Lemmer istedetfor Vinduer. — Naar Hovedbestyrelsen og Biskopen godhedsfuldt udtale sig angaaende denne Byggen, saa skulde det være os kjært at vide, om vi skulle bygge 2 eller 3 Vaaningshuse. Her kan jo være Arbeide nok for 3 Mand, men det kan være Spørgsmaal, om det ikke vilde være hensigtsmæssigt ogsaa at optage et andet Sted. At flytte til Ratsimanampona og Rasaravavi kan der jo ikke længer være Tale om; men Landet er vidt nok, og der er Folk nok baade nær og fjernt. Rangita, vor trofaste Veninde indtil denne Tid, har bedet om, at een af os maa komme derhen, men det er noget nær, blot 1½ Times Vei i Øst herfra.

Vi have hele Tiden, siden vi kom her, følt Savnet af en paalidelig, indfødt Mand til at være os behjælpelig i mange Tilfælde. Vi have derfor i disse Dage taget en Mand i vor Tjeneste for 2 Dollars om Maaneden og Riis (Ophold). Rainiketamanga er hans Navn; han er Statssekretærens Adjutant af 9 Grader og tilhører Toy's Menighed. Han kom her strax efter Juul og tilbød sin Tjeneste, men vi sagde, at vi ikke kunde tage Nogen af en anden Bekjendelse i vor Tjeneste; vi forelagde ham vor Lære om Daab, Nadvere og Absolution. Hvad Daab og Nadvere angaaer, sagde han, da er ikke blot han, men næsten $^2/_3$ af de indfødte Prædikanter i Hovedstaden af samme Betragtning som vi. Absolution var ham derimod ganske ubekjendt; men da han hørte Grun-

dene for den, saa syntes han ikke at have nogen Betænkelighed ved at gaae ind paa den. Han havde nogle Forretninger at udføre dengang og gik, men kom igjen for nogle Dage siden for at være hos os og gjøre, hvad vi sætte ham til, enten med Underviisning eller Andet. Han læser og skriver godt og synes at være en til mange Ting brugbar Person.

Hermed vore forenede Hilsener til Hovedbestyrelsen, Missionseleverne og øvrige Missionsvenner.

Kredsforsamlingerne 1868.

3. Christiania Kredsforsamling.

Aar 1868 den 27de Juni afholdtes ifølge sidste Kredsforsamlings Beslutning og Kredsbestyrelsens nærmere Bestemmelse Kredsforsamling for Christiania Kreds's Missionsforeninger paa Kongsberg.

Klokken 8 Morgen samledes de Deputerede i en Festsal i Hôtel de Scandinavie. Da Formanden for Kongsbergs Missionsforening, Cand. theol. Saxegaard, havde Forfald, bød Stedets Præst, Sognepræst Thorne, de ankomne Missionsvenner velkommen og udtalte Ønske om, at Herren maatte velsigne Mødet. Kredsbestyrelsens Formand, Sognepræst Sven Brun, opfordrede derefter til Afsyngelse af Psalmen: „I Jesu Navn skal al vor Gjerning skee", hvorpaa han under Bøn om, at Herrens Naade og Barmhjertighed maatte udrette Alt til hans egen Ære og til hans Menigheds Opbyggelse, holdt et indledende Foredrag, hvori han udviklede Øiemedet med Missionsselskabets Kredsforsamlinger. Disse skulde danne et Led i Selskabets Bestyrelse; hvad der vilde blive forelagt dets Generalforsamlinger til Afgjørelse, skulde først overveies og prøves af Kredsforsamlingerne; hvad der paa disse behandledes, kunde være af stor Vigtighed; men naar, som paa nærværende Forsamling, de af Selskabets Hovedbestyrelse forelagte Sager ere af meget liden Betydning, kunde der vel spørges, hvorfor der skulde sammenkaldes en saa stor Forsamling af Mennesker fra forskjellige Egne, og ofres baade Tid og Penge og Kræfter paa saadanne Ubetydeligheder. Men her maa mærkes, at Kredsforsamlingerne ogsaa have en anden Hensigt, nemlig at være Sammenkomster af Missionsvenner til fælles Opbyggelse og til Missionslivets Vækkelse rundt om i Menighederne; Erfaring har vist,

at Kredsforsamlingerne have været et velsignet Middel hertil, og at de Ofre, Missionsvennerne for disses Skyld maae gjøre, derfor bære sin gode Frugt. Han endte med Bøn om, at der ogsaa fra dette Møde maatte udgaae en saadan Velsignelse.

Derefter bleve de Deputeredes Fuldmagter modtagne.

Foruden de tilstedeværende Medlemmer af Kredsbestyrelsen, Pastor Sv. Brun og Raadmand Ebbell, fremmødte 97 Deputerede fra 63 Foreninger.

Efterat Provst Hanges Forslag om at vælge Ordfører ved Akklamation var forkastet, blev Hange Ordfører med 62 Stemmer; Sognepræst Brun havde derefter de fleste Stemmer (33). Den valgte Ordfører oplæste derefter Kredsbestyrelsens Aarsberetning og Hovedbestyrelsens Cirkulære til Kredsforsamlingerne. Præsterne Berg og Flood opnævntes som Sekretærer. Diskussionen angaaende Hovedbestyrelsens Forslag indledes med den Udtalelse af Ordføreren, at han fandt det foreslaaede Tillæg til Selskabets Grundregler overflødigt, da ethvert af Selskabets Medlemmer ogsaa nu havde Ret til at fremkomme med Forslag i Selskabets Anliggender, men kun var paalagt at indsende samme til Hovedbestyrelsen, der har at prøve dem, inden de komme til Generalforsamlingens Afgjørelse. Pastor Blessing var heri ikke enig med Ordføreren; han formeente nemlig, at kun et Medlem af Hovedbestyrelsen har Ret til at fremkomme med Forslag og faae det behandlet paa Generalforsamlingen uden Hensyn til Grundreglernes § 12, der fordrer, at de Forslag, der af Hovedbestyrelsen affendes til Generalforsamlingen, maae saa betimelig blive Hovedbestyrelsen tilsendte, at de kunne blive samtlige Foreninger iforveien meddeelte. Men hvad der ikke har været Ret, har været Praxis; der har oftere været fremsat Forslag af Andre end Hovedbestyrelsens Medlemmer og taget under Behandling, og det vilde være godt, om den bestaaende Praxis blev lovhjemlet. — Sognepræst Sven Brun fandt det forbausende, om Hovedbestyrelsen hidtil skulde have havt en saadan Eneret til Forslag, og gjorde gjældende, at Selskabets Grundregler altid have været opfattede saa, at ethvert Medlem har Forslagsret; en Berøvelse af en saadan Ret maatte være udtalt i Grundreglerne, saafremt den existerede. Ordføreren erklærede endog, at han, som har deeltaget i Selskabets Anliggender fra dets Begyndelse, var overbevist om, at Retten til at fremsætte Ændringsforslag under en Sags Behandling og overhovedet Ret til gjennem Hovedbestyrelsen at fremkomme med Forslag, Missionen vedkommende, altid havde tilhørt ethvert af Selskabets Medlemmer. Hovedbestyrelsen havde kun den samme

Ret som ethvert andet Medlem af Generalforsamlingen, at gribe ind i Forhandlingernes Gang. — Der ytredes fremdeles, at det ikke kunde skjønnes, hvorfor Hovedbestyrelsens enkelte Medlemmer skulde have nogen Fortrinsret til paa selve Generalforsamlingen at fremkomme med Forslag, da disse maatte have lettere Adgang end enhver Anden til at fremsætte Forslag i betimelig Tid, hvorimod Pastor Blessing indvendte, at Grundreglernes § 8 udtalte, at Hovedbestyrelsens ved Generalforsamlingen nærværende Medlemmer havde Forslagsret og Stemme, og at han godt kunde skjønne, hvorfor Grundreglerne opstillede en saadan Undtagelse, da Hovedbestyrelsens enkelte Lemmer kunne være saa inde i en Sag og kunde formaae at fremsætte den saa, at den strax burde fremmes, medens Bænkeforslag ikke havde Krav paa Afgjørelse inden Generalforsamlingen. Han ansaa det farligt, at ethvert Medlem af Generalforsamlingen, om end undtagelsesvis, skulde have Ret til at faae sit Forslag fremmet, og fordi det allerede var betænkeligt, at Hovedbestyrelsen skulde være forpligtet til at tage ethvert Forslag ad notam, vilde den nu, at Forslaget først skulde prøves af Kredsforsamlingerne. Derimod havde han selv ved sidste Generalforsamling i Throndhjem villet gjøre sin Ret som Medlem af Hovedbestyrelsen gjældende, idet han fremsatte et Forslag til Generalforsamlingens Afgjørelse (angaaende Opførelsen af et Missionshuus); men Sagen blev rigtignok negtet Fremme. Til hvad der af Skolelærer Dvrum ytredes, at Praxis havde hidtil været, at Hovedbestyrelsen alene fremsatte Forslag, og at den havde lagt andre Forslag ganske tilside, blev der sagt, at nye Sager af mindre Vigtighed, f. Ex. Pengebevilgninger, havde været afgjorte endog, uden at Hovedbestyrelsen derom havde været forespurgt; men at det altid vilde være bedst, at et Forslag underkastedes Hovedbestyrelsens kyndige Prøvelse, og at det da kunde vise sig at være af den Beskaffenhed, at det strax burde begraves; imidlertid kan Generalforsamlingen ogsaa nu forpligte Hovedbestyrelsen til at tage et fremsat Forslag under Overveielse og faae det under næste Generalforsamlings Afgjørelse. Hovedbestyrelsen har altid med Begjærlighed modtaget ethvert Forslag til Behandling og dermed vist, at den erkjender Enhvers Ret til at fremsætte Forslag. Fra den anden Side blev der udtalt, at Hovedbestyrelsen ingenlunde havde godkjendt en saadan Ret; men at det kun var en Velvillighed fra Hovedbestyrelsens Side, naar den havde taget de fremsatte Forslag under Behandling. At Hovedbestyrelsens Opfatning var den, at ikke ethvert Medlem af Selskabet havde Forslagsret, beviste dens dette Aars Kredsforsamlinger

forelagte Forslag til en ny Paragraf i Grundreglerne. Modparten kunde dog ikke erkjende en saadan Opfatnings Rigtighed og gjorde opmærksom paa, at Grundreglernes § 9 tilstod ethvert Medlem af Selskabet Forslagsret ved Kredsforsamlingerne, og analogt hermed vilde det være, at det samme var Tilfældet ved Generalforsamlingerne; den kunde derfor ikke være med paa at underkjende den Ret, som Selskabets Medlemmer allerede havde, ved at optage en Paragraf af et Indhold som den foreslaaede; Selskabets hele Bygning er demokratisk; det kunde derfor umuligt være saa, at Selskabets Medlemmer ikke skulde have Forslagsret. Debatten viste imidlertid, at der var Tvivl om Grundreglernes Mening, hvorfor der fra andet Hold meentes, at det var bedst at hæve Tvivlen ved at sætte Sagen fast. Der lagdes endelig paa Hjerte, at det syntes, som om Grundreglerne aldrig skulde faae Ro, og at man derfor burde være meget varsom med Forandringer; her var en Forandring ikke fornøden, da der aldrig havde været Strid med Hovedbestyrelsen om Selskabets Medlemmers Forslagsret. Sagen havde saadant Udfald, at Kredsforsamlingen med 51 Stemmer erklærede sig for Ønskeligheden af en ny Paragrafs Optagelse i Grundreglerne, for at det skulde blive lovhjemlet, at ethvert Medlem af Selskabet har Ret til at faae et Forslag fremmet, selv om Hovedbestyrelsen ikke optager det som sit.

Hvad den foreslaaede Paragraf angik, fandt man den for lang og kunde nok ønske endeel Redaktionsforandringer i den; man blev imidlertid enig om ikke paa Stedet at gjøre saadanne, idet man ansaa det for bedst, at Hovedbestyrelsen selv omredigerede den, naar den skulde fremsættes for en kommende Generalforsamling. Der antydedes, at Tillægget: „til Forandringer i — vedkommende Selskabets Administration“ maaskee kunde udgaae, da man ikke var paa det Rene med Forstaaelsen af den derved gjorte Indskrænkning; ligesom der udtaltes den Formening, at hele den foreslaaede Paragraf bedst burde optages som en Tilføielse til § 8 istedetfor som en mellem §§ 9 og 10 indskudt Paragraf.

Derefter blev man opfordret til at ytre sig om Kredsbestyrelsens Beretning. Her gav Meddelelsen om Christiania Kredses Deling Anledning til forskjellige Spørgsmaal om, hvorledes Kredsforsamlingen skulde forholde sig ved Valg af Sted for næste Kredsmøde, med Valg af Kredsbestyrelse o. s. v. Sognepræst Brun udtalte sig først om, hvorledes det var gaaet til med Kredsens Deling. Kredsbestyrelsen havde Intet havt med Sagen at gjøre; den havde kun gjennem Rygter erfaret, at der forhandledes om Kredsens Deling, idet der var skeet

Forespørgsel til Foreningerne vestenfor Christianiafjorden om Tilslutning til en ny Kreds, og da Kredsbestyrelsen tilskrev Hovedbestyrelsen med Begjæring om at faae vide, hvorledes det forholdt sig med Kredsens Deling, fik den til Svar, at Hovedbestyrelsen allerede havde givet sit Samtykke til, at en i Drammen nedsat Committee skulde ordne den nye Kreds, eftersom 50 Foreninger havde erklæret sig for en saadan; dog var Hovedbestyrelsens Samtykke givet under Forudsætning af, at Kredsbestyrelsen skulde faae Anledning til at udtale sig om Sagen, og Kredsforsamlingen paa Kongsberg vilde sanktionere det Skete. Herom kunde der nu ikke være Tale; Sagen maatte betragtes som afgjort; kun maatte det være ham tilladt at udtale, at Delingen ikke behagede Christiania Kredsbestyrelse; Christiania Kreds gaaer glip af sine bedste Kræfter og faaer et langstrakt Territorium at styre, og at vedligeholde og belive Missionsinteressen paa et saa stort Felt anseer den for meget vanskeligt med de Kræfter, der nu staae til dens Raadighed. Kredsbestyrelsen føler sig ikke fornærmet over, hvad der er skeet; men den havde følt Trang til at udtale sig om Forslaget til Kredsens Deling; dog Feilen laa ikke saameget hos Committeen i Drammen, som hos Hovedbestyrelsen, der skulde have sendt Sagen til Kredsbestyrelsens Betænkning *). Hvormeget end denne Deling smerter, skulde den dog ikke betragtes som noget Schisma mellem de to Kredse; skilte vilde de dog være sammen i

*) Hovedbestyrelsen har bemyndiget Missionstidendens Udgiver til paa dens Vegne at erklære, at den ikke kan erkjende Berettigelsen af den Anke, som Ordføreren i Christiania Kredsbestyrelse saaledes har fremsat imod den. Hovedbestyrelsen troer nøiagtigt og samvittighedsfuldt at have fulgt den Anvisning for denne Sags Behandling, som var den given ved den af Generalforsamlingen i Bergen i 1864 meddeelte Fuldmagt, saalydende: „En ny Missionskreds oprettes paa Østlandet, naar et saadant Antal af Foreninger, som Hovedbestyrelsen maatte finde passende, derom fremsætter Ønske.“ Hovedbestyrelsen finder fremdeles, at hvad der i denne Sag passerede ved Kredsforsamlingen paa Kongsvinger i 1866, end yderligere retfærdiggjør den Fremgangsmaade, den her har fulgt. Da denne Sag i Februar d. A. af den til sammes Ordning i Drammen nedsatte Committee blev Hovedbestyrelsen forelagt, kunde denne i Sagens daværende Stilling ikke finde nogen Opfordring til at indhente Christiania Kredsbestyrelses Betænkning, før den afgav sin Kjendelse, om det af Committeen i Drammen opgivne Antal Foreninger kunde ansees som passende for Dannelsen af en ny Kreds. Hovedbestyrelsen har aldrig meent, at Christiania Kredsbestyrelse Intet skulde have med denne Sag at gjøre, men til at give Committeen i Drammen nogen Paamindelse om, før den dannede den nye Kreds, at conferere med Christiania Kredsbestyrelse, fandt den saa meget mindre nogen Anledning, da der

Aanden, og idet Christiania Kreds har det Haab, at Han, fra hvem al Velsignelse kommer, ogsaa vil antage sig dens ringe Stræben og smaae Kræfter, takkede den gjennem ham de Foreninger, der nu forlade den, for al udviist Broderlighed under deres Samvær hidtil. Pastor Blessing, Formand i den i Drammen nedsatte Committee, kunde gjerne indrømme, at det var en Formfeil ikke at sende Sagen gjennem Kredsbestyrelsen, men mindede om, at man dog i Foreningens Indberetning ved Nytaar havde antydet, at man vilde faae Sagen afgjort. Man havde frygtet for at komme ind i Skriveriets Vidtløftigheder; dertil kom, at man ved Kredsforsamlingen paa Kongsvinger havde erklæret, at man ikke vilde have Mere med Sagen at bestille. Committeen i Drammen havde derfor henvendt sig til endeel Foreninger med Spørgsmaalet: Kunne vi faae Lov til at oprette en ny Kreds? og bejaende Svar var indløbet fra nogle og femti Foreninger. Det var dem kun om at gjøre at fremme Missionssandsen, og dertil ansaae de Kredsens Deling for et godt Middel; det var heller ikke uden Betydning, at denne Deel af Landet derved vilde faae to Stemmer og dermed en større Vægt i Afgjørelsen af Selskabets Anliggender; han tvivlede om, at det stod saa godt til paa Vestsiden, at Østsiden skulde ved sammes Fraskillelse lide et saa føleligt Tab, som det var sagt, det vilde være; Østsiden havde dog fremdeles et overveiende Antal af Foreninger. Kredsbestyrelsen kan vistnok bevirke Hovedbestyrelsens Beslutning forandret; men dette antog han dog, at den ikke vilde gjøre, hvorfor ogsaa han vilde i de fratrædende Foreningers Navn udtale sin Tak for Samværet, de ville bevare Erindringen om dem, fra hvem de skilles, og bede godt for dem, og ingen af Kredsene maa lade den fjerneste Følelse af ubroderligt Sindelag faae Indtryk paa Hjertet; idet de skilles, ville de være forenede i det christne Brodersamfunds høiere Eenhed. — Efterat Hovedbestyrelsens Skrivelse til Kredsbestyrelsen i Anledning af Sagens Deling var oplæst, og det blev erklæret, at den nye Kreds ikke vilde være constitueret før efter nærværende Kredsforsamlings Opløsning, og der endelig var ytret Tvivl om, at man kunde betragte Kredsens Deling som en ganske afgjort Sag, da flere Foreninger havde udtalt sig med Forbehold og det

---

var Omstændigheder tilstede, som maatte lade Hovedbestyrelsen antage, at Kredsbestyrelsen enten havde havt eller ialfald endnu vilde faae al ønskelig Anledning til at øve Indflydelse paa denne Sag før dens endelige Afgjørelse. Hovedbestyrelsen har derom i sin Tid udførligere tilskrevet saavel Christiania Kredsbestyrelse som Committeen i Drammen.

kunde være tvivlsomt, om det nødvendige Tal af 50 Foreninger var naaet, hævedes Mødet Kl. 1 med Afsyngelse af Psalmen: „Gud see til os i Naade ned Og lad i Tro os møde" og Bøn af Pastor Wefring om den treenige Guds Naade og Velsignelse.

Kl. 4 Eftermiddag samledes man igjen. Mødet aabnedes med Psalmen: „O Jesu Christ, der boer langt over Stjernehære" og Bøn af Selskabets faste Emissær Aandahl. De medbragte Stemmesedler paa Kredsbestyrelse for Christiania Kreds bleve optalte; de udtrædende Medlemmer: Professor Johnson, Raadmand Ebbel, Expeditionssekretær Broch og Professor Nissen gjenvalgtes med respektive 32, 30, 30 og 21 Stemmer, og istedetfor Kjøbmand Amlie, der blev 2den Suppleant med 8 Stemmer, valgtes Stiftsprovst Essendrop med 11 Stemmer; første Suppleant blev Cand. theol. Riddervold med 9 Stemmer. De Deputerede fra de Foreninger, der skulde danne den nye Kreds, deeltog ikke i Valget af Kredsbestyrelse, ligesaalidt som senere i Valget af Stedet for Kredsmøde i Christiania Kreds.

Pastor Breien udtalte Ønsket om Ansættelse af en Kredsemissær, der kunde bereise den gamle Kreds; i den nordre Deel af Hamars Stift var der især lidet Missionsliv, og Missionsvennerne vare i stor Forlegenhed. Da imidlertid Selskabets faste Emissær, Aandahl, nu nærmest var bestemt for Christiania Kreds, enedes man om, at der neppe kunde blive Spørgsmaal om særegen Kredsemissær, saa længe man havde Aandahl der; skulde Aandahl imidlertid af Hovedbestyrelsen blive anmodet om at bereise andre Kredse, blev det eenstemmig vedtaget at stille til Kredsbestyrelsens Raadighed saameget, som kunde være nødvendigt til at underholde en Kredsemissær.

Paa Foranledning af den Deputerede fra Tune Missionsforening, der ønskede Forsamlingens Svar paa, hvorvidt de Deputerede kunde faae sine Reiseudgifter til Kredsmøder godtgjorte, blev der talt lidt om den Sag, og Opmærksomheden henledet paa, at næste Generalforsamling skulde holdes i Tromsø; for at disse sydlige Kredse der kunde blive repræsenterede, burde Kredsbestyrelsen iforveien overveie, hvad der kunde gjøres af Kredsen til Udredelse af Reiseudgifter. Forøvrigt blev der bemærket, at det beroede paa forskjellige Omstændigheder, om de Deputerede søgte sine Reiseudgifter godtgjorte: det kom an deels paa Reisens Længde, deels paa Vedkommendes Evne til selv at betale; Praxis var vel ogsaa forskjellig paa de forskjellige Steder; imidlertid hjemlede vistnok Grundreglernes § 17 Ret til at fordre Reisegodtgjørelse, naar det der hedder, at

samtlige til Selskabet hørende Missionsforeningers Indtægter tilhøre det norske Missionsselskabs Kasse, „efter Fradrag af de nødvendigt medgaaende Udgifter"; herunder maatte regnes Reiseudgifter. Da Tune Missionsforening var i sin Barndom, ønskede dens Deputerede forskjellige andre Spørgsmaal besvarede, saaledes om Fællesforeningers Ordning og Bestyrelse, om Missionspsalmebøgerne kunde bruges ved Kirkefeste o. s. v.; herom meddeeltes da ogsaa fornøden Oplysning.

Til Sted for næste Kredsmøde blev for Christiania Kreds valgt Hamar, væsentlig af Hensyn til den ringe Missionssands i Hamars Stift, dog ogsaa, fordi Tønsberg var tænkt som Sted for den vestlige Kreds's Møde; der blev nemlig udtalt, at begge Kredsbestyrelser burde, for at Skilsmissen, der for Alle var smertelig, skulde blive saa lidet følelig som mulig, sætte sig i Forbindelse med hinanden og ordne Sagen saa, at begge Kredses Kredsforsamlinger faldt hinanden nogenlunde nær i Tid og Sted, saa at det kunde blive muligt for Missionsvenner at komme til begge Møder og som Delibererende at deeltage i begge Kredsforsamlinger. Som Sted for næste Kredsmøde var ogsaa foreslaaet Moss, Sarpsborg og Frederikshald; men da Hamar ved Votering fik Pluraliteten for sig, blev der ikke Anledning til at see, hvilken af disse Steder havde de fleste Stemmer for sig. Det var allerede tidligere afgjort, at Stedet for den vestlige Kredses første Kredsmøde ikke skulde fastsættes ved denne Kredsforsamlings Deputerede; den i Drammen nedsatte Committee vilde efter Kredsforsamlingens Opløsning blive at betragte som Kredsens midlertidige Bestyrelse, der vil have at ordne det Fornødne med Hensyn til Valg af Sted for Kredsmødet ved Henvendelse til de Foreninger, der slutte sig til den nye Kreds.

Ordføreren erklærede derefter Kredsforsamlingens Forhandlinger for endte og lagde derpaa de Forsamlede paa Hjerte Psalmistens Ord: „Se, hvor godt og lifligt det er, at Brødre boe tilsammen", et Ord, der forekom ham dobbelt betydningsfuldt nu, da de, som havde været vante til at være sammen, ikke mere saaledes skulde forenes; det gjaldt derfor om altid at være forenede ved det christne Brodersamfunds Baand.

Inden Forsamlingen opløstes, foredrog Pastor Blessing en Fortælling fra Missionsmarken, der var hentet fra Wilhelm Hoffmann, om den afrikanske Prinds Samba, der endnu levede omkring 1850 som velstaaende Kjøbmand i de forenede Nordamerikanske Fristater, hvorhen han efter at være omvendt til Christendommen var bleven solgt som Slave. Efter at have oplæst denne opbyggelige Fortælling knyttede han dertil

nogle Betragtninger over, hvad vi af den kunne lære, idet han fornemmelig dvælede ved det Indblik, den gav i Hedningeverdenens (og ogsaa de saakaldte Christnes) store Elendighed, og i den Frelsens Trang, der ogsaa rørte sig i Hedningehjerter; hvorefter han imødegik de mange Indvendinger, der gjøres mod Missionsgjerningen. Han mindede Kongsbergs Indvaanere om ikke at lade Missionens Sag være sig uvedkommende, sluttede med Bøn om, at Herren her som overalt maatte vække Christenliv og Deeltagelse for Missionsgjerningen, og lyste tilsidst Herrens Velsignelse over Forsamlingen, der skiltes ad efter at have sunget: „O tænk, naar engang samles skal.“

Søndag holdtes Missionsgudstjeneste i Kongsbergs Kirke. Gudstjenesten begyndte Kl. 10 med Læsning af den sædvanlige Indgangsbøn; efter Afsyngelsen af: „Herre Jesu Christ, dig til os vend“, holdt Sognepræst Thorne fra Alteret et Indledningsforedrag, idet han udviklede Missionens Sag som en Herrens Sag, hvilket han beviste ved Skriftens Forjættelse om Hedningernes Indsamling i Guds Rige. En i Festens Anledning særlig aftrykt Missionspsalme: „Du bød, o Jesu, dine Bud: Gaaer i den ganske Verden ud“ blev afsunget, Stiftskapellan Stenersen messede, og efterat Psalmen: „I arme Synd're, kommer hid“ var afsunget, besteg Sognepræst Brun Prædikestolen. Han prædikede over Dagens Evangelium: Luc. 15, 1—10., idet han fremhævede Guds inderlige Kjærlighed til Syndere; hvad dette Evangelium forkynder, var noget saa Uhørt, at om kun et Menneske vilde fortælle Saadant, det vilde af Alle ansees for en daarlig Tale; men her var det Gud selv, som lod det forkynde. Jesus søger at frelse det Fortabte, og det kom kun an paa at ville lade sig kalde et fortabt Faar. Men det var altfor ydmygende for det stolte Menneske at være et fortabt Faar; derfor er det saamange, som ikke smage denne Guds Kjærlighed; dog, Jesus kalder: Lad dig finde, du fortabte Faar, og der gives ogsaa dem, som have hørt den kaldende Hyrdes Røst; for dem, hvem Jesu inderlige Kjærlighed til det Fortabte er malet for Øie, og der selv som Fortabte have ladet sig finde af ham, behøves der ikke mange Ord for at overbevise dem om, at Missionen er en god og hellig Sag; Christi Kjærlighed tvinger dem til at være med, just ikke til selv personlig at gaae ud blandt Hedningerne og forkynde Evangelium, men til at gaae ud i Aanden og bede om Guds Riges Fremme. — Efter Prædikenen blev Psalmen: „Gud Herren er min Hyrde god“ afsunget, og en Slutningstale fra Alteret holdt af Provst Hauge, der udviklede, hvorledes Guds

Evangelium var en Kraft til Salighed for hver den, som troer; Guds Ord omvender Sjælen; derfor, skulle Hedningerne omvendes, maa Guds Ord bringes dem. I Missionens Gjerning kan kun den være med, som selv er grebet af Guds Barmhjertighed i Christo; men ville vi være med i Gjerningen, skal Guds Ord, der er en Kraft til Salighed, dygtiggjøre os til den. Der trængtes Arbeidere i denne Gjerning; thi Høsten var stor; naar Gud nu ved sit Ord kalder, da skulde de, som hørte Kaldet, ikke modstaae, men følge det. Collekten for Ordet blev messet, og Verset: „Lad Gud Fader! Mørket vige Meer og meer for Lysets Ord", (denne ligesom den tidligere nævnte Missionspsalme, var forfattet af Sognepræst Thorne) blev afsunget, hvorefter Gudstjenesten endte med den almindelige Udgangsbøn.

I Kongsbergs store Kirke vare alle siddende Pladse optagne.

4. Throndhjems Kredsforsamling.

Mødet afholdtes paa Namsos 11te til 13de Juli. Fra 39 Foreninger fremmødte 65 Deputerede; af Kredsbestyrelsens Medlemmer var dens Viceformand Pastor Roll samt Klokker Dahl tilstede.

Løverdags Aften den 11te Juli holdtes et foreløbigt Møde til Fuldmagternes Afleverelse. Stedets Præst, Alstrup, ønskede de Deputerede velkommen og Kredsbestyrelsens Viceformand, Pastor Roll, aabnede Mødet med at nedbede Herrens Velsignelse derover.

Søndags Formiddag holdtes Missionsfest i Namsos Kirke, hvor Sognepræst Alstrup holdt Indgangstalen over 2 Cor. 13, 13. Pastor Laache prædikede over Dagens Evangelium Luc. 5, 1 flg. og fremholdt den christelige Kirkes Missionsgjernings sikre Grund, rette Maade og herlige Frugt. Katechet Greve messede og holdt Slutningsbønnen.

Samme Dags Eftermiddag, Kl. 5, holdtes Aftensangstjeneste i Kirken. Pastor Roll prædikede over Dagens Epistel 1 Petr. 3, 8 flg. og viste hvorledes Guds Kjærlighed og Barmhjertighed imod Syndere, tilegnede i christelig Tro, gjør Menigheden til et Kjærlighedens, Fredens og Barmhjertighedens Folk og kun saaledes til en ret missionerende Menighed, der i Liv og Lære lyser og samler.

Mandags Formiddag, den 13de Juli samledes man til Møde Kl. 8. Efter Bøn af O. Handberg begyndte Forhandlingerne med Valg af Provst Blom til Dirigent. Efterat Kredsbestyrelsens Aarsberetning og Hovedbestyrelsens Circulære vare oplæste, toges det i Sidstnævte fremsatte Forslag under Behandling. Man enedes om følgende Udtalelse:

„I Henhold til Grundreglernes § 8 sidste Passus og paa Grund af den Tillid, Missionsselskabet bør have til Hovedbestyrelsen, finder Kredsmødet paa Namsos det ufornødent og derfor heller ikke ønskeligt, at en § som den foreslaaede indskydes i Grundreglerne."

Angaaende Emissærvirksomheden inden Kredsen besluttedes: „Kredsforsamlingen tiltræder Kredsbestyrelsens Forslag med Hensyn til den fremtidige Emissærvirksomhed inden Kredsen."

Efter en halv Times Hvile fortsattes Mødet. — Den til at revidere Protokollerne nedsatte Committee fandt Intet at bemærke.

Efter en Bøn af Klokker Dahl udtalte man sig om Missionssagens Stilling og Vilkaar paa forskjellige Steder og der ytredes da flere Ønsker om hyppig Bistand af Emissærer. I det Hele gik de fremkomne Udtalelser ud paa, at Missionsinteressen er i Fremgang og navnlig paapegedes, at Missionen for Israel har vist sig paa ingen Maade at være til Hinder for Hedningemissionen.

Derefter foretoges Valg paa 4 nye Medlemmer af Kredsbestyrelsen med saadant Udfald: Pastor Roll med 64 Stemmer, Kjøbmand Hans Jensen med 58, Farver Brænne 58, Forstander Unseth med 50 St.; til Suppleanter valgtes: Pastor Ottesen med 15 St., Kjøbm. J. D. F. Lyng med 10, Bygmester Olsen med 5 og Smed Sørensen med 2 St.

Mod 29 Stemmer besluttedes, at næste Kredsmøde bliver at afholde i Throndhjem.

Kl. 5 Eftermiddag afholdtes Gudstjeneste i Kirken, ved hvilken Provst Blom prædikede over Joh. 17, 20—26. Han fremhævede Nødvendigheden af, at vi maae blive Eet med Gud, for at vor Gjerning i Sandhed skal blive en Gjerning i Hans Tjeneste. Katechet Greve messede.

Efter Gudstjenesten samledes man atter. Sognepræst Alstrup takkede paa egne og Missionsforeningens Vegne Gjæsterne for Samværet, hvilken Tale Pastor Roll besvarede, idet han paa de Deputeredes Vegne takkede for den kjærlige Modtagelse, der var bleven dem til Deel, og ønskede Herrens Velsignelse over Namsos Menighed.

5. Christianssands og 6. Tromsø Kredsforsamlinger

ere i indeværende Aar blevne indstillede, den første, fordi der var udbrudt en Børnekoppeepidemi i Arendal, der var bestemt til Forsamlingssted, og den sidste paa Grund af den i Tromsø Stift som Følge af forrige Aars Misvæxt herskende Nød.

Gaver.

Til **Hovedbestyrelsen** indkommet: Fra Kv. F. paa Præstegaarden i Hedrums Hovedsogn: 3 Dusin Fruentimmerlinneder, 1 Barnelinned, 1 blaarandet Skjorte, 1 hvid Skjorte, 2 Par graarudede Beenklæder, 1 blaarudet Barnekjole, 1 rødrudet Forklæde, 2 brunrandede Skjørter, 6 blaarandede Busseruller. Fra Kv. F. paa Fjære i Hedrum Hovedsogn: 15 Fruentimmerlinneder, 1 blaarandet Busserul. Fra Kv. F. i Qvelle Annex: 2 blaarandede Busseruller, 4 Do. Skjorter, 15 Fruentimmerlinneder. Missionsveninder i Hvarnæs og Styrvold: 2 blaarandede Skjorter, 6 Fruentimmerlinneder, — Alt indsendt ved Provst Flood i Hedrum i Decbr. f. A., men i længere Tid efterlagt paa en Dampskibsexpedition. Madm. Hanna Kjelstrup, Stegen, 78 ß. Ved M.elev Hansen fra Missionsveninder i Laurvig til Hedningemissionen 8 Spd., til Jødemissionen 4 Spd. 60 ß. Ved M.elev Rosaas indkommet i M.møder, holdte i Jvelands Sogn, 6 Spd. 107½ ß, i Tveds Sogne 60 ß. Ved M.elev Valen fra Skolebørn i Samnanger 76 ß. Ved M.elev Egenæs fra Dale M. F. i Søndfjord 4 Spd. 44½ ß. Ved Tollef Høydahl, Aurland, fra afdøde Pige Marthe Larsdatter Turli 1 Spd. Ved M.elev Vig 3 Spd. 19 ß, indk. ved M.møde i Hatlestrandens Skolehuus. Fra Annebo under Mærke: Ps. 117, 1. 1 Spd. til Hedningemissionen og 1 Spd. til Jødemissionen. Grytens Kv. F. 2 Par Lagener, 2 Pudevar og 2 Haandklæder. Indk. til M.skolen fra Søvde Kv. F. 29 Alen Vadmel, fra Buøens Do. 1 Skjorte og 1 Bluse, fra Kopervik's Do. 6 Flipper og 12 Kraver. Andreas A. Scheie, Præst i Augustanasynoden i Nordamerika, fra de norske Menigheder i samme Synode 76 Spd. 60 ß.

Stavanger den 10de Septbr. 1868.

Til **Tromsø** Kredsbestyrelse indkommet: Fra Vaagens M. F. 10 Spd. 109 ß, Østnæsfjordens Kreds 7 Spd. 15 ß, Gaver fra 4 Forskjellige 4 Spd., fra den fiskende Almue ved en Gudstjeneste i Vaagens Kirke 1867, 16 Spd. 36 ß = 38 Spd. 40 ß samt til Jødemissionen 5 Spd. 91 ß. Foldens M. F. 12 Spd. 73 ß, fragaaer i Porto 9 ß. Skolebørn i Sortland ved Skolelærer P. Larsen 89 ß. Maalselvens M. F. ved Provst Bruun 20 Spd., Nedrebygdens Kv. F. 11 Spd. 118 ß, Øvrebygdens Kv. F. 1 Spd., fra nogle Kvinder i Bakkehaugkredsen 1 Spd. = 33 Spd. 118 ß, hvoraf dog 3 Spd. 104 ß senere blive at indsende, derhos 1 Fingerbøl af Sølv, samt til Jødemissionen 7 Spd. 9 ß. Tranø M. F. ved Svendsen 2 Spd. 16 ß. Indk. som Gave til Vardø Kv. F. 1 Spd. ved Pastor Wisløff. Kaafjords M. F. ved Borchgrevinck 11 Spd. 36 ß. Vadsø M. F. og Kv. F. ved L. Evje 27 Spd. 17 ß. Bjørnskinds Sogns søndre Kv. F. ved Kirkesanger Danielsen 7 Spd. samt til Jødemissionen 4 Spd. Bensjordens Kv. F. ved Frøken T. Maursund 3 Spd. 88 ß, samt til Jødemissionen 1 Spd. 104 ß. Strømmens M. F. ved O. A. Johannessen 4 Spd. 69½ ß. Ane Larine Mortensdatter Strømmen 36 ß. Indk. ved Gudstjeneste i Tanen den 6te Januar ved Pastor Bull 1 Spd. 62 ß. Hadsels M. F. ved K. N. Sjursen 21 Spd. 82½ ß og 1 Par Ørenringe af Guld. Ved af Pastor

Hansen afholdt Gudstjeneste i Henningsvær, ved Kirkesanger Berg, 24 Spd. Sortlands M. F. ved Pastor Meisterlin 15 Spd., af Præstegaardens Hunsbøsse 2 Spd., = 17 Spd. Modtaget ved Emissær Reiersen 1 Spd 18 ß. Tranø Sogns M. F. 9 Spd. 58½ ß. Sortlands Kv. F. ved Pastor Meisterlin 15 Spd. Fra nogle Medlemmer af Karasjoks Menighed ved Pastor Rode 4 Spd. 60 ß. Kaafjords M. F., indk. i et Møde 26de April 1 Spd. 64 ß., samt fra Værksarbeider Amund Ingebrigtsen Hagen 2 Fingerringe og 1 Par Ørenringe af Guld. Øverbergs M. F. ved P. Nielsen 4 Spd. 86 ß og indsamlet i et Bryllup, ved Michael Olai Stave 1 Spd. 101 ß. Næsne M. F. ved Pastor Stub 5 Spd. 74 ß, fra Christian Olsen Rippelberg 1 Spd., Erland Pedersen Engen 24 ß, i Præstegaardens Hunsbøsse 2 Spd. 68 ß = 9 Spd. 46 ß. Fra Indstrandens Distrikt i Bodø Landsogn ved Evjenth 6 Spd. 43 ß. Vefsens Kv. F. ved Provst Hall 12 Spd. 67½ ß og Handelsmand Agerborgs Husbøsser 97 ß, samt fra Madame Ingeborg Juberg 1 Par Ørenringe af Guld. Mo M. F. ved Joh. P. Johansen 5 Spd. 71 ß. Bindalens M. F. ved Pastor Hausmann 12 Spd. 4 ß og 1 Par Ørenringe af Guld. Indk. ved Gudstj. i Talviks Kirke ved Pastor Otterbeck 4 Spd. Reisens M. F. ved Chr. Jenssen 13 Spd. 35 ß og Do. Kv. F. 17 Spd. samt til Jødemissionen 2 Spd. 85 ß og 1 Par itubrukne Ørenringe af Guld. Vægø M. F. ved Arnt Borgen 9 Spd. 12 ß. Søndre Fjeldsunds Læsekreds ved J. Johannesen 2 Spd. 7 ß og af en Husbøsse 53 ß. Skjærstad M. F. ved J. P. Andersen 12 Spd. 118 ß ÷ Porto 8 ß, samt 1 Par Ørenringe af Sølv, og desuden til Jødemissionen 1 Spd. 21 ß og 1 Par Ørenringe og 1 Fingerring af Sølv. Sydvarangers M. F. ved Pastor Belsheim 10 Spd. 68 ß. Bodø Kv. F. ved Olsen 28 Spd. Evenæs M. F. ved H. Christoffersen 24 Spd. Fra en Ubenævnt, Poststempel Brønø, 3 Spd. Fra en Kone paa Hemnæs i Alstahoug ved Korportør Pedersen 26 ß. Indk. ved M.foredrag i Vaagens Kirke, ved Scherffenberg 31 Spd. 25½ ß og 1 Fingerring af Guld. Fra N. N. 1 Spd. Gave fra nogle Missionsvenner ved Skolelærer Peder Halvorsen Sørfolden 2 Spd. 89 ß. Eva Maria Eriksdatter, Kautokeino, ved Pastor Strømme 1 Spd. Nogle M.venner i Alstadhaug ved H. Heitmann, Belsvaag, 2 Spd. 12 ß. Nogle Skolebørn i Hol pr. Sandtorv ved Skolelærer Amundsen 1 Spd. Kone Ane Larine Mortensdatter Strømmen ved Provst Jensen 48 ß. Ved Pastor Kjelland, Flakstad, fra Leonore Beyer, Vareidet, 1 Spd., ved Israel Jacobsen af Ofoten, under afh. M.møde i Nufsfjord, 1 Spd., Flakstad M. F. 6 Spd. 96½ ß og til Jødemissionen 2 Spd., Moskenæs M. F. 10 Spd. 33 ß = 19 Spd. 9½ ß.

Tromsø den 6te August 1868.

P Hansen.

Til **Stavanger** Kredsbestyrelse er indkommet: Fra Jørstadbygdens Kv. F. et Stk. hvidt Vadmel 35½ Alen a 26 ß = 7 Spd. 83 ß, Do. 2 Par Uldstrømper = 48 ß. Haughams M. F. ved S. Nedland 2 Spd. 93 ß. Imslands M. F. 5 Spd. 12 ß, Do. Kv. F. 3 Spd. 84 ß ved H. Halvorsen. H. B. B. til Jødemissionen 1 Spd. Sul-

dals M. F. ved Sognepræst Selmer 2 Spd. 86 ß. Strands M. F. ved Sognepræst Leganger 6 Spd. 21 ß og til Jødemissionen 105 ß. Renter af Reier Limes Legat fra 1/4 67 til 1/4 68 ved E. Lime 2 Spd. 60 ß. M.venner i søndre Fogn til Nødlidende i Palæstina ved Theodor Hovda 2 Spd. Findø ældre Kv. F. ved Nordbø 3 Spd., en Uben. ved Do. 5 Spd., Offer i Kirken 2 Spd. 104 ß, maanedlige Møder 2 Spd. 112 ß samt en Fingerring. Missionsvenner i Fossan Sogn ved Pastor Fabritius 7 Spd., et Møde i Arne ved Do. 1 Spd. 5 ß. Tananger Kv. F. ved Madm. Meling 13 Spd. Gave fra afdøde Svend Johnsen Valde, Aardal, ved Enken 10 Spd. Vigedals M. F. 5 Spd. Haagenvigs Kv. F. 4 Spd. Fjeldbygdens Do. ved Erlandsen 2 Spd. 60 ß. Hjelmelands Kv. F. 8 Spd. og til Jødemissionen 4 Spd. S. E. 96 ß og K. 24 ß ved Sognepræst Rynning. Heskestads M. F. ved Søren Vashuus 1 Spd. 22½ ß. Jelsø M. F., indk. i et Møde paa Ombo ved Sognepræst Hjorthøi 1 Spd. 104 ß. Gjesdals Kv. F. ved Inger Lime 8 Spd. Nordre Karmøens M. F. ved Johannes Bøe 17 Spd. 45½ ß. Aardals M. F. 5 Spd. 108½ ß og til Jødemissionen 4 Spd. 20 ß samt til M.skibet 60 ß ved Hans Ormsen. Halsnø Kv. F. ved Anna Eige 6 Spd. Vestre Bukkens M. F. ved Hans Loden 2 Spd. 56 ß. Lunde Sogns M. F. ved Sognepræst Jürgens 1 Spd. 36 ß. Vormedals Kv. F. ved Orm Tøtlandsvigen 14 Spd. 43½ ß og en dansk Kobbermynt, Do. M. F. ved Do. 1 Spd. 69 ß. Aardals Nedre Kv. F. ved Nils Mæle 14 Spd. Etne M. F., indk. ved en M.gudstjeneste i Grindens Kirke, ved Ommund Kullen 5 Spd. 60 ß. Vads M. F. ved Lars Ommundsen Thorstvedt 9 Spd. 109 ß. Jøsingfjords Kv. F. ved Osmund Førre 7 Spd. Birkrem Sogn ved Sognepræst Heiberg 3 Spd. 83½ ß. Hvidingsø M. F. ved Kirkesangeren 4 Spd. 19½ ß. Skibskapitain J. Jakobsen 1 Spd. Ølens Kv. F. ved Farver Nils Halvorsen 22 Spd. Jøsingnæssets Kv. F. ved Tosten Olsen Aasland 6 Spd. 27 ß og til Jødemissionen 5 Spd. Hellelands M. F. 6 Spd. 104 ß og til Jødemissionen 2 Spd. 16 ß. Lensmand Aarrestads Enke ved Knud Halvorsen 60 ß og til Jødemissionen 60 ß. Østre Bukkens M. F. ved Tormod Tormodsen Nedrebøe 5 Spd. 67 ß. Kleps M. F., indk. i Fællesforeningsmødet 1ste Søndag efter Trinitatis, 6 Spd. 36 ß. Indre Mydlands Kv. F. 8 Spd. og Bakke M. F. ved S. Nedland 1 Spd. 96 ß. Ved Gudstjenesten i Stødle og Gjerde Kirker, Etne, 6 Spd. 41½ ß. Kv. F. i Do. ved Egenæs 5 Spd. Fællesmøde paa Gaarden Jørstad ved Ole Rørem 2 Spd. 19½ ß. Sole M. F. 3 Spd. 12 ß og Sole Kv. F. ved Enok Halvorsen Udsole 4 Spd. 72 ß. Ølens M. F. en Ubenævnt 5 Spd., Lauritz Skidal 48 ß, Joh. Bjerkenæs 1 Spd. og fra trende Forskjellige 24 ß, i Brev fra Amund J. Bjerkenæs ved Reinert Tørresen. Endre Andekjøn til Jødemissionen 1 Spd. og Kristen Andekjøn ved Emissær Erlandsen 1 Spd. Danielsen, Bjørnskind i Nordland, 5 Spd. Rasmus Sundvaar, Birkrem Sogn, 1 Spd. Karl Bjordal 48 ß. Tønnes Bjordal 60 ß. Rasmus Kartrem (?) Varhaug 60 ß. Fra Forskjellige i Møder ved Emissær D. Vore 1 Spd. Efter Gudstjenesten i Skjold, 29de Marts, 13 Spd. 109½ ß. Haraldseids Kv. F. 5 Spd. Alendals Kv. F. 5 Spd. Ved et Mis-

sionsmøde i Dalbygden 1 Spd. 21 ß, fra A. Bjerge 8 ß, ved Kirkesanger Smedsvig.

Rettelser: I Bidragsfortegnelsen af 26de Januar, Missionstidenden No. 1, læses: Ved Missionsmøder afholdte ved Emissær Erlandsen i Skjold o. s. v., skal være: ved Missionsmøder afholdte ved Emissær Erlandsen i Skjold indk. 9 Spd. Vornæs Kv. F. i Do. 5 Spd. 112½ ß, Frøvigs Kv. F. 2 Spd., Bøssen paa Næssem 103½ ß, ved Kirkesanger Smedsvig. — I Gavefortegnelsen af 4de Juli, Missionstidend. No. 7, læses: fra Egersunds M. F. ved Pastor Bernhoft 14 Spd. 49 ß, Do. Kv. F. 1 Spd., skal være: Egerøens M. F. 14 Spd. 49 ß og Kv. F. 1 Spd.

Stavanger den 20de August 1868.

P. E. Ramsland.

Missions-Verdenskart

med Beskrivelse (16 Sider) af J. Vahl, Præst i Aarhuus. 2det Oplag. Kjøbenhavn 1867. Udgiverens Forlag. Dette heldige, lille Arbeide, som tidligere er anmeldt i Missions-Tid. for d. A. No. 4 og No. 7, er at erholde hos Selskabets Hovedbestyrelse til følgende Priser: For enkelt Explr. 12 ß, naar mindst 5 Explr. tages, 10½ ß; naar mindst 10 Explr. tages, 9 ß pr. Explr. Naar i Henhold til disse Priser forskudsviis Betaling for eet eller flere Explr. af Bogen indsendes til Hovedbestyrelsen i betalt Brev, modtager Rekvirenten det bestilte Antal Explr tilsendt med Posten uden Portoudgifter. — I Missionstidendens Expedition i Stavanger sælges Værket for 8 ß pr. Explr. uden yderligere Nedsættelse. — Om kort Tid vil Værket være at erholde paa de samme Vilkaar hos Selskabets Kredsbestyrelser.

Paa Missionstidenden, som udkommer med 1 No. paa 2 Ark maanedlig og koster 42 ß aarlig (Porto 6 ß iberegnet), som erlægges forskudsviis, kan abonneres til enhver Tid paa alle Postanstalter i Landet og i Tidendens Expedition i Stavanger. Abonnementet, der er bindende for et heelt Aar, ansees som vedblivende, indtil Opsigelse skeer. Subskribentsamlere faae, naar de inden Aarets Udgang under eet indsende Kontingenten for det løbende Aar, for hver 10 betalte Exemplarer det 11te gratis. Kontingent, saavelsom Bestillinger og Andet Tidendens Expedition vedkommende, beforbres frit med Posten, naar Brevene gives saadan Udskrift: „Til Stavanger Postkontor, Norsk Missionstidende vedkommende."

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk Missions-Tidende.

No. 10. October 1868. 23de Aarg.

Fra Zululandet

have vi i 2de Forsendelser modtaget Kvartalberetningerne for 2det Kvartal d. A., ledsagede af 2de Følgeskrivelser fra Biskopen. Vi skulle nedenfor deels udførligere deels i kortere Uddrag meddele disse Beretningers væsentligste Indhold.

Biskop Schreuders Breve af 16de og 27de Juli d. A. dreie sig væsentlig om Missionens Økonomi og andre Forretningsanliggender. I sit sidste Brev af 27de Juli udtaler han sig saaledes: „Jeg var nær kommet til blot at omtale, hvor ondt, ja ret inderlig ondt det har gjort os, at Gud har maattet hjemsøge ogsaa vort kjære Fædreland med saa rystende Hjemsøgelser som de, forrige Vinter medførte. Vi herude i Missionen have rigeligt af dette Livs gode, nødvendige Ting, og ere forskaanede for endog kun tilnærmelsesvis lignende Hjemsøgelser, — ja trods de i Begyndelsen af Aaret lidet lovende, ofte truende Udsigter er nærværende Aar faldet ud til et ganske mærkeligt Overflods-Aar paa Afgrøde, saa at, skjønt saa mange norske Familier nu ere samlede her paa Entumeni, have de dog alle faaet nok, ja fuldelig nok af Landets Kornvarer; og, hvorvel vi saaledes i denne og andre Henseender ikke nu ere kaldte til at lide med de mange paa den Maade Lidende hjemme, saa ere vi dog kaldte til at være medlidende, og da Gud har gjort os det muligt, ville vi anmode Hovedbestyrelsen om for mig og min Kone at tilstille dem, som have dermed at gjøre, £ 10 til de paa Grund af Hjemsøgelserne i senere Tid hjemme i Norge Nødlidende. Disse £ 10 ere indkomne ved at afhænde af vort Kvæg.[1])

Fra **Entumeni** meddeler Pastor Gundersen under 21de Juli d. A., at Japhet, der var bleven udelukket af Menigheden paa Grund af sit tidligere (se Miss-Tid. for d. A. S. 230 fl.) omtalte, lumske

[1]) £ 10 = omtrent 45 Spd. i vore Penge.

Overfald paa en Anden af de Troende, Abel, efter i 2 Maaneder at have været udenfor Menigheden, 2den Pintsedag atter blev optagen i samme tilligemed Bolette Sophie, som omtrent samtidig havde begaaet en lignende Brøde mod sin Fader og derfor ligeledes var blevet udelukket. Efterat de offentlig havde bekjendt sin Synd og bedet den forsamlede Menighed om Tilgivelse for sin begangne Brøde, modtoge de sine Synders Forladelse i den treenige Guds Navn og bleve derpaa tilligemed Abel og Henriette meddelte det hellige Sakramente. — Brevet nævner dernæst, at en af de Troende paa Stationen er bleven overbevist om at være forfalden til Hamprøgning og trods mange Anstrengelser ikke har kunnet bevæges til at afstaa fra denne Udyd. „Det er vel ogsaa," siger Pastor Gundersen, „at befrygte, at han ikke er den eneste Troende, som tillader sig denne syndige Nydelse, skjønt vi ikke have kunnet opspore Flere." Pastor Gundersen fortæller i Forbindelse hermed, at han for nogen Tid siden havde opdaget, at et Par af de Troende brugte at sværge paa sine Historier, det var kun med Møie, at de kunde overbevises om det Syndige heri, „thi, sagde de, de svor blot med Munden, ikke med Hjertet, derfor syndede de ikke." — Sagen om den dræbte Gut Ulangali balele (se S. 232) var bleven forelagt Prindsen og Høvdingerne, men de havde afgjort den derhen, at „da det blot var Smaagutter (de vare, vel at mærke, mellem 20 og 30 Aar), som havde udført dette Drab uden særegen Befaling dertil, kunde den hele Sag ikke behandles anderledes end som en Børnestreg, som det ikke kunde blive Tale om at straffe." Det Hele var naturligvis en af Prindsens sædvanlige Udflugter.

Om Indvielsen af den nye Kirke paa Entumeni skriver Pastor Gundersen saaledes: „Indvielsesdagen var den 14de Mai. Dagen forud vare Brødrene Udland, Ostebro, Kielland, Wettergreen og Titlestad med Kone ankomne, Broder Leisegang var kommen lidt tidligere i Ugen. Efterat vor prægtige Kirkeklokke i sit nye Huus og med sin af Biskopen broncerede og forgyldte Kolbe ud paa Eftermiddagen denne Dag havde bebudet Høitidelighederne, som forestode, og de Troende saavel fra vor som fra de andre Stationer vare samlede i Kirken, foredrog Hans Høiærværdighed, Biskopen, hele Indvielses-Handlingen fra Døbefunten paa de Indfødtes Sprog, for at de skulde kunne følge med den følgende Dag, da Kirken skulde indvies paa Norsk. Efterat der den 14de var ringet de 2 første Gange, begyndte Høitidelighederne, idet Processionen, bærende Kirkens hellige Kar, under 3die Gangs Ringning satte sig i Bevægelse fra Skolehuset til Kirken. Processionen bestod af H. H.

Biskopen, de nævnte Brødre og jeg; som den ældste af vore tilstedeværende Missionspæster fungerede Udland som Provst. — Det Hele foregik efter vor gode norske Skik og Anordning. Da jeg antager, at I ville faae Indvielsestalen hjem, saa vil jeg endnu blot tilføie angaaende Dagen, at vi fra Kirken gik i Procession tilbage til Biskopens Huus, hvor han takkede Alle for den ydte Bistand under Handlingen, og derpaa spiste vi Alle Middag der. Om Eftermiddagen ringedes atter, alle de Troende samlede sig atter med os i det nyindviede Guds Huus, og vi fik nu høre Indvielsestalen paa Zulusproget. De 2 følgende Dage anvendtes til at samtale om forskjellige Ting, vedkommende vor Gjerning, til at høre Biskopens Fortællinger om vor nye Missionsmark og til at forberede os selv og vore Troende til Altergangen, der holdtes Søndagen den 17de Mai. Vi havde da fuld Gudstjeneste i begge Sprog, den første fuldstændige Gudstjeneste i Zululandet. Biskopen prædikede paa det indfødte Sprog, efterat Br. Oftebro havde messet Kollekt og Epistel. Kielland holdt den norske Gudstjeneste, og derefter meddeltes det hellige Sakramente til os Norske af Biskopen og til de Indfødte af Br. Wettergreen. Br. Leisegang og jeg fungerede som Klokkere. Om Eftermiddagen holdt Br. Udland Aftensang for de Indfødte og Br. Titlestad holdt vor Aftenandagt i Biskopens Huus.

Mandagen den 18de var bestemt til private Samtaler med Biskopen, som efter en længere Samtale med Br. Wettergreen angaaende hans Kones Sygelighed bestemte, at jeg og min Kone skulde flytte op til Emathlabatini i deres Huus og Wettergreen med sin Familie hertil, naar jeg fik mit nye Huus saavidt istand, at de kunne beboe det.

For omtrent 14 Dage siden, den 23de Juni, flyttede vi ind i det nye Huus, hvor vi føle det meget behageligere end i det trange lille Huus, som vi hidtil have beboet, men hvor vi dog ogsaa have havt saa mangen af Herren velsignet Stund baade for Sjæl og Legeme og hygget os meget godt. Grunden til denne vor foreløbige Flytning var den, at Biskopens nu skulde begynde Reparationen paa sit Huus, hvis Tag var meget lækt, og derfor midlertidigt maatte flytte ind i vort gamle Huus. Det nye Huus er opført efter den nyere norske Stiil, det første Huus uden Verandaer, 44 Fod langt, 25 Fod bredt og 9 Fods høie Mure af Muursteen fra Grundmuren til Bjælkelaget. Taget har 2 Fods Udskydning rundt hele Huset til Beskyttelse mod Regnveiret.

Ingebrigtsens Huus er saavidt færdigt, at han har kunnet hente

sin Familie til Entumeni. Den 26de April døbtes Assistent Daniel Nielsens og Hustrues tvillingfødte Børn Lina Mathilde og Dina Pauline.

Ifølge Biskopens Anordning holdes nu hveranden Søndag norsk Gudstjeneste paa Entumeni; hver 6te Uge udføres den af en af de andre Stationers Præster, som efter Anmodning fra Biskopen indfinde sig for at forrette den. Pastor Gundersen fortæller, at han 1ste Pintsedag for første Gang i sit Liv udførte norsk Gudstjeneste og 1ste Søndag efter Trefoldighed ligeledes for første Gang Gudstjeneste i Zulusproget.

Fra **Ekjowe** ankom denne Gang en kortere Skrivelse fra Pastor Oftebro af 20de Juli d. A., som meldte, at en udførligere Dagbog over, hvad der var forefaldet i Kvartalet, senere vilde blive fremsendt. Brevet indeholder en Notits om Opdagelsen af rige Guldmarker i det Indre af Sydost-Afrika.

Fra **Empangeni** skriver Pastor Kielland den 7de Juli d. A.: „Nogle Dage efter Paaske, den 22de April, tiltraadte jeg en længe paatænkt Skovreise til Ungoje, en 4 a 5 Timers Vei herfra, for at faa fældet og saget en Deel Tømmer til forskjelligt Brug, som høilig tiltrængtes her paa Stationen. Uagtet dette forvoldte et omtr. 3 Ugers uafbrudt Fravær fra Stationen, tog jeg dog ikke i Betænkning at gjøre det, da P. Nilsen foruden Skolen ogsaa kunde paatage sig at undervise Katechumenerne i Katechismen og at lede Andagten og Gudstjenesten med de Indfødte, og da jeg paa Ungoje i den Gaard, ved hvilken jeg lod spænde ud, og ved hvilken jeg saaledes i Vognen opslog min midlertidige Bopæl, havde saa at sige en ny Missionsmark. Der havde jeg i Regelen ved Aftenandagten i den Hytte, som mine Folk beboede, og ved Morgenandagten og Gudstjenesten om Søndagen omkring Vognen samlet om mig de Fleste af Gaardens Beboere, især de Yngre, stundom ogsaa Enkelte fra de omliggende Gaarde, og de vare ialfald for menneskelige Øine ret opmærksomme Tilhørere. Der blev ikke liden Sæd udstrøet, men om den skal bære Frugt og hvormegen, det veed Herren alene. Imidlertid skulle vi bede og troe, at Arbeidet ikke maa være forgjæves. 2 Gange om Ugen havde jeg Bud hjemmefra, hvorfra jeg havde den Glæde at høre, at min Kones Helbred i den Tid Dag for Dag syntes at gaa fremad. P. Nilsen derimod havde desværre et Anfald af sit gamle Maveonde, men blev, Gud ske Tak, om kort Tid ganske rask igjen. Da jeg hørte, at Alt var vel igjen hjemme, og min Kone sagde mig, at der Intet var, som gjorde min Nærværelse i Hjem-

met først nødvendig, og jeg heller ikke uden Skade for Arbeidet i Skoven kunde gjøre noget Besøg hjemom først, gik jeg lige fra Ungoje til Kirkeindvielsen paa Entumeni den 14de Mai, og fik fra Ekjowe af Følge med Oftebro og Udland. Om den høitidelige og opbyggelige Handling, som der blev udført, og den Hygge og Aandsforfriskelse, som der i Samværet med vor Biskop og øvrige Brødre blev os tildeel, have I sandsynligviis ved Modtagelsen heraf allerede faaet Beretning. Da jeg den 20de over Ungoje ilede hjem til Empangeni, havde jeg et Uheld med Oxevognen, som let kunde blevet og ved første Øiekast ogsaa saa ud til at være af større Skade, end det virkelig var, skjønt det virkelig var saa „leit", at det gjorde et meget stort Skaar i den Glæde, jeg følte over efter omtrent en Maaneds Fravær at se Hjemmet igjen, og i flere Dage gjorde mig ganske nedslaaet især fordi det Hele saa godt ved en Smule mere Forsigtighed kunde være undgaaet. Før vi skulde spænde ind, vilde jeg nemlig have Vognen flyttet en liden Smule længer ned paa den noget skraae Bakke, hvor den var opstillet, men da Skruen, som hemmer Baghjulene, ikke var fast nok tilskruet, og mine Indfødte tillige strax slap Taget i Hjulene, fik Vognen Fart, afsted gik det, og ved en uheldig Dreining, som bevirkedes af Vognstangen, foer Vognen lige udover en temmelig steil Skraaning af Bakken imod 3 eller 4 store Stene, hvorved den pludselig kastedes overende og blev liggende med alle 4 Hjul i Veiret, af hvilke det ene Baghjul fik brækket Axeltap og det ene Forhjul næsten alle Eger brækkede. Men det var ogsaa den væsentlige Skade. Som det laa der, saa det ud, som Alt maatte være knust. Da det allerede var langt paa Dag og næste Dag var Christi Himmelfartsdag, lod jeg Alt ligge og ilede hjem. Her forrettede jeg da Barnedaab for Daniel's og Lina's den 5te Mai fødte Datter, som i Daaben til Minde om Himmelfarts-Evangeliet fik Navnet Uwenjukile („Han er opfaren"). Den følgende Dag vendte jeg tilbage til Vognen paa Ungoje, hvor det efter omtr. 3 Dages Arbeide med Guds Hjælp lykkedes mig at faa Vognen paa Benene og i saadan Stand igjen, at jeg uden Afbræk kunde gaae hjem med den og der give den saadan Udbedring, at jeg har kunnet lade alt Tømmer bringe hjem med den, og haaber at kunne komme vel frem med den til D'Urban, hvorhen vi nu snart, om Gud vil, agte at begive os, fornemmelig, fordi vi, efter derom ogsaa at have hørt Biskopens Mening, ansee det for Pligt at raadspørge en Læge ianledning af min Kones Sygdom, som desværre i den senere Tid atter nu og da indfinder sig. Denne hendes Sygelighed i Forbindelse med

Vognens Brøstfældighed hindrede os i at komme affted saa betids, at vi, som Biskopen havde ønsket, kunde kommet opom paa Umpumulu til de indfødte Troendes Møde der. Desværre kommer herfra ingen Troende til at fremmøde. Daniel er, foruden at være en lidet værdig Repræsentant, skjønt Lysten ikke mangler, bunden bl. Andet ved vor Natalreise, Filipo har for daarlige Been, siger han, og Petrus har ikke Lyst. Jonathan er endnu ikke kommen tilbage hertil, men jeg har fra Dahle modtaget godt Vidnesbyrd om ham og Underretning om, at han særdeles ønsker Gjenoptagelse i Menigheden. — Den 11te f. M. glædedes vi ved Ostebros og Families Besøg her paa gamle Tomter. Før de forlod os, havde Nilsens Rat til 18de faaet sig en Søn.

Med de hjerteligste Hilsener fra dem og os anbefaler jeg os Alle her, baade Sorte og Hvide, til Eders vedholdende, indstændige Forbønner for Jesu Skyld og beder ogsaa Gud i alle Maader velsigne Eder og Eders Gjerning i Jesu Navn!

Fra **Emathlabatini** meddeler Pastor Wettergreen under 7de Juli d. A. adskilligt mindre Glædeligt om Salomon, som rigtignok blev gjenoptaget i Menigheden Septuagesima Søndag og endnu Skjærthorsdag deeltog i Menighedens Altergang, men som senere havde gjort sig mistænkt for at have befordret en Piges Flugt til Natalcolonien, og som derved havde udsat vor Mission for adskillige Ubehageligheder, da det strider imod Landets Love at understøtte saadanne Flygtninge, og i saadanne Tilfælde Missionærerne gjøres ansvarlige for de indfødte Troendes Forseelser. Senere, ved Pintsetider, var Salomon selv gaaet efter hiin Pige, med hvem han syntes at have en Kjærlighedsforstaaelse, til sit hedenske Hjem i Natalcolonien. Pastor Wettergreen havde dog endnu ikke havt nogen Uleilighed af denne Sag, der i en Skrivelse til ham fra Biskopen betegnes som en „yderst fatal Sag."

Kongens Datter, Batonjile's, Navn vil være et af de mest bekjendte herfra. Jeg antager, at hun vil findes som en af de første paa Listen blandt dem, hans Høiærværdighed, Biskopen, i sin Tid omtalte som dem af den kongelige Familie, der syntes at laane Guds Ord mere villigt Øre, end Folket i Almindelighed pleier. Hun var ikke som de Mange, der strax bifalde Alt, hvad Missionæren siger, blot for at blive kvit al Snak om disse for det hedenske Hjerte saa ubehagelige Ting; hun og Kongens gamle Moder, saaledes har Biskopen fortalt mig, hørte til dem, der allerivrigst søgte at forsvare Hedenskabet. Lidt efter lidt begyndte dog den Gamle at give Ordet Magt over sit Hjerte; jeg for min Part har aldrig kjendt

hende; men jeg har engang hørt en Prindsesse fortælle, at den gamle Kone bad til Gud, førend hun døde; hvorvidt ellers dette forholder sig saa eller ikke, lader jeg staae derhen, Noget ligger dog visselig til Grund derfor. Naar Batonjile første Gang fik et ret levende Indtryk af Guds Ord, veed jeg ikke; men at hun temmelig tidligt har faaet et saadant, anseer jeg for sandsynligt; thi hun har næsten altid vist Interesse for at tale om Guds Ord, om det end oftere har kunnet synes, som om dette levende Indtryk var meget tilbagetrængt. Allerede i lang Tid har hun erklæret, at hun ikke troer paa amathlozi. Hos hende have vi hyppigst holdt Søndag over paa Unodwengu, fordi vi altid have faaet en god Modtagelse der, oftere har jeg ogsaa været der ellers for at læse for hende og tale med hende, og altid har jeg erfaret, at hun ikke har sagt Andet, end hun har meent, enten det nu har været ondt eller godt. Jeg har saaledes der havt mangen hyggelig Stund. Ogsaa en af hendes Søstre, Unokwenda, viste engang en ikke liden Tilbøielighed til at høre Guds Ord og tale derom. Hun har ellers altid været af en mere flygtig Charakter; hun har et venligt tiltrækkende Væsen, men som mange af Naturen godmodige Mennesker er hun tillige frygtsom og saaledes bange for andre Folks Omdømme. At det imidlertid kun har været det politiske Tryk, hvorunder de staae, som har hindret dem fra at blive troende, ja at de, hvis de havde staaet under lige Vilkaar med Folk, som ere blevne troende paa andre Stationer, vilde maaske for længere Tid tilbage være traadt aabent over til Christendommen, er Noget, jeg slutter af, hvad jeg har hørt af Bispen selv herom, nemlig at Batonjile flere Gange har anmodet ham om at tale til Kongen derom, men at hans Høiærværdighed ikke fandt, at Tiden dertil var kommen dengang. Men, skjønt dette politiske Tryk i det Sidste ingenlunde er bleven lettet, saa har det nu vist sig ialfald for Batonjiles Vedkommende, at det Indtryk, Guds Aand engang har givet hende af Sandheden, har arbeidet stadig i hendes Hjerte, indtil hun, om jeg saa maa sige, er ved samme Sandheds Magt bleven nødt til at give hint levende Indtryk ogsaa et levende Udtryk ved nemlig at erklære sig aabent og bestemt *ligeoverfor Kongen*, at hun er overbevist om Guds Ords Sandhed og vil blive troende. De nærmere Omstændigheder herved ere følgende: Den 14de April var Carlsen over paa Unodwengu hos Batonjile og Unokwenda; de begyndte at samtale om ganske almindelige Ting, men det dreiede sig dog snart hen paa noget Alvorligere, idet Carlsen kom til at tale om, hvor godt det er under Livets mangehaande Omvexlinger at

have et godt Haab om Salighed efter Døden. Denne Tanke, altsaa i det Hele Tanken om Evigheden, greb Batonjile saa stærkt, at hun begyndte at zitre over sit hele Legeme og udbrød: „O hvor lykkelige ere de, som troe." Hun sagde da ganske bestemt, at hun vilde blive troende, og bad Carlsen, at han vilde gaa ind og sige det til Kongen, hvilket han ogsaa gjorde et Par Dage bagefter. Kongen lod da begge, baade Batonjile og Unokwenda, der havde erklæret sig enig med Batonjile, kalde til sig; kun Batonjile vovede at gaae ind og aflægge en herlig og frimodig Bekjendelse. Kongen blev vred og sagde, at han ikke kunde afgjøre en saadan Sag alene. Senere har jeg talt med ham derom, og da sagde han, at det er det Samme som at tage Livet af ham, naar hans Børn ville blive troende. Ingen Hindring er dog bleven lagt os iveien, naar vi have gaaet derover enten for at holde Søndag eller for at undervise dem. Unokwenda er vaklende og røber stor Menneskefrygt, Batonjile derimod synes at være fast overbevist i sit Hjerte, hun siger imidlertid: „Hvorledes skal jeg kunne blive troende, naar Kongen forbyder det?" Dertil svarer jeg: Gud er mægtigere end Kongen, vi kjende endnu intet Exempel paa, at Gud har slaaet Haanden af dem, der har sat sin Lid til ham."

Pastor Wettergreen omtaler til Slutning, at han for sin Hustrues Helbreds Skyld har faaet Tilladelse af Biskoppen til at flytte ned til Entumeni istedetfor Pastor Gundersen, som skal indtage hans tidligere Plads paa Emathlabatini. Assistent Carlsen var den 1ste Juli reist ned til Eshowe for at hjælpe Pastor Ostebro med Kirken.

Af fuldførte ydre Arbeider nævnes som det væsentligste: et Vaaningshuus 46 Fod langt og 31 Fod bredt, indeholdende 6 Værelser foruden Kjøkken og Verandaværelse, samt et grundmuret, solid Vognhuus.

Fra **Inthlasakje** fortæller Pastor Larsen den 4de Juli d. A., at Høvdingen Umkrandi da havde bragt Drengen Urabaji tilbage til Stationen for at fuldende sin Tjenestetid. Forøvrigt gik Missionsarbeidet sin sædvanlige Gang. Et grundmuret, eenetages Skolehuus, bygget af brændt Muursteen, 30 Fod langt og 16 Fod bredt, var fuldført.

Fra **Imfule** meddeler Pastor Dahle den 2den Juli d. A., at der fremdeles kommer Faa til Søndagsgudstjenesten, ligesom Missionen paa denne Station fremdeles har forskjellige Vanskeligheder at kjæmpe med, navnlig ogsaa i det mindre venlige Sindelag, som de omboende Indfødte lægge for Dagen f. Ex. ved Angreb paa Stationens Tjenere. Pastor Dahle har ikke, som han engang tænkte, meldt disse Overfald for

Øvrigheden, men søgt at virke ved Formaninger og ved Negtelse af en og anden Tjeneste ligeoverfor dem, som havde viist saadan Adfærd. I de sidste Par Maaneder havde der ogsaa været fredeligere Tilstande, og Enkelte havde paa en Maade tilstaaet sin Uret. — Arbeidet med Stationens Gutter synes ikke at være ganske forgjæves. 2 Gutter, som tidligere have arbeidet paa Stationen, modtage nu Daabsundervisning, den ene paa Entumeni, den anden hos Samuelsen. Andre vise dog mere Modstand, saaledes en Gut, der trods Pastor Dahle's Formaninger vendte tilbage til Hedningelivet og strax efter døde, bidt af en Slange. Paa Stationen var nu kun 1 Daabscandidat, den Anden, som Pastor Dahle ikke giver det bedste Vidnesbyrd, var vendt hjem til Empangeni, hvorfra han var kommen. — Dahle's havde den 11te Mai faaet en Søn, som den 21de s. M. døbtes med Navnet Ole.

Uddrag af Biskop Schreuders Beretning om hans Undersøgelsesreise til Madagaskar i Juli til September 1867.

(Fortsat fra No. 8.)

Ambatumanga ligger omtrent 2 norske Mile i Øst for Tananarivu; jeg overnattede der i det første toetages Madagaskarhuus, jeg havde seet; det var af den eiendommelige, nationale Construktion, som saadanne større Huse blandt Huvaerne have. Den 20de August, omtrent ½ norsk Miil i Vest for Ambatumanga og altsaa omtrent 1½ norsk Miil i Øst for Tananarivu, fik jeg for første Gang Øie paa denne navnkundige Stad. Ranavalunas berømte, store Huus, treetages og omtr. 84 Fod høit til Mønningen, kaldet manzaka miadana ɔ: fredelig Regjering, (hvilken Selvforblindelsens Ironi!) kneisede høiest paa Ryggen af Tananarivus terrasside Aasby, og nogle hundrede Skridt i Syd paa det noget lavere liggende Ambuhiputsi ved en brat afskydende Aasende reiste sig frit og høit Mindekirken nær det Sted, hvor den første Martyr, Kvinden Rasalama, henrettedes. — Udpaa Formiddagen omkring Kl. 10 havde jeg endelig den Glæde at gjensee vore Missionærer Engh og Nilsen, der vare komne mig imøde; de befandt sig vel, skjønt de ved første Øiesyn ikke udviste det veirbidte, friske Udseende, som vore afrikanske Missionærer saa almindelig have. Ved

dette Møde var da den ofte trykkende Eensomhed og ligesom Tæren paa sig selv alene, foranlediget ved Mangel paa sproglig Meddelelse paa Reisen fra Anduvurantu, glædeligt tilende. Dog havde Brødrene — vel ved hovedsageligen at have Opmærksomheden henvendt paa Madagaskarsproget og vel ogsaa ved den hyppige Berørelse med det Engelske — tabt saa Meget af Færdighed i at udtrykke sig paa Norsk, at det idetmindste i Begyndelsen af mit Ophold i Hovedstaden syntes at falde dem noget besværligt at finde sig tilrette i at udtrykke sig paa Modersmaalet. Dette større Antal af Norske og Nødvendigheden af saaledes hyppigere at maatte bruge Modersmaalet vil formodentlig rette paa dette og forebygge, at Færdigheden i at tale og det deraf betingede, at skrive Norsk, ikke herefter skal komme til at lide. Kl. omtr. 11 naaede vi frem til Stadens østlige temporære — ja hvad skal jeg kalde det — Stadsport skulde det nok betyde, Stads- eller Stadseport var det ialfald ikke; det var et Slags kort Gjerde af Sivgræs, fæstet til nogle Stikker; det var netop langt nok til at spærre Veien og havde en tarvelig Aabning midt paa Veien, lukket af nogle korslagte Bøsser; det brugtes i Dronningens Fravær og var saa uanseeligt og skrøbeligt, at der skulde langt større moralsk Kraft til for at undgaae at forgribe sig paa det eller omgaae det end legemlig Kraft til at puffe det overende og sende dets lette, skrøbeligt forbundne Bestanddele flyvende om til alle Vinde. Vi traf den lidet stadselige Vagt i denne Stadseport uforberedt paa vort Komme og uden høiere Ordre til at aabne den for Fremmede; da jeg ad en Omvei kunde naae frem til det norske Logement, som ligger udenfor slige Stadsporte, og jeg ingen Nytte saa i at vente maaskee syv Lange og syv Brede, indtil Bud kom tilbage fra Byautoriteterne, dreiede jeg om, lod det beroe med, at Vedkommende meldte, at jeg havde været ved Stadsporten, og kom ad en lidt længere Vei omtrent Kl. 12 til vort norske Logement i den vestlige, nyere bebyggede Bydeel, kaldet Analakelu (ɔ: i Smaaskoven, formodentlig har der tidligere været en liden (keli) Skov (ala) i Bakken ligeoverfor Dr. Davidsons Hospital. Brødrene havde været saa heldige at faae leiet af vor Vært eller rettere Huusherre, Ramangetrikja, Kammerherre af 10de Grad, to tæt ved hinanden beliggende, ret pyntelige og bekvemme Huse ɔ: et tidligere for sig selv og et netop da for os Nykomne. Det Hovedsagelige, jeg havde at forhandle med vore Missionærer, var at kunne faae udfinde det hensigtsmæssigste Sted til at begynde vort eget Missionsarbeide paa Madagaskar. Baade af Brødrenes Breve og gjennem den ofte omtalte

Hartley vidste jeg, at vore Missionærer havde været saa udelukkende og flittigt sysselsatte med at lære Sproget, at der ikke havde været Tid og Anledning for dem til ved Undersøgelsesreiser at gjøre sig personligt bekjendte med Lokaliteter og disses Forholde, saa vi ved egne Jagttagelser kunde være ledede til at gjøre et Valg eller fatte en Bestemmelse for at kunne begynde vor egen Missionsgjerning. Jeg havde været fuldt beredt paa da strax selv at have foretaget de nødvendigste Undersøgelsesreiser, naturligviis sammen med en af vore Missionærer som Tolk, men jeg forstod snart, at det i Regjeringens Fravær ikke vilde gaae an — allermindst for en netop ankommen Fremmed — saaledes at reise om i Landet. Vi maatte derfor indskrænke os til at fortsætte med, hvad Brødrene allerede leilighedsviis havde gjort, nemlig at udfritte af Andre, hvad vi ønskede Beskeed om, og ved personlig Jagttagelse da ikke kunde faae Beskeed om. Det var et kjedsommeligt og lidet tilfredsstillende Arbeide at søge de omtalte Oplysninger hos disse Huvaer med deres frygtsomme og mistænksomme Charakter. At dette vilde blive Tilfældet, vidste jeg allerede af Andres (ɔ: Europæeres) Udsagn. Vi benyttede naturligviis enhver Anledning til af de hyppigt os besøgende, mange Huvaer at udfritte Et og Andet om Lokaliteter, Folket, Forholdene og hvad der forresten kunde være af Vigtighed at have Opmærksomheden henvendt paa for vort Øiemed. Fornemmelig gik denne vor Udfritten og disse vore indirekte Undersøgelser i sydlig Retning til Betsileolandet, der i mange Henseender anbefalede sig for os, forsaavidt vi nemlig gjennem Andre kjendte noget til det. Men den udførligste og sikreste Beskeed (forsaavidt noget Sikkert i dette Punkt kan faaes af en Huva) dreiede sig hovedsageligen om Byerne og Forholdene langs den meest frekventerede Vei mellem Tananarivu og Betsileolandets Hovedby, Fianarantsua, der vel tæller omtrent 4000 Beboere, har en Huva-Garnison og -Guvernør, og ligger omtrent saalangt fra Hovedstaden som Tamatave. Derimod kunde vi ingen Beskeed faae om Beskaffenheden af Veien mellem Fianarantsua og den nærmeste Havn, Mananzari, paa Østkysten, hvilken Vei, som ovenfor omtalt, Missionær Campbell i sin store Uforfærdethed nu muligens har undersøgt; thi den eller de, som vi gjennem Andre hørte muligens kjendte den Vei, kunde vi ikke faae i Tale. Regjeringen seer nok nødigt, at Europæere komme til Betsileolandet og det af flere Grunde, blandt hvilke ogsaa er den, at Huvaernes Herredømme har sin svage Side strax udenfor Betsileolandet, i Syd og Sydost for hvilket der ere uafhængige, stridbare og som oftest fiendtligsindede Stammer, som i For-

bindelse med Landets ugunstige Beskaffenhed gjøre Forbindelsen tillands mellem Tananarivu og Fort Dauphin besværlig, langsom og farlig. Med Hensyn til Klimatets Beskaffenhed staaer Betsileo i Ny for idetheletaget at have et sundere Klima, end ellers i Almindelighed forefindes paa Madagaskar. For det Tilfælde, at vi ikke skulde, ialfald for det Første, faae nedsætte os i Betsileo, maatte vi ogsaa tænke paa et andet Sted, og blev da vor Omærksomhed nærmest henledet paa Landet omkring Manguru-Floden, ɔ: mellem Angaru-Fjeldrækken og Udkanten af Alamazautr-Skovegnen. Vi Norske havde jo selv seet dette Strøg paa Veien op, men fornemmelig tilraadede Dr. Davidson os at henvende vor Opmærksomhed paa det og anstille Undersøgelser der. Det havde nemlig dette Anbefalende for sig, at det laa bekvemt for Forbindelsen baade med Hovedstaden og Tamatave, og at Londonerne hverken havde nogen Missionsvirksomhed der eller tænkte paa at udvide den i den Retning. Men foruden om Forholdene nærmest langs Hovedveien over Manguru Sletten, hvor vi ogsaa selv havde reist, kunde vi i Hovedstaden saagodtsom ingen Besked faae om andre Dele af dette Landstrøg; hvorledes vi ved egne Undersøgelser søgte at hjælpe herpaa, skal senere omtales, naar jeg kommer til at berette om min Tilbagereise. Om Aftenen samme Dag, jeg ankom til Tananarivu, kom Londoner-Missionsselskabets gamle Missionsassistent, Cameron, (han var sammen med de første Missionærer før 1836) med Besked fra Ramiliza og Consorter til mig, at de havde læst Premierministerens Ledsagebrev, og at jeg nu skulde nyde al den Beskyttelse, der stod i deres Magt; jeg lod ad samme Vei tilbagemelde min Tak og tilkjendegive, at jeg paa en for os begge beleilig Dag agtede at aflægge Autoriteterne mit Besøg; senere blev denne Dag bestemt til Mandagen den 26de August. Den 21de besøgte jeg Dr. Davidson og nogle af Londoner-Missionærerne, skjønt der i Tananarivu hersker den Skik blandt Udlændingene, at de der Bosatte besøge først den Fremmede, som er ankommen; jeg bragte i dette Tilfælde min Skik med mig. Den 23de besøgte jeg det store ugentlige Fredagsmarked, hvilket som og dets Sted i Tananarivu har Navn efter Dagens Madagaskarbenævnelse, zuma. Madagaskarerne have besynderligt nok en Cyclus af 7 Dage, hvori enhver af de 7 Dage har sit eget Navn, og den Dag, som falder paa vor Fredag, hedder zuma. Det er almindeligt, at hver By har sin Markedsdag, og saaledes erfaredes, at f. Ex. Ambatumanga havde sin paa Mandag. Hovedstadsmarkedet holdtes paa en videre, ujevn Skraaning, der var en 600 à 800 Skridt borte

fra vort Logement, adskilt derfra ved en Nedsænkning, som endte i en jevn aaben Plan, ved hvis sydlige Side var et nyt stort Capel, og paa hvis nordlige Side Davidsons Hospital laa. Den brogede Myldren og Summen og Surren derover paa Zuma var hver Fredag for vore Øine og Øren, og man kan vel sige — tilnærmelsesviis —, at dette Marked søgtes af omkring 10 a 20,000 Mennesker.

Rainiliza, vor Vært Ramangetrikja og nogle christne Bekjendte af vore Missionærer lod mig bringe eller bragte mig Velkomsthilsener i Form af Fjærkræ, saasom Gjæs, Kalkuner og Høns. Den 25de overvar jeg Dissentergudstjenesten i Mindekirken paa Ambatimakanga. Nogle indfødte Pastorer (som de der kaldes) læste Stykker af den hellige Skrift og sluttede med temmelig lange Bønner; Missionæren til den Kirke holdt Hovedprædikenen. Forsamlingen, som nok beløb sig til en 500, forholdt sig sømmeligt og roligt; men Kirkesangen var den ovenfor berørte, lidet kirkelige Madagaskar-Maade at synge paa. Mange holdt Lambaen over Munden, Mange baade over Næse og Mund, saaledes som brugeligt er der paa Øen, og sang saaledes under Lambaen, hvorhos en stor Deel ikke sang Ordene med, men kun Melodien, og det baade taktstøt og rumlende stærkt. Som ovenfor antydet, aflagde jeg i Selskab med Brødrene Visit hos Stadens midlertidigt Øverster med Rainiliza i Spidsen. Vi bares i Palankinen, og Veien gik for en stor Deel gjennem den egentlige By, hvis Gader, eller rettere ofte kun elendige Gangstier paa mange Steder ere saa mislige, at man i Norge vilde kalde dem halsbrækkende; men de øvede Marmiter klare sig godt; dog lige til Rainiliza's Huus paa en Terrasse, udgravet i Byens østlige Afhæng, kunde de ikke bære os; vi stege derfor af og gik ned en liden Skrænt ad en smal i Skræntsiden indtraadt Fodsti. Vi forefandt Rainiliza og Consorter samt en heel Deel ældre og yngre Personer forsamlede og iførte pyntelige Dragter; nogle Kvinder sad i et tilstødende Værelse, hvis Dør stod aaben. Visiten var kort og formel og bestod hovedsagelig i gjensidig Udvexling af Spørgsmaal om Velbefindende, fra min Side da ogsaa om Hovedstadens Velgaaende i Dronningens Fravær. Der havde været en god Anledning til med behørig Omtanke og Takt at have vidnet om Sandheden for de Forsamlede, hvoraf vel de allerfleste vare Hedninger; men de forstode ikke Norsk, og jeg ikke Madagaskarsk. Ved Afskeden foræredes mig den omtalte Velkomsthilsen-Kalkun, hvorfor jeg takkede og maatte kun beklage, at jeg ikke havde været gjort opmærksom paa og var saaledes heller ikke beredt paa ad anden Vei end ved et skjønsomst

Tak at gjengjælde denne og den tidligere ved en Foræring af Gjæs beviste Velvillie, hvorfor da igjen Vedkommende takkede.

Den 28de fuldendte jeg mine Besøg hos de fleste af London-Selskabets Missionærer, besøgte Ambuhiputsi Mindekirke, som var under Arbeide og nærmede sig sin Fuldendelse, en anseelig Bygning i gammelkirkelig Stiil og ligesom Ambatunakanga-Kirken opført af huggen Steen, — fik ogsaa see Begyndelsen af Grundvolden til Faravuhitr-Mindekirken, hvor de 4 af Kongeslægt og desuden Ligene af de den Dag over Klippen nedstyrtede andre 13 Christne bleve brændte den 23de Marts 1849. Ved Bestemmelsen af, hvor Kirkens Grundvold skulde lægges, indtraf dette Mærkelige: Efterat man forgjæves ved at udspørge hos Folk, som skulde være bekjendte med vedkommende Localiteter, og ved at undersøge paa det omtrentlige Sted selv havde søgt at komme til Vished, om hvor de egentlige 2 Baalsteder vare, stødte man, som man grov Grøvten, hvori den sydvestlige Deel af Sydsidens Grundvold skulde nedlægges, lige paa det Baalsted, hvor den adelige eller rettere kongelige Dame blev brændt alene og, som der siges, fødte paa Baalet; dette Baalsted var kjendeligt af en Samling af Aske, brændt Jord og Kul af en eiendommelig Træsort, hvoraf Baalveden bestod, af omtrent 3 Tommers Dybde og omtrent 10 Fods Omkreds, og af et Kravebeen (os clav.), som laa mellem Asken og Kullene; da man nu havde fundet det ene ɔ: det mindre Baalsted, fandt man let ogsaa det andet meget større og videre — omtrent 30 Fod vestlig derfra, hvor de 3 øvrige af Kongeslægt og de 13 Lig fra den „tarpejiske" Klippe, kaldet Ampamarinana, bleve brændte ($^{23}/_{3}$ 49). Cameron, der som Architekt forestaaer Kirkebygningen paa Faravuhitr, havde forhen fortalt mig om denne Mærkelighed, og da jeg traf ham paa Tomten, bad jeg ham finde mig Noget af Asken og Kullene; det kostede nogen Eftergraven at finde den ublandede, ægte Aske og Kul, da man ved Udgravningen af den flere Fods dybe Grøvt for Grundvoldmuren havde slængt Baalets Aske og Kul sammen med det øvrige opgravede Jordgruus; vi kunde ikke vedblive med Eftersøgningen saa længe, som jeg kunde have ønsket, da der stimlede saa mange Indfødte sammen, og det kunde befrygtes, at den overtroiske Opmærksomhed blev mere end ønskeligt henledet paa vort Foretagende; nogle Smaakul, Aske og brændt Jord fik jeg dog fat paa og bragt med mig som vigtige Missionsrariteter fra Madagaskars Martyrjord. Jeg kunde ikke andet end forundre mig over den Taktløshed, at man havde rodet Martyr-Been, -Aske og -Kul ganske ligegyldigt sammen med den opkastede

og rundt omkring bortslængte Jord, istedetfor, som endog kun almindelig christelig Mindetakt vilde have foreskrevet, at lægge Baalstedets fundne Indhold peent samlet nede i Grøvten under Grundmurstenene paa det identiske Sted. Kravebenet kunde ikke gjenfindes i den store Gruushob. — Ved denne Leilighed kan jeg ikke undlade at omtale en særegen Omstændighed i Opfattelsen og Vurderingen af Madagaskars Martyrhistorie. Efterat Ellis, som kun meget middelmaadigt forstod Madagaskar-Sproget, havde gaaet for vidt i at fremhæve og udmale baade de Enkeltes Martyrdom og Martyrskaren idethele, idet han derhos ofte i sin ukritiske Iver for at indhente Stof til sin Martyrhistorie var bleven taget ved Næsen af slue, tildeels vindesyge Madagaskarer (det hændte nok ikke saa sjelden, at naar En havde opvartet ham (Ellis) med en Martyrhistorie, fik han som Kjærlighedsgave af Ellis nogle Skilling stukne sig i Haanden), — synes der nu at være indtraadt en stor Forandring med Hensyn til dette Forhold blandt de nærværende Londoner-Missions-Selskabets Missionærer, saa at, medens Ellis i sin rastløse Iver ingen Leilighed lod ubenyttet til at opstøve Martyrdoms-Beretninger og Levninger (f. Ex. Lænker o. dl., som Martyrerne havde havt paa sig), og saaledes bragte det til en uholdbar Overspændthed, røber de nærværende Missionærers ved flere Leiligheder sig i Facta aabenbarende Forhold til Madagaskars Martyrhistorie en fuldkommen Ligegyldighed for den. Denne paa Kjendsgjerninger grundede Dom hørte jeg ogsaa stadfæstet af Hartley. Saaledes til Exempel, da Ambatunakanga - Mindekirken blev indviet, blev den fra Martyrdommet hidrørende Oprindelse til Kirken slet ikke berørt af de flere indfødte Pastorer, der den Dag holdt Taler i den, og kun en Missionær berørte blot som i Forbigaaende i sin Aabningstale, at Kirken var bleven opbygget af engelske, i Madagaskars Omvendelse interesserede Christnes Kjærlighedsgaver. Dette er Hartleys Beretning. Hvorledes Madagaskarerne selv opfattede og vurderede sine Landsmænds Martyrdom, søgte jeg Besked om hos den gamle Cameron, der som den ældste Udsending og som En, der maaskee har alsidigere Berørelse med Folket end de øvrige Udsendinge, maatte ansees vel skikket til at give tilforladelig, paa Iagttagelse grundet Oplysning om dette Punkt; han paastod, at Madagaskarerne indbyrdes tænkte paa sine af os Europæere kaldte Martyrer og saae paa Martyrstederne saa temmelig ligegyldigt og næsten omtrent, som en Ko gloer paa en rød Port. Madagaskar-Martyrer staae derfor i ganske andet Forhold til sine samtidige Landsmænds Opfattelse og Vurdering, end vi høre om den gamle Kirkes Martyrers

Forhold til sin Samtid og Eftertid. Og forsaavidt vi nu paa saa langt Hold og efter saa lange Tider kunne dømme, er ikke Oldkirkens Martyrdom eensartet med Madagaskars; men trods hvad man fra en Side end vil sige mod og nedrive paa Madagaskarers Martyrdom, saa kunde jeg dog ikke efter Alt, hvad jeg erfarede, komme til andet Resultat, end at, naar man upartisk tog alle billige og nødvendige Hensyn i Betragtning, Madagaskars Martyrer vare omtrent saa gode Martyrer, som de som Madagaskarer kunde være ɔ: som de efter sit huuslige og borgerlige Livs Medfør kunde være i et saa tidligt og umodent Tidspunkt af deres Christendom.

Den 29de August vare vi efter Indbydelse tilaftens hos Dr. Davidson; denne som enhver lignende Anledning benyttedes til i forskjellige Retninger at indvinde et eller andet Udbytte for det Ærinde, i hvilket jeg var der i Hovedstaden. Jeg fik der en Nød (rettere Blomme) af tangena-Træet. Ved Hospitalet var der en nu christen Indfødt, som holdt Andagt paa Hospitalet for dem, som der kunde overvære den; han havd tilforn havt den Forretning at tillave tangena's giftige Domsdrik, hvilken lavedes ved at skrabe af selve Stenens (ikke af den i Stenen liggende Kjerne) Substants og blande det Skrabede i Vand. Tangena-Træet findes ikke i det Indre, men ved Søkysten; paa Tilbageveien saa jeg mange Tangena-Træer mellem Anduvurantu og Tamatave, lod ogsaa plukke en Blomme af dem, den seer ud som en stor grønagtig Blomme, hvis Steen ligner en meget flad Mandelsteen. En af disse Blommer skal jeg ved Leilighed faae sendt Eder. Baade denne Aften og senere ved given Anledning hos de øvrige Missionærer søgte jeg blandt Andet at udfinde noget Sikkert med Hensyn til Missionsselskabets Lægevirksomheds Forhold til og Betydning for den øvrige Missionsvirksomhed. Dr. Davidson troede, at Lægemissionsvirksomheden ydede den øvrige og egentlige Missionsvirksomhed en ikke uvæsentlig Haandrækning i at anbefale ved de eiendommelige Midler, der stode til dens Raadighed, Evangeliet til Folkets Opmærksomhed. De øvrige Missionærer, som jeg talte med om den Sag, syntes meget tilbøielige til ikke at tillægge Lægemissionsvirksomheden nogen særdeles Betydning som saadan i at understøtte Anbefalingen af Evangeliet til Folkets Samvittighed; Evangeliet var allerede bleven en saadan Magt, at det gik og stod paa sine egne Been. At imidlertid Dr. Davidson som Læge var af Vigtigtighed — stor Vigtighed for selve Missionspersonalet, derom var vel neppe deelte Meninger. Af Alt, hvad jeg erfarede og saa og hørte, skulde jeg dog

troe, at Missionærerne tillagde Lægemissionsvirksomheden mindre Betydning, end den — alt derhen Hørende taget i Betragtning — nok tilkommer. Forresten er Hospitalets og Davidsons Forbindelse med Londoner-Missionen nu hævet, og det og han staaer nu i Forbindelse med den skotske Lægemission i Edinburgh. Dette er jo vistnok en Kjendsgjerning, der som saadan synes at udtale Londonernes Anskuelse i omtalte Retning; dog troer jeg, at ogsaa Selskabets Pengestatus, for nærværende mindre god, havde Noget at gjøre med, at det opgav sin Forbindelse med Hospitalet og Davidson, der som en frisindet Mand, ogsaa i kirkelig Henseende, tilbød vort Selskab sin Tjeneste og Hjælp i, hvad han formaaede, især nu, da hans Stilling var mere uafhængig af noget bestemt, egentlig Selskab."

Biskopen fortæller, at Mandagen den 2den September f. A. samledes han, de norske Missionærer, Engh, Borgen og Nilsen, samt omtrent Halvdelen af de engelske Missionærer (den øvrige Halvdeel havde Forhindringer) i Ambatunakanga-Kirkens Sakristi, for at forhandle om og nærmere fastsætte det fremtidige Forhold mellem Londonerselskabet og vor Mission. Det væsentlige Resultat af dette Møde synes at have været, at man i Overeensstemmelse med tidligere Forhandlinger om dette Spørgsmaal enedes om, at Londonerselskabets Missionærer skulde være eneberettigede til at missionere i Hovedstaden og Hovedprovindsen Emerina, og at vore Missionærer derimod skulde kunne missionere udenfor dette Distrikt, uden at hindres af Hensynet til, at Londonerselskabets Mission paa forskjellige Steder kunde have Omvendte, der væsentlig havde den at takke for sin Christendom. Forøvrigt nævner Biskopen, at, hvis han ikke i denne Sag havde anseet sig bunden ved tidligere Underhandlinger, og hvis han selv havde kunnet ofre sig mere umiddelbart for Madagaskarmissionen, vilde han helst have ordnet Forholdet saaledes, at han f. Ex. selv havde taget stadigere Ophold i Hovedstaden, for derfra at lede vor Mission, hvor den ellers i Landet maatte finde Fodfæste, og for der at være i Nærheden af Regjeringen og varetage Missionens Tarv ligeoverfor den. Thi „Alt paa Madagaskar dreier sig om og er afhængigt af Hovedstaden og den derværende Centralregjering, som helst vil have Alt under sine egne Øine og i sin umiddelbare Nærhed." Biskopen ytrer fremdeles, at der paa Grund af hele Huvafolkets statsborgerlige Organisation og vort Kirkesamfunds med denne mere overeensstemmende Aand vilde være ikke ringe Udsigter til, at just vor Mission vilde finde Tilslutning i selve Hovedstaden, ligesom

han ogsaa troer, at der i Hovedstaden vilde findes de bedste Betingelser for uden Indgreb i Londoner-Missionærernes Virksomhed at erhverve Subjekter blandt de Indfødte, der kunde være skikkede til at modtage en høiere Uddannelse, for senere at virke som Lærere i Missionens Tjeneste.

Biskopen fortsætter: „Med Hensyn til en indfødt Lærerstand frembyder Madagaskar-Missionen dette Særsyn: I Forfølgelsens Tider havde der dannet sig noget, som Missionærerne nu kalde „indfødt Pastorat“, idet man hjalp sig, som man bedst kunde, med at optræde som Prædikanter og med at forvalte Sakramenterne. Ved Missionærernes Gjenoptagelse af Missionen paa Madagaskar forefandt de saaledes et, sligt som det rigtignok var, temmeligt talrigt og paa sin Gjennemleven af Forfølgelserne pukkende, noget storraadigt Pastorat, som paa Grund af sin Uvidenhed og sit meget maadelige Levnet saa ofte var alt Andet end skikket til at forvalte Embedet. Saasnart derfor de nærværende Missionærer havde tilegnet sig Sproget saavidt, at de derved sattes istand til mere uafhængigt at komme efter, hvorledes det egentlig og almindeligt forholdt sig med disse indfødte Pastorer, deres Lære og deres Færd, kom de snart nok til at see, at her var Meget at gjøre for at rette paa, hvad der truede med at blive alt Andet end et Gode for Missionen. Missionærerne have da senere med rosværdig Iver søgt at rette herpaa ved at bibringe baade dem af disse indfødte Pastorer, som viste sig medgjørlige, og andre dueligere Subjekter solidere og bedre Kundskaber, og ved at kontrollere skarpere deres Levnet; ved saaledes at stille større baade intellektuelle og moralske Fordringer til dem, som med Missionærernes Samtykke faae optræde som Prædikanter, er allerede en Forandring til det Bedre i saa Henseende efterhaanden komme tilsyne ialfald i Hovedstaden. Forvaltningen af Sakramenterne søge nok ogsaa Missionærerne efterhaanden at faae inddraget under den ordinerede Lærerstand. I Hovedstaden fordres der nu i Regelen, at En, for at kunne holde en Prædiken, maa først studere den, Enkelte nedskrive den endog; hvorhos man der lettere og paa nærmere Hold kan kontrollere dens Vandel, der faaer Lov at prædike. Men trods det saaledes Vundne have dog Missionærerne endnu en ikke saa let Opgave at løse, inden de kunne faae gjennemført i sit Menighedssystem alt ønskeligt og nødvendigt derhen Hørende; endnu er det til Ex. ikke kommet dertil, at Ægteskab stiftes efter Christendommens Forskrifter og Forpligtelser; der har kun været gjort nogle enkeltstaaende, faa Forsøg paa at faae et Brudepar ægteviet af Missionæren. Selv blandt de christne Indfødte stiftes Ægteskab og opløses Ægteskab paa gammel Madagaskar-

Viis; ved dette sidste Skridt udelukkes dog Angjældende fra Nadveren. — Fordi det stod saa misligt til med christeligt Ægteskabs Stiftelse blandt de christne Madagaskarer, havde Br. Engh tænkt, at det muligens kunde baade den gode Sag, at han og Br. Nilsen ægteviedes i et af Londoner-Missionærernes Kapeller i Hovedstaden, saa Menigheden kunde faae see, hvorledes et christeligt Ægteskab stiftedes. Men for ikke at tale om, at hverken Engelske eller Madagaskarer vilde kunne forstaae en Ægtevielse paa Norsk, saa fandt jeg det heller ikke i andre Henseender rigtigt at foretage denne Brudevielse andetsteds, end i vort norske Logement, der som leiet og saalænge leiet jo for Tiden var den i Tananarivu værende, norske Menigheds Hjemsted. Denne Høitidelighed foregik den 7de Septbr., og herom ville vel Beretningerne fra vore Missionærer have meldt nærmere; men hvis de ikke skulde være ankomne, kan dette foreløbigen berettes: Vielsen foregik i Overvær af Br. Borgen, Londoner-Missionærernes Bogtrykker Parrett og Kone, hvilke nemlig havde bevist os den Opmærksomhed at herbergere Brudene fra deres Ankomst 2den Septbr. til Bryllupsdagen, og vor Vert, Ramangetrikja.

(Forts.)

Er det berettiget at henregne Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?

(Forts. fra No. 2. *)

Vi have tidligere til nogle Sider forsøgt at besvare et Spørgsmaal, som saavel adskillige Domme, man oftere hører udtalte over Missionen, som ogsaa vore egne Hjerters Skrøbelighed kan gjøre det nødvendigt for os at besvare, om vi ville gjøre vor Gjerning i Missionens Tjeneste med klar Bevidsthed og med et ligeoverfor Tvivl og Indvendinger betrygget Sind.¹ Spørgsmaalet var dette: „Er det berettiget at henregne Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?“

Der er tidligere sagt, at dette Spørgsmaal maa besvares med et afgjort „Nei“, at Missionen aldrig, ikke for nogen Slægt i Kirken kan blive at henregne til de „fjernereliggende“ Pligter, med hvis Opfyldelse

*) I det Væsentlige er Ovenstaaende en Gjengivelse af et Missionsforedrag, som Udg. holdt ved Stavanger Kredsforsamling i Soggendal.

Menigheden ikke behøver at tage det saa nøie, at de Mennesker, som særligt ere Gjenstand for Missionens Arbeide, Hedningerne, saa langt fra kunne ansees for at være Menigheden mere uvedkommende, at de meget mere indtage en urokkelig, skriftmæssigt hjemlet Plads mellem „Troens Egne." Det var navnlig tre Havedgrunde, hvortil i det Foregaaende disse Anskuelser bleve støttede. For det Første har jo Gud baade i den gamle og den nye Pagt, baade med udtrykkelige Ord og med mange Ordet ledsagende og forklarende Tegn og underlige Førelser sagt sin Menighed, at Han vilde forbarme sig over alle Folk, og sagt sin Menighed, at den skulde være det Redskab, hvorved dette Hans Barmhjertigheds Raad over alle Folk kom til Udførelse. Med eet Ord: Gud har befalet sin Menighed at missionere og dermed een Gang for alle gjort Ende paa alle Indvendinger og tvivlende Spørgsmaal, om der ogsaa virkelig skal missioneres. — Dette, at Gud har givet den utvivlsomme Befaling, burde jo egentlig være os fuldkommen nok. Men vor Skrøbelighed trænger til de mange Grunde og vor Mangel paa Nidkjærhed til de mange Opmuntringer. Vi anførte derfor fremdeles, at den Tid i Menigheden, som vi ere vante til i alle Ting at see hen til som til Mønstertiden, den apostoliske Tid, ogsaa med Hensyn paa Missionen foregaaer os med et lysende Exempel, at den apostoliske Tidsalders Menighed ret egentlig var en missionerende Menighed, hvis energiske Virkekraft, hvis glødende Nidkjærhed, hvis troesstærke Mod, hvis af Kjærlighed udvidede Hjerte, særligt saaledes, som disse Egenskaber aabenbare sig hos den store Hedningeapostel Paulus, vi ville gjøre vel i ret flittigt at holde frem for os til ydmygende Sammenligning, til styrkende Opmuntring. — Endelig saae vi, at naar den apostoliske Menighed bar saa rige Frugter just med Hensyn til Missionen, saa var det udentvivl ogsaa, fordi den apostoliske Menighed havde en klarere Bevidsthed end baade denne og mange andre Tiders Menighed om Missionens Forhold til de sidste Tider, om Missionens færegne Betydning for Guds Riges Udvikling i Verden mod Fuldendelsens Maal, fordi den apostoliske Menighed længtes efter Herrens Gjenkomst, vilde Herrens Gjenkomst og derfor ogsaa maatte ville, hvad der ifølge Guds Ord skal gaae forud for samme, derfor ogsaa maatte længes efter, at Evangeliet skulde blive prædiket over den ganske Verden „til et Vidnesbyrd for alle Folk." Vi saae, at det just er denne Missionens Betydning for Menighedens store Haab, just den Omstændighed, at Herrens Gjenkomst, at Guds Børns Aabenbarelse skal komme

ved Hedningernes Indgang i Guds Rige, som giver os en særlig Ret til at regne Hedningerne blandt „Troens Egne", blandt dem, som Troens Lydighed, Troens Kjærlighed, Troens Haab aldrig kan glemme.

Det er endnu en fjerde Side, hvorfra vi ville betragte det samme Spørgsmaal, hvorvidt Missionen rettelig kan henregnes til „Menighedens fjernereliggende Pligter?" Det er dette allerede tidligere *) nævnte Synspunkt, hvis Betragtning i disse Linier skal beskjæftige os. Vi ville overveie med hverandre den betydningsfulde Stilling, som Missionen faaer i Kirkelivets Udfoldelse, naar vi betragte **den nærværende Tids eiendommelige Forholde og Vilkaar** saaledes, som de arte sig baade paa **Kirkelivets** og paa **Culturlivets** Enemærker.

Der er sagt i det Foregaaende, at Missionen ikke for nogen Slægt i Kirken kan blive at henregne til de fjernereliggende Pligter. Det er naturligvis ikke dermed vor Mening at ville bryde Staven over de Kirkens Udviklingstider, i hvilke Missionen virkelig indtog den mindre fremtrædende Plads, tildeels endog betragtedes helt anderledes, end vi betragte den. Den rette Missionsmenighed fordrister sig ikke til at rose sig af sin egen Gjerning, den Gjerning, til hvilken den veed sig kaldet af Herrens Naade, den veed, at naar nu den kan missionere, skylder den tildeels de foregaaende Slægters nidkjære Arbeide i andre Retninger denne Kraft, den veed sig som eet Legeme, ikke blot med Samtidens Menighed trindt om paa Jorden, men ogsaa som eet Legeme med Fortidens troende Menighed, derfor er Nutidsmenighedens Gjerning ogsaa i en vis Forstand Fortidsmenighedens Gjerning, saasandt enhver af dem viste Herren Lydighed i det særlige Kald, hvormed han kaldte dem. Men allermindst kan Nutidens Menighed rose sig af den større Iver, hvormed den i Sammenligning med tidligere Slægter i Menigheden ialfald i den evangeliske Kirke har antaget sig Missionens Sag, naar den maa erkjende, at just den har modtaget et ganske særeget, et ved Forholde af mærkelig og eiendommelig Natur begrundet Kald til at lægge ret alvorlige Kræfter til i denne Herrens Tjeneste, at den igjennem de særegne Livsbetingelser, hvorunder den er stillet i Verden, har modtaget den særegne Tilskyndelse til at drive Missionens Gjerning, saa at om nogen Tids Menighed kunde det, ialfald ikke denne Tids Menighed skulde kunne hen-

*) Se Miss.-Tid. for d. A. S. 6.

regne Missionen til sine fjernereliggende, sine mindre vigtige, mindre hastende Forpligtelser.

Disse særegne Tilskyndelser til at bære Rigets Evangelium ud i Verden til Hedningerne, troe vi nu for det Første at finde, naar vi betragte selve Kirke- og Menighedslivets Beskaffenhed, saaledes som dette arter sig i Nutiden. Naar vi see hen ikke til denne eller hiin enkelte Folkekirkes, men til den hele hellige, almindelige Kirkes Livsvilkaar i Nutiden, da maae vi sige, at denne Tid fremfor andre Tider er en Kampens, en Stridens Tid, en Tid, da den Kamp mellem Lyset og Mørket, mellem Løgnen og Sandheden, som altid har været ført i Stridskirken og som skal føres indtil Tidernes Ende, altid antager en heftigere, en mere afgjørende Charakter, en Tid, da de kjæmpende Magter aabenbares efter sin væsentlige Beskaffenhed som adskilte ved et svælgende Dyb, som tilhørende ganske forskjellige Riger. Ialfald paa mange Steder kjæmpes der ikke længere nu som i Kirkens forrige Tider indenfor Christenlivets egen Begrændsning om forskjelligtfarvede Opfatninger af væsentlig den samme Sandhed, Kampen føres om selve Christendommens Grundsandheder, de Stridendes Hjerteforhold til Christus, Han, som jo er alle Spørgsmaals sidste Svar, er hos hver af Parterne heelt forskjelligt. Medens Nogle sige, at Jesus, som blev kaldet Christus, var Guds Søn, den af Propheterne forjættede Messias, ere Andre i Tvivl, om de skulle betegne Ham som et begavet Menneske, som, selv vildledet af Sværmeriets Aand, ogsaa blev en Vildleder for Andre, eller om de skulle ansee ham som en bevidst Bedrager, hvis Død paa Korset neppe kunde kaldes en af Fiender øvet Uretfærdighed. Der spørges i Grunden imellem de Stridende ikke længer om, hvad der er Sandhed, men om den ene eller den anden Bekjendelse, om Sandheden eller Løgnen skal blive den seirende. De Tider ere komne over flere af de Christenhedens gamle Lande, hvor Kirken i Aarhundreder havde sin Hjemstavn og sine Befæstninger, de Tider, om hvilke Apostelen Johannes taler, naar han siger: „Mine Børn, det er den sidste Time, og som I have hørt, at Antichristen kommer, saa ere nu mange Antichrister fremkomne, hvoraf vi kjende, at det er den sidste Time." „Denne er Antichristen, han som negter Faderen og Sønnen, hvo som negter Sønnen, haver ei heller Faderen" (1 Joh. 2. 18, 22, 23.). Men saadanne Tider, det følger baade af Sagens Natur og bekræftes ogsaa af Kirkens Historie, saadanne Tider ere fremfor andre Tider Missions-

tider, i saadanne Tider ere altid Menighedens Øine vendte udad, thi her har jo allerede i Kirkens egen Midte Vidnesbyrdet om Christus paa en vis Maade udrettet, hvad det skulde, her har det jo fremkaldt Troens Samtykke eller Vantroens Forkastelse, her er en af Menighedslivets store Udviklingsperoder afsluttet, her skal der sættes nye Begyndelser i Guds Riges Udvikling i Verden, her bringes Menigheden ganske naturlig til at see sig om efter nye Arbeidsmarker, hvor Guds Ord paanyt kan begynde at gjøre sin dømmende og frelsende Gjerning. Vi tage neppe Feil, naar vi betegne den christusfornegtende Vantro, den Bespottelsens ugudelige Aand, som er saa almindelig udbredt ialfald i vor Verdensdeels store, saakaldte Culturlande, som en af de Omstændigheder, der stærkt tilskynde denne Tids Menighed til Flid og Nidkjærhed i Missionens Gjerning. Det tager sig jo ved første Øiekast besynderligt ud at betegne den fornegtende Vantro som den Grund, hvoraf Missionens, Troens Gjerning spirer frem, men her maae vi erindre: Vantroens, Fornegtelsens Tider ere ogsaa Troens og Bekjendelsens Tider. Naar Christus fornegtes af sine Fiender, da blive hans Venner saa meget varmere om Hjertet, Menighedens Bekjendelse bliver saa meget inderligere og fyldigere, selv om Bekjenderne ere forholdsviis faa, selv om Forsvaret væsentlig maa overlades de „Stille i Landet.“ Naar Menighedens ypperste Klenodier angribes, naar Verdensaandens Modsigelse stræber at forvandle Troens kostelige Perler til værdiløse Stene, just da opflammes Menighedens Iver for at frelse sine Skatte og bevare dem for Ransmændene. Men vi vide, hvorledes Herrens Menighed bevarer, hvad dens Herre betroede den, den graver ikke sit Pund ned i Jorden, den aagrer dermed i Verden, aagrer dermed paa det fordeelagtigste Marked, for at Herren i sin Tid kan faae det igjen med Renter, den „kaster sit Brød paa Vandet“, thi den troer, at det just saaledes skal komme mangedobbelt tilbage. De have derfor Ret, de, som sige, at de Tider, hvori vi leve, ere onde; thi Tusinder ere faldne fra Troen og dyrke denne Verdens Guder. Deres Tal er stort, som nægte Guds Søns Aabenbarelse, kraftig rører Vantroens Aand sig i Slægten, og dens utilslørede Aabenbarelser komme ogsaa os altid nærmere. Men ogsaa de have Ret, som sige, at det ere lyse og herlige Tider, hvori vi leve, Tider, i hvilke Troens Vidnesbyrd lyder med Aands og Krafts Beviisning, Tider, i hvilke Guds Aand udgydes over Menneskene og finder villige Redskaber, finder Hjerter, hvor den kan fæste Bolig. Den Tid, hvori vi leve, er i adskillige af sine Aaben-

barelser en Vantroens Tid, men med Tak og Priis for Herrens store Gjerninger kunne vi ogsaa sige, at den er en Troens Tid. Den er i det Hele taget og bliver det altid mere: de store Modsætningers Tid. Men, som et af den danske Kirkes ærværdigste Vidner *) har sagt: „Modsætningernes Tider, de Tider, i hvilken Lyset og Mørket brydes stærkere end ellers, have altid været de rette Missionstider. Figentræet sprang ud, naar Folkeslagene bevægedes, og Kjærlighedens Herolder og Evangeliets Budbærere gik stedse da allerfreidigst ud, naar Kampen mellem Lys og Mørke, mellem Christus og Belial, mellem den synkende Verdens Forfængelighed og Christi Riges uforkrænkelige Skikkelse syntes at være heftigst, i saadanne Tider har Herrens Udvalgte altid havt den mest levende Fornemmelse af den Herrens Forjættelse, hvormed han indstiftede Missionen: „Se! jeg er med Eder alle Dage indtil Verdens Ende.“ — Dersom vi her kunde fremføre de mere enkelte Træk af Kirkens Historie, skulde vi finde disse Ord mærkeligt stadfæstede. Lader os kun pege paa tvende betydningsfulde Tidspunkter. Hvor stor var ikke Modsætningen mellem Lys og Mørke i den Tid, da Verdens Frelser fremtraadte, da Hans Apostle begyndte den Kjæmpegjerning, at lægge Verdens Riger overvundne for Korsets Fod. Aldrig har Modsætningen været større. Hvor lidet og svagt syntes ikke Lyset at være, hvor stort var ikke Mørket, som skulde adspredes, hvor uovervindelige syntes ikke de Befæstninger, som skulde indtages, og dog blev hiin Tid en Missionstid som ingen anden, en Tid, i hvilket Lyset med seirende Kraft trængte ud over Jorderige, saa at Afgudstemplerne sank i Gruus og Fyrster og Folk bøiede Knæ for Korsets Tegn. Lader os ihukomme en anden, langt senere Tid. Den Tid, fra hvilken Nutidens Missionsliv regner sin Begyndelse. Hvorledes saa det ikke ved Slutningen af forrige Aarhundrede ud inden den europæiske Christenhed? Hvor frækt hævede ikke Vantroen sit Hoved? Hvor svag var ikke den Modstand, hvormed den mødtes af dem, der skulde have staaet som Vægtere paa Zion? „Men“, vi anføre atter danske Brødres Vidnesbyrd, „i denne mørke Tid, da Vantroen knugede Christenheden med sin haarde, kolde Død, da den franske Revolution sang sine vilde Sange over Evangeliets Grav, og roste sig, som om den havde gjort det af med Galilæeren, netop paa den Tid samlede de „Stille i Landet“ ny Kraft, reiste deres Banner til nye Foretagender og skjød Missionsskibet i Vandet, just da dannede sig midt under de Vantroes Haan, de Verdsliges Lunkenhed og de Op-

*) Dr. C. H. Kalkar.

lystes Tvivl, hine Bibel- og Missionsforeninger, som have været af uberegnelig Velsignelse for os Alle, da gik Christi Kirkes Høihed frem i sin evige unge Friskhed og har vist sin velsignende Kraft ikke blot i de christne Lande, men ogsaa i mangfoldige hedenske." — Saadanne Fortidsminder har den missionerende Menighed at skue hen til, saaledes rustet er den ligeoverfor den Vantroens og Modsigelsens Aand, hvormed den strider. Maa da ikke just Modsigelsen blive den til Bestyrkelse, maa da ikke baade Ligegyldighedens Kulde og Vantroens Angreb blive nye Kraftkilder for den, hvorfra den øser ny Forsikring om, at den gaaer i sin Herres Ærinde, og at den ifølge sin Herres trofaste Forjættelse har Ham med sig? Og er det saa, som baade Troens egen Natur synes at kræve og Kirkens Historie synes at stadfæste, at just Vantroens Modsigelse fremkalder den kraftigere Bekjendelse af Troen, er det saa, at just, naar Ødelæggelsens Vederstyggelighed udbreder sig inden Kirken selv, da seer den troende Menighed sig om efter nye Arbeidsmarker, hvor Evangeliets Udsæd kan ventes at bære Frugt, da er det ikke forunderligt, at den evangeliske Menighed just i denne Tid haster med at sende Fredsbud til Hedningerne. Derfor har just Nutidens Menighed det særegne Missionskald, derfor har den dette ogsaa hos os. Vel ere hine Stridens Modsætninger, som give Tiden dens aandelige Præg, endnu ikke komne ret til Frembrud hos os saaledes, som de ere det paa andre Steder, i andre Kirker, men ogsaa her hos os fornemme vi dog allerede Tidens Veer, vi mærke, hvad Tiden bærer i sig, og priset være Herren, som aarle vakte denne sin Menighed til Dagens stridende Gjerning, saa at den kan gaae i den større Strid, som venter den, ogsaa med den Kraftudrustning, som Missionens Gjerning giver, ogsaa med den Troens Bestyrkelse, som hver den modtager, der agter paa Evangeliets Seire blandt Hedningerne, agter paa, hvorledes det evig unge Evangelium endnu altid aabenbarer sig som „en Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som troer."

Men det er nu visselig ikke blot denne Stridens Modsætning ligeoverfor den fornegtende Vantro, som i disse Tider tilskynder den evangeliske Menighed saa stærkt til at udbrede Guds Rige i Verden ved Missionen blandt Hedningerne. Der turde her være endnu en anden Grund tilstede, den Grund, at vor Tid i det Hele taget fortrinsviis er en Kjærligheds-gjerningernes Tid, at denne Tids Menighed særlig er kaldet til at udfolde Christenlivets praktiske Side, medens tidligere Tider fortrinsviis havde sine Opgaver i andre Retninger. Det er jo vitter-

ligt for os Alle, som med et opmærksomt Blik følge Menighedslivets Rørelser i denne Tid, at Nutidsmenighedens eiendommelige Kraft navnlig kommer tilsyne i denne Retning. Alle de Menneskelivets blødende Saar, som trænge til den offervillige Kjærligheds Lindring, minde sig i denne Tid med særlig Styrke for den christelige Bevidsthed, og vi maae med Tak til Ham, som lader sin Aand minde saa kraftigt, sige, at Mindelsen dog ikke bliver ganske uhørt, ikke udgaaer ganske forgjæves, at denne Aandens Mindelse trindt omkring i de christne Lande i de forskjelligste Retninger fremkalder en storartet, af Frihedens fuldkomne Lydighed gjennemtrængt Kjærlighedsvirksomhed, som er opfindsom i at udfinde Midlerne til at læge de Saar, som Synden har slaaet i den under Syndens Lov sukkende Slægt, utrættelig i sine Bestræbelser for at lindre og læge, løfte og forklare. Den mødes ofte, denne Menighedens Kjærlighedsvirksomhed, med sit Vrængebillede i en usand, leflende Kjærlighed, som, fordi den ikke vil lyde Guds Ord, ikke erkjender Slægtens egentlige Grundonde, ikke erkjender, at „Synden er Folkenes Fordærvelse", og derfor i sin Blindhed bruger Midler, der kun gjøre Sygdommen værre. Men, om det end skeer i Skrøbelighed, saa stræber dog Menigheden efter ved Guds Ords Hjælp at skille sig fra Usandheden og i Lydighed mod Ordet at lære Kjærlighedens hellige Lægekunst af Ham, som aabenbaredes som den rette Sjælelæge. — Ogsaa i dette Stykke er Nutidsmenigheden, den sande, ydmyge Menighed langt fra at rose sig af sin Gjerning. Den kjender i det Hele taget ikke, hvor noget Godt udrettes, sin Gjerning, den kjender her kun Herrens Gjerning. Den anklager ikke Fortidens Menighed, fordi denne lod den faae de mange uløste Opgaver i Arv. Den kommer ihu, at, overtog den her fra Fædrene en Gjeld, saa modtog den ogsaa fra Fædrene en Rigdom, som bør kunne sætte den istand til at betale denne Gjeld, forsaavidt den kan betales. Denne Tid kan fortrinsviis være en Kjærlighedsgjerningernes, det praktiske Christenlivs Tid, fordi vore Fædre, Menighedens foregaaende Slægter, arbeidede i andre Retninger, fordi vi næst Herrens Trofasthed skylde deres Strid, at vi have Guds Ord puurt og reent og dette Ord, forkyndt i den sunde Lærdoms Form, iblandt os. — Vi tør maaskee sige, naar vi ville driste os til at bedømme denne Slægt i Menigheden i Forhold til Menighedens tidligere Slægter, at den lutherske Kirkes Menighed, som vi jo her nærmest tale om, i de fordums Tider, da Læreudviklingen stod i Menighedslivets Forgrund, baade naar de lærde Theologer udviklede de storartede Systemer, og

naar de eenfoldige Troende i sine Hjerters Dyb og i de snevre Vennekredse værgede om den rene Lære ligeoverfor Vantroens Jammerlighed, at den lutherske Menighed i denne Tid har havt sin paulinske Tidsalder, da det gjaldt om urokkeligt at opreise den lutherske Kirkes Banner, hvis Indskrift er det prophetiske og apostoliske Vidnesbyrd, det Vidnesbyrd, der indeslutter Summen af Apostelen Pauli Lærdom: „Den Retfærdige af Troen skal leve", og at den lutherske Kirke nu er indtraadt i den johanneiske Tidsalder, den Tidsalder, hvis Løsen, hvis aandelige Signatur det er: „Børnlille, elsker hverandre." „Hvo som ikke elsker sin Broder, som han har seet, hvorledes kan han elske Gud, som han ikke har seet." „Lader os elske, ikke med Ord eller med Tunge, men i Gjerning og Sandhed." Vi have jo allerede tidligere mødt den johanneiske Tidsalders Kjendetegn i det antichristelige Vidnesbyrd, som høres just i denne Tid. Vi møde det samme Kjendetegn i Nutidsmenighedens med den antichristelige Aands Aabenbarelse sammenhængende Opmærksomhed for „Tidernes Tegn", den stærke Forventning, som rører sig i mange Hjerter, om en nær Domsaabenbarelse af Herren, den endelige eller en foreløbig. Men Forventningens Liv stiller saa meget alvorligere den Fordring til Menigheden, at den skal udpræge Discipelmærket, hvorpaa Herren skal kjende Sine, at den skal leve det Kjærlighedens Liv, som just de sidste Tiders Prophet, Johannes, saa alvorligt indskjærper. — Men rører denne Aand sig i Nutidsmenighedens Hjerte, føler den, mindet af Herrens Aand, at Kjærlighedsgjerningernes Opgave er dens særlige Opgave, at just den er kaldet til at fremvise de Kjærlighedens Frugter, hvormed Gud kroner sin egen Gjerning i den af Troen Retfærdiggjortes Liv, er det da forunderligt, at denne Tids Menighed bevæges af et mægtigt og uimodstaaeligt drivende Missionskald? Det er jo dog ikke Kjærlighedens Viis at gaae den største, den dybeste Nød forbi, og kun beskjæftige sig med den, som lettere kan hjælpes, saasandt den selv vil hjælpes, det er ikke Kjærlighedens Viis at møde det guddommelige Kjærligheds Bud, som dog sandelig ikke har glemt at nævne Hedningerne, med hiint, den Skriftkloges tvetydige Spørgsmaal: „Hvem er min Næste?" Fordi Hedningen boer langt borte i de fremmede Verdensdele, kan han dog ikke blive fremmed for Menighedens Kjærlighed; thi just Herrens Menighed har en dyb og levende Fornemmelse af, at „den ganske Slægt, som boer paa Jordens Kreds, er af eet Blod" og er af Himmelens Gud

bestemt til det samme Salighedens Samfund med Ham, saa at ogsaa Hedningen har Broderret og Broderkrav i Forhold til Guds Menighed. Ja han har den særegne Ret, som den største Ulykke giver, de staae først paa Kjærlighedens Erindringstavle, de, som lide meest; men hvem er ulykkelig som Hedningen, der er uden Gud? Hvem lider som Hedningen, han, som er under Dødsfrygt alle sit Livs Dage, han, som Intet veed om et evigt Liv? Hvorledes skulde den Menighed, som har smagt og hver Dag smager sin Herres Kjærlighed, kunne overhøre den Mindelse, som fra Hedningelivets Nød, denne dybe ubeskrivelige Nød, udgaaer til den om, at den skal komme over og hjælpe, at den skal udsende dem, som kunne forkynde Fred og godt Budskab i Hedningelivets mørke Nat? Hvorledes skulde Herrens Menighed kunne overhøre dette Hedningeverdenens Nødraab: „Kom over og hjælp os!" dette Nødraab, som dertil Guds Ord ledsager med en saa indtrængende, saa hyppigt gjentaget Anbefaling. Thi det er ikke ofte, Guds Ord forkyndes i Menighedens Forsamling, uden at det for dem, som have Øren at høre med, giver Vink og Fingerpeg, som tale Hedningernes Sag. Og vel skal Menigheden ingenlunde for Hedningernes Skyld glemme sine egne Elendige, just Missionen formaner meget mere til det Modsatte. Men saa underligt er det indrettet i Guds Naades Huusholdning paa Jorden, at hvad der gjøres i Hjemmet for Hedningen paa den anden Side af Jorden, det bærer paa mange Maader herlige Frugter for Hjemmets egne Børn; det Brød, som kastes paa Vandet, kommer forøget tilbage; Gud er en Herre, som ikke lader sig tjene omsonst. Det er neppe for dristigt at sige, at det Missionsliv, som rører sig i denne Tids Menighed, for denne selv er en af de rigeste Velsignelser, som Herren i de sidste Tider har skjænket den. De, som klage over, at Menighedens Missionsvirksomhed leder dens Udvikling i en eensidig Retning til Skade for Menighedslivets rette Udfoldelse i Hjemmet, de godtgjøre snarest, at de selv have et eensidigt og indskrænket Syn paa den Sag, hvorom de tale. (Forts.)

Ny Subskriptions-Indbydelse paa „Norsk Missions-Tidende."

Idet vi henvise til de Oplysninger angaaende „Norsk Missions-Tidendes" Abonnementsforholde, som ville blive meddeelte i Selskabets

Missions-Tidendens November-No. ledsagende 26de Aarsberetning, opfordre vi herved Missionssagens Venner i vort Land til at yde den sin Understøttelse ogsaa ved i større Antal, end hidtil har været Tilfældet, at tegne sig som Abonnenter paa Selskabets Tidende og forøvrigt virke efter Evne til dennes Udbredelse.

Som det vil være „Missions-Tidendens" Læsere bekjendt, ansee vi det for en af dens Hovedopgaver at meddele Oplysninger om den Norske Mission. Til den Ende har Tidenden hidtil meddeelt og vil herefter meddele i udførlig Gjengivelse eller kortere Uddrag de fra vore Missionærer i Afrika og paa Madagaskar Tid efter anden indløbende Breve, idet Udgiveren her følger det Princip, at medtage Alt, hvad der kan antages at være af Interesse for Missionsvennernes videre Kreds, og udelade Alt, der ikke kan antages at have saadan Interesse, navnlig ogsaa, hvad der speciellere henhører til vor Missionsvirksomheds løbende Forretninger.

Ved siden deraf vil Missions-Tidenden herefter, som tidligere, eftersom Rummet og andre Forholde tillade det, meddele saadan Læsning, som kan antages at ville tjene til Missionssandsens Vækkelse og Bestyrkelse, f. Ex. Missionsforedrag, Levnetsbeskrivelser og Fortællinger, hentede fra Missionens Omraade, nyere og ældre Missionshistorie, Anmeldelser af nye Missionsskrifter o. dsl.

Endvidere vil Missions-Tidenden fremdeles deels i sine maanedlige Hefter, deels i den mod Slutningen af Aaret udkommende Aarsberetning, som gratis tilstilles Abonnenterne, meddele Alt, hvad der egner sig til offentlig Meddelelse, angaaende Missionssagens Gang og Stilling i vor egen Midte, saaledes: Meddelelser om Missionssagens Stilling inden de enkelte Kredse, hvori vort Selskab er deelt, Referat af Kredsforsamlingers og Generalforsamlingers Forhandlinger, Meddelelser om Missionsskolen, Emissærvirksomheden, Missionsskibet, vort Selskabs økonomiske Forholde o. dsl.

For at tilveiebringe større Regelmæssighed i Meddelelsen fra fremmede Missionsmarker, vil Udgiveren med Hovedbestyrelsens Samtykke fra næste Aargangs Begyndelse i „Missions-Tidenden" optage i Oversættelse et Missionsskrift, som rimeligviis er et af de i Verden meest udbredte „Blätter für Mission", udgivet af flere evangelisk-lutherske Præster i Kongeriget Sachsen. Dette Missionsskrift, hvis Hovedopgave det er at meddele efter ordnet Plan og i bestemt Rækkefølge Efterretninger fra alle Verdens Missionsmarker, har, som sagt, en overordentlig stor Udbredelse, da det efter en tydsk Kirketidendes Angivelse udkommer alene

i det tydske Sprog i ca. 50,000 Explr. og det ved Siden deraf udgives i 4 Oversættelser nemlig paa Fransk, Slovakisk, Vendisk og Svensk (i „Lunds Missions-Tidning"). Vor norske Oversættelse vil altsaa blive den 5te. Vi antage, at det vil være kjært for vore norske Missionsvenner saaledes at blive deelagtige i den samme Missionslæsning, som saa mange Tusinder af evangelisk-lutherske Brødre og Søstre opbygges ved. Vi ville derhos bemærke, at det nye Element, som saaledes herefter vil blive optaget i vor Missions-Tidende, har den Fortjeneste at være overordentlig populært. Hint Skrifts Udgivere følge den Regel at forelæse hele Tidendens Indhold for et 10aars Barn og udelade Alt, hvad det efter foretagen Prøve kan skjønnes, at dette Barn ikke forstaaer.

Vi føle os glædeligt forvissede om, at vi ikke forgjæves udsende denne Opfordring til vort Lands Missionsvenner om at henvende en saadan Opmærksomhed paa vort Selskabs Tidende, at dennes Abonnementsforholde og økonomiske Stilling ikke skal staae i altfor stort Misforhold til den Missionssands, som paa anden Maade aabenbarer sig i vort Lands Menighed. I Tillid hertil og for at gjøre Alt, hvad vi kunne, for Sagens Fremme, vove vi, uagtet, som næste Aarsberetning vil vise, Missions-Tidendens økonomiske Udbytte for Tiden er temmelig ringe, samtidigt hermed at tilbyde Missions-Tidendens Subskribentsamlere gunstigere Vilkaar. Istedetfor at hidtil, naar 10 Explr. have været betalte, det 11te har været Friexemplar, vil fra næste Aargangs Begyndelse **paa 6 betalte Explr. det 7de gives frit.**

Vi gjøre sikker Regning paa, at de forøgede Udgifter, som Selskabet overtager ved disse for Abonnenterne fordeelagtigere Vilkaar, ville mere end dækkes ved den deraf bevirkede, større Udbredelse af Tidenden. For at dette Haab skal kunne opfyldes, maae selvfølgelig de enkelte Missionsvenner paa sin Side gjøre imødekommende Skridt, deels ved i større Antal enkeltviis at abonnere paa Tidenden, deels ved at paatage sig Samling af Subskribenter. De Missionsvenner, som jevnlig komme i Berørelse med videre Kredse af Folket, ville selvfølgelig her have baade den bedste Anledning og den stærkeste Forpligtelse.

„Norsk Missions-Tidende" udkommer fra 1ste Januar 1869 ligesom tidligere med 2 større Oktavark maanedlig; Aargangen koster 36 ß foruden Postporto 6 ß. Abonnement kan tilstilles Tidendens Expedition i Stavanger og alle Landets Postanstalter og er bindende for en heel Aargang.

Abonnenter, som have betalt Tidendens løbende Aargang og ikke have

opsagt sit Abonnement inden November Maaneds Udgang, ansees vedblivende ogsaa for det næste Aar. — I 1869 vil altsaa Tidenden blive sendt de ældre Abonnenter, som have betalt Aargangen for 1868. Forøvrigt ønskes helst forskudsviis Betaling.

Nye Rekvisitioner bedes indsendte snarest muligt, for at Oplagets Størrelse for næste Aar kan bestemmes.

Missions-Verdenskart

med Beskrivelse (16 Sider) af J. Vahl, Præst i Aarhuus. 2det Oplag. Kjøbenhavn 1867. Udgiverens Forlag. Dette heldige, lille Arbeide, som tidligere er anmeldt i Missions-Tid. for d. A. No. 4 og No. 7, er at erholde hos Selskabets Hovedbestyrelse til følgende Priser: For enkelt Explr. 12 ß, naar mindst 5 Explr. tages, 10½ ß; naar mindst 10 Explr. tages, 9 ß pr. Explr. Naar i Henhold til disse Priser forskudsviis Betaling for eet eller flere Explr. af Bogen indsendes til Hovedbestyrelsen i betalt Brev, modtager Rekvirenten det bestilte Antal Explr tilsendt med Posten uden Portoudgifter. — I Missionstidendens Expedition i Stavanger sælges Værket for 8 ß pr. Explr. uden yderligere Nedsættelse. — Værket kan faaes paa de samme Vilkaar hos Selskabets Kredsbestyrelser.

Beretning om Missionspræst Schreuders Ordination til Biskop over den norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 samt Prædikener og Foredrag af Biskop Schreuder, holdte under hans Nærværelse i Hjemmet. Med Biskopens lithographerede Portræt.

Ved personlig Henvendelse til Missionstidendens Expedition, Kredsbestyrelserne eller Selskabets Emissærer, faaes ovennævnte Skrift paa følgende Vilkaar: 1 Explr. 18 ß, 5 Explr. 80 ß, 10 Explr. 1 Spd. 30 ß, 25 Explr. 2 Spd 90 ß og 50 Explr. 5 Spd.

Ved Bestilling pr. Post, indsendt i betalt Brev til Hovedbestyrelsen eller Kredsbestyrelserne og ledsaget af forskudsvis Betaling, leveres Skriftet til følgende Priser: 1 Explr. 24 ß, 5 Explr. 88 ß og 10 Explr. 1 Spd. 46 ß.

Naar Skriftet bestilles i et større Antal Explr. end 10, maa Forsendelsen skee pr. Dampskib eller paa anden Maade, og er Prisen da den samme som ved den personlige Henvendelse til Oplagsstederne med Tillæg af paaløbende Forsendelsesomkostninger.

Følgende Missionsskrifter haves i Oplag og kunne faaes ved Henvendelse til Hovedbestyrelsen:

1. Sex Missionsprædikener ved P. Blessing. 1858. 18 ß.
2. To akademiske Missionstaler af Dr. F. Delitzsch. 1858. 8 ß.
3. Beretning om Missionspræst H. P. S. Schreuders Ordination til Biskop over den norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866. 4 ß.
   I Partier paa mindst 25 Explr. sælges ovennævnte Bøger med $1/3$ Rabat; for 10 Explr. rabatteres $1/6$, for 5 Explr. $1/10$ af Salgsprisen.
4. Psalmer til Brug ved Missionsmøder. 6te Oplag. 1867. 3 ß. I Partier paa mindst 25 Explr. gives $1/6$ Rabat, paa mindst 10 Explr. $1/10$ Rabat.
5. Den norske Zulumissions Historie. Et Tilbageblik paa de første 20 Aar af det norske Missionsselskabs Virksomhed, af Halfdan Sommerfelt, Præst. 1865. 36 ß.
6. Norsk Missions-Tidende 1, 3—11, 15—20 Aargang a 12 ß og 21de og 22de Aargang a 36 ß. — Forsendt med Posten 18 ß og 42 ß.

Bøgerne ville paa Forlangende blive sendte til opgivet Dampskibs-anløbssted. Modtageren betaler selv Forsendelsesomkostningerne. Ved Rekvisitionens Indsendelse maa Adressen opgives nøiagtigt og tydeligt, saavel Anløbsstedet som den Mands Navn, der paa Anløbsstedet skal modtage Forsendelsen. — Enkelte Hefter eller Pakker af indtil 1 ℔s Vægt kunne forsendes med Pakkeposten til alle Postaabnerier i Landet for en Porto af 8 ß og for indtil 2 ℔s Vægt 16 ß. Da saadanne Pakker ikke kunne sendes ubetalte, maa Portoen indsendes sammen med Betalingen for de til saadan Forsendelse rekvirerede Bøger.

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

Norsk
Missions-Tidende.

No. 11. November 1868. 23de Aarg.

Uddrag af Biskop Schreuders Beretning om hans Undersøgelsesreise til Madagaskar i Juli til September 1867.

(Fortsat fra No. 10.)

Det kunde muligens være af Interesse for Missionsvenner hjemme, om jeg meddeelte idetmindste Udkastet til den sidste Deel af min ved Engh's og Nielsen's Bryllup holdte Brudetale, da den omhandler en i Missionen vigtig Sag, som langtfra altid staaer saaledes klar og i sin ædruelige Simpelhed for enhver i Missionen i Ægteskab indtrædende Missionær, som det ofte kunde være at ønske, — idet man undertiden enten paa den ene Side, forrykkende Ægteskabet fra sin naturlige Plads som en privat Sag og et individuelt Familieanliggende, sætter det ligt med Missionssagen selv, saa at Ægteskabet, der er nødvendigt og vigtigt for Individet i Missionen, ogsaa selvfølgelig skulde være nødvendigt og vigtigt for Missionen som saadan, eller med andre Ord: at det at missionere og det at gifte sig i Missionen var for Missionæren Eet og det Samme, — og paa den anden Side saaledes stiller de Fordringer, man selv gjør sig til Missionsægteskabet, saa høit, at en saadan Ægtestands virkelige Medfør ikke kan komme til at svare til saadanne Fordringer, hvorved redelige og ømme Samvittigheder under det hverdagslige Missionslivs kun lidet til høiere Fordringer svarende Kaar kunne komme til at gjøre sig mangehaande unødvendige Bebreidelser og trykkende Bekymringer, naar det — muligens velmeente Ideal, hvormed de traadte ind i Missionsægteskabet, ikke gjennemføres og ikke kan gjennemføres i Livet.

Efter at have indledet Themaet, taget fra Col. 3, 12—15 V., med Ord omtrent som disse: „Blandt Guds mange og gode Ord, der ere anvendelige paa Livets forskjelligste Forholde, vil jeg ved nærværende

Anledning minde Eder om og medgive Eder disse Pauli vigtige Formaningsord, der indeslutte i sig en Livslængde, og som I ikke ville blive færdige med at udleve eller overleve; thi de kunne vel begyndes at gjennemleves i Tiden, men de endes ikke der, thi Evigheden er deres Endemaal", — udviklede jeg, hvorledes Apostelens Formaning, naar den gjaldt det Forhold i Livet idetheletaget, som sømmede sig de Udvalgte, Helligede og af Guds Kjærlighed Baarne og Hjulpne, da ogsaa i ganske besynderlig Forstand gjaldt det nærmeste og uopløseligste Forhold, som Gud selv stiftede fra Begyndelsen og forud for andre menneskelige Forholde: og manglede der ellers i Forhold til Andre idetheletaget aldrig rigelig Anledning til at øve sig i det aandelige Liv, som Pauli Formaninger skildre og paabyde, saa vilde der heller ikke i Ægtestanden mangle paa saadan Anledning: og har saadant Liv sin herlige Frugt i en seierrig Fred i Hjertet blandt Menneskene idethele, saa vil det ikke mindre have den i det nærmeste og inderligste Forhold, hvori Gud vil have sat Mennesket ved Ægtestanden. Efter saaledes, som nu korteligen antydet, at have fremstillet det Forhold og de Forpligtelser, som Gud i sit Ord paalægger Ægtefolk indbyrdes, gik jeg over til at omhandle, hvorledes Missionærens Ægteskab maa opfattes, og hvilke særegne Forpligtelser det paalægger ligeoverfor Missionen, omtrent efter følgende Disposition:

1) Missionsselskabet paalægger eller forpligter ingen Missionær til at gifte sig for derved at udføre et større Kvantum af egentligt Missionsarbeide; saadant kan Missionsselskabet ikke fordre og heller ikke Missionæren love.

2) Missionsselskabet tillader efter Guds klare Ord at gifte sig, og indgaaer derved særegne Forpligtelser, a) aandelige og b) legemlige ɔ: a) bede godt for Missionærens Ægtestand og b) sætte ham istand til at have sit Udkomme som gift.

3) Missionsselskabet paalægger ikke Missionærens Hustru nogetsomhelst Kvantum af Missionsarbeide. (Grundene herfor udviklede nøiere.)

4) Kan hun i saa Henseende alligevel udrette Noget, er dette noget Extra, som Missionsselskabet modtager med Paaskjønnelse og takker Gud for.

5) Hvad Missionsselskabet fordrer af Missionærens Hustru, er ikke nogen særskilt Fordring til hende alene, men til hende og hendes Mand i Fællesskab, nemlig at hun med sin Mand fremstiller et christeligt Familieliv eller Huusliv og derved anbefaler det christelige Ægteskab som

saadant til det Folks Samvittighed, blandt hvilket de missionere, og hertil var blandt Madagaskar-Folket en ganske speciel Opfordring; thi Ægtestanden var her en Uægtestand og saa langt fra at holdes høit og i Ære, at den meget mere var saa uægte og saa lidet sammenholdende og indbyrdes forpligtende, at det endog synes specielt fornødent, ikke blot med Ord men ogsaa i Gjerning at indpræge den selv blandt den christelige Deel af dette Folk.

6) Tilslut maa her gjøres opmærksom paa, at den gifte Missionær med sin Ægtemage har — efter den Paamindelse, Paulus giver i 1 Cor. 7 C. ɔ: at de, som have Hustruer, skulle være som de, der ikke have; og: den Ugifte har Omsorg for de Ting, som høre Herren til, hvorledes nemlig at behage Herren; den Gifte har Omsorg for de Ting, som høre Verden til, hvorledes nemlig at behage sin Ægtemage — at betænke, at den gifte Stand som et Huusliv eller Familieliv kan, — hvad der og ligger i Sagens Natur, — medføre mangt og meget fra den egentlige Missionsgjerning Bortdragende, ofte ogsaa Prøvelsesfuldt, som med en ufraviselig Nødvendighed og som en Pligtopfyldelse, der ikke efter Behag kan henlægges til en anden beleiligere Tid, undertiden kræver, at Vedkommende for længere eller kortere Tid heelt eller deelviis ikke kan opofre sig til Udførelsen af sin egentlige Missionsgjerning. I denne Henseende er her to Ting at fremhæve: først en Trøst og Beroligelse, dernæst ogsaa en Paamindelse og Advarsel. Trøsten og Beroligelsen var nu den, at den ægte Ægtestand er Guds egen Anordning og altsaa en Ham velbehagelig Stand baade i Ve og Vel; men eftersom nu ogsaa Missionskaldet er Guds naadige Anordning og Ærinde, saa, da Gud ikke kan stride imod sig selv, kunne disse to Anordninger som saadanne ikke saaledes komme i Strid med hinanden, at de gjensidigt nødvendigen udelukke hinanden, men vel kunne de medføre mangt gjensidigt føleligt Kors, der dog, modtaget og baaret i den rette Aand, kan blive et velsignet Kors, der lærer den samvittighedsfulde, gifte Missionær, at, som al god og fuldkommen Gave alene kan komme herovenfra, saa maa han ogsaa stadigen søge hos Gud Naade og Styrke, Anledning og Tid til saa uhindret, som det maatte være Gud velbehageligt, at befatte sig med det store Værk, Missionsgjerningen, der bør ligge hans Hjerte nærmest; og at kunne faae gjøre dette, det skeer ikke paa en Slumpetræf, men det gjælder her retteligen at „kjøbe den beleilige Tid", og saa hyppigt som muligt maa dette skee ved at raabe og skrige til Gud med Kraft; ogsaa Missionærens Hustru

trænger til at gjøre sig paa rette Maade fortrolig med denne Trøst og Beroligelse; thi mangen Missionskvinde, som kom ud med oprigtige Tanker og Beregninger om ret at kunne virke og gavne direkte i den egentlige Missionsgjerning, kunde ellers komme til at gjøre sig tunge og lammende Samvittighedsskrupler og saaledes tabe Modet, naar saa Meget, om end ikke Alt, gik imod tidligere Tanker og Beregninger.

Paamindelsen derimod og Advarselen var nu denne: ikke at blande og røre sammen, hvad Paulus kalder Omhyggelighed for de Ting, som høre Herren til, med Omhyggelighed for de Ting, som høre Verden til; thi der er ogsaa i Missionslivet en Omhyggelighed for de Ting, som høre Verden til, som slet ikke, fordi om den finder Sted i Missionen, derfor kan siges at falde nødvendig sammen med Omhyggelighed for de Ting, som høre Herren til; megen og stadig Aarvaagenhed er her nødvendig; thi Omhyggelighed for de Ting, som høre Verden til, vil i mange Tilfælde saa ganske uformærkt og med en ofte som ufraviselig følt Nødvendighed glide ind under Missionslivets Hverdagsligheder, og, dersom Aarvaagenhed ikke øves, efterhaanden tilvende sig mere end tilbørligt, og, hvad værre er, vel endog føre det paa Missionsgjerningens Regning. I denne Henseende bliver det altsaa Missionærens Opgave at søge ved Aarvaagenhed og Bøn at lade sin gifte Stilling blive saa lidet som muligt hinderlig for hans egen Missionsstilling — ja meget mere, om det saa maatte være Gud velbehageligt, at lade den blive direkte gavnlig for Missionsarbeidet.

Hvor bedrøveligt — ja grueligt lavt Ægteskabet staaer blandt Madagaskarerne, og hvor rædsomt Løsagtigheden har bemægtiget sig deres Sind og Samfundsliv, kunde vel oplyses ved saa mangfoldige Exempler. Det gaaer der an at bytte Hustruer. Da den forrige Premierminister (Broder af den nærværende) kun havde kvindelig og ikke mandlig Afkom til at arve sig, og var meget begjærlig efter at kunne faae mandlig Arving (NB. efter Madagaskar-Regnemaade, som blot tager Hensyn til Moderen; thi hvo der er et Barns Fader, er i Folkeanskuelsen en ganske usikker og ligegyldig Ting), opmuntrede (encouraged) han sin voxne Datter til at søge Omgang med Hvemsomhelst, indtil hun kunde blive Moder til et Drengebarn, hvilket da Faderen (ɔ: forrige Premierminister) vilde adoptere som sin Søn; thi hvo den egentlige Fader var, derpaa kom det ikke an, naar det kun var en Søn af hans Datter, førend hun som gift kom til at tilhøre en anden Familie og Arvelinie. Denne den forrige Premierministers Datter fik da ogsaa med Tiden en

Søn, som Bedstefaderen indsatte til sin Arving, og denne selvsamme Gut, dengang omtr. 12 Aar gammel, saae jeg i Anduvurantu. Hans Moder er senere ordentligen gift NB. efter Madagaskar=Begreber. En af de 3 Kammerherrer af 10de Grad, som have forfattet et Slags Malagasi-Ordbog, besørget trykt af Ellis, mistede for nogen Tid tilbage sin Kone, derpaa ægtede han en ganske ung Pige omtr. 8 a 9 Aar gammel, med hvem han var bleven trolovet endog ved en Missionærs Deeltagelse i Trolovelsesakten. Men efter nogen Tid kom der to ledige engelske Damer til Tananarivu for at arbeide i Missionen. De bleve rigtignok snart forlovede med to ledige Missionærer; men da omtalte Kammerherre imidlertid havde seet, at det gik an, at engelske Damer kunde komme ud ugifte og blive gifte derude, spurgte han Missionærerne, om ikke ogsaa han kunde faae sig ud en engelsk Dame, da han saa gjerne ønskede at have en saadan til Kone. Da nu Missionærerne spurgte ham, hvorledes dette kunde gaae an, da han jo allerede havde sin Kone, svarede han, at derpaa kunde let raades Bod ved at skyde denne tilside og lade hende gaae sin Vei. Denne Kammerherre er NB. ogsaa en Christen.

Min Virksomhed i Hovedstaden sluttedes med den hellige Nadvershandling; jeg forrettede, og Borgen meddeelte mig.

Kommen saalangt i min Beretning, faaer jeg nu sammensummere Resultaterne af mine Undersøgelser og udvundne Erfaringer i Missionsærindet paa Madagaskar, indtil jeg forlod Hovedstaden. Ved at see, hvad jeg saa, og erfare, hvad jeg erfarede der, fandt jeg, at det ikke vilde være til Gavn for vor egen selvstændige Mission, at vore Missionærer forbleve længere i Hovedstaden, Londonermissionsvirksomhedens Centralpunkt; thi i det Forhold, hvori vore Missionærer nu befandt sig til Londonermissionærernes Virksomhed i Tananarivu, kunde de i Udførelsen af egentlig Missionsvirksomhed der kun arbeide disse op i Hænderne — til ingen Nytte for vor egen selvstændige Mission. Ogsaa i Sproget havde, saavidt jeg kunde bedømme, vore Missionærer gjort saa gode Fremskridt, at de i saa Henseende maatte kunne begynde at klare sig i sin Missionsvirksomhed blandt Folket selv; og dermed var da og en Hovedopgave for deres midlertidige Ophold i Hovedstaden løst. Her paa disse Kanter vil i Regelen en Missionær ikke komme videre i Zulusproget paa en 3 a 6 Aar, end vore Missionærer paa Madagaskar have bragt det paa eet Aar. Sproget der er jo ogsaa saa langt lettere, ligesom ogsaa Materialierne (trykte Bøger) og de personlige Midler (boglærte Indfødte) til at lære Sproget ere saa ganske andre der end her;

dertil kommer endnu den væsentlige Omstændighed, at vore Missionærer der slet ikke have havt nødig at sætte sin Haand til noget legemligt Arbeide, hvilket hersteds ofte opsluger saa uforholdsmæssig stor Deel af ikke blot Ens Tid, men ogsaa af Ens Kraft; thi har man arbeidet sig legemlig træt, er man i Regelen kun maadeligt oplagt til literært Arbeide efterpaa.

Da vi ikke ifølge egne Undersøgelser kjendte nogen større By enten i Betsileo eller paa Manguru-Sletten, hvor vi hensigtsmæssigt kunde nedsætte os og have ialfald for det Første tilstrækkelig Missionssysselsættelse inden dens Omkreds, saa tilraadede jeg vore Missionærer for det Første ikke at see saa meget paa Byens Størrelse og paa, om den kunde afgive Sysselsættelse nok inden sin Midte, som heller paa dens gunstige Beliggenhed til (skjønt vore nærværende Missionærer nu i Førstningen boede der samlede) derfra at virke ved Missionsreiser i Egnen rundtomkring, indtil senere vunden Erfaring maatte vise os, enten vi burde concentrere vore Kræfter og Virksomhed hovedsagelig i en større By, eller vi burde samle flere Kræfter og mere Virksomhed i en større By, og derhos fordele de øvrige Kræfter paa f. Ex. andre rundtomkring liggende, mindre Stæder, eller og om vi burde fordele vore Kræfter lige ligt paa flere Steder.

Da jeg paa Opreisen var bleven opmærksom paa Manguru-Sletten (den ligger omtr. 3000 Fod over Havfladen) og, som meldt, ogsaa Dr. Davidson havde anbefalet dette Landstrøg som muligens afgivende en hensigtsmæssig Arbeidsmark, troede Brødrene, at det var ligesaa godt da med det samme at reise med mig derhen paa min Nedtour, for at vi i Fællesskab kunde paa Stedet see og tale med hverandre, om det kunde være hensigtsmæssigt at begynde vor Missionsvirksomhed der, — i det Tilfælde nemlig, at Regjeringen skulde lægge os Hindringer iveien for at gaae til Betsileo; thi at nedsætte os paa Manguru-Sletten, vilde Regjeringen neppe vove at negte os ligeoverfor Pakenham, som nu mere end forhen var paa skarpt Udkig for at eftersee Traktatens Overholdelse fra Huvaregjeringens Side; ialfald kunde vi ikke hindres i at reise derigjennem og fra Hovedveien speide Landet saa vidt og langt, som det fra den kunde sees eller paa den kunde udspørges.

Da det nærmede sig til min Afreise fra Hovedstaden, og jeg havde faaet Besked om, at det under daværende Forholde vilde være passende at sende med Farvel-hasina tillige en Farvelskrivelse til Dronningen, skrev jeg et — ogsaa paa Engelsk affattet — Brev, som med en indesluttet

Sølvspecie i hasina sendtes gjennem Rainiliza, af 15de Grad, og Premierministeren til Dronningen. Brevets Hovedindhold var: jeg takkede Dronningen for den Beskyttelse, der var bleven mig tildeel, og anbefalede derhos vore tilbageblivende Missionærer til hendes Majestæts Bevaagenhed.

Da jeg ved min Ankomst til Tananarivu den 20de August aflønnede mine Marmiter, lod jeg dem sige, at dem af dem, som ønskede og kunde bringe mig tilbage til Tamatave, naar jeg var færdig i Hovedstaden, skulde jeg atter da give Sysselsættelse som mine Bærere. Flere af dem havde derfor gjentagne Gange indfundet sig i vort Logis for at høre, naar Tilbagereisen skulde foregaae, og allerede nogle Dage forud, da Reisedagen var bestemt, hyrede jeg mine Marmiter, hvoraf den største Deel var de samme, som havde bragt mig op; nogle vare forhindrede ved sit Hoveriarbeide og istedetfor dem toges nogle nye — tilsammen dog 4 Palankinbærere mindre end opover, da jeg antog, at 12 Palankinbærere vilde være tilstrækkelige, eftersom Veien tilbage jo hovedsagelig var nedovergaaende og saaledes ogsaa i Længden lettere.

Den 9de September omtr. Kl. 8 om Morgenen var jeg færdig til Reise, tog i Guds Navn Afsked med Vore, og afsted gik det paa Marmiternes Skuldre. Br. Engh og Borgen havde nogen Vanskelighed med da strax at faae rimelige Bærere, hvoraf der rigtignok havde indfundet sig en stor Mængde; men de gjorde sig i Førstningen noget kostbare; dog fik ogsaa Engh og Borgen efter kort Tid det nødvendige Antal Marmiter og fulgte saaledes efter, men naaede alligevel ikke frem til første Hvilested Ambatumanga, førend jeg var færdig til at bryde op derfra. Det havde været min Agt den Dag at naae frem til og overnatte paa „Nystuen"; men jeg ombesluttede mig til at standse Natten over paa et Sted, Rasuarivu (1000 Ø er) halvveis mellem Ambatumanga og „Nystuen", i Haab om, at Engh og Borgen i god Betids skulde kunne naae frem dertil den Dag. Men deres Marmiter havde sat sig paa Bagbenene og nødte Brødrene til at overnatte paa Ambatumanga. Uagtet jeg nu den 10de ventede et Par Steder ɔ: paa „Nystuen" og under Angavu, længere Tid paa dem, naaede de dog ikke før efter Solnedgang frem til, hvor jeg tilsidst havde maattet standse for at oppebie deres Ankomst, og det var ved Færgestedet Andakana, paa hvis østre Side vi da atter samlede overnattede. Her kom vi om Aftenen i en nærmere Samtale med en Indfødt om Egnen deromkring og om Byerne der. Engh var Tolk; det gik en Stund taalelig godt med Samtalen og med at faae Besked om Lokaliteter og deslige, indtil vedkommende Indfødte pludselig brød af, da han

sandsynligviis troede at opdage, at vi søgte nøiere Besked, end raadeligt var — saaledes som nu engang Folkecharakteren er — at give os, og vel endog frygtede for, at han havde gaaet længere, end rygsikkert kunde være, med sin Aabenhjertighed i at meddele os, hvad han var bleven spurgt om; han fjernede sig med det Forslag at fortsætte Samtalen Dagen efter, hvilken Dag naturligviis aldrig kom; thi den forsvandt med ham selv. Udpaa Formiddagen den følgende Dag naaede vi frem til Muramanga, den første By ved Østkanten af Manguru-Sletten ved Hovedveien fra Tamatave. Her standsede vi, for at Marmiterne kunde faae sig Mad. Vi havde tænkt at skulle have standset og overnattet der for at see nøiere ud over Landskabet og efterforske Et og Andet for vort Øiemed; men Byen var saa overfyldt af Mennesker, at vi ved vor Ankomst dertil maatte opgive den Plan; Fortroppen af Rasuherina's store Lystleir var allerede naaet frem dertil; Hovedlystleiren befandt sig endnu ved Patsimputsi, omtr. 3 Timers Reise fra Muramanga. Ogsaa havde den oprindelige Plan været, at Engh og Borgen skulde paa Tilbagetouren søge at gjøre Afstikkere omkring paa Manguru-Sletten for nemlig at tage i nærmere Øiesyn baade Lokaliteter og Byer der. Saalænge de vare i Selskab med mig, som den Fremmede, der igjen skulde reise ud af Landet, vilde saadanne Afstikkere muligens have vakt ufordeelagtig Opsigt, derfor tænktes de bedst foretagne, efterat Brødrene havde forladt mig og vendte hjemover igjen. Men desværre, der blev nok liden Udsigt for dem til at faae gjort disse Afstikkere, siden det traf sig saa uheldigt, at vi kom til at støde paa den hjemvendende, kongelige Lystleir; thi sandsynligen vilde denne Omstændighed komme til at gjøre det meget besværet og maaskee reent umuligt at reise omkring der i Egnen, saalænge Lystleirens hjemadvendende Strøm bevægede sig derhenover. Da det endnu var saa tidligt paa Dagen, at vi i god Mag kunde naae frem til Dronningens Leir ved Patsimputsi, hvor det efter indfødte Rangspersoners Mening vilde være passende, at jeg paa Gjennemreisen hilste paa hendes Majestæt til Afsked, hvilket især da vilde være nødvendigt, dersom det gjennem Rainiliza sendte Farvelbrev endnu ikke skulde være fremsendt, — saa troede jeg det rigtigst, at Brødrene fulgte mig derhen, hvor da Engh vilde hjælpe os som Tolk. Da vi havde ventet en tilstrækkelig Tid, for at vore Marmiter kunde faae indtaget sit Maaltid, men Engh's og Borgens Marmiter foregave ikke at være ganske færdige med sit Maaltid, gik vi med mine Bærere forud et lidet Stykke ovenfor Byen og standsede der for at vente paa Brødrenes, men endelig fik vi den Besked, at disse

ikke paa nogen Maade vilde reise videre; og da denne Beskeb var erholdt, og jeg saaledes ikke kunde faae længere Følge af Brødrene og altsaa maatte fortsætte Reisen alene, gjorde ogsaa mine Marmiter Mytteri og negtede at reise videre, under Foregivende af, at Palankinbærerne (12) vare for faa og jeg for tung til, at de kunde komme gjennem Alamazautr-Skoven; de maatte have flere Palankinbærere til, hvis de skulde indlade sig paa at reise videre. Dette var nu en yderst uhyggelig, fortrædelig og kritisk Stilling, hvori jeg saaledes var bleven sat. Jo mere man akkorderede med dem, f. Ex. om, at jeg for at lette dem skulde stige af og gaae alle steilere Bakker, desto halstarrigere bleve de; men da mine Bærere da allerede havde reist og saaledes arbeidet i 3 Dage, antog jeg, at de ikke saa gjerne gik glip af sin Løn; ialfald vilde jeg forsøge, om de ikke skulde komme skulkende efter, naar de saae, at jeg uden videre Akkorderen med dem gjorde Alvor med at gaae foruð paa mine egne Been. Formodentlig laa til Grund for denne Opsætsighed ogsaa den Omstændighed, at ligefra Tananarivu havde flere mig uvedkommende Marmiter, som reiste med for at søge Arbeide nede i Tamatave, slaaet sig i Følge med mine, der ved sin omtalte Opsætsighed stiltiende søgte at gjøre Sit til, for at hine kunde tjene Noget som Bærere, heller end at følge ledige med paa Veien, da de dog alligevel havde at gaae samme Vei og alligevel fulgte med. Da jeg havde gaaet forud henved ½ Miil, kom samtlige Palankinbærere hujende og muntert larmende efter, medbringende en Seddel fra Engh, hvorpaa var skrevet Navnene paa 4 nye Marmiter, som han havde leiet udenom de 12 forrige, og saa gik det lystigt nok til Patsimputsi; men der gjorde de atter stivsindet Holdt og vare ikke at bevæge til at reise længere den Dag, uagtet vi kunde have naaet til Alamazautr-Stationen endnu samme Dag, og uagtet jeg gjennem en indfødt Rangsperson (eller som Englænderne kalde det Officier) eller saakaldet militær Embedsmand, som forstod noget Engelsk, søgte at gjøre dem begribeligt, hvor uforsvarlig deres Opsætsighed nu to Gange den Dag havde været, saameget mere som jeg endog havde opfyldt deres Ønske at faae 4 nye Palankinbærere for at lette dem Slæbet gjennem Skoven; hertil kom endnu, at paa Grund af Rasuherina's Leirs Nærhed var det til at frygte, at alt Huusly i Patsimputsi vilde være overfyldt af de mange til Leiren Hørende, der ikke havde Telte. Det var mig den Dag ganske meget trangt om Hjertet foruden af allerede antydede Grunde ogsaa paa Grund af Udsigten til, at Marmiterne, i hvem en Tværheds og Lunefuldheds Aand syntes at være indkommet,

muligens skulde ville spille mig end større Puds paa end værre Steder inde i Skovverdenen, der med sine Minder fra Optouren laa som en mørk Sky over Reisen derigjennem. Jeg havde nu benyttet mig af den mig tilgjængelige menneskelige Hjælp (ↄ: Engh og den omtalte, militære, indfødte Embedsmand) for at faae talt mine Marmiter tilrette og for at faae i Mindelighed Bugt med deres Selvraadighed og Opsætsighed, men tilsyneladende til ingen Nytte — ja muligens endog med det uheldige Resultat, at Marmiterne alt mere troede at see, at jeg befandt mig i Knibe og Forlegenhed; ja jeg følte mig menneskelig talt ret forladt og hjælpeløs midt iblandt og ligeoverfor et Folk, hvis Tungemaal jeg ikke forstod, og hvis lunefulde Hjælp jeg dog saa uomgjængelig tiltrængte. Jeg tog derfor min ret alvorlige Tilflugt til Gud i Bønnen og bad Ham saa indstændigen om, at, hvis det var ham velbehageligt og mig tjenligt, Han da, i hvis Haand dog alle Menneskers Hjerter ere og kunne ledes som Vandbække, i Naade vilde indgive disse nu opsætsige Marmiter en villig Aand, — siden alle menneskelige Forsøg i saa Henseende havde været unyttige — ja muligens skadelige. Og heri behagede det Ham at bønhøre mig saaledes, at jeg siden paa Reisen ikke erfarede Andet end Villighed og Ufortrødenhed fra mine Marmiters Side, og at jeg skiltes ugjerne fra dem uden at have kunnet gjøre mere, end jeg ved Suk og stille Bønner gjorde for at bære frem til Guds Rige disse, der havde baaret mig med saameget Slid og Slæb frem til mit midlertidige Bestemmelsessted — Tamatave. — Som Sagerne stode den 11te Septbr., søgte jeg at benytte Opholdet i Patsimputsi paa fordeelagtigste Maade: saaledes skrev jeg paa Engelsk til Ratsimandiso, som jeg erfarede var der i Nærheden i Dronningens Leir og som forstaaer temmelig godt Engelsk, og underrettede ham om, at jeg, iagttagende Landets mig bekjendte Skik, gjennem Rainiliza, af 15de Grad, for nogle Dage tilbage havde sendt Dronningen med min Farvel-hasina ogsaa en Farvelskrivelse; men at jeg dog nu — for det Tilfælde, at Skrivelsen gjennem Rainiliza endnu ikke skulde være ankommen — anmodede ham om at formelde hendes Majestæt mit Farvel med bedste Ønsker for hendes Velgaaende. Jeg fik en Rangsperson til at bringe Ratsimandiso denne min Skrivelse. Kort efter sendte Dronningen Ratsimandiso over til mig for at takke for den beviste Opmærksomhed og ønske mig en lykkelig Reise. Jeg spurgte ham, om han havde forstaaet mit Brev og hvad jeg deri meldte, at jeg nemlig havde iagttaget Landsskik ved at sende Farvel-hasina. Dette bejaede han, men tilstod tillige, at han ikke havde vovet at omtale

for Dronningen, at jeg havde sendt Skrivelse og hasina gjennem Rainiliza, af Frygt for muligens at komme til at svække eller skade denne ved at berøre Noget, hvori han, Rainiliza, maaskee ikke havde gjort sin Pligt f. Ex. derved, at han ikke havde sendt enten Skrivelsen eller hasina frem til Dronningen. Dette var et ægte Madagaskar-Charakteertræk af Ratsimandiso — sligt et indbyrdes ængsteligt Trællesind, slig en jammerlig, plumret Samvittighed og gjensidig Frygt omspænder dem i deres Færd indbyrdes! Jeg kom forresten i en længere Samtale med denne Ratsimandiso om, hvad der kunde vedkomme Missionen i Landet. Ogsaa han omtalte, hvad jeg allerede oftere havde hørt, at nemlig Regjeringens høiere, endnu hedenske og dertil uvidende (ɔ: med boglig Kunst ubekjendte) Personer nødig saae Missionsvirksomheden udstrakt til Landsdele udenfor Emerina, af Frygt for, at de større Kundskaber, som Missionen medbragte til Folket, skulde gjøre dette vanskeligere at regjeres. Han for sit Vedkommende misbilligede saadan Frygt, der kun grundede sig paa Mangel paa Oplysning og høiere Dannelse. Saa var det da, meente jeg, hans og andre bedre oplyste Embedsmænds Pligt at belære deres uvidende og uoplyste Embedsbrødre bedre; dette var vistnok sandt, indrømmede han, men derhos dog en meget delikat og vanskelig Sag; thi Uvidenhed og Fordom vare saare umedgjørlige Mangler, naar det dreiede sig om nationale Regjeringsspørgsmaal mellem dem. Forøvrigt kunde ikke, bemærkede han, Regjeringen egentlig forhindre Missionærerne fra at gaae, hvorhen, og missionere, hvor de vilde der paa Øen — NB. ifølge Traktaten. Han spurgte ogsaa, om vi ikke kunde bestemme os for at optage vor Missionsvirksomhed endog i selve Hovedstaden, og gjorde derhos den mig meget uventede og overraskende Bemærkning med Hensyn til os norske Missionærer, at der var noget eget Ligefremt og Greit ved os, saa at de, Madagaskarerne, strax bleve ligesom gamle Bekjendte af os — uden Komplimenter og mange Omstændigheder eller Omsvøb. Jeg maa her noget nærmere omtale denne Ratsimandiso, da han er bleven en ikke uvigtig Person i Missionshistorien. Han er en af de paa Madagaskar navnkundige Tolv (Skolelærere) og derhos Hovedet for disse Tolv, som Radama 1ste udvalgte blandt de kløgtigste unge Mænd af bedre Familier, for at de hos de første Missionærer skulde uddannes til Nationalskolelærere. Ratsimandiso lærte da ogsaa Engelsk og ansees for Landets største Sprogkritiker NB. i deres eget Sprog. Ogsaa vore Missionærer have havt ham til Veileder i Sproget nogen Tid. I den sidste Forfølgelse 1857 har han

paadraget sig et ondt Rygte derved, at det var ham, som opskrev en Fortegnelse ogsaa over de Christne, som skulde have været vidende om og saaledes efter Landslov skyldige i den af Franskmanden Lambert indledede Sammensværgelse for at afsætte Ranavaluna og sætte Radama 2den paa Thronen. Denne berygtede Fortegnelse fik Radama 2den opsnappet og ødelagt, men Rygtet om den kom alligevel til Regjeringens Kundskab, og den tog sine Forholdsregler derefter. Ratsimandiso paastaaer imidlertid, at han med hiin Fortegnelse ikke tilsigtede at forraade sine Troesbrødre som saadanne, men kun gjorde sin undersaatlige Pligt ved at varsko Regjeringen mod den tilsigtede Revolution, og havde han ligesaalidt kunnet forskaane sine Troesfæller som Ikketroende, der havde gjort sig skyldige i saadant Høiforræderi. Londonermissionærerne derimod, som see Sagen an fra en ganske anden Side, nemlig som skident Forræderi mod Troesfæller for at drage Regjeringens Opmærksomhed bort fra ham selv, betragte ham som et Skarnsmenneske; og Ratsimandiso er da igjen til Vederlag Londonermissionærerne temmelig ugunstigt stemt. Han var forresten den (hvilket ovenfor er omtalt), som veiledede vore Missionærer, hvorledes de efter Landsskik skulde introduceres til Regjeringen, hvilken Dont Missionær Toy havde paataget sig, men uforklarlig længe udsat at udføre. — Senere ud paa Aftenen den 11te kom en Guldsmed, Andriampiringia, af Kongeslægt til mig for at faldbyde en meget fiin Sølvkjede, hvilken jeg kjøbte, og hvoraf jeg skal hjemsende en Deel, for at I kunne faae see en Prøve paa de Indfødtes Færdighed som Guld- eller Sølvsmede. Den følgende Dag ɔ: den 12te skulde Rasuherinas Leir rykke op derfra og reise til Muramanga. Jeg havde seet denne mægtige Lystleir nede ved Anduvurantu, jeg havde seet paa Optouren dens forskjellige Leirpladse; nu traf jeg den ved Patsimputsi, hvor den med sine tæt sammenklyngede Telte dækkede et meget bakket Terrain, og ligesom ved et Trylleri havde forvandlet Patsimputsi's rolige aabne Strøg inde i Skoven til en myldrende, travl Teltby. Siden vi den 10de forlode „Rystuen", havde vi fra Tid til anden mødt paa Veien deels Liig af Huvaer, døde af Feberen paa denne Lystreise og baarne indsvøbte i en lamba for at bringes hjem til Emerina, deels Febersyge, angrebne i forskjellig Grad, Nogle baarne, Andre skrøbeligt gaaende, ledede og støttede af en Ledsager, atter Andre slingrende og stavrende alene frem over Veien i en bedrøvelig Forfatning. Formodentlig vil denne kongelige Lysttour koste Manges Liv som Følge af den indsugede Feber, for hvilken Opholdet i de tildeels meget skrøbelige Telte ikke kunde Andet end have ud-

sat dem. De Telte, jeg saa, bestode kun af enkelt tynd Dug, vare kvælende hede i Solskinnet om Dagen og ligesaa snart kjølige igjen i Nattesvalen.

Fra Patsimputsi naaede vi den 12te lige til Befuruna, uagtet denne Skovvei da var endnu værre end paa Optouren; thi Leirens store Folkemasse, som nylig havde passeret der, havde end mere optraakket den og saaledes ogsaa gjort Leerrøren endnu slemmere. Den 13de kom vi frem til Rainimasara, og tog jeg den Dag ret nøie i Øiesyn „Huvaernes Græddeplads", der var kjendelig ved nogle der satte, smaae Bautastene fra Radama 1stes Tid, og hvorfra vi tydeligt kunde see Havet lige i Øst. Landet mellem Østgrændsen af Alamazautr-Skoven og Marumbi o: Færgestedet ved Anduvurantu-Floden, er, saavidt det ved Overskue fra Veien kan bedømmes, overordentlig tyndt befolket og synes for største Delen at ligge øde, ialfald kan man fra Hovedveien ikke opdage, at det er synderlig benyttet af Mennesker enten til Bebyggelse eller til Dyrkning.

Den 14de kom vi allerede omkring Kl. 3 til Anduvurantu, hvor jeg igjen tog ind i Missionshuset; her var kun en indfødt Tjener hjemme; thi Campbell var, som tidligere omtalt, igjen reist til Mananzari, omtr. 25 a 30 norske Mile i Syd for Anduvurantu, for derfra at forsøge at trænge frem til Fianarantsua, Hovedbyen i Betsileo, og Maundrell var reist et Stykke op Floden for at prædike i en By, hvor der vare nogle Indfødte, som havde samlet sig om Evangeliet; først den følgende Dag o: Søndagen den 15de Septbr. kom denne Sidste tilbage ved Middagstider. Da der foruden hiin indfødte Tjener Ingen var hjemme i Missionshuset, havde jeg strax givet mig ifærd med at skrive paa min Sendeskrivelse til vore Missionærer paa Madagaskar. Paa Veien nedover havde jeg nemlig baade i Palankinen om Dagen og i de paa Grund af mange og forskjellige Missionstanker søvnløse Nætter havt baade Tid og uforstyrret Anledning til bedre at fordøie — ved at gjennemtænke og i Tankerne at bearbeide og ordne, — hvad jeg havde seet, hørt og lært Missionen vedkommende, under mit Ophold paa Madagaskar, saa at jeg havde Stoffet bearbeidet i Hovedet ogsaa til, hvad jeg nu som Resultat af mit Ærinde ier troede at burde skriftligt meddele Brødrene til Raad og Veiledning. Dette mit Sendebrev kunde dog først sluttes efter min Tilbagekomst til Tamatave, da jeg havde Adskilligt at tale og aftale med Pakenham ogsaa vedkommende vor paatænkte Missionsvirksomhed, hvor den nu saa maatte komme til at begyndes der i Landet; ogsaa havde jeg at melde Brødrene, hvorledes jeg — efter de i den Anledning indhentede

Oplysninger — havde arrangeret det med vore Pengesager baade i Tamatave og i England.

Da Maundrell Søndags Middag var kommen hjem, havde jeg om Eftermiddagen og Aftenen interessante, uforstyrrede Samtaler med ham om Madagaskar-Missionens almindeligere og speciellere Vilkaar; thi vi vare nu alene, og Missionshuset altsaa ikke saa overfyldt med Fremmede, som da jeg forrige Gang i Begyndelsen af August var der; saaledes kunde da vor Samtale baade blive mere uforstyrret og mere ugeneert; jeg fik da ogsaa blandt Andet endelig sikker Besked om, hvorledes Pakenhams Forhandlinger med Rasuherina vare løbne af, efterat jeg havde forladt dem, som de vare ved min Afreise den 14de August. Under mit Ophold i Hovedstaden vare nemlig komne forskjellige Vrangbilledberetninger om den Sag i Breve, som En og Anden i Lystleiren havde skrevet til sine Bekjendte i Tananarivu. Maundrell og Campbell ere endnu ugifte, og dette er vel en af Grundene, hvorfor de, uhindrede af Familiehindringer, kunne reise og arbeide saaledes, som de gjøre, omkring selv paa fjernere Steder.

Den 16de tidligt om Morgenen reiste jeg fra Anduvurantu, og det Meste af Natten til den 17de anvendte jeg til at skrive paa mit Sendebrev for at faae saa Meget som muligt af det færdigt, til jeg kom til Tamatave, at jeg nemlig ikke skulde komme til at opholde Eliefer længere end allernødvendigst, da jeg kunde forudsætte, at det allerede laa seilfærdigt. Den 17de udpaa Eftermiddagen naaede vi tilbage til Tamatave, hvor jeg, førend jeg gik ombord, tog indom hos Hartleys, som jeg til min Overraskelse fandt havde ombestemt sig og vilde nu, istedetfor at foretage en Rekreationsreise med Eliefer til Natal, vende tilbage til Tananarivu, da Fru Hartley følte sig saa meget bedre, og Hartley, trods sit svage Bryst, vilde forsøge det endnu et Aar i Hovedstaden.

Saaledes, som nu beskrevet, vare da 6 Uger forløbne for mig, siden vi ankom til Madagaskar; dette synes rigtignok en forholdsviis kort Tid til saa omfangsrigt Ærinde som det, hvori jeg var kommet til Madagaskar, jeg havde ogsaa gjerne seet at kunne have taget mig længere Tid dertil; thi dette havde lettet mig meget den nu uundgaaelige Anstrengelse; men da jeg meget snart indsaa, at et over den til Reise der i Landet sunde og bekvemme Aarstid forlænget Ophold paa Øen ikke vilde kunne give mig nogen forsvarlig Sysselsættelse, eftersom vor derværende Missions endnu ikke begyndte egentlige Virksomhed ikke vilde kunne afgive fornødent Stof dertil, — og da saa betydelige, daglige Udgifter vare for-

bundne med at holde Skibet ventende, for at jeg kunde gaae tilbage med det, saafremt det lod sig gjøre for mig at faae inden en forholdsviis kort Tid udrettet, hvad jeg indsaa, jeg under de forhaandenværende Forholde kunde faae udrettet for vor paatænkte Mission der, saa søgte jeg heller ved forceret Anstrængelse at benytte Tiden og enhver mulig baade given og søgt Anledning saa økonomisk og saa udtømmende som muligt for at gjøre mig muligst bekjendt med Alt, som jeg kunde skjønne vilde være af baade overordnet og underordnet Vigtighed for vor Mission der. Til den Ende pleiede jeg at indrette det saa, at jeg om Dagen søgte at samtale med og udspørge af Enhver, hos hvem jeg haabede at kunne faae vide Noget, som kunde gjøres frugtbringende for mit Øiemed, og at gjøre alle de Jagttagelser, jeg kunde, og som kunde vorde gavnlige for dette mit Øiemed; om Natten derimod tænkte jeg over det saaledes om Dagen vundne Udbytte, søgte at bringe det i System og at indpræge det fastere og klarere i Hukommelsen, — derhos overtænkte jeg ogsaa, hvorledes jeg næste Dag hensigtsmæssigst skulde indrette det med den videre Udfritten, hvor den var mig mulig, og Jagttagen, samt idethele, hvad jeg især skulde have min Opmærksomhed rettet paa o. s. v. Paa denne Maade kom jeg rigtignok til at opofre en stor Deel af min Søvn i den Tid, jeg var paa Madagaskar; thi, naar jeg paa mit Leie først begyndte at tænke over det Indvundne og over det, der skulde indvindes, var det som oftest snart forbi med at kunne sove. Dog følte jeg legemligt ingen videre Ulempe af denne Søvnløshed; derimod havde den oftere den Indflydelse paa mit Sind, at det ligesom vilde mørkne og løbe rundt for mig, som om jeg skulde blive forrykt; men da tog jeg altid min Tilflugt til Bønnen, raabte til og klagede min ofte piinlige Nød for den kjære Gud, og saa blev det ogsaa altid igjen bedre for mig. — Til inden saa kort Tid at kunne vinde et forholdsviis stort Udbytte, traf det sig ogsaa meget heldigt for mig, at jeg saa letvindt og fuldstændigt kom i Berørelse med al den protestantiske Missionsvirksomhed der paa Øen, som jeg da især udpumpede; saaledes kom jeg i Tamatave i Berørelse med Propagationens Missionærer og Londonermissionæren Hartleys, i Andvuvurantu med Propagationens, det engelske kirkelige Missionsselskabs Missionærer og atter Hartleys samlede; thi at Missionærer fra disse 3 Missionsselskaber samlede talte om og drøftede hver sin Missions Vilkaar og Udsigter var af ikke liden sammenlignende Betydning for mig ved Siden af, hvad Udbytte jeg kunde hente fra dem enkeltviis; i Tananarivu havde jeg uhindret Anledning til at gjøre mig baade middelbart og umiddelbart bekjendt med

Londonermissionærernes Virksomhed der. Heldigt situeret, som jeg i omtalte Henseende saaledes var, og tagende det paa den ovenfor beskrevne, noget forcerende Maade, sattes jeg ved Guds naadige Bistand istand til at faae udvinde et Udbytte, som jeg under andre Omstændigheder umulig kunde have udvundet inden saa kort Tidsfrist. Det følger af sig selv, at jeg samtidigt havde min Opmærksomhed henvendt paa at gjøre mig saa meget som muligt nøiere bekjendt med Madagaskarernes Charakter baade som Nation, men fornemmelig som Ikkechristne og som Christne; og Udbyttet af, hvad jeg saaledes kunde faae lært og iagttaget, kan, forsaavidt det er af Vigtighed for Missionsvirksomheden, korteligen samles i følgende faa Bemærkninger:

Afgudsdyrkelsen eller den hedenske Religion syntes, saavidt jeg kunde lære og mine Jagttagelser strakte sig, ikke at være dybere rodfæstet, end at den næsten kunde siges hos Mange kun at efterlade en religiøs-intellektuel Tomhed, saa at der kun skulde Lidet til, for at de gave Christendomskundskaben deres Forstandsbifald. Derimod frembyde de christne Madagaskarers Charakteristik ofte det just ikke glædelige Phænomen, at, istedetfor som en bydende Pligt at søge at forme sit hele Liv — ifølge Helliggjørelsens Fordringer — efter Christendommen, synes de — med en besynderlig elastisk Samvittighed — meget tilbøielige til at forme deres Christendom efter deres Madagaskar-Livs forskjellige Medfør. Dette har naturligviis tilfølge, at det ofte kommer til at staae meget middelmaadigt til med Livets sande Helliggjørelse, og det havde, fortalte Hartley mig, i denne Henseende ofte været saa misligt bevendt med den Christendom, der havde vedligeholdt sig og uddannet sig eller rettere udartet under Forfølgelserne, at, skulde det have vedblevet og udartet længere paa den Maade, førend Missionen kunde være bleven gjenoptagen, vilde det have været værre at have at gjøre med en saaledes i Livet udartet Christendom, end med det rene Hedenskab selv. Som oplysende Exempler kan anføres, at det har været og vel endnu stundom er Tilfælde, at naar en christelig Hovaembedsmand ansættes paa et fjernere Sted, og hans Hovahustru, som hyppigt, ikke gjerne følger ham til Steder, der ligge langt borte fra Emerina, tager han sig midlertidigt en Medhustru — ofte vel med hans Kones Vidende og Villie; denne og lignende Maade at leve paa vil han da, naar han kommer tilbage f. Ex. til Hovedstaden, ikke skal gjøre noget Skaar i hans Christendom. Da Campbell og Maundrell kom til Vuhimar paa N.O.-Kysten af Madagaskar, forefandt de der en christen Guvernør, som i Begyndelsen sluttede sig tilsyneladende

nær og broderligt til disse Missionærer og endog communicerede hos dem. Men efter nogen Tid kom de efterhaanden underveir med, hvor utiddelmaadigt det i flere Dele var bevendt med hans christelige Liv. Den Kvinde, han da levede sammen med, og som ogsaa skulde være en Christen, var ikke hans egentlige Kone, thi hun var tilbage i Tananarivu; ogsaa Mangt og Meget i hans øvrige Forhold var alt andet end værdigt en Christen. Han og de faa andre saakaldte Christne der havde pleiet at feire Søndagen ved at komme tilsammen til Andagt eller privat Gudstjeneste paa den Maade, at de sang Psalmer og vexelviis indimellem drak Rum, som de havde staaende paa Bordet, indtil de berusede faldt om og bleve liggende paa Gulvet. Endog Sakalaverne paa de Kanter der ved Buhimar sagde til Missionærerne, at, var det Forhold og Liv, som Guvernøren og hans Consorter udviste, Christendom, da maatte de prise sig lykkelige, at de selv ikke vare Christne. Saasnart Missionærerne gjorde hine smertelige Opdagelser, vare de naturligviis nødte til alvorligt og afgjort at optræde mod en saa udartet Christendom, og da Guvernøren ikke var at bringe til Syndserkjendelse, blev Følgen den, at han blev dem fiendsk og søgte at plage dem paa forskjellige Maader. Og dog var denne Guvernør en Mand, til hvem Ellis pleiede at skrive broderlige Breve og deri titulere ham som et „Lys, skinnende paa et mørkt Sted“ i det fjerne Buhimar; han havde ogsaa under Forfølgelserne bekjendt sig til Christendommen og paa en eller anden Maade virkelig holdt ud og vovet Adskilligt som Bekjender under disse Forfølgelser, og herpaa syntes han at ville pukke som paa et Pas til Himmelen, hvorhen han i Begyndelsen undertiden sagde Missionærerne, at det dog vilde være saa herligt at komme hjem, naar han var færdig herneden. Madagaskarernes nærværende Udtryk for den evige Salighed skal ogsaa være betegnende derved, at det betyder at sidde roligt uden Arbeide og Beskjæftigelse, eller hvad vi vilde kalde — at dovne sig. (Sluttes.)

Er det berettiget at henregne Missionen til Menighedens fjernereliggende Pligter?

(Sluttet fra f. No. — Af Udgiveren.)

Vi have talt om de Eiendommeligheder ved selve Menighedslivet i denne Tid, som baade gjøre det naturligt for Menigheden just

nu med Alvor og Nidkjærhed at arbeide i Missionens Gjerning og som i denne Henseende stiller bestemte Fordringer til den. Vi have seet, at ligeoverfor den vantroe Slægts Fornegtelse af Korsets Evangelium, er det Menighedens Kald, at udfolde et Kjærlighedsliv, der beviser Evangeliets Kraft, — naar de Budne ikke ville komme, at lade Indbydelsen udgaae i videre Kredse, paa det at Herrens Huus kan blive fuldt. Vi skulle nu til Slutning kaste et Blik paa en anden Side af Menneskelivet, saaledes som det arter sig i Nutiden, de eiendommelige Livsbetingelser, hvorunder denne Tids Slægt er stillet med Hensyn til Cultur- og Civilisationsforholde. Ogsaa her møde vi betydningsfulde Fingerpeg, som vi neppe tyde vilkaarligt, naar vi sige, at de ere bestemte til med særlig Styrke at minde denne Tids Menighed om Evangeliets verdensomfattende Bestemmelse, Menighedens verdensomfattende Vidnekald.

Hvorledes har ikke Herren udrustet denne Slægt! Hvilke rige Gaver har Han ikke udøst i dens Skjød! Hvilke mægtige Skridt have ikke dette Aarhundredes Mennesker gjort fremad til Herredømmet over Naturens Kræfter! Med hvilken Kraft udbrede de ikke sit Herredømme paa Jorden! Kjæmpeværker, som fordum den dristigste Forestillingsevne ikke have kunnet ahne, ere nu blevne en hverdagslig Virkelighed; hvorledes er ikke derved Slægtens Vilkaar blevne forandrede, Vilkaarene, ikke blot for Udviklingen af dens materielle Kraft, men ogsaa for Udviklingen af dens aandelige Liv! Ved Dampkraftens Opfindelse ere Rummets Afstande saa mangfoldig forkortede, de skillende Mellemvægge mellem Jordens Folk forsvinde altid mere og mere, med Lynets Hastighed fører Telegraftraaden Mennesketanken rundt Jorden, altid trænger den forskende Menneskeaand dybere ind i Naturens Hemmeligheder og gjør flere af dens vidunderlige Kræfter til sine Tjenere. „En Strømning af Verdenskultur trænger sig frem, baner sig Vei, ruller hen over hele Jordkloden, trænger sig igjennem til alle Lande, til alle Folk, søger endogsaa til de fjerneste Egne og Afkroge paa Jorden. Den hele Jordens Kreds, Land og Hav ligger nu snart udstrakt for os som en slagen og banet Landevei, ad hvilken Verdenskulturens Sendelser og Sendebud daglig gaae frem og tilbage, fjern og nær." — Der kan gjøre sig gjældende en dobbelt Betragtning af disse mærkelige Forholde; og der gjør sig i Virkeligheden en saadan gjældende. For den gudfiendtlige Verdensaand blive disse Ting en ny Næring for dens selvophøiende Hovmod; Han, som er Naturens Herre, tillader, at dens Hemmeligheder afsløres,

at Mennesket faaer kaste dybe Seerblikke ind i dens Værksteder, Han, som fordum sagde til de endnu ikke faldne Mennesker: „Opfylder Jorden og gjører Eder den underdanig“, Han lægger nu atter de vidunderlige Kræfter selv i Synderes Hænder. Han gjør alt dette for at give sig selv Vidnesbyrd, for ret kraftigt at aabenbare for Menneskene sin Viisdom og sin Almagt, sin Godhed og forbarmende Kjærlighed, at de skulle søge Ham og finde Ham og forstaae, at det er i Ham, de leve og ere og røres. Men Daarerne, ikke de Forstandige, ikke de i Sandhed Vise, men de blinde Daarer, hvis Tal er stort i disse Frafaldets Tider, de see disse Guds store Gjerninger og glæde sig paa en vis Maade over deres Storhed, men de see dem ikke som Gjerninger gjorte af Gud, den endelige Skabning sætte de i den evige Skabers Sted og sige i sit Hjerte: „Der er ingen Gud.“ De glæde sig over Menneskeaandens Magt, men de ville ikke modtage Ærens Krone af den Almægtiges Haand, de drømme Slægtens gamle Drøm om en Stad og et Taarn, hvis Spidse kan naae op til Himmelen og omstyrte Guds Throne, om det Navn, de ville gjøre sig selv (1 Mos. 11. 4.), de ville ikke give Ham Prisen og Æren, hvem den alene tilkommer. — Heelt anderledes betragter Menigheden de store Velgjerninger, som Gud i disse Dage lader udstrømme over Menneskenes Børn. Den seer i det Altsammen gode og fuldkomne Gaver, som komme ned fra Lysenes Fader, og, langt fra at hovmodes, spørger den med hellig Bæven i sit Hjerte: „Hvorfra kommer mig alt dette? Hvorfor er denne Slægt udvalgt til fremfor andre Slægter at beskue Herrens Herlighed, at see Hans Almagts og Hans Kjærligheds vidunderlige Aabenbarelser? Du, Herre, fra hvem det Altsammen kommer, hvad vil Du hermed sige mig, at jeg skal gjøre?“ Menigheden hovmoder sig ikke, men den kjender ogsaa sit ophøiede Kald, sin kongelige Stilling i Verden, den tvivler ikke om, at det Altsammen skeer for dens Skyld, for Guds Riges Skyld. Det er Altsammen Gaver til den, som den selv med Troskab skal bruge til sin egen Vært og Udvikling, saa at Hans Navn, som er dens Hoved og Herre, kan forherliges i Verden. Medens den Verden, der ikke vil være Guds Lov underdanig, drømmer om at gjøre sit Navn stort og udbrede sit Herredømme paa Jorden, forstaaer og adlyder Menigheden sin Herres Kald til at udbrede Hans Ære og gjøre Hans Rige stort iblandt Folkene. Naar Menigheden seer Grændsefestkjellene mellem Folkene at bortskaffes og de lukkede Porte at aabnes trindt om paa Jorden, forstaaer den, at

det skeer, for at Folkene skulle samles til Guds Rige, for at de befriede Nationer skulle strømme til Guds Stad, saa at det kan siges baade om „Rahab og Babel, Philistere, Tyriere og Ethiopere: „Denne er født der." Naar Menigheden seer „Guds Bjerge blive til Veie og de banede Veie at ophøies, saa at Folkene kunne komme langveisfra, fra Norden og fra Vesten og fra Sinims Land", da mærker den, at den lever i en Tid, da den Ærens Konge, som „hersker over alle Land og er al Verdens Frelsermand", vil kjendes af sine Undersaatter, og den forstaaer ogsaa, at den i en saadan Tid skal laane Herren sin Røst og kraftigt tilraabe Folkene, at rydde Herrens Veie. Naar Menigheden seer Jordens Folk i den stærke Bevægelse, dragende fra Land til Land, fra Verdensdeel til Verdensdeel, saa veed den, hvad det er for en Uro, som dybest rører sig i Slægtens Hjerte. Den veed, at baade de, som søge med længselsfulde Hjerter, og de, som ikke forstaae sin egen Længsel og derfor ikke søge Gud, men visselig søges af Hans Kjærlighed, de stunde dog alle paa Ham, i hvem deres Hjerter alene kunne finde Fred. O! saa maa jo Menigheden, som veed dette og eier den saliggjørende Kundskab, ile ud til de Veiskjel, hvor Folkene vandre, og vidne om det Himmeriges Rige, hvis Porte staae aabne for hver den, som vil komme. — Lader os pege paa nogle enkelte Træk i Slægtens Liv, som stadfæste disse Betragtninger og retfærdiggjør deres Synsmaade. I Øst for vor Verdensdeel ligger Menneskehedens Vugge, det uhyre Asien med dets myldrende Millioner. Hvilke Stride har ikke her allerede Kirken stridt, hvilke Offere ere ikke her bragte, se paa Missionskartet, hvorledes Missionsstationerne ere udsaaede over Forindiens store Halvø, sandelig her er udsaaet en rig Sæd af Taarer og Bønner. Og dog, hvor uhyre Meget staaer ikke just i denne Verdensdeel tilbage. Hvor tykt er ikke det Mørke, som endnu hviler over den. Men vi sige atter: hvilken Fremtid aabner sig ikke ogsaa just i vore Dage for Kirkens Arbeide mellem Asiens Folk. I det Indre af Asien, Centralasien kappes to europæiske, christelige Magter, England og Rusland, vel ikke om at udbrede Guds Rige, vel nærmest om at udbrede og befæste sin verdslige Magt, og dog gaae de ogsaa saaledes Guds Riges Ærinde; ogsaa saaledes bliver Christus forkyndt, og derover skulle vi glæde os. I Forindien, mellem de hinduiske Folk har Hedenskabet havt et af sine stærkeste Bolværker, men om disse Folkeslag lyde nu jevnlig de Vidnesbyrd, at om de end ikke i større Masser annamme Evangeliet, saa er dog Troen paa de gamle Afguder rystet i sine Grundvolde, Afgudsdyrkelsens

Daarlighed kan ikke engang holde Stand mod den verdslige Cultur, Folket spørger fortvivlet: „Hvad skulle vi da troe, hvad er Sandhed", men, hvor dette Spørgsmaal lyder, der hvidne allerede Markerne til Høsten, der trænger Høstens Herre til Arbeidere. Hvilken Høst her kan haabes, derom vidner den Førstegrøde, som allerede er indhøstet blandt Schanarerne paa Dekans Sydvestside, Kholerne i Tschota Nagpurs Dale, Karenerne i Bagindien, hele Folkeslag, som have annammet Evangeliet og bevise dets Kraft i et nyt Levnet. Østasiens store Riger vare i lang Tid Mørkets velbevogtede Befæstninger. Nu ere Portene sprængte, China er aabent, Korea, hvor Martyrblodet nylig flød, er tugtet, Japan oplukkes for hver Tid mere. Ikke mindst her fornemmes Frembrudet af den nye Tid, den Fremtid, som Herrens Kirke i sin Herres Navn kalder sin. Vi ere gaaede Vestasien forbi, indhyllet som det er af Muhamedanismens klamme Taage. Her har Herrens Kirke i Syriens blødende Christne et friskt, veemodigt Minde; men det er ofte sagt, at Martyrblodet, som her flød, har aabenbaret ikke Muhamedanismens Kraft, men dens Afmagt, at disse Begivenheder kun vare en af de Krampetrækninger, der bebude Opløsningens Nærhed, og mange Tegn stadfæste Forudsigelsens Sandhed. Den muhamedanske Verdensmagt, Tyrkiet, betegnes i disse Tider som „den syge Mand." Følende sin Svaghed klynger den sig til den christne Verdens Cultur; mon den ikke saaledes ogsaa skulde befinde sig paa Veien til den stærkere Støtte, Christi Kors? Naar enkelte Røster i vort Broderland, Danmark, have begyndt at pege paa disse Lande som en Arbeidsmark, som den christne Kirke ikke bør forbigaae, da har denne Mindelse sin Betydning, om end det Grundsyn, den støtter sig til, kan være tvivlsomt. Mon det ikke skulde have sin Betydning ogsaa for Guds Rige, det Arbeide, som i disse Dage udføres i selve Hjertet af den muhamedanske Verdens Lande? Paa Suez's minderige Jordbund, over hvilken Verdensrigernes Hære ere blevne førte, hvor Israels Patriarker have vandret, hvor Frelseren selv færdedes i Landflygtigheds Vilkaar, der arbeide nu Tusinder af Hænder paa at forbinde de tvende Have og derved aabne en ny Vei for Folkenes Samfærsel, men dermed ogsaa en ny Vei for Evangeliets Løb, der skyder nu en christelig Magt en sprængende Kile ikke blot ind i den til begge Sider liggende muhamedanske Verden, men igjennem denne ind i selve Hedningeverdenen. Asiens og Afrikas Verdensdele skilles ad for adskilte at blive saa meget lettere tilgjængelige, saa meget lettere at erobre af Evangeliets Stridsmænd. Mon det ikke skulde være et be=

tydningsfuldt Tegn i Guds Riges Historie, at der nu aabnes en Landevei for Folkene paa et Sted som dette, et Sted, mærkeligere end noget andet Sted paa Jorden. Her ligger paa den ene Side Ægypten, hvor Videnskaben den Dag idag søger de ældste Spor af Slægtens Historie, Ægypten, hvor Guds eget Folk gik i den trængselsfulde Skole, Ægypten, hvor Kirkens Lys engang skinnede saa klart, hvor den Gudfrygtiges store Hemmelighed, Guds Søns, det evige Ords Aabenbarelse i Kjødet engang blev saa mandelig forsvaret. Men paa den anden Side ligger det Land, hvortil vi Alle skue hen som vort aandelige Fædreland, det Land, hvorpaa Herren selv peger saa betydningsfuldt, naar det hedder hos Propheten Ezechiel: „Dette er Jerusalem, som jeg har sat midt iblandt Hedningerne og Landene trindt omkring det.“ Er det ikke, naar vi overveie disse Ting, som om Gravene aabnes og de Døde gaae frem, som om de gamle Dage atter ville vende tilbage, som om Slægten vender tilbage til sin Hjemstavn, saa at de sidste Tider skulle blive som de første? — Ja sandelig! den nye Tids Morgenrøde lyser ogsaa over Chams Boliger, over Afrika, den Verdensdeel, som vort Folks Menighed særligt ihukommer og beder for. Nys sendte England sine Hære til Abyssinien for at tugte dets grusomme Fyrste og befrie hans piinte Fanger. Mon ikke ogsaa dette Foretagende kan tilskrives særlig Betydning for Missionens Arbeide i disse Egne? Herren styrede det saaledes, at der imellem de saaledes Befriede ogsaa var christelige Missionærer. Menigheden holder ikke Kjød for sin Arm og den veed, at dens Sendebud ere forsvarede og bevarede ogsaa da, naar ingen jordisk Magt løfter en Haand for at hjælpe dem. Men mon ikke disse Egnes Hedninger igjennem disse Begivenheder skulde have lært at forstaae, at de Christnes Gud er en stærk og vældig Gud, og at Han er mægtig til at forsvare sine Tjenere, saa at disse Tjeneres Vidnesbyrd herefter paa disse Steder vil faae et mere uhindret Løb? — Hvad betyder det vel, naar Rygtet om, at en enkelt Reisende i det Indre af Afrika har fundet en tidlig Død, gaaer som et Sørgebudskab over hele den christne Verden, som Tilfældet nys var med den reisende, engelske Missionær, Livingstone? Vidner det ikke om, at vor Verdensdeels Folk ere sig mere eller mindre klart bevidste, at her have de store Opgaver at løse, at hiin Reisendes Anstrængelser kun ere en Begyndelse til deres eget efterfølgende Arbeide; men er vel denne Opgave, dette Arbeide et andet end Evangeliets Arbeide, den christelige Missions Arbeide? — Betragt atter paa Missionskartet Sydafrika med dets

nærliggende Olande, hvor Herrens Naade har givet os selv haabefulde Arbeidsmarker. Det er i dette Aarhundrede, tildeels i de sidste Aaringer, at de mange talrige Missionsstationer her have opreist Korsets Banner, saa at store Strækninger i det sydlige Afrika nu ikke længere ere Missionsmarker, men kunne betragtes som Dele af Kirken. Er det da ikke i en Missionstid, vi leve? Kunne vi med disse Ting for Øie være blinde for, at Herren just nu har store Ting fore paa Jorden, at Hans Aand just nu uddriver Arbeiderskarerne i Høsten. Skulle vi driste os til her at dømme Herrens Gjerning og i vor egen Viisdom sige: Vi ville ikke være med. — Vi have ikke her sat os den Opgave paa ethvert Sted i Verden at forfølge Herrens Vidners Spor, de Herrens egne Fodspor, som saa stærkt opfordrer denne Tids Menighed til lydig Efterfølgelse; vi ville endnu kun pege paa eet af de betydningsfulde Vilkaar, som er sat denne Tids Slægt og som stiller den særegne Fordring til den, at den skal have sine Fødder ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium. Der gaaer i denne Tid en Udvandringens Strøm fra Folk til Folk, fra Land til Land, fra Verdensdeel til Verdensdeel. Hvert Aar forlade i vor Verdensdeel Tusinder Hjem og Fædreland for at søge sig nye Boliger. Det er Herrens Befaling til Menneskene om at „opfylde Jorden og gjøre sig den underdanig", som saaledes opfyldes. Som det er blevet sagt: „Det gamle Europa ryster sine trætte Vinger og Han, hvis Vei er gjennem Havet, udfolder det Værk, som ikke skal standse, før Tidens Fylde er kommen, Sluserne ere aabnede, og gjennem Aabningen strømme de levende Vande, der skulle forynge Jordens Overflade. — Men ved Siden af de christelige Folks Udvandring gaaer der ogsaa en Udvandring af de hedenske Folkeslag. Asiens overbefolkede Verdensdeel sender i disse Tider Tusinder af sine Børn til Amerika, til Australien, til Afrika. Men disse vandrende Skarer af Christne og Hedninger, o! de anraabe saa stærkt Menighedens Kjærlighed om at medsende dem paa Vandringen de Guds Ords Forkyndere, som kunne vise dem Vei i det Fremmede, saa at de ikke forvilde sig. I disse bevægede Masser, bevægede udvortes og bevægede i sine Hjerter af det hjemløse Livs stridende, trængselsfulde Vilkaar, er der den rige Anledning for en velsignet Evangeliets Fiskedræt. Just hos de hjemløse Hedninger skulde Indbydelsen til Guds Rige maaskee snart finde Indgang, og sine udvandrende Lemmer maa Menigheden følge med Ordets Vidnesbyrd, følge dem for deres Skyld, at ikke de skulle glemme Sandhedens Veie, og følge dem for de Hedningers Skyld, til hvilke de komme, at de ikke, som det

saa ofte er skeet, kun skulle bringe dem Syndens Død og Fordærvelse. Vor Tid er en Folkenes Vandringstid, men ogsaa Kirkens Historie stadfæster, at saadanne Tider have den særlige Betydning for Guds Rige, at det just var i saadanne bevægede Tider, at Kirken udvidede sig med Kraft og samlede Folkene skarevis. Derfor ere ogsaa disse Forholde et Tidens Tegn, hvorpaa denne Tids Menighed skal agte.

Den mærkeligste Tid i Menneskeslægtens Liv paa Jorden, som vi vide at nævne, er den Tid, som Skriften benævner „Tidens Fylde", den Tid, da Guds Søn aabenbaredes i Kjødet. Og denne Tid kaldes „Tidens Fylde", fordi de foregaaende Tiders Udvikling da havde naaet sit Maal, fordi trods al den syndige Slægts Gjenstridighed Forberedelsens Gjerning var fuldendt og Alt lagt tilrette for den Gudsrigets Aabenbarelse, som skulde komme. Vi skulle ikke længere med vor famlende Forstaaelse forsøge at tyde denne Tids mærkelige Tegn, hvoraf vi her kun have peget paa ganske faa. Men lader os til Slutning erindre dette: Tiderne have sin Fylde. Udviklingen er ikke endeløs. Alt, hvad der skeer i Tiden, er kun Forberedelser, hvorved Alt lægges tilrette for det Store, som skal komme. Slægten har oplevet een Tidernes Fylde, dengang Guds Søn kom til Verden ikke for at dømme Verden, men for at Verden skulde blive frelst ved ham. Endnu en anden Tidens Fylde skal Slægten opleve, da Guds og Menneskens Søn atter skal komme til Verden, og da kommer Han som Dommer. Tidernes Tegn ere vanskelige at tyde, og Menighedens Evne til at tyde dem ofte heelt skrøbelig. Men det vide vi dog, hvad disse Tegn tilsidst pege paa. Den sidste Løsning af de Gaader, som Slægtens Liv paa Jorden frembyder, er ikke tvivlsom. Løsningen er denne: Herren kommer, Herren er nær! — Naar Herren kommer, kommer saaledes, som Hans Menighed tilsidst venter at see Ham, det vide vi ikke, og det skulle vi ikke vide; om Herrens Nærhed i disse Tider er den afgjørende Doms Nærhed, det ville vi ikke driste os til at afgjøre. Men naar, som det maa siges at skee i disse Tider, Tegnene samle sig talrige og stærke, naar Alt synes at lægges tilrette for store Gudsrigets Aabenbarelser, naar Gudsrigets mægtige Tanker give Slægtens Liv i Tiden en særegen Aandens Fylde, naar Løvspringets Tid bebuder en kommende Sommer: da opløfter Guds Menighed sit Hoved og gjør fastere Trin paa sin Pillegrimsvei, da har den faaet et kvægende Budskab fra Hjemmets Lande, da fornemmer den, at dens Herre ikke har glemt den, at dens Brudgom iler den imøde, da iler den Ham imøde, da sørger den for at have Olie

paa sin Lampe, da smykker den sig med Kjærlighedens hellige Gjerninger, da bærer den med fornyet Kraft Rigets Evangelium ud i Verden til et Vidnesbyrd for Folkene, paadet at dens store Haab kan opfyldes, paadet at Enden skal komme. „Hvo, som har dette Haab til Ham, han rense sig selv, ligesom Han er reen.“ Herre, hjælp os at rense os, hjælp os at berede os! Bered og rens Du os selv ved Din Helligaand! Amen!

Det Rhinske Missionsselskab

har udgivet sin 38te Aarsberetning for Aaret 1867. Missionsselskabets Bestyrelse finder ligeoverfor i den Rhinske Missions nærværende Stilling paa forskjellige af dens Missionsmarker Anledning til at minde om Apostelen Paulus's Ord i 1 Cor. 16, 9.: „Mig er en stor og kraftig Adgang opladen, og der ere mange Modstandere“, navnlig er i det sidste Aar den „store Adgang“ bleven opladt paa Sumatra imellem Battafolket, talrige Daabshandlinger finde her Sted paa Stationerne, saa at Menighederne, skjønt endnu temmelig unge, allerede tælles efter Hundreder, en dyb religiøs Bevægelse gjennemstrømmer det hele Folk. „Hedenskabets indre Magt er her brudt saa hurtigt som tidligere neppe er hørt i den nyere Missionshistorie.“ Skareviis bortkaster Folket sine Afguder, og den ene Høvding efter den anden kommer, for at blive døbt med sit Folk. Af „Modstandere“ nævnes her særlig Muhamedanismen, som i den sydlige Deel af Landet, i Siperok, udvider sig med større Kraft. — I Missionen blandt Hererofolket, nordenfor Namaqvalandet i det sydlige Afrika, er ligeledes „en stor Adgang“ opladt, idet en Undersøgelsesreise, som Missionær Hahn i 1866 foretog til de nordenfor boende Negerstammer, har ført til de glædeligste Resultater. Negerfyrsterne have modtaget ham med stor Venlighed, og flere af dem forlangt Missionærer. Den store Negerverden i Mellemafrikas Indre har dermed aabnet sig for Missionen, og Hererofolket, hvis Sprog er Nøglen til alle Negersprog i det Indre, er selv saa gunstigt stemt for Missionen, at det egner sig vel til Udgangspunkt for det videregaaende Missionsarbeide mod Nord. Men ogsaa her ere Modstandens Kræfter i Bevægelse mod Guds Rige, idet Hereromissionens Existents endnu stadig trues ved den Kamp, Hereroerne maae føre mod de røveriske Namaqvastammer i Syd. — Selskabets Virksomhed imellem disse Stammer i Store Namaqvaland lider naturligviis ligeledes under

disse Forholde. Dog gjælder dette kun den nordlige Deel af Landet, som endnu tildeels ligger udenfor Missionens Indflydelse. I Landets sydlige Deel have Stammehøvdingerne indgaaet et Fredsforbund. Methodisterne have opgivet sin Mission i dette Land, saa at det nu kun er det Rhinske Missionsselskab, som missionerer der. — I Kaplandet og Lille Namaqvaland, hvor Missionen er meget ældre, gaaer Udviklingen jevnt fremad, dog have her flere Uaar efter hinanden udøvet et Tryk paa Menighedslivet, og hollandske Bønders Indtrængen paa Missionens Enemærker nævnes ogsaa som en af de Gjenvordigheder, man har at kjæmpe med. Flere Menigheder underholde sig her selv og yde desuden Bidrag til Missionskassen. Selskabet er just i denne Tid beskjæftiget med at tilveiebringe en fastere Organisation af de 15 Menigheder, som her ere dannede, og udsendte til dette Formaals Opnaaelse i 1866 Agent C. Ritter, som har overtaget Bestyrelsen af deres økonomiske Anliggender. — Paa Borneo gaaer Gjerningen stille, men sikkert fremad. der ytres i Beretningen, at Missionen her er blevet ordnet paa mere betryggende Grundlag, end Tilfældet var før den smertelige Katastrofe i 1859, da Missionærerne bleve ihjelslagne og Stationerne ødelagte. Her arbeider 5 Missionærer og 1 er paa Reisen derhen. — Paa Nias arbeider 5 Missionærer under forskjellige Hindringer, navnlig fra de muhammedanske Malayeres Side. — I China arbeide paa 3 Stationer 4 Missionærer. Det hedder om denne Mission, at her sees mange Tegn til Fremgang, som ikke maae anslaaes ringe, naar den chinesiske Missions eiendommelige Vanskeligheder tages i Betragtning; særlig bemærkes, at Missionen begynder at vække Opmærksomhed mellem Landets høiere Klasser, som hidtil kun have betragtet den med fornem Ringeagt. — Det Finske Missionsselskab har sat sig i Forbindelse med det Rhinske, for at understøtte dets fra Hererolandet udgaaende Mission. — Syv Missionærer ere i 1867 udsendte fra Selskabets Missionsskole, 3 til de bagindiske Øer, 2 til at virke imellem tydske Udvandrere i det sydlige Brasilien, 2, som have opholdt sig ved Anstalten paa egen Bekostning, gik, den ene som Præst til tydske Menigheder i Sydrusland, den anden studerer Theologi i Basel. — I Missionshuset opholdt sig 21 Elever, i Aspirantskolen 6. — Selskabet har en Undervisningsanstalt for Missionærers Børn, som fortiden har 16 Elever i Alderen fra 10 til 19 Aar. 8 tidligere Elever vare anbragte paa forskjellig Maade. Størst Vanskelighed volder her de unge Menneskers Anbringelse efter deres Udtrædelse af Skolen. Beretningen ytrer herom: „Smaa Børn — smaa

Sorger, store Børn — store Sorger. Virkningerne af den ufuldkomne Fordannelse ved Optagelsen, det bestandige Ønske om at komme til sine Forældre, Ubekjendtskab med Livets Fordringer og alvorsfulde Møie, utilbørlig Stolen paa Selskabet, som har sørget for dem fra Barnsbeen af og paataget sig Forældres Pligter ligeoverfor dem, skabe her ikke sjelden heelt vanskelige Opdragelsens Opgaver, som i de sidste Aar have paalagt os et ganske nyt Slags Arbeide og Omsorg. Vi have nu havt vor Børneanstalt i 12 Aar, men det er uvist, om det i Længden kan gaae paa denne Maade. Hele Opdragelsesspørgsmaalet befinder sig endnu i Forsøgets Stadium."

En trykkende Hindring har det Rhinske Missionsselskab at kjæmpe med i sine mindre end gunstige økonomiske Forholde. Selskabets Deficit steg i 1867 fra 9,000 til 20,000 preussiske Thaler (1 preussisk Thaler = 80 Skilling norsk). Ved Udgangen af August Maaned d. A. var Gjælden steget til 30,000 Thaler (altsaa 20,000 Spd.) Indtægten beløb sig i 1867 til ca. 66,000 Thaler, Udgiften til ca. 77,000. Kommitteen bemærker i Anledning heraf: „Skulde det virkelig blive fornødent endog kun at nævne et saa uhyggeligt Ord som: „Arbeidets Indskrænkning" — paa en Tid, da Herren velsigner vort Arbeide saa rigeligt, som vi nogensinde tidligere have erfaret."

Ny Subskriptions-Indbydelse paa „Norsk Missions-Tidende."

Idet vi henvise til de Oplysninger angaaende „Norsk Missions-Tidendes" Abonnementsforholde, som ville blive meddeelte i Selskabets med det Allerførste udkommende 26de Aarsberetning, opfordre vi herved Missionssagens Venner i vort Land til at yde den sin Understøttelse ogsaa ved i større Antal, end hidtil har været Tilfældet, at tegne sig som Abonnenter paa Selskabets Tidende og forøvrigt virke efter Evne til dennes Udbredelse.

Som det vil være „Missions-Tidendens" Læsere bekjendt, ansee vi det for en af dens Hovedopgaver at meddele Oplysninger om den Norske Mission. Til den Ende har Tidenden hidtil meddeelt og vil herefter meddele i udførlig Gjengivelse eller kortere Uddrag de fra

vore Missionærer i Afrika og paa Madagaskar Tid efter anden indløbende Breve, idet Udgiveren her følger det Princip, at medtage Alt, hvad der kan antages at være af Interesse for Missionsvennernes videre Kreds, og udelade Alt, der ikke kan antages at have saadan Interesse, navnlig ogsaa, hvad der speciellere henhører til vor Missionsvirksomheds løbende Forretninger.

Ved Siden deraf vil Missions-Tidenden herefter, som tidligere, eftersom Rummet og andre Forholde tillade det, meddele saadan Læsning, som kan antages at ville tjene til Missionssandsens Vækkelse og Bestyrkelse, f. Ex. Missionsforedrag, Levnetsbeskrivelser og Fortællinger, hentede fra Missionens Omraade, nyere og ældre Missionshistorie, Anmeldelser af nye Missionsskrifter o. dsl.

Endvidere vil Missions-Tidenden fremdeles deels i sine maanedlige Hefter, deels i den mod Slutningen af Aaret udkommende Aarsberetning, som gratis tilstilles Abonnenterne, meddele Alt, hvad der egner sig til offentlig Meddelelse, angaaende Missionssagens Gang og Stilling i vor egen Midte, saaledes: Meddelelser om Missionssagens Stilling inden de enkelte Kredse, hvori vort Selskab er deelt, Referat af Kredsforsamlingers og Generalforsamlingers Forhandlinger, Meddelelser om Missionsskolen, Emissærvirksomheden, Missionsskibet, vort Selskabs økonomiske Forholde o. dsl.

For at tilveiebringe større Regelmæssighed i Meddelelsen fra fremmede Missionsmarker, vil Udgiveren med Hovedbestyrelsens Samtykke fra næste Aargangs Begyndelse i „Missions-Tidenden“ optage i Oversættelse et Missionsskrift, som rimeligviis er et af de i Verden meest udbredte „Blätter für Mission“, udgivet af flere evangelisk-lutherske Præster i Kongeriget Sachsen. Dette Missionsskrift, hvis Hovedopgave det er at meddele efter ordnet Plan og i bestemt Rækkefølge Efterretninger fra alle Verdens Missionsmarker, har, som sagt, en overordentlig stor Udbredelse, da det efter en tydsk Kirketidendes Angivelse udkommer alene i det tydske Sprog i ca. 50,000 Explr. og det ved Siden deraf udgives i 4 Oversættelser nemlig paa Fransk, Slovakisk, Vendisk og Svensk (i „Lunds Missions-Tidning“). Vor norske Oversættelse vil altsaa blive den 5te. Vi antage, at det vil være kjært for vore norske Missionsvenner saaledes at blive deelagtige i den samme Missionslæsning, som saa mange Tusinder af evangelisk-lutherske Brødre og Søstre opbygges ved. Vi ville derhos bemærke, at det nye Element, som saaledes herefter vil blive optaget i vor Missions-Tidende, har den Fortjeneste at være overordentlig populært. Hint Skrifts Udgivere følge den Regel

at forelæse hele Tidendens Indhold for et 10aars Barn og udelade Alt, hvad det efter foretagen Prøve kan skjønnes, at dette Barn ikke forstaaer.

Vi føle os glædeligt forvissede om, at vi ikke forgjæves udsende denne Opfordring til vort Lands Missionsvenner om at henvende en saadan Opmærksomhed paa vort Selskabs Tidende, at dennes Abonnementsforholde og økonomiske Stilling ikke skal staae i altfor stort Misforhold til den Missionssands, som paa anden Maade aabenbarer sig i vort Lands Menighed. I Tillid hertil og for at gjøre Alt, hvad vi kunne, for Sagens Fremme, vove vi, uagtet, som Aarsberetningen vil vise, Missions-Tidendens økonomiske Udbytte for Tiden er temmelig ringe, samtidigt hermed at tilbyde Missions-Tidendens Subskribentsamlere gunstigere Vilkaar. Istedetfor at hidtil, naar 10 Explr. have været betalte, det 11te har været Frieксemplar, vil fra næste Aargangs Begyndelse **paa 6 betalte Explr. det 7de gives frit.**

Vi gjøre sikker Regning paa, at de forøgede Udgifter, som Selskabet overtager ved disse for Abonnenterne fordeelagtigere Vilkaar, ville mere end dækkes ved den deraf bevirkede, større Udbredelse af Tidenden. For at dette Haab skal kunne opfyldes, maae selvfølgelig de enkelte Missionsvenner paa sin Side gjøre imødekommende Skridt, deels ved i større Antal enkeltviis at abonnere paa Tidenden, deels ved at paatage sig Samling af Subskribenter. De Missionsvenner, som jevnlig komme i Berørelse med videre Kredse af Folket, ville selvfølgelig her have baade den bedste Anledning og den stærkeste Forpligtelse.

„Norsk Missions-Tidende" udkommer fra 1ste Januar 1869 ligesom tidligere med 2 store Oktavark maanedlig; Aargangen koster 36 ß foruden Postporto 6 ß. Abonnement kan tilstilles Tidendens Expedition i Stavanger og alle Landets Postanstalter og er bindende for en heel Aargang.

Abonnenter, som have betalt Tidendens løbende Aargang og ikke have opsagt sit Abonnement inden November Maaneds Udgang, ansees vedblivende ogsaa for det næste Aar. — I 1869 vil altsaa Tidenden blive sendt de ældre Abonnenter, som have betalt Aargangen for 1868. Forøvrigt ønskes helst forskudsviis Betaling.

Nye Rekvisitioner bedes indsendte snarest muligt, for at Oplagets Størrelse for næste Aar kan bestemmes.

Todalens M. F ved Gjeldnæs 6 Spd. 15 ß og til Jødemissionen 12 ß. Ramdalseidets M. F. ved O. M. Opdahl 2 Spd. 10½ ß. Røsfjordens Kv. F. i Lekø ved Pastor Brinckmann 3 Spd. 84 ß og Do. M. F. 3 Spd. 60 ß. Horgs Kv. F. til Jødemissionen ved A. Solberg 14 Spd. 66 ß. Stod, indk. i et af O. Kallem afholdt Møde, ved Pastor Rolland 1 Spd. 24 ß. Faasethş Kv. F. ved Oluf Rønning 7 Spd. Inderøens M. F. ved O. Qvam 15 Spd. 22 ß og Do. Kv. F. ved Do. 27 Spd. 29 ß. Ved E. J. Kjønø: fra Reitgjerdets Pleiestiftelses Kv F. 1 Spd. 47 ß og fra Do. til Jødemissionen 1 Spd., Reitgjerdets M. F. 1 Spd. 54½ ß og Do. til Jødemissionen 1 Spd. Sættemsdahls Kv. F. ved O. O. Foseide 3 Spd. 48 ß. Flaa Kv. F. ved E. Ulseth 15 Spd. Kvindeforeningen paa Berg i Stod 7 Spd. 48 ß. — Tilsammen 231 Spd. 22½ ß.

Throndhjem den 20de Oktober 1868.

Brænne.

Til **Christiania** Kredsbestyrelse indkommet: Fra Tjømø Kv. F. pr. Tønsberg ved Madm. Johannesen 10 Spd. Gols M. F. ved Halvor Syvertsen Ulsaker, indk. i maanedlige M.møder, 7 Spd. 26½ ß. Ved Sognepræst Thurmann i Norderhov, indkommet i Møder af Emissær Aandahl, 2 Spd. Modums M. F. ved resid. Capell. Grønvold 24 Spd. Aslak Richardsen Lofthuus, Rauland, 1 Spd. Nogle Kvinder i Rauland 4 Linneder, 2 Natkapper og 1 Spd. Nogle Skolebørn i Flagstad og Mørdre Kreds i Udnæs paa Romeriget ved Skolelærer K. Knudsen 1 Spd. Fra en Præstekone 1 Tæppe, bestemt for den Prindsesse i Zululandet, der viser mest Kjærlighed til Sandheden. Eidsvolds M. F. ved A. Berger 17 Spd. 64½ ß. Botne M. F. ved O. Korjord 15 Spd. Hole M. F., indk. i 3 af Emissær Aandahl afholdte Møder, ved Ole Moe 5 Spd. 40 ß. Hurdalens og Feirings M. F. 19 Spd. 37 ß. En liden Kv. F. 6 Spd. 60 ß. Grans Præstegjeld. indk. ved M.møder af Aandahl, 9 Spd. 18½ ß. Huslige Missionsforeninger i Eger, deres solgte Arbeider for d. A. 41 Spd. 84 ß, deraf til Jødemissionen 106 ß, samt i et Par Huusbøsser 2 Spd. 48 ß. Næs og Fenstads Kv. F. ved Provstinde Brockmann: 10 Linneder, 7 Par Strømper, 6 Mandskraver, 6 Damekraver, 1 Barnelivstykke, samt Contant 6 Spd. Gjerdrums M. F. 2 Spd. 77½ ß. „Ved pers. Capell. Fr. Wille: fra Ringsakers M. F. 23 Spd., ved en Gudstjeneste H. 3 K.-Dag i Veldre Kirke 2 Spd. 14 ß og ved 4 af ham afholdte M.møder i Menigheden 3 Spd. 79½ ß samt fra Ringsakers Hovedsogns Kv. F. for et halvt Aar 12 Spd. 9 ß, tilsammen 40 Spd. 102½ ß, derfra gaaer til Omkostninger ved Lokalet for Kv. F. 1 Spd. og til Jødemissionen fra Ringsakers Kv. F. 2 Spd. 84 ß (leveret Wang) igjen 37 Spd. 18½ ß." Fra øvre Valders Fællesforening ved Wangensten 6 Spd. 15½ ß. Fra Tune 18 Spd. 36 ß, indsendt i Brev fra Sognepræst H. Sinding som indk. 1) ved de maanedlige Møder: 14 Spd. 70 ß, 2) ved M.gudstjeneste den 1ste Januar 6 Spd. 85½ ß, fragaaer for en Deput. 3 Spd." Hofs Kv. F. i søndre Land ved Clara Larsdatter Christenstuen 16 Spd. hvoraf 8 Spd. til Jødemissionen. Ved Professor Nissen, indkommet

Bøger 1 Spd. 100 ß. Ved Missionsfællesmødet paa Hordnæs 6 Spd. 103 ß. Afdøde Madm. Grønberg: 2 Guldbroscher, 2 Par Ørendobber, 1 Fingerring, 1 Fløielsbaand og 1 Halsbaand, begge med Guldlaas. Landvigs M. F. 7 Spd. 56 ß. Nedals Kv. F. 17 Spd. Braadals M. F. 1 Spd. 36 ß og John Langerak 1 Spd. Ved en M.gudstjeneste i Øiestad Kirke 20de Septbr. 11 Spd. 20 ß. Randøsunds M. F. 7 Spd. 110½ ß. Siljords M. F. 5 Spd. — Tilſ. 233 Spd. 94 ß.

Christianssand den 30te Septbr. 1868.

G. Thorkildsen.

Missions-Verdenskart

med Beskrivelse (16 Sider) af J. Vahl, Præst i Aarhuus. 2det Oplag. Kjøbenhavn 1867. Udgiverens Forlag. Dette heldige, lille Arbeide, som tidligere er anmeldt i Missions-Tid. for d. A. No. 4 og No. 7, er at erholde hos Selskabets Hovedbestyrelse til følgende Priser: For enkelt Explr. 12 ß, naar mindst 5 Explr. tages, 10½ ß; naar mindst 10 Explr. tages, 9 ß pr. Explr. Naar i Henhold til disse Priser forskudsviis Betaling for eet eller flere Explr. af Bogen indsendes til Hovedbestyrelsen i betalt Brev, modtager Rekvirenten det bestilte Antal Explr tilsendt med Posten uden Portoudgifter. — I Missionstidendens Expedition i Stavanger sælges Værket for 8 ß pr. Explr. uden yderligere Nedsættelse. — Værket kan faaes paa de samme Vilkaar hos Selskabets Kredsbestyrelser.

Beretning om Missionspræst Schreuders Ordination til Biskop over den norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 samt Prædikener og Foredrag af Biskop Schreuder, holdte under hans Nærværelse i Hjemmet. Med Biskopens lithographerede Portræt.

Ved personlig Henvendelse til Missionstidendens Expedition, Kredsbestyrelserne eller Selskabets Emissærer, faaes ovennævnte Skrift paa følgende Vilkaar: 1 Explr. 18 ß, 5 Explr. 80 ß, 10 Explr. 1 Spd. 30 ß, 25 Explr. 2 Spd 90 ß og 50 Explr. 5 Spd.

Ved Bestilling pr. Post, indsendt i betalt Brev til Hovedbestyrelsen eller Kredsbestyrelserne og ledsaget af forskudsvis Betaling, leveres Skriftet til følgende Priser: 1 Explr. 24 ß, 5 Explr. 88 ß og 10 Explr. 1 Spd. 46 ß.

Naar Skriftet bestilles i et større Antal Explr. end 10, maa Forsendelsen skee pr. Dampskib eller paa anden Maade, og er Prisen da den samme som ved den personlige Henvendelse til Oplagsstederne med Tillæg af paaløbende Forsendelsesomkostninger.

Følgende Missionsskrifter haves i Oplag og kunne faaes ved Henvendelse til Hovedbestyrelsen:

1. Sex Missionsprædikener ved P. Blessing. 1858. 18 ß.
2. To akademiske Missionstaler af Dr. F. Delitzsch. 1858. 8 ß.
3. Beretning om Missionspræst H. P. S. Schreuders Ordination til Biskop over den norske Kirkes Missionsmark i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866. 4 ß.
   I Partier paa mindst 25 Explr. sælges ovennævnte Bøger med 1/3 Rabat; for 10 Explr. rabatteres 1/6, for 5 Explr. 1/10 af Salgsprisen.
4. Psalmer til Brug ved Missionsmøder. 6te Oplag. 1867. 3 ß. I Partier paa mindst 25 Explr. gives 1/6 Rabat, paa mindst 10 Explr. 1/10 Rabat.
5. Den norske Zulumissions Historie. Et Tilbageblik paa de første 20 Aar af det norske Missionsselskabs Virksomhed, af Halfdan Sommerfelt, Præst. 1865. 36 ß.
6. Norsk Missions-Tidende 1, 3—11, 15—20 Aargang a 12 ß og 21de og 22de Aargang a 36 ß. — Forsendt med Posten 18 ß og 42 ß.

Bøgerne ville paa Forlangende blive sendte til opgivet Dampskibs-anløbssted. Modtageren betaler selv Forsendelsesomkostningerne. Ved Rekvisitionens Indsendelse maa Adressen opgives nøiagtigt og tydeligt, saavel Anløbsstedet som den Mands Navn, der paa Anløbsstedet skal modtage Forsendelsen. — Enkelte Hefter eller Pakker af indtil 1 ℔s Vægt kunne forsendes med Pakkeposten til alle Postaabnerier i Landet for en Porto af 8 ß og for indtil 2 ℔s Vægt 16 ß. Da saadanne Pakker ikke kunne sendes ubetalte, maa Portoen indsendes sammen med Betalingen for de til saadan Forsendelse rekvirerede Bøger.

Det Norske Missionsselskabs 26de Aarsberetning forlader i disse Dage Pressen og bliver særskilt tilsendt Missionstidendens Abonnenter, før Aargangens sidste No. udkommer.

Redigeret af Missionsselskabets Sekretær, Chr. Dons, Præst.

Stavanger.

Paa det Norske Missionsselskabs Forlag. Trykt hos L. C. Kielland.

